

LOVEC

LIST ZA LOV IN KINOLOGIJO

Glasilov Lovski zveze LR Slovenije
in Kinološkega združenja za LRS

LETNIK XXXIV

Uredil

ING. MIRKO ŠUŠTERŠIČ

Ljubljana 1951

Natisnila tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani

+ 103

1179/1960

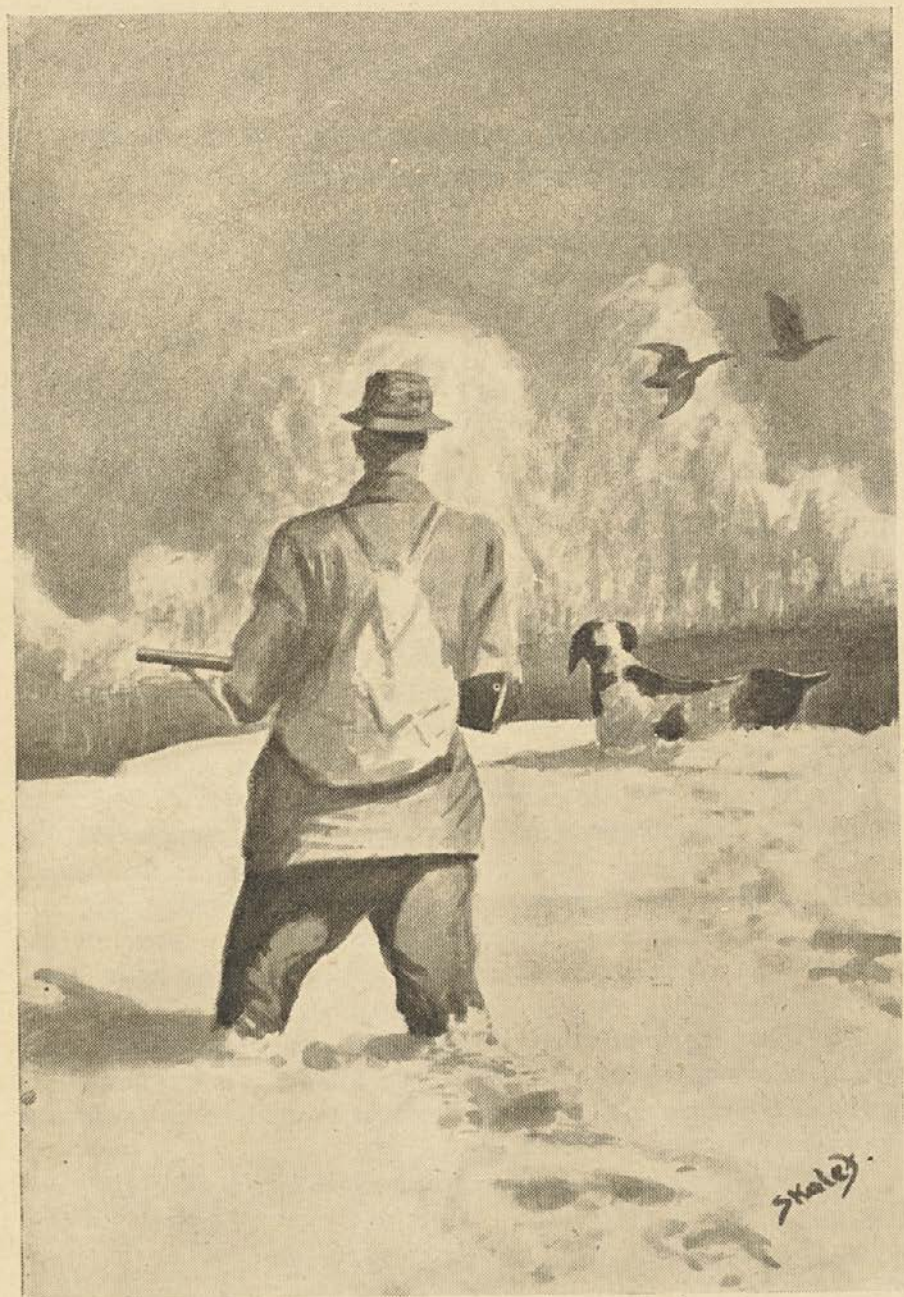

VSEBINA »LOVCA« 1951

Članki:	
<i>Bevk dr. Stanko:</i>	
Pižmovka	98
Manj znana pernata divjad	370
Učbenik za lovstvo	445
<i>Cvirn Otmar:</i>	
Na dopust	25
Trnjeva pot do uspeha	286
Še enkrat naša lovišča	440
<i>Čenčič Rado:</i>	
Črni ženin z belo ного	175
<i>Dolinar Ivan:</i>	
Ptiči v območju Savinjske doline	8, 101, 156, 213
<i>Drenik Teodor T.:</i>	
Kinološki dnevi v Rimu	407
<i>Dular dr. Milan:</i>	
Naša kožuovina	330
<i>Grile Ludvik:</i>	
Lisico na zajčji vek	404
<i>Ivkovič Ljubica:</i>	
Daljnogled na puškah risanicah	401
<i>Jakl Venče:</i>	
Ptičarje ali šarivce?	14
O pomanjkljivem in okrnjenem zobovju psov	377
<i>Kapus Anton:</i>	
Za petelinom	200
Rosoki	260
<i>Kelih Miloš:</i>	
Kako krmimo divjad	342
Umetna gojitev fazanov	382
<i>Kovač Slavko:</i>	
Brak-jazbečar	113
Meje in lovišča	443
<i>Kralj Janez:</i>	
Bucek	350
<i>Kranjc Cene:</i>	
Velika ali majhna lovišča?	50
<i>Krevs Ive:</i>	
Pred drugimi volitvami poslancev v Ljudsko skupščino LRS	2
<i>Kurbus dr. Bogdan:</i>	
Lovska družina in njene naloge	326
Snežnik in njegova jelenjad	435
<i>Lavrič dr. Janko:</i>	
Stalež divjadi in odstrel	226
Naša lovišča in še kaj	344
Vprašanja	406
<i>Makarovič Ado:</i>	
Zakaj je šel Trentar na Zlatoroga?	4, 72, 146, 204
<i>Marenčič Rajko:</i>	
O strelnem daljnogledu	256
<i>Miklavc Ciril:</i>	
Lovsko življenje	124
<i>Oblak Jože:</i>	
Lackovič pripoveduje	437
<i>Perat Janko:</i>	
»Vidra«	32, 89
<i>Pirc Anton S.:</i>	
V sezoni brakad	12
Lovec kot dušeslovec	65
Obnašanje male divjadi v pogonu	125

Po Afriki	127, 181	Pravilnik o podeljevanju nagrad v tekmoivanju OLZ	302
Ali naj temeljito iztrebimo roparice?	161	Lov na prepelice v italijanskem Primorju G. L. Z.	352
Dresura ali šolanje	167	Izviečki iz informativnega biltena št. 1. do 1. aprila 1951, Mednarodnega lovskega sveta	356
Preobrat v vzgoji lovskega psa	178	† Ing. Nikola, Nikša Ilić	360
O pasji kugi	295	Profesor akad. kipar Janez Sajevec, šestdesetletnik	454
Osebnost psa	393	Cenik	467
Nakazanje zadetka s kroglo in obnašanje divjadi po strelu	425		
Pleničar Vladimir:			
Zelena vejica	423		
Sever Otmar:			
Za povzdigo naše srnjadi	428		
Simončič Stefan:			
Ob stoletnici radeškega »jelenca«	291	Jesenske vzrejne in poljske tekme ptičarjev v Ljutomeru	304
Kazenskopravna zaščita lova	417	Pomladanska vzrejna tekma ptičarjev v Ljubljani, 15. aprila 1951	359
		Tekme goničev v razredu mladih leta 1950	359
		Vzrejna in uporabnostna tekma jamarjev na Rojah, 8. aprila 1951	409
		Tekma brakov-jazbečarjev v Celju 23. in 24. novembra 1950	409
		Uspehi tekme goničev v razredu zrelih 1950	410
		Vzrejne in uporabnostne tekme psov jamarjev v letu 1951	450
		Jesenska vzrejna in poljska tekma ptičarjev v Murski Soboti, 30. septembra 1951	451
		Zvezna uporabnostna tekma ptičarjev	453
Skale Janko:			
Lov v mesečini	22		
Lovski spomini na Sedmograško in Karpate 194, 270, 335, 397, ...	430		
Nekaj besed ob izidu knjige »Naš lov«, prvi del	448		
Vršnik Franc:			
Kuna	123		
Zor ing. Stanislav:			
Jelenji rod	54, 240, 387		
Razno:			
Poročilo Kinološkega saveza FLRJ za december 1950	47	Iz lovskega oprtnika:	40, 134, 183, 222, 305, 362, 411, 455
Koledar kinoloških prireditvev v letu 1951	130	Iz lovske organizacije:	46, 140, 189, 224, 317, 368, 414, 460
Aprilski kotichek	192	Po lovskem svetu:	48, 141, 190
Lov v obmejnem pasu	216		
Občni zbor Lovske zveze LRS v Ljubljani	297		
Redni letni občni zbor Glavne lovske zveze FLRJ v Beogradu	301		
		Kinološke vesti:	144, 224

Januar

Pred drugimi volitvami poslancev v Ljudsko skupščino LRS

Dne 18. marca bodo druge volitve poslancev v Ljudsko skupščino LRS. V štiriletnem razdobju je Ljudska skupščina LRS na svojih zasedanjih sprejela vrsto pomembnih zakonov in uredb, ki v svojem bistvu pomenijo nadaljevanje revolucionarne poti, začete z nastankom oborožene borbe proti okupatorju. Ti zakoni in uredbe uzakonjujejo pridobitve naše ljudske revolucije ter omogočajo hitrejši razvoj socialistične graditve. V lovstvu je zakon o lovu odpravil privilegije protiljudskih izkoriščevalcev, ki so divjad imeli za svojo osebno lastnino. Po tem zakonu pa je divjad občeljudsko premoženje, ki je zaupano lovcem, da jo varujejo in gojijo, omogočeno pa je tudi slehernemu poštenemu lovcu, da najde v lovu svoje osebno razvedrilo.

V štirih letih dela naše prve Ljudske skupščine, v letih ogromnih naporov in uspehov v obnovi in graditvi temeljev socialističnega gospodarstva, so se naše delovne množice obogatile z velikimi izkušnjami. Te izkušnje so tako težke in trde za sovražnike ljudske demokracije, da vedo, da za nje ni nobenih možnosti in pogojev za izkoriščanje naše socialistične demokracije v svoje protiljudske namene. Uspehi, ki so bili doseženi v tem povojnem času, so nam dokaz pravilne politike naše Partije in naše vlade, ki se odraža v trdni in neomajni enotnosti vsega delovnega ljudstva, ki zna premagovati vse težave, v globoki zavesti, da kuje sebi in novemu rodu lepše življenje.

Zato bo slovenski narod tudi tokrat s ponosom pokazal svojo državljansko zavest ter z udeležbo na volitvah in z zaupanjem v kandidate OF ponovno dokazal svojo neomajno enotnost in predanost Partiji in državnemu vodstvu.

Kakor imajo vsake volitve svoj pomen, pa imajo predstoječe volitve, glede na sedanjo politično situacijo v svetu, še prav poseben pomen. Njihov pomen je v tem, ker so pred nami težke naloge pri graditvi socializma, dalje zaradi pestrih zunanje političnih dogodkov — padajo namreč v čas, ko se tako očitno kaže agresija — in zaradi trenutnega mednarodnega položaja Jugoslavije in vloge Jugoslavije v politiki miru v svetu. Ko bomo volili poslance v Ljudsko skupščino,

ne bomo glasovali samo za izvolitev tega ali onega kandidata, temveč bomo hkrati glasovali še za mnogo več, glasovali bomo za izgraditev naše težke industrije, za izpolnitev petletnega plana, glasovali bomo za nadaljnjo krepitev naše ekonomske in obrambne moči, glasovali bomo za neodvisnost in enakopravnost med narodi in za ohranitev miru v svetu.

Miroljubne težnje naše domovine cenijo vse napredne sile sveta. Ko stojimo v prvi vrsti borcev za mir, moramo storiti vse, da bo naš nastop pri volitvah pokazal našo pripravljenost, boriti se proti vsem poizkusom sovražnika, proti naši socialistični graditvi, ki bi hotel na kakršen koli način rahljati našo enotnost in okrniti našo neodvisnost.

Kot volivci moramo vsekakor znati ločiti osnovna vprašanja naše borbe, o kateri tako zgovorno pričajo naši uspehi, od težav in napak, ki se dogajajo. Naj ne bo nikogar, ki bi zaradi objektivnih težav, s katerimi se bori naše državno vodstvo, ali morebitnih napak in nepravilnosti, ki so bile storjene posamezniku od strani nižjih organov ljudske oblasti, postal malodušen in zaradi tega zgubil perspektivo za prehod iz trenutnih težav in zaradi tega ne bi šel na volišče ali pa iz sovražnosti glasoval v črno skrinjico.

Pot, ki smo si jo načrtali, je edina pravilna in prebiti se bomo morali preko vseh težav in zaprek, ki se bodo pred nas postavljale. Da je ta pot pravilna, je dokaz v tem, ko v svetu uživamo ugled, ki smo ga dosegli s svojo vztrajno in nepopustljivo borbo. Vsako odstopanje od te poti bi pomenilo, da se odrekamo pridobitvam naše ljudske revolucije, pomenilo bi izgubo svobode in ponovno suženjstvo.

Sedanja volilna kampanja nam je dragocena politična šola, ki brez dvoma visoko dviga državljansko zavest naših delovnih ljudi.

Naši kandidati in aktivisti na predvolilnih sestankih ničesar ne olepšujejo, ne nastopajo z nikakimi demagoškimi obljubami, da bi lovili glasove svojih volivcev, marveč le objasnjujejo stvarnost, govorijo o težavah in slabostih in kažejo, kako bi jih najboljše prebrodili. Potrebno je, da je vsak volivec poučen o današnji notranji in zunanji politični situaciji, da pozna vse gospodarske težave in da se zna nanje tudi pripraviti.

Ob taki perspektivi se ne bo težko opredeliti, kaj bomo volili.

Zato se bo sleherni pošten Slovenec, ki ljubi svojo rodno grudo, ki ne želi vojne in zaslužnjevanja svoje domovine, ki želi neodvisnost, jasno zavedal, da bo njegova pozitivna odločitev, ohrabrila tudi naše rojake preko meja, ki jih je postavila krivična in vsiljena mirovna pogodba, da bomo z enotnim nastopom še bolj utrdili naš ugled v svetu.

Kakor so doslej vse volitve pokazale neomajno enotnost in trdno vero v boljšo bodočnost naših delovnih ljudi, lahko rečemo, da bodo to pokazale tudi predstoječe volitve. Dokazale bodo, da naše ljudstvo gleda v svojo bodočnost z jasnim in treznim preudarkom, da na njega ne more vplivati niti še tako kričeča propaganda Informbirojskega bloka. Omahuje pa danes samo tisti, ki ne pozna ali pa noče poznati sedanje stvarnosti, ki noče videti na eni strani objektivnih težav, na drugi strani pa doseženih uspehov, ki išče svoje osebne interese na škodo skupnosti.

Zato pred nami lovci ni samo dolžnost, da se bomo polnoštevilno udeležili volitev in glasovali za kandidate, ki jih je postavila OF, temveč tudi dolžnost, da čim bolj aktivno sodelujemo v predvolilni kampanji, da po svojih lovskih organizacijah vložimo vse sile za čim veličastnejši izid volitev.

K.

Ado Makarovič.

Zakaj je šel Trentar na Zlatoroga?

(Boj prakulturnega lovca za ženo)

»— nit češ otič, ni odniti glavu!«
(Kačić — Milošić: Ženitva Sibirjanin Janka.)

UVOD

Bajko o Zlatorogu nam je zapisal K. Deschmann v »Laibacher Zeitung« že leta 1868 (str. 325). Znanstveno jo je prvi poizkusil razložiti dr. Joža Glonar v »Casopisu za zgodovino in narodopisje« šele 1910 (št. 1—2) z odlično razpravo »Monocores in diptamus« (Enorog in divji polaj), v kateri je primerjal Zlatoroga mitičnemu enorožcu, ki se da ujeti samo devici. Ker so pridigarji-simbolisti primerjali Jezusa Enorogu in Marijo tej devici, je mislil Glonar, da so bajko o Zlatorogu zanesli k nam naši pridigarji, kar je nemogoče. Glonar pa je s tem zadel v lovsko-kulturni pojmovni krog o sveti, prepovedani živali, kamor sodi tudi Zlatorog, in tako postavil temelj za nadaljnje raziskovanje naše bajke. Isto moramo reči o paraleli med našo triglavsko »rožo mogoto« in kretskim divjim polajem, diptamom, ki jo je dokazal Glonar, ker je s tem postavil bajko o Zlatorogu v isti etnografski kulturni krog prepovedi pitja krvi ubite živali. Na teh dveh ugotovitvah sem najprej orisal prakulturno jedro naše bajke (»Bajka o Zlatorogu — ostanek lovske prakulture«, Lovec, 1937/38), potem označil kot najmočnejše orožje njegov zli pogled (»Zakaj je trentarski lovec padel v prepad«, Lovec, 1939), pojasnil drugo lovsko prepoved lomljenja mozgastih kosti in razbijanja lobanje (»Pomen lovske žrtve paleotika«, Lovec, 1940), končno sem na podlagi paralelne bajke o »Belem konju« dokazal, da je slovenski lovec poznal predpise prakulturnega lovca za lov na prepovedano žival in da je Trentar, lovec Zlatoroga, delal vse napačno, popolnoma v nasprotju s temi predpisi (»Strel ob sonč-

nem vzhodu«, Lovec, 1948). Tako se mi je pojavilo vprašanje, zakaj se je potemtakem tako vedel, če je te predpise poznal, oziroma zakaj je tvegala nevarni lov. Dolžan, da na to odgovorim, sem napisal to razpravo, ki nam hkrati omogoča precej jasno določiti tri kulturne plasti nazora o lovu na prepovedano žival: Prakuilturna (matrijarhalna), pogoji za lov na prepovedano žival (I).

Prehod v pastirstvo: boj revnejše plasti za ženo (II).

Slovenska lovška kultura: prepovedana žival kot bog prvotnega (lovskega) raja (III).

Vse to sem moral povedati čitatelju, ki ne pozna teh spisov, ker bi sicer tega, kar sledi, ne mogel razumeti. Iz istega vzroka navajam še vsebino naših bajk, ki so v zvezi z vprašanjem lova na prepovedano žival, opozarjajoč ob robu na zgoraj navedene kulturne plasti.

Bajka o Zlatorogu. »Jezerska dolina in skalnata Komna sta bili nekoč planinski raj (III).

Tam so bivale Bele žene (I, II, III) mila, dobrosrčna bitja, ki se jih ljudstvo še danes s hvaležnostjo spominja. Prikazovale so se v dolini, pomagale siromakom v stiskah, posebno še ženam pri porodu; tak otrok (deček!) je bil potem vse življenje pod zaščito Belih žen. Pastirje so učile spoznavati zdravilna zelišča in njih moči; ob golih skalnatih robovih so prebujale k rasti sočno travo, da bi našla koza ubožčeva tu svojo pašo. Izogibale so se zahvalnosti dolincev; in če se je kdo drznil približati se preblizu visoki dolini, so ga odvrnile od nadaljnjega pota z grozečimi kretnjami. Če je prišel kdo pomotoma ali nalašč iz drznosti v bližino njih bivališč, so ga prisilili kamnati plazovi, nalivi in toča (vihar) prihajajoča z gora, k povratku.

Na steni, ki pada strmo v Soško dolino (I, III), so se pasle (lepe) bele ovce teh devic; če se jim je kdo približal (nepoznan), so spuščale nanj kamenje. Te koze je vodil Zlatorog, (postaven!) krasen kozel z zlatimi rogovi. Bele žene (III) so ga naredile neranljivega (začarale zoper vsako poškodbo). Če ga je strelec zadel (I), je iz njegove krvi, pa naj je kamorkoli padla (na skalo ali sneg), zrastle (zdajci!) zelišče (čudovite zdravilne moči), imenovano čudežni balzam ali triglavska roža.

Ako je Zlatorog použil le en list tega zelišča, je takoj ozdravel, pa naj si ga je lovec zadel v samo srce (III).

Njegovi zlati rogovi pa so bili ključ do zlata (in srebra) v gori Bogatinu (II, III), ki ga čuva stoglavi zmaj (mnogoglavakača).

Kjer se stekata Soča in Koritnica, je stala nekoč ob cesti v Trbiž krčma (II). (Krepostna in najlepša deklica v vsej dolini), hčer krčmarčina, je imela mnogo snubcev, ljubila pa je le trentarskega lovca, sina slepe vdove.

Ta mladenič je slovel daleč naokrog kot najboljši lovec; (imenovali so ga trentarskega lovca) splošno se je govorilo o njem, da je pod zaščito Belih žen (I).

Poznal je vse steze in ni se mu bilo bati kamnatih plazov. (Marsikaterega tolstega kozla je prinesel v tovarniško krčmo ter si tako pridobil dekljčino ljubezen).

Neko pomlad (neko nedeljo, ko je bilo še skoraj pozimi) so prišli na svojem potu v severne kraje zopet beneški kramarji in se ustavili v krčmi (II). Eden med njimi, mlad in bogat Lah, se je s sladkimi besedami dobrikal domači hčeri; tudi z lepimi darili ni skoparil. Zato sta se deklica in Trentarski lovec sporekla in dekle mu je sponesla, da so Lah (prikupna) fina gospoda, ne pa takšni, kakor je on, ki pozna vsa bogastva gora, pa ji doslej še ni prinesel niti triglavske rože, Lah ji je pa že ob prvem svidenju podaril biserno ogrlico. (Na zasmeh ošabnega dekleta) je lovec togotno odgovoril: »Vem, kje je ključ do Bogatina, in če ga dobim, sem kralj v primeri s (tvojimi) kramarji (-jem), ki jim (mu) potem tabernaj kakor hočeš« (III). Užaljen je zapustil krčmo in se nato sestal z Zelenim lovцем. Ta mož ni bil ravno na najboljšem glasu. Pripovedoval mu je mnogo o bogastvu v Bogatinu in ga pregovoril, da sta šla še isti večer (ponoči v gore) zalezovat Zlatoroga (saj je trentarski lovec vedel za njegovo najljubše bivališče). Res sta mu prišla na sled (zalotila sta ga že dopoldne). Trentarski lovec ga je s strelom pogodil in potem sta sledila težko ranjeni živali po ozki stezi, ki se je končala pred strmo pečino (ob neprestopni skalnati steni). Tedaj je zagledal Trentarski lovec med snegom in ledom najlepše (Kelemina) triglavske rože, med njimi tudi planike, ki je iz njih (v mladih letih) kuhal svoji materi zdravilo za oči (I). Mladenič se je spomnil uboge matere in že je hotel opustiti svoj namen (:»— naj ti bodo dovolj triglavske rože!«), a Zeleni lovec ga začne zbadati s porogljivimi besedami (:»Še je čas, preden se naužije rože čudotvorne«), tako je šel lovec dalje po krvavem sledu (zaznamovanem z rožami). (Toda Zlatorog se je okrepil s čudotvorno rožo.) Zlatorog pa je medtem že prišel do mesta, kjer so rasle krvavordeče triglavske rože in jih je nekaj použil. Dale so mu prejšnjo moč; skokoma se približa po ozki stezi trentarskemu lovцу; krasno zažari njegovo rogovje v sončni luči (I). Lovca zapusti ob tem pogledu mirna zavest: pred njim ponosni Zlatorog, ki se približuje v grozečem naskoku, pod njim brezdanja globina, zadaj nebotična stena: zavrti se mu v glavi in telebne v globino. (Omamljen od bleska je pogledal v brezdanjo globel; že se je opotekel. Še en skok Zlatoroga, pa je izgubil tla pod seboj in se zvrnil v brezdnjo.) Drugo pomlad je priplavalo njegovo truplo pred krčmo. V roki je lovec držal šopek triglavskih rož.

In ko so poleti prišli pastirji zopet v Jezersko dolino, so našli na mestu prejšnjega raja skalnato pečevje (III). Bele žene so kraj za vedno zapustile, z njimi so odšle tudi bele koze. Zlatorog je v svoji jezi popolnoma porušil in pokopal livade in še danes se v skalovju poznajo sledovi njegovih rogov.«

(Jakob Kelemina: »Bajke in pripovedke slovenskega ljudstva«, Celje, 1930, D. S. M., št. 22.)

Funtkov prevod Deschmannovega zapisa v Literarni pratiki za 1914. leto (v oklepajih); Kelemina je tekst dobro »uredil« kot mitolog in je na tem mestu primernejši od Funtkovega prevoda, čeprav se je ponekod pomotil.

Beli konj na Vršacu (I, III). Iz te bajke izpisujem le pogoje prakulturnega lovca za lov na prepovedanog žival, torej Zlatoroga:

1. Biti mora izvrsten strelec, človek brez bojazni in strahu.
2. V glavo (vrat) ga mora zadeti s prvo kroglo.
3. Ko obsije prvi sončni žarek belo grivo (konja, v našem primeru vrat), mora počiti puška.
4. Strelec mora žival prej zagledati nego ona njega. (Kelemina, »Bajke«, itd., št. 76.) Ostalo glej v Lovcu, kogar zanima, ker se tu ne morem ponavljati. Že iz prvih točk pa je razumljivo, da je Trentar delal vse nasprotno tem pogojem.

Bela divja koza na Brški planini. »V lepi Ziljski dolini, ob vzhodju Brške planine, je živel bogat kmet (II). Imel je lepo hčerko, ki je po svoji lepoti slovela po vsej dolini. V to krasotico se zaljubi ubog mladenič. Dekličine krasne oči in njeno rdeče ličice so ga očarale. Bilo je lepega večera in luna je sijala. Po poti proti hiši bogatega kmeta stopa mladenič. Hitel je, kar je mogel, k svoji ljubljenci, da ji razodene svojo ljubezen. Toda bridko se je varal. Ponosna deklica ga je zasmehovala in mu zlobno odgovorila: »Kdor hoče imeti mene za ženo, mora imeti zlate zobe in zlate laše!« Mladenič je grozno zaklel, preklel je deklico in se razočaran vrnil domov.

Prevzetna deklica pa se je takoj spremenila v belo divjo kozo, ki je zdirjala na planino in letala (Kelemina: brez miru drevela) čez pečine in skalovje. Kmalu se je raznesla med ljudstvom govorica o tej čudni živali na Brški planini. Marsikak lovec se je predrznil in se ji je približal, a vsakega je zadela nesreča.«

(Vse namreč »splaši grozni pogled divje koze« [I, II]. Tako se je zgodilo tudi trem bratom, od katerih je tretji končal kakor Trenčar.)

»Tretji brat pa se vkljub žalostni usodi svojih bratov ni dal ugnati v kozji rog. Že drugi dan gre na Brško planino. Ni dolgo lazil, ko tudi on sreča belo kozo. Ni še utegnil zagrabit za puško, kar se mu začne motiti in telebnil je v zevajoči prepad.

Od tega časa pa bele koze niso več videli (III). Brez sledu je izginila.« (Fran Kotnik: »Storije« I. Koroške narodne pripovedke in pravljice, 1924, Družba sv. Mohorja na Prevaljah, št. 18. Jakob Kelemina: »Bajke«, itd. št. 7a).

Zeleni lovec in Dagana. Živel je v starih časih Zeleni lovec, ki je prinašal z gore kakršen plen je le hotel, tudi največjo dragocenost sveta, zlato srno (I, II, III). Ljubila ga je namreč morska deklica Dagana, ki biva poleg morja in goni zarana bele ovčice na planinske pašnike. Kadar jo je hotel videti, jo je moral čakati na strmi gori pred sončnim vzhodom. Ta Zeleni lovec je pa zasnubil hčer nekega mogočnega kralja (II). Kralj, ki mladeniču ni bil naklonjen, odvrne: »Priatelj, nekam visoko si se zaletel (II, III). Kdor hoče imeti kraljevo hčer za ženo, mora biti že kaj posebnega. Slišim, da si tako izvrsten lovec, da ti ne uide nobena zver; dokaži to in pripelji (prvotno: prinesi) mi z gora živo (prvotno ne gre za živog žival) zlato srno. Ako to storiš, dobiš mojo hčer za ženo. Če ne, ti odleti glava pod sekiro. Jutri dopoldne mora biti zlata srna živa (?) na mizi (!), sicer —.«

Lovec se poda na vse zgodaj v gore, da bi počakal (»na strmi gori«) (I, II) Dagano in jo prosil pomoči. Čakal je in čakal, a Morske deklice ni bilo od nikoder. Kadila se je namreč tisto jutro huda megla in tako ni prignala ovčic na pašo. Lovec spozna, da ne bo mogel izvršiti, kar veleva kralj, in se vrže v obupu v prepad, kjer si razbije glavo.

Zastonj ga je čakala kraljična. Zvečer je bleketalo okoli gradu mlado tele. Kraljična je spoznala, da je to lovčeva duša, in prejkala je vso dolgo noč. Kralj je dal brati svete maše in bleketanje je prestalo,

(Jakob Kelemina: »Bajke«, itd., št. 23.)

Vsa razprta mesta so važna za naše vprašanje in obravnavana v navedenih spisih.

Zadnje in najtežje vprašanje, kako so gledali došli poganški Slovenci na prepovedanega belega kozla s stališča svoje vere, da so ga krstili za Zlatoroga, bom skušal odgovoriti s posebno razpravo, ki bo, upam, hkrati rešila uganko staroslovenske vere. (Se nadaljuje)

Dolar Ivan, učitelj, Žalec

Ptiči v območju Savinjske doline pred 45 leti in danes

Malo je ptičev v tukajšnjem okolju, katerih ne bi poznal že iz mladih let. Saj smo vedeli številni bratje z drugimi frkolini vred za njih gnezda daleč naokrog. Res pa je tudi, da gnezd nismo razdirali, pač pa že tedaj opazovali ptičje navade. Vedeli smo, kateri ptičji vrsti pripada gnezdo, četudi je bilo prazno, vedeli smo, kako dolgo valijo, ali valita samec in samica menjaje, s čim pitata mladiče in s čim se hranijo odrasli ptiči, kako branijo svoje gnezdo pred vsiljivci itd. Točno smo dognali, kateri ptiči se „skujajo“ (zapustijo gnezdo, če se le malo dotakneš jajc ali večkrat pogledaš v gnezdo) v začetku valjenja in kateri trdovratno valijo dalje, četudi večkrat prebrskaš jajca. Skoro vse smo opazili že tedaj, vežbali smo se podzavestno v čitanju narave. Za mlado glavo je bilo snovi za opazovanje več ko dovolj.

V teku let pa smo opazili večkrat spremembo v zastopstvu nekaterih vrst in valovanja v številu. Ker sem se že kot študent lotil sistematičnega opazovanja, sem hotel te spremembe razjasniti.

Ne mislim omenjati samo ptičje vrste, ki so v lovu, temveč vse, kateri so začasno izginili in se zopet naselili, nekaterih pa nekdanj sploh ni bilo. Nadalje se mislim dotakniti valovanja v številu ptičev nekaterih let in dr.

Še kot deček sem opazil spremembe pri tistih ptičih, ki gnezdiijo v duplih; zato si oglejmo najprej te.

Najprvo sem pogrješil zlatovranko. Pred 40 in 50 leti jih je bilo dovolj. Gnezdiile so leto za letom v duplih priljubljenih hrastov. Ko so posekali te hraste, so zlatovranke izginile. Čudna je ta stvar, saj so imele v bližini druge votle hraste in kostanje. Pri tem sem opazil, da hoče imeti zlatovranka natančno določeno odprtino dupla komaj toliko, da se zmuzne ven in noter. Tudi duplo ne sme biti ne preobširno ne preozko. Sama zlatovranka si s preslabim kljunom ne more dupla urediti. Najmanj 15 let ni bilo zlatovrank nikjer več. Lahko so jih uničili nevedni lovci ali tu pa tam katero frkolini, toda ne za tako dolgo dobo. Sicer pa mladina zlatovrank sploh ni več poznala. Tudi bi se morale pokazati vsaj spomladi.

Ko pa so dobili preostali hrasti s preperevanjem primerna dupla, so bile zlatovranke zopet tu in celo v precejšnjem številu.

Sedaj gnezdiijo zlatovranke zopet redno povsod v našem okolju, vendar ne v takšnem številu kakor sem jih opazil pred zadnjo vojno v Slovenskih goricah.

Prejšnje poročilo, da zlatovrank že 15 let ni bilo, popravljiam po mojem ornitološkem poročilo od 11. XI. 1934, kjer sem napisal — zlatovrank že 30 let ni bilo pri nas.

Škorce sem poznal kot učenec osnovne šole samo po opisu in slikah. Učili smo se o njih koristi, nalagali so nam dolžnost, da smo obešali ptičje valilnice na drevje. Napravili pa smo po nevednosti napako. Valilnice so bile mišljene v prvi vrsti za sinice, ne pa za škorce. Da se sinica v škorčnice ne vseli, ve sedaj že vsak mlečnik. V zaboječke s prevelikimi luknjami smo privabili vrabce in škorce. Imenitno se mi je zdelo, ko sem opazil prvega škorca v vrhu hruške, ki je vabil samico. „Škorci bodo imeli pri nas mlade, škorci!“ To je bila pred kakšnimi 45 leti za nas dečake takšna senzacija, da smo se zbirali okrog hruške in pritajeno se veseleč opazovali, kako sta smukala stara dva noter in ven. Končni račun pa plačajo češnje in vinogradi. Res da poberejo škorci ogromno kobilic, res je pa tudi, da obere trop nekaj sto škorcev večjo češnjo v kratkih dneh. In če stojiš poleti v bližini škorčjih prenočišč, ki so v trstju potoka Lave, pritrušči oblak nekaj tisoč škorcev, ki dela trenutne okrete, preden se požene v trstje počivat. Pa še priletavajo manjši tropi po 10—50 škorcev. Škorcev je od leta do leta več. Vse škorčnice, vsa količkaj ugodna dupla po sadovnjakih in ob robovih gozdov so njih vališča. Škorci so v tem številu sedaj že nezaželeni pritepenci.

Škorci se pozno selijo in zgodaj prihajajo. Posamezni pa se že dobro prilagajajo našemu podnebjju. Posamezni pari in celo manjši tropi ostajajo v območju Savinje v milih zimah stalno pri nas. Iz mojih zapiskov je bil leta 1931 tu vso zimo tropič 16 škorcev. Tako n. pr. isto leto 16. I. štirje, med njimi dva samca. Ni pa samo pri škorcih nagon po prilagoditvi. Isto opažam pri liščkih in ščinkavcih.

Kaj pa udebi (smrdokavre)? Rečem lahko, da gredo udebi roko v roki z zlatovrankami. Tudi udebi so od leta 1900 dalje za okrog 20 let popolnoma izginili. Sedaj so se zopet naselili v precejšnjem številu. Udeb se bolje prilagodi, ker si preobširno luknjo v duplu zazida z blatom. Tudi spremenjenim kulturnim razmeram se mora prilagoditi. Je zelo plašna ptica; opažam pa, da ta plahošt izgineva. Ne preganja jih nihče, pa so postali zaupljivi. Letos se mi je pripasel v juniju tik pred noge pri mojem čebelnjaku, ne da bi me poprej opazil. Zelo rad se pase po poteh v bližini gozdov. Rado-veden sem bil, kako sprejema hrano. V knjigah pišejo, da mora vreči črva v zrak in ga nato prestreže v kljun. Jaz sem večkrat opazoval in našel, da meče hrano s tal sunkoma v kljun. Ti sunki pa so zelo hitri in jih je možno opaziti le iz najbližje bližine.

Seli se zelo zgodaj. Našel pa sem ga letos še 10. septembra na dvorišču v trgu Žalec. Plahosti pri njem nisem mogel opaziti. Le malo je odletel pred človekom ter se zopet usedel na tla ali bližnjo streho. Vrača pa se tudi že v drugi polovici aprila.

Izrazit boj za dupla je med vijeglavkami in sinicami. Pri tem potegne vijeglavka vedno „kratkega“. Sedi sicer silno trdovratno na gnezdu, vendar se da odpoditi od sinic, dokler še ne vali. Pri vijeglavkah je fluktuacija obratna kakor pri udebih in zlatovrankah. Nekdaj sem vijeglavko komaj poznal, sedaj pa naletim nanjo vsepovsod. Gotovo je v porastu. Razlagam si to na ta način, da je marsikatero pred 40—50 leti posajeno drevo sedaj že trhlo in ima primerna gnezdišča.

Goloba duplarja skoro ni. Njih gnezdišča sem nekdam dobro poznal. Zlatovranke, udebi in golobi duplarji so gnezdili v večjem gozdičku prav blizu skupaj. Sedaj sta ostala samo prva dva. Tudi pri selitvi opažam, da je dosti več golobov grivarjev. Sicer pa bo menda lov za mesom oba kmalu iztrebil. Golob duplar gnezdi tudi najraje v duplih dreves, ki stojijo ob robovih gozdov, da ima blizu na polja in pašo. Odhaja navadno pozneje kakor grivar.

Pred kakimi 30 leti je popolnoma izginil iz ravninskih predelov brglez. Po hribovitih sadovnjakih in gozdovih je bilo brglezov še dovolj. Sedaj pa se je zopet razmnožil in prišel v ravninske predele v precejšnji množini. Vzroka za to valovanje ne morem odkriti.

Vse vrste žoln in detljev, razen troprstega detelja, katerega pri nas ni — so ostali vsaj v istem številu kakor nekdanj. Imajo pač močan kljun ter si izdolbejo gnezdišča sami. Marsikatera druga vrsta duplarjev se mora žolnam zahvaliti za gnezdišča.

Opozorim pa na hrano zelene žolne. Poleg raznega mrčesa je prav rada smrekovo in borovo seme. Prvič sem to opazil okrog l. 1912. V gozdu sem opazil smrekove storže pod hrastom. Vsi storži so imeli luske presekane podolžno ter bili brez semenja. Na istem mestu sem opazil nato zeleno žolno, katera je prinesla v kljunu smrekov storž. V rogovili hrasta ga je s kljunom obdelavala, izvlekla semenje ter spustila prazen nezrel storž na tla. Odletela je zopet na smreko, skakljala po veji do storža in ga odbila s kljunom. Nisem pa mogel opaziti, kako je napravila, da ji ni padel storž na tla. Enakih primerov sem opazil pozneje še več. In če najdem pod drevjem sedaj storže z natesanimi luskami, sem siguren, da je to delo zelene žolne.

Večina ljudi ne ve, kako povzroči žolna spomladi drdranje (bobnanje). Samec, ki kliče samico, si poišče primerno suho vejo ali vrh. Po lesu udari močno s kljunom ter povzroči s tem tresljuje lesa podobno kakor napravimo z ravnilom, ako ga upognemo navzdol in spustimo. Ravnilo udarja pri tresljajih ob mizo in da glasove, žolna pa drži kljun tako blizu, da udarja les pri vsakem tresljaju ob kljun.

Prav posebno poglavje so sove. Nekdanj sove niso bile zaščitene in tudi niso bile pogoste. Od zaščite dalje — po prvi svetovni vojni — pa so se močno razmnožile. Posebno lesno sovo in čuke najdemo povsod. Med tem, ko si lesna sova napravi gnezdišče tudi v vrtnem in kanjinem gnezdu, je čuk izrazit duplar. Vsaj pod streho mora biti gnezdo. Pri tem ni važno, ali je ta streha v starem zidovju, na polju stoječi smodnišnici, v stolpu pokopališčne kapele, v mrtvašnici ali v votli vaški lipi. Ljudje pri nas niso več praznoverni in pustijo čuke v miru.

Pegasta sova je v Savinjski dolini zelo redka. Poročali so mi samo eno gnezdo v Braslovčah.

Malega skovika sem videl samo enkrat, slišal pa večkrat.

Velika uharica je prišla po dolgem razdobju leta 1946 zopet v naše hribe. Gotovo je poprej že najmanj 80 let ni bilo. Zadrževala pa se je tu samo v letu 1946/47, nato pa je zopet zginila. V Savinjskih Alpah je stalna, četudi redka.

V jesenskem času ali v zgodnji pomladi pridejo k nam tudi druge sove.

Dne 7. X. 1932 sem si zapisal: Dve sovi sta letali ob 5. uri popoldne okrog, sedale na piramide hmeljskih drogov ter se z elegantnimi okreti rahlo preganjale. Pustili sta me čisto blizu, da sem lahko presodil njih velikost in ugotovil barvo. Bili sta mali kezači (Sperbereule), kar je za naše kraje in v tako zgodnji jeseni velika redkost.

S tem bi o „duplarjih“ končal in podajam nekaj drugih ugotovitev mojega opazovanja ptičev. (Se nadaljuje)

A. S. Pirc

V sezoni brakad

Od sredine oktobra odmevajo slovenski gozdovi od zvonjenja goničev. Tudi starega lovskega veterana prevzame v tistem času neki notranji nemir in rad se priključi mlajšim tovarišem, da še enkrat doživlja napete trenutke na stojišču, kjer velja obvladati vsak svoj gibljaj in pokazati mladim, kako se taki reči streže. Zato ne bo prav nič škodilo, če v kratkih obrisih ponovim splošna pravila za brakade. Ta pravila so nepisani zakon dobrih lovskih običajev in veljajo povsod, torej tudi pri nas. V naši domovini smo organizirali lovske družine kot osnovne enote, ki jim upravljajo izvoljeni odbori.

Glavno odgovornost, tako v materialnem kakor v moralnem pogledu za pravilno izvrševanje lova nosi odbor s starešino na čelu. Preden se odredi brakada, je zelo koristno vedeti, če se morda v sosednjih loviščih takisto vrše brakade, ker je včasih možno koristno sodelovanje.

Če lovska družina vabi goste, naj po možnosti izbere le take, ki so res dobri lovci, kajti slab lovec in slab pes sta škodljivca lovišča.

Organizator brakade naj pravočasno obvesti članstvo in goste o kraju in uri sestanka, povabljeni pa naj pravočasno odgovore, če se ne udeleže, ker sta red in točnost pogoj uspeha. Lov mora voditi več lovcev, ki dobro pozna lovišče. Negotovo vodstvo lahko pokvari ves lov. Plan brakade treba narediti prej in stojišča po možnosti zaznamovati, gonjače in lovce podučiti o poteku lova in o pomenu raznih znakov z rogom.

Glede pravilnega ravnanja z orožjem in lovskih običajev naj bodo družinski funkcionarji zgled ostalim lovcem.

Funkcionarji naj ne rezervirajo zase najboljših stojišč, marveč naj privoščijo tudi drugim dober pogled in nalet.

Pri razporejanju lovcev na stojišča, v hribovitem terenu, imejte obzir na starost in telesno sposobnost lovcev.

Nikakor pa ne postavljajte na najboljša lovišča najslabše strelce. Odpovejte ali prekinite pri trajnem nalivu ali snegu brakado, ker bo uspeh itak ali negativen ali pa prav slab.

Pazite, da uplenjeno divjad ne poskrijejo nepoklicani.

Po končani brakadi se lovina položi pred zbrane lovce, ki poročajo o poteku lova in o svojih opažanjih.

Po brakadi ali najkasneje drugo jutro treba lovišče z dobrimi psi preiskati, ker ni lovsko ali človeško, da se obstreljena divjad prepusti svoji usodi.

Navado, da najuspešnejšega lovca proglasimo za kralja lova, opustimo, ker to vodi k renomiranju in nesmiselnemu streljanju na daljavo.

Plan oddaje mesa in kož velja izpolniti, poznejša delitev plena pa naj bo pravična.

„Zadnji pogon“ naj bo posvečen potrebnemu okrepčilu in naj ne traja predolgo, sicer postanejo žene živčne, posebno če jo Nimrod primaha domov ne z zajcem, pač pa z opico.

Pse ne jemljimo s seboj, če to ni izrecno rečeno, nikakor pa nešolane pse.

Ne mešajmo se v stvari, ki se tičejo vodstva, četudi nam ne ugajajo. Svetujmo le, če smo kaj takega vprašani.

Upoštevajmo navodila lovskega vodstva in držimo disciplino. Če ugotoviš nelovski postopek, protestiraj pri vodstvu. Sploh je treba na vsako nepravilnost opozoriti ne le prekršitelja, marveč tudi vodstvo. To ni denunciacija.

Bodimo previdni pri ravnanju z lovskim orožjem. Preden vložimo naboje, pogledjmo skozi cevi, če morda niso zamašene, ker ima to lahko usodne posledice. Izpraznimo puške po vsakem pogonu, preden zapustimo stojišče. Često opaziš lovca, ki puško nosi vodoravno preko ramen, drugi vtakne prst v cev, tretji nasloni cev na čevelj. Nesreča je hitro tu; opomin in kontrola jo preprečita.

Ko si na stojišču, se takoj pokaži svojima sosedom, toda ne kriči. Prepričaj se, kam lahko streljaš brez nevarnosti za sosede in druge ljudi. Strel v skalo ali na zmrznjeno pot lahko odbije kroglo ali šibre.

Ne streljaj na vse, kar ti pride pred puško. Veveric, vran in šoj ne streljamo na brakadah, ker tako pokvarimo boljšo priložnost.

Ne streljaj lahkomišelnost in tudi ne na nemogoče daljave. Streljaj šele, ko si ugotovil, kaj je pred tabo in če je divjad, ki je

določena za odstrel. Nepreviden strel lahko povzroči neprijetnosti ali nesrečo.

Ne zapuščaj svojega stojišča med pogonom, tudi če bi rad pogledal na nastrel. Zaradi tega je bilo že dovolj nesreč.

Ne streljaj na merjasca z osmico, na jereba pa z idealko, vsakemu kar mu gre.

Na stojišču bodi ves čas tih in miren. Za malico, kajenje in kašljanje je časa dovolj v odmorih. Vso pozornost posveti poteku lova.

Alkohol ne spada k lovu. Za to je zadnji pogon.

Če si streljal na večjo divjad, zaznamuj nastrel, po pogonu ga pa preišči. Če divjad ni obležala, javi vodstvu. Tudi na obstreljeno malo divjad opozori.

Ne izmikaj se zadnjemu pogonu. Tam boš krepil lovsko tovarišstvo in se izuril v lovski latinščini.

V. Jakil

Ptičarje ali šarivce?

Stari nemški ptičar je bil genetski najbližje španskemu pointerju. Nikaka tajnost ni, da je imel nekaj „krvi“ nemškega vodiča (Leit-hund) z malim dodatkom „krvi“ tudi nemškega goniča. Bil pa je težak, miren in tudi v lovu počasen pes. Kot tak je tedanjim lovcem, ki so lovili še s prednjačami, tudi ustrezal. S časom, posebno po letu 1870, ko so prišle v rabo puške današnjih sistemov, vcepljali so Nemci svojim kratkodlakastim ptičarjem vse tja do 1900. leta čim več pointerske „krvi“, nemškim dolgodlakastim pa seterske krvi. Prvi produkti teh vcepitev so bili zelo zapeljivi in so se vsled hitrega iskanja, živahnosti, posebno pa tudi vsled „dolgega“ nosu, z dobro stojjo pred divjadjo pri nemških lovcih zelo priljubili.

Šele po prvi svetovni vojni okoli 1920. leta so lovci začeli pogršati pri vseh teh psih pomanjkanje sposobnosti ali zasnove za delo po strelu. Zato so preosnovali vzrejo v smeri, da so polagali posebno važnost v zasnovi in sposobnosti teh ptičarjev razen na vse fineše iskanja in stojje pred divjadjo, posebno na delo po strelu, t. j. za prosto iskanje (freiverloren), za iskanje tudi po mrzlem krvnem sledu, na donašanje oziroma na naznačenje ali obljanje najdene ranjene divjadi. Ker šolamo nemške ptičarje za vse te potrebe na lovu, pravimo, da so nemški kratkodlakasti, pa tudi kosmodlakasti ptičarji splošno uporabni psi.

Od šolanega ptičarja zahtevamo med drugim vzdržnost na zajca. Ko mu namreč skoči zajec iz loža, ptičar po pravilu avtomatsko sede ali se vleže. Šolanje in tudi uporabnostna preiskušnja na tekmah je po novem manj stroga in se zadovoljuje (A. Gerold, Hund und Jäger 1950) v tem pogledu s tem, da se ptičar, če se zažene za vstalim zajcem, na žvižg ali drug znak hipno zaustavi, oziroma, da se vsede ali vleže. Vse to lahko apliciramo na lov na jerebice itd., ki zletijo pred stoječim psom.

Pri lovu po slabo preglednem ali nepreglednem terenu, najsi bo to pri lovu po gozdnatih ravninah ali po goščah, posebno pa na fazane po gozdu s podrastkom ali pri lovu na kljunače in podobno, zlasti pa še pri lovu po vodnem trsju in bičju na race, mora pes grmariti ali pa šariti.

Grmarjenje se temeljito razlikuje od iskanja s ptičarjem, posebno, ker mora pes pri grmarjenju iskati prav na kratko „pod puško“. Ta način lova je mogoč seveda le na terenu, kjer lovec psu lahko še sledi, ga še obvlada in v splošnem vidi, kaj pes dela, ker sicer ptičar lahko obstoji pred divjadjo, pa se v takem primeru lovec in pes neprenehoma počakujeta.

Šarjenje se zopet temeljno razlikuje od grmarjenja. Šarimo v nepreglednem svetu. Pri tem lovec psu komaj more slediti, kaj šele da bi ga mogel nadzorovati oziroma videti, kako pes dela in kaj počne. Lov v takem svetu je lahko uspešen le, če pes divjad sam dvigne in jo požene vsaj do strelske črte. To in podobno velja tudi pri vodnem lovu po močvirnem trsju in bičevju, kjer mora pes race iz nepregledne gošče, ne da bi stal, dvigniti. V nekem letnem času mora pes race po trsju celo poditi, preden vzlete.

Kakor sem svoj čas že napisal, je dejstvo, da se mnogi sicer dobri in dobro šolani ptičarji ob takih lovnih razmerah prav kmalu in lahko pokvarijo. Saj ni nič lažjega, sicer pa tudi vsakemu lovskemu psu nedvomno prijetno, izganjati fazana iz pomladka in steči za njim, če se umika. Šolan ptičar — če ga pogosto uporabljamo na takih lovih — pozabi na manj ali bolj prirojeno in priučeno dolžnost trdne stoje in nepremičnosti pred mirujočo divjadjo. To ga prej ali slej privede do neke četudi omejene, morda le vidoglasne gonje zajca ter do zaganjanja za vzletelo perjadjo.

Kakor vidimo, se zahteva od šolanega ptičarja enkrat hitro in čim živahneje iskanje na daleč po odprtem polju in seveda trdno stojo pred divjadjo, drugič pa kratko iskanje, do 30 korakov daleč „pod puško“ pri grmarjenju, tretjič pa v povsem nepreglednem terenu prosto šarjenje in izganjanje brez vsakršne kontrole z vsemi razvadami, ki morejo temu slediti.

Grmarjenje — pri tem seveda ne mislim na lov ob Ljubljani, vzdolž kake žive meje ali pod posamezno stoječimi vrbami in jelšami — kakor tudi šarjenje sta za ptičarja v popolnem nasprotju s tem, za kar smo ga šolali in od njega zahtevamo. Kakor hitro ne bi zahtevali od ptičarja, da stoji na divjad, pa v isti sapi zahtevali, da bi moral n. pr. fazane poditi po gošči, da se dvignejo, bi to pomenilo, da odstopamo od osnovne zahteve glede zasnove in izšolane trdne in nepremične stoji na divjad ter s tem od neobhodnih lastnosti za lov na odprtem polju. Če bi uporabljali ptičarje po pravilu tudi za grmarjenje in šarjenje, bi morali ti nasprotujoči si nalogi logično in sčasoma obrezvrednotiti dedno čiste, najvažnejše lovske zasnove ptičarjev-postajačev.

K dedno čistim zasnovam postajačev prištevamo med drugim tudi dober nos, trdno stoji, ostrost na roparice, brezglasnost in zanesljivo delo po strelu.

Pravimo, ta ali oni pes ima izvrsten nos. To pomeni, da ima dober voh in s tem v zvezi sposobnost, da najde divjad. Pozabiti pa ne bi smeli, da so tudi pri pasjem nosu še razne stopnje sposobnosti voha. Nesporno je, da ima en pes iste pasme boljše zasnovo za ta, drugi za oni način uporabe nosu na lovu. Razen o manj ali bolj razvitih sposobnostih samega nosu govorimo mnogokrat tudi še o nizkem in visokem nošu pri psih iste pasme in iste šole. Neredko naletimo tudi na istopasemske pse s posebno dobrim nosom — pri enem na letečino — pri drugem bolj na dlakasto divjad, pri tretjem morda na prav izrazito sposobnost za delo po mrzlem krvnem sledu.

Nepobitno je, da zmorejo dobro in zanesljivo izdelati mrzel krvni sled do najdenja ranjene divjadi ali do zgrabitve plena le psi, ki imajo zasnovno dar za zasledovanje divjadi z nizkim nosom. Iskanje divjadi z visokim nosom, kakor ga najdemo kot posledico neke mutacije ali igre prirode pri ptičarjih, je pa v osnovnem nasprotju z naravno zasnovo nizkega nosu pri štirinožnih roparjih ali divjih kanidih. Saj nam je znano, da zasledujejo lisice, volkovi oziroma kanidi svoje žrtve na splošno le z nizkim nosom. Darovitost hkrati visokega in nizkega nosu, ki naj bi bila enakovredna pri ptičarjih, ne obstoji. Saj nam to potrjuje pojav, n. pr. da ptičar „potegne“ jerebice z visokim nosom na velike in izredne daljave, medtem ko se dogaja, da isti ne zmore zanesljivo izdelati količkaj težjega mrzlega sledu.

Glavni osnovni nagon vsakega psa je nedvomno ostrost, ki sestoji iz iskanja, zasledovanja, zgrabitve, zadavljenja in s tem prisvojitve plena. Ta osnovni, nikdar in nikjer zatrti nagon se v

trenutku stoje na divjad pri ptičarju tako rekoč prekine in je pes postajač prikrajšan za nagonsko zgrabitev, t. j. za poslednje faze nagona v ostrosti. To pomeni tudi, da je prikrajšan za prisvojitve zasledovane hrane.

Vsled tega smemo reči, da je stoja ptičarja pred najdeno divjadjom le obrzdanje nagona za ulovitev ali zgrabitev plena kot poslednje faze, ki pušča ali dopušča psu postajaču zgolj še veselje na iskanju in najdenju divjadi za lovca in ne za sebe. Če je to tolmačenje pravilno kakor je logično, bi smeli zaključiti, da po zasnovi dober postajač po pravilu ne bi mogel biti oster. Kakor sem že spredaj omenil, so Nemci vcepljali svojim ptičarjem nekaj krvi vodiča in celo tudi goniča, nem. kosmodlakavcem pa „nelovsko kri“, da so pri njih dosegli večjo ostrost. Po teh navedbah o mešanju manjka nekim ptičarjem zadostna zasnova za stojo na divjad, imajo pa zato veselje za preganjanje dlakaste divjadi in celo za vsaj vidoglasno gonjo. Ti so tudi ostri. Če so pa ostri, potem niso pa zasnovi čisto postajaškega plemena pasme ptičarjev, ker bi sicer ne mogli biti ostri. Tudi iz prakse vemo, da so nemški ptičarji in tudi neki drugi toliko bolj ostri, čim manj krvi postajačev imajo.

Ravno tako po pravilu ne pričakujemo od ptičarja, če ima izrazit dar postajača, zanesljivo dobro delo po mrzlem krvnem sledu — saj ne more imeti — ko je dober postajač — zasnovanega daru za zasledovanje in zgrabitev divjadi.

Po prirodnih zakonih bi moral namreč ptičar — zasnovno izrazit postajač — prepuščen samemu sebi v prirodi, celo ob mnogobrojni divjadi poginiti od gladu.

Vendar obvladajo v praksi ptičarji manj ali več tudi zasnovno nasprotno dejavnosti, kakor n. pr. delo z visokim nosom v polju in delo z nizkim nosom po strelu in pod. O teh psih lahko rečemo, da smo takim poedincem one nasprotujoče si nezasnovane dejavnosti z dolgo vajo, z umetnim vzbujanjem veselja, mnogokrat tudi s trdo roko, šele priučili. Take samo priučene dejavnosti pa ne morejo biti kvalitetno enake zasnovnemu daru za drugo nasprotno dejavnost. Sicer pa moramo resnici na ljubo naglasiti, da se ravno nem. ptičarji priučijo mnogočemu, kar jim sicer ne leži, kar pa dosežemo zavoljo njihove razumnosti, ki so jo podedovali kot dediščino vkrižanih pudlov.

Znano nam je, da zasledujejo lisice, volkovi oziroma divji kanidi sploh svoje žrtve samo tiho brez glas. Divji psi sploh nimajo zasnove za lajanje kakor jo imajo domači psi. Rečemo lahko, da volkovi v nekih okoliščinah tulijo, kar je seveda daleč od tega, kar imenujemo pri domačem psu glas. Kakor vsa prirodna novost, je

prišlo tudi lajanje ali glasna gonja našim psom po neki mutaciji kot sprememba dedne mase. To veččino je znal že primitivni pračlovek ceniti in jo je utrdil z izbiro ali kombinacijo v vzreji živali, ki so pridobile to glasovno sposobnost. Če je n. pr. volku ali lisici na tem, da opravi svoj roparski posel na tihem — je postalo lajanje ali celo glasna gonja pri psih posebno pomembna za človeka, ker se pes z glasom javlja svojemu črednemu tovarišu — človeku ali lovcu, od katerega pričakuje pomoči. Samo iz tega vidika se je razvijal pri udomačenem psu glas, t. j. lajanje pri psu čuvaju, pri pastirskem psu glas za čuvanje in oblajanje črede goveda, pri lovskem psu za oblajanje dvignjene oziroma ustavljene ali celo mrtve divjadi ter za glasno gonjo pri lovu sploh. Kakor je tedaj postalo prirodno lajanje psa čuvaja, oblajanje črede po pastirskem psu itd., ravno tako seveda obstoji tudi pri ptičarju prirodna mutativna zasnova vidoglasnosti ali sledoglasnosti. Saj opažamo, da vsak nešolan ali podivjan ptičar glasno goni ali preganja divjad. Ker pa je osnovna naloga šolanega ptičarja, da zdravo divjad niti tiho, še manj pa glasno zasleduje, temveč da jo samo tiho nakaže ali pokaže, bi zahtevali od njega pri grmarjenju ali šarjenju nekaj sicer zasnovno prirodnega, vendar in hkrati docela nasprotnega šoli in osnovni dolžnosti šolanega ptičarja-postajača.

Nedvomno so pokazali ptičarji, dobro šolani, mnogokrat prav dobre storitve na delu po strelu na mrzlem krvnem sledu z nizkim nosom. Če pomislimo, da je ptičar iskač divjadi z visokim nosom, ki mora ostati po osnovnih pravilih dolge šole tudi zdržen na zajca, zahtevamo ob enem od njega pri delu po strelu, da mora izdelati mrzel krvni sled z nizkim nosom. Zanj sicer nedotakljivo divjad, n. pr. ranjenega zajca, mora najti po mrzlem krvnem sledu — seveda z nizkim nosom — ga mora zgrabiti, usmrtiti in lovcu prinesiti. V primeru v ного obstreljenega srnjaka, mora na ukaz zdrveti takoj po strelu za njim, ga dohiteti, zagrabit za grlo ter potegniti k tlom.

Kako in koliko nasprotujočih si zahtev zastavljamo temu uporabnostnemu psu!

Po potrebi lovne prakse v raznih deželah ter za različne specialne naloge, je človek in lovec vzrejal posebne pasme, ki so nastajale slučajno po mutacijah — igri prirode — ali po zavestnih in nezavestnih kombinacijah. Take vzrejene pasme lovskih psov so tedaj prirodne nosilke posebnega daru za postavljene namene in za te posebno sprejemljive. Zavoljo tega jih za take posebne sposobnosti in veččine ni treba dresirati, ker potrebujejo zgolj vajo in skušnjo. Če ali ko zahtevamo od ptičarja, da grmari ali šari, mora

divjad z glasom naznačiti. S tako zahtevo si povzročamo težave pri vzgoji, ker po naravi dane, vendar različne zasnovane dejavnosti, vzgojno pomešamo. Specialnost, t. j. izrazita osnova za neke posebne storitve, gre seveda vedno v breme ostalih sposobnosti tistega individua, sčasoma celo v breme dotične pasme. Sicer je glede specialnosti postavljena ovira, ki se da v praksi delno omiliti ali obiti edino le ob veliki razumnosti tistega psa. Vsled tega bi smeli tudi pri ptičarjih ščititi le njihove posebne in izrazitejše zasnovane sposobnosti za določene lovne naloge. Pri pospeševanju ali izsiljevanju v šolanju ostalih dodatnih divergentnih zmožnosti neizrazitih zasnov, bi pa smeli iti le tako daleč — kolikor se dajo te vskladiti z njihovo posebnostno zasnovo ne samo brez sile, temveč tudi brez škode. V popolnem nasprotju s takimi dejstvi pa zahtevamo od ptičarja mnoge in tolike nasprotujoče si sposobnosti ali lastnosti, da bi moral imeti pes po svoji duševnosti v mnogočem človeško pamet.

Angleški lovci so znali to vprašanje edino pravilno rešiti, ker so si ustvarili in vzredili specialiste za eno in za drugo delo na lovu. Njihovi ptičarji so specialiste za iskanje in najdenje divjadi, za trdno nepremično stoji na divjad. Iščejo izredno le z visokim nosom. Njihove retrievere uporabljajo kot izvrstne iskače specialiste za ranjeno divjad. Med izrazite specialiste po lovnih načelih štejejo še razne španjele: Sussex-španjele, ki so izredno zanesljivi iskalci po sledu, vsled česar jih uporabljajo pravilno za iskanje ranjene divjadi, sicer pa za donašanje. Njihov Clumber-španjel je težje konstitucije, išče zelo počasi in se šteje med najboljše donašalce. Ker ta lovi zgolj brezglasno, tiho, sploh ne pride v poštev za grmarjenje ali šarjenje. Njegova priložnostna uporaba za t i h o šarjenje, brez naznačenja dvignjene divjadi, ki jo od vsakega šarivca zahtevamo, za to, da se ne vznemirjajo sosednji zagoni, je le izjemna kakor pri nas priložnostna uporaba n. pr. braka-jazbečarja za jamarjenje. Njihov Field-španjel, močno nesorazmeren s svojo dolžino in primeren za tretji par nog, je vendar izvrstnega nizkega nosu na mrzlem sledu in se na lovu uporablja le še za delo po strelu.

Tako znani svetovni lovsko-kinološki pisci!

Tej čisto strokovni razpravi o ptičarjih bi dodal še tole:

Pri nas — ne v Sloveniji — veljajo za skoro 25.000 včlanjenih lovcev osnovna pravila lovskih društev, da se sme mala zaščitena divjad (zajec, fazan, jrebica) loviti le na skupnih društvenih lovih. Člen 35 teh pravil predvideva za kršitelje najstrožje sankcije, v ponovnem primeru izključitev iz članstva. Na teh skupnih lovih na odprtem polju se premika črta strelcev, med dvema lovcema

navadno po eden ali dva gonjača. Navadno je teren posameznega pogona zaprt tudi še na čelu s posameznimi strelci. Črta strelcev z gonjači se pomika in ni tako mirna, da bi divjad mirno čakala ali vzdržala kakega ptičarja, ki bi iskal pred črto pomikajočih se strelcev. Sicer pa, če bi pes iskal pred črto strelcev, četudi ptičar, bi moral imeti železne živce, da bi ga ne premamila pred njim vstajajoča ali vzletajoča divjad in ga ne potegnila za seboj. Moral bi pa imeti tudi jekleno kožo. Na takem lovu je seveda vsak pes, pa tudi ptičar, najmanj rečeno odveč.

Pri nas — ne v Sloveniji — imamo tudi velike ravninske lovne predele manj ali bolj porasle, tudi gozdove z gostim trnjastim podrastkom. Skupni lovi po takem svetu se vršijo z gonjači, ki izganjajo divjad proti strelski črti. Te gonjače bi mogli vsekakor in prav dobro nadomestiti edino šarivci. Mnenja sem, da tudi v Sloveniji ni v mnogih loviščih dovoljen lov na malo zaščiteni divjad posameznemu družinskemu članu!

Kakor nima na skupnih lovih na odprtem polju ptičar prav nikakega rezona, tako je tudi šarivec odvišen. Nikjer pa nisem kdajkoli napisal, da bi ptičarja na odprtem polju nadomeščal lahko šarivec. Pač pa je v vseh ostalih opisanih terenskih razmerah le šarivec po svoji zasnovi dela in sposobnosti edino pravilno izbrani pomagač lovcu. Če pa še nimamo dovoljno ali primernih psov šarivcev, ki ustrezajo lovnim pogojem, s tem še ni rečeno, da jih ne bi smeli za edino pravilno izvrševanje lova v takih lovskih razmerah priporočati.

Če se naj po dolžnosti in vesti vsakega pravega lovca in vodje lova preišče oblovljeno lovišče za ranjeno divjadjo, to delo po lovu po mrzlem sledu ravno tako dobro kakor ptičar, prav gotovo opravi šarivec. Ta ima še to prednost, da ga na zajce, fazane, jerebice, race in kljunače kot šarivca — izvzemši pred premikajočo se črto strelcev na odprtem polju — zelo koristno uporabimo namesto številnih gonjačev.

Imel sem za potrebno, da vse to povem o ptičarjih, da bosta moja članka o Šarivcih boljše razumljiva tudi DLP, ki ni nanje zgolj strokovno reagiralo v bojazni, da bi moja članka utegnili škodovati stremljenjem DLP. Priznavajoč največje zasluge DLP za vzrejo, vzgojo in napredek lova s ptičarji, kar je in ostane neprecenljive vrednosti za lov v splošnem, se ne morem izogniti dejstvu, da bomo pod danimi lovnimi pogoji in določbami o lovu v FLRJ, velikega ptičarja v doglednem času lahko pogrešali. Ko bomo za grmarjenje in šarjenje imeli na razpolago šarivce, bodo ti opravili mnogo dela, ki jim po zasnovah pripada in s temi nalogami

ne bomo kvarili naših ptičarjev-postojačev ter tako prišli v nasprotje z zgoraj opisanimi načeli lovske kinologije.

Kar se tiče vsebine predpredzadnjega odstavka mojega članka „Še nekaj o šarivcih“ v št. 7-8 Lovca 1950 na str. 258, o nesposobnosti ptičarjev na lovu v mojem življenjskem okolju, morem ponoviti, da je tako, kakor sem to napisal in tega dejstva ne morejo zabrisati niti prav dobre propagandne ocene teh ptičarjev na uporabnostnih tekmah. Da pa tam napisano ne zadeva sposobnosti šolanih ptičarjev v Sloveniji, katerih se sploh nisem dotaknil, izhaja jasno iz članka samega. Vsled tega tudi ne more biti govora o kakem obrekovanju ptičarja, saj nisem nikjer zapisal, da so psi ptičarji krivi te nesposobnosti po strelu.

V potrditev vsega napisanega se lahko sklicujem na vse ono, kar nisem po 1920. letu zamudil pri zasledovanju vzgoje, šolanja, tekmovanja in lova s ptičarji v splošnem. Če sem pa iznesel o sistematiki ptičarja nazore, ki zvenijo komu morda nekoliko revolucionarno — DLP ne škoduje, če sliši tudi drugo plat zvona. Saj so tudi pravila lovskih društev, posebno pa naš lovski zakon prinesla revolucionarne novosti v naše lovstvo.

Čas bo sodil!

Na ljubljanskem barju

Lov v mesečini

V neki lovski družini je bil pogovor o strelu pri luninem svitu. Povod temu je dal član, ki je v mesečini streljal in zgrešil jelena. Dejanje je bilo med drugim označeno kot nelovsko s pripombo, da to delajo le divji lovci. Pač pa je po mnenju „pravičnih“ lovcev lov na nezaščiten divjad v mesečini dovoljen, ne da bi trpela lovska morala.

Domišljujem si, da mi daje moja neoporečna tridesetletna lovska praksa pravico do nekaj pripomb h gornji opazki.

Že pred petindvajsetimi leti, ko sem uplenil kapitalnega jelena ponoči pri mesečini, je bilo dosti razburjenja v nekih lovskih krogih, češ, da izvajanje lova pri mesečini ni lovsko. Pričakoval sem, da mi bodo lovski pravičnejši in vsevedi pridjali v kupo veselja nekaj pelina. Ker mi ni bilo že takrat vseeno, ali hodim po pravi lovski poti ali po poti mrharstva, sem se obrnil na uredništvo nemškega lovskega časopisa „Wild und Hund“, katerega sodelavci so bili priznani nemški lovci in je njihovo lovsko mnenje bilo vsaj takrat odločujoče, ter sem jih zaprosil za njihovo mnenje o strelu v mesečini. Odgovorili so mi takole:

Izvajanje lova na jelenjad v mesečini se ne more odobravati v loviščih, kjer je dana možnost uplenitve pri dnevni svetlobi. So lovišča, v katerih je iz mnogovrstnih razlogov izključeno oddati strel na jelena pri dnevni svetlobi. V takih primerih si bo lovec gotovo izbral svetlo lunino noč, zlasti če se namerava z odstrelitvijo jelenjadi zmanjšati ali preprečiti škodo po divjadi. Današnja optika je tako na višku, da se ob luni v slani ali snegu da bolje oceniti divjad kakor v jutranjem ali večernem mraku, ko divjad izstopa ali vstopa. Seveda je način lova odvisen od vsakega posameznega lovca. Če si v bistvu nelovec, se boš tako obnašal pri dnevni ali pri lunini svetlobi... Strel ob luni na jelenjad se zategadelj ne more smatrati kot nelovski čin itd. ...

Ta odgovor lovcev me je pomiril in s smehljajem sem pustil krakati vrane.

Izjava, da divji lovci izvajajo lov na jelenjad v mesečini, kaže, da tisti lovski pravičnejši bore malo pozna pota naših tatinskih lovcev. Zato te vrste ljudje ne izvajajo divjega lova v snegu in pri luni. Naivno je misliti, da se bo divji lovec zagvoznil ob njivi za vasjo in čakal po več ur jelena in to pri občutnem mrazu. Ugodna mesta ob njivah, od koder je možno oddati siguren strel na jelena,

so redka in so v lovišču z dobro upravo — kar spada tudi k lovski pravičnosti — v takem času pod budnim nadzorstvom. Nimam naše divje lovce za tako bedaste, da bi počenjali kaj takega. Potem bi bilo bolje, da se kar sami javijo oblasti in ji povedo, kaj so nameravali oziroma so storili. Jamčim divjemu lovcu kakor tudi vsakemu drugemu, da bi bilo že po nekaj urah odkrito tako dejanje. Jelen ni zajček ali jerebička, ki ju po strelu vtakneš v bisago in hajdi po ovinkih urnih krač domov in v lonec z njo. Ne tovariši, jelen tehta vsaj 200 kg in je krvni sled tako viden, da ga najde slepec, kaj šele bi ga ne izdelal količkaj izvežban pes v rokah lovca, ki ve, kako se taki reči streže... Divji lovec iz naših lovišč, ki bi trdil, da je ustrelil jelena ob njivi v snegu in luninem svitu in ga tudi spravil, ne da bi bil zasačen, je zgolj širokoustnež, ki hoče veljati za zanimivega skrivnostnega čarostrelca. Seveda v loviških s slabim gospodarstvom, s še slabšimi lovskimi upravičenci, bi bilo kaj takega možno. Divji lovci uplenijo vse kje drugje z lahkoto jelena, še lažje pa košute in če je verjetno, da dobri prijatelji takega junaka, drže zaprta usta. Nočem pa biti z opisovanjem načinov sokrivec take baže tatvin kot zasnovatelj.

Ko že govorimo o divjih lovcih, mislim, da ni divjega lovca pod nebom, da ne bi streljal pri luni zajca ali lisice, še več pa pri belem dnevu, torej popolnoma lovsko pravično. Če bi tisti pravični lovec, ki je tako proti strelu v mesečini na zaščiteno divjad, malo premislil, bi tudi sam več ne streljal pri dnevni svetlobi zajčkov, jerebičk, lepih fazanov itd., ker tako prakticirajo divji lovci.

Nekateri lovci so res radovedni, zakaj bi bilo lovsko, streljati nezaščiteno divjad pri luninem svitu, nelovsko pa streljati zaščiteno. Sprašujejo se, če morebiti ni škoda zajčka ali lisice, če ju zastreliš? Ali morebiti občuti zaščitena divjad pri slučajni obstreljitvi več bolečin kakor nezaščitena? Da so strelji v mesečini s puško risanico s pomočjo brezhibnega daljnogleda sigurni oziroma precizni, je že davno dognano in bi bilo odveč o tem še razpravljati. Tudi naš pravičnik bi že lahko o tem kaj vedel, če bi ga ne mrzile svetle zimske ali jesenske noči in bi ga ne odvrčale od prakse. Vem iz izkušnje, da sem v svetli jesenski noči, ko je bila slana, preštel jelenu na 100 korakov vse parožke in natančno ocenil jelena. Nasprotno je bil pa pogled v mraku na divjega petelina, ruševca, srnjaka in končno na jelena v poletnem, jesenskem ali spomladnem jutranjem ali večernem mraku kaj dvomljiv in vendar je taka negotovost v okviru lovske pravičnosti.

Iz vsega tega sledi, da je bil strel ob mesečini nekoč žigosan kot nelovsko dejanje, zgolj zato, ker je bila ocena divjadi brez

dobre optike, tem bolj brez nje, nemogoča in negotova in je padla velikokrat divjad, ki bi ne smela.

S sodobno precizno optiko je šel nazor že davno v lovsko staro šaro in se ga oklepajo le še lovski specialisti, ki jim je ljubša gorka posteljica kakor pa čudovita, bleščeča in pravljicična zimska noč, v kateri hodi divjad svoja, za nas lovce tolikokrat zagonetna pota.

Svoja izvajanja podkrepljujem z zanimivim člankom v nemški lovski reviji „Wild und Hund“ iz leta 1933 od 22. januarja pod naslovom „Mondscheinpirschen“ (Zalaz v mesečini). Koj ob začetku se pisec članka zmrduje nad čakanjem jelenjadi ob luninem svitu, a kmalu pove, da mu je predolgočasno čepeti po več ur na mestu in ne videti drugega, ko le nekaj zajcev in srn. Pri nadaljnjem pripovedovanju pa opisuje, kako je zalezoval v snegu in mesečini raka-jočega jelena, ki je pripodil na polje svoj trop. Torej tudi ta lovec zalezuje v mesečini jelenjad z namenom, da kaj upleni in še celo v ruku, ne da bi bilo to početje v kakem poznejšem zvezku deležno graje in je to v deželi, ki je vse lovstvo vzela v zakup. Nasprotno. V članku „Über nächtlichen Anstand und Wildschaden“ (O nočnem čakanju in škodi po divjadi) v isti reviji iz leta 1933 od 9. junija, stran 393, odobrava nek obče priznan lovec strel v mesečini tudi zaščitene divjadi, iz razlogov kakor sem jih že prej navedel.

Za katerim grmom torej tiči pri nekaterih naših tako imenovanih pravičnih lovcih zajec? Ali bi naj bil vzrok res le to, da živi v bolni domišljiji, da je njegov pogled na lov edino pravilen in zveličaven ter vse drugo, kar njemu ne godi ali se mu ne ljubi, nelovsko? Gotovo smemo tudi mi slovenski lovci imeti svoje mnenje in predsodke. Vendar mora biti to razumno in nepristransko utemeljeno. Pristranska obsodba kaže zgolj na ozkosrčnost in pomanjkljivost v lovski praksi.

Na dopust

Kljub obilici dela ali morda prav zaradi njega nam misli sem ter tja uhajajo v one dni, ko se otresemo peze poklicnih dolžnosti, ko odvržemo vse skrbi, ki nas more iz dneva v dan, v one lepe dni, ki jih vsako leto posvetimo svojemu odmoru. V takem razpoloženju me je nekoč vprašal tovariš, če pojdem tudi jaz letos preživet na morje svoj letni odmor. „Na morje,“ sem se zamislil. „Da, prijatelj, tudi jaz pojdem na morje. Toda to moje morje valovi na širnem Dravskem polju in upogiba težko klasje pod pezo obilnega blagoslova, moje morje šumi pod vrhovi Pohorja in Kozjaka, Donačke gore in Boča, ko lahen vetrič upogiba vrhove mogočnih in stoletnih bukev in smrek — sredi Slovenskih goric je moje morje, kjer neutrudni klopotci klepetavo spominjajo na minljivost zemeljskih radosti — vidiš, to je moje morje. Ob njem preživim vse dni, one, ki so posvečeni delu, in one, ki veljajo odmoru. Tja pojdem tudi letos na dolgo pot križem kražem brez načrta. Tu ni počitniških domov ne hotelov, tudi džezbendi ne vabijo k plesu. Toda prijatelj, ali si že okusil sladkost spanja na kozolcih kmečkih koč, kjer te opojni duh svežega sena zaziblje v omotičen sen, si li že kdaj prenočil v škripajoči, s slamo nastlani postelji pohorskih drvarjev ali v zatohli sobici haloške kmečke koč? Ne stori tega, ker če se boš naužil tega razkošja, postaneš tudi ti za 20 dni v letu tak potepuh kakor jaz in ne bo te več mikal udobni počitniški dom ob sinjem Jadranu.“ Neverno skomigne moj prijatelj z rameni in me menda ima za čudaka ali za sanjača. Pa je že tako na tem božjem svetu, da ni vsakemu isto po godu.

Že nekaj časa nimam več pravega miru in komaj se s silo koncentriram toliko, da opravim svoje dnevno poklicno delo — saj odrinem čez nekaj dni na dopust; 20 brezskrbnih dni je pred menoj, posvečenih pohodom po naših lepih štajerskih loviščih. Že davno imam v žepu dovoljenja raznih lovskih družin, da smem vtakniti nos v njih lovišče, tudi odstrel srnjaka so mi dovolili. Davno že je pregledal mehanik moje kolo, ga skrbno očistil in premazal, le sam se še moram spremeniti iz kulturnega meščana v gozdnega moža. Iz omare romajo najstarejše pumparice in vetrni jopič iz grobe jadrovine, ki je na njem še viden krvavi madež zadnjega lanskega srnjaka. Na svetlo pride stari zvesti lovski klobuk, poln raznih značk in perja, ki mu za vrstico še tiči ostanek smrekovega vršička, nahrbtnik pa se čim dalje bolj polni — in zopet prazni. Saj res ni prav lahko izbrati, da vzameš s seboj vse, kar rabiš za 20 dni

le v nahrbtniku. S posebno skrbjo so že dolgo izbrani in urejeni naboji za risanico in za šibre, puška vsaj desetič očiščena in namazana in varno počiva v toku, daljnogled je poleg raznih dovoljenj in dokumentov spravljen v lovski torbi in celo nekaj klobas in grižljaj suhega mesa je priskoparila skrbna žena. Tako je vse nared, ko napoči veliki dan.

Že nekaj dni je moje mrzlične priprave z zanimanjem opazoval zvesti spremljevalec mojih lovskih pohodov terijerček Grabež in menda se je tudi nanj prenesel del mojega nemira. Saj mi je bil neprestano za petami in me je s svojimi unnimi očmi nepremično ogledoval, ko sem pripravljal to in ono. In tudi danes je na vso moč nemiren. Že na vse zgodaj sva pokoncu in ko oblečem nemarne stare pumparice, me s svojim ljubkim usnjenim smrčkom ovoha in takoj ve, da se pripravlja nekaj posebno lepega. Pred vrata leže in odkloni vsako hrano, zaskrbljen, če ga morda le ne pustim doma. Ne boj se, moj psiček, skupaj pojdeva na potep, saj bi mi bilo težko srce, če bi te pustil doma samega, ko vem, da te navdaja kakor mene neznanško hrepenenje po naših poljih in gozdovih.

Čudno izgleda najina vprega, ko se po slovesu od žene odpravljava od hiše. Puška je v toku obešena ob sprednjem kolesu, na krmilu visi lovska torba, na prtljažniku počiva poleg zloženega plašča zvrhano poln nahrbtnik, moj psiček pa nateguje jermen, kakor bi me hotel potegniti na konec sveta, ko odhitiva od doma. Toda kmalu popusti njegova vnema, pač ni malenkost vleči pri tej pasji vročini poleg gospodarja še vso ropotijo, naloženo na najino motovilo in tako začne dirkati vstric z menoj. Že po nekaj kilometrih pa je vidno utrujen in sope, da je groza in strah. Nič ne pomaga, da zmanjšam hitrost, ne gre več. Zato ustavim, pograbim psa za vrat in ga z urno kretnjo posadim za seboj na nahrbtnik, kjer ves spehan sede. Pozna moj psičko te reči in ve, da je boljša slaba vožnja od dobre hoje — naučil se je vožnje na prtljažniku kolesa in mu kar prija, vsaj kadar je spehan.

Priznati sicer moram, da izgleda ta najin „žepni cirkus“ dokaj nenavadno in zato vzbuja precej veselosti in smeha, ko tako potujeva po tem svetu. Vendar se midva za to ne zmeniva, ker nama gre le za to, da doseževa svoj namen — to pa se nama tudi na ta način posreči. Tako jo ubirava po znanih cestah in potih brezskrbno skozi znane vasičice prek Drave in ob njej kaki dve uri, dokler se ne ustaviva pred gostoljubno hišo mojega lovskega tovariša. Svojega nezahtevnega konjiča spraviva v hlev in kaj kmalu smo za mizo zbrani v veselem lovskem pogovoru. Za lisice bi se naj pozanimal, za pse in mačke, ki delajo mnogo škode, obenem pa

bí naj pogledal za srnjakom v Ciglenci. Tako kujemo in snujemo ob kapljici izabele iz brajde pred hišo, medtem ko sklepa moj Grabož po predpisanem ceremonialu znanstva s svojimi vrstniki, krivonogim Drinom, srboritim Kanom, z bistrim Prtom in drugimi pasjimi tovariši plemenite krvi.

Jutranja zarja me najde že daleč v gozdu; toda prvo jutro mi ne prinese uspeha. Zato se odpravim popoldne s svojim ljubeznivim gostiteljem proti Globoki grabi. Čez travnike naju vodi pot, med njivami in ob zelenih vinogradih skozi gozd v klanec. S poti vrh grebena pregledujeva sosednje pobočje, ko me naenkrat pritisne k tlom tovariševa roka. Tudi sam sem opazil neznatno svetlo liso v travi pred malim grmičem, v steklu pa razločim glavo lisice, ki se brezskrbno prepušča toplim sončnim žarkom. Ali kako streljati? Razdalja znaša čez 100 m in iz proste roke nisem v stanju umiriti puške v tej drobni točki, nasloniti pa je nimam kam. Toda takoj skujeva načrt. Ko kuščarja se odplaziva po trebuhu do mesta, kjer dopušča majhna reža med vejevjem prost pogled na najin cilj. Tu podložim nahrbtnik pod cev in ležeč merim preko njega, medtem ko opazuje tovariš pozorno skozi steklo učinek strela. Kljub vsej opreznosti je najino pripravljanje le povzročilo nekaj šuma in že opazim, da striže lisica z ušesi — vendar se ne dvigne. Navzlic leži nisem povsem miren in se konica v daljnogledu noče ustaviti na črnem smrčku lisice — edini markantni točki v moji mali tarči. Izdihnem in ponovno zajamem sapo in glej, sedaj bo šlo. Zajamem dlako na vratu, počasi dvigam in sem končno točno sredi smrčka, ko brez tresljaja sprožim in že opazim skozi ogenj, da se je lisica zvrnila. Oba s tovarišem sva navdušena nad lepim strelom. Robata 8 milimetrska krogla moje risanice je lisici odtrgala vso spodnjo čeljust ter je izstopila skozi stegno zadnje desne noge. Veselo naložim svoj prvi plen in jo odkuriva proti domu, ker je bilo medtem že prepozno za srnjaka.

Srebrno bela tajinstvena svetloba mesečine obliva hrib in dol, ko zjutraj zapuščam prijateljev dom in urno poganjam kolo proti Ciglenci, da upihnem za odstrel določenega šesteraka. Za skednjem znanega kmeta odložim nato svoje vozilce tako tiho, da zabevska domači kuža šele takrat, ko sem že sredi hriba nad kočjo. Dovolj sem zgoden in jo zato počasi ubiram po znanih stezah, skozi goščo do poseke, na kateri smo pripravili enostavno prežo vrh stare jelše. Nanjo tiho splezam, se namestim kolikor moči udobno, nabijem puško in čakam. Rahel svit na vzhodu oznanja rojstvo novega jutra in kmalu se oglasi prva sinička, nekje v bližini pa še skovika sova. Počasi ločim posamezne predmete, grmič ob poti, ob katerem

sem pred nekaj tedni položil na dlako mladega lisjaka in lisičjo luknjo sredi hriba, s katere smo lani pognali celo leglo mlade zalege. Nenadoma pa mi šum v grmičevju požene kri v žile. Bogme, to pot se mi je poplašala moja opreznost, saj je srnjak ležal v neposredni bližini sredi poseke. Brezskrbno lomi veje med grmiči in že ga zagledam. Ali kaj je to — saj to ni oni, ki smo ga določili za odstrel. Če še tako pritiskam daljnogled k očem, nič ne pomaga; srnjaček se mi kaže v drugem letu starosti, ki mu lepo nastavljeni šili segata komaj do vrha ušes. Prav pod mano se obira, jo počasi maha čez poseko in izgine v gozd za meno. Le nekaj trenutkov mine, ko me ponovno vznemirj lomastenje v hosti in kmalu zaslišim značilno sopihanje gonečega srnjaka, ki je gonil srno po hosti okoli poseke, ne da bi izstopila. Napeto gledam v smer šuma, kjer v tem trenutku izstopi srnjak — glej ga šmenta, to je vendar zopet isti, ki je pravkar na tem mestu izginil. Kaj je mar ta capin pognal kozo? Njemu pa ni mar za moje negodovanje. Brezskrbno se vrača preko poseke po isti poti, po kateri je pravkar prišel in izgine v grmovju, iz katerega je zjutraj izstopil, tam lomasti in lomi vejevje, da je veselje in končno se pojavi v smrekovem gozdu, kjer se počne pasti. Na smeh mi gre, ko ga opazujem, medtem ko mu debelo deblo zakriva glavo. Sedaj se pomakne okoli smreke in se počasi pase proti moji postojanki. Kaj zlodja ali me varajo oči ali je res — saj to vendar ni več isti — saj to je vendar... niti do konca ne izpredem misli, ko že napenjam petelina in naprožim. Spoznal sem svojega srnjaka! Polagoma dvignem puško zajamem sprednjo nogo, dvigam konico igle v daljnogledu do trupa in sprožim v pleče. Srnjak močno vzdrti, ostane trenutek na mestu, nato pa se klecajočih, drobnih korakov usmeri naravnost proti preži in leže nekaj korakov od nje v smrtno posteljo. Ne vznemiri ga več plamen vžigalice, ko si prižgem cigareto in mu s puško v svojem orlovskem gnezdu nemo opravi smrtno stražo. Še nekajkrat nemočno dvigne glavo in se — umiri...

Moji prijatelji so se komaj izluščili iz perja, ko se ponosno pripeljem z vršičkom za trakom in srnjakom v nahrbtniku. Veselo proslavimo ta dogodek, ki ga do podrobnosti podoživljamo, gospodinja pa medtem pripravlja jetra, ki kmalu napolnijo kuhinjo s prijetnim, slastnim vonjem.

Še dva dni križarim po lovišču; jutranja zarja me najde v gozdovih pod Kamenščakom ali ob vinogradih pod Sv. Barbaro; večernica pa me napoti proti domu iz trsja v dravskih logih, kjer si ogledujem mladi rod fazanov. Toda še imam pred seboj dolgo pot, saj sem namenjen še v zelene Haloze k svojim dobrim starim lov-

skim prijateljem. Zato vzamem veselo slovo in odrinem s svojim zvestim spremljevalcem čez Ptujsko polje proti Donački gori.

Menjaje sedež na prtljažniku s prašno od poletne vročine puhtečo cesto in po nešteti kopelih v vseh lužah, potokih in rekah ob poti, zmore tudi moj psičko dolgo pot 40 kilometrov. Zvečer se utaboriva v novem kraju, v drugačnem okolju, med novimi lovskimi in pasjimi prijatelji. Čeprav na smrt spehana, ne zamujava časa, marveč kreneva na obisk k starešini lovske družine. In zopet posvet, načrti in nasveti in pasja znanstva s Pikom in Takijem. Dva srnjaka je odbiti, in sicer starca v Benetku in veterana nad Gerdino, oba prefrigana tiča, ki se že dolgo časa izmikata krogli. Beseda teče in ura ne miruje — toda ob trpki haloški kapljici je tako prijetno kramljati! Kaj čuda, da naju okoli polnoči z blagim nasmehom obseva polna luna, ko si ob povratku prizadeva zvesti Grabež uravnati gospodarju manjkajoče ravnotežje in urediti nekoliko zmedeno orientacijo. Vendar se na kraju srečno zasidrava v varnem pristanu domače hiše. Šele beli dan naju dvigne iz blazin čila, zdrava in pripravljena na nove podvige. Po kopeli v potoku ob cesti in po izdatnem zajtrku sva kmalu nared in odrineva na prvi ogled po znanih poteh, stezah in kolovozih čez hrib in dol. Šest dni sem se tako potikal po lovišču od zore do mraka, zaman. Prsk, ki je bil medtem v polnem jeku, mi prekriža račune, ker je srnjad vznemirjena in nestalna, na klic pa mi starina ne skoči.

Sedmega dne odidem že skoraj brez volje na jutranji zalaz, ki mine brezuspešno. Že na povratku proti domu opazim udobno pot, ki lahko navkreber vodi do one jase nad Benetkom, do katere sem že večkrat hodil kar čez drn in strn. Nekaj me vleče, da zavijem po tej novo odkriti smeri neslišno skozi gozd. Ob robu jase oprezno stopim pod gosto vejevje košatega hrasta, da se razgledam in tedaj mi srce udari z neznansko silo. Kakih 90 m strmo nad menoj se brezskrbno pase silen srnjak, ki bi utegnil biti iskani starina. V steklu se mi približa, da ga ogledujem ko na dlani. Ni dvoma, to je pravi, kratko rogovje s slabo razvitimi parožki komaj dosega višino uhljev, pri tem pa je rog debel za dober palec. Spoznanje me navdahne z mrzlico kakor z električnim tokom. Že je puška pri licu in merim v višino pleča ter čakam — čakam neskončne sekunde. Zdajci se starina brezskrbno obrne na levo, da bi si udobneje otepel nadležne komarje. Božajoče mehko se kazalec dotakne rahlega sprožila in presenečeno vzdrhti močni srnjak, ko se vrača odmev strela od sosednjih gričev. Tedaj pa bliskovito plane nad menoj vzdolž jase. Strela božja, sem li nemara zgrešil? Bliskovito menjam naboj ali že opazim, da visi sprednja leva noga

negibno ob trupu srnjaka, ki se v tem trenutku obrne navzdol in beži prav proti meni. V razburjenju stopim iz svojega zaklona in v razdalji kakih 30 m me srnjak opazi. Sunkovito in težko hropeč se povzpne na zadnji nogi, namenjen v skok navkreber. Toda že mu odpove sila in zamolklo se zvrne na hrbet ter se skotali po strmem pobočju prav meni pred noge. Drhtim ves prevzet nad tem silnim doživljanjem in le s težavo se zberem in umirim. Koliko poti, koliko napora in neprespanih ur me je stal ta plen, ki mi je sedaj takó nepričakovano padel v roke!

Privoščim si dan počitka, posvečenega razdelitvi plena med člane lovske družine in primerni proslavi lovskega uspeha. Nato pa sem zopet na nogah, od zore do mraka zalezujem, oprezujem, čakam in kličem brez uspeha skozi nekaj dni. Dve lisici sta mi med tem prišli pred cev, lepega kragulja sem onega dne snel iz zraka, moj Grabež pa je iztresel dušo iz kožuha kakemu pol tucatu mačk, le mojega srnjaka ni in ni, kakor da so odpovedale vse lovske umetnije. Sopara poletnega dne in polagoma nastopivša utrujenost me preženeta iz brezuspešnega zalaza domov. Nekoliko se uredim, umijem, obrijem in ležem. Neznansko treskanje poletnega neurja me iztrga iz svinčenega sna. Olajšan in spočit vdihnem osveženi zrak, pri tem pa me pogled na uro vzradosti — saj je komaj tretja popoldne in če gre po sreči, bo naliv v dobri uri minil. Če — potem se danes utegneva srečati!

Čeprav še lije ko iz škafa, se jamem mrzlično napravljati in kmalu stojim pred hišo. Grom se polagoma oddaljuje in kmalu se raztrga gosta streha oblakov, skozi katero zasije azurno moder košček neba. In kmalu obsije zlato sonce vso prijazno dolinico z bleščečo svetlobo. Kar brez suknjiča odrinem, le puško vzamem in daljnogled, v žep pa vtaknem dva naboja, skočim čez potok, preko travnika po ozki dolinici skozi gozdiček in nato spešim v velikem loku skozi sadovnjak proti kapelici nad Gerdino. Le še nekaj korakov skozi gozd imam do mladega smrečja, kjer sem si ob poti uredil zasedo, ki mi omogoča pregled čez vso dolino do vinograda nad njo in na staro, zapuščeno viničarijo ob njem. Tu se potuhnem in čakam. Mogočen star oreh ob viničariji je zopet poln golobov, sicer ni opaziti sledu življenja. Iz žepa vzamem piščal in mehko zapivkam enkrat, drugič in že čujem pod sabo glasen topot v grmu. Povsem nagonsko zagrabim puško — vendar le en sam skok je bilo slišati in nič več. Sem se li morda zmotil? Je li morda kanja sedla v bližnje drevo in me prevarila? Še enkrat pivknem tako milo, da bi mi zavidala najbolj zaljubljena srna. To pot se gotovo niscm zmotil. „Sk“ čujem v gošči tipičen šum, ki ga povzroča

srnjad in kmalu zopet. Ni dvoma, srnjad je za menoj. Oprezno se obrnem in pokleknem s puško pripravljeno na strel in že izstopi iz grmovja v redko mlado smrečje moj tako dolgo iskani srnjak. Že polzi konica daljnogledovega križa ob njegovi nogi v živo — v smrt. V ognju poskoči srnjak visoko v zrak, se požene v gozd, a se v diru kmalu vrne točno čez nastrel, se s krivim hrbtom zavrti nekajkrat v krogu in zopet izgine ter nekje telebne. Zadetek v srece!

Kmalu sedim ob njem in si radostno ogledujem lepo rogovje haloškega starine — zadnji dan mojega dopusta — moj zadnji srnjak!

Zopet sva na poti ko cigana — zopet ječi moj železni konjiček pod pezo tovora, ki je to pot pomnožen še za tri lepa rogovja in za troje lepo osušenih in skrbno zloženih lisičjih kož vrh nahrbtnika. Kmalu zdrči mimo naju majšperska tovarna in že se vzpenjava v klanec proti Ptujski gori. Pod nama se sredi polja razprostira čudovito novo naselje Strnišča, čigar mogočen dimnik daleč naokrog oznanja, da je v naši domovini nastopil nov čas — novih ljudi! V daljavi ob robu modrosinje silhuete Pohorja zaslutim Maribor, ki me spominja, da je konec moje opojnosti, konec dopusta ob mojem bujnem, zelenem morju...

„Vidra“

I.

Ždela je v senci košate smreke, lenobno stegnjena v hladu. Po njej se je poredno vzpenjal mladič, jo vlačil za ušesa in jo nežno cvileč moledoval, da bi se z njim igrala. Toda Vidri ni bilo do igre. Jezno se je našobila in zarenčala, toda ko je videla, da se je njen nadebudni sinko užaljeno umaknil, je pomirjajoče pomahala z repom. To ga je potolažilo, vendar je opustil namero, da bi izvabil mater k igri; z žalostnim vzdihom se je vlegel v senco tik ob materi in kmalu zaspal. Vidra je tudi položila glavo med sprednji šapi, priprla je oči in se zamislila . . .

Obujala je spomine na že prehojeno življenjsko pot, a ne na svojo preteklost, kakor jih obujajo starčki, ki nimajo nič več pred seboj; kajti bila je še mlada. Njene mišice so bile še prožne, oči iskre. K razmišljanju jo je sililo dogajanje okoli nje.

Medlo se je še spominjala velikega, nežnega bitja, ki jo je ogrevalo in božalo s toplim jezikom, ki jo je vselej, ko je bila lačna, napojilo s toplim mlekom. Spominjala se je medlo, kako jo je to bitje pustilo večkrat samo. Tedaj se je vedno silno bala. Stisnila se je k steni, poslušala čudne glasove, ki so prihajali nekje od zunanaj in trepetala.

Nekega dne — bilo je davno — ko je tako sama ždela v svojem koticu, se je zgodilo nekaj nenavadnega, strašnega. Zunaj je bilo vse mirno in tiho. Naenkrat se začujejo posamezni strelji, kratki rafali in v presledkih eksplozije. Vse to se je vedno bolj bližalo njenemu skrivališču, da je revica omedlevala od groze.

Kar naenkrat se zruši pred njo stena in v odprtini se prikaže ogromno bitje, divjega pogleda, ki je hodilo po dveh, s sprednjimi nogami pa je držalo neko podolgovato stvar. Bitje je z očmi preletelo notranjost, se sunkovito obrnilo k odprtini, dvignilo tisto podolgovato stvar k licu in tedaj — o groza — so iz tenkega konca pričeli švigati bliski in oglušujoči treski. Revica je v smrtnem strahu jela obupno cviliti. Grozno bitje je povесilo tisto strašno stvar in se zvedavo obrnilo proti njej, se ji približalo, jo grobo zagrabilo za kožo za vratom in jo dvignilo nad glavo. Iz njegovih ust so prihajali čudni glasovi, ki so jo kasneje v življenju tako prijetno vznemirjali, čeprav so se ji zdeli v tem trenutku grozni. To je bil namreč veseli smeh partizana, ki se je radoval zmage in se zabaval s strahom nebojlenega bitja, ki ga je držal v roki visoko nad glavo.

To je bilo njeno prvo srečanje s človekom, surovi skok v življenje.

Partizan je — sedaj že bolj nežno — položil nebogljeno stvarco v torbo in jo odnesel. Cvilila ni več, vendar je z nezmanjšano grozo strmela v ožarjeno noč, ki jo je razsvetljevala goreča postojanka švabov kraj vasi. Partizan, ki jo je nosil v torbi, se je kmalu pridružil večji skupini in jadrno so jo mahnili v hrib.

Njen srček se je kmalu umiril. V torbi je bilo toplo in tudi tisto grozno streljanje se je slišalo le tu pa tam v daljavi; zato jo ni več tako vznemirjalo. Kmalu jo je premagal spanec, da je zadremala. Sanjalo se ji je, da plava lahno valovito in občutek je bil prijeten. Kar naenkrat se močneje zaguga in pade. Občutek bolečine in iznenadenje sta bila tako neprijetna, da je na vso moč zacvilila in se prebudila.

Partizan jo je nežno dvignil iz torbe in jo potolažil: „Nič ne jokaj, le pozabil sem na te, pa sem tako nemarno odvrigel torbo.“ Toda to je ni potolažilo, kajti v polni jutranji svetlobi, ki je dotlej ni poznala, je videla, kako proti njej z vseh strani hitijo ona strašna dvonožna bitja in kriče, jo ogledujejo in se smejejo. V nos ji je udaril zoprni oster vonj dima in ob strani je videla velike zlatorumene plamene ognja, ki je prasketal pod velikimi kotli.

V silni grozi se je skušala rešiti, se iztrgala iz rok Justa in čofnila v velik kotel, poln vode ter se jela utapljati. Voda ji je silila v grlo in pred očmi se ji je temnilo. To je zanjo pomenilo smrt. Seveda ni vedela, kaj je smrt, a kakor vsaka druga žival je čutila nagonski strah pred smrtjo, ki je višek vseh bolečin, vsota vseh strahot, največja nesreča, ki bi jo mogla zadeti, ki je ni poznala, a se jo je neizrečeno bala.

Zabrcala je z nogami in prišla na površino; pljuča so se ji napolnila s sladkim zrakom. Zdaj se ni več potopila, ampak je, kakor da bi bila tega že od nekdaj vajena, iztegnila vse štiri noge in pričela plavati. Bila je tako obupana, da se ni vznemirila ob gromkem smehu partizanov in se je cvileč, z zaupanjem stisnila k Justu, ki jo je rešil neprijetne kopeli.

Mokro in premraženo revico je vzela Justu iz rok partizanka Majda in jo pričela ljubkovati.

„Ta ostane pri nas,“ je odločila in tako je bilo.

Dobila je ime Vidra, ker je v kotlu tako spretno plavala in domovinsko pravico v taborišču II. bataljona Briško-beneškega odreda NOV in POS. S svojo iznenadno pojavo v taborišču je postala osrednja točka zanimanja borcev. Vsak jo je hotel videti, vsi so se zanimali zanjo in izpraševali Justa, kje jo je dobil. Pozabljena

je bila celo uspešna nočna akcija in še zajtrk, dokler jih ni spomnil kuhar Pepeli, da so lačni. Just in Majda sta poskrbela za Vidro. Zraven ognja sta ji napravila mehko ležišče, ji prinesla prežganko ter ji pomohila gobček v hrano. Ko je začutila toplo hrano, je stegnila jeziček in pričela polagoma mlaskati v veliko veselje Majde in Justa.

Življenja v taborišču se je Vidra kmalu privadila, čeprav so bile njene prve življenjske izkušnje zelo trde. Spoznala se je z ognjem in ko se je nekoč pošteno spekla ob žerjavici, je ugotovila, da je v bližini ognja sicer toplo, da pa zelo peče, če se mu preveč približa. Zнала je držati pravo razdaljo od ognja, a se zelo rada grela, posebno kadar je bilo oblačno in je deževalo. Toliko novih, še neznanih doživetij je bilo, da je kmalu pozabila na nežno bitje, ki je skrbelo zanjo, na mater. Pogrešala jo je le ponoči, ko jo je čudna tišina polna skrivnostnega šušljanja vetra in zloveščih glasov, ki so prihajali iz gozda, navdajali s tesnobo, da je trepetala po vsem telesu in klicala mater. Nanjo se je spomnila druga mati, Majda, ki jo je vzela k sebi pod odejo, kjer se je na toplem vedno umirila in kmalu zadremala z občutkom, da je to dvonožno veliko in debelušno bitje skoraj tako nežno, kakor je bila njena mati.

Ljudi — partizanov — se kmalu ni več bala. Majdo in Justa je celo po svoje vzljubila. Do vseh pa jo je navdajalo veliko spoštovanje. Zdeli so se ji skrivnostni, vsemogočni, vredni občudovanja in spoštovanja, bitja, ki prekladajo gore in delajo čudeže, ogenj, grom, strela, oživljajo mrtve stvari, da letajo po zraku in še mnogo takega. Znali so jo pa tudi ljubkovati, kar ji je dobro delo in je pri tem vedno čutila nerazumljivo veselje. Tako se je v njej porajalo neustrašeno tovarištvo s človekom, tovarištvo, katerega je sprejel edinole pes ali volk v sivi preteklosti.

II.

„Tovariš komandant...“

„Kaj je Just, kaj bi rad?“

„Tovariš komandant, rad bi obiskal starše, ker smo še blizu mojega doma. Če bi mi dovolil to noč, zjutraj bom spet tu.“

„Ali te že spet grabi domotožje? Saj je komaj mesec, kar si bil zadnjič pri njih. Nesmiselno se brez potrebe podajaš v nevarnost.“

„Ne domotožje, ampak...“

„No? ...“

„Veš, tovariš komandant... Vidre ne bi mogli s sabo vzeti, je še preveč neboljena...“

„Tisto ščene ti je zmešalo glavo in tudi borce, da venomer gledalo njene akrobacije in so gluhi za drugo. Ubij nebodigatreba in ne delaj si preglavic zavoljo tega!“

Vidra je sedela ob Justovi nogi in postrani gledala komandanta, stasitega, mladega Vipavca, po katerem so hrepenela srca beneško-slovenskih deklet. Vidro sicer niso zanimale lepe komandantove oči in bujni lasje, pač pa svetla kromirana zaponka na škornjih in ravno v trenutku, ko je bila nad njo izrečena smrtna obsodba, se je pognala na škorenj in hotela iztrgati zaponko.

Justu zastane dih, misleč, da bo komandant izrečeno smrtno obsodbo v tem trenutku tudi sam izvršil, kajti opazil je, da so se mišice na nogi za trenutek napele. Toda le za trenutek, kajti kmalu za tem se je komandant sklonil in vzel v naročje Vidro, ki je s svojo nagajivostjo tudi njega premagala.

„Na, nesi jo k vragu, samo da si mi zjutraj spet tu.“

Tako je bila Vidra že drugič rešena smrti in je kakor pred štirinajstimi dnevi zopet romala v torbo, zopet je zadremala in sanjala, da plava po zraku.

Prebudila se je na domu Justa, v kuhinji, kjer je vladala tako prijetna toplota in je dišalo po hrani. Kaj kmalu je tudi s slastjo pila sladko, okusno, belo tekočino — mleko, katerega ni okusila od tistega dne, ko jo je Just vso preplašeno pobral v njenem gnezdu.

S tem dnevom se je pričelo za Vidro novo življenje. Hrane je imela dovolj. Imela je tudi toplo gnezdece na hlevu, kjer ji je delala družbo koza. Podnevi, kadar je bilo hladno, je imela topel kotiček pri velikem kmečkem štedilniku. Toda življenjske izkušnje so bile kljub temu trde. Največ preglavic ji je delalo vprašanje, kaj sme in kaj ne sme. Kmalu je spoznala, da je človek sicer vsemogočno, toda muhasto bitje. Treba mu je biti brezpogojno pokoren. Toda biti pokoren, ko ne veš kako, kaj smeš in kaj ne. Bilo je preveč zakonov in predpisov, zato ni čudno, če se je Vidra večkrat pregrešila. Kmalu se je naučila, da ne sme ponesnažiti kuhinje, da mora na potrebo na prosto. Ta osnovni higienski zakon ji je vtepla v glavo metla, njen smrtni sovražnik, ki se je v rokah gospodinje tako spretno sukala, da jo je pometla iz slehernega kotička, kamor se je zatekla, da bi imela mir pred sitno pošastjo. Toda človek je muhast. Nekoč, ko je čutila potrebo in je videla vrata odprta, je smuknila skozi nje, toda namesto na prosto v izbo, v zavesti, da je le kuhinja prepovedan kraj. Da bi nikoli! Metla ni več samo potiskala, temveč je pričela udrihati po njej, da se ji je temnilo pred očmi in Vidra še dolgo ni mogla razumeti, zakaj.

Še s hrano ni imela pravega miru, dolgo ni bila popolnoma gotova ali sme jesti ali ne. Kmalu se je sicer naučila, da ne sme jesti drugje, kakor iz skodelice pod lijakom. Toda to slednje je zopet razumela tako, da ne sme vzeti hrane zgolj v domači hiši. Zato je morala prestati marsikatero bridko preizkušnjo, ko je po sosednjih dvoriščih kradla kokošim hrano ali celo po kuhinjah kake mastne zalogaje.

Ni si belila glavo, da bi dognala, zakaj in čemu to ali ono. Zadosť ji je bilo, če je ugotovila, kako se je zgodilo. Z logiko in fiziko se njeni možgani niso bavili. Življenje se je kazalo v tisoč različkih. Tisoč stvari je bilo ob nekem času in kraju primernih in dovoljenih, medtem ko so bile ob drugem času in drugod prepovedane s kaznijo. Vidra je čutila, da se mora temu redu prilagoditi in se tako usposabljati za civilizacijo. Polagoma je obvladala vse predpise z vsemi podrobnostmi in je skrbno pazila, da je grešila skrivoma. Največkrat se je spozabila na skuti, katero je silno rada jedla in zato postala pravi mojster, kako priti nekaznovan do nje. Navadno se je prav nedolžno vlegla na sonce pred hišo, če je opazila, da so prinesli skuto iz mlekarne v kuhinjo. Opazovala je in prežala na ugodno priložnost, ko je bila kuhinja prazna. Ko se je prepričala, da v bližini ni žive duše, je smuknila v kuhinjo, zagrabila kos skute in izginila. Bila je silno prekanjena in zvita, tako da to tatinstvo dolgo niso odkrili.

Toda tudi skute ni kradla iz požrešnosti; največkrat se je na ta način maščevala za namišljene in prave krivice, za kar je imela izvrsten spomin. Tudi po teden dni se je spomnila, od kod je prejela krivični udarec ali od kod je priletelo krepelce.

V glavnem je njena vzgoja dobro napredovala, čeprav je bila zaradi vojnih razmer prepuščena preveč sama sebi in je imela premalo vzgoje in kontrole. Potepala se je le v bližini doma. Za lov ni bila izučena, čeprav je po svoji krvi čutila potrebo po tem in po udejstvovanju sploh. Njen gospodar, čeprav je bil star in izkušen lovec, ni imel nobenega veselja do lova, kajti bil je brez puške. Vzel jo je okupator in pet sinov je bilo pri partizanih, hčerka pa internirana od Nemcev. Preveč so ga trle skrbi za svoje otroke, tako da je puščal svojo najljubšo zabavo — lov — v nemar.

Največ je posedal za hišo, pod oknom in se pogovarjal z Vidro kakor s človekom. Tolažil se je s pripovedovanjem Vidri, kako bosta hodila na lov, ko bo okupator premagan in se bodo sinovi in hčerka vrnili. Nagovarjal je Vidro, naj sovraži Nemce in ljubi partizane, borce za svobodo. Vidra ga je zvesto gledala in pritrjevalno mahljala z repom.

Vidra ga je razumela. Dvomim namreč, da bi ji zgolj instinkt narekoval njeno vedenje in početje do Nemcev in okupatorjev z ene strani in do partizanov in aktivistov z druge. To je bilo nekaj več ko instinkt; to je bilo zavestno izpolnjevanje želj njenega gospodarja in gospodarice. Kajti ponoči ni nikoli zalajala, kakor nasprotno delajo psi, če je slišala tihe korake okrog hiše in trkanje na okno, ko sta prihajala na obisk sinova, ki sta služila v edinicah IX. korpusa, v bližini doma. Lajala ni niti tedaj, če so prišli kurirji ali aktivisti na zvezo, medtem ko pa je opozorila vso sosesko z divjim lajanjem, brž ko je začutila, da je okupator blizu. S tem si je pridobila zaupanje in naklonjenost vseh partizanov in vaščanov; zato je bila ponoči tudi prosta, da je lahko nemoteno vršila svojo stražarsko in obveščevalsko nalogo.

Njen nos ali instinkt je postal tako izostren, da ni nobeden niti trenutek podvomil, brž ko je zaslišal njen značilni, razburjeni lajež — okupator je blizu. Bili so primeri, da je obljajala berača ali drugega civilista kot opozorilo, da sta okupatorjeva hlapca. Niso bili potrebni nobeni drugi dokazi, kajti Vidra se ni zmotila.

Nekoč v marcu leta 1945 je čakala pri vratih v zgodnjih jutranjih urah, da ji gospodinja odpre in jo spusti v kuhinjo, da se ogreje, ker je bila vsa premražena in premočena od naporenega nočnega straženja. Bila je tudi lačna. Cvilila je in prskala po vratih, ki pa se nikakor niso hotela odpreti, čeprav se je na vzhodu že pojavila jutranja zarja in pri sosedovih so že molzli. Naenkrat pa dvigne glavo, poostri ušesa in steče veselo mahaje z repom za vogal in se radostno vzpne po Justu, ki je zopet prišel na kratek obisk, v polni bojni opremi, moker in premražen prav tako, ko Vidra. Seveda so se vrata nato odprla in sin je padel v objem svoji materi.

Prijetna toplota in prisrčno kramljanje med sinom in materjo sta uspavali Vidro tako, da ji je budnost popustila. Leno je mežikala in gledala enkrat Justa enkrat mater in od časa do časa pomahala z repom, kakor bi pritrjevala materi, ki je prigovarjala Justu, naj se sezuje in preobleče.

Just se je končno le vdal prošnjam matere in pričel sezuvati premočene škornje, mati pa je šla po sveže perilo.

Tedaj pa se Vidra z divjim laježem požene proti vratom. Toda prepozno. Po cesti proti hiši je že prihajala patrola domobrancev.

Just pograbi bos, kakor je bil, brzostrelko in nahrbtnik in se v dveh skokih požene v klet. Mati je brcnila škornje pod mizo, vrgla perilo na klop, pograbila likalnik in ga jela polniti z žerjavico. Tedaj so domobranci, ne da bi potrkali, vdrli v hišo.

„Dobro jutro.“

„...“

„Dobro jutro, baba, pravim,“ se je zadržal domobranski oficir nad materjo, medtem ko je drugi s kopitom puške odganjal razjarjeno Vidro.

„Spravi to mrcino k vragu, drugače česnem še tebe!“

„Zakaj tako? Saj smo kristjani.“

„Antikristi ste, sicer ne bi bili vsi partizani,“ se je zadržal nad materjo, ki je medtem zapirala Vidro v izbo, da bi jo ne ubili in se težko premagovala, da bi kakor koli ne izdala Justa v kleti, če ga ne izdajo mokri škornji pod mizo. S ponarejeno ponižnostjo je odvrnila: „Ničesar hudega vam nisem storila, kaj me zmerjate. Stara sem. Povejte, kaj bi radi?“

„Mleko daj, baba.“

„Mleka nimam, samo ta vrček za moža, ki leži bolan. Imamo samo eno kozo, kako naj ima mleka v marcu, kje naj ga vzamem?“

Domobranski oficir je udaril s pestjo po lončku, da ga ji je izbil iz roke... „Tukaj imaš mleko za tvojega dedca, da bo prej crknil, saj je že zdavnaj zaslužil!...“ se je zakrohotal z ostalimi in odšel skozi vrata...

Tako je Vidra rešila Justu življenje.

III.

Čudne stvari so se pričele dogajati. Vidra ni mogla razumeti. Povsod polno partizanov, Nemcev nikjer. Ljudje so bili praznično razpoloženi, harmonika, petje, vzkliki, rajanje in ponoči svečan mir. Zaman je ostrila ušesa, zaman je lovila jeke strelcov alj tihe korake kurirjev po vasi. Vsega tega ni bilo več...

„Vidra, pojdi no sem, ni treba, da ponoči begaš brez potrebe naokrog. Vojske ni več, svoboda je. Pripraviti bo treba puško, kmalu bova šla na lov, tu, tu... Vidra, danes boš spala na toplem, v hlevu,“ je poklical gospodar Vidro.

Vidra je medtem že odrasla. Postala je krasna psica, s temnim smrkom in temnorjavimi očmi. Ušesa so ji bila pšenično osenjena, na čelu je imela istobarvno zvezdico; prav tako je bila obarvana pri korenu repa. Drugače pa je bila čisto bela, vitka in prožna.

Bila je zelo bistra in dojemljiva, stara že leto dni ter se je v tem času mnogo naučila. Bili so dnevi, prepolni doživljajev in različnih preizkušenj. Življenje ljudi je z vsakim dnevom bolj razumela, z vsakim dnem gledala z večjim spoštovanjem na njih skrivnostno moč, vsak dan bolj so se ji zdeli mogočnejši, sicer dobri in slabi, sovražni in prijateljski, nedosegljivi pa vendarle.

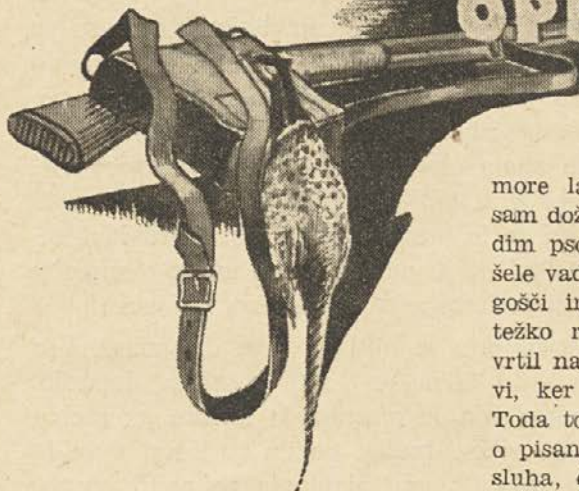
Najboljši in najmogočnejši je bil seveda gospodar, velik, močan, z rjavimi brki, včasih neznansko hud, največkrat pa silno dober in prijazen. Bil je posebljena moč, skrivnost in dobrot, zato mu je bila Vidra silno vdana. Njemu je sledila gospodinja in nato so se zvrstili še ostali po redu, do tistih, katerim je bila naklonjena, do nevtralnih, do strpljivih, do sovražnih in hudobnih. Pri tej razporeditvi na skupine se je naslanjala povsem na želje najvišjega, na želje gospodarja, katere je znala čitati, ne da bi bile izgovorjene, po nekem neznanem čutu, ki je lasten samo psu, ki se je prevzgojil skozi tisočletja, od tedaj, ko se je njegov prvi praded približal tabornemu ognju naših pradedov, da je položil svojo usodo v njihove roke in jim obenem prepustil skrb za potrebe svojega življenja.

Življenje po izgonu okupatorja je bilo povsem drugačno. Vse preveč mirno se je zdelo Vidri in ni se ji kaj posebno dopadlo. Dolgočasila se je in iz dolgočasje je preganjala mačke in grebla miši po vrtu. Sicer pa je še vedno budno pazila na dom, toda le redko se je kaj posebnega pripetilo, da bi mogla pokazati gospodarju svojo predanost. Prihajali in odhajali so samo znani in prijateljski obrazi.

(Konec prihodnjic)

IZ LOVSKEGA OPRENIKA

Uplenitev damjeka. Ko sem bil 12. oktobra 1950 najbolj zaposlen s sejanjem pšenice, mi pride okrog poldneva sin mojega bivšega lovskega tovariša povedat, da se nahaja v gozdu pod Novinami neka čudna žival. Kmet Uršič, ki je tam v bližini kosil steljo, je postal radoveden, kaj imata njegova psa čuvaja, da tako živo lajata. V domnevi, da je jazbec ali jež, je šel pogledat in videl neko rogato, rjavo in po vsem životu svetlo pegasto žival z dolgim repom. Žival se je vztrajno branila psov z rogovjem in tudi z nogami. Pri tem fantovem pripovedovanju sem mislil, Uršič je gotovo ponoči žganje kupal, pa se mu je vrag prikazal. Ker je pa fant odločno zavrnil mojo domnevo, me je le pograbila radovednost, da bi videl pisanega vruga. Toda preden sem prišel na mesto, sta psa opustila brezplodno že tri ure trajajoče bevskanje in jo odkurila, kakor da bi slutila, da ju bom pokadil, ako nista prava lovska psa. Trdno sem bil prepričan, da bo to kak star obstreljen srnjak, ki se brani, ker ne

more lahko bežati. Leta 1936 sem sam doživel nekaj podobnega z mladim psom križancem, katerega sem šele vadil lova. Pes mi zacvili v neki gošči in ko grem pogledat, vidim težko ranjenega srnjaka, ki se je vrtil na mestu in se branil z rogovi, ker ga pes še ni znal prijeti. Toda to pot sta jo psa odkurila in o pisani živali ni bilo ne duha ne sluha, čeprav smo dve uri križarili po gozdu oziroma po gošči. Prišli smo do spoznanja, da brez psa ne bo nič in zato sem poslal fanta, ki mi je prinesel novico, po mojega osem let starega križanca šeka. Trdno sem bil prepričan, če se ni ta pisani vrag v nič spremenil, da ga bomo gotovo iztaknili. Pes je vohal z vso vnemo, a videli smo, da nekaj neznanega, kar je razumljivo. Spet smo celo uro krožili po gošči in ko tudi pes ni nič iztaknil, sem bil že na tem, da opustimo brezplodno iskanje. Toda moj tovariš Tone je svetoval, da bi pogledali še više v gozd. In res, kar naenkrat zacvili šek kakor da bi ga kdo brcnil ali udaril. Hitro smo stopili v tisto smer in v temni gošči zagledamo to pisano žival. Srnjak ni bil, jelen tudi ne. Seveda ni bilo časa za premišljevanje, ko nas je šek opazil in pograbil žival za stegno. V dolgih, a trdih skokih je hotela žival ubežati in pri tem se je videlo, kakor da bi bila žival v križu neka-ko trda. Pa tudi za to opazovanje ni bilo časa. Za strel na 15 korakov je bila samo ozka steza, katero je morala žival preskočiti. Ako bi tam

zgrešil, potem bi jo gotovo ne videli tako kmalu zopet, ker Šek ne pozna šale. To sem vedel in pritisnil zaporedoma kroglo in šibre, da mi šekasti vrag ja ne bi ušel. In res je strel dobro zadel, ker se je žival po dveh skokih zgrudila brez vsakih trzljajev. S Tonetom sva videla različne pisane živali, močerade, šoje in drugo tako navlako, toda živali, kakršna je ležala pred nama, še nisva videla, čeprav loviva že nad 20 let. Ugotovila sva takoj, da je žival težka okrog 65 kg, da ima glavo in roge dve leti starega jelena, da je visoka 95 cm, dolga (brez repa) 135 cm in da ima pasji, lepo pisan rep, da je po vsem životu v redovih lepo pikasta, po vrhu hrbta s 4 cm širokim črnim pasom, ob strani z manjšimi pegami in sploh žival, kakršne še nobeden od naju ni videl naslikane, še manj pa žive. Ker je bila pretežka, sva jo na vejah potegnili do poti kakih 200 metrov daleč, kjer sva žival iztrebila. Radovedna sva tudi bila, s čim se ta žival hrani. V želodcu sva našla le mehko krmo, otavo, korenovec, nekaj kosov jabolk in nekaj zrnja ajde. O gozdni krmni ni bilo sledu, kar je kazalo, da se je žival pasla po poljih in se v gošči samo skrivala. Čudno se mi zdi le to, da je ni kdaj prej v našem kraju nihče opazil. Že sem bil po nasvetu drugih na tem, da jo oderem in da pokusimo meso in da si obdržim kožo in trofej. Toda radovednost me je gnala, da bi zvedel, kako se ta nepoznana žival imenuje. Zato sem jo drugi dan odpeljal na Lovsko podzvezo v Idrijo. Ko jo je pa videl naš zadružni čevljar Motorn, se je spomnil, da je »tega srnjaka« že preteklo leto videl v bližini Novin, ko je šel nekega jutra v septembru obirat hruške, in se je ta pisani srnjak pasel na neki njivi. V Idriji je žival zbudila senzacijo in vse je ugibalo,

kaj neki bi bila ta zverina. Eden je menil, da je križanec košute in srnjaka, drugi ni vedel, od kje tisti pasji rep, tretji je trdil, da je jelen mladič, kar se pa zopet ni ujemalo. Le tajnik Lovske podzveze Kobal je uganil, da bi bil to najbrž damjek, le rep, da bi bil krajši. Ker le nismo prišli na jasno, smo na predlog podzveznega tajnika to redko žival poslali Lovski zvezi v Ljubljano, da glede te živali primerno ukrene.*

Mihael Primožič,
starešina Lovske družine Cerkno,
Podpleče 22, XI, 1950

Bitka pri Torviscosi. Ko so bile italijanske fašistične čete za časa okupacije na slovenski zemlji, je trpel pod njimi ne le sleherni slovenski človek, temveč tudi sleherni, pa še tako skromna živalca. Posebno ptiči pevci, do katerih imamo Slovenci visoko spoštovanje, so bili v ogromnem številu uničeni. V Slovenskem Primorju, ki je bilo 27 let pod italijansko upravo, se še sedaj poznajo posledice v loviščih, kjer se število divjadi le postopoma dviga na raven divjadi v ostali Sloveniji. Še zmeraj ni v Slovenskem Primorju toliko ptic kakor jih je na primer na Kranjskem ali Štajerskem. Tako temeljito so počistili Italijani s kosi, drozgi, lastovkami, sinicami in drugimi drobnimi pticami.

Kako obupne in kaotične razmere vladajo v italijanskih loviščih, nam najbolj nazorno kaže članek o odprtju jesenskega lova v sosednji videmski pokrajini, ki ga je napisal za »Giornale di Trieste« z dne 1. septembra 1950 dr. A. Rebulli.

Pa pustimo dr. Rebulli, ki ima tako simpatično ime, naj sam pripoveduje, v kakšni nevarnosti se je gibal v veliki bitki pri Torviscosi.

* Lovska zveza je oddala jelena-damjeka roguljarja Narodnemu muzeju v Ljubljani. — Ur.

»V videmski pokrajini obstoji obširno zasebno lovišče, ki je last velikega italijanskega industrijskega koncerna Snia Viscosa. V tem zasebnem lovišču je polno divjadi in je zato lovišče prava oaza v puščavi svobodnih lovišč, kjer ni niti enega še tako zanikrnega repa niti kljuna. Divjad, pernata in dlakasta, hodi ponoči na pašo izven lovišča, ki je kmetijsko precej enolično obdelano, na sosednja prosta lovišča, kjer uživa bolj različno hrano. To okoliščino izkoriščajo enkrat letno v lovnem času tisoči lovcev, ki pridrve v Torviscoso iz pokrajin Benetk, Padove in Vidma in na žalost prenekateri iz Gorice in Trsta. Invazija lovcev doseže svoj vrhunec na dan, ali točneje noč pred odprtjem lova. Opisal Vam bom to noč, kakor mi jo je opisal eden izmed udeležencev.

Štirje smo odpotovali iz Gorice z avtomobilom, s puškami in zvestimi psi. V Torviscoso smo prišli ob eni ponoči 27. avgusta t. l. Upali smo, da bomo med prvimi, toda že v prvih večernih urah so tisoči lovcev postavili na bližnjih njivah svoje šotore in dobesedno obkolili zasebno lovišče. Na vsakih trideset metrov več kilometrov dolge meje zasebnega lovišča je že stal na svojem stojišču lovec, ki nas je surovo nagnal naprej, ko smo mrzlično iskali svoje prosto mesto. Končno se je tudi nam posrečilo, da smo se vrinili na dolgo črto oblegalcev. Naše oči so bile obrnjene v smeri prostih lovišč, odkoder so se ob zori vračali v zasebno lovišče »morituri« (na smrt obsojeni). Prebili smo v pričakovanju dolge, neskončne ure sredi globoke nočne teme. Nočno tišino so neprestano vznemirjali novoprihajajoči konkurenti, ki so zaman iskali prostih trideset metrov za stojišče in se nato zadevali ob dremajoče lovce.

Končno je prvi jutrnji svit prodri nočno temo in že so odmevali prvi strelji, znak, da se pričinja krvava bitka, ki narašča in besni z nastopajočo zoro. Ne razlikuješ več posameznih strellov, temveč se vse streljanje zliva v nepretrgano divje in bučno regljanje, ker ne poka samo stotine navadnih lovskih pušk, temveč povečujejo vojni hrum tudi številna avtomatska orožja. Previdnejši lovci se stisnejo k tlom, ker izstrelki sekajo ves zračni prostor nad zemljo. Vsako toliko zacvili kak lovski pes, ki so ga zadele šibre, ko se je hotel polastiti plena drugih. Križajo se in rastejo kletvice in psovke zadetih lovcev. Smo v pravem peklu! Kesam se in me je sram, da sem se udeležil tega klanja.

Čisto se je že zdanilo in divjad je prenehala prehajati v zasebno lovišče. Klavci pa še zmeraj niso zadovoljni in pričnejo preiskovati in loviti na njivah prostih lovišč. Prepirajo se za vsako koruzno njivo, stikajo po detelji, pretresajo sleherni grmič. Pobjejo neizprosno zajčke stare nekaj tednov, mlade jerebičke in fazančke, ki so še tako mladi, da še ne razločiš njihovega spola. Pobjejo vse, kar leze in gre!

Toda tudi to še ni dosti. Vzbuja se prvotni živalski nagon po plenu in vsi streljajo ko ponoreli na kose, vrabce in lastovke. Tudi poljske pridelke ne zadene boljša usoda od živali. Lovski škornji pomandrajajo koruzna polja. Rosna deteljišča so pošteptana in spremenjena v zelenkaste mlake. Latniki vinske trte so obaljeni na tla!»

Ves nesrečen vzklika dr. Rebull: Takšen je sistem ali bolje rečeno lovska anarhija, ki je napravila iz Italije najbolj revno zemljo z divjadjo v Evropi, če ne na vsem svetu.

A. Rejec

Lov na Slivnici. Lep dan se je obetal. Zjutraj je sicer vlekla ostrabložka burja tja čez Radeljski hrib in Špičko, ki pa osem članov lovske družine Grahovo ni odvrnila, da bi ne poizkusili lovske sreče na pobočajih Slivnice. Pester razgled se nudi preko očakov: Snežnika, Nanosa, Krima, pa preko vsega Gorskega Kotarja do Gorjancev, Kamniških planin in do sneženega Triglava. Težko je popisati občutek, ko stojiš na vrhu kote 1114 m in gledaš bogate Notranjske gozdove, plodne doline, obsežno Cerknjsko jezero in krševiti Kras. Človeka se nehote polašča čudovita mehkoča, ko pozabiš vse muke in tegobe vsakdanjega dela. Počutiš se srečnega, mogočnega, neomejenega in se težko ločiš od te bogate in lepe ubranosti.

Tako je bilo tudi v nedeljo 22. X. 1. 1., ko smo se šli borit za izpolnitev plana. Žal smo se tega leva udeležili le bolj domačini. Določili smo stojišča in odbrali izmed sebe 3 gonjače s 4 lovskimi psi. Tako pripravljene smo se priporočili veliki boginji Diani.

Prvi pogon se je končal brez uspeha. Le krasen »kralj gozdog« mi je pokazal iz gošče mogočno rogovje. Bil je 16-terak, bržda edini v tem revirju, kateremu pa usoda še ni določila krogle.

V naslednjem pogonu je bila enaka sreča. Lep lisjak, ki me je povohal izza hrbta, je srečno ušel težkim svinčenkam PP, čeprav sem »dobro meril« in celo dvakrat potegnil petelina. Seveda sem bil po končanem pogonu deležen obilo »čestitk«.

Začel se je tretji pogon. »Pikec«, čeprav nepristen brak, je dobro delal in je svojemu gospodarju priignal divjo mačko, ki je tedaj končala svoj roparski poklic. Šest kilogramov težka samica je bila. To

nam je dalo za četrti in zadnji pogon dneva dvojno silo prav pod vrhom Slivnice. Obupen lajež psom nam je potrdil slutnjo, da so v tem delu gotovo divji prašiči, ki delajo občutno škodo po okoliških njivah in senošetih. Lajež, ki je prihajal z enega mesta, nam je povedal, da se ščetinarji nočejo premakniti. Zato smo jih začeli obkoljevati. Kmalu se je pozornemu Stanetu pokazalo osem mrcin, in karabinka je spregovorila. Po treh streljih smo prihiteli na kraj in ugotovili, da je en prašič močno ranjen. »Pikec« zverini ni dovolil smrtnega počitka, temveč ga je srdito preganjal še cca 4 km in ga na mestu sedečega obsipal z vsemi psokami, kar jih je v svojem lovskem življenju slišal.

S tovarišem sva šla na lajež in tam pokončala 91 kg težko mrcino, ki smo jo s srobotom privlekli domov. Junak dneva je bil pravzaprav Pikec.

Lov. družina Grahovo in Rakek
Kotnik Franc.

»Cvetje o jerebu.« (Odlomki, prevedeni iz Vukeličeve razprave »Lještarka«, v 10. št. Lovaškega vjesnika 1950, Zagreb.) »... Jereb jako rad prebiva na Karpatih in v predelih Alp, zlasti na Štajerskem. V naši domovini ima priljubljena prebivališča po Bosni in Hercegovini, a v Hrvatski (po D. Trstenjaku) jako pogosten v revirjih okolice Karlovca — — — prebiva pa tudi po Liki, Dalmaciji, Gorskem Kotarju, Zagorju, nekaterih predelih Zagrebske gore — — —.« (Le v Sloveniji izgleda ga ni, in sploh Slovenije ni »v naši domovini«. Op. ur.)

»... Morda bo vendar le končni vzrok njegovemu upadanju izredno plašna in občutljiva narava te ptice, ki se kakor divji petelin ogiblje človeka in vseh njegovih posegov v svobodne naravne razmere...« — »... Kljun mu je dolg okoli 30 mm —

Dolg je približno 40 cm, a težak 1 do 1.5 kg...«

»Pri izbiranju mest za gnezdenje je neoprezen, pa najdemo gnezdo tik ob stezi ali gozdni cesti...«
»...V skupni jati ostanejo do septembra, ko se v parih razidejo. V tem času nastajajo med samci ljubosumja, ki se izrode v ljuto borbo. Kličejo se s pospešenim, tresočim se glasom miši, ki bi ga mogli označiti takole: tii—tii—ti—ti—ri—ti—tiu—tiu. Pravijo, da imajo odrasli samci čist in pravilen napev, medtem ko samice in mladi petelini, ali na začetku ali na koncu napev kvarijo. Kadar se znajde v bližini, javlja se s prav tihim: tirli—li, tirli—li, tirli—li! Prestrašen se oglasi: tirli—li—li—i—i—ip! V poletnih nočeh se samec vso noč oglašja s: ti—ti—titi—diri. — — —

Če ga pozimi zalotita snežni metej in mraz, požre velike množine resja in se zakoplje v snežni zamet. Zakoplje se vedno posamič, in v rovu, dolgem cca 40 cm, preždi hude viharne dneve. V rovu nikoli ne brska do tal, kjer bi mogel eventualno priti vsaj do najskromnejše hrane...«

»... Najuspešnejše se kliče zjutraj od 9. do 10. ure in od 3. ure popoldne dalje. Drugače ni uspeha, kakor da ne sliši, pa mu zato pravijo tudi gluha jerebica... Ako se ob klicu nahaja v neposredni bližini, se čuje polet in tisti značilni udarec s perutmi: prprrrr...«

»Če se najmeta v bližini dva samca, tedaj gresta v borbeni drži drug proti drugemu in začneta borbo. Premagani zapušča bojišče in brezglavo beži...«

»... Vabi se iz zaklona. Kliče se enkrat, največ 2—3 krat. Če pristane samec, lovec počasi dviga puško in meri, a če takoj ne prileti, je zastonj in odveč sleherno nadaljnje klicanje...«

M. Š.

Srečanje z medvedko. Zelja po prašičji pečenki me je lepega popoldneva nagnala, da sem jo mahnil v bližnji revir prav tja pod Križno goro, kjer se v tako imenovanih Mlakah kaj radi valjajo in kopajo divji prašiči. Izbral sem si primeren zaklon in prisluškoval ter užival krasoto bližajočega se jesenskega večera. Dve dolgi uri sta minili, ko zaslisišim okrog sto korakov pod seboj močno lomastenje, ki se je počasi približevalo. Nisem mogel razločiti, kaj naj bi bilo, ker mi je gosto gromovje zaviralo razgled. Nenadoma zagledam v razdalji okrog 50 metrov na moji desni strani medvedka, ki se je brezskrbno bližal mlaki. Takoj mi je bilo jasno, da medvedek ni sam, predvsem še zato, ker so v tistih dneh gozdarji in vozniki pogostoma videli medvedko z mladičema. Nehote se mi je začela tresti roka in dvocevka, pripravljena za strel, mi je postala neposlušna, klubuk pa mi je lezel z glave, vsaj tako se mi je takrat zdelo; morda je bilo pa le res. Nisem utegnil misliti na to. Po nekaj trenutkih zagledam še drugega mladiča, neposredno za njim pa jo primaha medvedka. Kaj naj naredim? Še počasneje sem dihal, da bi me ne dobila v nos. V tistem hipu se je iz njenega grla razlegel pošasten do kosti segajoč glas, podoben gromu, ki na moje živce ni kaj prida ugodno deloval. Toda pogum velja! »Saj bil je Martin svoje dni vojak vam...« To mi je šlo le za hip skozi misli, ker medvedka je v teh kratkih trenutkih prihrumela na 3—4 metre do mene, se dvignila na zadnji nogi in se pripravila na naskok... Grozna je bila, obenem pa tudi veličastna s svojim ogromnim telesom, vsa bela po prsah in trebuhu ter stala tako blizu mene, da sem čutil njen dih, ki ji je uha-jal iz rjovečega žrela. Lovska zavest me ni popustila niti za hip in pre-

vidno sem prijel za petelina, vzdignil cevi nad njeno glavo in že je padel strel. Z neverjetno naglim obratom se je spustila proti mladičema in že se je obrnila nazaj proti meni, ki sem se ta čas pomaknil za nekaj korakov nazaj, hoteč se izogniti njeni smrti. Ponovno mi je bila na isti razdalji in zopet sem streljal. To se je ponovilo še štirikrat. Vsakokrat je stekla prav do mladičev, morda misleč, da sta streljala. Umikal sem se v hrib in izstrelil že 6 nabojev. Bilo mi je vroče, ko sem po vsakem strelu brž zamenjal naboj in samo brezhibna dvocevka in sigurni naboji sta me rešila, da mi ni bilo treba streljati v njo, da si ohranim življenje. Preostali so mi še trije naboji, ki bi za tako dejanje zadoštovali, toda sreča je bila ta, da se mladiča nista ganila z mesta in ker sem bil že cca 100 metrov od njh, tudi medvedka ni več silila v mojo bližino.

Bližal se je mrak in jadrno sem jo popihal proti domu ter se na vsakih nekaj korakov ozrl nazaj, če mi medvedka morda ne sledi. Žejati me je začelo in komaj sem čakal, da pridem do kakršnekoli pijače. Prispelem sem do sosedove hiše, se vsedel na klop in samo pil. Je bila sicer le voda, toda dobra je bila. Po dolgem siljenju, kaj se mi je pripetilo, sem povedal sosedovim ves dogodek, kar so mi tudi verjeli, ker so mi rekli, da sem bled ko zid, a da je pri moji zadnji plati vse v redu, mi pa niso verjeli. Tega res ni bilo, res je pa bilo, da tisto noč nisem spal od razburjenja. Zavest pa me je mirila, da sem svojo lovsko čast v celoti rešil in prizanesel požrtvovalni materi — medvedki in s tem ohranil življenje eni naših najbolj redkih živali, ki je ponos naših gozdov.

Član lovske družine Grahovo
pri Rakeku
Kotnik France

Veliki škodljivec hermelin (kepen)

V eni zadnjih številčk »Lovca« sem pisal o kepenu (veliki podlasci, hermelinu). Medtem sem se razgovarjal z lovci, posebno s kmečkimi, ki niso verjeli, da je kepen eden največjih škodljivcev male divjadi in da jih je povsod dovolj, o čemer sem se zanesljivo prepričal. Kepen zaleze zajca v ložu, jerebica ni varna pred njim in ravno tako ne fazan. Kepen brez pomišljanja napade mlado srnico in se v hudi zimi, zlasti če je sneg pokrit z ledeno skorjo, loti tudi starih srn, ki se jim zagriže v vrat in pregrizne žile. Zato je vneto preganjanje tega nevarnega škodljivca dolžnost vsakega lovca. Pred puško ga je seveda težko dobiti, čeprav ni izrazito nočna žival. Brž ko opazi najmanjšo nevarnost, takoj zgine v kaki najbližji luknji. Njegov tanki, gibčni trup mu omogoča, da zleze celo v mišji rov, ki ga v naglici malo razširi. Nekolikokrat sva se srečala s kepenom na travniku. Takoj sem streljal nanj, toda le redko zadel, ker je roparica kar mimogrede zginila v — krtini. Odkopavanje ni prineslo rezultata, le enkrat mi je uspelo, da sem ga izbežal in na begu streljal. V jeseni sem blizu Predol opazil kepena, ki je blizu postaje na progi trgat čopastega škrjančka. Hitro sem snel puško, toda kepen je bil urnejši in zginil ko kafra, čeprav nikjer blizu ni bilo luknje. Verjetno se je skrnil pod železniški prag. Računajoč z radovednostjo teh malih roparic, sem v bližini počakal, toda hermelinega ni bilo na spregled. Ošel sem, po sto korakih pa sem se obrnil. Kepen se je postavil na zadnji nogi in gledal za menoj. Ko sem hitro skočil za nasip, da se mu neopaženo približam, je v dolgih skokih bežal v hrib in zginil v grmičevju. V fazanjih loviščih je kepen katastrofa. Zato tam nameščajo stalne ali prenosljive pasti, da polove

kepene in njegovo manjše sorodstvo. Ne bom natančno opisoval teh pasti, ker so starejšim lovcem itak znane. Štiri deske zbite v zaboj, ki je spredaj in zadaj odprt, dvoje vrat, ki zabojček zapro, kadar nekdo v sredini potegne za nastavljeno vabo, sprožilo pod vabo, to je vse. Taka past imenovana prehodnica, postavljena ob potoku, pod grmičevje, v prepust ali pod grobljo, pod kup vejevja deluje imenitno. Paziti moramo, da se past ne zapre, če se miška loti vabe. Zato je najbolje, če v sredini pasti izdorbemo jamico, v katero vložimo vabo, drobovje in podobno, vabo pa pokrijemo z žično mrežico. Tako mrhovišče v malem ujame podlasice, kune, dihurja in če je malo večje, tudi pse klateže in podivjane mačke. Skopci niso priporočljivi v fazanjih loviščih, ker se pogosto na košček mesnine ujame fazan, ki je kakor vse kure, požrešen na mesno hrano.

A. S. Pirc

Na avstrijski strani Karavank ustreljen medved. Avstrijski tisk je nedavno priobčil vest, da je bil 28. junija 1950 v Medvedjem dolu (Bärental), na avstrijskem pobočju Karavank, ustreljen močan medved samec. Ustrelil ga je gozdar ing. Niedereder, znani koroški lovski strokovnjak. Usodni strel na medveda je imel za posledico kopico dopisov, naslovljenih na najvišjega predstavnika koroškega lovstva. Dnevni tisk je povečini čestital srečnemu lovcu k dobremu pogledu, prijatelji narave pa so ga obsodili in izražajo svoje začudenje, da se ta »prirodni spomenik« ni ohranil.

Novi avstrijski zakon o lovu šteje namreč medveda in prašiča med lovno divjad, ki ni zaščitena.

V začetku junija 1950 je v Parizu zasedal Mednarodni lovski svet (CIC); l. 1949 pa je bilo na kongresu planinskih lovcev v Turinu

sklenjeno, da se rjavi medved zaščiti v vseh državah Evrope.

Stalni avstrijski delegat pri Mednarodnem lovskem svetu se je krepko zavzel za zaščito slehernega medveda, ki bi se še kdaj pojavil na Koroškem, ker po pravilu ni nevaren in ne škodljiv.

Koroški lovci se zavzemajo za to, da bi bil v Avstriji medved podobno in stalno zaščiten kakor je pri nas.

A. S. P.

Iz lovske organizacije

† Ivan Šenbaber je dne 16. oktobra 1950 odšel v večna lovišča. Bil je vzoren lovski tovariš, lovec gojitelj in dolgoletni lovski čuvaj. Salva iz lovskih pušk na grobu mu je bila zadnji pozdrav. Zglednemu tovarišu in lovcu bodi trajen in časten spomin!

Lovci družine Hoče pri Mariboru.

Poročilo lovske družine »Čaven« na Goriškem: Dne 12. X. 1950 je neki kmet iz Zalošče pri Dornbergu javil, da je opazil pod svojim vinogradom na blatni poti sveže sledove in kaluže divjih prašičev. Golja in lovec Baš sta se prepričala, da so to res sledovi divjih prašičev. Dne 15. X. so lovci udarili na prašiče in enega v teži 35 kg uplenili. Medtem ko so lovci lovili v bližnjih goščavah, je prihrumel divji prašič po sredi vasi Zalošče, polomil vrtno ograje, preskočil zidove in se pognal v reko Vipavo, jo preplaval in izginil na dornberški strani na njivah med koruzo. Naslednji dan je opazil neki kmet v svoji njivi, da mu je prašič uničil celo vrsto koruze. Ko je lovska družina »Tabor« to zvedela, je udarila nanj, a prašič jo je enostavno popihal preko reke Vipave nazaj v Zalošče. Starešina lovske družine »Čaven«, Bavčar je nato organiziral lov na divje pra-

šiče v večjem obsegu. Dne 19. X. nas je bilo 41 lovcev. Obkoljevali smo vse dolinske goščave, ki so jih gonjači temeljito preiskali. Prašiči nikakor niso hoteli iz goščave in so gonjači morali mlatiti s koli skoraž po njih. Posameznim lovcem so prilomastili v skupinah po dva in po trije. Padli so trije v teži 30, 50 in 90 kg. Vseh prašičev v pogonu je bilo 12, eden približno 150 kg težak. Tudi ta je bil ranjen. Sedem prašičev je lomastilo po neki ozki, strmi drči naravnost proti lovcu Saksidi. Preden se je ta zavedel, se je eden izmed prašičev zaletel med njegovi nogi tako, da se je lovec prevalil čez prašičev hrbet na nos, tako da se mu je ulila kri iz nosa. Vse to se je tako naglo zgodilo, da niti ni utegnil streljati, le zadnjega je sunil v kolk s puškino cevjo.

Razen treh prašičev smo uplenili še lisico in štiri zajce.

V naši okolici ni bilo še nikdar divjih prašičev. Prišli so k nam pred nekaj dnevi. Gotovo jih je prignala k nam lakota. Tu se dobro počutijo, ker imajo dovolj koruze, kostanja in želoda. Posebno na koruzi, ki je v bližini goščav, delajo ogromno škodo. Nekateri travniki so vsi razriti od njih. Vsekakor jih moramo iztrebiti, ker nam bodo sicer delali veliko škodo tudi na grozdju.

Bukovica 30, p. Volčja draga
Fr. Golja

POROČILO KINOLOŠKEGA SAVE- ZA FLRJ ZA MESEC DECEMBER 1950

Mednarodna kinologija: Oesterreichischer Gebrauchshundeverein priredi v soboto, dne 7. in v nedeljo dne 8. aprila 1951 »Fährtenhundturnier 1951« na Dunaju.

Kinologija v FLRJ: a) Sodniki: Sodniški izpit so položili z uspehom, in sicer dne: 29. oktobra 1950 v Oguulinu za splošnega sodnika za vse

pasme goničev štrunjak Franjo, Podsused, pred komisijo, v kateri so bili: predsednik Stopar Bogdan, kot izpraševalca Pavlič Vladimir in Zupan Ivan; 11. novembra 1950 v Splitu za splošnega sodnika za vse pasme goničev, Došen Krešimir in Pavlič Vladimir iz Zagreba, pred komisijo, v kateri so bili: predsednik Stopar Bogdan, kot izpraševalca Drenig T. Teodor in Strunjak Franjo; pred isto komisijo za splošnega sodnika jazbečarjev in terijerjev Orban Ratimir; 26. novembra 1950 v Cerknici za splošnega sodnika za vse pasme goničev dr. Lapčević Emanuel iz Beograda, za sodnika oblike za vse pasme goničev Jovanović Radoslav in Matović Jovan iz Beograda pred komisijo, v kateri so bili predsednik Drenig T. Teodor, kot izpraševalca Bernetić Ernest in Zupan Ivan ter 7. decembra 1950 v Beogradu za sodnika nelovskih psov dr. Jocković Milan, Katerinić Vitalije, dr. Pavlović Slobodan in Terzin Svetozar, vsi iz Beograda, pred komisijo, v kateri so bili predsednik Carević Miloš, kot izpraševalca Drenig T. Teodor in dr. Würth Dragutin; za sodnika oblike za vse pasme goničev Pavlović Marka iz Valjeva pred komisijo, v kateri so bili predsednik Carević Miloš, izpraševalca dr. Lapčević in Zadnik Ljuban.

b) Sodniški pripravniki: Kinološko udruženje NR Srbije je prijavilo kot sodniškega pripravnika za vse vrste goničev za obliko in delo, Vučkovića Milorada, službenika, Kragujevac, Starine Novaka ul. 11. Kinološko udruženje NR Bosne i Hercegovine je prijavilo kot sodniškega pripravnika za vse vrste goničev in za vse vrste ptičarjev za obliko in delo, Sladeček Mirko, oficir v p., Sarajevo; kot sodniškega pripravnika za vse vrste goničev, za obliko in delo Dilić Sait, poverjenik, Sarajevo, Dosišejeva 8 II.

c) Nove psarne: V zaščito so bile prijavljene sledeče psarne, in sicer: Kinološko udruženje NR Srbije: »Stig«, za ostale ptičarje, označene v čl. 3. I b pravilnika, lastnik Miklič Dragoljub, Požarevac, »Zemun«, za nemške ptičarje, lastnik Bošnjaković Dušan, Beograd-Zemun, Marije Buršac ul. 15; Kinološko udruženje NR Hrvatske: »Bukovac«, za ostale ptičarje, označene v čl. 3. I b pravilnika, lastnik Vujočević Dušan, Zagreb, Jurišićeva 26. Kinološko udruženje LR Slovenije: »Dravinjska« za jamarje vseh vrst, lastnik Kovačić Vinko, Sveča 21, p. Majšperk in »Jezeriš« za jamarje vseh vrst, lastnik Knez Stanko, Gostinca 6, p. Sv. Jurij pri Celju. Zaščita teh psarn postane pravomočna, če ne bo v roku štirih tednov nobenih ugovorov.

d) Prijavljena parjenja: Nem. kdl. ptičarji: Alko Črnelški JRP 232 A-Asta Trnavska JRP 224 B, pričakuje se 3. januarja 1951, vzr. Bošnjaković Dušan, Beograd-Zemun. Marije Bursac ul. 15. Nemški ovčarji: Jetto v. Schloss Harmsdorf SZ 593837-Astra JRSp 705, bi moralo biti 12. XI. 1950, vzr. Repovž Srečko, Pančevo. Nemški bokserji: Ajaks s Klenoti Tabora JRSp 680-Peni UR 106 B, pričakuje se 16. XII. 1950, vzr. Marković Milna, Beograd, Cvijičeva 51.

Nova kinološka literatura: Založba Albert Müller, A. G. Rüschnikon ZCH, Švica. »Die Aufzucht junger Hunde«, Juliette de Bairagli-Levy, ŠF. 6. 80, »Dein Hund und Du«, Christian Mathis, ŠF 11.—, »Kleine Hundekunde«, Prof. Dr. Eugen Seiferle, ŠF 15, »Die Jagdhunde«, Paul Vetterli, F 13.

Prosimo, da pošljete KU ves material za Poročilo do 20. decembra 1950. V mesecu novembru smo prejeli samo od Kinološkega udruženja NR Srbije podatke za bilten,

vsa ostala KU niso poslala nobenega poročila.

Ljubljana, dne 10. decembra 1950.
T. T. Drenig, zvezni tajnik.

Po lovskem svetu

Avstrija. V okraju Liezen so oblasti odredile zaporo za turistični promet na mnogih poteh v planinah, kjer so pri gamsih ugotovljene garje. Tako upajo zavreti širjenje te nevarne bolezni.

Na solnograškem organizirajo že drugo zimo množično zastrupljanje vran s fosforpasto. Lansko množično zastrupljanje je imelo odličen uspeh.

Nemčija. V britanski okupacijski coni so domačim lovcem vrnili 60 % lovišč, je pa za okupatorske lovce rezervirano 40 %, v bližini upravnih in vojaških središč. Nemške lovske organizacije razpravljajo z okupacijskimi oblastmi zaradi sodelovanja v teh loviščih.

Nemškim lovcem so zopet dovolili nabavo šibrenic, nakup kombinirane orožja in risanic pa je omejen. Nemčija je dobila dovoljenje za izdelavo lovskega orožja. Dobra dvocevka stane do 400 nem. mark.

V ameriški coni Zahodne Nemčije je poleg domalnega lovnega sistema uveden za ameriške lovce še regalni lovni sistem kakor v ZDA. Nemške lovske organizacije so proti temu protestirale, ker je dvojni lovni sistem poguben za divjad.

Francozi so v svoji okupacijski coni Nemčije rezervirali 30 % lovišč zase, ostalih 70 % pa prepustili domačim lovcem.

V Vestfaliji se je jelenjad tako razmnožila, da je vlada morala odrediti odstrel presežka, tako da bo ostalo na 1000 ha gozda le 15 kosov jelenjadi. (Anblick) P.

Februar

Velika ali majhna lovišča?

V zadnji številki lanskega Lovca je izšel članek Beseda o komasaciji lovišč, ki ga je napisal znani lovski tovariš O. C. Pisec piše v članku „o izredno široki komasaciji lovišč“, ki je bila izvedena v Sloveniji „pred nekaj meseci“. V kratkem so ugotovitve in zaključki njegovega članka naslednji: Komasacija, ki naj bi ustvarila zaokrožene lovsko-gospodarske komplekse in povečala površino lovišč, kar naj bi ustvarilo pogoje za intenzivnejšo gojitev divjadi in poenostavilo administracijo, ni rodila povsod zaželenega uspeha, v svojih posledicah pa je pogosto celo kvarno vplivala. Po komasaciji se je število lovskih družin močno zmanjšalo, povečale pa so se površine naših lovišč. Ker pa smo morali „komasirati“ tudi člane lovskih družin“, se je število članov v mnogih lovskih družinah škodljivo povečalo. O. C. ugotavlja nadalje, da v vseh velikih loviščih o kakih gojitvenih uspehih ni govora: ker še nimamo poklicnih lovskih čuvajev; ker bi čuvaje (če bi jih imeli), lovske družine zelo težko plačevale, saj je lov danes zelo drag; ker se komasacija pravzaprav ni izvedla (člani mnogih lovskih družin delajo in love po starem); ker je nastala vrsta sporov in negotovanj zaradi novih meja, kar je v škodo gojitve divjadi, in podobno. Sploh pa velika lovišča zaradi velikega nakopičenja lovcev na enem področju niso bila niti potrebna niti koristna, ker za intenzivno gojitev male divjadi velika lovišča nikakor niso potrebna, v višinskih loviščih pa so velike lovske družine nesmisel, ker zaradi majhnega odstrela nimajo kaj loviti. Majhna lovišča je lahko nadzirati in zahtevajo sorazmerno majhne stroške. Zaradi vsega tega bo potrebno nedavno izvršeno komasacijo podrobno pregledati: treba bo pravilno, dovolj hitro in prožno ustreči utemeljenim težnjam naših lovcev in lovskih kolektivov. Zaradi olajšanja administrativnega dela ne smemo biti gluhi za utemeljene predloge, ki naj izboljšajo sedanje stanje, posledico, kot ponovno piše O. C., prehitro izvedene, pre nagljene, preveč dekretirane komasacije, pri kateri podzveze in lovske družine niso mogle sodelovati. Zato dobra zamisel ni rodila enako dobrega uspeha.

Citirani članek tov. O. C. je načel vprašanje, ki se je doslej v Lovcu komaj omenjalo. Gre v bistvu za vprašanje, kako organizirati lov v socialistični državi, kjer naj se lovstvo razvija vzporedno z vsemj drugimi gospodarskimi panogami in kjer naj bo istočasno deležen lovskega užitka vsak državljan, v katerem se pretaka lovska kri. V konkretnem primeru gre za vprašanje organizacije lovstva v Sloveniji, ki ima za razvoj lovstva vse pogoje. Žal moram ugotoviti, da se O. C. ni dovolj poglobil v vzroke, ki so privedli do zadnje komasacije in do stanja v našem lovstvu po komasaciji, kot ga O. C. sem pa tja pravilno opisuje, drugod pa prepovršno in prelahko postavlja trditve, ki sploh ne morejo obveljati ali pa ne veljajo nikjer, kjer so lovci vsaj približno razumeli tudi zadnjo reorganizacijo naših lovišč.

Ker tov. O. C. v bistvu odklanja velika lovišča in velike lovske družine in ker njegovega stavka, da dobra zamisel ni rodila dobrega uspeha, ne morem zaradi mnogih njegovih izvajanj v članku šteti za premišljeno zapisanega, postavljam naslednjo trditev: Velika lovišča in velike lovske družine, ki so bile v jeseni in zimi leta 1949 kljub naglici in nekaterim pomanjkljivostim organizirane v Sloveniji, pomenijo velik napredek v organiziranju našega lovstva.

V oporo tej trditvi nekaj dejstev:

Ob tej reorganizaciji se je prvič zgodilo, da je bilo zemljišče odločilno za razmejitev lovnega področja. Tega načela doslej nismo poznali. Zakupnik v stari Jugoslaviji je n. pr. neredko izdražil dvoje, troje lovišč v dveh, treh okrajih, da si je ustvaril lovno področje, ki je bilo lovsko-gospodarsko zaokroženo. Tega gotovo ni delal zato, ker je imel preveč denarja; to je naredil zato, da je tudi s primernimi mejami svojo divjad zavaroval, da je ustvaril pogoje za gojitev svoje divjadi, skratka: hotel je imeti veliko lovišče. To je naredil vkljub temu, da je tudi on dobro vedel, „da se divjad ne ozira ne na vidne ne na nevidne meje“. Pa tudi meje naših povojnih družinskih lovišč so se prav do organiziranja sedanjih lovišč izpreminjale na primer po izpreminjajočih se mejah naših okrajev. Šele pri organizaciji sedanjih lovišč smo šli prvič preko načela, da se morajo meje lovišča ravnati po upravnih mejah. Tako načelo vsi lovci pozdravljamo. Prvič se ob takem načelu obravnava lovstvo kot samostojna panoga. Prvič dobiva lovstvo pravico, katere doslej ni imelo. Prav s tega vidika je bilo zadnje organiziranje naših lovišč — velikost igra pri tem postransko vlogo — revolucionarno dejanje.

Dobili smo velika lovišča. Mislim, da ni lovca, ki bi trdil, da je majhno lovišče več vredno kot veliko. Ali ni prijeten že sam obču-

tek, ko mirno stopiš čez to in drugo stezo, pred katero si se pred letom moral ustaviti? Ali ni lepo, ko greš lahko tudi malo dalje od okolice svoje hiše, ki jo že tako po svojih drugih opravkih dobro poznaš? Koliko novih lepih kotičkov se ti sedaj odkriva na vsakem lovu, pri vsakem obhodu lovišča! Mislím, da se glede same velikosti lovišča lovci pač ne bomo sprli. Vprašanje je drugod. Veliko lovišče pomeni tudi veliko lovsko družino, navadno novo lovsko družino. To je nujno. Na enako veliki površini lovimo danes, kot smo lovili pred dobrim letom — isti lovci. Lovcev ni več, kot jih je bilo. Lovišče je manj, zato so pa seveda lovske družine večje. Ker je torej lovcev na posameznih lovnih področjih v glavnem prav toliko, kot jih je bilo pred dobrim letom, je čudno, da so nastali naslednji novi problemi: da je sedaj lov dražji, da sedaj ne bomo mogli plačati lovskega čuvaja (menda se bo že kje kakšen rodil, če ga ne bomo sami vzgojili), da je sedaj za lov vsega škoda, prej pa smo lahko trgali obleko in čevlje, da je v velikih družinah nadzor članov nemogoč, da bo sedaj enostavno nemogoče na primer krmiti divjad itd. Tem stvarém, ki jih tako zaskrbljeno našteva O. C., težko verjamem. Če bi veljale, potem ne drži več, da več ljudi lahko več naredi in končno tudi ne bi veljalo več, da ima več ljudi več denarja. Majhna lovišča so bila predvsem za zabavo, v sedanjih loviščih lahko tudi gospodarimo, v njih moramo gospodariti.

Res pa je, da nova komasacija ni rodila povsod zaželenega uspeha in da je ponekod v svojih posledicah celo kvarno vplivala, kot ugotavlja O. C. Zakaj?

Mislím, da mnogi lovci ob organizaciji sedanjih lovišč in novih lovskih družin niso razumeli, za kaj gre. Zaradi tega je toliko slabe volje, tako med člani lovskih družin kakor tudi med sosednimi lovskimi družinami. Tako ti govore: vzeli ste nam ta hrib, tukaj ni bilo nikoli meje itd. Morda se je reorganizacija res prehitro izvršila. Veliko lovcev je bilo postavljenih pred izvršena dejstva. Res je bilo premalo časa, da bi se lovci in lovske družine o vseh teh stvareh še pred ukrepanjem temeljito pomenile. Toda za spoznanje, da se nikomur ni nič vzelo in nikomur nič dalo, za spoznanje, da so se ustvarila po najboljši volji najbolj primerna nova lovišča, ki naj imajo vse pogoje za razvoj in ki naj naši skupnosti nudijo največ koristi, lovcem pa največ užitka, še tudi danes ni prepozno. Trditev tov. O. C. namreč, s katero bi rad celotno reorganizacijo zmanjšal na ugotovitev, da bi bile sicer potrebne pri starih loviščih malenkostne spremembe, je v bistvu napačna. Organizacija novih lovišč ni bila nobena malenkostna sprememba, temveč bistveno dejanje — pri novih loviščih pa so res umestni sem pa tja posamezni mejni

popravki, če so utemeljeni. Pri vsem tem je treba upoštevati, da so prišli marsikje prav v času, ko starih lovskih družin ni več, nove pa še niso povsod utrjene, na dan mnogi nelovski pojavi nekaterih lovcev, ki izrabljajo še neutrjene in neorganizirane družine v svoje sebične namene.

Da bodo nove lovske družine izvršile naloge, ki jih je treba izvršiti, saj upravljamo lovci del skupnega narodnega premoženja, bi bilo namreč prav in koristno, če bi tov. O. C., ki se je v svojem članku lotil važnega lovskega vprašanja, razložil tudi vzroke, zakaj nekatere lovske družine delajo še kar po starem, zakaj so se nekateri lovci kar med seboj pogovorili, da zanje nova organizacija lovišč pravzaprav ne velja? Zelo verjetno bi prišel do zaključka, da je v tistih predelih, kjer so taki pojavi, lovska vzgoja še zelo pomanjkljiva, da tisti lovci še precej slabo razumejo razvoj našega lovstva — ob podrobnejši presoji bi verjetno prišel celo do zaključka, da so v naših lovskih vrstah tudi ljudje, ki imajo sicer puško, v njihovih srcih je pa lovca kaj malo. Na takih področjih seveda tudi ni smisla za primerno organizacijo lovišča, za lovsko disciplino. Tam je veliko lažje dobiti lovca na brakado kot pa na lovski sestanek.

Tudi v našo lovsko organizacijo se je priteplo precej birokracije, ki jo počasi trebimo kot nepotreben in škodljiv plevel. Toda zadnja reorganizacija naših lovišč in lovskih družin čisto gotovo ni bila napravljena zato, da bi podzveze svojo birokracijo — saj niso vsega same krive! — ki je bila pred enim letom še kar trdna, lažje izvajale. Nekaj administracije bo zmeraj treba, toda tem manj jo bo — birokracije pa nič več! — čim bolj se bo dvignila lovska zavest naših lovcev, čim bolj trdna bo organizacija naših lovišč in lovskih družin. Dejstvo pa je, da lovska zavest naših lovcev raste, da imamo tudi lovske družine, ki so dobro organizirane, da se divjad v loviščih teh družin lepo razvija, da najdejo take družine dovolj finančnih sredstev za nakup divjadi, za zimsko krmo, za krmišča, za preže, da nastavljajo take družine plačane lovske čuvaje, skratka, ugotovimo lahko, da dobiva naše lovstvo primerno materialno podlago. Dejstvo je tudi, da so pred letom posamezni lovci tudi v teh družinah večkrat z nezaupanjem gledali na svoja velika lovišča in številno članstvo, danes pa so na vse to ponosni, ker lovišča uspevajo in ker imajo družine prav zaradi številnega članstva veliko finančno moč. Take družine kažejo, kam gre razvoj našega lovstva, po izkušnjah takih lovskih družin pojdimo naprej. Nekoristno se mi zdi, da komaj po „nekaj mesecih“ nove organizacije naših lovišč spet kar na hitro na osnovi dejstev iz nekaj tavajočih lovskih družin že napravljamo neutemeljene zaključke.

Ing. Zor Stanislav

Jelenji rod

(Nadaljevanje iz 9.-10. števil 1950.)

V živalskih vrtovih večkrat vidimo precej okornega, belolisastega jelena z lopatasto razširjenim rogovjem in več ko ped dolgim repom. To je damjek (*Cervus dama*). Doma je iz toplih in suhih dežel okoli Sredozemskega morja, od koder ga je človek pred nekaj stoletji naselil po mnogih krajih Evrope, kjer se je dobro prilagodil spremenjenim razmeram in ponekod celo na pol udomačil. Njegova celotna pojava že zaradi znatno manjše postave ni tako imenitna kakor pri našem jelenu, pa tudi ne tako mična kakor pri naši srni. Lovsko strast njegova bolj kozja kakor jelenja narava manj zadovoljuje, pa zato kot lovna žival ni preveč pomemben; v živalskih vrtovih pa vzbuja precejšnjo pozornost. Izmed vseh divjih vrst damjek najlaže prenese sužnost in se hitro prilagodi spremenjenim razmeram ter postane, z razliko od našega navadnega jelena, krotek in zaupljiv stanovalec zverinjakov in obor.

Odrasel damjek je okoli 140 cm dolg, v plečih 90 cm visok, zadaj pa nekaj centimetrov višji. Težek je okoli 150 kg. Samice so manjše in slabejše. Velikost in teža sta precej odvisni od življenjskega prostora; v prostih loviščih in velikih oborah se mnogo bolje razvija kakor v ozkih vrtovih in zverinjakah. Solzne jamice se pojavijo šele pri odraslih jelenih. Navadno je odrasla žival poleti v glavnem rjavordečkaste barve, posuta z belimi okroglimi lisami; spodnja stran glave, trupa kakor tudi notranja stran nog in rep so beli. Pozimi ta živa in prijetna barva preide v temnejšo, sivorjavo barvo. Dobe pa se tudi popolnoma beli damjeki, pri katerih se koža rdečkasto blišči. Vendar v teh primerih to ni vedno popolna beličnost (albinizem), kajti pri mnogih belih damjekih šarenica ni rdeča, temveč temna. Nič manj redki kakor beli so črni damjeki. Mnogo redkejši od obeh omenjenih barvnih različkov so tako imenovani porcelanasto barvni damjeki, ki so blede rjavordečkaste barve z belimi lisami.

Kar damjeka označuje in od drugih jelenov že na prvi pogled loči, je njegovo, v zgornji polovici lopatasto sploščeno rogovje in pa belo lisasto odevalo, kakršnega ima med jeleni v odraslem stanju tudi v Indiji živeči aksis jelen. Sprednji rob „lopate“ je raven, zgornji in zadnji pa ima več prstastih izrastkov, od katerih je najspodnejši največji. Včasih je lopata po globoki zarezi predeljena v dve polovici; kot velika redkost je lopata, iz katere sredine moli

brstast izrastek. V začetku drugega koledarskega leta starosti nastaneta na glavi telička rožnici, na katerih se konec maja pojavita šili, ki dorasteta šele v poznem poletju. Določne datume za razvojne faze rogovja pri damjeku ne moremo postaviti, ker so te faze preveč odvisne od celotne konstitucije jelena od pogojev prehrane, klime, tal itd. Dolžina teh šil se menja od 3 do 10 cm. V maju sledečega leta, to je tretjega koledarskega leta, to šilasto rogovje odpade, na kar kot drugo rogovje zraste praviloma zopet šilasto, ki je pa večinoma daljše od prvega. Tudi to rogovje nima rože, temveč namesto nje neko zgubančeno oteklino. Po stanju zobovja moremo ugotoviti ali imamo opravka s prvim ali z drugim šilastim rogovjem: šele pri drugem šilastem rogovju nastopa šesti, to je zadnji kočnik, medtem ko tega pri prvem šilastem rogovju še ni. Dogodi se, da drugo šilasto rogovje izostane in se namesto njega razvije šesterasto rogovje, to je rogovje z očesnim in srednjim parožkom. Zanimivo je, da vilasto rogovje, to je rogovje, ki ima samo očesni parožek (roguljar), pri damjeku po pravilu ne nastopa. Za nadaljnje stopnje v razvoju rogovja pa ni značilno število parožkov kakor je to pri našem jelenu, temveč nastajanje oz. iz leta v leto močnejši razvoj lopat. Prave lopate pred petim ali šestim letom starosti večinoma ne nastanejo. Tudi prstastih izrastkov je vedno več, ne da bi po teh mogli zanesljivo določiti starost jelena. Mnogokrat so tako slabo razviti, da je lopata skoraj celoroba. Kakor vidimo, je v razvoju damjekovega rogovja mnogo nepravilnega, kar ima vsekakor vzrok v nenaravnih življenjskih pogojih, na pr. kot napol domača žival. Pri damjeku je značilen sorazmerno pogosten pojav dvojnega rogovja, ki nastane takrat, kadar staro rogovje iz kakega vzroka ne odpade in se zraven njega razvije novo, večinoma zakrnelo rogovje.

Po vsej verjetnosti izhaja damjek iz dežel okoli Sredozemskega morja. Divje živi v Španiji, Sardiniji, Anatoliji, Grčiji, Mali Aziji, na Rodosu, v Alžiru in Tunisu; neka zelo sorodna oblika živi v Perziji in Mezopotamiji. Kjer razen omenjenih krajev damjek še živi, pa naj si je to v popolnoma prostih loviščih, tam ga je vpeljal človek kot lovno žival ali pa za okras živalskih vrtov. Kobelt pravi, da tudi v Severni Afriki damjek ni prvotno doma in da je prišel tja pozneje, kar potrjuje tudi rimski pisec Plinij, da v Severni Afriki ni jelenov. Baje so tudi na Sicilijo in v Španijo damjeke pripeljali, kjer so jih sprva držali v zverinjakih in živalskih vrtovih, od koder pa so prišli v prosto naravo in postali sestavni del tamkajšnjega živalstva. Ni lahko reči, kje živi damjek v območju Sredozemskega morja zares divji in kje samo podivjan.

V Nemčijo so damjeka pripeljali v 16. stoletju. Presenetljivo je, da se je Danska že v sredini 16. stoletja ponašala z znatnim staležem damjekov in je danski kralj leta 1570 poslal Hessenskemu grofu 30 damjekov, ki so jih spustili v živalske vrtove. V začetku 17. stoletja je število damjekov v Nemčiji in tudi drugod, kamor so jih pripeljali večinoma iz južne Evrope, močno naraslo. Omeniti moram, da je damjek mnogo bolj razširjen kot žival za okras živalskih vrtov kakor pa v popolni prostosti za lov. Ker mu mrzlo podnebje preveč ne škoduje, so ga naselili tudi v južni Švedski in Norveški, kjer se še prav dobro počuti.

Damjek prebiva po ravninah, hribovitih in srednjegorskih predelih, ne gre pa visoko v gore. Najbolj mu ugajajo svetli, listnati in mešani gozdovi, ki se menjavajo z jasami, travniki in polji, na katerih išče hrano, ki se prav malo razlikuje od hrane našega jelena. Z gospodarskega gledišča damjek ni niti škodljiv niti koristen. Z guljenjem skorje in žretjem sočnih delov oškoduje drevje, na pr. smreke, bore, jesene, bukve itd., poleti pa mnogokrat potepta žitna polja. Vendar škoda ni nikoli tako velika kakor pri našem jelenu.

Ker se svojega kraja precej stanovitno drži in ker mu ugajajo bolj svetli in redki gozdovi kakor pa temne goščave, je človeku mnogo bolj dostopen kakor skrivno živeča naša jelenjad. V živalskih vrtovih se človeku privadi, postane zaupljiv in celo zvedav; popolnoma drugačen pa je v prosti naravi, kjer zaradi svoje plašljivosti in nezaupljivosti prizadene lovcu skoraj toliko truda kakor naš jelen.

Damjeki se pariyo oktobra in novembra. Do tega časa v čredah živeči močnejši samci se zdaj razidejo in vsak zase zbere po nekaj samic. Ruk nikdar ne poteka brez borb, vendar se ljubavna igra redkokdaj tragično konča. Razdraženi tekmeči se bore tako, da drgnejo rogovje ob rogovje ali kvečjemu narahlo udarjajo z lopato ob lopato, kar se sliši v mirnih jesenskih nočeh daleč okoli kot nekako šumenje. Pri tem se od časa do časa slišijo odsekani, hripavo rigajoči glasovi rukajočih jelenov. Po parjenju se močnejši samci zopet oddaljijo, vendar se zveza med njimi in ostalo divjadjo popolnoma ne pretrga. Samica nosi približno 8 mesecev. Juniya ali v začetku julija poiščejo breje samice zakoten, miren prostor, kjer povržejo enega ali dva, redkeje tri svetlolisaste mladiče, ki šele po treh do štirih tednih zapuste goščavo in tekajo povsod za materjo.

Čez dan damjek navadno počiva in se poda šele v poznih popoldanskih urah na pašo na jase in travnike. Na paši poleti ne prestando mahlja z ušesi in repom ter tako odganja nadležen mrčes;

poseben vtis naredi na opazovalca pasočiči se trop prav zaradi neprestanega otepanja z repi. Po vsem svojem ponašanju mnogo bolj spominja na domačo kozo kakor na jelena. Damjekov pri nas ni. V oktobru 1950 pa je bil en roguljar ustreljen pri Cerknem nad Idrijo in oddan v ljubljanski muzej. Najbrž se je zatekel od nekje iz Italije.

V prejšnjih časih je po naših gozdovih pogosto pohajal mogočni jelen (*Cervus elaphus*). Nobena naših gozdnih živali ni tako lepa in postavna, nobena ne stopa tako ponosno, pa ga zato po pravici imenujemo: plemeniti jelen. Že od nekda je bil jelen najimenitnejša lovna žival in v ospredju vse lovske poezije, o čemer govore slike lovskih prizorov, kakor tudi ogromna pisana zapuščina; kajti nobena druga žival ni tako močno zajela lovčevu srce in ga tako globoko vrgla v območje veličastne narave. Pesnik in lovec Kobell je zapisal: „Odkar obstoja lovstvo, je bil jelen njegova najodličnejša vrednota in to bo tudi ostal.“ Kadarkoli ga opazujemo, kadar se mirno pase na travniku, kadar kot vihar drvi skozi goščavo ali pa z naperjenim mogočnim rogovjem grozeče hiti proti tekmeču, imamo vtis, kakor da se je v njem skladno združila v mišičju skrita sila s harmonijo oblik in kretanj. Ni nam prijetno, ko hkrati ugotavljamo, da je človek ponekod precej razredčil njegove vrste ali jih celo iztrebil. Čas nesmiselnega divjega preganjanja in uničevanja je sicer minil, vendar so ostale obsežne gozdnate površine, kjer je jelen redek ali ga sploh ni.

Glava jelena se proti sprednjemu koncu močno zožuje, precej velike, žive oči imajo prečno postavljeno zenico in rumenorjavnkasto šarenico. Od sprednjega očesnega kota se vleče nizzdol gibljiva kožna guba — solzna jamica, ki izloča mazasto rjavo snov. Ko se ta strdi, prav prijetno diši in so jo svoj čas uporabljali v zdravilstvu kot jelenji bezoar. Ušesa so jajčasto priostrena, na notranji strani na dolgo in gosto dlakava, tako da je notranjost ušesa zavarovana pred raznimi škodljivimi vplivi. Nad očmi se dvigata iz čelnice rožnici, ki nosita rogovje. Noge so vitke, visoke, toda čvrste, v zgornjem delu mišičaste, v spodnjem pa bolj kitasto mišičaste; parklji so pri jelenu (samcu) širši in spredaj bolj okrogli kakor pri košuti, krnoprsti so majhni in se dotikajo tal le pri hitrem begu. Na zunanji strani zadnjih nog, izpod skočnega zgiba je neka žleza v svitku dlake, imenovanem „ščetka“. To ščetko imajo tudi druge vrste jelenov. Rep je kratek, na koncu zaokrožen in ima v glavnem nalogu, da varuje nežne dele, ki jih pokriva, pred škodljivimi vplivi. Nikdar pa jelen z njim ne izraža svojega počutja kakor je to pri mnogih živalih, niti mu služi v obrambo pred nadležnim mrčesom.

Okoli zadnjične odprtine je svetla rumenkasta oplata — zrcalo, ki se v razburjenosti živali razširi in naježi. Dlaka je poleti v glavnem rdečkastorjava — zato imenujemo jelena tudi rdečo divjad — pozimi pa sivorjava in skoraj dvakrat daljša od poletne. Zimska dlaka je v prerezu okrogla, poletna pa ovalna; tudi je zimska dlaka bolj valovita od poletne. Mnogi ugledni lovci trdijo, da se dlaka izmenja samo enkrat na leto, to je spomladi; če pa pomislimo na različno zgradbo poletne in zimske dlake (ovalna — okrogla), nam postane takoj jasno, da se mora izmenjati dlaka tudi jeseni, kajti ni mogoče, da bi se ovalna dlaka kar tako preuredila v okroglo. Spomladi izpada dlaka kar v kosmih, tako da divjad nekaj časa nelepno izgleda, v jeseni je izpadanje počasno in manj opazno. Zanimivo je, da košute, ki še dojijo, pozneje dobe zimsko dlako kakor jalovke in mladice, ki ne doje. Često so prve še v tipični poletni obleki, ko druge nosijo že gosto in dolgo zimsko dlako.

Razen normalno barvanih jelenov se dobe ponekod kot redke barvne nenormalnosti (abnormitete) še beli, pisani, srebrnosivi in črni jeleni. Beli jeleni niso ravno redki; tudi ne gre vedno za popolno beličnost (albinizem), za katero je značilno rdeče oko. Pisani jeleni so danes precejšnja redkost. V minulem stoletju, ko so bolj cenili redkosti in posebnosti, pa so bili najbrže bolj pogosti. Črni jeleni se danes ne omenjajo več in smo navezani le na podatke iz prejšnjih časov.

Velikost in teža n a v a d n e g a j e l e n a se precej izpreminja, odvisno od življenjskih pogojev. Najmočnejši jeleni so znani s Podonavja v Avstriji, z nekih predelov Ogrske in iz Bukovine. Povprečno je jelen dvanajsterak dolg 2,3 m, spredaj 1,4 m visok, zadaj malo nižji, težak okoli 200 kg. Rogovje je težko okoli 8 kg. Košuta je znatno manjša in lažja in ne tako postavna in zajetna kakor jelen. Jelen doraste s šestimi leti, košuta pa že po tretjem letu starosti, vendar lahko pri normalnih razmerah še do dvanajstega leta pridobivata na teži. Pod ugodnimi razmerami živi jelen 30 do 35 let, vendar v prostosti malokateri doseže to starost.

Pri opisu notranjih organov bi omenil, da jelen nima žolčnega mehurja, kakor ga nimajo druge vrste jelenov. Jetra sicer proizvajajo žolč, ki je za prebavo maščob potreben, toda ta se ne zbira v mehurju, temveč se naravnost izliva v tenko črevo. Pri starih jelenih včasih okostene srčne pregrade v obliki križa in ta jelenov križ je bil v prejšnjih časih izvor vsakovrstnih babjevernih predstav in čarovnij.

Poseben organ se nahaja pri jelenu na vrhu glave. Košuta ga ohrani vse življenje, pri jelenu pa izgine, brž ko se razvijeta rožnici.

Pri košutah je mesto, kjer se ta organ nahaja, že na zunaj zaznavno po zvrtničeni dlaki; poleti, ko je dlaka redkejša, vidimo na vsaki strani glave dve 1.5 cm dolgi gubi. Te „paritvene gube“ nastanejo po odebelitvi podkožnega tkiva in usnjice s številnimi lojnicami, znojnicami in živci. Ob parjenju te „paritvene gube“ malo nabreknejo in narahlo izločajo neko snov.

Kot prežvekovalec ima jelen posebno zobovje, štiridelen želo-dec in dolgo črevo. Popolnoma odrasel jelen ima v spodnji čeljusti 8 sekalcev; zgoraj sekalcev ni. Skrajni spodnji sekalec je pravzaprav spremenjen in naprej pomaknjen podočnik. Osrednja dva sekalca sta zelo široka, proti krajema pa so sekalci vedno ožji. V zgornji čeljusti zapazimo kratek, top, okroglast podočnik, ki je pri samcu znatno močnejši kakor pri košuti (krajček, okeleček). Med podočniki in kočniki je praznina. Kočniki imajo široko topo grbasto krono in jih je v zgornji in spodnji čeljusti po šest na vsaki strani. V zgornji čeljusti so prvi trije kočniki enodelni, zadnji trije pa dvodelni. V spodnji čeljusti so prvi trije kočniki zopet enodelni, naslednja dva dvodelna, zadnji pa je tridelen. Opisano stalno zobovje ima 34 zob. V prvi dobi svojega življenja ima jelen drugačno, mlečno zobovje, ki ima samo 22 zob. V mlečnem zobovju je v spodnji čeljusti 8 sekalcev, v zgornji čeljusti sekalcev ni, pač pa zapazimo dva koničasta podočnika; kočniki so trije v vsaki čeljustni polovici spodaj in zgoraj. Zanimiv je tretji, t. j. zadnji spodnji kočnik, ki je tridelen, medtem ko je tretji kočnik stalnega zobovja enodelen.

Takoj po rojstvu ima teliček le mlečne sekalce, h katerim se pridružijo v prvih štirih tednih mlečni kočniki in koničasti podočniki. To stanje traja nekako 4 do 5 mesecev, torej do oktobra; tedaj mu zraste prvi stalni kočnik, to je četrti v celotni vrsti kočnikov. Njemu sledi v maju naslednjega, to je drugega koledarskega leta starosti drugi stalni kočnik, to je peti v celotni vrsti kočnikov. V avgustu istega leta, ko je tele približno 15 mesecev staro, izpadeta osrednja dva mlečna sekalca in koničasta podočnika in jih nadomeste stalni zobje; v septembru ali oktobru se izmenjata še drugi in tretji par sekalcev, četrti (to je spodnji podočnik) pa se izmenja navadno v marcu naslednjega, to je tretjega koledarskega leta starosti. V maju tretjega koledarskega leta, ko je žival približno dve leti stara, ji zraste tretji stalni kočnik, to je šesti in zadnji v celotni vrsti kočnikov; jeseni istega leta se na hitro izmenjajo mlečni kočniki s stalnimi in tako dobi zobovje po dveh in pol letih starosti svojo stalnost. Kočniki imajo tedaj še neobrabljene krone. Kakor vidimo, lahko po zobovju precej zanesljivo ugotovimo starost v prvih dveh in pol letih. V poznejših letih je to čedalje težje.

Kar tiče znanja o razvoju rogovja pri jelenu, naj omenim, da je še nedavno v literaturi krožilo toliko različnih mnenj in trditvev, kolikor različnih opazovalcev se je s tem vprašanjem bavilo in kolikor niso znali postaviti neko splošno pravilo o razvoju jelenovega rogovja. Niti en organ ni tako podvržen spremembam, to se pravi, ni tako odvisen od vplivov celotne konstitucije živali, razmer prehrane, podnebja, tal in dr. kakor rogovje. Od tod tolike razlike v razvoju rogovja pri posameznih jelenih, odtod toliko nenormalnosti.

V odvisnosti od zgoraj omenjenih vplivov dobi jelen rožnici in prvo šilasto rogovje v obdobju med 7. in 14. mesecem starosti. To šilasto rogovje je brez rože in odpade v maju tretjega koledarskega leta, ko je jelen šilar ravno 2 leti star. Praviloma bi zdaj morale zrasti vilasto (roguljasto) rogovje z rožo. V resnici pa ni tako, kajti vilarji (roguljarji) so pri navadnih jelenih dokaj redki. V nekaterih predelih se sicer dobe, v večini dežel pa bi jih zaman iskali. Možnosti sta zdaj dve: ali preskoči jelen teoretično drugo stopnjo (to je vilasto rogovje) in postane šesterak ali celo osmerak, ali pa dobi, kar je primer pri nepovoljnih življenjskih pogojih, še enkrat šilasto rogovje, ki ima pa rožo. To drugo šilasto rogovje je večje in močnejše od prvega. Tudi po zobovju lahko ločimo obe stopnji šilastega rogovja: če je v zobovju že šesti, to je zadnji kočnik, imamo pred seboj drugo šilasto rogovje, ki teoretično ustreza vilastemu.

Normalno nastopa šesterasto rogovje kot tretja stopnja v razvoju rogovja. Pri šesteraku izhaja očesni parožek iz stebela v oddaljenosti nekaj centimetrov nad rožo (vencem). Ta parožek je malo močnejši kakor pri vilastem rogovju. Steblo je nekaj nad sredino razločno upognjeno navzad in na tem mestu nastaja navzgor nov, tako imenovani srednji parožek. Očesni in srednji parožek nastopata tudi pri naslednjih, višjih stopnjah, šesterak le redko kdaj izostane; vendar se dogodi, posebno pri dobro hranjenih jelenih v živalskih vrtovih, da po šilastem rogovju takoj nastane osmerak ali celo deseterak.

Sledeča razvojna stopnja je značilna po štirih parožkih na vsaki polovici rogovja; razen očesnega in srednjega sta še dva končna parožka, ki nastaneta po „razcepu“ stebelnega konca. Včasih nastane osmerasto rogovje ne po razcepu stebelnega konca, temveč tako, da zraste nad očesnim parožkom nov, imenovan sivček. V nekaterih revirjih z neugodnimi življenjskimi razmerami jeleni redkodaj preidejo stopnjo osmeraka, to se pravi, da dosežejo vrhunec svoje moči kot osmeraki.

Peta ali deseterasta stopnja rogovja lahko nastane na dva načina: ali tako, da zraste tik nad očesnim parožkom nov, že prej omenjeni sivček; ali pa ta ne zraste, zato pa se k obema končnima parožkoma pridruži tretji, ki se imenuje krona. V prvem primeru govorimo o deseteraku s sivčkom, v drugem pa o deseteraku s krono. Najbrže sta obe obliki deseterastega rogovja normalni. Očesni in srednji parožek sta bolj pomaknjena proti roži, steblo in roža pa večja kakor pri osmerastem rogovju.

Šesta ali dvanajsterasta stopnja ima razen nadočnika sivčka in srednjega parožka še trojnato krono, to so trije končni parožki, ki leže v različnih ravninah in katerih konice predstavljajo oglišča trikotnika. Ta stopnja nam že vzbuja vtis mogočnega rogovja. Pri dvanajsterastem rogovju opazamo v zgradbi še precejšnjo pravilnost; pri naslednjih višjih stopnjah pravilnost v zgradbi čedalje bolj izginja, posebno v rogovju iznad srednjika, tako da ne moremo več govoriti o kaki pravilnosti. Praviloma se večja število parožkov samo na račun končnih parožkov, dokler rogovje ne doseže končnega števila parožkov. Pri nekaterih jelenih rogovje tudi nazaduje v razvoju, to se pravi, da se namesto normalnega rogovja razvije rogovje z manjšim številom parožkov, kar je največkrat posledica bolezni ali visoke starosti. Pri rogovju z zelo velikim številom parožkov (okoli 40) so ti redkokdaj lepo razviti, večinoma so bolj ali manj izmaličeni.

Razen omenjenih nenormalnosti v razvoju rogovja nastopajo še druge, na pr. jeleni brez rogovja. Taki jeleni se pariyo kakor normalni in uporabljajo v bojih sprednji nogi. Jeleni „natikači“ pa nosijo dolgo šilasto rogovje, popolnoma brez parožkov, s katerim prizadevajo svojim tekmečem usodne rane. Posebno zanimivo nenormalno rogovje kot posledica kroničnega zastrupljenja s svincem je znano iz Harca. Tu se v bližini topilnic za srebro useda po rastlinah prah, vsebujoč svinec, s katerim se žival zastruplja. Pri takem rogovju je steblo kratko, roža debela, srednji parožek pogosto manjka, krona pa je slabo razvita, večinoma manjka. Seveda ta nenormalnost postaja vedno redkejša in bo izginita, brž ko bo povsod vpeljan nov način pridobivanja srebra.

Navadni jelen je razširjen skoraj po vsej Evropi, v Mali Aziji do meja Perzije i v zahodni Aziji. Na Skandinavskem polotoku sega od 63 do 65 stopinj s. š. Tudi na Hebridih živi neka rasa navadnega jelena. Francija nima dobrih pogojev za uspevanje te divjadi, v Švici pa jelenov sploh ni, kolikor jih niso tu in tam naselili. Tudi v Španiji in na Portugalskem je zelo redek kakor tudi v Italiji in na Balkanskem polotoku; v Bosni je že zdavnaj iztrebljen. Na Korziki

in Sardiniji živi neka pritlikava rasa, nastala očitno pod vplivom posebnega okolja. Tudi v Alžiru in Tunisu živi jelen majhne postave in šibkega rogovja, ki je vse življenje vsaj poleti svetlo lisast. Rogovje nima sivčka in tudi ne krone. V Aziji živi veliko vrst jelenov, ki povsem spominjajo na našega navadnega jelena, vendar po velikosti, barvi in rogovju polagoma prehajajo h kanadskemu vapitiju. Te jelene lahko smatramo na splošno kot člene verige, na katere enem koncu je naš navadni jelen, na drugem pa kanadski vapiti.

Duševno je jelen dobro razvit. Kjer ga ljudje preganjajo, je neverjetno previden in plah; v živalskih vrtovih pa se privadi človeka. Z naraščajočo starostjo se množijo tudi življenjske izkušnje, zato so stare živali previdnejše in zvitije od mladih. Od čutov sta najbolj razvita sluh in voh, vid pa je slabši. Najrahlješa sapica mu že od daleč prinese najrahlješi glas, pa tudi dah človeka.

Jelen je gozdna žival. Najbolj mu ugajajo tihi gozdovi z goščavami, jasami, vodotoki in močvirnatimi mesti. Predele, v katerih ga pogosto preganjajo, rad zapušča in se preseli v mirnejše, varnejše kraje; zato se pojavi mnogokrat popolnoma nepričakovano na mestih, kjer sicer jelenov ni. V starejših jelenih se v času parjenja zbuja močan selitveni nagon, ki jih vodi okoli, da najdejo ugodna mesta za parjenje. Po gorah živéči jeleni se na zimo umaknejo niže, spomladi pa se zopet vrnejo. Kljub temu označujemo jelena kot stalno divjad.

Največji del leta žive jeleni v večjih ali manjših tropih. Le močnejši samci žive ali vsak zase ali v tropičih. Čez dan se drže v varnih goščavah, na večer pa gredo na travnike in polja, kjer se pasejo. Hrana je zelo raznovrstna, vendar bi jim pozimi pri visokem snegu in hudem mrazu slaba predla, če jim ne bi priskočil človek z umetnim krmljenjem na pomoč. Pozimi jedo jeleni zimske posevke, vresje, brinje, robidovje, košeničice, lubje in vejevje drevja, omeló in dr. Poleti jim je v gozdu in na polju miza bogato pogrnjena. Na jesen se hrani jelen s sadeži, jagodami, želodom, žirom, kostanjem, krompirjem, ki ga izkoplje iz zemlje itd. To je redilna hrana, ob kateri se odebeli in se tako oskrbi za zimo. Stalna voda je jelenjadi življenjska potreba.

Kakor rečeno, žive jeleni v tropih, katere vodi kaka izkušena košuta. Ko se bliža čas storitve, se breje košute ločijo od tropa in si poiščejo miren in varen kotiček, najraje v goščavi. S tem izgubijo tropi svojo povezanost. Močnejši jeleni se po parjenju umaknejo v zatišje, da si opomorejo in odebele, ter so poleti pred rukom že v tolšči.

Košuta povrže v zadnji tretjini maja ali prvi tretjini junija praviloma enega mladiča. Ko je teliček toliko razvit, da lahko teka za materjo, se trop zopet zbere. V drugi polovici septembra in v oktobru se jeleni pariyo. V nekih deželah pa se parjenje začne že v prvih dneh septembra ali celo že proti koncu avgusta. Paritev traja v celoti približno en mesec; posamezen jelen je svatovsko razpoložen kakih štirinajst dni, košuta pa le dva do tri dni. Košute izločajo tedaj svojevrsten dah, ki privablja samce, da se pridružijo košutam in v svetlih, svežih jesenskih nočeh se odvija paritev, polna hrupa, strasti, bojov in smrti, iz katere požene novo življenje. Rukajoči jelen sledi s povešenim nosom košute, ki si jih zbere v tropič, katerega strastno brani pred vsiljivci in tekmeči. Medtem jeleni izzivajoče rukajo: prve dni rukajo predvsem zjutraj in zvečer, pozneje, ko je paritev že v teku, pa tudi podnevi. Bojni hrup in udarjanje rogovja se sliši daleč naokoli. Take priložnosti, ko se bijejo plemenjaki, izkoristijo mlajši in postranski jeleni, da si vzamejo pri košutah svoj delež.

Večkrat se jelena z rogovjem tako zapleteta, da ne moreta narazen, pogineta od onemoglosti in gladu. Starejši jeleni rukajo z močnejšim in polnejšim, pa tudi nižjim glasom. V času rukanja je obnašanje jelena vse drugačno kakor sicer in tudi v postavi se razlikuje od jelena v tolšči ali zimskega jelena. Jelen zaskoči košuto večkrat, vendar posamezen zaskok traja le nekaj trenutkov.

Teleta ostanejo tudi v času parjenja pri svojih košutah in sesajo približno še do februarja ali celo do marca prihodnjega leta, to je do drugega koledarskega leta starosti. Brejost košute traja 33 do 34 tednov. Spolno dozore košute po poldrugem letu.

Poedini jeleni včasih rukajo tudi sredi zime ali sicer v nepravem času. Vzrok temu je kaka zapoznena pojava košute. To se dogaja v revirjih, v katerih je sorazmerno več košut kakor pa jelenov in pri košutah, ki niso bile oplojene. Razumljivo je, da pri zapoznelem parjenju oplojena košuta tudi pozneje povrže.

Včasih se dogodi, da zarodek v maternici odmre in se spremeni v trdo maso, ki ne gnije in ne ogroža matere. „Okamenel plod“ je poznan tudi pri drugih živalih.

Jelenova stopinja je precej podobna stopinji divjega prašiča, ker je zgradba parkljev pri obeh živalih podobna. Pri mirni hoji ali drncu se pri jelenu krnoprsti ne odtisnejo, kar je vedno pri divjem prašiču in se odtis krnoprstov dobro razloči. Tudi so razdalje med stopinjami pri jelenu znatno večje kakor pri prašiču. Sled košute se loči od jelenovega po tem, da je ožji in spredaj bolj priostren. Omenjam, da je oblika in velikost parkljev precej odvisna od kakovosti

tal. V revirjih s trdimi, kamenitimi tlemi, torej predvsem v gorovju, se parklji močneje obrabljajo in so zato krajši in bolj topi, medtem ko se parklji v krajih s peščenimi ali glinastimi tlemi manj obrabljajo in so zato bolj ostri. Temu ustrezno so tudi sledovi različni.

Pri nas je jelenjadi nevaren le volk, v severnih deželah pa so mu nevarni še ris in rosomah. Manj nevaren jim je medved. Volkovi so jim posebno nevarni v velikem snegu. Tedaj jih volkovi napadajo in preganjajo do onemoglosti.

Kakor vsako žival napadajo tudi jelenjad razni zunanji in notranji zajedavci, med katerimi so najbolj poznane neke brezkrile muhe, imenovane jelenje uši in tri vrste zoljev. O teh prihodnjč.

B. Löns, Mein grünes Buch

Lovec kot dušeslovec

Pogosto opisujejo lovci v našem „Lovcu“ dogodke in opazovanja, ki se jim zde nenavadna in omembe vredna. Taka opazovanja tolmačijo vsak po svoje in razumljivo je, da pride pri tem tudi do zmot v dušeslovnem pogledu. Na eni strani se pri tem odražajo težave pri obvladanju tega kompleksa, na drugi strani pa je razveseljivo, da se slovenski lovci trudijo dojeti odnos med človekom in živaljo, posebno pa med lovcem in divjadjo. Najvažnejše pri tem pa je to, da se naš lovec trudi, da bi ne samo videl taka dogajanja in se ob njih veselil, marveč da bi jih v svoji notranji povezanosti in v svojih vzrokih tudi razumel. Vsak lovec se mora, kakor pri gojitvi tako tudi pri izvrševanju lova baviti kolikor toliko z dušeslovjem živali, kajti nujno je, da spozna navade in posebnosti divjadi prav tako kakor mora poznati lastnosti svojega pomočnika, lovskega psa. Zato mislim, da bi bilo koristno, če bi se na tem mestu pogovorili o nekaterih osnovnih pojmih živalskega dušeslovja, ki v lovski praksi venomer silijo v ospredje. To so nagon in razum ali inteligenca in s tem v zvezi izrazi „neumna“ ali „razumna“ (pametna) žival.

Ali imajo psi razum, dušo, nagon, dedovane reflekse, razvite ali po izkustvih pridobljene, ali imajo psi šesti čut? Ali so ti pojmi, o katerih je bilo že prelito toliko črnila, sploh lahko uporabljajo v praksi, pri divjadi in pri psih? Marsikateri lovec se z resignacijo tako vpraša in meni, da služi razglabljanje o teh problemih le za preganjanje dolgega časa in nič drugega in da se po tej poti ne pride do koristnih zaključkov. Drugi spet trdé, da je še vedno sporno, ali živali delajo nagonsko ali razumno. O teh problemih so se prepirali že naši pradedje in lovec in kinolog se nikakor ne moreta sprijazniti z nazorom, da so vsa početja psa zgolj nagonska. Eni trde, da so vsa živalska dejanja nagonska in se pri tem sklicujejo na ptičje selitve. Drugi spet je prepričan, da živali delajo razumno, da mislijo, sklepajo, in navaja primere iz življenja svojega psa, ki je v nekem določenem primeru svoje lastno izkustvo smotrno izkoristil in — z drugo besedo rečeno — mislil. Vsak ima s svojega gledišča prav, kajti lahko trdimo, da sploh ni živali, ki bi bila popolnoma nezmožna, osebna izkustva smotrno izrabiti, t. j. razumno postopati. V živalskem svetu poznamo vrsto mikroskopsko majhnih, enostaničnih bitij, ki so sposobna sklepati na podlagi osebnih izkustev, kar pomeni, da vsaj primitivno „mislijo“. Ta sposobnost je v živalskem svetu splošno razširjena. Zato lahko z mirno

vestjo trdimo, da je žival sposobna misliti, če odstopimo od tega, da je njeno mišljenje zavestno, kajti problem živalske zavesti je zaenkrat še nerešljiv, končno pa tudi ni nadvse važen. Vzemimo naslednji primer:

Mladega psička hočemo odvaditi, da bi z mize kradel, n. pr. klobase. Zato pripravimo košček klobase z ostro papriko in gorčico. Psiček naredi ta poskus le enkrat in je verjetno za vse čase ozdravljen kraje klobas. To ne pomeni nič drugega kakor da je pes izkusil, da prijetno dišeča klobasa peče kakor ogenj, če jo požre. Na tem spominu se je „učil“ in uporablja svoje izkustvo poslej v svojem interesu, t. j. da se klobase v bodoče ne dotakne več, čeprav ga njen vonj privlači. Vsako razumsko delo sloni na izrabljanju spominskih izkustev. Mlad pes, katerega šolamo v sobni disciplini, se ničesar tako ne boji kakor ovratnika z bodicami (koral). Brž ko sliši rožljanje te mučilne priprave, podvija rep in skuša neopazno izginiti. Tudi to je miselno delo na podlagi lastnega izkustva. Če pa ta isti pes po preteku enega leta pride na krvni sled, postane tako vnet, da mu je treba nadeti korale, s čimer ga prisilimo k počasnejšemu iskanju. Od tistihmal vzbuja rožljanje verige pri psu ugodnostno razburjenje.

Razumsko delo pri živalih se torej gradi na istih temeljih, ki se odražajo v pravkar opisanem primeru: 1. Bodice povzročajo bolečine. 2. Iste bodice žvenkljajo na poseben način. 3. Obe lastnosti, ki nimata nič skupnega, se združita v možganih živali, ker se pojavita hkrati in na istem mestu. 4. Žvenkljanje zbudi v spominu psa spomin na bolečine. 5. Ker je ta spomin neugoden, skuša pes žvenkljajoči pripravi uteči.

Taka spominska slika pa ni toga, marveč jo lahko novo izkustvo zamenja oziroma iztisne: isti ovratnik je pozneje pod spremenjenimi okolnostmi povod za veliko ugodje psa. Odločilno za bistvo razumskega dela je torej lastno izkustvo, ki ni dedno in njegova uporaba za osebno korist. Tu pa je potrebno pripomniti, da tako inteligenčno delo ne more biti zavestno. Ali imajo živali sploh zavest? Tega ne vemo, niti je važno za izvrševanje razumskega dela. Vemo pa, da izvršujemo nešteto naučenih stvari pod zavestno. Kadar na primer gremo skozi stanovanje, odpiramo in zapiramo vrata, ne da bi se tega zavedali, ker medtem morda mišlimo na srnjaka od davi. In ko se popoldne peljem na kolesu v lovišče, se ne zavedam kompliciranega balanciranja, kj sem se ga pred leti z velikimi težavami naučil. Zaenkrat torej lahko izločimo vprašanje o živalski zavesti, ker ta čas še ni rešljivo in za razjasnitev naših problemov tudi ni bistveno.

Zgoraj smo ugotovili, da primitivna inteligenčna dejanja lahko ugotavljamo prav od najprimitivnejših organizmov do najvišje razvitih živali. Isto velja tudi za drugi faktor, ki odloča o obnašanju živali za nagon. Polje nagonskih dejanj je ogromno. Način, kako trihina potuje skozi telo in išče njej najugodnejši način, ali kako pajek gradi svojo mrežo ali vrečico za svoja jajčka, ali kako ptič selivec najde pot v Afriko, ali kako se srnin mladič potuhne v travi, vse to je že od nekdaj zanimalo človeka in ga sililo k razmišljanju. Če take primere zasledujemo, najdemo celo vrsto podobnih povsod v živalstvu od najpreprostejšega enostaničnega bitja do sesalca in človeka. V čem je torej bistvo nagonskih dejanj? Navedli bomo nekoliko primerov.

Naloga ose vozlovke je naslednja: Ona mora pod zemljo v svojem gnezdu shraniti določeno količino „divjadi“ za prehrano svoje ličinke, katera se na gostitelju izleže iz jajčka (Fabre). Ker pa se ličinka ne dotakne gnijočega mesa, mora biti plen, ki ga predstavljajo razne žuželke, konzerviran za nekoliko mesecev. Kako to storiti? Tisto žuželko je treba ohromiti, toda ostati mora živa. Da se to doseže, je samo eno sredstvo: živčni aparat tistega insekta je treba na enem ali na več mestih poškodovati, prerezati, uničiti. Plen mora torej biti živ, toda hrom, da ne zbeži. To je le pri nekaterih vrstah hroščev mogoče. Ohromitev se izvrši z vbodom v glavno živčno središče. Posledica je, da ostanejo hrošči živi, ne morejo pa se premikati. V takem stanju počakajo, dokler jih osina ličinka ne potrebuje za hrano. Osa vozlovka stori to, ne da bi jo kdo poučil in ne da bi vedela za smisel in namen te operacije, samo v slepem, podzavestnem, podedovanem nagonu.

Prav pri nižjem živalstvu so te vrste primeri neštetilni. Tu se komplicirana dejanja izvršujejo z naravnost rafinirano smotrnostjo. Nobeno osebno izkušstvo ni poučilo male možgane, marveč le podedovan, od staršev prevzet spomin goni žival z močno silo k dejanjem, ki jih vrši prvič v svojem življenju, toda z največjo preciznostjo prav tako, kakor so delali predniki in bodo delali potomci. Vsled tega si moramo predstavljati dedno maso kot neke vrste spomin, ki hrani izkustva nešteti generacij. Toda nočemo se spuščati v akademsko razmotrivanje teh problemov, predaleč bi nas to dovedlo. Zadostuje naj, da se vodilni sili za obnašanje živali, razum in nagon lahko smatrata kot spominski dejanji: razum kot osebni, nepodedovani individualni spomin, nagon pa kot produkt podedovanega, v dedni masi shranjenega in mnoge generacije preživelega spomina.

Kako nastane nagon? Poglejmo si naslednji primer: Nad dvoriščem leti štoklja ali kakšen drug nedolžen ptič. Kuram nitj na pamet ne pride, da bi se nanj ozrle. Če pa prileti nad dvorišče kragulj, tedaj se vsa domača perutnina v paničnem strahu razbeži in išče zaklonišča. Dobro vemo, da je ta strah prirojen in da se ga ni treba šele priučiti. Razlagati pa si tega pojava ne moremo drugače, kakor da je to podedovan spomin iz mnogih generacij. Kljub temu učenjaki v tej zadevi niso enakih mnenj. Ni važno, kako je ta pojav nastal, on je tu in deluje poleg razuma. Kateri od njih je starejši, lahko samo domnevamo, kajti oba srečamo že pri mladih živalih. Vprašanje torej ne sme biti: Ali postopajo živali nagonsko ali razumsko, marveč, kateri postopek neke živali je nagonski in kateri razumski?

Kadar vidimo, kako se kokoši rešujejo ob pojavi kragulja, ne moremo še odločiti o duševnem razlogu. Možno je, da je spomin na prejšnje obiske povzročil paniko. V tem primeru lahko govorimo o čistem inteligenčnem dejanju. Možno je tudi, da je ena izmed kokoši že prej enkrat doživela napad kragulja in sedaj alarmira druge kokoši s kričanjem in begom. V tem primeru bi bil to rezultat združitve inteligenčnega dejanja in nagona. Toda, da bi si bili na jasnem, moramo prej ugotoviti, ali je kakšno dejanje izvršeno na podlagi individualnega izkustva ali na podlagi prirojenega nagona. To dokazati je težko, včasih celo nemogoče.

Vidimo, da srna v gozdu ob pojavi človeka zbeži, ob pojavi jelena pa ostane mirna. Srna torej postopa analogno kuram. Kljub temu ostane odprto vprašanje, ali sama pojava človeka izzove beg ali pa se je srna plahosti pred njim individualno naučila. To vprašanje je težko rešiti iz razloga, ker je težko vzgojiti velikega sesalca, ne da bi ga obremenil z vrsto osebnih izkustev. Gotovo pa je, da se srna razlike med človekom in jelenom individualno nauči.

Bolj preprosta je zadeva, če v takem primeru človeka izločimo. Pri psu opazimo že v zgodnji mladosti, kako različno reagira na duh srnjadi ali volka in vemo, da se mu dlaka na hrbtu naježi in da režeč po sledi ugotovi volka, čeprav ga še nikoli ni videl. V tem primeru je gotovo, da je spomin na nevarnega sovražnika podedovan od prednikov. Podobno se obnaša tudi konj. Sicer pa se tako izrazit strah tudi lahko priuči; zato lahko sklepamo s popolno zanesljivostjo le, če nam je življenje živali od mladosti dobro znano.

Spomnimo se zadeve s papriciranim koščkom klobase. Tega izkustva pes ni podedoval od svoje matere. Papricirana klobasa je novo doživetje v pasjem življenju. V nasprotju s tem pa je znano, da krave, konji, ovce in koze neke strupene rastline ali rastline sla-

bega okusa nagonsko odklanjajo, in sicer tudi mlade živali, ki še nimajo izkustev. Znano je tudi, da ptiči ne zobljejo določenih strupenih žuželk, in sicer čisto nagonsko.

V nekaterih primerih je odgovor na vprašanje „nagon“ ali „inteligenca“ že vnaprej podan, na primer pri jesenski selitvi nekaterih ptičjih vrst, katerih mladiči še pred starimi odpotujejo na jug.

Pri inteligentnih sesalcih, ki lovca v prvi vrsti zanimajo, je odgovor težji. Čim inteligentnejša je žival, tem bolj vpliva razum na njena nagonska dejanja. Na primer: Med najvažnejšimi nagoni vseh živali, ki se ne znajo ali ne morejo braniti, je nagon k begu. O tem nas prepriča vsak ptič. Tudi po dolgoletnem ujetništvu v kletki še vedno reagira na hitro se premikajoče predmete in vseeno je, ali mačka skoči proti kletki ali če kdo s kako cunjjo zamahne. Izkustvo v ujetništvu morda zmanjša nagon za beg, popolnoma pa ga ne more premagati. Ptiča smatramo za malo inteligentnega. Zelo razvit pa je nagon pri srni, ki je itak znana po svoji strašljivosti. Njen razum je vsekakor močnejši kakor pri pticah. Srna se uči v ujetništvu in prav tako v prostosti na podlagi izkustva, da premaga nagon. Popolnoma ji to seveda ne uspe, ker ji strašljivost do neke mere ostane. Z največjo inteligenco razpolaga med našo domačo divjadjo brez dvoma divji prašič. Za merilo seveda ne smemo jemati mladiča, ki se šele uči. Petletni merjasec more v težki situaciji vsa svoja izkustva koristno uporabiti. S tem dokaže, da njegova inteligenca premaga prirojene nagone ali z drugimi besedami, da vselej pravilno presoja svoj trenutni položaj. Ti primeri naj bi pokazali, kako obe psihični sili skupno, oziroma še boljše rečeno, druga proti drugi delujeta, obenem pa, kako je njuna moč različna in se z razvojem spreminja. Število takih primerov je ogromno, vsi pa dokazujejo, da se prirojeni nagon z izkustvom modificira in včasih celo lahko izključi.

Moramo se vprašati, kakšen smisel ima protivno delovanje dveh sil in zakaj se narava ne zadovolji z eno edino silo. Ali ni razum boljši, „razumnejši“ vodnik živali pri njeni življenjski poti? Zakaj torej vezanje na toge nagonske sile? Pomislimo na oso vozlovko in njeno kirurgijo. Ko se osa rodi iz svoje kitinaste ličinke, je že zdavnaj sirota in nihče jo ne more poučevati, kako naj svojemu zarodu konzervira hrano. Okrog nje so same sotrpinke, ki nevedno strme v sončni dan. Nemogoče je, da bi v svojem kratko odmerjenem življenju sama našla pravo metodo. Če ne bi nosila v sebi spomina še od svojih prednikov, ne bi mogla zagotoviti sebi in svojim potomcem življenja. Tako se godi vsem živim bitjem, ki se, brez navodila skrbne matere, hipno znajdejo v sovražnem svetu. Vsa ta

bitja morajo recepte za svoje postopke nositi v sebi. Primer: Martinček se izvali iz jajčka, brez vsake nagonске tradicije. Živalca je sama, nikjer matere, ki bi jo nakrmila. Tako majhna in slabotna naj začne z iskanjem hrane. Morda poizkusi najprej s travo? Nikakor ne. Če bi mu podedovani nagon ne velel, kako pride do hrane in kako je treba bliskovito izginiti pod mahom ali v najbližnji špranji, komaj rojeni martinček ne bi preživel niti prvega dne svojega življenja. Res je, da niti trenutka ne dvomi o tem, kako je treba uloviti mušico.

V obliki nagona torej leže v mladih možganih nakopičeni recepti za najosnovnejše življenjske akcije. Ti recepti vodijo mladiča varno skozi življenje. Bitje brez teh nagonov ne bi moglo zbirati potrebnih izkustev za inteligenčna dejanja, ker bi bilo uničeno, še preden bi jih začelo zbirati. Srnin mladič, ki se ne bi potuhnil v visoki travi ali nagonsko sledil materj, bi doživel samo eno izkustvo, — prvo in zadnje. Iz tega vidimo, da narava ne more nagonskih dejanj pogrešati. Njih prednost je v tem, da se prilagode najpogostnejšim in najvažnejšim primerom, škoda pa je v tem, da se ne morejo prilagoditi vsem položajem, ki si po pravilu nasprotujejo.

Tu prične delovanje razuma. Ptič, ki se v ujetništvu ne nauči spoznati svojega negovalca, škoduje samemu sebi. So torej primeri, v katerih nagon ni smotrni. Jasno pa je, da se neko bitje tem uspešneje bori za svoj obstanek, čim bolj se zna prilagoditi. Mislimo samo na spretnost, s katero se divjad ogiba modernemu oboroženemu lovcu. Da nagon sam ne zadostuje za uspešno življenjsko borbo pri visoko razvitih živalih, nam dokazujejo te v samotnih krajih, kjer se človeka ne boje. Pred 2000 leti bi v Evropi sodobno oborožen lovec imel lahko delo. In danes? Danes se uči tele od svoje matere in pozneje v tropu, kako se je treba ogibati človeka in njegovega orožja.

Prašiči dobro vedo, da so v pogonu in da jih psi gonijo pred lovčevu orožje. Tako brunda lovec, ki že celo uro posluša, kako psi preganjajo divje prašiče zdaj sem, zdaj tja in nobenega ne priženejo pred cev, čeprav je njegovo stojišče najboljše. Prašičem ni povedal nagon, kaj jih na jasi čaka, marveč lastno izkustvo.

Preučevanje živalske duše nas uči, da se močan razum in močan nagon v istem telesu ne zlagata. Bistvo močnega nagona je prav njegova neuklonljivost. Inteligenca torej zavira močno nagonsko življenje, sama zase pa nima življenjske sposobnosti. Žival mora v mladosti voditi nagon od znotraj. Samo mati lahko otroku zamenja nagon. Inteligentno zasnovane živali morejo nevarna mladostna leta preživeti le, če jih izkušena mati dovolj dolgo časa vodi,

čuva in oskrbuje s potrebnim zakladom izkustev. Zato je tipično, da se nam zde mladiči najinteligentnejših živali prav zaradi njihove nebogljenosti in neumnosti ljubki in ganljivi. O tem pa pri izrazito nagonskih živalih ni sledu, kajti njihovi otroci so sposobni za samostojno življenje od prvega trenutka svojega življenja. Majhna, komaj izležena ličinka je prav tako „pametna“, kakor odrasla mušica.

Najinteligentnejše bitje je človek. Nagonski zaklad dojenčka je izredno majhen v primeri z odraslim človek. Kako bi otrok prvih 12 do 15 let izdržal brez nenehne materine skrbi in nege? V teh letih se nauči mlado bitje na izkustvih in zgledih, s pomočjo svojega individualnega spomina vsega, kar mu njegovo zakrnelo nagonsko življenje ne odkriva. Tako je tudi pri živalih in prav to nam razodeva važnost dobro vodene mladinske dobe pri naši divjadi.

Ta razpravica pa ne bi bila popolna, če bi se na koncu ne dotaknili vprašanja, ali pri živalih lahko govorimo o „razumu“ in o „nerazumu“. To vprašanje ni niti malo akademsko, kajti jasno je, da ne moremo nikomur prepovedati, da ne bi pri zadnjem pogonu govoril o razumnosti svojega ptičarja, kmalu nato pa ga pred vso lovsko družbo oštel in imenoval za „butasto mrcino“, če malo prej hvaljeni pes kakšno stvar nikakor noče razumeti. Tu gre za načelnost. Mi prenesemo pojem o razumnosti s človeka na psa in to je pogrešno. Gre vedno za kombinacijo izkustev na podlagi spomina in njegove smotrne uporabe. Različna je le sposobnost realiziranja povezanih izkustev in njihova povezava. Žival ima navadno le pregled nad tesno povezanimi spominskimi slikami, človek pa je s svojim ogromnim darom kombiniranja sposoben, da skoraj vse svoje spomine poljubno sestavlja. Razum je torej enak inteligenci. Ali je potem neumnost enaka nagonu? Pri nekaterih ptičih selivcih je selitveni gon v jeseni tako močan, da ga kot ujetniki v kletki prav tako močno čutijo kakor njihovi bratje v prostosti. Nenehno se zaletavajo v stene kletke in se poškodujejo včasih do smrti. Marsikdo bo morda trdil, da je ptič neumen, ker ne spozna nesmiselnosti svojega početja. Takih primerov je mnogo, toda mi nismo upravičeni, da bi zaradi tega žival označili kot neumno.

Nagon deluje drugače ko razum, pod naravnimi pogoji pa s čudovito natančnostjo. Tako je tudi selilni gon ptičev dejanje, kateremu človek nima kaj nasproti postaviti. Nagon torej ni neumnost in napačno je, če ga smatramo za manj vrednega, tem manj, ker sta nam bistvo in izvor nagonskega življenja zaenkrat še velika skrivnost.

Zakaj je Trentar šel na Zlatoroga

(Boj prakulturnega lovca za ženo)

(Nadaljevanje)

1.

Naslovno vprašanje lahko postavim tudi takole: ali je mogoče, da se je lovec sam od sebe odločil, da gre na Zlatoroga, čeprav vedoč, da mu ga je nemogoče dobiti v oblast? Če je to vedel, bolje verjel, je nemogoče, da bi se bil sam za to odločil, kar mi bo, mislim, vsakdo priznal. Pojasnilo v Deschmannovem zapisu nam ne zadošča. Na vprašanje v naslovu mi bo vsakdo takoj odgovoril z besedami lovca iz Deschmannovega teksta, na katere se pozneje povrnem. Smisel teh besed je ta, da je hotel postati bogat, da bi tako vrnil žalitev svoji ljubi. Ta uvod v poročilo o samem lovcu pa je pokvarjen, kakor bom pokazal med razpravo. Za primer pa, da imamo pred seboj zgodovinsko osebo, ki se je ponesrečila na lovu, se vprašajmo, ali je tak motiv sploh mogoč.

Priznam, da užaljeni ljubimec lahko zagreši nad seboj nepremišljeno dejanje, a to mora biti tako, da se z njim svoji nezvesti res maščuje. Ali se naš Trentar lahko maščuje tako, da jo zapusti? Mislim, da ne, ker ga je že ona zapustila. Ali s tem, da bi obogatel? Nikakor, ker zlato je že pomagalo Lahū. Če bi ga sam več nabral, bi samo kupil žensko, ne pa njene ljubezni. Da bi potem, ko je obogatel, vzel drugo? Šibko maščevanje je to dekletu, ki se je že nagnila na drugo stran, ki „ima“ že drugega in bogatega. Ali se je hotel ubiti, da bi jokala za njim? Dopuščam, ker taki primeri niso redki.

Nemoč zavrženega ljubimca je namreč zelo podobna tisti grajanega otroka, iz katere se rodi želja, da bi videl, kako bo mamica jokala, ko bo „mrtev“ in kako ji bo „strašno“ žal, da ga je nabila. Taka fantazija se javlja večkrat v otroških sanjah kot izpolnjena želja, v katerih pa je malček, zaljubljen v svojo mamico, še toliko živ, da vse vidi in sliši, kako „vzdihujejo in tarnajo“ in bi dali vse za to, da bi bil spet živ. Konec sanj je potem razodetje: „Saj nisem čisto mrtev“ in nova sreča v materinem objemu. Taki otroški „kompleksi“ pri odraslih, ki se iz podzavesti dvignejo (zaradi neke velike krivice ali žalitve) v zavest, bolje v sanje v budnem stanju, se često končajo s samomorom. Ali ni bilo pri dr. Klementu Jugu tako, vzlic njegovi etiki ali mogoče prav zaradi nje? Tudi njega je zapustilo dekle in se obrnilo k Lahū. Šel je v gore

in našli so ga z razbitim čelom, mrtvega. Tudi on je hotel izvršiti delo, ki ga prej nikdar ni zmožel, o katerem je bil do tedaj prepričan, da je neizvedljivo. Tu skala, tam Zlatorog.

2.

Vse to dopuščam za nekega zgodovinskega lovca, ne pa za Trentarja iz naše bajke, ki nima prvotno ničesar opraviti z Lahi, ne z nezvestobo, ampak je mogoče prav obratno, „srečen“ v ljubezni, toda odbit od njene matere.

Če bi bilo tako, kakor pravi Deschmann, zakaj je potem Trentar delal na lovu vse narobe, kakor sem dokazal v „Streli ob sončnem vzhodu“ („Lovec“ 1948)?

Lov našega Trentarja na Zlatoroga je samomor! Samomor iz obupa. Tudi Zeleni lovec je „poizkušal“ uloviti zlato srno, čeprav je vedel, da je trud zaman, ker „se je kadila megla“. Dr. Jug se tudi ni vrgel enostavno v prepad, ampak je šel v boj „brez upa zmage“ z nepreplezljivo steno. In tako je tudi naš Trentar šel na lov, ki je moral po tedanjih nazorih, ki so bili tudi njegovi nazori, končati s smrtjo.

Trentar je šel na lov prav v istem razpoloženju kakor Zeleni lovec, katerega zgodovino že poznamo: Zlato srno ali smrt! Smrt ali smrt, v vsakem primeru smrt!

Pogoje, pod katerimi bi bilo možno ubiti Zlatoroga, smo našli v bajki o „Belem konju na (Triglavu) Vršacu“ (glej „Lovca“ 1948!). Ali so ti pogoji za našega Trentarja zato neizpolnjivi, ker so njegove sposobnosti že daleč za tistimi, ki jih je imel pralovec, čeprav se gibamo, kakor bom pokazal, še vedno v matrijarhatu? Zeleni lovec je obupal zaradi megle. Trentar pa zato, ker je že prvo srečanje z Zlatorogom pomenilo neizbežen neuspeh in pogin. Ko pa smo to ugotovili, sè še vedno vprašujemo, zakaj je po tem takem sploh šel na Zlatoroga. Tu odgovor: prisiljen kakor Zeleni lovec: Trentar je Zeleni lovec sam! Uvod v bajko o Zelenem lovcu je skoraj original te slavne snovi! Uboj zlate srne ni samo pogoj, da dobi lovec ljubljeno deklico, ampak je od trenutka, ko jo je zasnil, tudi primoran izpolniti dano mu nalogo, oziroma da jo poizkusi izpolniti. Če je ne izvrši, ne samo, da ne dobi neveste, ampak plača neizpolnitev naloge s smrtjo.

Zato je šel Trentar na Zlatoroga!

3.

V neki gospodarski razvojni fazi matrijarhalne družbe ni bilo zaželeno, da se hčere poročajo (najmlajše ali

edina hči?)! Zato je mati postavljala snubcu zelo težke naloge, ki jih je sama imela za neizvršljive (ali je te naloge „zahteval“ kult boginje?). V tem primeru je pač človek kril svoje gospodarsko, sebično stališče z „odločitvijo“ božanstva. Naloga pa je postala s tem še težja.

Sprejem moža lovca v ženino pleme se je vedno vršil pod nekimi pogoji. Kolikor so nam pa ti sprejemni obredi znani, so že skoraj gola formalnost. Etnologija ne more pač nikjer več študirati lovske kulture v tako težkih pogojih, kakor so vladali pred mnogimi tisočletji. Pleme ali mati danes že rada privolita v „zakonsko zvezo“ in zahtevata le formalno potrjene svoje pravice napram tujcu. Spočetka pa, ko so ti obredi nastali, niso bili ne lahki ne formalni za snubca, in je neizpolnitev postavljenih nalog imela za posledico smrt, ker se je bilo treba odkrižati tujca, da ne bi plemenu kakorkoli škodil, ali ker je tako „odločila“ ali uzakonila boginja, Mati plemena. Snubec se je torej od trenutka, ko je zasnužil žensko tega plemena, izročil plemenu na milost in nemilost.

4.

V razpravi „Strel ob sončnem vzhodu“ sem pokazal, da je na lovu na prepovedano žival sama boginja odločila, ali bo lovec smel ubiti prepovedano žival ali ne; da, lovec je verjel, da jo je boginja sama ubila z njegovim orožjem. Poudaril sem izredne spretnosti nekdanjega samolovca: strel iz velike daljave in v določenem trenutku. Vendar lahko tudi za tega lovca rečemo, da je bil uspeh odvisen od sreče, če upoštevamo že samo ta dva težka pogoja. To srečo je podpiral duševni mir in prepričanost, da bo uspel, ker tako boginja hoče; saj je njeno orodje, ki se ga poslužuje na lovu.

Pri lovu prakulturnega lovca, ki ga je opisal Frobenius, pa smo videli, da je lovčeva žena nastopila kot posredujoča sila v vlogi svečenice. Odtod vera, celo prepričanost v uspeh. Preden pa si je lovec na takem lovu pridobil naklonjenost in pomoč žene (duhovnice), je bil seveda v dvomih, ali mu bo božanstvo pomagalo, t. j. ali bo odobravalo ta uboj. Če pa lovec ve, da mati izvoljenke noče, da bi uspel, ker ga ne mara sprejeti v pleme in mu dati hčer, ali ni jasno, da je potem prepričan, da ga čaka le smrt? To je obupna situacija nezaželenega snubca, če mora na lov na prepovedano žival!

Zamislimo se v težko duševno stanje pralovca, ki je v tem popolnoma odvisen od žene — duhovnice, ki verjame v tajnostne zveze med ženo in boginjo, kadar ve, da glavarka plemena in mati

nevestina nista na njegovi strani, da hočeta njegovo smrt, da bosta zato naravnost posredovali, da ga boginja kaznuje s smrtjo. Kako bosta to dosegli, on sam ne ve, ker gre za tajnosti, o katerih moški niso poučeni in vanje pod smrtno kaznijo ne smejo imeti vpogleda. Lovec ne more drugače, kakor da je prepričan, da je smrt neizbežna.

5.

Še eno upanje je: boginja sama! Ali mu je naklonjena ali ne? To skuša razumeti iz svojega dotedanjega lovskega življenja, to presoja po svojih uspehih in neuspehih, ki jih ima vsak lovec. Zdaj pa bo pri najnevarnejšem podjetju odločila ona sama, ali naj ustreže željam njegove sovražnice, nevestine matere, ali naj ga pusti živeti in mu s tem da ženo. Če bi mati napovedala njegovo smrt, potem je itak vse zaman, ker je strah primitivcev pred čarovnikom — duhovnikom tako silen, da je tem kaj lahko uspeli in se vedno zgodi to, kar so napovedali. Smrt nastopi od tega strahu in prepričanosti točno ob napovedanem času. V našem primeru o tem ne moremo govoriti, ker je mati postavila le neizvedljiv pogoj, če boginja ni vsaj malo na njegovi strani.

Kako pa je s tem upanjem pri našem Trentarju, Zelenem lovcu? Dagana, Vila ga ljubi, on pa želi drugo! Tudi to upanje je torej zaman. Čeprav je ta poteza poznejša, iz slovenske mitologije, vendar nam dobro ilustrira obupno duševno stanje našega lovca, ko se je pripravljaj na ta usodni lov.

Da mu je Vila zamerila to ljubezen do zemeljske deklice, nam dokazuje Dagana, ljubica Zelenega lovca, ki je ovila prepovedano žival v meglo in ni prišla na „sestaneke“.

Pri Trentarju pa se mi zdi značilno za prvotnejšo obliko bajke, da je streljal že pred sončnim vzhodom, kar pomeni, da si ni upal čakati Vilinega prihoda, ampak je hotel v svojem obupu v njeni odsotnosti sam odločiti boj z Zlatorogom.

6.

Pa še eno poglavje iz psihologije pralovca, ki bo zanimivo v zvezi s Trentarjem.

Frazer navaja v svojem delu „Zlata veja“ (XIX, § 6) posebne prepovedi za lovce, ki se pripravljajo na lov na velike, dragocene ali nevarne živali. Lovci se postijo, se okopljejo in si izpovedujejo drug drugemu svoje grehe (najbrž lovske), prepevajo, in se v tem času ne smejo dotakniti svojih žen ali ženskih sploh. Ta za naše vprašanje važna prepoved, je ugotovljena, a doslej še ni pojasnjena.

Najprej velja glede spolne zdržnosti lovca pri različnih plemenih dvojni nazor. Pri enih se morajo zdržati ženske le možje, ki še nimajo svoje žene, pri drugih pa poročeni in neporočeni. Pri nekaterih lovcih v Afriki (Mahalbi) je bistven del priprav lovcev na lov ples žen, ki ima namen, da s svojo osceno mimiko spolno razdraži lovce (Frobenius). Plešejo pa žene poročenih mož. Pri teh lovcih pa velja, da fant ni pravi lovec, dokler ni prestal preizkušenj iniciacije, s katero postane mož in pridobi pravico, da si vzame ženo, pravico do soitja z žensko sploh in do naziva „lovec“. Iniciaciji sledijo često prave spolne orgije: Po omenjenem plesu se spolno razdraženi lovci ne smejo dotakniti žen, ampak morajo takoj na lov, kar pomeni najbrže, da se spolna želja prenese na žival, oziroma boginjo lova. Žena, ki ostane doma, pa mora ostati svojemu možu „zvesta“, sicer „povedo“ o tem živali lovca. O njeni nezvestobi pa mu po mojem povedo tako, da se ne puste ujeti. Glej tudi našo bajko o svetem Matiji, ki na lovu ni mogel ničesar uloviti (Kelemina, Bajke, št. 205)!

To pomeni, da velja zapoved spolne zdržnosti pred lovom in med lovom za lovca in njegovo ženo ali ljubo. Gre tu za zvestobo (ne samo zdržnost od spolnega občevanja) žene poročenega in ljube neporočenega, ker je občevanje dovoljeno tudi neporočenim. Po mojem je spolna zdržnost potrebna najprej iz spoštovanja pred živaljo. Ker gre za sveto žival, gredo še celo njej vse želje in vsa ljubezen, nanjo morata misliti on in „ona“.

Pozneje se to tolmači kot ljubezen do boginje! Kar prej zahteva žival, to zahteva pozneje boginja: od Diane, Dagane in Vile, ki ljubi Trentarja, do Vile, ki ljubi „kralja Matjaža“, do Deve, ki ljubi Kresnika. Vsi njeni ljubimci poginejo, ker so ji bili nezvesti, ker so na lovu mislili na ljubljeno (smrtno) deklico. Ta boginja pa je prvotno žival, prav tista, ki je zahtevala ne samo spolno zdržnost, ampak vse misli in vsa čustva, usmerjena nanjo. Prvotno verjetno ni šlo za naklonjenost božanske živali za daljšo dobo, za zvestobo lovca samo njej, ampak le pred lovom in na lovu, takrat pa izključujoč vsako misel na ženo ali ljubo, na ljubavno življenje z njo. Tega se je lovec že izpovedal kot greha, se moralno očistil, tudi na zunaj vidno, ker se je okopal in je vseh grehov preteklosti čist. Pred lovom ljubi samo žival — boginjo in po njej hrepeni. Kadar primitivec ljubi neko žensko, tudi že spolno živi z njo, a le pri tistih plemenih, kjer je tako občevanje dovoljeno. Iz gradiva Frazerja (str. 319 nemške izdaje) izhaja, da je zapovedana zdržnost pred in med lovom tudi neporočenim lovcem (prav pri tistih plemenih, kjer

je občevanje pred zakonom normalna stvar) in je torej prepovedana vsaka druga ljubezen.

V bistvu je ta zdržnost od žene iz ljubezni do živali, ki jo hoče lovec ubiti, in iz strahu, kakor poudarja Frazer, pred njeno „dušo“, da se mu ne maščuje, ker se je ves grešen in nevreden drznil, da jo ubije ali da jo samo zasleduje s tem namenom. Frazer ima v tem gotovo prav, vendar mislim, da je glavni poudarek prav na spolnosti, in da če se človek upa nad prepovedano žival, ki se ji sme približati le pod določenimi pogoji, je eden teh pogojev gotovo — spolna čistost v času lova od obeh strani, kakor je navedel Frobenius. Zato mislim, da se ne motim, da živali „povedo o ženi nezvestobi lovcu“ na ta način, da se mu ne dajo ujeti! Frazer sam navaja mnogo primerov, kako neugodno vpliva na moža lovca napačno obnašanje žene in ljube doma, da mu podjetje ne uspe, ali da se mu pripeti naravnost nesreča. To je v zvezi z vero, da vplivajo dejanja ljubljene, drage osebe na lovca. Zato je ženi marsikaj prepovedano, kadar je mož na lovu. Takih prepovedi je dolga vrsta in so nam zaradi svoje naivnosti zelo čudne. Primer: domači se ne smejo dotikati olja, da bi lovec ne dobil spolzke prste in bi se mu plen ne izmuznil. Nekaj primerov iz Frazerja:

a) Lovci na slone v Vzhodni Indiji verjamejo, da dobe sloni oblast čeznje, da jih lahko ranijo ali ubijejo, če jim žene doma niso zveste. Če lovec izve kaj takega o svoji ženi, se takoj vrne, prepričan, da bi sicer lov končal zanj nesrečno.

b) Lovec iz plemena Warago, ki na lovu nima sreče, ali ga je napadel lev, pripisuje to nesrečo nezvestobi svoje žene in se ves besen vrne domov.

c) Indijanci Moxas v Boliviji verujejo, da če žena ni zvesta možu na lovu, ga piči kača ali ugrizne jaguar. Če se mu kaj takega pripeti, se takoj vrne, da jo kaznuje, tudi s smrtjo, če je kriva ali ne, ker je o njeni nezvestobi prepričan! (Kača in jaguar sta razumljiva simbola zapeljivca, ki jo napada.)

č) Lovec na vidre na Aleutih misli, da ne more ubiti nobene živali, če mu je žena nezvesta, ali če bi medtem njegova sestra (!) nečisto živela.

d) Medtem ko je mož na lovu, žena ne sme dovoliti, da se ji sedeči približa kdo od zadaj, niti da kdo stopi pred njo, kadar sedi. Obnaša se torej kakor mož na lovu.

e) V postelji mora ležati na obrazu, t. j. na trebuhu. Kakor lovec, ki se plazi za živaljo. (Frazer, str. 33—35.)

Naj bo dovolj! Žena igra vlogo moža na lovu, ona je tako rekoč z njim v duhu eno bitje. Jasno torej, da je tu izključena vsaka duševna nezvestoba, kaj še telesna. Da taka naloga žene ali ljube zahteva res požrtvovalnost in ljubezen, koncentracijo misli nanj oziroma na njegov lov, je gotovo. Ta nujna simpatetična zveza med obema kaže dalje, da potrebuje lovec naravnost njeno telepatsko pomoč na lovu. Z ljubeznijo in pravilnim vedenjem mu pomaga, z indiferentnostjo ali celo nezvestobo ga ugonobi. Mož svojo ženo lahko kaznuje, če pa gre naš Trentar na lov, ki nima do svoje neveste še nobene pravice, ga ta ali njegova mati po teh nazorih prav lahko ugonobi. Nezaželeni snubec, ki nima spolnih odnosov do svoje izvoljenke, ali če jih ima, pa mu ona ni zvesta v gornjem smislu, mora na lovu propasti!

Če bi naš lovec iz pradavnine bil tisti od Deschmanna, ki je spoznal, da ga ljubljena deklica ne upošteva več, nasprotno, da jo zanima bogati Lah, bi gotovo vedel, da mu lov ne bo uspel, ker mu je ljuba nezvesta, ker bo mislila na Laha in ne nanj, mogoče še kaj več, na ogrlice. Za našega lovca pa ne moremo tega trditi, ker ni šel na lov zaradi njene nezvestobe, ampak ker je kot snubec moral iti, in če smemo tudi v tem smatrati bajko o Zelenem lovcu kot originalnejši uvod v bajko o Trentarju, ga je izvoljenka celo „ljubila“ in ga je le njen oče sovražil; vendar je v tem tudi ta bajka pokvarjena in je deklica, tudi tista iz originala, nezvesta in lahkoživa.

Navedeni primeri naj nam torej služijo za razumevanje stvari, da že samo neprimerno vedenje ljudi, ki so z lovcem v zvezi, škodijo lovu, tem bolj torej hotenje teh ljudi (in k tem lahko štejemo njeno mater), da bi ga ugonobili. Če upoštevamo še odvisnost hčere od matere, ki je vidna tudi v Deschmannovem zapisu, kjer se nevesta Trentarjeva vede pod očitnim vplivom matere v korist gospodarstva družine (gostilne), potem je razumljivo, da je ta nazor porazno deloval na duševno razpoloženje lovca!

Bajka o Zelenem lovcu govori sicer o ljubezni kraljične do lovca, a to je vpliv romantike in pravljice. V matrijarhatu ne moremo govoriti o kaki ljubezni dekleta do moža iz drugega plemena še pred zakonom, komaj potem. Nemogoča pa je pri dekletu, ki se ne sme poročiti, ker je ponekje celo zaprta, kakor v pravljici; na vsak način pa ji je omejena svoboda gibanja. Napram snubcu bi bila ravnodušna, če bi ga poznala, upoštevajoč premoč plemena napram tujemu individuu. Taka ženska je šele potem takoj od tistega, ki jo je rešil samstva, čeprav zopet o ljubezni ne moremo govoriti. Zopet kakor v pravljici. A o tej še več pozneje.

Kaj pa naj ima opraviti žena z živaljo? Zakaj mu njena nezvestoba na lovu škoduje? Najprej je med njo in možem neka nevidna vez, simpatetična, spolna vez, ki mu pomaga na lovu. Frobenius je našel v Afriki čudne risbe, ki jih on sam ni razumel. Pred živaljo stoji lovec in strelja; za njim je žena, ki je z njim v zvezi. To zvezo označuje naivna risba tako, da veže s tenko, zavito črto spolne dele telesa obeh. Frobenius misli, da to predstav-

Slika 1. Risba na skali. Tel Isaghen, Fezzan.
Frobenius, str. 129., risba 32.

lja spolno združitev in ples, a v resnici pomeni ta črta nevidno vez pomoči žene možu na nevarnem lovu. Treba je le pogledati žival, da razumeš, da je lovec v težkem, nevarnem položaju (str. 129, risba 32). Ta risba nam podaja resnično predstavo primitivnega lovca o tej nevidni pomoči. Spočetka sem mislil, da ima Frobenius prav, danes vidim, da gre za rešitev našega vprašanja. Ženska, ki spolno živi z lovцем, ga potem čuva na lovu, brez ozira na to, ali je njegova žena ali ne, in lovcu je ta pomoč potrebna! Glej sliko 1!

Pri prakulturnem „Trentarju“ je taka telepatična pomoč z njene strani nemogoča, ker je prepovedana, „zakleta“ deklica, ki bi s spolnim občevanjem postala že svobodna, da lahko vzame moža, ker potem ne bi bila več deviška „čebela“ (glej spodaj pravljico o zakletih devojkah!). Tam pa, kjer je tako razmerje mogoče in dovoljeno, torej v našem primeru, se deklice obnaša v smislu odklonilnega stališča družine, to je tako, da se mu ne uda, medtem ko je napram drugim lahko radodarna. To ga namreč pušča brez pomoči in mu po tem nazoru zelo otežkoča boj z živaljo.

Frobenius me je s svojo sigurnostjo dolgo oviral, čeprav sem te risbe (str. 129: risba 31.—33., str. 156, risbe 106.—109.) pregledal do zadnje črtice. Opazil sem končno tole: Kjer Frobenius vidi

združitev, vidim le nevidno spolno vez med možem lovcem in njegovo ženo (ljubo), ker:

a) Mož drži puščico in lok v desnici (risba 107.).

b) Mož je manjši od žene (risbe 108. in 109., tudi 107.).

c) Moška figura ni tako izdelana kakor ženska (risba 108.), ampak tako, da je vidno ženska važnejša.

č) Moška figura je obrnjena proč od žene (risba 106., 107.), to je proti bližajoči se živali (risba 32., 33.); glej sliko 2! Izjema je del risbe 32., ki je poznejši dodatek, kakor slog kaže (Frobenius je nasprotnega mnenja, str. 131), i. s. dve postavi, o katerih ni mogoče

Slika 2. Risba na skali. Goll Ajuz, Nubijska puščava. Frobenius, str. 129., risba 33.

reči, da sta moški in ženska in verjetno plešeta, obadva oborožena; dalje 109., kjer je mož tako majhen napram ženi, da je kot otrok napram odraslemu, in vidno pod njenim pokroviteljstvom. Žena je tu risana v profilu, mož naravnost, tudi v situaciji, ki izključuje akt.

d) Medtem ko je v risbah 108., 109. naznačena spolna vez le s črto, je v ostalih dveh močno poudarjena (106. in 107.); ženska figura leži s široko razprtima nogama, dvignjenih kolen, da, v 106. je ta vez tako pretirana, kakor da bi moški prihajal od soitja, mogoče slabo prerisano, kakor bi dokazovala 107., in ker se v obeh risbah mož obrača proč od žene.

e) Čemu ta čudna in „nedostojna“ poza žene? Razlaga je v risbi 32: obe ženi čepita (ali ležita) razkoračeni na tleh, medtem ko se lovca bližata živali. Glej sliko 1! To razumem najprej kot ukrotitev živali, ker ravno v tem je „pomoč“ žene možu na lovu. Napram velikosti risbe živali (bika) sta ta dva lovca in njegovi ženi neznatna bitja.

f) Žena je povsod za lovцем, tako da je lovec med ženo in živaljo. Svojstveno je skoraj pri vseh teh risbah, da žival „prihaja“ od desne. Seveda je potem nujno, da je žena na levi. Tej okolnosti, levi strani, pripisuje Frobenius poseben pomen

(str. 155 in 156), ki ga ni, nasprotno je hišni steber, ki predstavlja ženo in zemljo, in pri katerem žrtvujejo za rodovitnost in srečen lov, na desni, medtem ko je levi steber moški in nebo (str. 157). Žena je torej za možem in na levi strani le zato, ker je žival na desni.

g) Da ima lovec v risbi 107. puščico in lok v roki, zopet dokazuje, da ne gre za soifje, „was bei diesem Vorgang eigentümlich erscheinen muss“ (! str. 155). ampak za telepatsko pomoč na lovu. Druge risbe iz Saharskega Atlasa (kakor 108. in 109.), ki jih Frobenius nima v knjigi, predstavljajo moža z lokom in puščico, „ali celo na lovu“ (str. 156). Čemu se Frobenius čudi, je nam sedaj samo po sebi razumljivo.

Gotovo se ne motim, če trdim, da je šla enkrat žena z možem na lov, da bi ublažila silo in divjost nevarne živali, ki jo je medtem njen mož — lovec napadel, kakor sem pisal v „Lovcu“ leta 1937! Pozneje je doma čepeč vplivala v mislih na žival, jo delala „krotko“, da ji je mož laže prišel do živega. To je tista spolna vez, ki lovcu pomaga na lovu! Žena še danes ponekod spremlja moža na lovu, n. pr. na otočju Gilberti in v Avstraliji (Reitzenstein, Das Weib bei den Naturvölkern, Berlin, Neufeld & Henius, str. 289, slika 166.), da mu pomaga v boju z divjadjo.

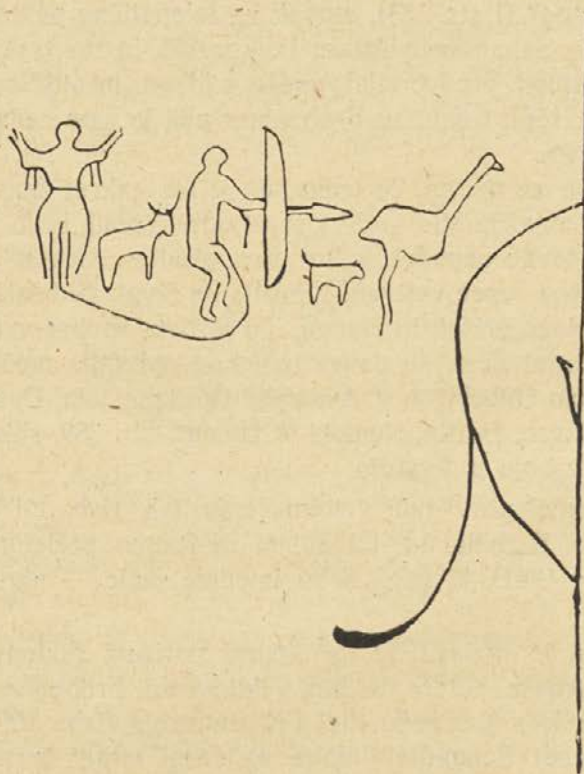
Da sem imel prav tudi v tolmačenju teh risb, mi je končno potrdil R. R. Schmidt („L'anima dell'uomo preistorico“, Garzanti, Milano, 1941), ki tako risbo imenuje „tele — aiuto“, telepatska pomoč.

Scena, ki jo razlaga, je na obširni porisani skalnati plošči iz Saharskega Atlasa, katere del ima v fotografiji Frobenius na podobi 15. (str. 473), in s katere je tudi Frobeniusova risba 109. Risbe, ki sledijo tej sceni Schmidtovi dalje na desni strani te plošče, ima Frobenius na tabli 14. (str. 472). On sam se pa Schmidtove scene ne dotakne, ker se pač ne sklada z njegovo razlago, ker je prejasno, da ne predstavlja ne plesa ne spolnega akta (glej sliko 3!).

Če pregledaš ves ta virvar in ne „čitaš“ samo posameznih „scen“ in „skupin“, razumeš, kako trpi vsaka taka razlaga na nedoslednosti omejevanja celote v posameznosti. Nikjer namreč nimamo dokaza, da je to, kar se nam zdi, da smo razumeli kot prizor zase, v celotni sliki, ki se razteza po vsej površini skale, res od ostalega dogajanja ločena, samostojna ideja. Ta nedoslednost se kaže v tem, da posamezni znanstvenik ne razlaga nikjer in nikdar vseh risb na eni skali, ampak le tisto, ki ugaja njegovemu stališču in tolmačenju. Čeprav nam ta zahteva lahko spet zamota štrečno, ki je komaj razvozlana na nekaterih mestih, je vendar to stališče edino objektivno. Gledano s tega stališča pa nikakor ni več jasno, katero žival

strelja lovec „Schmidtove“ scene, ali res noja, kakor trdi on, ali velikanskega leva (napram njegovi velikosti), ki je risan v posebnem, očitno starejšem slogu, v katerega streljata še dva lovca brez naznačene telepaticne pomoči svojih žena, in je v tem primeru ta scena vrisana med starejše risbe! Kakor pred Schmidtovim lov-
cem je tudi pred tema dvema lovski pes. Recimo, da pomeni prvi,

Slika 3. Risba na skali. Tiut, Saharski Atlas. Schmidt, str. 230., risba 94.; Frobenius, podoba 15. Po fotografiji pri Frobeniusu risal Obermaier. Naša slika je po njegovi risbi, le črta, ki veže moža in ženo, je pri možu popravljena po originalu in dodan zadek leva do roba fotografije pri Frobeniusu, (označen s črto).

ker mu pomaga žena, modrega lovca, ki strelja v zadek, odzadaj, in onadva nespametna lovca, ki napadata žival odspredaj. Potem bi bilo mogoče, da Schmidtova scena res pomeni telepaticno pomoč; a so še druge napake in nedoslednosti v razlagi Schmidta, ki se glasi takole: „Risba na skali na Tiutu (tiout) nas vodi že v območje višje magične miselnosti, ki pripada naprednejšemu gospodarskemu štadiju (lov in živinoreja). Po predmetu, ki ga obravnava, spada slika že v začetku neolitika, stilistično pa se sklada s čutnim načinom izražanja kapsijske umetnosti. (Kapsien se sklada s stališča

upodablja juče umetnosti z orinjasienom v Evropi, in bi bil torej po Frobeniusu začetek mezolitika.) Lokostrelec gre s svojim psom (?) na lov na noje. Njegova žena, ki ima pri sebi majhno govedo, moli z razprtimi rokami za uspeh na lovu. Razdaljo, ki ju loči, uničuje zakonska vrv, ki ju veže. Magični tok, ki teče od nje do njega, prehaja na puščico (velikansko, da kot taka zagotovi uspeh), ki leti na noja. Mož in žena, tako povezana med seboj, tvorita tisto celoto („quel tutto“), ki se uveljavlja v življenju. Tukaj se magična sila pojmuje že popolnoma antropomorfsko in je osredotočena v človeku. Namerjavanje usode (uspeh) dosega človek še s pomočjo nekega tehnično-praktičnega ceremonijala, a ki ga tudi poduhovlja drža pri molitvi. Upodobljena magija izhaja še vedno iz videne resničnosti. Ta upodobitev se v isti coni (na Tiutu, op. prev.) še večkrat ponovi in nam priča o veri v njeno uspešnost. Ta simbolična upodobitev je presenetljivo preprosta, iznad časa, pravi večni simbol, ki vključuje oba pola, moškega in ženskega v svetovni magični „kompleks.“ (226.)

Najprej nimamo prav nobene opore, da bi verjeli v magičnost take risbe, ki ne podaja samega uspeha, nameravanega cilja. V risbi puščica še ni zadela živali in tudi še ne „leti“, ampak je še na tetivi. O kakšni ponovitvi te scene na Tiutu ne vem ničesar, nasprotno pa so na isti skali take scene, ki nakazujejo „zakonsko“ vez, kjer „molita“ on in ona, in bi bilo treba pojasniti zakaj molita — oba.

V lovskega psa ne bi dvomil, v čisto lovski sceni. Kaj pa nas upravičuje, da kar trdimo, da je neka žival na tem lovskem prizorišču udomačeno govedo? Ali samo zato, ker je risba majhna in je postavljena med moža in ženo? Razlike med udomačenim in divjim govedom na risbi ni nobene ne v velikosti ne v slogu. Kako moremo trditi, da je puščica zato narisana tako velika, da magična (?) risba (?) zagotovi uspeh, ko je na isti plošči vse polno nesorazmerij v dimenzijah? Končno: Kje je dokaz, da dvignjene roke pomenijo molitev? Kaj pomenijo potem, če žena in mož dvigata roki? Kako je označen tisti prenos magične vezi na puščico? Ali s to črto, ki visi od lehti lovca, ki ni zvezana s spolno črto med obema spoloma? Ali Schmidt ni opazil takih črt na drugih risbah? Ali ni razumel, da ista stvar visi z rok žene na isti risbi, in ni prelistal svoje lastne knjige, da ne ve, da gre za okrasek na roki takratnega divjaka, ki teka nag po svetu, a ne brez nakita na nogah in rokah?

Frobenius pa dela enako napako, če smatra moža in ženo v risbi 109. v sojtu, ker sta figuri vezani med seboj, dočim enostav-

no zamolči enak par bolj na desni, čeprav tu ta vez ni narisana in kaže mož ženi hrbet, kar izključuje soitje. V njegovi risbi (109.) je sicer zgornji del moške figure en face, dočim je zopet žena v profilu, a to je vid ez, kakor ženska en face v Schmidtovi sceni. Konsekvентno pomenijo torej vse te scene soitje ali vse telepatično pomoč. Žival med možem in ženo v Schmidtovi sceni pomeni najbrže le večjo razdaljo med obema, v 109. in v pravkar omenjeni brez vezne črte pa bližino žene, njeno prisotnost na lovu, kakor v risbi 32! Vse to dokazuje, da je za telepatično pomoč ženske možu

a) potrebna spolna zveza med obema (ne samo ljubezenska ali samo zakonska);

b) da je ta zveza (in ne zakon) pogoj za uspešno pomoč;

c) da je prvotna pomoč v tem, da spolna družica spremlja moža na lov in ostane v bližini, da jo žival vidi, prav takrat, ko gre za nevarno ali prepovedano žival in da pozneje, ko ostane doma, iz daljave magično vpliva na žival! Končno trdim, da je njena pomoč ravno proti zlemu pogledu živali! Za to govori:

1. čepenje žene (kazanje spolovila kot obrambno sredstvo proti zlemu pogledu: Seligmann, *Der böse Blick*, II, str. 203—205). Nekje v „Lovcu“ sem že omenil, da skrivajo Mahalbi v Afriki spolovilo pred pogledom živali in mislijo, da ga skriva tako tudi lev pred živaljo, ki jo napada. Po tem takem je v nevarnosti le mož, žena pa ne, marveč prav nasprotno, ona ukroti divji pogled živali. Če je tako, je razumljiva velika množina amuletov — falusov nasproti vulmam. (Seligmann, istotam.) Zato pa je znano kazanje „fige“ (palec med kazalcem in sredincem) in

2. dvignjene odprte dlani, kar je oboje podoba ženskega spolovila (glej material pri Seligmannu, str. 164—184). Začo ženska, ki pomaga lovcu v Schmidtovi sceni z dvignjenima rokama, ne „móli“, ampak ga brani pred zlim pogledom! Isto velja za ženske in moške z dvignjenimi rokami in odprtimi dlanmi v risbah (Frobeniusa) 31, 32, 33, 106, 107, 108, 109 in še v eni sceni na podobi 15. Glej sliko 4!

3. Spomnimo se na Pigmejko (v Frobeniusu), ki je dvignila roki, ko je vzšlo sonce, in tako — sedaj vemo! — ubranila lovce pred zlim pogledom živali. Dokazal sem že, da je lovec „s prvimi sončnim žarkom“ ubil žival, da je „pravzaprav sonce samo ubilo“ in je s tem lovec opravičen in ni njegov greh! Kaj pa ima opraviti sonce z zlim pogledom? Drži, da si je lovec matrijarhata predstavljal sonce kot ženo in njegove prve žarke kot

puščice; pa to ni vse: vzhajajoče sonce si je predstavljal kot žensko, ki vstaja, še gola z nočnega ležišča, v čepečem položaju, v istem kakor žena v risbi 32. K temu moram omeniti, da v mojem rojstnem kraju (Nabrežini) lahko rečeš namesto „sonce je že na obzorju“ — „Furlanka je že vzdignila krilo“ in da punčke, ki nespo-
dobno čepijo pri igri, opomnimo: „Kaj svetiš!“ Komentar je odveč! Dočim pa je ta o krilu nelepa opazka, na račun nedolžne Furlanke, je ta predstava v mezolitiku o ženi, ki vstaja, naravna stvar iz vsakdanje resničnosti.

4. Pigmejka na ta način (vsekakor bolj dostojen kakor na risbi 32!) kaže živali, ki je niti ona niti lovec še ne vidita, odprte dlani, in vnaprej onemogoči škodovanje hudobnega pogleda. Ženske odprte dlani so torej poznejše in lepše nadomestilo za razgaljevanje spolovila. V risbah pa dvigajo roke in kažejo odprte dlani tudi

Slika 4. Risba na skali. Ksar Amar, Saharski Atlas.
Frobenius, str. 129., risba 31.

moški (v 31. en lovec sam, v 32. dva lovca in dve ženski, v 33. dva lovca in ena ženska, v 106.—109. pa en lovec in ena ženska). To pomeni očitvidno isto: obrambo pred zlim pogledom. Seligmann (na citiranih straneh) mi dokazuje, da je tako, ker navaja tudi amulete v podobi odprte roke, ki so imenovani po znanih moških osebnostih.

5. Moški, ki dviga roke, torej ne lovi, ker je nemogoče približati se živali z dvignjenimi rokami in tudi nima smisla, če nimaš v rokah nobenega orožja. Te skupine moškega in ženske, ki sta med seboj „zvezana“, a on ni na lovu, ne morejo pomeniti drugega, kakor samo obrambo proti zlemu pogledu živali in so torej po mojem ti pari na lovu le v pomoč aktivnim lovcem proti zlemu pogledu. A to obrambno moč je prejel mož od žene! Ker je tako, potem je tudi razumljivo, kako je prejel to moč. Mahalbi se ne sme dotakniti žene, ampak mora uporabiti svojo moško moč na lovu! Kakor lovec Mahalbi transformira svoj spolni gon, ki mu ga je vzbudila plešoča žena, v lovski gon, tako ima od

žene tudi sposobnost ubraniti se divjemu pogledu živali, s kazanjem dvignjenih dlani. Lovec in njegova družica sta v magični moči eno bitje, ali bolje: imunost proti zlemu pogledu ima od žene! Po tem takem lahko opusti kazanje dlani živali, ker je to tudi nujno, če jo hoče ubiti.

6. Medtem pa bi seveda morala žena ves čas, ko je on na lovu, držati dvignjene roke, kar je zopet nemogoče. Zato žena dvigne roki ob vzhodu sonca, kadar se boginja sama pojavi na lovski pozornici.

Zanimivo je, da se je to sredstvo v pastirski dobi preneslo tudi v vojno življenje: kazanje dlani sovražniku ali celi vojski. Da se je vojščak bal hudobnega pogleda svojega nasprotnika, nam dokazuje cela vrsta simbolov in risb na ščitih in čeladah (od odprte dlani do Gorgone in Atenine sove, od kljukastega križa do sicilijanske triquetre, kjer so kraki že ženske noge in med njimi obraz Gorgone) kot obrambno sredstvo proti hudobnemu pogledu. Ko sem čital v Seligmannu, da je kralj Vittorio Emanuele kazal „fige“ sovražniku, da bi obvaroval svojo vojsko, sem se spomnil na Mojzesa (ki je kot duhovnik prevzel vlogo duhovnice matrijarhata), da je držal dvignjene roke, ko se je izraelska vojska bila s sovražnikom: „In dokler je Mojzes kvišku držal roki („s palico božjo“, istotam, stih 9.), je zmagoval Izrael, kadar pa je povesel roki, je premagoval Amalek. A roki Mojzesovi sta se utrudili. Vzameta torej kamen in mu ga podložita, in on sede nanj, Aron in Hur pa podpirata roki njegovi, eden na tej, drugi na drugi strani. Tako sta njegovi roki ostali trdni do sončnega zahoda. In porazil je Jozue Amaleka in ljudstvo njegovo z meča ostrino“ (II. Mojzesova 17. 11.—13.). Mojzes je držal torej obe roki kvišku in je zato razlaga s palico, pravzaprav „šibo božjo“, poznejši dostavek. Ali smemo sklepati, da je Mojzes dvignil roki ob sončnem vzhodu?

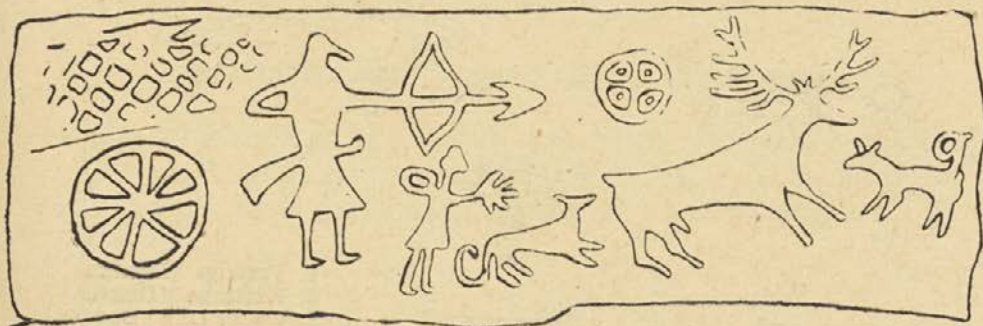
Tako kakor Mojzes svoje lovce na Amalekite, žena ni mogla čuvati svojega lovca do sončnega zahoda, zato — mogoče prav zato — je postalo potrebno, da ubije lovec žival ob sončnem vzhodu!

To nam sedaj pojasni Schmidtovo sceno: Žena drži dvignjeni roki v trenutku, ko lovec strelja. Sonca na risbi ni videti, a to tudi ni mogoče, ker ga v nobeni teh risb ni. Mnogo pozneje se sonce pojavi kot ornament v lovski sceni. Našel sem ga v južnem Kavkazu, na kamnu, vzidanem v palačo (Movčan, Iz arhitekturnega nasledija avarskega naroda; Sovetska etnografija 1947, zv. 4). Avtor se niti z besedico ne spusti v razlago lovske scene. Manjša človeška figura je očitno ženska, ki izteza proti jelenu levico z odprto dlanjo. Glej sliko 5! Dlan je narisana nesorazmerno

velika, kakor lovčeva puščica. Krog, razdeljen v štiri kvadrate, nad jelenom je verjetno mesec, kolo z osmimi radiji, za lovцем, „na tleh“, pa je vzhajajoče sonce!

Alfred Dieck obravnava v „Germanien“ (1941, zv. 7) tako imenovane „Kroge z roglji“ (Kreise mit Zacken) na skalah v Bohuslānu. Okrog kroga stoje štiri človeške silhete (do pasu) z dvignjenimi rokami. Krog predstavlja sonce. V nekaterih različkih je teh človečkov več, v enem pa stoji zraven sonca še ženska z iztegnjenima rokama proti soncu. Da je ta figura ženska, pravi tudi Dieck: „deutlich erkennbar eine Frau“, ker ima „neke vrste kito“. Tudi on vidi v teh „roglih“ — „stilizirane ljudi“. V bližini teh skupin so na skalah risane ladje. Gre torej verjetno za ribiče, lovce na nevarne

Slika 5. Petroglif, vzdian v fundamentu porušene hiše v Tibetu, Dagestan. Movčan, Sovetskaĵa etnografija 1947, št. 4.

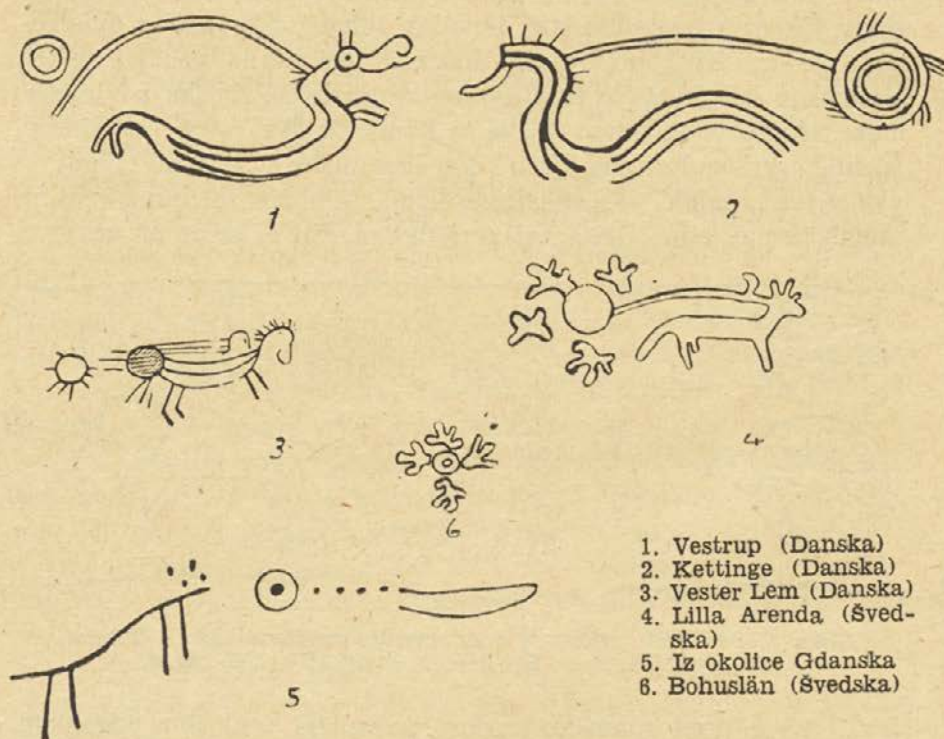
živali, ki se pred odhodom na lov zavarujejo pred zlim pogledom, in zopet je tu žena, duhovnica, ki jim pomaga. Če se ta motiv ponovi v zvezi z živaljo (glej risbo 4 v sliki 6.!) pomeni lov (dveh lovcev) s pomočjo sonca!

Sem sodi še mož „z velikima rokama“ iz Bohuslāna, ki ga Kossina razlaga kot „boga“ jutranje zarje (Germanien, 1942 zv. 10., str. 345), a je v resnici ribič, ki se ob vzhodu sonca, preden sede v ladjo, zavaruje pred zlim pogledom, recimo — morskega volka.

Končno bi omenil še egipčansko žensko božanstvo z očesom na glavi in dvignjenima rokama, ki jo Seligmann (str. 158, slika 127.) — čudno! — ima za „boga“. Oko na glavi te boginje je znano, a še vedno ne pojasnjeno ut'a (gre za boginjo Uto), uzat, „labodico“, eno najstarejših oblik steatopigične boginje lova, ki čuva lovca pred zlim pogledom. Dviganje rok pri starih Egipčanih ob vzhajanju sonca je torej po mojem prvotno le obrambno sredstvo proti zlemu pogledu. Glej sliko 7!

Če se po tej dolgi „stranpoti“ vrnemo k našemu lovcu, razumemo brez drugega, da je bil brez moči proti pogledu Zlatoroga, navezan sam nase, izgubljen, brez pomoči od žene, ker je ni imel, ne od ljube, ker je od nezveste ni mogel imeti!

1. Vestrup (Danska)
2. Kettinge (Danska)
3. Vester Lem (Danska)
4. Lilla Arenda (Švedska)
5. Iz okolice Gdanska
6. Bohuslän (Švedska)

Slika 6. Sonce ubija prepovedano žival. Žena čuva pred zlim pogledom živali. 1.—3. gravure na danskih »britvah« okrog l. 1000 pred n. š. 4.—6. risbe na skalah. Iz »Germanien« št. 7. in 11. 1941. Krog na zadku živali v št. 3. je luknja v britvi. Prav pri tej risbi je jasno razvidno, da so črte, ki gredo od sonca do vratu (!) živali, sončni žarki in nemogoča kakšna vprega živali v »sončni voz«, kakor bi hoteli Nemci. Okrog sonca v 6. dva mačka in dve ženski, enako v risbi 4., kjer čuvata ženi svoja moža.

In če Frobenius (glej stavek 10. tega spisa) pravi, da deklica pri Mahalbih skrbno čuva svoje devištvo, da ga na ta način vzgaja pri izvrševanju nalog, se moti, ker tako vedenje je po vsem rečenem naravnost sovražno napram njemu. Potem pa žena, ki lahko vsak čas pusti moža in gre z drugim, ne verjamem, da mora ostati nedotaknjena pred zakonom. Nasprotno, mu s tem po želji in ukazu plemena, ki ga noče za člana, namenoma otežkoča in onemogoča uspeh na lovu. Tako tudi naša krčmarica Trentarju, v smislu materinega stališča, ne ugodi

snubcu, medtem ko se lahko udaja Lahom, ker je oni ne snubijo! Samo v strogi obliki Čebelje družbe (glej

Slika 7. Egiptčanska boginja z očesom. (Uto-Neftis?)

stavek 7.) je to nemogoče, ker se sicer čebela izpremeni v matico, to je prav v to, kar ji pleme ne dovoljuje postati. V takem primeru, ki pa ni naš, more (po pravljici) pomagati le boginja sama!

Perat Janko

„Vidra“

IV.

Bilo je v drugi polovici septembra.

Vidro so prebudili koraki, ki so se bližali hlevu nenavadno rano. Po hoji je spoznala gospodarja. V dveh skokih je bila pri vratih in ko so se odprla, se je radostno vzpela po njem.

„No, no Vidra, da me ne prevržeš. Na lov greva, v kuhinji te že čaka zajtrk.“

Veselo je poskočila proti kuhinji, ker je čutila, da se pripravlja nekaj posebnega. S tihim cviljenjem je kazala svoj nemir. Gospodar je vzel nahrbtnik in tisto dolgo palico, ki se je še medlo spominjala in ki je bruhala ogenj in grom. Z nezaupanjem je jela opazovati gospodarja in puško, ki ji ni preveč zaupala.

„Tukaj Vidra, tukaj,“ jo je poklical gospodar in jo oprčil.

Tam na vzhodu, nad vrhovi Rdečega roba in Mrzlega vrha je komaj pričela rdeti jutranja zarja, na jasnem nebu so pa še mežikale zvezde; po vasi je bilo še povsod temno, le Matic, sosed je že rožljaj z vrči v hlevu. Pripravljaj se je na molžo. Na Libušnjem je zazvonilo jutranjico.

S smrčkom visoko dvignjenim v zrak je Vidra napenjala vrvico in skoraj vlekla s seboj svojega gospodarja, ki jo je moral opozarjati, naj ne sili tako naprej. Podzavestno je čutila, da se je približala svojemu namenu. Vroč kri njenih prednikov, lovskih psov, je vrela v njej in ji burila po žilah. Šaj-to bo življenje, pravo življenje, čeprav se tega še ni prav zavedala. Čutila je, da se začenja zanjo delo, za katerega je ustvarjena, za lov.

Ustavila sta se na Starem lazju, na obsežnem travniku nad vasjo, ki je proti Brezi prehajal v obširno senožet. Čisto pod vrhom pa je senožet polagoma prehajala v mešan bukov in smrekov gozd. To je bil najlepši predel lovišča in namenjen Vidri, da pokaže svoje sposobnosti.

„No Vidra, ne bodi tako silna ...“ je krotil neugnanko, ki se je vzpela na zadnji nogi, brž ko jo je poskušal sprčiti. Ko je začutila, da je prosta, se je pognala kakor puščica po travniku, napravila krog in se je v diru približala lovcu, švignila mimo njega in se v diru pognala zopet po travniku. Tako je pokazala svoje zadovoljstvo.

Pričelo se je daniti. Zaspani cerkveniki v Idrskem, pri Sv. Petru in v Kobaridu so zvonili jutranjico, da bi opozorili stare brezzobe tete, da je čas za vzdihovanje in molitve. Lahen vetrič je pobožal obrše dreves, stresel nekaj že ovelih listov, ki so počasi ko mrtvi metulji padali z rahlim šumotom na zemljo.

Vidra je pričela iskati z nosom pri tleh, vsrkavala je razne, doslej še neobčutene dahe. Toda ... kaj je to? Nek poseben, močan dah ji je udaril v nos. Trenutek se ustavi, mišice se ji napno in prične gledati okrog sebe. Toda nič takega ne vidi, le njen gospodar ji bodrilno požvižgava. Zopet povoha in gre nekaj korakov naprej po sledu. Zopet se ustavi. Ej, tukaj je tista neznana stvar napravila ovinek. Tukaj je trgala travo in tu se je iztrebila. To je živo bitje, ki pušča sled za seboj. To bitje je treba najti! Aha, tu je pričelo bežati ... Zopet se je ustavilo in paslo ...

Vidra je postala silno razburjena, mahala je z repom in z nosom nizko pri tleh skušala rešiti štreto sledov. Docela se je predala iskanju in bila tako zaverovana v delo, da so se ji vse druge misli zgubile. Vsa je trepetala v neki sladki grozici in v nekem neznan-skem veselju, ki je bilo zanjo novo in večje ko karkoli drugo, kar je doslej doživela.

Po sledovih je prišla do grmičevja pod gozdom. Tedaj se je spomnila na svojega gospodarja. Čakal jo je še vedno na istem mestu. Ko je videl, da je dvignila glavo in ga opazuje, ji je bodrilno požvižgal in se ji pričel bližati. Nadaljevala je z iskanjem. Sedaj

ono neznano ni več skakalo sem ter tja, temveč je teklo naravnost proti gozdu. Toda nenadoma je bilo sledov konec, ko da so se vdrli v zemljo. Poišče naokrog. Brez uspeha. Poskusi spet na mestu, kjer so končali sledovi, toda ni jih bilo; do tam in naprej nič več. Obupana se obrne do svojega gospodarja, ki se ji je bil medtem približal.

„Aha, Vidra, tu pa ti je napravil zajček kljuko. Tu... tu, tu Vidra, tu sem gor ti je skočil,“ je kazal v smeri gozda. Res ravno tam je skočil, toda vse štiri noge je tesno skupaj pritisnil. Naprej zopet nič... Pač, tu naprej gor še en skoč in še eden in naprej zopet jasna sled, ki se je vlekla poševno pod gozdom. Tu je znova nehala. Verjetno je zopet pričel skakati, pogledajmo navzgor. Nič, nič ni niti na levi strani... nikjer ni več sledi. Obupano se je spet ozrla in prosila pomoči.

„Spet ti je zmešal štrečno, kaj ne? To ni mačka, da boš vedela, no išči, išči Vidra, tu... tu, tu,“ ji je pomagal. Toda sledov ni bilo nikjer. Obupano se je vsedla in nemočno gledala gospodarju v oči.

„Kaj si že obupala? Še težje bo! Išči, išči Vidra, glej na tem kamnu, verjetno je tu skočil, da bi te zmotil.“ Vidra je zopet skočila in res na ta kamen je skočil. Še en skok, še eden in potem ravna sled v gozd. Zopet je sled izginila. Držala je še do majhnih grmičkov tik ob robu gozda, kjer je izginila. Sledov ni bilo, toda dah je ostal, samo odkod veje...? Od leve...? Ne! Z desne? Ne, in vendar... morda tiči v tem grmu. Nič. V onem? Zopet nič. Toda dah je tu! Morda bo malo naprej? Ne! dah je izginil. Torej je, le tam! Pod ono korenino med praprotjo... Nič. Nervozno je tiho zabevskala, kam je vrag šel? Še tam poskusim, pod onole mlado smrečico... Glej... glej, glej, se je z vriskom pognala Vidra za zajcem, ki je skočil izpod smrečice in jo poševno ubrisal proti senožeti. Lovec se je pripravil na strel, toda bilo je predaleč. Divja gonja je šla po senožeti mimo leskovih grmov, kjer ga je Vidra izgubila iz vida, toda sledila ga je in zato malo zaostala, ker še ni bila vajena. Medtem je zajec pritekkel na travnik; ob stari tepki se je ustavil in se je v velikem skoku pognal navzgor, napravil je še nekaj dolgih skokov in bežal zopet proti gozdu. Lovec je opazoval to početje s stojišča. Ko je prišla Vidra do tepke in ni našla več sledu, je mislila, da se je zajec zatekel na drevo. Povzpela se je po deblu in pričela lajati v tepko. Toda na tepki se ni nič premaknilo, niti ni mogla ujeti značilnega daha, ki jo je poprej tako razburjal in dražil. Vznenmirjeno je begala okrog, dokler se spet ni spomnila gospodarja. K sreči se je bil že medtem približal in jo dobrohotno ošteval:

„Kaj misliš, da je mačka, da je zlezal na drevo? Išči, išči, glej tu je skočil. Kaj si že pozabila, da dela kljuko? Išči, išči Vidra...“

Vidra je spet šla po nakazanem sledu in kmalu se je v grmovju oglasila z veselim, razburjenim vriskom. Gonja se je bližala lovcu, ki je pomeril in ustrelil. Toda zajec je še bolj pospešil svoj tek, a v največjem zaletu ga je dosegel drugi strel, da se je z vratolomnim skokom prekopicnil v travo.

Ob prvem strelu se je Vidra silno preplašila. Pogledala je svojega gospodarja in je videla, kako je v drugič ustrelil. Videla je, kako se je zajec prekopicnil in brez pomišljanja se je v diru pognala do njega, ki je stegnjen ležal v rosni travi. Za trenutek se je ustavila. Zajec je otepal v zadnjih zdihljajih in v njej se je pojavil z vso silo nagon njenih divjih prednikov, ki so živeli od lova, od davljenja. Z divjo naslado ga je žagrabila za vrat, da so zahreščale kosti in je občutila neznanski užitek, ko ji je pritekla topla kri v usta in ko je čutila živo bitje v smrtnih trzljajih.

„Pusti ga Vidra, pusti, dovolj je! Ne smeš trgati,“ jo je pokaral gospodar in ji odvzel plen. Vidra ga mu je radevolje pustila, toda še na vsej poti proti domu je nagajivo skakala v zajca, da jo je moral lovec stalno opozarjati. Bila je silno ponosna na uspeh. Dosegla je svoj smoter in to ji je dajalo pravico do življenja, kar je največje, kar življenje more dati.

Morda se je te velike resnice Vidra zavedala.

Od tedaj sta šla skoraj vsako jutro na lov. Toda sreča je opoteča. Zajec ni prišel dolgo na strel. Mnogokrat ga ni mogla Vidra dvigniti. Toda izpopolnjevala se je s slehernim dnevom. Preučevala je marljivo kljuke in zavoje, ki jih dela zajec za rešitev svojega življenja. Postala je sigurna. Pa tudi njen gospodar ji je pomagal, včasih celo z udarcem, da je prej in temeljiteje obvladala vse umetnosti.

Hkrati z lovom na zajce se je seznanila tudi z drugo divjadjo. Poznala je veeverice, katere je silno sovražila, ker se niso nič bale in so z vrhov dreves nad njeno glavo brile norce. Seznanila se je tudi s kotornami in jerebi. Ko jih je dobila v nos, se je divje zakadila po sledi, da bi jih ujela. Toda vselej so ji odrčali tik izpred nosa. Zato je polagoma to navado opustila in je le iz objestnosti tu pa tam skočila za njimi toliko, da jih je prepodila.

Nedolgo potem, ko je prignala pred puško svojega prvega zajca, pa je nanese, da se je seznanila s čudno in nevarno pošastjo. V zgodnjih jutranjih urah je bilo, ko se je komaj danilo, je dobila v nos nepoznan dah, kateremu je sledila in v bližini leskovega grma je opazila čudno kepasto žival, ki je šla proti grmu. Z enim skokom je bila na njej. Toda joj... Zobe je zapičila v ostre bodice ježa. Za trenutek je popustila. Toda v svoji jezi je pozabila, da mora biti

previdna in je divje planila proti živali, ki pa se je že medtem zvila v klopčič, da so štrlele igle na vse strani. Od bolečin, ki so jih povzročile bodice, je zopet odskočila in jela skakati okrog klopčiča, razjarjeno lajati in hlastati okrog ježa, vendar je bila že toliko previdna, da ga ni več zgrabila. Jezilo jo je, da mu ne more do živega. Komaj jo je gospodar odvrnil od uboge živali, a skušnja ji je zadostovala, da se ni več lotila ježa. Tem manj, ko je videla, da se tudi njen gospodar ne briga zanj.

Vidra je bila samotarka. Ni se družila z drugimi psi in tudi na lovu je najraje sama lovila. Naučila se je hoditi z gospodarjem sama. Poznala je njegove navade in je sledila ali gonila divjad, ko da bi jo vodila misel njenega gospodarja. Z drugimi lovci ni prišla v stik in je mislila, da ta velika sposobnost pripada le njej in njenemu gospodarju.

Neko popoldne sredi septembra 1946 se je Vidra s svojim gospodarjem vračala z lova. Z drobnimi koraki je tekla pred njim in je od časa do časa pogledala, če ji sledi. Ko sta prišla pod skalo, že blizu doma, je pospešila korake; kajti v želodcu je čutila praznino in iz navade je vedela, da se nista nikoli ustavila, ko sta prišla do tega kraja. Ko pa je prišla v Grivo, je kljub temu pogledala, če gre gospodar za njo. Toda njega ni bilo, zato se je ustavila in sedla, da bi ga pričakala. Ko ga le ni bilo, jo je jadrno ucvrla nazaj. Ko je zagledala gospodarja, se ji je dlaka naježila in se je za trenutek ustavila, ko da bi premišljevala, kaj ji je storiti. Videla je nekaj nenavadnega. Njen gospodar je namreč objemal nekega tujega človeka in ni vedela, ali je sovražnik ali prijatelj. Toda kmalu je spoznala, da je prijateljski, toda kljub temu se je približala z nezaupanjem, tem bolj, ker je tujec vzel gospodarjevo puško, on pa tujčev kovčeg. Ni ji šlo namreč v glavo, kako je mogel odstopiti puško tujcu, ki ga dotlej ni nikoli videla in poleg tega je imel tako čuden tuj dah ter nenavadno modro obleko s svetlimi gumbi in našivi.

„Oh, kako lepega psička imaš, tata! Kako se imenuje?“

„Vidra ji pravimo, tako so jo krstili partizani, ko jo je naš Just našel v neki kleti v Benečiji, med napadom neke postojanke švabov in menda tudi vlasovcev. Lepa je res pa tudi dobra za lov, boš videl, koliko zabave boš imel z njo.“

„Vidra! Tu, tu, Vidra!“ jo je tujec vabil k sebi, toda Vidra ga je le postrani pogledala in se ni hotela približati.

„Kaj gledaš postrani, Vidra? To je Janko, moj sin, lovec, ki se je vrnil z vojske, tu, tu, Vidra,“ ji je prigovarjal gospodar.

Vidra se je sicer približala in celo dopustila, da jo je Janko pobožal, toda drugih znakov prijateljstva ni pokazala.

„Nezaupljiva je, pa nikar ji ne zameri, vzrastla je v težkih časih, bila je pri partizanih in potem je bila naša obveščevalka. Ko pridemo domov in se odpočiješ, ti bom še povedal njeno zgodbo, ki je zares nenavadna.“

V.

Zgodba Vidre me je močno zanimala, toda očetova obljuba se ni izpolnila tisti večer, kajti pozdravljanja z materjo, sosedi in znanci ni hotelo biti konca in me je mati skoraj s silo spravila v posteljo, ko je videla, da sem ves izmučen od potovanja in pijan vtisov, ko sem se po petih letih vrnil živ in zdrav in našel doma tudi starše žive in zdrave, čeprav sta imela na obrazih ostre črte, ki so jima jih zarezali starost in težki časi.

Zgodbo, ki sem jo tukaj opisal, sem zvedel šele kasneje, toda zgodba ne bi bila popolna, če je ne bi vsaj v kratkih besedah povedal do kraja.

Vidra se dolgo ni hotela sprizniti z menoj. Zaman sem jo krmil, božal in vabil s seboj. Moral sem iti večkrat z očetom na lov, da sem ji pokazal, da sem tudi jaz lovec.

Od tedaj sva postala nerazdružljiva prijatelja in zgodilo se je celo to, da je prišla do izraza lastnost, ki je lastna ženskemu spolu, da se je izneverila svojemu gospodarju, mojemu očetu in je raje hodila na lov z menoj.

Toda še tisto zimo sem jo zapustil. Služba mi je nalagala, da sem zopet zapustil dom in komaj leto dni kasneje sem jo vzel k sebi in pripomniti moram, da je zapustila dom z velikim veseljem in se kmalu vživela v novo življenje v Tolminu. Le ena stvar ji ni bila po volji. Pri sosedovih so imeli psa, stasitega, kratkodlakastega istrčjanca, ki je bil last navdušenega lovca, in ki ji je kvaril veselje s svojo vsiljivo dvorljivostjo. Zasovražila ga je koj prvi dan in mu dala okusiti ostrino svojih zob. Z lastnikom sva zaman poskušala, da bi ju sprijateljila. Toda, če je bil Pubi zraven, sploh ni hotela loviti in se ni niti za korak oddaljila od mene, tako da sem se moral ukloniti njeni volji in sva hodila na lov sama.

Toda narava zahteva svoje in tudi sovraštvo Vidre ni moglo premagati zakonov narave.

Bilo je zadnji dan lova z goniči. Krasen zimski dan je tudi mene zvabil na lov. Zmrzla gruda se je drobila pod nogami, ko sva šla z Vidro v ranih jutranjih urah proti soteskam rečice Tolminke. Namenil sem se namreč na lov na lisice.

Ustavil sem se na Hudičevem mostu, v globoki soteski na poti v Čadrg. Bilo je še pretemno, kajti jutranja zarja še ni mogla osvet-

liti ozki in globoki soteski, ki ju tvorita rečici Tolminka in Žabica, čeprav so zvezde na nebu že zbledele.

Naslonil sem se na most, ki se upravičeno imenuje Hudičev most, kajti cesta do njega pelje visoko nad strugo Tolminke, ki tik pod mostom zavije skozi kratek predor in prečka Tolminko, ki hrumi in se peni v ozki, nad 100 m globoki strugi pod mostom.

Mislím, da ni človeka tako brezčutnega za lepoto narave, da bi se ne zaustavil na tem kraju in zavzet zastrmel nad divjo lepoto tega kraja, kjer je Tolminka v tisočletjih izdolbla skozi žive skale ozko strugo med Vodilom in Čadrskim vrhom in se združila nekaj sto metrov niže od mosta z Žabico. Golo skalovje je naskočilo nizko grmičevje, dren, brinje in mišji les, ki so s svojimi koreninami in s pomočjo mraza drobili skalovje, da so se lahko tudi gabri vsesali s svojimi koreninami med pečevje tako, da je sedaj vsa soteska zaraščena z gostim grmičevjem in krivimi gabri, katerih obrše se z leve in desne strani Tolminke na več krajih prepletajo. Proti jugovzhodu pa se soteski razširita v prijazno dolino Tolmina. Na nasprotni strani proti Čadrgu pa zeva iz skale velika jama, „Žabijska jama“, katero so poprej imenovali „Dantejeva jama“; Italijani so jo hoteli popularizirati kot zavetje Danteja v času njegovega pregnanstva. Na tem kraju je baje spesnil tudi slovito „Divino commedio“, in sicer prvi del, to je „Inferno“, za kar so ga navdahnile prav te divje soteske. Vemo sicer, da to ni zgodovinsko dokazano, a so to Italijani izkoriščali za propagando, da bi čim bolj poudarili italijanstvo teh čisto slovenskih krajev. Toda nedvomno bo dobil vsak vtis, ki je čital „Divino commedio“, da je Dantejev opis krajev pred vhodom v pekel za čudo podoben tem krajem.

Zavzet sem strmél nad vso to skoraj strahotno lepoto narave in polni mešanih čustev opazoval borbo luči, ki je vztrajno potiskala temo čim dalje niže v globel Tolminke, dokler se niso zaiskrili peneči valovi, ki so se odbijali od skal.

Vidra je zacvilila in nategnila vrvico, očitno ni bila dovzetna za vse te lepote in ji je presedalo čakanje, česar pa ji nisem zameril, marveč sem jo spustil. Koj ko je čutila, da je prosta, je šinila nad most, pogledala za menoj in ko sem ji bodrilno zažvižgal, je izginila v gošči. Sledil sem ji po težki, komaj vidni stezi po desni strani Tolminke, dokler nisem prišel do jase, kjer je bilo navadno stojišče.

Ustavil sem se pod debelim, grčavim gabrom in si hotel prižgati cigareto. Toda vžigalico sem zavrgel, še preden sem utegnul prižgati, kajti nad menoj se je že oglasila Vidra s svojim značilnim vriskom. Dvignila je lisico, kar sem takoj spoznal po glasu. Gonja je šla nekaj časa navzgor in nato proti strugi Tolminke, vendar

precej daleč od mene, preko Tolminke pa na Čadrško stran in po hribu navzgor, nakar je gonja potihnila. Čez dolgo časa sem spet zaslišal gonjo, in sicer na tej strani Tolminke. Gonja se mi je bližala.

Z mojega stojišča sem imel zadovoljiv razgléd proti severu in zahodu, a pod menoj je bila na vzhodu Tolminka, ki je tekla po kake tri metre globokem koritu, za hrbtom sem pa imel na jugu visoke stene. Zato je bila vsa moja pozornost osredotočena proti severu, od koder sem pričakoval, da se prikaže lisica. Gonje nisem več slišal. Naenkrat pa slišim, kako prav blizu mene zabevska Vidra, da mi je puška sama od sebe šinila k licu. S kotom očesa sem pod seboj zapazil senco, ki se je prikradla iz grmičevja. Pogledam dol in zapazim veliko, lepo lisico, ki se je tihotapila tik nad strugo Tolminke. Oster pok je predramil sotesko, ki je odgovorila s tisočerim jekom. Lisica je odskočila in v zraku jo je dohitel drugi strel, tako da ni niti utegnila pasti na skale, temveč jo je vrglo v Tolminko. Vidra je bila takoj za njo in je brez pomišljanja skočila v valove za lisico.

Previdno sem se priplazil do korita Tolminke in mojemu pogledu se je nudil krasen prizor: Vidra se je, kot resnična vidra borila z valovi in vleklá za seboj v gobcu mrtvo lisico. Zaradi teže in močne protistruje je pa le počasi napredovala. Ko me je opazila, se je približala skalam, toda ni se imela kje oprijeti. Jaz sem pograbil puško za cev z eno roko, se poprijel za vejo z drugo in pomolil puško Vidri, ki se jo je z obema nogama oklenila, ne da bi izpustila lisico. Čez nekaj časa, ko se je oddahnila, je zopet zaplavala navzgor. Jaz pa sem jo spremljal nad strugo, in z združenimi močmi sva uspela rešiti plen iz valov.

Ustaviti se nisem hotel, ker sem se bal, da bo voda na Vidri zmrznila in sem se takoj napotil navzgor, da bi prišel na cesto, ki vodi iz Zatolmina. Šele na cesti sem se ves zasopel ustavil in pregledal plen, krasno lisico, s sivim čopom dlake na koncu repa.

Plen sem položil zraven sebe in si prižgal zasluženo cigareto. Vidra se mi je ulegla k nogam. Tedaj priteče izza ovinka Pubi, njen sovražnik, ki je hotel povohati plen. Toda Vidra se je kakor puščica zakadila v njega, da je užaljen odskočil.

Medtem se je na ovinku prikazal tudi njegov gospodar:

„Danes si imel srečo.“

„Kaj pa ti? Ali si morda z levo nogo vstal?“

„Izgleda že tako,“ je odgovoril in strokovnjaško ogledoval plen.

Medtem je Pubi pričel iskati, s Francem pa sva se v medsebojnem pogovoru tako zamotila, da nisva pazila na okolico, dokler naju ni predramila gonja nad cesto. Začudeno sva se spogledala,

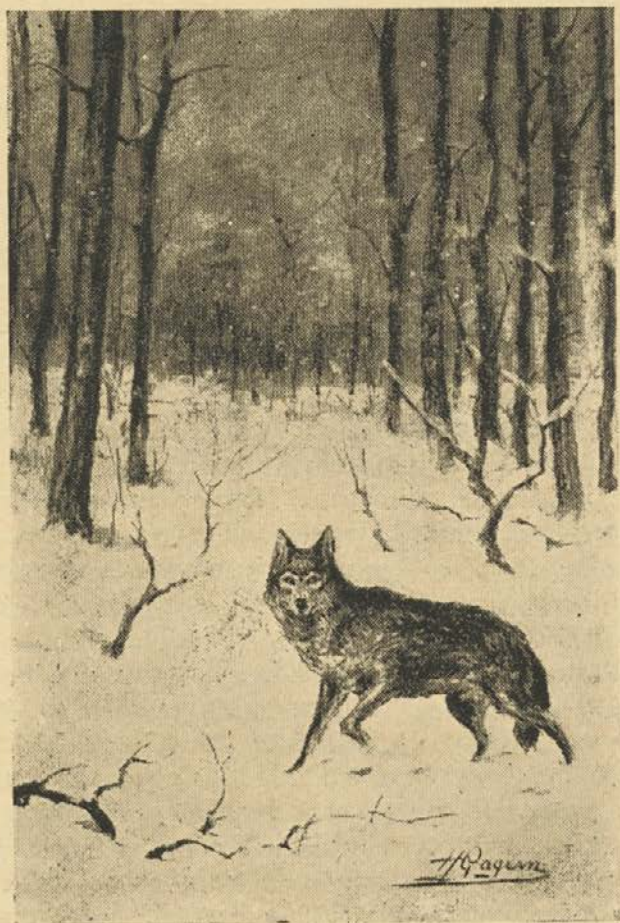

kajti nizkemu, polnemu glasu Pubija se je pridružil zveneči glas Vidre. Združeno sta gonila zajca nad eno uro, ki pa ni prišel na strel. Utrujena sta se skupaj vrnila.

Zgodil se je čudež. Dva največja sovražnika sta se spoprijateljila. Složno sta tekla pred nama, ko smo šli proti domu in se prijateljsko ovohavala.

VI.

Ves poten sem se prebudil v senci košate smreke. Vročina pasjih dni je bila velika tudi v senci. Še ves omotičen sem opazoval brezuspešne poizkuse vrednega naslednika Pubija in Vidre, da bi spravil v dobro voljo svojo mater, ki je zamišljena premlevala svoje dogodivščine. Sklenil sem, da ji priskočim na pomoč in otmem pozabi to nenavadno in vendar resnično pasjo zgodbo. (Konec.)

Pižmovka

Pred več desetletji se je v lovskih krogih, zlasti med veleposestniki v Nemčiji, pojavila misel, da bi v svoja lovišča naselili nekatere vrste tuje divjadi. S tem, so menili, bi dosegli večjo raznolikost divjadi v loviščih, kar bi lovcu nudilo več užitka, poleg tega pa bi se povečala donosnost lovišč, kar se tiče mesa in krzna. Tako so v Nemčijo in deloma v Avstrijo pripeljali muflona s Korziške, purana iz Amerike, kengeruja iz Avstralije in še nekaj drugih vrst tuje divjadi ter jih izpustili na primernih krajih v svojih loviščih. Vsi ti poskusi naselitve so se ponajveč slabo obnesli, za kar sta bili poleg naravnih neugodnosti v veliki meri vzrok tudi obe svetovni vojni. Lovci pravega kova, ljubitelji in gojitelji domače divjadi teh in takih novotarj niso pozdravljali in se izrekli proti spreminjanju naših lovišč v — menažerije. Dovolj, da imamo fazana, ki tudi ni naša žival, toda je v teku stoletij skorajda taka postal, dasi je še vedno v njegovem pojavu nekaj tujega, za lovskega novinca nekaj nepričakovanega, vse kaj drugega, kakor če zagleda jereba ali divjega petelina, ki vse bolj spadata v naš gozd kakor oni gizdalini iz Jutrovih dežel.

Tudi ribiče je svoj čas zajela enaka želja kakor lovce. Dobili so iz Amerike postrv šarenko, zlatovčico, somiča, ostriza, pričakovanih uspehov pa tudi tu niso dosegli v polni meri. Sicer je naselitev novih ribjih vrst nekaj drugega kakor novih vrst lovne divjadi, kajti ribe so med onimi maloštevilnimi živalmi, ki ne povzročajo nobeni panogi narodnega gospodarstva škode. Zato je vseeno, če se še tako razmnože, za gospodarsko stališče pa tem bolje, če se. Tega o lovni divjadi ne moremo reči. Kljub temu se je vendar pokazalo za pogrešeno, spuščati v naše vode tuje ribe: v svoji požrešnosti so namreč te tujke izpodrivale naše domače ribe, ki so okusnejše in bolj cenjene, uničujoč njihov zarod in odjedajoč jim njihovo hrano. Bolje kakor v odprtih vodah se je izkazala gojitev teh uvoženih ribjih vrst v zaprtih vodah z dodatnim umetnim krmljenjem. Taka gojitev pa že sliči farmam dlakaste divjadi, kakršne so se tudi pri nas v Sloveniji poskušale. Zlasti so začeli z gojitvijo srebrnih lisic in nutrije, obe živali zaradi dragocenega krzna. Ostalo pa je le pri poskusih, kar je bilo vnaprej pričakovati, zlasti pa srebrne lisice. Konkurenca s farmami v pokrajinah, kjer je srebrna lisica doma, ali v deželah, kjer je podnebje podobno podnebjemu domovine srebrnih lisic, ni mogoča niti v ceni niti v kvaliteti. Farma srebrnih lisic je drago in tvegano podjetje; zahteva dobro urejenih

prostorov, farmo kuncev in nabavo drugega mesa za prehrano, delovnih moči, zdravstvenega nadzorstva itd., itd., z eno besedo, toliko izdatkov, da bi bila taka farma brez lisic in samo s kunci gotovo donosnejša, lastnikom gmotno koristnejša.

Več uspehov z naselitvijo tujih živali kakor vsi drugi je imela lastnica veleposestva Dobriš na Češkem. V svoj graščinski ribnik je l. 1906 izpustila nekaj parov pižmovk, ki jih je dobila iz Kanade. Na žalost je ta „uspeh“ tak, da bi bilo bolje, če bi ga ne bilo. Pižmovke so se namreč tako razmnožile, da so se razširile ne samo po vsej Češki, ampak tudi preko njenih meja, na jug tudi v našo državo, že notri do Celja. Pri tem je poudariti, da je postala pižmovka v Evropi huda škodljivka in prava nadloga.

Pižmovka (*fiber zibethicus*) je glodavka skoraj kunčje velikosti z debelo, kratko glavo, drobnimi očmi in majhnimi uhlji, ki so skoraj skriti v dlaki. Trup je zavaljen, končine kratke; na sprednjih so štirje prosti prsti s krnjavim palcem, na zadnjih pa pet, zvezanih s kratko plavno mrežo. Rep je tako dolg (29 cm) kakor truplo; pokrit je z drobnimi luskami in kratkimi, priležnimi dlakami; od strani je sploščen in rabi za krmilo pri plavanju; barve je črne, vtem ko je dlaka na hrbtu in bokih rjava, na trebuhu siva, z rdečkastimi pegami; plavne kocine na prstih so bele. Ob spolovilu samca sta dve 2—3 cm dolgi žlezi, ki izločata neprijetno, po cibetu dišečo oljnato snov. Ta dah je zlasti za parjenja močan in predrljiv. Pri odiranju pižmovke je treba biti zaradi teh žlez zelo pazljiv, da se njihovi izločki ne raznesejo na dlako in meso. Meso pižmovke je namreč užitno, če nima zoprnega duha teh žlez, in kot divjačina pripravljeno prav okusno. V Ameriki velja pižmovka za prvovrstno divjačino in prihaja na mizo ne samo revnejših slojev, marveč tudi bogatašev in sladokuscev.

Več kakor meso vrže lovcu na pižmovke koža. V svoji domovini, t. j. v Kanadi in Alaski, ima pižmovka zelo gosto in svilnato mehko podlanko, iz katere strči daljša resasta dlaka. Poseben lesk, ki ga ima dlaka, ostane krznu tudi po prebarvanju. V naravni barvi in z resasto dlako vred se uporablja krzno za ovratnike in obšive, za druge namene pa se daljša resavka populi. Z nebarvanim krznom poddevajo največ moške zimske suknje, izdelujejo pa tudi ženske kožuhe, dasi se za te še več rabi prebarvano krzno. Posebno cenijo za te plašče na črno prebarvano pižmovko, tako imenovani elektrikbizam, ki je zelo podoben mnogo dražjemu sealskinu (snil), krznu danes že zelo redkega morskega medveda.

Vse te cenjene lastnosti dlake je pižmovka v Evropi neverjetno hitro izgubila; dlaka je postala redkejša, svetlejša in, kar je glavno,

izgubila je popolnoma svoj lesk. Vzrok temu je naše milejše podnebje, ki nima tako ostrih zim kakor so v domovini pižmovke, pa tudi hrana ima svoj vpliv na kakovost odlakanosti. Pižmovka je namreč v Evropi morala izpremeniti tudi hrano. Pravzaprav je pižmovka kot glodavec rastlinojdec, toda nagiba k vsejedcem kakor podgane. V ameriški domovini, ki je redko naseljena in primerno malo obdelana, pa ima obilico za pižmovko primernih voda, škoda po pižmovkah sploh ne pride v poštev, četudi izgine v njen nenasiten želodec tu pa tam kak povodni ptič ali riba, oziroma če koplje rove v bregu in izpodkoplje kako obrežno drevo. Pri nas pa je ta zadeva drugačna. Povodnega rastlinja za hrano pižmovkam ni dovolj ali ni zanjo primerno, zato se je vrgla v veliki meri na mesno hrano, na ribe in druge živali, pravzaprav na vse živo, kar more obvladati. Ne lovi pa samo v vodi, ampak tudi na kopnem, kjer prazni ptičja gnezda in ropa mlado divjad. Tudi polju dela škodo in to ne samo s tem, da pojedajo in objeda pridelke, ampak jih uničuje tudi s svojimi rovi. Posebno škodo povzročajo s svojim vrtanjem in kopanjem vodnim zgradbam, zasipom in zgradam, ki jih sčasoma tako preluknja, da se zrušijo in povzročijo poplave, oziroma pogin rib zaradi odtoka vode. To se je na Češkem že nekajkrat pripetilo. Ker objedajo pižmovke tudi drevje, so postale namesto donosnih krznašev najhujše škodljivke kmetu, gozdarju, ribiču in lovcu, prava nadloga deželam, kjer so se razmnožile.

Kakor vsi glodavci je tudi pižmovka zelo plodna. Ta plodnost se ji je v Evropi še povečala. V svoji domovini ima pižmovka samo dvakrat v letu po 3—5 mladičev, v evropskem ugodnejšem podnebju pa jih ima trikrat, in sicer po 5—8 ali še kakega več. Zato ni čudno, da je doslej niso mogli zatreti, dasi so to zlasti na Češkem poskušali z vsemi znanimi sredstvi: s puško, pastmi, strupi in bolezenskimi bakterijami. Pižmovka je nočna žival; čez dan je navadno skrita v svojem brlogu, ki si ga izkoplje v bregu tako kakor vidra, da je vhod vanj pod vodo, z mrakom pa začne svoje pravo življenje. Kako malo se opravi s puško ponoči, tudi ob najlepši mesečini, koliko potov in čakanja je brez uspeha in kolikokrat je strel zgrešen, ve vsak lovec, ki je hodil na vidro. Tudi s pastmi je težko kaj prida doseči; z železjem zato ne, ker pižmovka ne izstopa na določenih mestih kakor vidra, pahom in vršam pa se tako previdno ogiba kakor malokatera druga žival. Vanje jo zvabiš kvečjemu za parjenja, če jih odišaviš z izločkom smradnih žlez. S polaganjem strupa je križ, ker je to nevarno za drugo divjad. Edino z morsko čebulo je varno delati, kajti ta strup učinkuje samo na glodavce in drugim živalim ne škoduje. S tako imenovanim Löfflerjevim „mišjim baci-

lom“, ki povzroči tifusno obolenje manjših glodavcev, bi se dalo še največ doseči, toda to bi se moralo započeti na splošno in s sodelovanjem oblastev. Pri nas se upleni pižmovka bolj priložnostno kakor načrtno, zlasti kadar se izprazni kak ribnik zaradi popravil ali ribjega lova.

Pižmovka je lep primer za to, kako tvegana in celo nevarna stvar je naselitev tuje divjadi* v lovišča, kjer nikoli ni bila doma. Nasilno poseganje v naravni red se navadno maščuje. Vse kaj drugega pa je, če vrnemo lovišču divjad, ki jo je človek brez upravičenega razloga zatrl. Vrnitev take divjadi, n. pr. svizca našim goram, bi v prvi vrsti lovci veselo pozdravili.

Dolinar Ivan, učitelj, Žalec

Ptiči v območju Savinjske doline pred 45 leti in danes

(Nadaljevanje)

Preden opozorim še na druge ptiče, si oglejmo naše lovne ptiče kokošje vrste.

Jerebic ni! Jerebice so še za l. 1950 zaščitene! Mislim, da jih bomo morali zaščititi še za l. 1951, ker jih še nekaj let ne bo toliko kakor nekđaj. Kjerkoli je bila le malo večja obdelana površina na polju, gričevju ali celo v sredogorju, je bila jata jerebic. Za večino lovcev jerebice sploh niso bile lovna perjad. Le za zabavo je v

* Pri nas po zakonu ni divjad in jo sme vsakdo loviti kakor podgano ali polha. Ur.

sredogorju puhnil še kateri lovec po jerebica. Strel je bil predrag, uspeh pa malenkosten in mesa malo. Jerebice pa so od leta do leta propadale. V gričevju so bile bolj izpostavljene sovražnikom na zemlji in iz zraka, prileta iz ravninskih predelov pa ni bilo več, ker so se lovci specializirali tudi na lov na jerebice. Pri pravilnem odlovu pa bi se ne smel pokazati izpadek. Zelo hude zime jerebice sicer močno razredčijo, toda si v dveh, najpozneje v treh letih zopet opomorejo. Tako je nekdanj tudi bilo. V zadnjih letih — posebno po osvoboditvi — pa je kakor zakleto. V jeseni še zabrni marsikatera močna družina, spomladi se še precej na gosto sklicuje parček, in že štejemo: Na Ozarah bo gnezdil en par, pri Hrastovju eden, v Loki eden itd. Med petimi pari pa gotovo utihnejo štirje in še peti ne da vedno mladičev. Zopet je število enako prejšnji jeseni in tolažba se začne znova. Pri jerebica ni krivo toliko krčenje gmajn, četudi bi si v grmovju marsikateri parček rešil življenje, vzroki bodo drugje.

Jerebica je kokošjega plemena in gotovo sprejemljiva za iste bolezni kakor kokoši. Po vsej Sloveniji, poprej pa že v Srbiji, poginjajo kokoši za kokošjo kugo. In jerebice so izginile poprej v Srbiji kakor pri nas (l. 1927-28), kokošja kuga pa je prišla iz južnih predelov države. Da je to poglaviten vzrok, je dokaz letošnje leto, ko so kokoši cepili proti kugi. Jerebic je letošnje jesen očitno več. Še eno leto takšna razmnožitev, pa si bodo opomogle tako, da bodo prešle že tudi v gričevje. Ako pa to moje domnevanje ne drži (je potrjeno od lovcev iz drugih lovišč) in bodo jerebice zopet izginile, bo treba povprašati naše znanstvenike v laboratorijih, zakaj propadajo vsi ptiči kokošje vrste. Raziskati bo treba naša umetna gnojila. Ni izključeno, da so naša umetna gnojila in diditi strup za žuželke in se perjad zastrupi s poginulimi žuželkami. O tem pa sam dvomim, ker smo umetna gnojila uporabljali že včasih — razen diditija — in ni bilo zlih posledic za perjad. Posebno pa mi da misliti Srbija, kjer so uporabljali le malo umetnih gnojil.

Tudi fazani so pri nas izginili in se pri absolutni zaščiti in krmljenju v zimskem času ne morejo več razmnožiti.

V griškem lovišču v Limberku in Naprudnikovi loki se je zadnja leta vsako pomlad naselil po en par. Še aprila je vabil petelinček putke, v maju pa izgine vse in zaroda ni. In vendar so na nekaterih mestih ob Savinji idealna gnezdišča za fazane. Vzrok propada fazanov je po mojem mnenju isti kakor pri jerebica. Razne roparice ne bodo toliko krive. Roparice uničujemo zadnja leta dovolj.

Fazane so prinesli lovci v tukajšnja lovišča pred kakšnimi 50 leti in niso od tedaj nikdar tako temeljito izginili kakor sedaj.

Po hudih zimah so se kmalu zopet dovolj razmnožili. Res pa je, da vpliva krčenje gmajn veliko bolj na nazadovanje fazanov kakor jerebic.

Preskočim iz ravninskih predelov v srednjegorska lovišča. Pomlad razburka vsem živim bitjem kri, oči se zbistrijo ali pa obratno, ne vidimo nič v navalu ljubezni.

„Breceljnov ata so ustrelili na Gozdniku divjega petelina!“ Kakor da bi s trobljo razglasili novico, na mah je vedela vsa fara s soslednjimi vred, da je na Gozdniku padel divji petelin. Bilo je to pred kakimi 45 leti, ko smo dečaki zijali v neverjetno veliko ptico, katero je prinesel lovec Poteko v šolo. Že poprej smo poznali divjega petelina po slikah in opisih, sedaj pa naenkrat takšna senzacija, da so petelini tudi pri nas. Petelinov do tedaj na daleč okrog ni bilo ali pa zelo redki. Od te dobe pa so se razmnožili v tolikem številu, da so peli že kar na neprimernih mestih nizko v srednjegorskih loviščih. Nič več ni bilo čudno, če je prestrašil petelin s svojim ropotom pri odletu otroke pri nabiranju borovnic in še celo prav nizko v ravninskih gozdovih. Nobena redkost ni bila, da se je spustil petelin z gora čez 10 km široko Savinjsko dolino, med polem opešal, da so ga lahko z rokami prijeli. Novice o norih petelinih, ki so se pomešali med domače kokoši in peli celo ženskam na ramah, so prihajale iz raznih krajev. Vsak kraj si je lastil neverjetne zgodbe.

Prešla so leta in petelini so imeli redna rastišča, kjer je pelo v bližini leto za letom po več petelinov. Prešlo je mogoče nadaljnjih 10 let in lovci so se izpraševali in pisali v prve številke Lovca, zakaj petelinov ni.

O raznih vzrokih, zakaj petelinov ni, oziroma zakaj pada njih število, sem pisal v Lovskem oprtniku pred kakimi 25 leti, zato to opustim. Pač pa premislimo malo današnje stanje. Petelini so še povsod na rednih rastiščih, toda opaža se njih upadanje. Na posameznih rastiščih pa so res izginili. Ker so začeli že vremenoslovci zmajevati z glavami zaradi sekanja gozdov, bi lahko zmajevali tudi lovci prav zaradi petelinov. Vendar pa lov sam z izsekavanjem ne bo na vrednosti in razmnožitvi divjadi izgubil, poprej pridobil, ker bo več grmovja in več paše. Peteline bomo pa marsikje izgubili, ker ne bo primernih rastišč. Nekdaj sem bil mnenja, da godijo petelinom velike poseke, danes mnenje spreminjam v toliko, da so petelinom sicer vseč manjše poseke, imeti pa morajo okrog stare sestoje z mešanim redkejšim drevjem. Kje pa najraje poje? Eni zagovarjajo bukove veje kot najboljša rastišča, posebno še na poševno sto-

ječih bukvah, drugi prisegajo na macesen, zopet drugi na star bor brez vrha, naslednji dajo prednost hojki itd. Nešteto petelinov sem že naskočil (na tiho povem, da sem jih ustrelil samo 6, ker jih več nočem), sedel pod njimi ali pri njih, priljubljene veje pa nisem našel. Ker pa bi bil eden ali drugi le radoveden, po kakšnem drevju sem jim bil vzhičen poslušalec, bom na skrivaj povedal, da smatram brezo za najboljše petelinovo rastišče. Seveda so bili najbrž to nori petelini, ker sem prišel do petelina, ki je pel na suhi brezovi veji, komaj 2 m od tal, tako blizu, da bi ga lahko za noge prijel. Ni pa bil ta edini na brezi. Že dva sem našel tako in vedno nizko pri tleh. Na ivi sem ga že tudi našel, več v gostem skoro neprehodnem smrečju, nekatere v sredini gostih smrekovih dreves in niti visoko od tal. Nekateri „vozijo kočjo“ po tleh itd. In vendar je vprašanje, kdaj sem jih našel v takšnih goščavah in kakšne peteline?

V začetku rastiive, in ta je največkrat že v sredini marca, izjemoma že tudi 1. marca, je na priljubljenem rastišču eden ali tudi dva petelina-starca. Vse, kar je mlajšega, se mora umakniti. Mlajši pa imajo tudi hrepeneče srce in dajo duška srčnim utripom v okolici glavnega rastišča na prav neprimernih mestih in drevju. Ta družinski red traja približno 1 mesec. Toda starine ponehavajo z nezadržnim vabljenjem putk po pretoku največ treh tednov, nato pa se oglasijo le še poredko. Pač pa preganjajo mlajše peteline, kateri se pomikajo vedno bliže glavnemu rastišču.

V začetku bomo streljali po gostem lesovju največkrat mlajše peteline, na glavnem rastišču pa starce. Seveda ima tudi vreme svojo besedo. Omenil sem že, da se pričinja rastiive že marca. Spor je še vedno ali so tako imenovani rekordi s 1. aprilom nelovski. Jaz za svojo osebo teh rekordov ne obsojam, ako pade petelin na glavnem rastišču. Ne sme pa pasti na brezovi veji ali v gostem grmovju, ker še ni postal srečen očka. Sedaj se razumemo, zakaj smatram brezovo vejo za najboljše rastišče. Mladega zaljubljenca pač lažje dobimo kakor prefriganega starca.

O raznih petelinovih glasovih, katere daje iz sebe poleg navadnega klepanja in brušenja, so že dosti pisali.

O ruševcu ne morem povedati nič posebnega. Le to bi omenil, da se v času rastiive, posebno proti koncu, spreletava zelo daleč. Vozi se s planine v planino po več km daleč prav po načinu kraguljev. Osamele putke, katere se ne selijo tako daleč, dobijo tako zaželene obiske. Takšna preletavanja sem opazil s Komna na Smrekovce in s Smrekovca na Petelinjak v Mozirski planini. Tudi lovc: v Solčavi so mi o takšnih preletavanjih pravili. Zračne črte teh poletov so gotovo 4 km dolge.

Čudovita je brzina daljših poletov vseh divjih kokoši. Ko se spuščajo poševno proti zemlji s perutmi, stisnjenimi k telesu, je njih polet gotovo hitrejši kakor katerekoli ptice. Vzrok tej brzini je seveda njih težko truplo. Pri petelinih je z ozirom na spremenjene razmere še normalen stalež. Seveda je treba vzeti v obzir srečo putk, da so izvalile. Ta sreča ali nesreča povzroči lahko tudi močno valovanje v številu. Če si napravi putka gnezdo tik za kočo na Mrzlici, kar sem našel menda l. 1947, ni nič čudnega, da zibelka ne oživi.

Z jerebi je približno isto kakor s poljskim jerebicami. Ne morejo doseči predvojnega staleža, četudi jih pade sedaj dosti manj kakor poprej. Vzrok bo bržkone isti kakor pri poljskih jerebicah.

Čisto pravilno je pripomnil nek tov. v Lovcu, da najboljša piščalka in najsprtnejši godec ne bo nikdar popolnoma posnel jerebovega petja oziroma cicirikanja. So pa med jerebi tudi pravi „šušmarji“ brez posluha. Ko se mi je nekoč (1938) oglasil jereb, sem bil prepričan, da je stara samica, katera se je z leti že nekaj naučila. Ko pa mi je priletela ta „putka“, sem jo spoznal za petelinčka in ustrelil. Našel pa sem, da je imel eno nosnico popolnoma zamašeno s krastami, drugo le delno. Imajo torej tudi pri jerebih nosnice velik vpliv na čistočo glasu kakor pri človeku, ki je nahoden.

Ne vem, kako boste sprejeli jerebarji moje mnenje, da odstreljujemo preveč petelinčkov. Res je sicer, da se izvali navadno več samcev kakor samic, toda samci so bolj korajžni, se raztepejo na večje razdalje od gnezda ter so v večji nevarnosti pred roparicami in torej tudi večji izpadek. Za samice je v glavnem nevarno v času valjenja. Samice se med sabo ne preganjajo ter si mlado dekle izbere za gnezditev prvo najbližje mesto od gnezda mamke. Odloča seveda očka v toliko, da ne trpi drugega samca v svojem območju in se mora mlada mamka s tem zadovoljiti, ter iti z možem tako daleč proč, da imata pred starcem mir. Samica je sicer tudi ljubosumna v prvi vrsti v času paritve in v jeseni. Opazil sem že večkrat čez vse leto osamele samice, katere so mi takoj priletele na klic. Možno, da so izgubile samce, še več pa jih ostane vdovic zaradi lovčeve puške. Poznam mesto, kjer sem l. 1948 ustrelil starega petelinčka in že od tedaj samuje samica, katera mi takoj prileti na klic. Letos se je nedaleč proč izvalila kopica mladičev in je upanje, da prihodnje leto ne bo več vdova.

Zanimivo je iskanje nekaj dni starih kebčkov, ki so se razleteli na vse strani. Vsak lovec mi je še dosedaj zatrjeval, da se vrže

mladič na hrbet ter se pokrije z nožicami s suhim listom. Moja opazovanja to ovržejo. Res je, da se piščanec skrrije pod list, toda ne leži na hrbtu. Dvakrat sem si že izbral po dva mladiča, ko sem jih prepodil, in si dobro zapomnil mesti, kamor sta zopet sedla. Tam, kjer se spusti na tla, se takoj skrrije pod najbližji list, ako pa listja ni, se pritisne tesno k tlom. Skrbno sem moral iskati in našel mladiča šele, ko sem odgrnil bukov list. Ležal ni na hrbtu, temveč čepel, na trebuhu. Vsled zaščitne barve in pa, ker se zarijejo pod listje, se skrrijejo kebčki tako dovršeno, da jih je res težko najti. Kaj pa lisica, podlasica, jazbec — ali imajo tudi tako slabe oči kakor mi, oziroma voh?

Umevno je, da kokljica ne zna prešteti svoje dece. Ko sem ujel dva od šestih, jih vtaknil v žep ter mirno obsedel, je mamka kmalu sklicala preostale štiri ter jih vodila proč, ne da bi opazila mene in menda ne izgube dveli otrok. Ko pa sem vzel enega piščanca v roke, da je začivkal, je v hipu prihrumela kakor razjarjena koklja, tekala prav srdito s povešenimi perutmi prav po načinu koklje okrog mene in jezno kokala. Ko sem ji spustil mladiča, ga je s posebnim glasom — cipkanjem — odpeljala. Da ji še manjka eden, gotovo ni vedela. Ko pa je začivkal v moji roki šesti, je bila takoj zopet pri meni na približno 2 m in igra se je ponovila.

Petelinčki iščejo samice daleč proč od gnezda in tako naletimo na jerebe v jeseni na mestih, kjer sicer nikdar ne valijo. Na takšnih mestih jereb prav rad prileti na klic. Zdi se mi, da privabimo v bližini gnezda le izjemoma mladega petelinčka, dokler je očka še živ. Sicer pa očka itak kmalu prepodi sinove iz svojega kraljestva.

Po mojem opazovanju ostane stari par skupaj. Gotovo pa petelinček ni izbirčen in absolutno zvest, sicer bi ne priletela samica na šušljo, da odpodi tekmovalko ter si sama obdrži spremembe željnega možička. Kakor pa sem zgoraj omenil, se kaže ta nestrpnost pri samici le v jeseni in spomladi.

Omenim še druge naše ptice kokošjega plemena prav na kratko.

Prepelice sem poznal nekda samo po pedpedikanju. Bilo jih je povsod dosti. Prepelice same pa nisem videl dolgo vrsto let. Ni to nič čudnega, saj jo le redkokateri vidi, ker se smuče po žitu in nikakor noče pomladi in poleti vzleteti. Po prvi svetovni vojni so bile prepelice zelo redke. Nekaj pred drugo svetovno vojno so se zopet močno razmnožile, sedaj pa so zopet zelo redke. Vzroka izostanka prepelic ne poznam, bo pa najbrž isti kakor pri jerebica. Vsako pomlad slišim nekaj prepelic, toda kmalu utihnejo in izginejo.

V l. 1935 in 1936 je bilo tu sila mnogo koscev. Ne samo po močvirnih travnikih ob Savinji in po gmajni, tudi po travnikih tik

vasi so se oglašali samci tako nagosto, da sem z enega mesta slišal vsaj po tri. Pri takšnem številu ni čudno, da sem večkrat prisilil katerega kosca, da je moral vzleteti. Sicer pa spada kosec v razred pobrežnikov in v rod povodnih putk. Zato je njegov let podoben letu tukalic. Sedaj so kosci tudi izginili. Prava redkost je, če zaslišim spomladi katerega.

Živo kotorno sem videl samo v ujetništvu l. 1919. Bila je menda zadnji „Mohikanec“ od kotorn iz Solčavskih planin. Ujel jo je neki pastir v past. Poprej je bilo kotorn povsod po Solčavskih planinah in na Mozirski planini dosti. Manj jih je bilo baje na Menini planini in proti Celjskemu gorovju. L. 1924 je še slišal rajnki dr. Jože Goričar pri lovu na ruševca škripati petelinčka na Vrbučevi planini (Mozirska planina), pa je zopet izginil. Od tega časa pa vse do l. 1946 nisem slišal o kotornah v našem območju ničesar več. L. 1946/47 pa se je pokazala manjša kita na Gozdniku (Griško lovišče). Zaslišal in videl jih je lovec Sajdl, nadlogar državnih gozdov. Komaj eno leto so se nato oglašale in že tudi izginile.

Mislím, da bi bil vsak trud razmnoževanja kotorn v prejšnjih bivališčih zaenkrat še brezuspešen. Dokler se ne bodo razmnožile tudi druge ptice kokošnjega plemena, bomo morali takšne poskuse opustiti.

Ista usoda kakor kotorne je zadela belko. Samo enkrat sem jo slišal l. 1946 v severni steni Ojstrice (Savinjske Alpe). Po poizvedbah je ni več. Poprej so jo vsi solčavski lovci dobro poznali. Ker pa zadnja leta nimam poročil iz Solčave, ne morem zagotovo trditi o izginutju belke. Morala pa bi se zopet naseliti, ker je že pred to vojno ni bilo.

Iz gornjega je razvidno, da niso vedno spremenjene razmere — kakor krčenje gozdov, odstrel in podobno — krive izginutja ene ali druge vrste ptic, temveč so še drugi vzroki. Za mnoge izginule živali, posebno ptice, so krivi lovci zaradi nepravilnega odlova, nadalje pastirji in drugi. Večkrat so krive sicer ostre zime, glavni vzroki pa so globlji, kakor vidimo posebno pri naših kokoškah. Po mojem mnenju je glavni vzrok kaka nalezljiva bolezen, v primeru vseh kokošnjih vrst pa kokošja kuga.

Prvi moj učitelj v spoznavanju ptičev je bil moj brat Tonče. On in njegov sovrstnik Tinče sta družno vedela za ves pernati svet, ki je gnezdil v ožjem krogu domačih hiš, oba pa sta delala seveda vedno daljše izlete v gozdove, na polja in ob Savinjo. Jaz sam, 6 let mlajši, ko sem prodajal še platno, sem capljajal za njima, se drl na vse kriplje, če sta šla prehitro in žel za to seveda klofute. Nekoč

sta mi ušla, čeprav sem se za njima drl na vse grlo. Pozneje sem zvedel, da sta šla gledat kose in slavčke.

Slavčki so gnezdili pred 50 leti precej pogosto povsod ob potočkih z malo grmovja. Posebno znamenito je bilo Šteflakovo hrastovje na sredi travnikov in ob majhnem potočku. En grm tik ob stezi je bil stalno gnezdišče slavčkov. Padel je gozdíček, skrčili so gmajno, ter jo spremenili v travnike in celo njive, izginili so slavčki tako temeljito, da nisem v večjem okrožju zasledil niti enega para.

Šele l. 1932 sem našel en par blizu Celja, drugi par pa skoro 8 km više ob Savinji pri griškem mostu. To leto so zopet temeljiteje čistili grmovje in slavčki so po dveh letih gnezditve znova izginili. Šele sedaj so se zopet prilagodili spremenjenim razmeram in gnezdijo posamezni pari pri nas v prvi vrsti po gmajni ob Savinji.

Malokdo se zanima za našo domačo ptico lastovico. Imajo pač lastovice gnezdo v hlevu. Po vaseh so do nedavna poznali le kmečko lastovico. Kot šolarček tudi jaz nisem poznal druge. Neke jeseni pri zgodnjem snegu pa se je natrpalo pod streho domačega svinjaka na stotine mestnih ali hišnih lastovic. Bile so tako izčrpane, da sem jih lahko z roko prijemal. Sedaj sem prvič spoznal tudi to lastovico. Pozneje sem našel njena gnezda v Mariboru, malo v Celju, Solčavi itd. Mestna lastovica si išče hrano raje v višinah in le redko leta pri tleh. Sodil bi, da ima raje malo hladnejše podnebje. Tudi seli se pozneje kakor kmečka lastovica. Čudno pa je, kako razširja svoja gnezdišča. Ne izpodriva sicer kmečke, toda postaja od leta do leta pogostejša in gnezdi že po zidovju pritličnih hiš, česar poprej pri nas nisem opazil.

Ko sem poprej omenil, da mestna lastovica ne izpodriva kmečke, moram omeniti, da je kmečka v upadanju. Kje je vzrok za to, se ne bo dalo lahko ugotoviti. Samo Lahi ne bodo krivi, poprej pomanjkanje gnezdišč v prepolnih hlevih. Tudi ljudje jim razdirajo po hišah gnezda, da jim ne bi ponesnažile prostorov. Precejšen vzrok bo tudi, ker jih je ogromno poginilo pred to vojno, ker so se prepozno selile.

Glede na selitev lastovic opazujem, da se je selila kmečka lastovica pred kakšnimi 15 leti pozneje kakor sedaj. Ni bila posebna redkost, če so letale posamezne še sredi oktobra okrog. Mogoče so bile ravno te pozne in odporne lastovice žrtev mrzlih jesenskih dni, druge pa so se nekaj naučile. Nič ni redkega, če se seli sedaj kmečka lastovica že zadnje dni avgusta in prve dni septembra. Tu pa je treba ločiti starost lastovic. Mladice iz prvega gnezda odidejo takoj

v hríbovje in se „pasejo“ tam v precejšnjih tropih (do 50). Te lastovice tudi prve odidejo. Čez kakih 14 dni se sele mladice drugega gnezda s starši vréd. Le posamezni pari ostanejo še nekaj dni pri nas. Tudi vračajo se zdaj pozneje kakor pred kakimi 15 leti, t. j. šele s koncem marca. L. 1930 sem videl prvo lastovico 13. marca. Bril je oster severovzhodnik, da so mlake zamrzovale. Lastovica je letala nad vodo in pobirala redke žuželke tik nad vodo. Pri tem si je zmočila konce repnih peres. Te kaplje so ji na repu zmrznile in tako ovirale lastovico, da je že prav težko letala.

Z obročkanjem sem dognal, da se vrne star par v staro gnezdo. Rajni dr. Ponebšek mi je sicer sporočil, da je bil edinstven primer, da sta se vrnila oba, jaz pa sem mnenja, da ni to nikaka redkost, ako pač ostaneta oba živa. Ali se je vrnil stari par, se kar dobro spozna po obnašanju pri gnezdu. Stari par se brez obotavljanja naseli na starem mestu. Ako je le eden od dvojice nov, je precej žvrgolenja in vabljenja, preden se udomači v novem bivališču.

Bregulje in hudourniki ne gnezdiijo nikjer pri nas. Pred nevihtami prihajajo k nam „na pašo“. Čudim se njih brzini, ker ostajajo hudourniki še do poznega mraka pri nas in vendar morajo odleteti še v gnezdišča proti Primorju. Če gnezdiijo bliže, mi ni znano.

Podhujka, ležetrudnik, legan (legen*), kozomolz, pa še nočna lastovica — imen na pretek, nobeno pa menda ne zadene značilnega ptiča z nočnim življenjem. Pri nas je njih število recimo stalno. Vsak, ki se zanima za tega ptiča, ga lahko vidi v mraku, ko začne loviti žuželke po zraku. Njegov let je precej podoben postolkinemu spomladi, ko lovi žuželke nad Savinjo.

V mraku ni prav nič boječ. Radoveden sem bil (1949), ko sem našel njegovo gnezdo tik poseke, kako se obnaša pri gnezdu. V mraku, ko sta stara dva že letala okrog, sem krožil okrog gnezda z mladičema. Očividno je priletela najprvo samica na komaj 5 m razdalje do mene, posedala po drevju okrog mene in drdrajoče čivkala. Kmalu se ji je pridružil samec, ki pa ni prišel tako blizu kakor samica. Nekajkrat se je samica zagnala meni nad glavo. Vendar pa ni napadala tako kakor nekatere druge ptice. Napadi so bili lahkotni, boječi.

Spomladi se vrača precej zgodaj, že v aprilu, odhaja tudi zgodaj — avgusta, septembra. Gnezdi zelo pozno, junija in celo še julija, kar me preseneča, ker vabi samec samico že v aprilu. Pozno v noč ali še v jutranjih urah se sliši njegovo drdrajoče vabljenje.

Ljudje v splošnem legena ne poznajo.

* Legen, ker plega po tleh ali po vejah. Ur.

Čopasti škrjanec (žvrljuga) še pred 40 leti ni bil naš gnezdflec. Poznal sem ga sicer dobro, ker se jih je v zimskem času zadrževalo dosti pri nas. Šele po prvi svetovni vojni se je prilagodil našim razmeram in so ostali posamezni pari kot naši gnezdflici. Sedaj je pogost po spodnji Savinjski dolini, in sicer le po ravninskih predelih. Pozimi pa je včasi pravi naval čopastih škrjancev. Priletijo že s prvim mrazom v novembru in decembru ter se vračajo že februarja. Zanimivo pa je, da čopasti škrjanci, kateri se izvalijo pri nas, odletijo. To se je dobro videlo v pretekli jeseni, ko je nastopil zgodnji mraz. Čopastih škrjancev (14. XI. 1950) sploh ni več tu.

Poljski škrjanec je pred zadnjo vojno postal zelo redek. Sedaj je njih število zopet normalno — precejšnje. V juniju 1950 sem se vozil s kolesom proti Letušu. Med vožnjo sem gledal za škrjanci. Že blizu Letuša se je spustil eden na tla poleg ceste na kup gramoza ter normalno pel dalje. Stopil sem s kolesa ter šel peš mimo škrjanca komaj na 4 m razdalje. Škrjanec se ni dal motiti ter je veselo žvrgoel dalje na vrhu kupa, viden vsakomur. Za mene se sploh ni zmenil, kakor da bi me ne videl.

V splošnem opažam, da postajajo naše ptice — posebno pevke — mnogo bolj zaupljive kakor nekdanj. Dobro čutijo, da jih nihče ne preganja. Poprej je lahko zagledal škrjanca le spreten opazovalec, sedaj ga lahko opazuje vsak, če le hoče, kako pobira mrčes po njivah.

Kukavica! O njej so že toliko razpravljali, da bi lahko samo o nji izdali celo knjigo. Francoski ornitologi ločijo baje kukavice po gnezdih, kamor polagajo svoja jajca. Tako bi naj bila recimo ščinkavčeva kukavica, katera polaga jajca samo v ščinkavčeva gnezda. Mladiči, kateri se izvalijo v teh gnezdih, polagajo jajca zopet samo v gnezda ščinkavcev. Druge kukavice bi polagale jajca samo v taščicina gnezda itd.

Je pa menda zelo redko, da najdemo kukavico v šojinem ali sračjem gnezdu. Pred kakimi 25 leti sem jo našel med štirimi šojinimi mladiči. Kakšna pomota je popolnoma izključena. Na moje začudenje je bila med golimi mladiči že precej velika s puhom obrasla kukavica. Približno teden pozneje se je kukavica kakor šoje že delno obrasla s perjem in je bila zamenjava nemogoča. Značilno je, da v tem primeru kukavica ni pometala šojinih mladičev iz gnezda. Mlada kukavica je bila očitno 3—4 dni starejša od mladih šoj. Kukavica je znesla svoje jajce gotovo že takoj v začetku pred valitvijo. Ni pa to tako važno. Važnejša bo valilna doba kukavic in šoj. O tem še nisem dosedaj nikjer čital in so opazovanja pomanjk-

ljiva. Če primerjamo dobo valjenja pri ščinkavcih, katera je okrog 14 dni in dobo valjenja šoj, ki je okrog 17 dni, je razlika 3 dni, kar zadostuje, da se razvije kukavica hitreje kakor šoje. Jajce kukavice je drobno in bolj ali manj podobno in prilagodeno barvi jajc rednikov. Ali je tudi doba valjenja prilagodena? Jaz za svojo osebo sem mnenja, da ne! Pač pa mora biti valilna doba prilagodena valilni dobi malih pevk. Sicer sedijo starši na golih mladičih še nekaj dni in se lahko izvali v tem času še ostalo jajce, ki bi lahko bilo kukavičino. Saj najdemo v gnezdih z golimi mladiči večkrat kakšno neizvaljeno jajce, katero pozneje doraščajoči mladiči zmečkajo.

Kukavic je vedno več in so vedno bolj zaupljive. V začetku aprila, ko se vračajo, sem jih že večkrat videl sedeti po piramidah hmeljev na polju. Prvotno sem bil mnenja, da so to postovke. Videl sem že celo po tri sedeti prav blizu skupaj. Ko bi jih ne spoznal pri odletu in ko je pred nekaj leti na hmeljevki celo zakukala, bi bil še lahko v dvomu, da so postovke ali skobci.

Včasih smo kukavico samo slišali, zdaj jo lahko vsak tudi vidi, če le hoče. Da bi bilo zaradi velikega števila kukavic manj drugih ptičev, ne morem potrditi. Ščinkavcev je zadnja leta res manj, toda vzrok gotovo ne bodo kukavice.

Večjih zamočvirjenih površin v Savinjski dolini ni. Vendar pa gnezdi v malih kompleksih močvirja marsikateri močvirnik.

Prav radoveden sem, kje gnezdijo najbliže sive čaplje. V Savinjski dolini ne vem za nobeno njih gnezdišče in vendar opažam sive čaplje z izjemo maj—junij vse leto. Odstrelimo pa ponajveč mladiče. V juliju prihajajo ob Savinjo in zamočvirjene potoke Lava, Struga, Ložnica in Voglajna po cele družine po 3—4 skupaj. L. 1949 jih je bila v Savinji pri Polzeli cela tropa, 11 skupaj.

Pri nas jim ni dobro... So sicer zelo previdne, lovci pa še bolj lokavi in jih le malo odnese dolge krake v pomladna gnezda.

Dolgo časa nisem vedel, da je mali ponirek naš gnezdilec. Ni niti zelo redek v vseh močvirnih vodah okrog Celja. Drži se izbranelega okrožja trdovratno, kar sem dognal z obročkanjem.

Velika divja raca (mlakarica) gnezdi pri nas na več mestih — ob Ložnici, močvirje ob Savinji niže Petrovč, močvirje niže Mozirja.

Drugih rac nisem zasledil, da bi gnezdile pri nas. Sumim pa, da gnezdi reglja nekje v bližini Celja, najbrž ob Voglajni ali celo ob Hudinji.

O kljunačih sem že pisal v Lovcu, da gnezdijo na Mozirski planini, Smrekovcu, v Solčavskih planinah, Manini planini in po

noticah v Lovcu tudi povsod na Pohorju. V Celjskem gorovju ne gnezdiyo.

Raziskoval sem gnezditvev bekasin (kozic). Našel nisem nobe-
nega gnezda.

Ko končavam o ptičih, ki so lovcem manj znani ali vsaj nezani-
mivi, povem povest o mojem ščinkavcu.

Kdor hoče imeti veselje in zabavo, si naj udomači ščinkavca,
kar ni prav nič težko. V Tivoliju in v večini parkov jemljejo ščin-
kavci otrokom hrano iz rok. To lahko vsak doseže pri ščinkavcih,
ki gnezdiyo blizu hiš. Novak Vinko, brivec v Žalcu in seveda ob
ponedeljkih nimrod, spusti takoj britev iz rok, da nakrmi ščinkavca,
ki prileti iz drevoreda v brivnico. Pacijent na brivskem stolu pa naj
ta čas čaka.

V petrovški šoli je prihajal ščinkavec samec med poukom v
razred ter neženirano pobiral drobtine po tleh. Učenci so ga bili
tako vajeni, da se zanj med poukom niti zmenili niso. Ta ščinkavec
je prihajal k meni v sobo skozi okno in od tu skozi vrata v kuhinjo.
Samica je bila bolj nezaupljiva. Ko sta pitala mladiče, ki so bili
v gnezdu blizu okna na veji divjega kostanja, sem bil radoveden,
kakšno hrano prinašata že starejšim mladičem. Po tem opazovanju
sem enkrat kar v šali položil na okno žgance iz koruznega zdroba
— seveda primerno zabeljene. Na moje začudenje si je samec takoj
nabasal poln kljun žgancev in pital z njimi mladiče. Nato je prišla
še samica in napravila isto. To me je osupnilo in radoveden sem bil
na učinek takšne hrane na razvoj mladičev. Nalašč sem dal skuhati
več dni zaporedoma žgance ter jih polagal ščinkavcem. Ugotovil
sem, da niso imeli žganci nobenega kvarnega vpliva na razvoj mla-
dičev. In vendar sta krmila ščinkavca žgance naravnost mladičem,
ne da bi jih poprej pojedla in krmila nato s krmilnim sokom. (S
krmilnim sokom jih krmila le nekaj dni.)

Drugo leto (1938) si je napravil ta ščinkavec gnezdo komaj 1 m
pod oknom moje sobe, tik ob zidu v divji vinski trti. Samica je
znesla že jajce. Tedaj pa se je začel zanimiv boj med ščinkavci in
penico (brolico). (Penice so gnezdiye redno na tramu bližnjega ko-
zolca.) Penica je začela preganjati ščinkavce iz gnezda. Drugi dan
je znesla ščinkavka zopet jajce, nato pa je prevladala penica in
sama začela nesti jajca v gnezdo, kar poleg ščinkavčevih dveh.
Ščinkavca sta se preselila na sosedovo dvorišče. Boj se je vršil
samo med samicama ščinkavca in penice. Samca sta bila popol-
noma nebrižna!

Ko je znesla penica v gnezdo svoja 4 jajca, je pričela valiti na vseh šestih. Izvalila je vse ter tudi vse mladiče redno pitala. Ko so dobili mladiči popolno perje, je ščinkavce penica očitno zanemarjala, toda po mojem opazovanju ne iz kakšnega odpora, temveč vsled požrešnosti peničinih mladičev. Medtem ko so ščinkavčevi mladiči le slabotno čivkali in prosili za hrano, so peničini mladiči bili kar nasilni. Še to je čudno, da sta mlada ščinkavca sploh rasla, ko vendar nista dobila prve dni primerne hrane, t. j. krmilnega soka, katerega izbljujeta stara ščinkavca mladičem v kljune.

Končne usode obeh ščinkavcev nisem mogel opazovati. Eden je izginil, ne da bi vedel kdaj, drugi pa je čisto slaboten občepel prav blizu gnezda na divjem kostanju in gotovo poginil, ker se penica ni vračala k njemu.

Posebnost v obeh primerih pitanja mladičev je v tem, da so uspevali mladi ščinkavci — sicer že nad 7 dni stari, ko so dobivali koruzne žgance, drugič, da so rasli, četudi najbrž ne dorasli, ko niso dobivali v prvih dneh krmilnega soka, temveč samo surove žuželke.

KoS

Brak — jazbečar

V našem povojnem „Lovcu“ še ni bilo članka o braku-jazbečarju, zato sem se odločil, da napišem nekaj vrstic v prid temu zvestemu lovskemu pomagaču.

Brak-jazbečar se je udomačil pri nas med prvo in drugo svetovno vojno po zaslugi več priznanih kinologov in po zaslugi svoje vsestranske lovske uporabnosti. Kader za to pasmo smo pred vojno dobivali iz Avstrije, pozneje pa so nam dale dober naraščaj tudi domače psarne. Vojna vihra je prekinila že začeto delo in pustila žalostne posledice. Ostalo nam je le malo število čistopasemskih brakov-jazbečarjev, zanimanje zanje pa je veliko in še stalno raste. Vzroke moramo iskati predvsem v izpremenjenih lovskih razmerah. Brakiranje na srnjad je odpravljeno in lovci si žele le psa, ki pusti srnjad pri miru ali pa jo le zmerno požene. Vsaka družina mora imeti vsaj enega psa, ki je zmožen dela po krvnem sledu. Brak-jazbečar je odličen barvar, zanesljivo privede lovca do obstreljene divjadi ali pa jo požene in zaustavi ali zadavi. Niso redki pri tej pasmi oblajavci, pokazača pa si lahko vzgojimo iz vsakega psa.

Poklicni pa tudi ostali lovci imajo radi psa, ki je poleg vsega drugega tudi dober jamar.

Lovec, ki si hoče dandanes nabaviti čistopasemskega braka-jazbečarja, pride takoj v zadrego, kajti čistopasemskih psic je le malo in legla so brž razprodana. Legla psic, vpisanih v ZČR, nam lahko dajo dvomljivo potomstvo, kar kmalu opazimo. Pomanjkljiva višina, jazbečarska glava, slaba odlakanost, tanek rep (brez ščetke), kratki in vidno izkrivljeni sprednji nogi nam kažejo na križanje z jazbečarjem. Ne tajim, da ni nekaj prav lepih psic vpisanih v ZČR, ki nam bodo ob primernem parjenju dale dobro potomstvo. Drugo poglavje so visoki netipični braki-jazbečarji. Teh imamo pri nas nekaj in so celo ocenjeni in vpisani v Jugoslovansko rodovno knjigo. Mislim, da je ta popustljivost velika napaka naših kinologov. Brake-jazbečarje, ki so prekoračili dopustno višino, je treba brezpogojno izločiti od vzreje. Vse rejce pa svarim pred nakupom mladičev od takšnih psic. Moje mnenje je, če imaš veselje do visokih psov, si raje nabavi istrijanca ali posavskega goniča.

Danes stoji pred nami naloga, da spravimo vzrejo braka-jazbečarja na ono višino, kakor jo zahtevajo današnji, za to pasmo izredno ugodni pogoji. Uspelo nam bo to le z importiranjem in je zato nujno, da stopi „Klub za goniče“ v zvezo z avstrijskim klubom „Dachsbracke“, ki nam bo prav gotovo rad pomagal. Tudi sami imamo nekaj prav dobrih psic in če se nam posreči, da jih bomo parili v Avstriji, lahko pričakujemo dober naraščaj.

Slabo pa izgleda pri nas z lovskimi preizkušnjami brakov-jazbečarjev. Odziv rejcev je zelo slab in tudi psi, ki pridejo na tekmo, ne pokažejo niti povprečnih lovskih sposobnosti. Mislim, da se vsak rejec zaveda, kakšne važnosti je lovska preizkušnja psa za celotno vzrejo. Kaj mi pomaga telesno najlepši pes, če je lovsko slab. Avstrijski klub „Dachsbracke“ ne dopušča plemenitve psa ali psice, dokler nista lovsko preizkušena. Šele, ko pes in psica dokažeta svoje lovske sposobnosti in ko dobita pozitivno telesno oceno, jih lahko lastniki uporabljajo za pleme. To moramo s časom uvesti tudi pri nas, kajti le na ta način bomo dosegli, da bodo legla lovska in telesno izenačena in dobra.

Poglejmo še malo vzrejo mladiča samega. Naši „rejci“ imajo zadnji čas navado, da puščajo v leglu tudi po sedem in več mladičev. Trditev, da jih vzrejajo z dojljo, največkrat ne drži in mora kar psica mati prevzeti nase celotno breme. Kakšno je potem takšno leglo, si lahko vsak sam predstavlja. Dojljo upravičujemo, če mati zaradi bolezni ne more dojeti. Na noben način ne puščajmo več ko

6 mladičev, pri prvesnici pa ne več ko štiri.* Med brejostjo posvečajmo psici vso pažnjo glede krmljenja, nege in gibanja. V brejosti ne pustimo psice na noben način cepiti proti steklini, ker je sicer v nevarnosti psica ali pa leglo. Nešteto primerov govori za to. Živinozdravnik bo gotovo toliko uvideven, da nam bo cepil psico pozneje, ko bo izven nevarnosti.

Ko je leglo povrženo, nastopi za rejca velika naloga prehrane psice in legla. Prve tedne še nekako gre, ker je jedec (čeprav izdaten) le psica, pozneje pa je treba pričeti krmiti tudi mladiče. To vprašanje skušajo rešiti rejci s čim zgodnejšo oddajo mladičev.

Kum Hrastniški JRB 270
lastnik Kovač Slavko, Celje

Tako sem slišal, da so ponujali 5 in celo 4 tedenske mladiče v prodajo. Kako pa so važni za mladiča ravno ti dnevi, ko je hrana, ki mu jo nudi človek, le dopolnilo, glavna hrana pa še vedno materino mleko, ve le tisti, ki je primerjal prezgodaj odvzete mladiče z onimi, ki so bili pravilno odvzeti.

Drugo pereče vprašanje je nakup in prodaja mladičev. Zaradi nepoučenosti lovcev se še mnogim špekulantom posreči, da prodajajo manjvredne pse kot čistopasemske. Poznejše pritožbe so zvonjenje po toči. Zato bi bilo pravilno, če bi se vsak kupec, ki si želi

* »Pravilnik o evidenci psov čiste pasme« dovoljuje le 4 mladiče v prvem in največ 6 mladičev v nadaljnjih leglih. Dojilja je dopustna le, če je psica-mati nesposobna za dojenje.

braka-jazbečarja, obrnil na Klub za goniče, za zanesljive podatke o čistopasemskih leglih. Vsi rejci naj bi zato prijavi legla klubu, ki bi bil nato nekak posredovalec med kupcem in prodajalcem. To bi imelo tudi dober vpliv na cene, ki bi se na ta način izenačile, odpravile pa bi se pretirane cene, ki le škodujejo razširjanju te pasme.

Po nabavi mladiča prevzame lastnik važno nalogo, da hrani psička tako, da se bo ta pravilno razvijal in da bo odporen proti raznim boleznim. Mnogi krmijo mladiča predvsem s koruzno polento in mlekom, kateremu prilijejo navadno še vode, češ, da je samo mleko premočno. Tudi ob taki hrani bo mladič dorastel, toda z njim ne bomo imeli velikega veselja. Slabo zobovje in okostje, slaba odlakanost, razna rahitična obolenja, neodpornost proti drugim boleznim bodo posledice take prehrane. Zato posvetimo mladiču največjo pažnjo. Njegova hrana naj bo čimbolj raznolična. Mleko mu nudimo nerazredčeno, kozje je boljše ko kravje. Odlična hrana so ovseni kosmiči, katere skuhamo na vodi in jih nato pomešane z mlekom nudimo psičkom. Če nam je le mogoče, krmimo tudi kuhano meso, ki ga na drobno zrežemo. Večkrat pa lahko nudimo tudi hrustanec ali mehke telečje kosti. Nujno pa svarim pred dajanjem kurjih, govejih in drugih trdih kosti, ki lahko postanejo nevarne tudi odraslim psom. Morda se kdo ne bo strinjal, da je treba dajati psičkom nerazredčeno mleko, češ, da dobe mladiči po takem mleku drisko. To ne drži, kajti mleko psice vsebuje več hranilnih snovi ko kravje. Iz tega razloga je kozje mleko, ki je redilnejše od kravjega, boljše. Hrani, ki jo nudimo našim varovancem, ne pozabimo priliti tu in tam malo ribjega olja. Ne smemo pa v tem pretiravati, kajti kopičenje D vitamina v telesu je lahko škodljivo. Redno bomo hrani dodajali tudi kostno moko, da bo dobil mladič močne kosti. Do šestega meseca ga krmimo trikrat dnevno, nato do enega leta dvakrat, po enem letu pa enkrat dnevno, razen kadar z njim lovimo. Ob tečni in redni hrani se bo naš pomagač razvijal, da bo veselje.

Vsakega psička v tej starosti mučijo gliste. Radikalno sredstvo za odpravo teh je santonin, ki ga nudimo mladiču eno noževko konico nekajkrat zjutraj na tešče, pomešanega z malo mleka. Dobro domače sredstvo je česen, če pripravimo psička do tega, da ga uživa. Jaz sem česen kahal v mleku in tako so ga vsi psi radi polokali. V poletnem času bodo zlasti mladiče mučili zunanji zajedavci. Bolhe odpravimo z znanim pantakan prahom (na zalogi v Lovski zadrugi), ušivost pa z živosrebrno mastjo, ki jo nanesimo samo tu in tam na kožo, kjer potem izhlapeva in s svojimi strupenimi hlapi uniči še tako trdovratne zajedavce. Za psičke same je nestrupeno.

Mlad pes potrebuje tudi mnogo gibanja. Kjer imamo ugodnost, da je lahko na ograjenem dvorišču ali vrtu, jo v polni meri izrabimo in mu damo vso prostost. Seveda, če bo psiček sam, mu bo dolgčas in se bomo morali precej ukvarjati z njim. Nikakor pa ne dopuščajmo otrokom, da bi ga imeli za svojo igračo, ga vlačili za rep in dražili. Na ta način si vzgojimo popadljivca. Če imamo več psov, se bodo stalno med seboj igrali, se valjali in davili ter uganjali še druge norčije tako, da jih bo veselje gledati. Pustimo jim igro, kajti s tem si krepijo telo in postanejo gibčni in utrjeni. Tudi v naravi si mladiči raznih zveri na ta način pridobe gibčnost in moč, ki sta jim za življenje nujno potrebni.

Stalno ležišče določimo psičku že takoj spočetka, in sicer ne v hlevu in po možnosti tudi ne v stanovanju, temveč v nalašč zanj narejeni hišici, ki jo postavimo na zaveten, pred dežjem varen prostor. Če res nikjer drugje nimamo prostora, vzemimo psička v stanovanje in mu določimo stalen prostor za ležanje, kamor ga že v rani mladosti navajamo z „lezi“. V stanovanju se obnese lična lesena postelja, ki ščiti psa pred prepihom in ga veže na določen prostor. Držanje v stanovanju ima prednost v tem, da imamo psa stalno pri sebi in se pes na ta način bolje duševno razvija. Slaba stran pa je v tem, da se pes pomehkuži, postane slabše odlakan, mnogokrat tudi nadležen, če se stalno vrti pod nogami, prosjači za odpadke z mize itd.

Seveda moramo z vzgojo psička pričeti takoj. Navaditi ga moramo na snago v stanovanju, kar ni težko, če psička po vsakem krmljenju spustimo, da se otrebi. V stanovanju ga opazujemo in brž ko prične nervozno z nosom pri tleh hoditi po stanovanju, ga spustimo na prosto. Pri krmljenju ga pokličemo z ostrim žvižgom in po imenu. Nekateri rejci priporočajo tudi navajanje na lovski rog. Pri podajanju hrane navadimo psa s poveljem „lajaj“ ali „glas“, da na povelje zalaja. Pri majhni vztrajnosti nam to ne bo težko doseči. Mnogi psi pa imajo tako rahlo grlo, da gre ta vaja igranje od rok. Psička moramo seveda za njegovo poslušnost vedno nagraditi s kakšnim grizljajem.

Opozoril bi pa rad na napako, ki jo zagreše mnogi rejci pri vzgoji svojih psov ravno v tem času. Že v starosti 2—3 mesecev pokažejo vsi lovski psi veselje do lovljenja kur. Prične se čisto nedolžno. Psiček skoči za kuro, ki se ga ustraši in šrfota. Naš junak dobi še večji pogum in jo prične kar korajžno loviti. Mogoče se mu posreči, da ujame piščanca, ki ga mečka tako dolgo, da ta pozabi dihati. Mogoče se je prikazala še kri in psiček pride na okus, da je surovo kurje meso tudi slastno. Pes tako okusi slast morjenja

in sedaj tega ne pusti, temveč nadaljuje. Gospodar se veseli in je siguren, da je v psu dovolj lovske strasti, morebitne tožbe pa presliši, češ, kaj pa nekaj piščancev. Toda stvar se stopnjuje in pes postane neznošen, ker ne sme več videti perja. Stroški rastejo in mogoče lovsko odlično zasnovanemu psu mora napraviti konec strel. Vsega tega bi ne bilo, če bi gospodar takoj, ko je opazil, da kaže psiček zanimanje za perjad, podvzel ustrezne korake. Najboljši ukrep je ta, da se psa naveže in pelje v bližino ostre koklje, ki ga bo dobro oklofutala, brž ko bo pokazal najmanjše zanimanje za piščance. Mehki psi bodo na ta način ozdravljeni, pri ostalih pa je treba pomagati še z ostro besedo in tudi s šibo. Še eno slabo lastnost pokaže marsikateri pes v tej starosti — nagnjenje k potepanju. Prične se s kratkimi izleti k sosedovemu smetišču, kmalu pa ga zvabi cesta in končno postane nepoboljšljiv potepuh, ki najde svoj konec pod kolesi avtomobila, pri konjaču ali pa postane plen tatov. Tudi temu se da odpomoči s tem, da naprosimo znance, ki zalotijo psa pri potepanju, da ga naženejo domov. Lahko psa tudi sami napeljeemo k potepanju s tem, da pustimo vrata odprta, nekoga pa naprosimo, da se v bližini skrije in psa, ki hoče na cesto, s šibo nažene nazaj. Kmalu bo pes doumel, da sme le v spremstvu gospodarja ali njegovih z doma. Seveda pa rejec ne sme psa zanemarjati ter mu mora posvetiti vsak dan vsaj nekaj ur. Ko bo psiček star 6 mesecev, mu nadenemo prvi ovratnik, katerega se bo obupno branil. Kmalu pa se bo nanj privadil. Psička pričenemo voditi na jermenu, pri čemer moramo paziti, da ne bo vlekel naprej ali nazaj, da se ne bo trgal. Iti nam mora mirno ob nogi na levi strani. Mirni in mehki psi bodo kmalu zapopadli, kaj gospodar od njih zahteva in vodljivost pri njih ne bo problem. Drugače je s temperamentnimi psi. Pri teh večkrat odpove hoja tesno ob plotu ali zidu in vsa podobna sredstva. Takrat moramo vzeti v roke grebenico. Vendar priporočam, da rejci te ne uporabljajo na mlajšem kakor leto dni starem psu in da jo uporabijo le, če odpovedo vsa druga sredstva. Če namreč pravočasno pričnemo z vadbo vodljivosti, so zelo redki psi, pri katerih treba uporabljati ta pripomoček.

Psička smo že zgodaj navajali na njegov prostor s poveljem „na prostor“ ali „lezi“. Brž ko pa je vodljiv, ga pričnemo odlagati, in to na dvorišču ali vrtu s poveljem „lezi“ in „čuvaj“ ter mu pustimo vedno kakšen predmet (nahrbtnik, palico itd.). Čas odlaganja lahko podaljšujemo, če se psiček rad pusti odložiti. To pa dosežemo tako, da zanesljivo psiček ve, da pride gospodar vedno ponj in da je za poslušno delo vedno nagrajen. Ko to vajo že z uspehom izvajamo, jo lahko prestavimo na prosto, toda v kraj, kjer psička ne bodo

motili ljudje, pasoča se živina ali celo divjad. Ves uspeh zavisi sedaj od vztrajne vaje. Ne zamudimo nikoli priložnosti vzeti psa s seboj v naravo in z njim stalno vaditi. Tudi pozneje, ko se pes že lovsko udejstvuje, ga bomo lahko vse leto jemali v lovišče, ker bo odločljiv, vodljiv in ubogljiv. Spoznali bomo, kake neprecenljive vrednosti je pes, ki ga lahko tudi v lovopustu vzamemo v lovišče, ne da bi zaradi tega trpela divjad. Mnogo škodljivcev bomo dobili z njegovo pomočjo v roke. Tako sem sam uplenil v eni pomladi devet mačk, pa niti ene s strelom, ampak vse s psom. In kar je glavno pri tem — vse so se tiho poslovile od sveta.

Aza ZČRMBJ
lastnik Jezovšek Janez, št. Vid pri G.

Priporočam tudi, da naučimo našega braka-jazbečarja aportiranja. Zajcev in lisic nam sicer ne bo donašal, pač pa ga uporabimo za aportiranje jereba, rac in druge male divjadi. Psička priučimo k temu igraje, seveda mora biti že kolikor toliko ubogljiv. Za donašanje rabimo nagačeno veverico ali kunčjo kožo. Opozoril bi na donašanje iz vode, za kar se da brak-jazbečar odlično uporabiti, ker zelo dobro plava in se potaplja. Žal naši lovci te njegove lastnosti ne poznajo in je ne razvijajo. Zato imamo mnogo brakov-jazbečarjev, ki niti v vodo ne gredo.

Zgodaj privadimo braka-jazbečarja na strel, ki mu mora postati nekaj popolnoma vsakdanjega. Jaz sem v ta namen hodil s psom na strelišče, najprvo od daleč — potem pa vedno bliže; končno sem

ga na strelišču tudi odložil. To vajo je treba ponavljati zlasti pozneje, ko prične pes loviti in spozna pomen strela.

Že z osmim mesecem, nekatere pse pa še prej, pričnemo uvajati v delo. Vsaka družina naj bi imela v ta namen določen del lovišča, kjer bi njih člani skozi vse leto vadili psičke. Seveda naj ne bo to najboljši in najlepši del, ampak po možnosti od ostalega lovišča izoliran gaj z nekaj zajčki in brez srnjadi. V tem delu jeseni in pozimi ne lovimo, ampak naj odstrel izvrše člani sami pred svojimi mladimi psički. V lovišče zahajaj zjutraj, ko so sledi še sveže in jih bo pes lahko izdelal. Seveda so prvi pohodi verjetno brezuspešni. Ob količkaj ugodnem staležu pa bo psiček kmalu dvignil prvega zajčka. Takrat bo zaigralo srce vsakemu rejcu, ko bo njegov varovanec prvič glasno čivkajoč hitel za dolgouhcem. Gonja ne bo trajala dolgo, kajti že na prvi kljuki se bo ustavila. Toda led je prebit in psiček se bo ob vztrajni vaji izpopolnjeval v iskanju in gonji. Ne jemljimo pa braka-jazbečarja takoj prvo leto s seboj na brakade, ker si tako vzgojimo le prisluškovalca ali pa kresača. Zgodilo se je, čeprav redko, da psiček prvič tiho teče za zajcem. Toda že po nekaj gonjah bo pričel dajati glas. Nekateri psi imajo od začetka šibek glas, ki se jim pa postopoma krepi. Psov, ki bi gonili tiho med braki-jazbečarji, skoraj ni. Če bi kak rejec imel takšnega psa, ga nikakor ne sme uporabljati za pleme in je najbolje, da ga ustrelji.

Najvažnejša naloga braka-jazbečarja je delo po krvnem sledu. Učiti pričnemo psička z umetnim krvnim sledom. V ta namen lahko uporabimo vsakega ustreljenega zajca, mačko ali podobno. Zajca privežemo za zadnji nogi z vrstico na daljšo preklo in mu parkrat prebodemo z nožem prsni koš. Nato ga vlečemo po tleh tako, da držimo preklo od sebe. Prej smo že z dlako zaznamovali „nastrel“. Od začetka naj bo vlečka le v ravni črti in dolga kakih 50 korakov, pozneje pa jo lahko podaljšamo in naredimo več kljuk. Na prvi sled denemo psička po 10—15 minutah, pozneje pa to razdobje podaljšamo do 1 ure. Seveda so te vaje le za silo. Idealno bi bilo, če bi si vsaka družina nabavila čevlje za napravo krvnega sledu. Pri odstrelu srnjadi naj bi si lovci priskrbeli kri in jo po možnosti konzervirali. Izdelava krvnega sledu in skupno uvajanje vseh družinskih psov v to delo, bi bila naloga družinskega kinološkega referenta in pa lastnikov psov. Psa, ki nam umetni krvni sled že brezhibno izdelava, uporabimo ob prvi priložnosti na naravnem krvnem sledu. Prosimo lovce, da nas obveste, če streljajo na srnjad, ki ni padla na mestu, ampak šele po nekaj sto korakih. Obenem jih opozorimo, da ne poteptajo nastrela in sledu. S psom izdelamo nato sled na

jermenu. Šele zadnje metre popustimo jermen in opazujemo psa, kaj bo naredil. Če bi hotel trgati, ga ostro pokaramo. Psička obenem izpodbujamo z „lajaj“ ali „glas“ k dajanju glasu. Svarim pa izdelovati prvi krvni sled, če ne vemo, ali je divjad padla ali ne in če ni morda le lahko obstreljena. Prvi krvni sled mora biti za psička na vsak način uspešen. Pozneje ne opustimo nobene priložnosti za vajo na naravnem in umetnem krvnem sledu, kajti le vaja naredi mojstra.

Pri delu po naravnem krvnem sledu zahtevamo od psa, da ranjeno srnjad vztrajno goni, jo potegne na tla in zadavi ali pa ustavi ter nam omogoči, da jo čimprej rešimo muk. Hkrati zahtevamo od njega, da ne preganja zdrave srnjadi, ali da jo le zmerno požene. Razliko med zdravo in ranjeno divjadjo pes kmalu spozna in če ne streljamo pred njim srnjadi, temveč ga od gonje zdrave srnjadi odpokličemo in ostro posvarimo, bo sam od sebe pustil gonjo zdrave srnjadi. Pri psih, ki bi pa le kazali ostrost do srnjadi, priporočam, da jih nekaj časa sploh ne jemljemo v lovišče, kjer je srnjad, če pa le, vedno oprčene na jermenu, da se privadijo pogledu na srnjad.

Važna naloga braka-jazbečarja je tudi uničevanje roparic nad zemljo in pod zemljo. Zato morajo biti psi zelo ostri, kar po večini so. Nad zemljo bomo uporabljali brake-jazbečarje predvsem za gonjo lisic in uničevanje mačk. Lisico ti psi večinoma prav radi gonijo. Toda s tem še ne dokažejo ostrosti. Uspešno jih uporabljamo za uničevanje pohajkujočih mačk, kar sem že prej opisal. Naj omenim en primer. V začetku oktobra sem klical jerebe v močno zaraščenem gozdu. Daleč naokoli ni tam nobenega selišča. Že po prvih kiticah se nekaj zaziblje v gosti gozdni travi, kakih sto korakov pod mano in močna okrogla glava tigraste mačke oprezuje za vablјivim glasom. Za strel je bilo predaleč, zato sem izpustil braka-jazbečarja, ki je ležal poleg mene in že napeto opazoval mačko. Seveda sta oba takoj izginila, čez nekaj časa pa je pes že dajal glas na mestu. Ko se prikradem v bližino, opazim na nizki skrivenčeni bukvi mačko, kako se pripravlja za skok. Mislim sem že streljati, pa sem namero opustil, da bi videl, kaj bo. Mačka se je pognala z višine psu za vrat in se zagrizla vanj. Čeprav sem psa poznal kot odličnega daveža, rad priznam, da mi je bilo žal, da nisem prej streljal, kajti pihajoči, cvileči in tuleči klobčič pod drevesom ni izgledal prav nič lepo. Psu nisem mogel pomagati, zato sem samo čakal, da se klobčič za hip umiri. Psu se je posrečilo, da je mačko zagrabil čez prsi in jo stisnil tako, da ji je pošla sapa in je izpustila psa. Ta trenutek je pes izrabil in z večjim prijemom dokončal mačko. Omenil bi samo

še to, da je bilo v tistem delu lovišča malo jerebov in zajcev, čeprav jih drugod tisto leto ni manjkalo.

V delokrog braka-jazbečarja spada še delo pod zemljo. Sam sicer svojih psov v jamarjenje ne uvajam, ker bi na lovu nerad čakal. Jamarji se morda med pogonom ure in ure tolčejo s kako lisico v jami, strelci na stojiščih pa se dolgočasijo in prezebajo. Vendar mi gredo psi sami v jamo, seveda niso tako strastni, kakor če bi jih v jamarjenju posebej vadil. Poklicni lovci in lovski čuvaji pa bodo stremeli za tem, da bodo s svojimi braki-jazbečarji lahko tudi jamarili. Vsem tem priporočam, da psa ne prično uvajati v jamarjenje pred letom dni starosti. V ostalem naj postopajo tako kakor pri jazbečarju ali terijerju, to je, da psa uvedeš v delo v umetnem ali naravnem rovu in to na mlade lisice. Od psa, ki v jami roparico zadavi, zahtevajmo, da jo tudi izvleče, kar nam stori tem prej, če smo ga že priučili aportiranju. Opozarjam, da s težkimi in močnimi braki-jazbečarji raje ne jamarimo, ker nam bodo prej ali slej ostali v lisičini, iz katere jih ne bo mogoče rešiti.

Na lovu bomo opazili, da brak-jazbečar čuva pred ostalimi psi ali lovci uplenjeno divjad. To lastnost izrabimo tako, da odložimo psa ob plenu ali prtljagi in ga pustimo, da čuva, kar bo odlično opravil. Seveda se mora pes v takem primeru ob ustreljeni divjadi zanesljivo zadržati. Jaz psom nisem dal nikoli surovega mesa tako, da ga sploh niso jedli, čeprav sem jim ga pozneje predložil. Tako sem jih obvaroval načenanja in trganja. Mnogi lovci še dandanes greše, ker mečejo psom drob uplenjene divjadi in si tako sami vzgajajo pse, ki trgajo divjad. Poleg tega lahko psi še obolijo, ker je v črevesju divjadi mnogo zajedavcev. Značilno je to, da en sam pes, ki trga, v kratkem času pokvari vso tropo psov. Zato ga moramo takoj odstraniti od skupnih lovov.

Mnogo imamo danes lovišč, kjer so se zaplodili divji prašiči. Tam si ne morem misliti uspešnih lovov brez brakov-jazbečarjev. Nekaj teh psičkov, uvedenih samo na divje prašiče, nam bo zaguralo večji uspeh kakor če prirejamo brakade največjega obsega, z velikim številom po večini nediscipliniranih lovcev. Kaj več o lovu na prašiče z brakom-jazbečarjem bi nam lahko povedal tov. Škulj iz Ortneka, ki ima s svojim Štorom Ortneškim IRBJ 256 na vesti že lepo število ščetinarjev.

Ob zaključku članka bi apeliral na vse rejce brakov-jazbečarjev, da svoje pse čim več vodijo in šolajo, tako da bodo ti vsestransko zasnovani psi res v veselje in pomoč lovcu, ki želi loviti lovsko pravično pred strelom, predvsem pa po strelu.

Kuna

V naših gozdovih še dobro zastopana in najbolj urna roparica je kuna zlatica. Vendar se v našem glasilu o tem lovu le redkokdo ali nihče ne oglasi. Menda so tudi redki lovci, ki ta lov izvajajo ali da imajo priložnost izvajanja. Ta lov ima svoje posebnosti, napete trenutke in užitek bolj kakor vsak drugi lov. Zahteva pa, da imaš več ali manj uspeha, res vztrajnost, skratka res lovca od nog do glave, kar bo potrdil vsak, kdor količkaj lovi na kune.

Pri nas živita dve vrsti kun, kuna zlatica in kuna belica. V goratih in višinskih loviščih prevladuje zlatica, medtem ko v nižinskih loviščih in menda na krasu kuna belica. Po barvi so zlatice precej različne, od temne in do popolnoma blede barve. Po vrednosti kože velja tem več, čim bolj temna je z gosto resavko in gosto podlanko.

Kako silna roparica je zlatica, bi vedel povedati tisti, ki jih dalj časa zasleduje in lovi. V primeri z lisico je lisica precej nedolžna proti njej, čeprav jo v zvitosti prekaša. Pred kuno tudi živali na drevju niso varne. Na tleh pa sledi zajca ali veverico kakor najboljši pes, kar pri lisici redko opaziš. Znano je, da obhodi v eni noči izredno veliko, kar se z ozirom na njeno hrano ni čuditi. Kadar ne obrodijo razni gozdni sadeži, kakor jerebika, šipek, gozdni mokovci in podobni, uživa izključno meso od ujetih živali, to je veveric, zajcev, miši in ptic. Pa tudi srnjačka si privoščiči. Na udomačeni kuni so opazili, da ji najbolj ustreza mešana hrana, nekako polovico rastlinske in polovico mesne hrane. Ker pa pozimi vsega tega primanjkuje, ni čuda, da prehodi v eni noči hribe in doline in da spravi zasledujočega lovca v prave zadrege. Zelo rada gre na počitek v talne rove ali skalne razpoke, katerih ne manjka v goratih predelih ali pa gre v nepristopno skalovje. V takih primerih je pač vse prizadevanje zaštonj. Kako daleč boš šel za njo, je odvisno od tega, kje si prišel na sled, ali je prej že dosti obhodila, ali je našla kako hrano ali ne. Mnenje nekaterih lovcev je, da ko se otrebi, ne gre več daleč. Zdi se mi, da to ne drži. Otrebi se pač, kadar ji je potreba. Pač pa gotovo, da sita kuna ne gre daleč; namreč ko pride do kakšnega plena in se naje, si poišče čimprej prostor za počitek.

Naj opišem, kako se največkrat ta lov konča. Hodiš, slediš, bolj ali manj dolgo in zaslediš, ko pride kuna na veveričji sled. Takoj pospeši skoje, sledi in natančno preiskuje smreke. Tam nekje, ne v najvišjih smrekah, ima skrbno skrito gnezdo veveričji parček. Gnezdo je za kaka dva klobuka veliko, okroglo, lepo iz vejic in mahu spletena gmota, pritrjena navadno v obršo bolj skritih ne najdaljših smrek. V gnezdo se pride od strani skozi okroglo luknjico, katero v gnezdu prebivajoč, lepo objet in v klopčič zvit veveričji parček, zaradi gorkote, za seboj skrbno zamaši. Ko pride kuna do gnezda, ubije prvo prej, ko ima čas skočiti iz gnezda. Bliskovito se požene po vejah za drugo in ko skočita na tla, še nekaj skokov in obračunano je. Plen znosi nazaj v gnezdo, kjer ima potem malico, gnezdo pa ji služi kak dan za prijetno prebivališče. Kjer je gnezd več, kar je navadno, ne skopari z naboji. Zgodilo se mi je že, da sem po prvem strelu v prazno gnezdo varčeval z naboji tako, da sem v dvomu podregal

z dolgo šibo v drugo gnezdo. Po najrahlejšem dotiku se je speljala iz gnezda ko ptica in ob njo sem bil. Po strelih se gnezda preiščejo, ker večkrat dobro zadeta tudi v gnezdu obleži.

Da v hitrosti prekaša zajca, naj pove tale primer. Presledil sem jo v visokem snegu pod skalo zijavko, kjer je ležal večji zajec. Ko zagleda kuno na kakih deset metrov, se požene navzdol v strašanskih skokih, takoj za njim pa kuna. Po kakih sto metrih tekme mu je skočila na hrbet, da sta se valila kar naprej in kmalu je bilo po njem.

Kako krvoločna roparica je, pove tale dogodek, ki ga nisem sam doživel, a pravil mi ga je prijatelj, ki je dober lovec in se vsako zimo izkaže s kako kuno. Pripoveduje: sledim dve kuni. Od časa do časa skočita skupaj, se tepeta; na nekem mestu premaga prva drugo, jo požre do glave in nekaj tac ter gre dalje.

Da pa junaško brani svoje mladiče, sem doživel sam. Ko sem držal v rokah mladiča, ki je cvilil, je pritekla stara ponovno tako trdo mimo nog in s tako hitrostjo, da sem bil resno v skrbeh.

C. M.

Lovsko življenje

Ze od nekdanj velja med ljudstvom za največje grešnike med divjadjo — lisičji rod. Njegova predrznost, združena s pretkanostjo, mu pomaga hitro do plena, bodisi med gozdnimi prebivalci, bodisi in še rajši med domačo perjadjo v kurnikih.

Tudi na našem Pohorju lisičja žlahta ni nič boljša. O tej vedo naše gospodinje dolge in čudovite storije. Ko se najmanj nadejaš, se pritepe rjavi zlodej ter ti jo navije, da se pošteno čohaš.

Dokler je pri hiši kmeta L. stražil okrog voglov še stari Hektor, je bil še nekako mir. Ko pa je moral zaradi starosti od hiše, se je koj začelo. Lisica ima dober nos, ugotovila je kmalu, da sovražnika ni več na voglih in da se nahaja pri hiši lepo število slastnih putk. Prikradla se je skozi luknjo nad vrati kurnika. Dasi trdno zaphana s praprotjo, je ta vendarle morala popustiti ostrim krempljem. In število kurje družine je za nekaj kljunov upadlo.

Toda sreča je opoteča in tudi lisičja včasih. Čez nekaj dni jo je poželjivost vlekla zopet k hiši. Tokrat pa pri belem dnevu opoldne. Z lepo rejeno putko se je poslovila, a za voglom je trčila na Mico, krepko dninarico, ki je šla k južini. Presenečenje je obema ustavilo korake, toda le za hip. Lisica je smuknila pod stezo, a dekle ne bodi leno, za njo. Mica je kričala in robantila na vse grlo. V tem preplahu je lisica zagazila v gosto praprot, preraslo z ostrogo. Mica je prilomastila kakor huda ura in lisica je morala spustiti kokoš in nabrusiti pete. Dninarica je zmagoslavno pobrala že precej oskubljeno čopko ter hitela z njo po gozdu navkreber proti stezi...

Kmetu L. so jeli ti lisičji obiski presedati. Zmenil se je z lovecem Pepetom, da tatici zagode s puško. Koj drugo jutro se je Pepe odpravil na čakanje pred lisičino. Čas je tekel in lovec je v dremavici klel lisico, ki je ni hotelo biti. Predrami ga frfotanje ter opazi, da otepa po vejah kragulj s ptičem v krempljih. Ko sledi roparju s pogledom, odkrije na visoki hojl

gnezdo, kamor se je zavihtel kragulj. En ropar več, si misli ter se zmuzne stran. Ko pride do gozda, nad katerim je bila njiva, posejana s koruzo, mu plane z visokega roba lisica skoro pod noge. Strah jo je zvil skoro v klopčič. Pepe je v hipu urezal po njej, ki je zadeta kmalu izbrcala svojo grešno dušo. Dobre volje, kakor vsak lovec po nenadnem plenu, se za drugi dan zaobljubi kraguljema. Dolgo je čakal ob gnezdu, toda kraguljev ni bilo od nikoder. Postal je nestrpen, stopil je k hoji, si nadel dereze, pljunil si v roke ter se pognal po deblu. Močno je Pepe sopesel na visoki hoji, vendar je zmagal. Z gnezda je vrgel tri že skoro godne mladiče. Pri pristanku na tleh je opazil precejšnjo nezgodo na hlačah, kar mu pa ni kalilo dobre volje, čeprav starih dveh ni dobil. Mladiče je dal oglarju Jernejčku, ki se je ves teden oblizoval s kraguljo pečenko. Taki so pohorski lovci, tako je njihovo življenje — vsakdanji resnični roman.

A. S. Pirc

Obnašanje male divjadi v pogonu

Razne oblike lovskega udejstvovanja so se razvile na podlagi izkustev, ki so jih lovci zbrali, opazujoč obnašanje divjadi v pogonu ali pri zalazu. Pogoj za uspešen lov je vsekakor, da vodja pogona dobro pozna ne samo lovišče, marveč tudi posebnosti posamezne divjadi, ki bo predvidoma prišla pred puško. To je seveda važno tudi za posameznega lovca. Na lovu imamo včasih priložnost opazovati, da imajo nekateri lovci izreden nalet divjadi. Vzrok je morda bolj v tem, da taki lovci pač dobro poznajo posebnosti in navade divjadi.

Med najbistrejšo dlakasto divjadjo je brez dvoma lisica. In ravno lisico je najlažje pognati in goniti. Vzrok leži v dejstvu, da ji njena inteligenca v zvezi z odličnim vohom pri približanju kake nevarnosti takoj pove, da je treba čim hitreje na varno. To lisica stori sicer nagonsko, ne na slepo ter jo vodita pri tem skušnja in rekel bi preudarek, da izbere najprikladnejšo pot za beg. Toda te poti so znane tudi lovcu in če se zunanost pokrajine ni bistveno spremenila, je že nešteto lisičjih pokolenj po isti stečini bežalo na varno. Zato ima lovec, ki pozna lovišče, možnost, da si izbere primerno stojišče po starih skušnjah. Izkušen lovec pa tudi v njemu neznanem okolišu pogodi, kako je treba na lisico uspešno zastaviti. Znano je, da se lisica skuša umakniti skozi čimbolj varno kritje. Če na primer gozd od treh strani obdaja polje in na četrti strani prehaja v sosednji gozd, je skoraj gotovo, da se bo lisica umaknila skozi gozd, kjer je največ kritja. Odvisno je to seveda od smeri vetra in obnašanja lovca, ki tam stoji. Lovec si bo pač moral izbrati stojišče ali zaklon, kjer ga previdno prihajajoča lisica ne bo mogla ovohati in tudi ne videti. V neugodnem vetru se skušamo postaviti čim dlje od stečine, tako da smo po možnosti le v polvetru in uspeh prepustiti dobremu naključju.

Pri večjem pogonu tega ne moremo upoštevati, ker bi med posameznimi lovci nastale vrzeli. Pri večjih lovih itak ne gre zgolj za lisice, ki navadno niso glavni namen pogona. Vodja lova stori prav, če lisičje stečine zastavi z izkušenimi lovci in dobrimi strelci. Če se lisica čuti

obkoljeno, se pritisne in skuša tik pred gonjači bliskovito prhniti iz nevarnega kroga.

Zajec ni tako inteligenten in zaradi tega izgleda njegovo obnašanje nepreračunljivo. Zajec skoči iz loža in zbeži, posebno ob suhem mrazu tako rano, da je zlasti v ravnini treba lovce zelo previdno postavljati, da zajci ne uteko že pred pogonom. Drugič spet, posebno v močni rosi in v gozdovih v oktobru, zajec trdno drži. Če pa vstane, se skuša čim prej vrniti. V gozdovih torej ne bomo v zgodnji jeseni prirejali brakad. Tudi ne velja pravilo, da se zajci v oktobru zadržujejo v gozdu, ker so njive še preveč po ljudeh vznemirjane.

Zajec ima navado, da v gozdu in tudi na polju nekaj časa beži vstric ali pred črto gonjačev, če ga ne gonijo psi.

Zajec itak ne beži posebno daleč, v ravnini kvečjemu kilometer, na kar se obrne in skuša doseči kraj loža.

Vračanje divjadi se najbolj pogosto dogaja pri krožnih lovih ali pogonih na fazane. Komaj se gonjači premaknejo, že prihajajo prvi fazani v teku. Namesto, da bi drug za drugim vzleteli, se v hipu poskrijejo. Uzrli so pač lovca, se obrnili in iščejo svojo srečo na drugem mestu. Velika je razlika med oktobrskim in decembrskim fazanom. V začetku lovske sezone fazan še nima skušenj in je lahko priti do njega. V decembru, ko so že izkusili ogenj dveh, treh pogonov in je tudi kritje slabše, ostane v remizah le kaka stara fazanka, če obkrožanje ni izvršeno na široko. Če je gozdiček, v katerem se nahajajo fazani, pravilno obkoljen, vzlete fazani tako kakor race, v jati, odleteli v nedosegljivih višavah in nekoliko kilometrov daleč.

Zaradi svojstvenega obnašanja v pogonu je fazana lahko spraviti pred lovca na stojišču. Pred gonjači zbeži, če pa zagleda lovca, se obrne, išče kritja in se stisne v razor ali kamorkoli, če je to le mogoče; končno pa vzleti vedno v smeri najbližjega zaklonišča.

V naših gozdovih imajo gonjači navadno palico, da trkajo po drevju in včasih vzklikajo. Zajec ne reagira toliko na šum, kolikor na pojav človeka. Posebnost zajca je, da rad beži v tako imenovane vreče, ki nastanejo, če so posamezni gonjači zaostali za črto in se tako navadno reši na varno.

Zajec teče spočetka pred psi navadno v hrib, kar je treba upoštevati pri pogonih z malo lovci oziroma pri šarjenju.

Po Afriki

Zebre

Voli so se končno srečno prerili skozi neprijazne akacije in po tem naporu obstali, da se odpočijejo. Živali je tu malo več, ceprav ne toliko kakor smo pričakovali. Kmalu zagledamo trop kravjih antilop, ki so se mu pridružile štiri zebre. Voz dirigramo na levo, nas dvoje pa bomo poskusili zalesti divjad z desne strani. Tako bi jim bila pot v svobodno stepe zaprta, z druge strani pa so farme in obdelan svet, zato upamo, da v to smer ne bodo bežale. Farmer, ki osebno upravlja s svojimi stiri voli, premišljuje v gugajočem vozu o možnosti obdelovanja te deviske, toda neverjetno izsušene zemlje, ko ga prekine strel, in še eden. Antilope so že splasene in drče v smeri hribčka, za njimi pa hiti z bliskovito naglico neka črna točka, ki jo spoznamo skozi daljnogled kot noja samca. Na hribčku se antilope ustavijo, noj pa beži naprej. Gordon je zdaj prispel pod vznožje hribčka in se oprezno bliža. Divjad ga še ni opazila, ker je trava visoka skoraj dva metra. Zdaj je že na petdeset metrov, dobro vidimo njega in divjad. Ko dvigne puško, ga antilope opazijo. Prepozno. Z dvema skokoma izginejo za robom. Za hribčkom so se morale obrniti na levo, ker se zdajci pojavijo pred našim vozilom. Izredno naglo se bližajo rdeča telesa. Kar naenkrat se ustavijo ko ukopane. Šele zdaj so uzrle voz, ki ga v visoki travi niso od daleč videle. Vohajo z dvignjenimi glavami. Farmer strelja. Takoj po strelu zbeže, ena antilopa pa zaostaja za tropom, čaka, oprezuje. Končno počasi sledi tovarišiji. Farmer gre proti nji. Spet beži nekaj korakov, potem znova počaka, poveša glavo. Farmer jo zasleduje in to je pogrešno. Če bi jo pustil uro, dve v nemar, bi toliko oslabela, da bi se ji mogel čisto približati. Tako pa ranjena divjad zbere zadnje sile, da nadaljuje beg pred smrtjo. Zdaj je prispela v oni del stepe, ki je poraščen z grmičevjem. S pomočjo ostrovidnega črnca žival spet in spet zagledamo in tudi farmarja, ki jo zasleduje. Toda razdalja med lovcem in plenom se veča. Končno je ta razdalja bila tolika, da je farmar opustil zasledovanje. Skozi daljnogled je mogel še videti, da je iz gozdička prišel bolnemu kosu nasproti trop kongonijev, antilop iste vrste in ga vzela v svojo sredo. V tem konvoju je bolna žival odšla in ves trop se je izgubil v daljavi.

Malo prej je bilo slišati nekoliko strelav z leve. Na hrbtu bližnjega gričevja opazimo bežeče zebre, njihove lepe silhete se dobro odražajo od svetlega ozadja. Ko je Gordon že bil obupal, da se bo mogel približati kongonijem, je pod akacijami zagledal eno samo zebro, ki je tam svoje počivala. Streljal je in zebra je zbežala. Bil je prepričan, da ni zadela, toda črnc je trdil, da je žival zadeta. Oba sta domnevno ranjeno divjad zasledovala. Zebra je po dve sto metrih postala in se ozirala za svojimi preganjanci. Spet strel. Zebra ritne in spet beži. Ker nje beg izgleda zdrav, opustimo zasledovanje in se vrnemo k vozu. Tam nas čaka presenečenje. Zamorca, ki sta iskala obstreljenega kongonija, sta bila medtem prinesla drob, ki sta ga izrezala iz najdenega kosa. Kosa samega nista mogla prinesiti, ker je bil pretežak. Taka antilopa ima do tri sto kilogramov.

Hitro se je odpravilo nekaj zamorcev, ki so kmalu prinesli razsekano divjad. Imela je prestreljeni obe nogi v kolenu in visok strel v pleča. Dobri dve uri kasneje se je vrnil Gordon, ki je kljub vsemu sledil zebro. Streljal je na dve zebri in eno uplenil. Za dokaz je prinesel bedro. Še pred mrakom so ostanek prinesli zamorci. Pri odhodu je še nekdo zaklical, naj ne pozabijo kopita, iz katerih se delajo lični pepelniki.

Gepardi

Lev, ki ga je pričakoval bur te noči, ni prišel. Niti njegovega rjovenja niso slišali. Gordon je bil ukazal, naj sleherno noč gori svetilka pri vhodu v šotor ali pa na tleh zraven vhoda. Morda ne toliko zaradi tega, ker se zver boji luči, vendar je prijeten občutek, če ni treba v temni noči iskati vžigalice. Dvakrat že je moral Gordon klicati dežurnega črnca na odgovornost, ker je svetilka ugasnila. Zamorec je bil luč upihnil, ker ni mogel pri svetlem spat. Njegovo ležišče je bilo tik šotorske stene.

Še pred peto uro je bilo vse budno. Pot je vodila skozi stepo, ki so ji redko razmetane mimoze dale neko posebno karakteristiko. Vsi so se čudili številčnim kitam pegatk, katerih domovina je afriška stepa. Spočetka so se pojavljale kite po 15 do 20 teh zanimivih kur, pozneje pa tudi po sto in več. Ta stepska kura nerada vzleti, prepodena raje zbeži in njen beg je izredno hiter. Na desni se pojavlja majhen trop kravjih antilop. Eden lovcev se je odločil, da se jim približa in odstreli kak kos za kuhinjo. Okrog pol dneva se bo družbi spet priključil.

Visoko nad nami kroži kačji orel ali sekretar, koristen uničevalec kačje zalege v afriški divjini. Plava in kroži kakor velik kačji pastir. Na mah opazi Gordon neko veliko divjad daleč na obzorju. Medtem so jo tudi ostali uzrli in dva lovca kreneta proti njej.

Majhen ptiček zbudi pozornost. To je medar, ki iskalcem medu pokaže drevo, kjer so divje čebele nakopičile svoje sladko bogastvo. Ptiček leta neutrudljivo pred človekom, od drevesa do drevesa in pokaže pot do dupla, v katerem se nahaja med. Pri tem se vedno ozira, če mu človek tudi sledi. Ptiček ve, da bo človek izropal divji panj in vzel samo satovje, polno sladkega medu. Vse drugo pa in posebno čebeljo zalego, bo prepustil prijaznemu vodniku.

Gordon je ostro kritiziral navado ali komoditeto afriških lovcev, da jim zamorci nosijo puške, oni pa se sprehajajo daleč spredaj brez orožja. Tako se zavoljo lahkomišelnosti pripeti večkrat kaka nepotrebna nesreča. Res je sicer, da tudi v Afriki divjad beži pred lovcem. Tudi lev ni izjema. Narobe pa je, če naletiš na levinjo z mladiči. Črni pomočniki izginejo ko kafa, puške odvržejo ali pa jih odneso. Levinja pa v strahu za svoj zarod niti trenutka ne premišlja, temveč brez oklevanja napade lovca, ki je izgubljen, če je brez orožja.

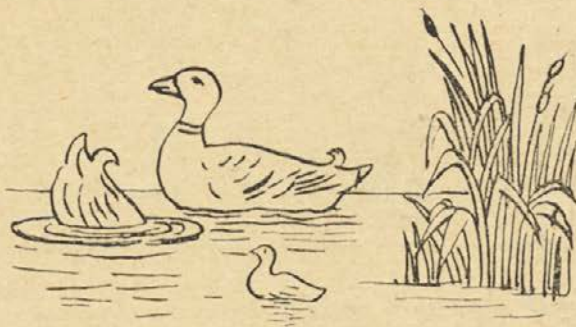
Ali vidite oblaček, ki se nam pod onim nizkim hribčkom približuje? V divjem begu se je medtem približal tropič antilop in nekaj zeber. Na mah se ustavijo tri sto korakov pred vozom, ki se počasi guga po izsušeni stepi. Gordon strelja leže. V gostem oblaku prahu trop izgine. Eden kongonijev zaostaja in po tridesetih skokih pade. Naglo ga črnici prineso, spretno iztrebijo in obesijo pod voz. Za večerjo je preskrbljeno. Voz nadaljuje svojo pot v stepo. V neki globeli stoji večja čreda zeber, gnujev in kongonijev,

toda teren je viden in težko se jim je približati na strešno daljavo. Malo bliže pa se nenadno sproži majhen trop gazel in zbeži v stepo. Med begom pa se naglo ustavi in spremeni smer. Gordon jih je z daljnogledom spremljal in opazil silhueti dveh velikih roparic. »Glej tam, dva leva!« Oddaljena sta kakih osem sto metrov in se precej hitro premikata proti zaraslemu hribovju. Če dospeta tja, ju ne dobimo. Hitro sklenemo, da jim odrežemo pot do gozdov. Izračunani kot je pravičen in vedno več grmičevja raste v tej smeri. Vsak trenutek lahko zveri prestrežemo. V tem prideta Gordon in njegov tovariš do pobite antilope. Na prvi pogled izgleda, da sta jo leva uplenila. Požrto je samo drobovje, toda telo je že v razkrajanju, torej je bila ubita že pred dnevi. Čudno je vsekakor, da trupla niso požrli razni zajedavci.

Zdaj se pokažejo zverine neposredno pred lovci. »Niso levi, to so vendar leopardi!« Gordon se vleže, drugi store isto. Oprezno se zveri približujeta. Lovcev nista opazili. Poči strel. Eden leopardov stoji v vsej svoji velikosti, krasen cilj. Razdalja je 150 m. Gordon strelja in žival pade v ognju. Oprezno se bližamo padli zverini, ker nismo gotovi, da ne bo v odločilnem trenutku skočila in napadla. Po drugem strelu pade druga zver in besno otepa z nogami. Telo se ne vidi v visoki travi. Nenadno pa skoči žival na noge in ko omamljena stoji na trideset korakov pred lovci. Zdaj vidijo, da sta zverini geparda. Gordon vzame očitno težko ranjeno zver na muho in jo položi na zemljo. Ko stopijo k mrtvim zverem, tedaj šele vidijo, zakaj ni napadla. Od prvega strela je levo oko izstreljeno in leva stran glave zmrcvarjena. Gepard svoje sovražnike ni mogel videti. Drugi je dobil strel v vrat in ostal na mestu. Oba geparda sta odrasli samici. Brž sta bili odrti in na kadavre čakajo jastrebi mrhovinarji, ki so se bogve od kod vzeli.

Geparda so že v starem veku krotili in ga uporabljali kot lovskega pomočnika; v Indiji delajo to še dandanes. Gepard je najhitrejša zver stepe in gazela in antilopa mu ne uideata, če si jo je izbral za plen. Ker brzi kakor veter preko stepe in postane popolnoma krotek in privržen človeku, si ga je izbral za svojega lovskega pomočnika.

Koledar

kinoloških prireditve v letu 1951

Datum prireditve	Prireditelj	Vrsta prireditve	Kraj	Določeni sodniki, predavatelji oziroma vodje:
15. II. 1951. 1. III. 1951. 15. III. 1951.	Klub ljubiteljev športnih psov v Ljubljani	strokovna predavanja	Ljubljana, Bonštinkov hram.	Confidenti Peter, Bulc Franjo, diskusijski večer.
april 1951. maj 1951. junij 1951.	Klub ljubiteljev športnih psov v Ljubljani	dresurni tečaj 3 krat tedensko	Lovišče Ljubljansko polje	Vodja tečaja tov. Klemencič Ivan iz Ljubljane.
8. IV. 1951.	Klub ljubiteljev jazbecarjev in terijerjev	vzrejna tekma	Ljubljana	Caf Ivan, Stare Bruno, nam. Drenig Teodor.
15. IV. 1951.	Klub ljubiteljev jazbecarjev in terijerjev	vzrejna tekma	Slivnica pri Mariboru	Stare B. H., Drenig Teodor, nam. Caf Ivan.
15. IV. 1951.	Društvo ljubiteljev pitčarjev v Ljubljani	spomladanska vzrejna (derby) tekma	Lovišče Ljubljansko polje	Koder Julij, Zadnik Ljuban.
6. V. 1951.	Klub za gonice v Ljubljani	smotra psov	Ilirska Bistrica	Kristen Jože.
6. V. 1951.	Klub za gonice v Ljubljani	smotra psov	Novo mesto	Ivanc Adolf, Babšek Milan.
13. V. 1951.	Klub za gonice v Ljubljani	smotra psov	Kranj	Lavrič Janez, Zupanič Franc.
13. V. 1951.	Klub za gonice v Ljubljani	smotra psov	Celje	dr. Lavrič Janko.

20. V. 1951.	Klub za gonice v Ljubljani	smotra psov	Ljubljana	Ivanc A., Zupanič Franc.
20. V. 1951.	Klub za gonice v Ljubljani	smotra psov	v Plavah (Primorska)	Kristen Jože, Zupanc Janez.
24. VI. 1951.	Klub ljubiteljev jazbecarjev in terijerjev	vzrejna tekma	Solkan	Stare B., Drenig T., Caf Ivan.
1. in 2. IX. 1951.	Podružnice KUS Maribor, Murska Sobota in Poljčane	razstava psov C. A. CIB	Maribor	se določi naknadno
16. IX. 1951.	Klub ljubiteljev jazbecarjev in terijerjev	uporabnostna starostna tekma	Lovišče Ljubljansko polje	Caf Ivan, Stare Bruno, nam. Drenig Teodor.
23. IX. 1951.	Klub ljubiteljev jazbecarjev in terijerjev	uporabnostna starostna tekma	Slivnica pri Mariboru	Stare Bruno H., Drenig Teodor, nam. Caf Ivan.
30. IX. — 1. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Kamnik	Zupan Ivan, Babšek Milan, Confidenti Fric.
30. IX. — 1. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Ilirska Bistrica	Kristen Jože, Lavrič Janez, Zupanič Franc.
30. IX. — 1. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Trbovlje	dr. Lavrič Janko, Ivanc Adolf, Strunjak Franjo.
30. IX. 1951.	Društvo ljubiteljev pitčarjev v Ljubljani	jesenska vzrejna in poljska tekma ob enem	okolica Murske Sote	Škofic Jože in Koder Julij.
3.—4. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Črnomelj	Zupan Ivan, Babšek Milan, Confidenti Fric.
3.—4. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Idrija	Kristen Jože, Lavrič Janez, Zupanič Franc.
3.—4. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Poljčane	dr. Lavrič Janko, Ivanc Adolf, Strunjak Franjo.
6.—7. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Novo mesto	Zupan Ivan, Babšek Milan, Confidenti Fric.

Datum prireditve	Prireditelj	Vrsta prireditve	Kraj	Določeni sodniki, predavatelji oziroma vodje:
6.—7. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Gorica	Kristen Jože, Lavrič Janez, Zupančič Franc.
6.—7. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Celje	dr. Lavrič Janko, Ivanc Adolf, Strunjak Franjo.
6.—7. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma brakov-jazbecarjev	Celje	Kosler Oskar, Jakil Venče, dr. Lavrič Janko.
7. X. 1951	Društvo ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani	jesenska vzrejna in poljska tekma ob enem	Lovišče Ljubljansko polje	Koder Julij, Zadnik Ljuban.
10. in 11. X. 1951.	JKZ	finale FLRJ	na Ubu	Zupan, Strunjak, Lapčević, Došen, Kristen.
11. X. 1951.	Klub ljubiteljev športnih psov v Ljubljani	strokovno predavanje	Ljubljana	ni določen!
13.—14. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma brakov-jazbecarjev	Ljubljana	Bernetič Ernest, Zupan Ivan, Lavrič Janez.
13.—14. X. 1951.	(Društvo ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani) Jug. kin. zveza	uporabnostna tekma ptičarjev	Ljubljana	Koder Julij, Radovanović Nikola in nemški sodnik. Vodja tekme Skofic Jože.
13.—14. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Grosuplje	Kristen Jože, Ivanc Adolf, Zupančič Franc.
13.—14. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Kranj	dr. Lavrič Janko, Babšek Milan, Confidenti Fric.
20.—21. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Radovljica	Kristen Jože, Lavrič Janez, Zupančič Franc.
20.—21. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Ljubljana	Zupan Ivan, Babšek Milan, Confidenti Fric.

20.—21. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Kočevje	dr. Lavrič Janko, Ivanc Adolf, Burger Franc.
21. X. 1951.	Društvo ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani	tekma španijelov	Strmol ali Smlednik	Sežun Bogdan, dr. Schober iz Graza.
20. ali 21. X. 1951.	(Klub ljubiteljev jazbecarjev in terijerjev) Jug. kin. zveza	uporabnostna starostna tekma	na Hrvaškem	Caf Ivan, Orban, Bernetič.
25. X. 1951.	Klub ljubiteljev športnih psov v Ljubljani	strokovno predavanje	Ljubljana	ni določen!
27.—28. X. 1951.	Klub za gonice, Ljubljana	tekma za gonice	Cerknica	Zupan Ivan, Jakil Venče, dr. Došen Krešo, Pavlič Vladimír, dr. Lavrič Janko
8. XI. 1951.	Klub ljubiteljev športnih psov v Ljubljani	strokovno predavanje	Ljubljana	ni določen!
22. XI. 1951.	Klub ljubiteljev športnih psov v Ljubljani	strokovno predavanje	Ljubljana	ni določen!

Pri tekmah gonicev sta predvidena dva dneva zaporedoma, in sicer je prvi dan namenjen za tekno mladih, drugi dan pa za zrele gonice.

Ljubljana, dne 6. februarja 1951.

Kinološko združenje za LR Slovenijo

T. č. tajnik:
Koder Julij l. r.

T. č. predsednik:
Zadnik Ljuban l. r.

IZ LOVSKEGA OPRENIKA

Obvestilo. Zakon o posesti in nošenju orožja šteje v 2. členu med orožje, za katerega je treba imeti orožni list, med drugim tudi hladno orožje, ki se mora uporabljati pri napadu in ki se lahko nosi skrito.

Na vprašanje, če se lovski bodež smatra za orožje, je Ministrstvo za notranje zadeve LRS dne 4. I. 1951 pod št. IV 6666/1—50 izdalo naslednje pojasnilo:

»Na dopis št. 4888/6 z dne 23. XII. 1950 vas obveščamo, da smatramo lovske nože, tudi tiste, ki imajo rezilo daljše kot 15 cm, za rezilno orodje, ki je po svoji značilnosti namenjeno za potrebe v gospodarstvu. Zaradi tega za posest in nošenje lovskega noža ni potreben orožni list, prav tako kakor se ne daje orožnih listov za nože, ki jih uporabljajo v obrtih ali gospodinjstvu, čeprav so sicer sposobni za napad.«

J. L.

Doživljaj. Konec oktobra 1950 je tov. Masten iz Loperšice pri Ormožu čakal zvečer na race. Zataktnjen s pogledom v nebo, od koder bi se naj pojavil plen, je v svoji zamaknje-

nosti docela preslišal, da se je na 12 m od njega prikradlo kot tele veliko živinče k strugi pit vodo. Prvi hip misli, da nekdo krave napaja, ker pa ni bilo ne pastirja niti druge rogate živali v bližini, začne sumiti v obstoj privida in zato poostri pogled. Ni motril dolgo črne živali, ko opazi pri dozdevnem teletu le preveč divjemu prašiču podobno glavo, narkar mu brez pomislov požene naboj zrnja št. 8 v pleča. Kruljenje zadete zverine mu je potrdilo, da se ni zmotil. Novico je seveda nesel takoj toplo domov in obvestil tovariše, ki so še isti večer napravili načrt, kako mrcino ujeti ter komu od udeležencev bodo pripadli jetra, meso, mast in koža. Kožo so predelali celo v podplate, ker je neznanško debela in ustrojena neverjetno trpežna.

Drugo jutro zgodaj pokonci in na mestu nastrela najdejo res veliko mlakužo krvi, sled pa 1 km daleč ob vodi, kjer se je končno zgubil v Dravi. Tako jih je prašič s pobegom na hrvaško stran opeharil za najmanj 150 kg dobrot.

P. Maroh, Ptuj

Smola. Tov. Plavec iz Ormoža bi moral biti 18. XI. navzoč pri seji Lovske podzveze v Ptuj. Ker pa so domači vabilo za nekaj porabili, po enem tednu ni nobeden več vedel za pravi datum. Hud na vse, kar se je vrtelo tiste dni okoli njega, se odpravi na slepo že dan prej v Ptuj, kjer najde v svojo še večjo nevoljo, pisarniške prostore zaklenjene. Tavažoj po mestu sem in tja, uredi z

»grom in strelo« nekaj uradnih opravkov na okraju ter teče pred tretjo uro še enkrat nazaj. Smola je hotela, da sreča med potjo predsednika rib. zadruge, kateri ga na vprašanje, kje imajo lovci sejo, pošlje na 2 km oddaljeno Vindiševo žago. Tako je, če se vabilo prezgodaj za nekaj porabi. P. Maroh, Ptuj

Glava »divjega« prašiča, ki jo je razstavil član lovske družine Ormož v podjetju »Triglav«, je vzbujala mnogo zanimanja. Po pravici, saj je tehtala nad 20 kg, trup prašiča pa 326 kg. Po listku na ogromnem čelu bi naj prašiča uplenil tov. Gabrc 10. XI. na farmi zadr. žel. v Ormožu. Razstava pa ni trajala dolgo, ker je pogrešeno glavo zahtevala nazaj omenjena zadruga, ki je prašiča vzredila. Senzacije je bilo s tem konec. P. Maroh, Ptuj

Spomin. Dne 17. XII. 1950 se je vračala jata 12 gosi čez Dolgovaški hrib v smer proti Blatnemu jezeru na Madžarskem. Da se vračajo tako majhne jate, je znamenje, da hude zime še ne bo in da so jim lovci trdo za petami. Imamo tudi večje število priseljenih rac, toda vsled poplav jim je težko priti do živega. Spominjam se lova na race, katerega sva se udeležila nek večer s tovarišem Krapcem, precej blizu madžarske meje, kjer se nahaja velika blatna, s travo porasla luža. V tej luži so se race čutile varne, ker jih lovci zaradi bližine meje navadno niso nadlegovali. Razgaljena do pasu sva se postavila vsak na en konec luže. Neznosno so naju pikali komarji, po nogah pa pijavke. Ko so se race spuščale v vodo, sva jih streljala in zaradi velike množice rac sva kmalu imela jaz 6 in tovariš 7 rac. Pravzaprav mi jih je ostalo le pet, ker mi je eno odnesel kragulj, ko je padla izven strelne daljave in jo nisem takoj pobral, da bi ne motil poteka lova.

Slučajno sem opazil financarja, ki je hitel oziroma tekkel med koruznico v smeri proti Lendavi. Čudna se mi je zdela ta naglica, zato sem tovarišu svetoval, da jo popihava, da ne bi nastal kakšen vrag. In res, komaj sva bila blizu mesta, obložena z racami, nama je nasproti priteklo vse v Lendavi nastanjeno vojaštvo v bojni pripravljenosti in hitelo mimo naju proti meji. Midva sva se prihuljeno režala potegavščini. Financar je, kakor smo pozneje čuli, javil svojemu predstojniku vdor Madžarov čez mejo v Lendavo in ta naprej vojaškemu komandantu. V mestu naju je vodja finance kmalu iztaknil in nama zagrozil s posledicami. Drugi dan sva že prejela povabilo od polkovnika, da se osebno zglasiva pri njem. Malo plašno sva stopila drugi dan pred polkovnika, ki se je ob pogledu na naju pričel na ves glas krohotati tako, da sva se mu morala še midva pridružiti. Smeh je pa zaključilo nekaj požirkov običajne pialinke, ki naju je precej ohrabrila in pa čestitke k imenitni a nenamerni potegavščini. Predstojnik finance je pohlevno spravil svoj »dolgi nos« ...

Riko Koler,

Dolgovaške gorice, 17. XII. 1950.

Na Ložnici so imeli koline. Pa to ni nič čudnega, saj je zimski čas za to. Ampak koline so bile čisto svoje vrste in ni dal prašič svoje mastne duše, ampak lisica svoj kožuh.

V modo je že prišlo, da zmanjka večer za večerom zdaj tele iz hleva ali prašiček iz svinjaka; kokošje tativine so pa tako pogoste, da se že kar prezrejo v okolici. Le gospodinje so nasršene, da je kaj, ker dobijo še marsikatero ostro pod nos od možičkov, ker da kurnikov dovolj skrbno ne zapirajo.

Pa zašliši pozno ponoči Joštova gospodinja, da kokodajsajo kokoši. Da je nepreviden tat v kurniku, je bilo gotovo in da ga bo zalotil in

zgrabil hrust, ki vihti podnevi kladiivo v kovačnici, še bolj gotovo. Skočil je sin-kovač kar pomanjkljivo oblečen h kurniku ter tam takoj otipal mrtvo kokoš. Ker je bila prava kurja tema v oblačnem mlaju in ni mogel otipati tatu, zavpije, naj mu hitro prineso luč. Pri luči so našli še eno kokoško zagvozdeno med planke kurnika. Ko pa odprejo kurnik sam, zagledajo v njem preplašeno lisico, katera je že na debelo poklala kure, menda za splošno potrošnjo. Ker je bila lisica najbrž oslepljena od luči, jo je kovač lahko brez truda pograbil za rep ter jo potegnil iz kurnika.

Pa tudi kovačeve roke so občutljive za lisičje zobe, zato je moral pograbit lisičo še z drugo roko trdno za glavo ter jo brcajočo odnesel v kuhinjo. »Hitro prinesite nož, pa jo zakoljite!« je zavpil kovač, ki ni smel spustiti lisice iz svojega primeža, da ga ne bi ogrizla še bolj. Pritisnil je lisico na klop in zaklali so jo po vseh pravih kakor prašička. Krvi pa niso spekli, ker se je zmešalo med lisičjo kri tudi nekaj kovačeve.

»Prmejduš, koze ne dam! Če boste še vi jagri tako klali lisice, si jo pa vzemite,« je izjavil ložniškemu Jurcu, ki je prišel po kožo.

Sedaj si pa gospodinje na Ložnici in še drugi v žalskem lovišču ne upajo trditi, da so bile za izginule kokoške krive samo dvonoge lisice.

I. D.

Jazbečeva smrt. Sredi maja 1950, približno 300 m od moje hiše, kjer so lisičje luknje, sem stalno opazoval sledove. V nedeljo je moja žena zaklala kuro, jaz pa sem vzel čreva in vanje vtaknil cianovodikovo ampulo, misleč, da bom pobral kakkega lisjaka. Vabo sem položil v nedeljo. V ponedeljek je bilo vse pri miru, a v torek se začudim, ko najdem v klancu 2 m od luknje 11 kg težkega jazbeca. Kako je bilo to

mogoče, ne vem, ker ampula je bila sicer strta, a črevo celo, nepojedeno. Morda je stric jazbec mislil, da so čreva kak črv, pa je po nesreči strl ampulo, ko je s šapo pritisnil do zdevnega črva. Šoštarč Anton,

L. d. Polenšak pri Ptuj

Medvedka. Zadnje dni v juniju l. l. sem se vračal iz službe od Mašuna v Koritnice. V Koritnicah sem videl množico ljudi, ki so nekaj gledali. Stopil sem bližje in videl, da so imeli v zaboju mladega medvedka, starega nekaj mesecev. Povedali so mi, da so ga dobili v bližnji vasi, kjer so ga ujeli. Vzel sem ga in odnesel na svoj dom.

Drugi dan zjutraj sem pa zvedel, da je še en medvedek v vasi Šembije. Malo čudno se mi je zdelo, toda kljub temu sem šel pogledat. Povedal sem jim kakor v Koritnicah, da je to državna last in da je nedopustno po zakonu o lovu, da se privatniki lastijo divjadi. Vzel sem še tega medvedka in odnesel domov, tako da sta bila bratec in sestra zopet skupaj. Javil sem Upravi državnih lovišč, ki jih je oddala v zoološki vrt v Ljubljano, kjer se še danes nahajata.

Tisti čas, ko sem jih imel na svojem domu, sta se zelo popravila in udomačila. Izredno prijazna in ljubka sta bila z ženskami. Domače živali, kakor mačke in psov se ništa niti malo bala, nasprotno so si bili vsi prijatelji.

Ugotovil sem, oziroma sklepal, da sta se medvedka ločila od stare, ki je morala nekje poginiti. Prej je bil namreč vedno sled na enem mestu od stare medvedke, kar po tem nič več. To sem sklepal tudi po mladih medvedkih, ki sta bila močno sestradana. Osem dni pred tem so vojaki imeli v bližini tistega kraja manevre in je lahko mogoče, da jo je doletela nesreča.

Martinčič Maks

Iz Prekmurja. Lovska veselica, katero so priredili naši lovski tovariši 14. oktobra 1950, je v moralnem in gmotnem oziru prav dobro uspela. Ob dobri godbi in čardaših se je rajanje zategnilo v jutranje ure. Preskrba divjačine za prireditve je pa pokazala, da je občutljivo padel stалеž — zajcev v Prekmurju, kjer smo imeli prej zajcev na pretek. Spominjam se, da sem v pol ure brez psa lahko dobil po tri zajce. Zgodilo se mi je čisto, da so kmetje prišli kar nasproti in mi za ustreljene zajce ponujali pečene purane ali kuretino, katero smo zalivali še z vinom. Seveda brez čardašev tudi tu ni šlo in zajce so nam brhke Madžarke kar na hitrico, brez kvaše, spekle s smetano in v masti cvrtim krompirjem. Toda hitro, hitro mine čas, mine tudi lep obraz...

Ob spomladni paši krav sem z veselijem opazoval ob robu gozdičkov, na pašo izstopajoče zajce, ki so hiteli v bližnje vinograde in na travnike. Moje veselje se je kmalu spremenilo v žalost... Kaj je temu krivo, da letos zajcev ni?

1. Loveči psi.
2. Potepuške mačke, ki kar v hišo privlečejo zajca.
3. Ujede.
4. Nemiri v gozdičkih, zavoljo paše.
5. Dovoljena oddaljenost 250 m za psa od hiše ali naselja.
6. Razvada ljudi, da si delajo vsak po svojih zamislih steze in poti do svojih domov.
7. V zimskem času zankarji.

V Petišovcih, na primer, kjer je še lansko leto pri enem pogonu padlo 57 zajcev, sta letos pri celodnevnom lovu z osmimi lovci, padla — dva zajca... V Dolgovaških goricah so kragulji v dveh mesecih odnesli — samo pri nas — petnajst odraslih piščancev. Tako lahko odnašajo tudi zajčke. Čas bi bil, da se v tem oziru

kaj ukrene in z dosedanjo prakso korenito pomete. Nastavijo naj se zanesljivi, resni pazniki, ki bodo kos svoji nalogi in vrh tega bi še nadzorovali malomarne gozdne paznike.

Vse lovske prekrške naj bi notranji odsek hitro in z vso strogostjo obravnaval.

Riko Koler,

Dolgovaške gorice, 22. X. 1950

Svoje vrste lov. Vrnil sem se iz Vrat, od opazovanja gamsov, ko me sosed, po domače Martinek, mali kajžar, povabi v svojo domačijo na šilce žganja. Njegova soba mi pove, da je Martinek v svojih letih mnogo prebil v gorah in med divjadjo. Po stenah je precej gamsovih in srnjakovih rogov, katere je našel po plazovih kot pastir in ovčar.

Po nekaj šilcih sva postala zgovorna in pestro mi je orisal borbo z življenjem za obstoj in za kruh. Z dvanajstim letom ga je njegov oče odslovil od sklede, češ, da naj gre na Koroško za pastirja. Tako je najprvo kot pastirček, pozneje hlapčič in končno ovčar ter skozi vse življenje gamsji gonjač, mnogo doživel med divjadjo. Najbolj zanimiv in zabaven se mi je zdel dogodek, kako je ujel živo kuno zlatico in poljskega zajca in to vse hrati. Martinek je pripovedoval: Služil sem na Dovjem pri kmetu Mežnarču kot ovčar. Ovce, katere mi je poveril gospodar v oskrbo, so bile v hlevu na Mlakah, dobro uro hoda od doma. Zjutraj in zvečer sem hodil krmit ovce, čez dan pa sem gospodarju pomagal pri drugih delih, ki jih pri takih hišah ne manjka. Neki mrzel decembrski dan sem imel veliko srečo. Ravno je zamelo do kolena suhega pršiča, ko korakam krmit ljubljene mi živalce. Pridem do polovice poti, ko se mi nasproti prikotali čudna pošast. Iz bližine sem spoznal, da je zajec. Pripravim se na skok in zagrabil zajca za uhlje. Na moje veliko preseneče-

nje se mu pod trebuhom drži kuna zlatica, ki je svojo žrtev že imela načeto. Takoj sem bil ves krvav, ogrizen in opraskan od ujetih živali. Z največjo težavo in previdnostjo sem ju ločil z namenom, da zajca obdržim živega, kuno pa usmrtilim. Ker pri sebi nisem imel nožiča, sem ji stopil za vrat. Misleč, da je mrtva, primem plen in nadaljujem pot. Že skoraj pri ovčjem stanu se mi ta šment oživi, mi raztrga z ostrimi kremplji površnik in hudo poglobi že prej zadano rano na roki. V tem položaju sem moral prvo umoriti zajca, da sem posvetil vso pažnjo zbesneli kuni, ki sem jo zopet krepko pohodil. Vzel sem iz čevlja vezalke, ter jo zadrnil okrog vratu, češ, sedaj imaš, hudoba, zadosti. Potem pa hitro pot pod noge in naprej za delom. Plen sem obesil v pastirski koči v gliste * (to sta dve letvi pod stropom, na katerih drvarji in pastirji suše drva) ter šel krmit ovce. Po vsakdanjih opravkih se vzpnem v bajto po plen, da ga odnesem domov. V največje začudenje je bila kuna zopet živa in držeč se glist buljila vame. V neprevidnosti jo nehote primem in glej hudirja, kako me je zopet ugriznila. V tem pa me pograbi jeza, vzamem z glist poleno in udarim z vso silo po grešni ji butici. Tedaj je bil šele konec njene- ga roparskega življenja.

Ta plen sem nesel staremu lovcu Polku (Polk je bil oče Rabiča Janeza, dvorskega nadlovca) v Mojstrano. Dal mi je tri goldinarje in še pozneje enkrat goldinar, češ, da je kunjo kožo dobro prodal. S tem je 84letni Jakob Guzelj končal to pot svoje pripovedovanje. Želim mu, da bi še mnogo let kramljal z nami.

Zima Feliks,

Mojstrana, 14. XII. 1950.

* Isteje, istinje

Kupiranje repov pri nemških ptičarjih. O kupiranju repov pri nemških ptičarjih je bilo že nekajkrat pisano. Toda na žalost opazujem tako na tekmah, smotrah in razstavah vedno plemenite in korektno zgrajene nemške ptičarje, pri katerih repi niso pravilno kupirani. Prekratek rep napravi pri živalih vtis pohabljenosti, predolg rep pa tudi ni lep. Rep mora biti kupiran v pravilnem sorazmerju z ostalim telesom.

Da posvetimo v bodočnosti temu vprašanju več pozornosti in da bodo repi pravilno kupirani — kar res ni težko — hočem v naslednjem podati začetnikom in mladim vzrediteljem nemških ptičarjev kratko navodilo.

Kupiranje je izvršiti najbolje prvi ali drugi dan po rojstvu mladičev, da preprečimo močnejšo krvavitev, kajti cirkulacija krvi je pri mladičih iz dneva v dan močnejša. Če se prvi ali drugi dan izvede kupiranje, odpade vsaka desinfekcija. Psica — mati skrbi s stalnim lizanjem za najboljšo zdravljenje, četudi bi nastala slučajno mala krvavitev. Pri pravočasnem kupiranju se tudi ne bo nikdar pojavilo divje meso na rani.

Za kupiranje se rabi zelo oster nož, majhne škarjice (kakor so v rabi za nohte) za markacijo mesta kupiranja in končno centimeter. To je vse operacijsko orodje!

Repi mladičev so namreč različno dolgi; pri nemških kratkodlakih ptičarjih na primer 6—11 cm. Če bi se vsakemu mladiču odrezal enako dolg kos repa, bi bilo močno napak.

Kupiranje izvršimo tako, da centimeter nastavimo mladiču ob zadnjici pod rep in tako ugotovimo dolžino repa. **Eno tretjino do polovice repa je treba odrezati.** Na ta način dobimo pravilno dolžino repa. Pri eni tretjini oziroma polovici — merjeno od konice repa — napravimo s škarjicami znamenje v dlaki. Druga oseba — ki nam pomaga pri tem

poslu — drži mladiča in ga položi s hrbtom na mizo ali za to pripravljeno desko. Pomagač drži z eno roko mladiča, z drugo pa njegov rep. Naglo odrežimo z ostrim nožem rep na mestu, ki smo si ga zaznamovali s škarjicami. Operacija je s tem končana, največkrat brez izgube ene same kapljice krvi.

Če bomo ravnali po teh navodilih, bo kupiranje repov vselej pravilno izvršeno. Koder Julij

More li jezik biti sito, sveder, strugalnik, sesalka? Jezik pri ptičih, dasiravno nima toliko raznih oblik kakor kljun, premore veliko število raznoterih lastnosti, spojenih z načinom preživljanja. Pri večini ptičev, ki živé ob hroščih, a tudi iz razreda vrabcev in kokoši, je jezik »običajen«. Srednje velik je, podolgast in zaradi zadrževanja hrane in potiskanja v goltanec — opremljen v zadnjem delu s šilastimi izrastki. Jezik drugih ptičev, ki rabijo drugačno hrano, se često kar močno loči od te najnavadnejše oblike.

Ako so šilasti izrastki potrebni ptičem, ki se krmijo z žuželkami, da bi zadrževali in vodili hrano v goltanec, so še neobhodnejši ptičem, ki se krmijo z ribo. Dejansko so pri takih ptičih izrastki dobili še večji pomen in so bolj razviti. Pri posameznih, n. pr. pingvinih, stoje izrastki po vsej površini jezika. Pri drugih, recimo pri veliki črni vodni kokoški, so razporejeni po skupinah; pri tretjih (ptičih, ki napovedujejo burjo) — na robovih, a pri potapljavcih — v vrstah. Prišedši v tako žrelo, z jezikom prepolnim šilastih izrastlin, more riba komaž upati na rešitev, a ptiču se ni bati, da bi mu plen smuknil z jezika.

Drugačen pomen ima jezik pri ptičih, ki podobno plovcem dobavljajo sebi hrano, prepuščaje vodo skozi usta; pri njih jezik deluje kakor sito. Bolj ali manj četverooglat, de-

bel, mišičast, poglobljen na sredi, po roboh opremljen z dvema redoma tankih ploščic, ki proti korenu jezika prehajajo v izrastke. Pripija-joč se k dolnji čeljusti jezik iztiska vodo, izpuščajoč jo med ploščicami. Na ta način ostajajo vsi trdi deli hrane v ustih.

Ako se ptica hrani z mesom, n. pr. ujede, mora hrano zdrobiti, zmanjšati, da se more prebaviti. V tem primeru se pojavlja nova dolžnost jezika. Ptica jame »mleti z jezikom« v pravem smislu te besede. Jezik pri mesojedih ima eno ali več redi trdih in ostrih trnov, ki pomagajo hrano zmleti, oziroma bolje rečeno razmaliti.

Zrna ter orehi zahtevajo druge obdelave. Vrabcem in papigam, ki se krmijo z orehi, je treba streti oreh, da bi mogli ven vzeti jedro. Tu vidimo tako pri enih kakor pri drugih, da so usta podobna hrestaču, kleščam za lešnike. Pri zobavih iz razreda vrabcev so gube ali vraze in brdca, na katere ptič pritisne zrno s spodnjo čeljustjo in jezikom, pri tem trdi robovi spodnje čeljusti stopajo v gornjo. Mišičasti jezik, čvrst in debel, z jako razvito raskavo plastjo, poddržava zrno, a nebce in robova spodnje čeljusti, pokrite z namfoteko, ga razbijajo. Papige predhodno obdelujejo hrano z ostrim upognjenim koncem kljuna in z ostrima roboma gornje čeljusti; pri tem jim pomaga jako gibki jezik.

Cel niz posebnosti, povezanih s svojsko prehrano, ima jezik pri detlu. Posebnosti v zgradbi okostnice omogočajo, da detel lahko vrže zelo dolg jezik daleč naprej. Sprednji del jezika je čvrst in običajno ima šilaste izrastke. Jezik sam je gibek in okrogel. Jako razvita žleza se nahaja pod jezikom in izloča lepko tekočino, s katero se jezik moči. Vse to daje detlu možnost, najprej izkoristiti jezik kot svedec za iskanje razpok in

dolbin v drevesni skorji, nato pa pobirati iz teh reg in razpoklin golazen, ki se prijema na lepljivo površino jezika. Hrošči bi mogli spremeniti pregovor »jezik moj — sovražnik moj« in reči detliču: »Jezik tvoj — sovražnik moj!«

Po zamotanosti ustroja samo jezik kolibričev in drugih operjenih svatov, ki sesajo nektar, more tekmovati z detlovim jezikom. Jezik teh ptičev ne le da ima zahomatano obliko piščali, temveč dolžina jezika in kljuna točno ustrežata oni rastlini, s katerih sokom se hranijo. Njih jezik deluje kot črpalka, ki izsesava iz cveta sok. Po tistih krajih zahodne Avstralije, koder je mnogo teh medojedcev, oni več prispevajo k oplajanju takih rastlin kakor pa voda, veter in žuželke.

Poleg teh poznamo še drugačne jezike. Obstoje prehodne oblike od enega jezika do drugega, dobe se tudi svojski jeziki, prav nič podobni opisanim. Na koncu je treba omeniti še nezadostno razvite, zakrnele jezike — majhne po svojem obsegu, ki se ne ujemajo z nobenim name-
nom jezika. Pri pelikanih je n. pr. jezik 4 mm dolg, pri kormoranu (morskem vranu), štrku, pegamu in nekih drugih ptičih — malo večji. Pri vseh teh vrstah ima jezik zgolj en, dokaj omejen namen: pri goltnju zapira vhod v sapnik, da ne bi hrana vanj ušla. Zato vsi ptiči z zakrnelim jezikom, hoteč požreti hrano, sunkoma vržejo glavo nazaj in tako pomagajo jeziku zapreti dušnik.

Vse gori navedeno o kljunu, čutilih in jeziku ne obsega prilagojevanja ptičev za način njih prehranjevanja. Notranji organi ptičev imajo tudi niz značilnih posebnosti, prirojenih samo ptičem.

Redin — A. D.

Zgodnje lisičje leglo. Dne 15. marca 1947 sem imel opravke v Ptuj. Iz

Ptuja sem se vračal po cesti skozi Podvince proti svojemu vinogradu. Za vasjo Podvinci je ribnik in v njem se je igralo do 200 divjih rac. Kot mlad lovec jih grem opazovat; seveda so one tudi mene opazile in odletele. Od ribnika se vračam skozi gozd v smer Pacinje. Gozd je precej obraščen s trnjem. Sredi gozda skoči lisica iz trnja in se ozira nazaj. Raddoven grem gledat v trnje in v trnju najdem jamo, polno vode. Zraven jame v grmiču je bilo gnezdo, podobno kurjemu in v njem 5 mladih lisic 2—3 dni starih. Jaz sem lisice pobil in vrgel v vodo. Takratni najemnik lova je bil mehanikar Kodela iz Ptuja. Ker pa je bilo to 1¹/₂ uro daleč od Ptuja, se peš nisem vrnil na Ptuj, da bi ga obvestil, ampak sem pozneje pripovedoval lovcem, kaj sem doživel in da je lisica na prostem povrgla že 15. marca.

Šoštarich Anton,

L. d. Polenšak pri Ptuj

Iz lovske organizacije

† Ferk Jurij, zidar ter zvest in pošten član lovske družine Dravograjsko Pohorje, je 30. I. 1951 preminul. Pokojnik, rojen 1882. leta, se je od 1911. uspešno in požrtvovalno udejstvoval v lovstvu in zlasti kot izkušen učitelj lovskemu naraščaju.

Lovska salva na grobu naj Ti bo zagotovilo našega trajnega spoštovanja in spomina!

L. d. Dravograjsko Pohorje

Poročilo: Lovska družina Gorica je 17. XI. 1950 priredila lov na lisice v Bukovici. Bilo je 20 pušk in 9 gonjačev. Tovariš Breščak je vodil gonjače, tov. Keber pa določeval obkoljevalne položaje sedmim lovcem, ki so smeli streljati le lisice. Ostali lovci so se pridružili gonjačem in so smeli streljati tudi drugo divjad.

Pomikalí smo se proti Vrtojbi, kjer je mnogo dolin obraslih z gosto robido in akacijo. V prvem pogonu smo uplenili 2 lisice, 2 zajca in 2 kljunača. Popoldne smo uplenili še 2 zajca, 1 fazana in 3 kljunače. Vsled neužgalih nabojev so nam ušle tri lisice. Nenadna sprememba vremena v dež nam je prekinila lov. Vendar smo s tem plenom letni plan izvršili.

Franc Golja, Bukovica,
18. XII. 1950

p. Volčja draga

Po lovskem svetu

Avstrija. Strel s šibrami na srnjad je zdaj tudi v Avstriji od 22. julija 1950 prepovedan. Tega dne je namreč stopil v veljavo novi avstrijski zakon o lovu. Odstrel srnjadi in sploh parkljaste divjadi je odslej dovoljen samo s kroglo ali z »Brenecke« ali »Ideal« municijo. Tudi usmrtilni strel s šibrami je strogo prepovedan. (Anblick) P.

Za prevoz lovskih psov se plača v Avstriji četrtna vozne karte na železnicah in avtobusih.

Nemčija. Okupacijska oblastva v angleški coni Nemčije so dovolila vrnitev 60 % lovišč nemškim lovcem v zakup, 40 % lovišč je rezervirano okupacijskim oblastem, ki sicer plačajo najemnino; ne odgovarjajo pa za škodo, ki jo divjad povzroča.

Nemški industriji je zopet dovoljena proizvodnja lovskega orožja za vse vrste lova z malimi izjemami glede kalibra.

Stanje divjadi je danes v zahodni Nemčiji naslednje: Prašiči so se zelo razmnožili. Pojavili so se tudi v krajih, kjer jih doslej ni bilo in delajo ogromno škodo. Lovci iz vrst okupatorjev jim niso kos, maloštevilnim domačim lovcem pa so bili po razorožitvi 1945. leta pozneje izročene le težke angleške karabin-

ke, ki za lov niso posebno pripravne.

Jelenjad kljub dolgi vojni ni močno decimirana, jeleni pa so se brez izbire odstreljevali tako, da na enega jelena danes pride po osem košut, zaradi česar je močno trpela kvaliteta trofej.

Stanje srnjadi je obupno. Neplanski odstrel in zankarstvo je zmanjšalo stalež v takem obsegu, da je srnjad v nekaterih krajih skoraj povsem iztrebljena.

Zajcev je povsod manj, in sicer zaradi pretiranega odstrela pa tudi zaradi pohajkujočih psov (volčjaki!), nedovoljenega odstrela roparic in zankarstva.

Fazani so skoraj povsem iztrebljeni. Jerebic je več kakor pred vojno, ko jih je neka bolezen decimirala. Morda tudi zaradi tega, ker se strel na tako »majhno« divjad zaradi visokih cen nabojev ne splača.

Kuncev je povsod mnogo; razploidili so se neznansko. Ker so naboji predragi, jih redko kdo strelja.

(Anblick) P.

Italija. Znana lovska revija »Diana« objavlja zanimivo tabelo o hitrosti divjadi v kilometrih urah. Zajec 72, lisica 72, srna 78, divja raca 107, kljunač 105, divji golob 160, orel 193, sokol-selec 320. Hrt 65, kos 56, škorec 80. Domače živali so v primerjavi z divjadjo zelo počasne: prašič 17, ovca 24 km na uro.

Italija. Na Siciliji so lovci v okviru svoje lovске organizacije osnovali klub za borbo proti krivolovcem (lovskim tatovom). Krivolovstvo se je tam tako razpaslo, da je že skoraj vsa divjad uničena. Klubu je oblast obljubila vso pomoč.

Lovska sezona v jeseni 1949 je bila v Lombardiji nezadovoljiva. Ta pojav gre na račun številnih ščenet, ki se potepajo po loviščih brez nadzorstva. Med njimi je posebno mnogo

volčjakov, ki so ostali še iz vojnih časov.

V Latiumu v okolici Rima je lovec Sutta z dubleto ustrelil dva močna volka.

Pretekla zima je bila v Italiji dolga in trda. V okolici Vidma (Udine) je zmrznilo veliko število divjih gosi in rac. (Diana) P.

Anglija. Že nekaj let delajo poskuse s križanjem fazanov s Bantam kokošmi iz Indonezije. Obe vrsti poljskih kur sta si podobni, le da Bantam kura bolj okorno in slabše leta. (Fields Sport) P.

V Angliji je vsako lovišče pod kontrolo lovskih nadzornikov. Lastnik ali najemnik lovišča lahko prenese lovske pravice na goste, če imajo ti lovsko karto. Ker pa stane lovska karta 3 funte, je v Angliji samo 40.000 lovecev-gostov.

Fazanke love v zgodnji pomladi v nalašč zato pripravljenih pasteh in jih prenesejo v fazanerije, da tam znesejo jajca, nakar jih zopet izpuste.

Vidra je v stiski zelo pomemben nasprotnik. Proti psom se včasih uspešno, vedno pa hrabro bori. V skrajni sili se loti tudi človeka.

Anglija. Ugotovili so, da imajo divje race odličen voh, divje gosi pa ne.

Kanibalizem med psi ni ravno redkost. Neki psorejec je pogrešal staro psico, ki jo ni maral usmrtiti, čeprav je bila za lov nesposobna. Krmil jo je skupno z mlajšimi psicami. Ko je izginila, je preiskal kup slame v pasici in našel nažrte ostanke kadavra. Mlade psice so betežno staro sovrstnico zadavile in delno požrle.

V Essexu so opazovali jerebico, ki je znesla 18 jajc in vse zvalila. Essex je ravninski žitorodni kraj Anglije.

(Sport Alfield) P.

Nazadovanje lova v Franciji. Colin Delavand je napisal brošuro, v kateri na podlagi statističnih podatkov dokazuje nazadovanje lova v Franciji.

Tako je na pariški trg pripeljano

	v l. 1913	v l. 1948
škrjancev (!)	668.682	158.869
prepelic	106.771	12.524
divjih rac	63.091	2.068
fazanov	133.813	20.421
brinjev	167.592	9.467
jelenjadi	7.344	720
močvirnic	57.986	2.008

V Franciji je na površini 54.000.000 hektarov lovilo lovecev:

leta 1913	leta 1948
500.000	1.800.000

V Franciji je na površini 54.000.000 lova razen v rezervatih, kjer se divjad goji in razmnožuje. Z lovske karto lahko loviš po vsej državi.

Po francoskem lovskem zakonu se smatra mačka, ki se oddalji 200 m od hiše, za roparico.

Francija. V departementu Cote d'Or so žerjava proglasili za roparskega ptiča.

Lov na srnjad se je v pretekli pozni jeseni tako razpasel, da je bil predsednik lovske zveze Francije primoran lov na srnjad po 25. novembru prepovedati.

»Club Saint Hubert« P.

Holandija. V okolici vasice Nuth je bila ustreljena divja mačka (Felis silvestris), dolga 130 cm in visoka 42 cm. Zadnja divja mačka je bila v Holandiji ustreljena pred 200 leti. P.

Belgija. Odstrel divjih rac v Belgiji znaša letno 3—4000, v Holandiji pa pol milijona. V Holandiji je mnogo več močvirij in velikih ribnikov, katere v Belgiji sistematično izsušujejo.

Belgija. Zaradi pogostih nesreč na krožnih lovih in brakadah so oblasti

nekaterih držav odredile, da morajo gonjači nositi rdeče suknjiče in kape, enako tudi lovci-brakirji.

Royal Saint Hubert Club
(de Belgique) P.

Švica. Komisija pod vodstvom profesorja Baumanna se bavi s študijem vida psa ponoči. Doslej je nedvomno ugotovljeno, da pes ponoči bolje vidi ko človek.

Švica. Vsi nad 40 cm visoki psi morajo biti prijavljeni lovskim inspektoratom.

Švica. Švicarski zvezni veterinarski urad objavlja obširno studijo o zajčji tularemiji, ki se lahko prenese tudi na človeka. Človek pa človeka ne more okužiti s to boleznijo. Bacilonosci so razen poljskega zajca divji kunec, veriverica, sploh vsi glodalci, oposum, lisice, divji prašiči in volk. Tudi prepelica je lahko bacilonosec tularemije. Bolezen so najprej ugotovili v Severni Ameriki in na Japonskem, v Evropi pa šele 1930. leta. Bolezen se je hitro razširila po vsej Evropi, medtem ko v Švici še ni ugotovljena.

(Le Pecheur et le Chasseur
Suisse) P.

USA. Gozdni svizec je v početku živel v severnovzhodnih gozdovih USA. Ko so te zaradi razširitve poljskih kultur požgali, se je svizec preselil na njive in se tu naglo širi. Farmarji se pritožujejo, ker koplje rove in nasipe sredi kultur. Love ga konec junija. Lov nanj je zelo priljubljen, ni pa lahek, in zahteva dobrega strelca.

Podganji kenguruj. Ta žival ni v sorodu niti s kengurjem niti s podgano. Živi v suhih predelih Arizone. Pogosto švigne pred avtomobilskim reflektorjem čez cesto. Za svoje bivališče si zgradi hribček s premerom treh metrov. Kožuh je bel in rjav, v ustih pa ima mošnjiček kakor hrček. Glava je razmerno velika in tudi oči ima črne. Rep je

daljši ko trup in ima na koncu šop. Žival spada h glodalcem in se pase samo ponoči. Zadnji nogi sta nesorazmerno veliki in mišičasti kakor pri kenguruju. Skače tudi po več metrov daleč. Podganji keguruji si izkopljejo za zimo dolge rove pod zemljo, v katerih si naberejo zimsko zalogo žitaric in užitnih koreninic. (Sports Alfield) P.

Indija. Sožitje med različnimi živalmi ni redko. Tigra pogosto spremlja majhna roparica iz vrst šakalov, ki pomaga tigru iskati divjad in zato dobi ostanke pojedine. Ostareli, polslepi in gluhi tiger bi brez tega svojega pomagača težko našel plen za svoje velike potrebe.

Kanada. Rjavega medveda Alaske (*Ursus Konaiensis*) znanost do leta 1896 sploh ni poznala, čeprav je bil dobro znan Eskimom, Indijancem in ruskim trgovcem s kožuhovino. Prvi beli Američani so mislili, da je rjavi medved ogromna zvrst grizlija, ker oba živita v istih krajih, sta podobne barve in napadalna. Rjavi medved živi tudi v tundri brez drevja. Spomladi in poleti so mu glavna hrana lososi (teh salmonidov so kanadske reke polne), sočne rastline in koreninice, vmes pa si izkoplje majhne glodavce izpod mahu. Jeseni uživa jagodičje, posebno borovnice.

V početku zime, ki nastopa na Alaski že oktobra, si izkoplje jamo ali pa zleze v kakšno skalnato votlino, kjer prezimi v zimskem spanju. Tu rodi medvedka 2—3 mladiče. Spomladi pride vsa družina iz jame in takoj začne z ribolovom. Takrat se ljudje previdno bližajo vodam, kajti ogromna zverina ne pozna šale in takoj napade. Barva dlake je temnorjava, pri starih črna. Rjavi medved Evrope je posebna vrsta.

Rjavi medved Alaske je največji mesojed na svetu in prekaša po težini velemačke. Ti medvedi niso

redki do 700 kg teže; v ujetništvu doseže komaj 450 kg. Kanadska vlada pripravlja zakon o njegovi zaščiti.

USA. V Floridi je neka psica poglegla 6 mladičev. Trije so bili čistopasemski, trije pa mešanči. To je tudi znanstveno razumljivo. Pri parjenju s čistokrvnim psom so bila oplojena tri jajčka, kmalu potempa je med brestitvijo drugi pes oplodil še tri jajčka, ki so malo pozneje dozorela. (Sports Alfield) P.

Nova Zelandija. Zanimivo sožitje se je v teku časa razvilo med ptičem viharnikom in neke vrste kuščarjem. Kuščar si izkoplje v zemlji jamo, v kateri živi v najlepši slogi skupaj z viharnikom, ki v njej tudi gnezdi. Za protiuslugo prinaša ptič kuščarju ribe.

Texas. Pogosto spremlja kojota (savanskega volka) jazbec. Kojot zvoha plen pod zemljo (miši, podgane in podobno), jazbec pa ga izkoplje. Lovino podelita.

Nevada. Divjih ovc je vsega še okrog 4000. Vlada Nevade je zaradi njihove zaščite strogo prepovedala odstrel te redke divjadi.

Avstralija. V Avstraliji je od pernate divjadi največ rac. Lov na nje se vrši v poletju, ko so vode še majhne.

Madagaskar. Na tem otoku živi veliko število divjih psov. Madagaški psi love, v nasprotju z afriškimi, ki love v večjih tropih, samo po dva in dva. So pa dobri ribiči, ki čakajo v plitvinah ob obali na ribe kakor čaplje in jih spretno love.

Holandija. Na Holandskem so se podlasice tako razmnožile, da resno ogrožajo poljsko perjad in njena legla.

»Anblick«, P.

Kanada. V lovski sezoni 1948-49 je ustreljene 19.152 jelenjadi, v sezoni 1949-50 pa 19.690; od tega ena tretjina košut in telet. Lov je dovoljen samo od 1. oktobra do 1. novembra. Lastnik lovske karte ima pravico na odstrel dveh kosov. Lovska karta velja za domačine 3 dolarje 25 centov, za inozemce pa 26 dolarjev.

(De Nederlanse Jager) P.

Kinološke vesti

Kinološko udruženje LRS ima svoje uradne prostore v Ljubljani, Trdinova ulica 8, kamor je poslati vse dopise, prijave parjenja in prijave legel.

Uradne ure vsak dan, izvemšči nedelj in državnih praznikov, od 7. do 12. ure, torek in petek tudi še od 15. do 18. ure.

Vzreditelji psov čiste pasme se opozarjajo, da pošljejo potrdilo o izvršeni oplemenitvi takoj Kinološkemu udruženju, prijave legel pa najkasneje v dveh mesecih; po tem roku so pristojbine dvojne.

Potrdilo o plemenitvi mora biti lastnoročno podpisano po lastniku plemenjaka; prijava legla podpiše pa vzreditelj sam. Prijave legla je predložiti v dvojniku!

Tiskovine morajo biti točno izpolnjene v vseh rubrikah, zlasti je točno navesti vpisne številke rodovne knjige ali Registra mladih psov, tako od psice kakor tudi od plemenjaka. To je nujno potrebno, ker je veliko število psov in psic enakih imen.

Kinološko udruženje ima v zalogi tiskovine »Potrdilo o plemenitvi« in »Prijava legla«. Zahtevajte jih po potrebi!

April

Ado Makarovič

Zakaj je Trentar šel na Zlatoroga?

(Boj prakulturnega lovca za ženo)

(Nadaljevanje)

8

Kdaj in zakaj je v lovskem matriarhatu možitev neke ženske nezaželena? Prvotnemu divjemu stanju agamije sledi urejeni skupinski zakon: vsi moški ene skupine nekega plemena so po rojstvu možje vseh žensk druge skupine istega plemena (endogamija), pozneje ene skupine drugega plemena (eksogamija). Preden se pojavi zakon enega moža z eno ženo, poznamo služnostni zakon, v katerem je mož v ženinem plemenu podrejena oseba, ki služi zato, da ima ženo. Temu sledi odsluženje žene in končno rop. Ker pa je za to potrebna gospodarska neodvisnost moža, smo z ropom že na prehodu v patriarhat. Žena je že odvisna od moža, ki ni več samo lovec.

Naš lovec iz matriarhata se na vsak način poteguje za sprejem v ženino pleme, ki nekaterim ženskam ne dovoljuje moža. Vzrok ne more biti v pomanjkanju žensk, ampak raje v slabih gospodarskih pogojih, predvsem prehranjevalnih. Novo obliko družbe odobrava verstvo žen: poleg „matic“ žive v plemenu samo deviške delavke, „čebele“, ki veljajo za hčerke same boginje Matere. Matice so skupna spolna last vseh moških ene skupine ali vsega plemena, trotov — lovcev. Delavke — čebele, ki nabirajo hrano, so sveta bitja, ki se ne smejo možiti. Za to gospodarsko kulturno obliko pa se skriva pravi vzrok: uboštvo in lakota, nujnost ženskega sužnja. Ni zaželeno, da bi vse ženske rodile, da bi ne bilo še več lačnih ust. Trot — lovec mora pošteno delati, če je prišel od drugod; služiti matici in domačim moškim. Tako stanje je mogoče tudi pred eksogamijo, ker ta reši zadevo tako, da gredo domači moški v drugo pleme, v domače pa prihajajo lahko tujci. Naš lovec se bori torej za žensko, ki nima pravice do moža. Mož, ki jo hoče za ženo, in hoče torej vstopiti v pleme, mora dokazati, da je njena „mati“ boginja s tem sporazumna. V resnici gre najprej za preizkušnjo

njegovih sposobnosti, da dokaže z izpolnitvijo zelo težkih lovskih nalog, da bo znal pribaviti plemenu čim več in čim boljše hrane. Končno pa tudi najboljši lovec ni več zaželen in ga je treba ugonobiti za vsako ceno. V tej dobi bi bila popolnoma razumljiva taka naloga, kakršna se postavlja našemu Trentarju: ubiti Zlatoroga. Ta naloga pa ni več pogoj, ampak je ukaz, in neizpolnitvi sledi smrt. Vsa ta gospodarska mizerija se pa maskira z verstvom: boginja naj odloči, in če na lovu ne uspe, ga je ona obsodila, ker se je drznil snubiti njeno hčer, deviško „čebelo“.

V pravljici se taka deklica imenuje „zakleta“: 1. *Z a p r t a* (zaklenjena v prepovedani sobi); okrog gradu raste neprodiren gozd, čuva jo čarovnica, baba, čuva jo zmaj, oklepa jo železna oprema, itd. 2. *Z a k r i t a* (pokrita čez obraz); nosi masko; mogoče sodi semkaj zakletost v kačo ali drugo živalsko obliko in rešitelj jo mora „poljubiti“ še v tej gnusni obliki, to je občevati z njo. Rešitelji s poljubom pomenijo samo drzne nasilneže, ki na ta način naredo iz delavke matico. 3. Deklica je v zvezi z živalmi, ki rešitelju pomagajo ali mu odklonijo pomoč, kakor pač zasluži, t. j. kakor se je on vedel do njih, ne vedoč, da ima opraviti s poslankami boginje; pomaga jim v stiski in jih nahrani, ali odbije prošnjo po hrani in še pretepe. Zakleta deklica je s prisego posvečena, zaobljubljena, torej „zakleta“.

Te pravljice nam predstavljajo optimistično rešitev snubljenja take deklice, ki se ne sme poročiti. Oblika družbe, ki posnema družino čebel, je mogoča le v veliki družini, to je manjši družbeni enoti, sicer nastane nevarnost izumiranja. Zato je taka oblika tudi kmalu izumrla in ostala kvečjemu kot neko kulturno središče večje matriarhalne družbe. *B a c h o f f e n* poudarja tako obliko na več mestih kot tipično za ginekokratico (*Urreligion und antike Symbole*, izdal Bernoulli, Reclam, Leipzig; II. del, str. 275—278).

9

Tudi mi imamo tako pravljico: „*Tri zaklete devojke*“, ki jo je zapisal Matija Valjavec. Tu gre kar za tri take device — „čebelice“, ki jih je „baba“ zaklela. Kdor jih hoče „rešiti“, mora izpolniti tri naloge, ki res niso lovske, a značilne za delo, ki ga je moral opravljati podrejeni tujec v ženinem plemenu. Razen tega pa mora s tem dokazati, da spoštuje svete živali ženskega verstva: čebelo, mravljo, utvo, ki edine morejo izvršiti postavljene naloge, ki so: 1. v eni noči razbrati dva mernika mešanice koruze in pšenice; izvršijo mravlje! 2. v eni noči (?) prinesiti iz vode ključ; izvršijo utve! 3. v eni noči (?) uganiti,

katera izmed treh, enakih ali pokritih deklic je ‚dobra‘; pokaže čebela!

Pravljica pripoveduje o treh bratih, to pa zaradi simetrije, ker so za tretjo nalogo potrebne tri deklice. Ker pa gre prvotno za enega lovca, ki snubi eno dekle, je pravljica označila ostali starejši dve kot ‚hudobni‘ in temu primerno starejša brata kot ‚pametna‘, napram živalim pa hudobna. Mlajši, dobri brat, je torej ‚neumen‘. Ta neumnost pa je prej lovska konzervativnost, če smem tako reči, ker starejša brata sta napredna napram njemu. Ta motiv je ustvaril lovski pripovedovalec na prelomu iz samolovske v drugo gospodarsko kulturo. Spomnimo se na celo vrsto pravljic o treh bratih, od katerih je eden ‚neumen‘ le zato, ker se ne peča s tisto gospodarsko dejavnostjo, kakor starejša brata in oče. Brata sta gospodarsko močna, delavna, spretna, pridobitna, medtem ko mlajši tava po gozdu, se peča z živalmi in naravo, se uči, kaj psi lajajo, kaj ptički pojejo in kaj žabe regljajo, je ljubljenec nadnaravnih bitij in sanjač. Vendar v taki pravljici, ki je navdahnjena z matriarhalnim verstvom, zmaga samo on. To pomeni, da so simpatije poslušalcev na njegovi strani, na lovski strani. Na poti po svetu hočeta hudobna brata razdreti gnezdo mravljam, ukrasti čebelam med in s kamni napasti utve. On pa se postavi zanje, doseže, da se jim ne zgodi nič žalega in jih nahrani! Zato so mu hvaležne in mu pomagajo pri reševanju omenjenih treh nalog.

Tretja naloga je najznačilnejša: čebela pokaže ‚čebelo‘, tisto, ki se ne sme močiti, in s tem mu jo tudi dovoli vzeti. Zopet božanstvo, ki končno odloči. V tem primeru, ker imamo pred seboj pravljico, se snubitev srečno konča za ‚dobrega‘ lovca, kakor se mora nesrečno končati za starejša brata, ki ne marata matriarhalnega verstva in njegovih svetih živali.

Te naloge niso nikakor lovske in kažejo bolj spretnost žene, v kateri je mož ne prekosi: v potrpljenju, iskanju in uganjevanju, in so bolj poniževanje moža, ki ni ustvarjen za tako delo. Tako se je tudi res godilo možu v matriarhatu, če je hotel doseči naklonjenost žene: pomaga ji pri delu ter časti in priznava njena božanstva.

Vse tri živali so gozdne, vendar ne lovske živali, razen utve, ki je bila kakor vidimo, prepovedana.

Iz Valjavčevega zapisa ni razvidno, ali je tudi druga naloga morala biti izpolnjena ponoči. In tretja? Zato pa imamo v ‚nemški‘ pravljici, zapisani pred Grimmom ‚Die drei Königssöhne‘ jasno povedano, da je ubil nesrečnega snubca žarek sonca, toda (napačno!) ne prvi žarek vzhajajočega, ampak zadnji zahajajočega! Naj-

prej kaj več o tej pravljici, ki jo je izdal Wesselski (Deutsche Märchen von Grimm', 1942. R. Rohrer, Brno—München—Wien). To je v umetnem slogu razširjena naša pravljica 'Tri zaklete devojke'. Zapisal jo je Nemeč po neki očitno italijanski predlogi, kakor govore že imena kraljičin: Rubia, Briza in (najmlajša, ki je 'čebela') Pyrola, kar bi pomenilo po mojem: Rdečelična, Pikasta in — Plamena. Da imamo varianto te pravljice pred seboj, ni nobenega dvoma, vendar je naša starejša in originalnejša. Elementi, ki nas zanimajo, so: 1. Z našo 'Babo' se strinja hudobna vila, njih mati, ki jih je zaklela in ki je ni v gradu. Zaklete deklice pa čuva njih oče, vilin mož, ki pojasnjuje bratom postavljene naloge, oziroma jih sam postavlja. 2. Živali, ki pomagajo najmlajšemu, so tu iste: mravlje, čebele in race. 3. Najmlajši, 'neumni', dobi najmlajšo, Pirola. 4. Druga naloga je ista. Prva pa je tu: zbrati tisoč korald, raztresenih v mahu. Izvršijo seveda mravlje. Ta naloga potrjuje mnenje, da gre za žensko gospodarsko dejavnost: nabiranje gozdnih sadežev. Tretja je malce drugačna. Deklice niso pokrite, ampak enake. Ugotoviti je treba, katera je bila začarana v tisočletno spanje z medom, to je, katera je 'čebela'. Plamena — Pirola (sonce). To ugotovi čebela, ki ji obsedi na ustnicah. 5. Deklice so vse dobre, ker imamo poznejšo varianto pred seboj. Pirola pa je očetu 'najljubša' in ravno njo je treba rešiti.

Motiv 'treh devojek' je rodil motiv treh bratov, in ne narobe, ker je skoraj gotovo, da je zadnja naloga iz nekdanje resničnosti, ki se še danes javlja kot prazen običaj v ženitovanjskih obredih! Kadar vse kaže, da bo treba oddati hčer, ker je snubec zmogel že dve težki nalogi, je še zadnje upanje, da bi je ne uganil in izbral 'matico' starejšo hčer, ki se lahko omoži. Še danes pri nas ponekod pokažejo ženinu najprej dve nepravi nevesti, ki jih takoj odkloni. Kar je danes samo šala z dekletoma, našemljenima kot stari babi (!), je bila nekoč kruta resnica. Naša pravljica konča pri obeh starejših bratih pravilno: ker nista uganila prave, **m o r a t a u m r e t i!** Kdor snubi zakleto deklico, zmaga ali pogine. Tako tudi naš Trentar, ker je snubil 'zakleto' deklico, ki se ne sme močiti, in je padel v trenutku sončnega vzhoda, ker ni mogel rešiti niti prve naloge!

Ker se v nemški pravljici vse srečno izteče, je to dokaz, da je pokvarjena varijanta originala, ki mu je naša pravljica mnogo bližja. Pa še en dokaz, da imamo opraviti z lovsko zadevo! Pri Wesselskem ubije oba brata **z a d n j i ž a r e k z a h a j a j o č e g a s o n c a.** Da je moral biti original drugačen, nam govori 'Strel ob sončnem vzhodu' (Lovec' 1948). V Valjavčevem zapisu je v tem malo boljše: 'Tedaj mu da dva mernika žita, koruze in pšenice, da vse to na

jedno noč razbere drugo od drugega. Ko se stori dan, pride baba k njemu in ga vpraša, ali je storil to. On odgovori, da tega ni mogel storiti. Nato mu da baba še drugo delo. Zlate ključke je vrgla v vodo, in te naj vzame ven. A tudi tega ni mogel storiti. Sedaj pa mu reče baba, naj gre v grad, in tu mu pokaže, kje so one tri zaklete devojke.

Nemška varianta nas tu zopet pravilno pouči, da mora že neizpolnitvi prve naloge slediti takoj smrt, kar je tudi samo po sebi umevno, ker mora snubec izpolniti tri naloge. Če torej popravimo v nemški pravljici napako, da se rešujejo naloge podnevi, ker je prvotno mišljeno, kakor kaže naša pravljica, da so se reševale ponoči, in ostane pravilna trditev, da ga ubije žarek sonca, potem ga v originalu te pravljice ubije prvi žarek vzhajajočega sonca. Valjavčev zapis nima več te stare poteze in tudi Valjavec sam, po tekstu, ki sem ga navedel, ni imel več prave predstave, da je mladenič imel za vsako nalogo na razpolago eno noč, kar je že po pravljичnem stilu nujno, in tudi po nemški inačici. ‚Dan‘ začne z vzhodom sonca, posebno če se postavi zahteva, da se v eni noči mora izvršiti tako težka naloga.

10

Imamo torej opraviti z isto silo, z isto boginjo kakor v bajki o Trentarju. Oče zakletih deklic je vilin mož. Zato nekaj besed o vilinskem zakonu pri nas, kjer si vila aktivno in sama izbira moža, ne kakor v srbski narodni pesmi. 1. Vila se zaljubi v lovca (Kelemina, 140, 141) na lovu: ‚Nekdaj se je pripetilo, da je zadel ob belo (!) košuto. Dirja za njo — a hipoma zapoje Rojenica tako milo, da se je ves razvnel in pozabil vse, tudi belo košuto —‘ (140)! Podobno v Baumachovem ‚Zlatorogu‘. 2. Žalka si vzame lovca za moža (141). 3. Žal žene lovijo pastirje, da se ‚pri njih grejejo‘. 4. Lovec, ki ga ljubi vila, ulovi vse kar hoče (Zeleni lovec). Tudi s Trentarjem je bilo tako. 5. Kralja Matjaža ljubi vila, ki ga uspava, ker ji je postal nezvest.

Po nemški pravljici sodeč, se torej ‚viline hčere‘ ne smejo poročiti, oziroma tiste, ki jim vila ne dovoli, ker jih smatra za svoje hčere, pohčerjane ‚čebele‘. Vila je v nemški pravljici uspavala moža in ‚zaklela‘ najmlajšo hčer, dokler ne pride nekdo, ki jo bo častil (Vilo — boginjo) in bo tako odličen lovec, kakor je bil enkrat stari kralj, ki se mi zdi tako podoben kralju Matjažu: ‚Und drinnen am Tische sass ein alt eisgrau Männlein, dem der Bart ging bis auf die Füsse‘ (211). Ta kralj,

ki postavlja naloge mladeničem, pa nas spominja tudi na tistega kralja, ki postavlja nalogo — Zelenemu lovcu! Mogoče imamo tudi tu „moža“ gorske vile, ki čuva zakleto hčer, bivšega ljubega Dagane, katera ljubi sedaj Zelenega lovca, ki pa jo je tudi osleparil za zaupanje in se zaljubil v njeno „hčer“. Pustimo te čudovite komplikacije, ker nimamo nobene osnove, da bi jih dalje zasledovali. Eno je gotovo, da je uvod v snov o Zelenem lovcu precej pravljичno izpremenjen in ima gotovo svoj smisel, da je na mesto „Babe“ — Vile — stopil njen mož!

11

Brez ozira na to pravljico je gotovo, da že v matriarhatu čuva gospodarske interese plemena poleg žene tudi mož. Zato je že načelno sovražnik vsakega tujca, ki bi se kot mož ene izmed žen hotel vriniti v pleme, zlasti če je ubogo in se bori za vsakdanjo prehrano. Tako je še danes v lovski matriarhalni kulturi, ki jo označuje Frobenius kot „hamitik“ („Kulturgeschichte Afrikas“, Aethiopik und Hamitik, str. 239): „Da dobi fant deklico za ženo, mora več mesecev hoditi na nevarna podjetja (Brautritte), izvrševati težke naloge (borbe z levi) in se končno še postaviti s katerim sestričem neveste z orožjem v življenjsko nevarnih dvobojih. Do takega junaštva in vztrajnosti ga vzgaja deklica, ki skrbno čuva svoje devišstvo. (Glej konec 5. stavka tega spisa!) Ko je končno dobil ženo, ni nikdar gotov, da je njen neizpodbitni gospodar —. Boj je parola v življenju hamitske kulture. Ohranila se je v prvotni čisti obliki le tam, kjer oblikujejo življenje trdi pogoji, v puščavah, v katerih je le malo divjadi in kjer ta beži; kjer črede nezahtevnih živali (koz, velblodov, oslov) komaj najdejo hrano. Značilno je, da pri pravih Hamitih, tudi pri onih, ki so že deloma živinorejci, le tisti mladec kaj velja, ki more v enem dnevu (od sončnega vzhoda do zahoda) na lovu (v teku) upehati gazelo do smrti. Pri mnogih malih klanih kulture Mahalbi (t. j. „lovcev“) je odvisen obstoj od zmage človekove moči, duševnih sposobnosti in v nadkriljevanju lovne živali. Umetnost zasledovanja divjadi je razvita do take višine, da je za nas Evropejce naravnost misteriozna“ — — itd.

Pri teh lovcih se je izbira med dvema možnostima — zmagaj ali pogini! — omilila toliko, da se snubec v težkih in smrtnonevarnih nalogah izkaže kot dobrega hranitelja plemena, ki ga končno sprejme, če je prestal vse preizkušnje in ni prej poginil. Interesantni so tu boji s sestričem neveste, ki ima nalogo ubiti ga.

Ta dvoboj me spominja na narodno pesem o ženitvi Sibinjanina Janka. Pesem je znana v več različnih. Držal sem se teksta očeta Andrije Kačiča — Miošiča (Razgovor ugodni naroda slovinsko-ga', priredba Nikolića, Zagreb, 1923 pod številko 34, ki ga popolneje ponavlja dr. Branko Vodnik v 'Hrvatski knjižnici' MS, knjiga VI., str. 186—190). Janko snubi Janjo Temišvarko. S v a k (šura) mu piše, naj pride po nevesto s svati, a naj ne jemlje s seboj svojega nečaka Sekulo, češ 'u vinu ga kavgadžijom kažu', v resnici pa zato, da mu ne bi pomagal pri izvrševanju nalog. Sekulovi materi se to čudno zdi in pošlje sina, oblečenega v 'bugarske haljine', za svati, da bi v sili pomagal stricu. Sekula res reši Janka iz smrtne nevarnosti s tem, da sam izvrši postavljene naloge. Pesem je torej pokvarjena, ker prvotno ne more biti govora o kakšnem namestniku in Sekula nastopa zato, da ga pevec postavi kot boljšega junaka od samega Sibinjanina.

Kada li se vinca ponapiše,
Šure zetu igre zametnuše;
Iznesoše na kopju jabuku,
Te su njemu tiho besedili:
„Striljaj, Janko, na kopju jabuku:
Ako li je ustrelit ne možeš,
Nit ćeš otić ni odniti glavu,
Ni odvesti lipotu divojku.“

Janko razume, da gre zares, in si pravi:

Ludo ti sam izgubio glavu!

Sekula reši situacijo: prestrelil jabolko. Potem reši drugo nalogo in preskoči devet konjev, in končno tretjo: izmed devetih deklic ugane pravo. To nalogo, ki nas spominja na tretjo v obravnavani pravljici, reši Sekula tako, da razprostre pred deklice 'skerletnu dolamu', na katero 'prosiplje od zlata prstene' in reče:

„Kupi sada od zlata prstene,
Ujno moja, Jankova divojko!
Ako li se koja druga maši,
Osić ću joj ruku do lakata!“

Vse torej zelo enostavno in 'modro', da si ni mogoče misliti naivnejše rešitve. V resnici pa gre za iste ali podobne naloge, ki so jih nekoč postavljali in ki so še tako spretnemu pastirju, vzete vse tri kot celota, kratkomalo neizvedljive. Sekula predstavlja 'bugarina', to je pastirja; mati ga v drugih inačicah pokliče s planine. V resnici

je vzorec iz madžarske ravnine, pastirske kulture, in nima z viteškimi igrami ničesar opraviti, čeprav je marsikaj tega ostalo še do poznega srednjega veka med vitezi, saj je sam turnir pastirska igra dvobojev. Drugi različki naše pesmi imajo med postavljenimi nalogami tudi dvoboj z ‚velikanom‘ (glej Franceta Marolta ‚Slovenske prvine v kočevski ljudski pesmi‘ v ‚Kočevskem zborniku‘, 1939, str. 270—273, ki navaja literaturo in številke v Vuku). Ta dvoboj pride prvotno v poštev kot druga ali tretja naloga, na vsak način pa preden se snubcu odprejo vrata grada ali hiše, kjer je skrita deklica. Šele po zmagi v dvoboju je mogoče uganjevati deklico, ki je kot zadnja ovira postavljena gotovo kot najtežja. ‚Ženitba cara Dušana‘ pa pojmuje to drugače, napačno, ker velikan Balačko sledi snubcu, ko ta že odhaja z nevesto, da bi ga premagal in mu jo spet vzal. To pesem (Vuk, II.) smatrajo za najstarejšo inačico te snovi zaradi mitičnega vojvode Balačka s tremi glavami, s katerim se mora boriti carjev nečak Miloš. Ni dvoma, da je Balačko s tremi glavami mitološko bitje, ki spominja na našega Pegama:

‚iz jedne mu modar plamen bio, a iz druge ladan vjetar duvao‘, prvotno gotovo triglavi lovec Perun (glej ‚Lovski izvor dualizma‘ v ‚Lovcu‘ 1939), tukaj pa prilepljen motiv iz starejše variante pesmi o ‚ženitvah‘ lovcu. V zbirki Marjanovića (str. 14) se ženi kraljevič Marko in namesto njega rešuje naloge ‚Mile čobanin‘, ki se mora boriti z Milovanom, ‚strašilom, komu iz nozdrva grozna kiša liva, iz ustiju oganj — vatra pali, a iz usta gromovi pucaju‘. Tudi ta je v bistvu Perun.

V Mažuraničevi zbirki (str. 43) se ženi Janković Stojan in Sekula se bori z Vidom Žeravico, ki ima že devet glav ‚i u svakoj živa žeravica‘ (Ivan Radetič, Pregled hrvatske tradicionalne književnosti, Senj, 1879, str. 112—116).

V tej pastirski pesmi nam nastop lovskega božanstva dosti ne pomaga za razlago težkoč, s katerimi se je enkrat boril lovec, ker pastir (čoban, bugar) širokoustno vse premaga, tudi samega Peruna. Kar je bilo enkrat lovcu neizvedljivo, je pastirju ‚mudrolija‘.

In kaj je bilo za slovenskega Trentarja lov na Zlatoroga drugega kakor boj s Triglavom — Perunom?! A o tem prihodnjič.

Vrnimo se k Sekuli! V slovenskem različku pesmi (Štrekelj, II, št. 245) ne gre več za izvrševanje nalog snubca ali njegovega zastopnika, temveč da li ima Janko med svati junaka, ki bi jih lahko izvršil. V nemškem kočevskem različku (Marolt) je Sekula stopil celo na mesto Balačka kot sovražnik snubca, ker se bori proti njemu

in — podleže. V tem različku izvršuje snubec sam postavljene naloge, zaradi tega nas nič ne moti, če nevesta smatra zmago snubca kot odrešitev iz oblasti ‚bogatega Zekule‘. Marolt smatra tu Sekulo kot tekmeča neznanega plemiča — snubca (êdlmonsč shún), z ozirom na drugo pesem o nezvesti Sekulovi nevesti, ki ji Sekula odseka roki (‚Sestra Leke kapetana‘, Vuk II, št. 40). Pristnejša se mi zdi Kačić-Miošičeva ‚Pisma od Sekule, Jan-kova netjaka, divojka Dragomana i paše Mustaj-bega.‘ Ne verjamem, da je kočevski različek vpliv te pesmi, ker je nemogoč prenos simpatij na Mustaj-bega proti Sekuli, razen tega pa tudi tu zmaga Sekula, ki preseka bega na dva dela in sedlo pod njim, ampak je to po predelavi domačega pesnika nova pesem. Verjetneje je, da je stopil Sekula v kočevski pesmi kot nesimpatičen domačemu pevcu na mesto junaka, ki se bori proti snubaču v interesu nevestine družine.

Kakor Marolt bi tudi jaz rad vezal to pesem na motiv o nesrečni nevesti, kjer je nesrečen tudi ženin, ki v bolgarskem različku pogine zaradi lova na poti do neveste, a ta snov žal ne sodi semkaj, vzlic tej za nas zanimivi kontaminaciji po neki pesmi o nesrečnem ženinu na lovu. (Naj bo dovoljena pripomba, da kontaminacija ne pomeni ‚strnitev‘, ‚zlitje‘ in ‚strniti, zlit, spojit‘, kakor pravi ‚Slovenski pravopis‘ DZS 1950, ampak okvara nekega organizma po vplivu nečesa. Temu organizmu tujega ‚umazanje, omadeževanje, okuženje, oskrunjenje, zastrupljenje‘. Tako je napačno rabil to besedo že in celo Rajko Nahtigal v ‚Razpravah‘ I ZDHV; Marolt za njim rabi celo ‚organična (!) kontaminacija‘, Kočevski zbornik, str. 277. Kontaminirana, to je pokvarjena je pesem o snubcu; pokvarila jo je pesem o nesrečni nevesti; tuji element v pesmi o snubcu iz pesmi o nevesti, samo ta ‚svojevrstna zastranitev‘, kakor pravi Marolt, je kontaminacija in nič drugega. Ne smemo uporabljati tuje besede drugače, kakor jo uporabljajo tisti, ki so nam jo dali. Razen tega pa beseda to pomeni, brez ozira na naše želje, kaj naj bi pomnila!) Ta motiv ‚Mlade Brede‘ s hudobno materjo, ki ne mara, da se sin ženi (in ne hči), ima mogoče neko matriarhalno, za lovsko zgodovino zanimivo jedro, če bi mogli dokazati, da so se vloge zamenjale in je mati — ‚devet mož hčeri že umorila‘, in ne narobe, kakor pojejo vsi različki.

Da bi se še kdo pri nas zanimal za to pesem, mi ni znano, razen z literarno-jezikoslovnega stališča L. Pintar v Zborniku Slovenske Maticе (IV., 1902, Književne drobtinice, str. 183—185), kjer razlaga pomen besede ‚sobriaše‘ v pismu tasta, ‚modrega Latinjana‘:

Vabi, Janko, svate svakojake,
 Samo nemoj Sekola junaka:
 Od modrosti pije niti jede,
 Svakojake šege sobriaše.

„Sobriaše“ izvaja od sobriasati „trezovati“ od ital. sobrio „trezen, zmeren“. To je 1. nemogoče, ker „sobriazzare“ ne obstoja in 2. ker vsi različki govore prav nasprotno; da je Sekula za tasta pijanec in pretepač! „Svakojake šege“ niso „ženitovanjski običaji“, kakor misli Pintar, ampak težke naloge, ki jih je izvršiti („Pervu jim je šegu podavao“), ki jih Kačićev zapis imenuje igre („Sure zetu igre zametnuše“). Sekulova „modrost“ pa je spet sposobnost v teh šegah, igrah, saj sam pravi materi:

„Što je mislil mudri Latinjane,
 Da si nema (Janko) med sabom junaka,
 Ki bi znao njegove mudrosti!“

Tako se bori Sekula tudi za Jankovića Stojana, oziroma „kako pjesma kaže, riešava mudrolije“ (Radetić, str. 116). Težke naloge so torej „mudrosti“ in sposobnost izvršiti jih je „modrost“. Sekula torej, ki je „moder“ v tem smislu, ne bo hotel ne piti ne jesti, ampak le „riešavati mudrolije“, izvrševati različne junaške igre, „šege“! S tem šura „mudri Latinjane“, sporoča Janku, da na ženitnini ne bo teh „mudrosti“, junaških iger, zato ne mara tistih, ki jih želijo. — Kaj torej po tem takem pomeni „sobriaše“ drugega kakor tekmovanje v izvrševanju bojne igre na zboru junakov. Gre za besedo savorisati „saborišem“ (Rječnik hrvatsko-slovenski MH 1919, namenjen slovenskim članom, upoštevajoč narodne pesmi), torej lahko popravim besedo, ki je ni razumel ne Grün, ne Prešeren, niti Pintar:

„Svakojake || šege savori(a)še.“
 — ○ — ○ || — ○ — ○ — ○

(Pride konec)

Ptiči v območju Savinjske doline pred 45 leti in danes

(Nadaljevanje)

Ko smo slišali lovci sredogorja o celih vozovih ustreljenih zajcev na krožnih pogonih v Prekmurju in so se nekateri tudi udeležili teh lovov ter postrelili polne nahrbtnike nabojev, so si bili skoro edini v mnenju, da je lov v sredogorju mikavnejši. Spremembe je tu mnogo več, četudi ne pokamo kakor na vojaških vajah. Ko nam pada število zajcev, malih tropov jerebic, ko sploh opazimo valovanje v številu divjadi, moramo brižno iskati vzroke za to.

V sredogorju imamo mnogo več opravka z dlakastimi in pernatimi roparji kakor v ravninskih predelih.

Oglejmo si na kratko pernate roparje, kakor sem jih opazoval in jih še opazujem. Najnavadnejši so vse vrste vranjega rodu.

Sivo vrano pozna vsak otrok. Tako je popularna kakor vrabec ali še bolj, ker vrabec ne prehaja v gorovje, vrana pa se naseli povsod, kjerkoli jo pustimo v miru in ima vsaj nekaj njiv in travnikov v bližini. Predrzna je in previdna obenem, da jo poleti le težka dobimo pred cev na pravo razdaljo. Gnezdo si pripravlja zelo zgodaj. Že 23. marca je po mojih zapiskih znašala gnezdo. Ker vali

precej dolgo, so njeni mladiči godni šele sredi maja. Redko gnezdo — ponajveč drugo valjenje — izleti šele s koncem maja.

O vranjih tolovajstvih se je in se bo še pisalo. Samo hroščevo leto jo vzame v zaščito, sicer jo zatiramo brezobzirno. Vprašam pa, ali so vrane res tako škodljive lovu? Sedaj jih imamo malo, tu pa tam nič, imamo pa malo tudi zajcev, jerebic itd. Včasih jih je bilo mnogo, pa tudi drugih ptičev in zajcev ni manjkalo.

Lani (1950) sem naletel na trop 8 vran, katere so se nemarno drle in obletavale neko mesto na njivi, pa zopet posedale po piramidah hmeljev. Mislil sem, da je na tleh kragulj s plenom ter sem se previdno bližal s puško v roki. Našel nisem kragulja, pač pa po daljšem iskanju med travo v meji njive čepečega črnega kunca. Mislil sem, da je pribežal od bližnje hiše in da se je pritisnil pred vranami v travo. Toda kunec je bil gotovo že 2—3 dni mrtev in vendar ga vrane še niso načele. Mogoče so imele strah pred črno barvo. Da bi kunca zamenjale za mačko, ni verjetno.

Moje mišljenje, da vrane lovu niso tako škodljive kakor jih dolže, pa poteka že od poprej. Že večkrat sem v svojih zapiskih omenil, da bo pač pri živalih v bistvu isto kakor pri ljudeh. Zadnja vojna je pokazala to prav dobro. Imamo sadiste, notorične tatove in zločince — med najnedolžnejšimi živalmi so posamezne, ki so izjema. Imamo med medvedi izrazite roparje drobnice in goveda, drugi pa se hranijo le s tem, kar nudi gozd. Tako bo tudi pri vranah.

V l. 1925 mi je odnašala vrana piščance in celo nad dva meseca starega piščanca je ubila in delno požrla. To vrano, samico, sem ustrelil. Samec si je dobil drugo samico, katera ni bila tako predrzna. Pač pa je ropal leta 1926 samec. Ko sem ustrelil še tega, je bil mir in vendar je bilo še več vran v bližini. Da bi postale opreznjše, ne drži, ker bi lahko postrelil še druge. Prav enak stvaren primer je bil pri moji sestri leta 1936. Ko sem zastrupil vrano roparico, je bil vkljub več drugim vranam mir.

Priložnost pa napravi tatu. Tako bo tudi pri vranah. S tem pa ne rečem, da bi vrane ščitili. Glad je hud tat in če jih je preveč, postanejo po sili razmer roparice. Nisem pa zagovornik popolnega uničenja vran. Z zadoščenjem pa bom prhal po njih, ako se jih podi po polju cel oblak.

Siva vrana se spari tudi s črno poljsko. Do sedaj sem našel dva takšna primera. Pri prvem paru leta 1923 so se izvalili štirje mladiči. Dva sta bila popolnoma podobna sivi vrani, dva pa sta bila močno dimasta tudi po hrbtu in trebuhu, sicer pa sta imela vse znake sive vrane. Vrsta sive vrane torej prevladuje. Leta 1932 sem našel drugi enak par. Mladičev nisem mogel opazovati, ker mi je

nekdo še nedorasle odnesel. V obeh primerih je bila siva vrana samec.

Prav zanimivo je poslušati razne modulacije v glasovih vran. Premnogi so mnenja, da je vranja govorica samo — kra, kra. Poslušajte pa glasove samca, ki šele vabi samico in nato, ko ji dvori. Njegovi glasovi so tedaj prav melodični, hrepeneči in izgubijo znano raskavost. Sicer pa imajo to lastnost vsi ptiči. Poslušajmo samo domačo kokoš, posebno pa kokljo.

Črna poljska vrana ni naš gnezdilec. Redno se seli preko Savinjske doline — vzhod-jugozahod — in sicer v velikih jatah in največkrat visoko v zraku. Leto za letom pa sem opazil najštevilnejšo jato točno 1. novembra. Le redko je prišla en ali dva dni poprej ali se je zakasnila za dva dni. V svojem ornitološkem poročilu sem predlagal, da bi opazovali to jato z ozirom na brzino in smer poleta, pa nisem dobil odziva. Naloga bi bila čisto enostavna. Potrebni bi bili opazovalci v Savinjski dolini, na Trojanah, v Domžalah, Kamniku itd. Vsak bi si zapisal samo točen čas preleta. — Šele, ko pritisne mraz in pade več snega, ostanejo močne jate poljskih vran še v februarju pri nas ter se klatijo družno s sivimi naokrog.

Kavk pri nas ni nikjer. Pri selitvi jih lahko slišimo, spustijo pa se na tla le redkokdaj.

Planinske kavke so v Solčavi na Raduhi, Ojstrici, Planjavi, Savinjskem sedlu itd. V nižine ne pridejo.

Sraka „ima dolgi rep“ in jo pozna vsak otrok nižinskih predelov. Nitj 500 m visoko v gričevje ne gre pri nas. Le redko jo je opaziti na preletu čez griče nad 700 m višine.

Nobena ptica vranjega plemena se ne drži tako trdovratno svojih gnezdišč. Skoro bolj kakor sivi vrani sem gorak srakam. Je to nadvse previdna in potuhnjena ptica. Gnezdí zelo pozno. Našel sem negodne mladiče še 16. junija. Po mojih opazovanjih gnezdijo poprej stari pari s 5—7 jajci vedno zelo blizu starega gnezda ali pa prav radi v gnezdu prejšnjega leta. To gnezdo pa temeljito popravijo. Mladi pari valijo tudi za 14 dni kasneje kakor stari. To sem spoznal po tem, ker je gnezdil stari par v gnezdu prejšnjega leta, mlajši pa so si napravljali gnezda v bližnji okolici in valili vsi pozneje. Mladi pari imajo tudi manj mladičev — največ pet — izvalijo celo samo po dva.

Ako iztrebimo srake v večjem okolišu, se ne naseli tam poprej drugi par, preden se v bližini srake toliko ne razmnožijo, da jih na razširitev ne prisili potreba po hrani. Kakor vse vrane so tudi srake družne ptice. Več parov gnezdi včasih prav blizu skupaj.

Precej ščeketanja je v času parjenja. Preteпов med samci nisem opazil, pač pa se včasih podi več samcev za samico ter se pri tem malo oklujejo ali s perutni osujejo. Podobno je pri šojah.

Po prvi svetovni vojni so lovci srake skoro iztrebili. Tudi pri Mozirju so bili še redki pari. Sedaj jih je več kakor kdajkoli. Ker pokončajo srake v svojem okolišu vse manjše ptiče ali že kar njih jajca, ne smemo srakam prizanašati.

Šoje so se razmnožile tako, da so prava nadloga. Ne samo da uničijo gnezda malih ptičev, delajo že občutno škodo na posevkih, posebno na koruzi. Šoje niso več samo po gozdovih, temveč tudi gmajna ob Savinji in količkaj večje grmovje z malo drevja v nižinah so že njih bivališča in gnezdišča. Nekdaj so jih lovci streljali in dobivali nagrade, pa jih niso iztrebili. Vedno jih je bilo dovolj, a ne ravno preveč. Sedaj je pokončevanje s streljanjem toliko kot nemogoče. Mirno lahko trdim, da pride pri nas v sredogorju vsaj na 2 ha po ena šoja. Vzel pa sem to število zelo, zelo previdno. Opazujem jih pri preletavanju iz gozdičkov na polja in čez Savinjo ter sem jih od daleč zamenjal z golobi, v takšni množini so preletavale.

Tudi sedaj daje lovska podzveza nagrade za pokončevanje roparic. Ako bi v ugodnem primeru ustrelil s 100 strelji (če bi jih imel) 80 šoj, je to samo 800 točk in za te točke ne dobim nič, municija pa bi me stala vsaj 750 din. Pokončevanje na čvink pri nas ni v navadi, pa tudi prepovedan je ta lov.*

Njena spretnost v oponašanju raznih glasov je znana. Celo mene so nekoč „potegnile“, da sem mislil, da je okrog mene polno psov. Leta 1926 sem začuden obstal, ko sem sredi dneva začul petelinovo klepanje. Naskakoval sem dozdevnega petelina in ustrelil šoja.

Res, da je šoja izmed naših najlepših ptičev in poživlja gozdove, in bi jo težko pogrešali, jo bo vendar treba na kakršenkoli način zredčiti. Preveč jajcec in mladičev manjših ptičev uniči. Le gozdarji jo cenijo, ker nehote posaja gozdne sadeže. (Sedaj ima za to dosti priložnosti, le semenja zmanjkuje.) Njenega gnezda največkrat ni težko najti, vendar pa ga kakšen par tako spretno skrije, da ga iščemo zastonj. Neko gnezdo sem iskal tri pomladi, pa se mi ga ni posrečilo najti. Mladiči pa tam vsako pomlad redno izletijo. Šoja gnezdi precej pozno. Največkrat izletijo mladiči s koncem maja in v začetku junija.

Razen škode, katero povzročijo šoje med ptiči in na posevkih, prinašajo še drugo nadlogo. Tam, kjer je šoj dosti, se prav radi

* Šoja ni divjad in tudi ni všteta med zaščitene koristne ptice. Ur.

zadržujejo kragulji. Marsikatera šoja je tedaj njih plen, toda zdecimirajo še raje jerebice, fazane in kokoši po dvoriščih.

Krekovt (lešnikar) — imenujejo ga tudi planinska šoja — je v Solčavskih planinah, posebno še v Mozirski planini pogostna ptica. V Celjskem gorovju je zelo redek. Nekdaj ga v Celjskem gorovju nisem opazil in sem odkril prve primerke šele leta 1935. V nekaj letih so se precej razmnožili, sedaj so pa zopet izginili. Lovci ustrelijo krekovta v Celjskem gorovju le priložnostno zaradi redkosti in največkrat niti ne vedo imena tej ptici.

Domislil sem se dogodnice, ki osvetljuje, kako slabo poznajo lovci sredogorja krekovta. Leta 1941 sem bil v gostilni na Igu pri Ljubljani. Prišel je v gostilno lovec na čvink, ki je ujel krekovta. Tega ptiča je kazal gostom ter se hvalil, kako dobro delo da je storil, ker ga je pokončal. Po njegovem mnenju (bolje nevednosti) naj bi bil krekovt najhujši ptičji ropar, ki presega celo kragulja itd.

(Pride konec)

Ali naj temeljito iztrebimo roparice

To je bilo nekdanj v predvojnih časih. Zakupnik sicer malega, toda izredno dobro zasedenega lovišča se je hvalil, češ, v mojem lovišču ni nobene roparice, vse sem uničil! Ko pa so lovski tovariši jeli izražati pomisleke, je nadaljeval: Stojim pač na stališču, da so roparice vseh vrst škodljive in da jih je treba z vsemi sredstvi preganjati in ugonabljeti.

V tistih časih se je mnogo pisalo in govorilo o obnovi lovišč na podlagi sveže uvožene divjadi iz drugih krajev, kratko malo o obnovi lovišč z osvežitvijo krvi. In kaj se ni vse storilo v tem pogledu! Jerebice, fazani, zajci, srnjad, vse to so v onih loviščih lovili in za drag denar prodali v druga, „degenerirana“ lovišča ali pa tja, kjer so bila lovišča prazna ali vsaj slabo zasedena. Takrat je že bila v nekaterih loviščih srnjad, ki je kazala očitne znake degeneracije, predvsem slabo rogovje in povprečno teža 12 do 15 kg. Taki kosi ne izdrže trde zime, ki jih pobere brez usmiljenja. Pri zajcih so se pojavljale razne bolezni, furunkuloza, pljučni črvi in drugo. Pri naš se danes še dobe zajci, ki tehtajo 6 do 7 kg, v prekulturnih deželah pa je povprečna teža dolgouhca 3 in pol do 4 kg.

V boljši kondiciji je divja perutnina. Pri fazanih in jerebicah, pri divjih kurah in jerebih, torej pri tetraonih se zaenkrat ne pojavljajo bolezni take vrste in v takih oblikah, da bi ogražale njihov obstoj. Drugi problem pa je pri naših jerebicah in ta problem je precej pereč. V naših loviščih širom Jugoslavije so nekatera preporna jerebic, kakor na primer v Sremu, Banatu in Bački, drugod pa jih skoraj ni. V dobro zasedenih loviščih pa se pojavlja zmeraj več starejših, jalovih samic. Lovci so v takih revirjih že zdavnaj ugotovili, da se v posameznih kitah nahaja po več starih kokošk.

Nekdanj je bilo več jalovic samo tedaj, če je hladno in deževno leto uničilo mlade komaj izležene keščke. Prej se je več takih parov, ki so prišli ob mladino, zbralo v manjše kite po 6 do 9 ptic, medtem ko se zdaj enostavno pridružijo kitam mladine. Zakaj je tako, bi bilo dobro objasniti. Lovcem so take kite dobro znane. To so navadno močne kite, ki štejejo po 30 in več jerebic. Že ob pričetku lova na jerebice vstanejo take kite na sto in več korakov in prelete velike daljave. Taka kita pride pred puško le z gonjači. Stare jalovice, ki so se pridružile mladi kit, so pač bolj izkušene in zato tudi bolj oprezne. Morda pa je tudi v tem eden vzrokov, da v poznejši jeseni naletimo na izredno oprezne kite. Krotke družine se pač kmalu po pričetku lova zdecimirajo, ono pa, kar je ostalo, je z

izkustvom postalo bolj previdno in pri takih kitah najdemo največ starih jalovic, med katerimi niso redke take, ki so se okrnjeni kiti pridružile pozneje.

To velja še v večji meri za fazane. Lovci iz Ptujkega polja mi bodo pritrdili, da je število jalovih fazank izredno veliko. To pa je končno razumljivo. Če bi vsaka fazanka izvalila in odgojila po deset kebčkov, tedaj bi se fazani tako razmnožili, da bi povzročali občutno škodo na poljih. Jesenski lov pa nam dokazuje, da ostane precejšnje število fazank jalovih in da matere vodijo le zelo malo kebčkov. O tem se lovec tudi med letom lahko prepriča. Drug dokaz o degeneraciji fazanov vidijo lovci in gojitelji v tem, da mnoge fazanke breznačrtno „izgubljajo“ jajca. Namesto da bi nesle v skrbno skritih in zavarovanih gnezdih, jih enostavno znesejo oziroma izgubljajo na gozdnih poteh, posekah ali kjer koli. Nekateri gojitelji pripisujejo to hladnemu majskemu vremenu. Zdi se mi pa, da bi bilo bolj logično, če bi fazanke v hladnem in deževnem vremenu še bolj skrbno čuvale svoja gnezda. Sploh pa je težko ugotoviti, če so taka zgubljena jajca oplojena ali ne, ker jih vrane, srake in drugi sladkosnedneži hitro najdejo in použijejo.

Taki pojavi pa dokazujejo, da so vse vrste divjadi v gosto obljudenih predelih če že ne degenerirane, prav gotovo pa na poti k degeneraciji. Degeneracija se pokaže pri cervidih v slabo razvitem rogovju, zmanjšano težo in slabem izgledu, povečani naklonjenosti k infekcijskim boleznim vsled zmanjšane odpornosti in končno v slabšem razmnoževanju. Degenerirana divjad tudi ne skrbi za svoje telesne potrebe tako, kakor bi morala in tudi iz tega vzroka propada. Gre za to, da se ugotovijo vzroki tega pojava.

Med najznačilnejšimi dognanji Darwinove teorije je spoznanje, da ima vsak poseg v naravne zakone gotove posledice. Brez vsakega dvoma je ugotovljeno, da je popolno iztrebljenje neke vrste živali imelo za posledice spremembe ne samo v živalskih vrstah, temveč tudi v rastlinju, če se je tista vrsta hranila z rastlinsko hrano. Na stotine primerov lahko navedemo v dokaz, da predstavljajo vsa živa bitja neko celoto, kjer so vzroki in posledice nerazdelno povezani.

Divjad naših revirjev ni produkt umetne vzgoje. Prašiči, jeleni, srne, zajci in divja perutnina vseh vrst, razen fazanov, so bili v naših krajih že pred tisoči leti. O tem imamo dokaze. Vsa ta divjad se je v dolgih stoletjih in tisočletjih razvijala in množila pod pogoji, ki so bili popolnoma različni od današnjih. Menjajočim razmeram v naravi naših pokrajin se je naša divjad postopno prilagodila kakor riba vodi, lastovica zraku. V nekdanjih razmerah si je jelen naših

krajev nadel mogočno rogovje, kakor ga najdemo danes samo še pri karpatskem zastopniku cervidov, zajka pa je imela mlade zajčke tako kakor jih ima danes in kura ni izvalila svojih kebčkov nič drugače kakor danes.

Potrebno pa je primerjati tedanje čase s sedanjimi. Kultura predstavlja bolezen in odgajanje divjadi je kos kulturnega dela. Moderna gojitev divjadi je usmerjena na masovno proizvodnjo. Danes predstavlja lovstvo gospodarsko vejo našega narodnega gospodarstva, ki ji ne moremo odreči izredne važnosti. Domači trg in tudi izvoz zahtevata tisoče zajcev, fazanov in jerebic in čisto naravno je, da je z uplenitvijo te velike množine divjadi nerazdružno povezan lovski sport.

V prastarih časih ni bilo gojitve divjadi, kakršno pozna sodobni čas. Pomanjkanje hrane in roparice so število koristne divjadi držali v znosnih mejah. Gojitev divjadi pa je to mejo prestopila, ker je na eni strani roparice uničevala in na drugi strani dvigala stalež divjadi z umetno prehrano preko zime ali pa s kulturami, ki so sajene izključno za divjad. Na ta način so se, posebno v srednji Evropi, razvili revirji z ogromnim presežkom divjadi, divjad pa je v takih revirjih začela kazati znake degeneracije, ki omejujejo njeno preveliko množitev.

Najboljši gojitelji divjadi so se že zdavnaj odločili proti preradikalnemu iztrebljenju roparic, kot glavni razlog pa navedli, da ravno roparice igrajo vidno vlogo pri selekciji, odstranjujoč degenerirane živali in delujoč proti čezmerni razmnožitvi.

Jelen in srna sta prav gotovo že tisočletja živela v neposrednem sosedstvu volka in risa. Preganjanju po volkovih so se mogle ubraniti samo najkrepkejše in zdrave, vztrajne živali, posebno v trdih zimah, kadar je divjad itak oslABLJENA zaradi pomanjkanja hrane in vsled tega manj odporna. Bilo je povsem izključeno, da bi bolehnna žival pod tako težkimi pogoji ostala do pomladi pri življenju in takrat imela možnost in priložnost, da prenese svojo slabotno in bolešno zasnovo na potomstvo. Kar ni bilo popolnoma brez napak, to so roparice v zimskem času uplenile in tako je marsikak kal boleznij prejel zatrt, preden je prenešen na potomstvo. Kar ni podrla puška umnega gojitelja, to je bolno ali slabotno in izčrpano končalo v želodcu roparic.

Podobne razmere vladajo še danes v gorovju vzhodne Evrope, tam, kjer je kapitalna jelenjad doma. V Karpatih žive danes zares kapitalni, najlepši jeleni Evrope. Znani so tudi iz lovskih razstav trofej srnjakov iz vzhodnoevropskih dežel. Kapitalni šesteraki, osmeraki so prav gotovo brez škode pretolkli izredno trde zime, v

katerih vse pogine, kar ni pri polni moči in odpornosti, posebno pa, ko zavlada pomanjkanje paše. Gotovo je, če bi pomehkuženo srnjad srednje Evrope predstavili v surovo severno zimo brez zadostnega krmljenja, bi polovica živali poginila.

Ni potrebna posebna bistroumnost, da se človek dokoplje do naslednjega zaključka: jelen in srna, ki sta skozi tisoče let živela v neprestanem boju z volkovi in svoje slabiče redno oddajala roparicam, ne moreta po iztrebljenju volkov biti ista kakor prej. Pri njih so nastopile spremembe, iz prasnjadi je tako rekoč postala kulturna srnjad.

To, kar pomeni volk za jelenjad in srnjad, to je lisica za zajca. Morda je zanimivo, da najdemo največ bolnih zajcev v revirjih, kjer je mnogo fazanov. Zakaj? Če hočemo na relativno majhnem prostoru gojiti mnogo fazanov v prostosti, potem mora tak revir biti očiščen vseh roparic. Odsotnost roparic pa ima za posledico, da se degenerirani in bolni zajci tedne in mesece potepajo po revirju in povsod raztresajo kal svoje bolezni, preden poginejo. Seveda, tudi zarod takih zajcev ne more biti dober. Še po svoji smrti predstavlja kadaver takega zajca nevarnost za ves revir. Žuželke ga ne pokopljejo tako hitro kakor bi to sforile vrane in srake, ki smo jih pa zaradi fazanjih gnezd tudi iztrebili. Mrhovina neovirano širi bolezenske klice, ker ni naravnih grobarjev, ki bi bolnega zajca uplenili in požrli.

Roparice predstavljajo izredno važen člen naravnega reda in njihovo popolno iztrebljenje prinaša samo škodo. Da pa bi se naša koristna divjad, ki je tisočletja živela skupaj z roparicami, tako rekoč pod isto streho, kljub temu ohranila in ostala po iztrebljenju roparic v isti kondiciji kakor prej, je nesmiselno trditi.

Ravno primer zajčjih bolezni je silno poučen. Nekoliko lisic bi bolne zajce polovilo v kratkih tednih, toda ne samo polovilo, temveč tudi požrlo skupaj z bolezenskimi kalmi in nevarnimi bakterijami. Ni ravno težko dokazati, da v bogatih zajčjih revirjih tako imenovani pravilni, planski lov bolezni podpira. Pazljivi lovci so gotovo že opazili, da pri iskanju pade več slabotnih, mršavih in očitno bolehnih zajcev, medtem ko pri, recimo, krožnem lovu naletajo na strelce večinoma zdravi, močni zajci. Če pomislimo, zadeva ni niti malo čudna ali zagonetna. Bolehen zajec se potuhne, zavedajoč se svoje nezmožnosti, da bi daleč tekel. Posebno tak, ki je bolan na pljučih. Njega je težko spraviti na noge in če je že skočil, potem se takoj skuša prebiti skozi vrste gonjačev. Pred strelca pa pridejo navadno le zdravi in močni zajci. Ti padajo in škart ostane pri življenju ter skrbi za manjvredno potomstvo. Krožni lov je v takih

revirjih naravnost škodljiv. Priporočljivo je iskanje in izbira pri odstrelu. Da, to ni šala! V Prekmurju in Medjimurju na primer je mnogo zajcev. Tudi krožni lovi so tam v navadi že od nekdaj in tudi še danes. V navadi pa je tudi to, da pred začetkom krožnih lovov pametni lovci preiščejo posebno vlažne predele ob rekah, potokih in močvirjih in trstje ob mrtvih rokavih rek in postreljajo tam se skrivajoče zajce. Pri takih prilikah padejo navadno zajci, bolni na pljučih, ki si radi poiščejo vlažna mesta, da si hlade telo, ki ima stalno zvišano temperaturo.

Tudi umetno krmljenje, če je pretirano, vpliva na degeneracijo divjadi. Trde zime in pomanjkanje povzročijo oslABLjenje divjadi, ki potem izčrpana postane lahek plen roparic.

Tako se vrši v prosti naravi selekcija. Pri življenju ostanejo le močni in odporni posamezniki, ki edini imajo pravico do življenja in do razmnoževanja.

Na izbiro divje perutnine vplivajo operjene roparice. V dobro zasedenih revirjih z obilico fazanov in jerebic, kjer so iztrebljene ujede, opazamo veliko število jalovih kur. Tam pa, kjer je še kak kragulj ali kanja in kjer celo sokol zviže svoje gnezdo, tam ni jalovk. Zakaj? Ujede polove večino jalovk posebno v času, ko sparjene kure valé in ko vodijo svoj naraščaj. Koklja sedi tri tedne na jajčkih v skritem kotičku gozda, trnjevega grmičevja ali za osamljeno mejo, medtem ko se jalovke brezskrbno potepajo po lovišču. Ko so se kebčki izlegli, kokljica previdno čuva nje in sebe. Jalovke pa niso niti malo oprezne. In ravno v tistem času imajo tudi ujede največje potrebe za svoj vedno lačni naraščaj. Tako pač jalovke padajo v kremplje roparicam, ker takrat še ni druge mlade divjadi.

Bolna ali bolehaljoča perutnina zanima ujede mnogo bolj ko zdrava. Če kragulj ali sokol napade kito, ujame najlaže in najprej obstreljeno žival. Za to ima dobro oko. To je splošno znano in neštetokrat opazovano. Ujeda ve, da je laže ujeti bolno divjad, ki jo spozna na prvi pogled po kretnjah, drži in drugih znakih. Torej tudi operjene roparice vplivajo na izbiro in to je važno za fiziološko okrepitev vrste.

Obstoj roparic pa je pomemben še iz drugega vidika. Nočem tukaj govoriti o tem, da iskren prijatelj narave nikoli ne bo dovolil, da se roparice popolnoma zatró v korist divjadi, ki jo gojimo za kuhinjo. Pravi lovec se nikoli ne bo odrekel užitku, ki mu ga nudi pogled na lisico, katera kakor blisk švigne čez poseko ali na sokola, ki z vrtoglavo naglico zasleduje svoj plen. Oni pa, ki vidi v lovu samo strelski šport, ki naj ga zaključi sočna pečenka, je morda dober gojitelj, nikakor pa idealen lovec.

Je pa še nekaj, zaradi česar bi bilo neumestno docela iztrebiti roparice. To so — človečanski razlogi. Kdor je kako bogato lovišče dan, dva po krožnem lovu prehodil sam ali s svojim zvestim ptičarjem, je skoraj gotovo naletel na obstreljenega zajca, jrebico, fazana in morda tudi na obstreljeno srno. Če pomislimo, da se v revirjih, katerim še manjka pravilna organizacija, ki skrbi za to, da se ves revir po končanem lovu temeljito preišče, obstreljena divjad dolge dni in morda tedne muči in hira, se nam nehote poraja misel: Kako sijajno je vendar narava uredila v nekulturnih loviščih Afrike, kjer na primer obstreljeni divjadi hijene takoj prvo noč po lovu končajo trpljenje.

S tem svojim razglabljanjem nočem zadržati puške, ki jo je skrbni gojitelj dvignil, da pokonča kakega sovražnika svoje ljubljene divjadi. Ugotovil bi samo rad, da se popolno iztrebljenje roparic protivi zakonom narave ravno tako kakor zahtevam človečnosti in idealom prijatelja narave.

Dresura ali šolanje

Večina psorejcev rabi oba izraza, dresuro in šolanje. Le nekateri so že zavrgli termin — dresura in rabiyo izključno izraz — šolanje. V čem je razlika med tema dvema izrazoma?

Beseda „dresura“ je francoskega izvora, ravno tako kakor besedi dresseur in dompteur (krotilec). V srednjeveški Franciji je spadalo k ljudski zabavi, da so divje živali v cirkusih z brutalnim mučenjem krotili. Dompteur je moral svojo hrabrost dokazati s tem, da je stopil v ozko kletko k levom, tigrom ali medvedom in „beštije“ z raznimi mučilnimi pripravami prisilil, da so se pred njim plazile in ga kot zmagovalca priznale. Redka je bila taka predstava brez krvi, kajti surovost krotilca ni poznala meje, a ljudstvu je ravno to bilo všeč. Čeprav se je od tedaj v dresuri marsikaj izboljšalo, je princip vendarle ostal isti: Pokori se, ali te strem! Danes se pač ne dogaja več, da bi se telo živali pri dresuri strlo, pač pa se zlomi skoraj vedno njena duša, ker se dreser nanjo ne ozira.

Šolanje se načelno razlikuje od dresure po tem, da ostvari duševni stik med človekom in živaljo. Pogoj je seveda, da učitelj rabi pomožna učila le v primeru potrebe. Tudi jezdec se danes poslužuje pete ali palčice (ostroge in bič že zdavnaj niso več v rabi) le redko, ker upravlja konja s pritiskom kolena ali z vajeti.

Tudi v kinologiji naj bi se bič, veriga, dolga vrstica in ovratnik na zadrgo (korale) uvrstili le med pomožna učila. Kdor je mnenja, da brez teh priprav ne more izhajati, nima talenta za vodnika in nikoli ne bo svojega psa po humanih principih izšolal, kvečjemu zdresiral. Nadarjen vodnik kmalu spozna zasnovo svojega psa in doseže s pametnim, preudarnim vodstvom in šolanjem zavidne uspehe, medtem ko laik morda istega psa označi za popolnoma nerabnega. Od psa brez zasnove dreser samo lahko izsili uspehe na ta način, da ubogo žival prisili k suženjski poslušnosti, morda celo iz nje izsili navidezno uporabnost. Če pa tak pes pride v druge roke, na mah odpove.

Šolanje ne sme od živali zahtevati več kakor ona zmore. Bilo bi mučenje, če bi se od mladiča, od bolnega ali izrabljenega starega psa zahtevale iste storitve, ki jih lahko v polni meri pričakujemo od zdravega, zrelega psa.

Humanega učitelja, rekel bi mojstra, poznajo in ljubijo njegovi učenci tudi po mnogih letih, dreserja pa se boje.

Naravno vsak človek nima daru za šolanje psa. Kljub temu jih je med nami dovolj, ki mislijo, da so poklicani za to delo, čeprav

nimajo niti najmanj talenta za to. Ta talent mora biti prirojen. Kdor se v šolanju psov vadi od mladosti, bo verjetno dosegel lepe uspehe, redki pa so tisti, ki dosežejo mojstrstvo. Strokovne knjige dajo brez dvoma koristna navodila, toda v glavnem opisujejo potek šolanja. Iz njih ne moreš pridobiti sposobnosti učitelja, če nimaš talenta, pač pa koristne nasvete.

Marsikdaj slišimo, da je pravilno, če vsak lovec svojega psa sam izšola. To je seveda najboljše, toda če kdo zna dobro izšolanega psa pravilno voditi, s tem še ni rečeno, da je tudi sposoben, da bi surovega psa tudi sam izšolal. Učitelj mora predvsem imeti sposobnost, da s psom dobi nekak duševni stik. On mora instinktivno čutiti, če je pes razumel to, kar od njega hoče in če je morda iz strahu, slabosti, trme ali ker vaje ni razumel, odpovedal. Značaj psa igra pri tem veliko vlogo in značajev je kakor pri ljudeh tudi pri psih cela vrsta. So taki, ki kakšno stvar hitro razumejo in taki, katerim nikakor ne gre v butico, kaj učitelj hoče. Med psi so trdi, mehki, trmasti, raztreseni, nezaupljivi ali zlobni in celo zahrbtni. Vrline razumno vzgojenega in šolanega psa so zvestoba, vdanost, častihlepnost, pravičnost, ostra čutila, dober spomin in veselje pri izpolnitvi zahtev vodnika. Veliko število psov z dobro zasnovo se pokvari v neprimernem okolju že v mladosti ali pri šolanju v taki meri, da so pozneje kljub naknadnemu popravljanju redko uporabni ali sploh ne. Pes odlično opazuje in če je spoznal nesposobnost svojega učitelja, mu je dragoceno prepričanje, da se zmeraj nahaja pod lovčevim nadzorstvom, težko vrniti ali naknadno vcepiti.

Lastnosti, ki jih učitelj brezpogojno mora imeti, so predvsem ljubezen za pse, mnogo razumevanja za zmogljivost svojih učencev, brezmejna potrpežljivost in obvladanje samega sebe, mirnost in dar, da si pridobi polno zaupanje svojega učenca, ker bo ta le pod tem pogojem z veseljem naredil to, kar učitelj od njega zahteva.

Točno pa je, da je šolanje v igri ravno tako nepopolno kakor šolanje brez vsake kazni. Ravno tako dresura ne sme biti kriva, da bi se psu vsako veselje za lov vzelo in donašanje zagabilo.

Za dresuro psov je mnogo priprav. Kdor bi imel vse razvrščene v sobi, bi se mu morda zdela kot kaka srednjeveška mučilnica, pravi dr. Lokar v „Ptičarjih“. In te priprave v njenih številnih stopnjah pravilno izbirati, da bi z njimi psa prisilil k poslušnosti, ni tako enostavno, kakor bi kdo mislil. Približno devet mesecev je potrebno, da priden in izkušen učitelj mladega psa z dobro zasnovo pripravi tako daleč, da je za lov na vse vrste male divjadi poraben. Šele po nadaljnjih devetih mesecih se lahko reče, da je šola končana, in sicer, če je psa vodil miren in izkušen lovec. Pes se neverjetno hitro

navzame lastnosti živčnega in raztresenega vodnika in tudi sam postane takšen. Če ga tak gospodar nezasluženo ali prepozno kaznuje, tem slabše.

V času praktičnega šolanja v lovišču smem streljati le na tako divjad, ki jo je pes brez pogreške sam našel in dolgo stal za njo. Lovčeva dolžnost je, da tak kos — tudi brez ozira na morebitne lovske interese — s prvim strelom zadene. Tako streljano divjad mora pes donašati le na ukaz. Če je pes preveč vnet, poberem ustreljeni kos osebno. Izredno vnetost, ki nespretnega dreserja spravlja v obup, treba pravočasno krotiti, sicer se učenec razvije v trgača. Zanimivo pa je, da se preživahen temperament z leti unese.

Znan mi je primer lovca in rejca, ki je vedno skupaj šolal dva psa, ptičarja. V lovišču je takoj dal na vrstico tistega, ki je bil preveč vnet ali pa je iskal brez načrta in pustil drugega iskati vse dotlej, dokler se prvi ni umiril. Kazen je v tem primeru bila vrvica. Psi z odlično zasnovo so živahni in vneti v taki meri, da je potrebno malo zavirati, pri tem pa voljo za lov ohraniti. In ravno take, odlično zasnovane pse je lahko pokvariti, kajti tak pes hitro spozna nesposobnost svojega mučitelja in jo izrabí v svoj prid. Zato se pripetí, da se taki psi kot „nesposobni“ izločijo, ostanejo pa ščeneta brez značaja in zasnove, ki lovcu ne prinašajo veselja.

Omenjeni lovec je polagal največjo važnost na sobno dresuro, ki je bila kratka, toda natančno izdelana, na poslušnost in na odlaganje psa ob puški in oprtniku. Vse drugo je pri praktičnem delu prišlo samo po sebi. Posebno je starega lovca in učitelja veselilo, če mu je kdo zaupal pokvarjenega psa za prevzgojo. Tega je najprej otipal, koliko mu je ostalo od nekdanje sobne dresure. Ko je bilo to urejeno, je v lovišču popravljaj ostale napake, in sicer nikdar brez uspeha. Štiriletnega ptičarja, ki mu vodnik gonjenja zajcev ni mogel odvaditi niti s tepenjem, ga je v dveh treh lekcijah te napake popolnoma odvadil. Nikdar pa nisem slišal, da bi bil pse pretopal. Bistrega, sprejemljivega psa je možno naučiti vsega, toda ne s tepežem, marveč s pametnim, mirnim in preudarnim šolanjem. Seveda je treba psa čim bolj pogosto voditi v lovišče in vaditi z njim.

Gozdar Herb je svojčas trdil, da je gonilna sila pri delu uporabnostnega psa zvestoba in vdanost gospodarju. Te dve lastnosti lovec lahko privzgoji s humanim postopkom in šolanjem. Herbov princip je kmalu imel mnogo nasprotnikov, ki so zastopali stališče, da s temi lastnostmi ne pridemo daleč, marveč, da je ostra (par force) dresura z vsemi sredstvi potrebna. Iz tega nasprotstva so se razvile živahne debate med psorejci. Herb je razpolagal z redkim darom, da je lahko dobil stik z miselnostjo psa, ki je želje svojega

učitelja takoj uganil in z veseljem izpolnjeval. Če je pes bil brez zasnove, ga je kratko malo odklonil. Oboževalci par force dresure pa so pse prisiljevali k mehničnemu izvrševanju postavljene naloge. V konkretnem primeru je pes moral obljati nakazano in najdeno srno, kar je tudi storil. Herbov pes je iz zvestobe in vdanosti poklical svojega gospodarja, ker je doumel, da želi gospodar najdeno divjad imeti, par force zdresirani pes pa srno oblaja, ker so ga tako naučili in ker čuti, da bo kaznovan, če tega ne stori. Efekt dela je sicer isti, toda važno je, iz kakšnega nagiba je storjeno.

Praksa nam kaže, da „ostro“ dresirani pes pri najmanjšem, včasih nerazumljivem povodu odpove, ker je vedno negotov in si vsled tega ne upa samostojno sklepati, če ni našel vse tako, kakor so ga naučili. Morda ga premoti tudi človeški glas ali pokanje biča, da se zmeden vrne.

Nasprotno pa je psu, ki je šolan po sodobnih humanih metodah, naloga, ki jo naj izvrši, jasna, ker razpolaga z gotovo mero samostojnosti. Zato jo bo tudi izvršil, čeprav v teku izvršitve ne najde vse ravno tako, kakor so ga naučili. Če pa bi se proti pričakovanju pripetilo, da pes odpove morda zato, ker vaja ni bila dovolj skrbno predelana ali pa jo pes ni povsem razumel, jo mora vodnik ponoviti, in sicer z neizogibno strogostjo in doslednostjo. Pogoj je seveda, da se moramo poglobiti v duševnost psa. Kdor tega ni storil, ne ve, da vsa skrivnost šolanja porabnostnega psa ni v tem, da se pes svoje naloge suženjsko, mehanično nauči in jo izvrši, marveč da jo izvrši, zavedajoč se svoje svobode, iz prepričanja in čuta odgovornosti.

Take, sicer težke, toda lepe uspehe ni mogoče doseči s „par force“ dresuro. Da pa ne bi bilo napačnega razumevanja, ponovno poudarjam, da je nemogoča vzgoja in tudi ne šolanje brez kazni, toda kazen mora biti pravična in pravočasna. Pes se mora zavedati, da mu je gospodar najboljši prijatelj in dobitnik, mora pa obenem priznati, da ga v vsemu presega. Dobro opazujoči pes takoj ve, če mu gospodar želi dobro kljub temu, da je z njim strog. Za takega gospodarja stori vse in če je treba tudi „čudeže“.

Na napačni poti je, kdor misli, da od svojega psa ni treba zahtevati več kakor dober nos in spretnost v donašanju. S tem je dokazal, da razume o vzgoji lovskega psa, posebno ptičarja, bore malo, kajti na tej podlagi šele sloni dobršen del šolanja. Nesporno je, da se pes mora podrediti volji svojega vodnika. Nikoli pa ne smemo pozabiti, da tudi dokončno izšolan pes potrebuje utrditve in poglobitve pri praktičnem lovu in to lahko dosežemo samo v lovišču.

Šolanje lovskega psa, posebno porabnostnega psa, zahteva višek sposobnosti in spretnosti učitelja, ker čim boljši je pes, tem boljši so lovski uspehi.

Z enim strelom dve vidri

Članek tov. Pivca v zadnji številki Lovca mi je dal vzpodbudo, da prispevam nekaj o mojih izkušnjah v lovu na vidre.

Reka Sotla dobiva v zgornjem toku pritok Mestinjščico, ta pa manjše pritoke: Šmarski potok, Tinski potok itd. V tem predelu, to se pravi, v teh vodah je precej vider. Tu sem se tudi seznanil z njimi ter si pridobil nekatere izkušnje.

Da sem začel zalezovati te sila plahe in previdne živali, je krivo pravzaprav naključje. Leta 1949 v pričetku februarja sem hodil ob Mestinjščici za divjimi racami. Race se zadržujejo tu prehodno, ker iščejo odprto vodo. S puško v roki sem oprezal ob potoku, kdaj bo sfrfotala kaka račka. Razume se, da sem imel v puški naboje z drobnimi šibrami. Ko sem prišel za precej oster ovinek, sem zaslišal neko piskanje, renčanje in premetavanje. Niti sanjalo se mi ni, kakšna slika se bo nudila mojim očem v naslednjem trenutku. Neslišno sem se pomaknil naprej in na delno zaledenem potoku sem zagledal vidri, ki sta se ravšali za ribo. Kako mi je zaplala kri po žilah in kakšen je bil moj srčni utrip, ne morem popisati... Saj žive vidre še nikdar prej nisem videl, razen v zoološkem vrtu v Zagrebu. Ob belem dnevu ob treh popoldan kar dve tako redki živali!

Stal sem delno zaslonjen za staro vrbo, ob ugodnem vetriču, ki je pihljal od živali proti meni in opazoval ter obenem čakal, da se malo umirim. Tiščala me je neprijetna zavest, da imam v puški naboje z drobnimi šibrami; drugih sploh nisem imel s seboj. Bil sem pač mladi neizkušen lovec, ki je komaj pol leta nosil lovsko puško. Pa pomeril sem in sprožil. Zadeta vidra se je pričela premetavati po ledu, druga pa je pred mojim nosom skočila v vodo — potok je bil zaradi toka v sredini odprt. Ko se je ena vidra premetavala po ledu, nisem zaradi neizkušenosti imel toliko prisotnosti duha, da bi pomeril po drugi.

Ustreljeno vidro je bilo treba sedaj pobrati. Preko potoka na mestu, kjer sem streljal, nisem mogel, ker je bil tam preglobok; stal sem namreč na levem bregu, vidra pa je ležala na ledu ob desnem bregu. Zavaljo tega sem šel kakih 50 m više, kjer je plitvina. Da sem zajel kljub plitvini v škornje ledenomrzlo vodo, vsled razburjenosti še čutil nisem, saj sem šel pobirati redek plen, vidro. Pa kako me je zazeblo, ko sem prišel na mesto, kjer je na ledu padla vidra in našel samo nekaj dlak, nekaj kapljic krvi in načetega klina. Med

bregom in ledom je zijala špranja, katere z nasprotnega brega in zaradi vejevja nisem videl. Skozi to špranjo je izginila vidra. Verjetno je bila od drobnih šiber samo omamljena ali pa je v poslednjih krčih zdrknila v špranjo. Preiskal sem vse, polomil ves led, šel k bližnji hiši po kavelj, pretipal z njim vso strugo, pa nič. Saj tudi ni čudno, ko je pa tam bilo polno vej, korenin, ledu in še voda globoka nad dva metra.

Doživel sem neuspeh, porazen neuspeh.

Opisal sem vso neuspelo dogodivščino lovskim tovarišem. Vsak je seveda nekaj pripomnil — če bi tako napravil, bi bilo prav — če bi tako ravnal, bi bilo prav — sam če, če... zavoljo tistega „če“ mi je vidra tudi šla po gobe.

Mojemu dobremu lovskemu tovarišu Ignacu sem se seveda moral do podrobnosti izpovedati. Poslušal me je, si prižgal vivček, popravil lovski klobuk na zatičnik in me pričel tako prepričevalno tolažiti, da sva še isti večer oba čakala za potokom. Njegova tolažba je bila obenem tudi vzpodbuda. Vse izkušnje, ki jih je imel kot dolgoletni lovec in ribič, saj je pred leti vidro ustrelil in drugo ujel v past, mi je podrobno opisal.

To prvo, sicer neuspelo srečanje z vidrami mi je dalo pobudo, da sem ob večerih vse češče zahajal za potok, opazoval, prisluškoval in čakal. Podnevi sem opazoval sledove — točno sem ugotovil, kje se potikajo, kje stopajo iz vode, kje v vodo, kje se iztrebljajo itd. Naletel sem na načete ribe, ki so jih v svoji objestnosti pustile vidre; uničijo namreč več, kakor potrebujejo.

Mestinjščica je mestoma silno vijugasta in na nešteti večjih vijugah sem opazil, kako vidre prečkajo ovinke. Kakšen je razlog za to njihovo početje, nisem mogel dognati. Obstoja možnost, da vidra pri svojem lovu požene ribe iz ene smeri, ribe se seveda pred svojim smrtnim sovražnikom umikajo. S tem, da vidra prečka ovinke po suhem, jih na drugem mestu lahko prestreže. Sicer je vidra v vodi silno urna in okretna in ji morda ta način lovi ni niti potreben; obstoja pa možnost. Poslužuje se vedno istih poti; tako sta bila seno in otava na teh ovinkih popolnoma pomandrana; pravcate poti so bile izdelane. Še zanimivejša so te poti pozimi v snegu. Ko je zapadel visok sneg, so bili pod snegom kar predori. Najlepše jo je pač slediti na ledu, na katerega je zapadlo za ped snega.

Spomladi, aprila in maja sem opazoval v pesku in blatu ob potoku poleg velikih nožnih odtisov še male. Mladiči so že spremljali mater. Nočni pohodi vidre so prav dolgi; nekoč poleti sem jo zasledoval več ko dva kilometra. Bil sem precej oddaljen in ver-

jetno mojega zasledovanja ni niti občutila. Vodilo me je pljuskanje po vodi, hlastanje za ribami in renčanje.

Lansko leto 5. februarja pa je moje zasledovanje le rodilo uspeh. Bila je nedelja in zvečer sem šel spet za potok, ker je bila kar lepa luna. V tem času je zasledovanje najuspešnejše, ker je to čas paritve in so živali bolj neprevidne ko sicer.

Čakal sem že precej časa na enem izmed ovinkov, kjer so bili sveži sledovi. Potok je bil skoraj ves zamrznjen. Po dveh urah me je že zazeblo, prižgal sem cigareto in hotel oditi domov. Približno 200 metrov višje ob potoku sem naenkrat zaslišal piskanje, ki je podobno škripanju slabo namazanega kolesa pri vozu. Kar naenkrat mi je postalo toplo, ugasnil sem cigareto in pričel zalezovati v smeri piska. Piski so se ponavljali, pa vedno dalje od mene, kljub temu, da sem se pomikal tudi jaz. Ob naslednjem ovinku sem neslišno obstal, ker so tudi tam imele bližnjico po suhem. Piski so se zopet pričeli približevati. V tistem delu struge je tok vode hitrejši in struga plitva ter je zaradi tega bila plast ledu tam tanjša. Slišal sem že razločno, kako se je tanki led pod vidro lomil in je od časa do časa padala v vodo. Stal sem na levem bregu, nekako dva metra oddaljen od obrežja, ves nervozen, kljub temu da sem si dopovedoval, da je nervoza nepotrebna. Vidra je šla točno ob levem bregu v strugi ter je zaradi tega in zaradi ovinka nisem videl. Naenkrat se je znašla tik pod menoj v strugi, me zaslutila in se obrnila nazaj. Potrpežljivo sem nadaljeval s čakanjem, nervoza me je minila. Vidra se ni odmaknila daleč, obstala je — nato pa se pričela približevati, tokrat ob desni obali, kjer sem imel boljši pregled. Luna, moj zaveznik, se je pričela skrivati za oblake — svetloba skoraj ni več zadoščala. Piski in lomljenje ledu so prihajali vse bliže in bliže in že sem zagledal črno gmoto, ki se je pregibala ob desni obali in pod nekim vrbovim grmom obstala. Puško sem imel pri licu, popolnoma mirno sem pomeril na gmoto pod grmom in sprožil ... Pok ... vidra skoči na ledu mimo mene. Približno na 15 m sprožim drugič — vidra jo briše naprej in med vrbjem izgine v luknji v ledu. Šel sem ob rob potoka in posvetil z baterijo. Zgrešil sem popolnoma, niti dlake ji nisem odbil. Nisem si niti preveč očital, ker pač svetloba ni bila ugodna. V strugi, ob straneh porasli z vrbami, pa je bilo še slabše. Odšel sem domov, potožil ženi smolo ter legel spat.

Ponoči ob treh sem se zbudil — luna je bila silno vabljiva. Kar tiho, da nisem kalil nočnega miru v hiši, sem se opravił, vzel puško, pa zopet na isto mesto, kjer sem zvečer streljal.

Še enkrat sem preveril drugi strel ter znova suho ugotovil, da sem 100 % zgrešil. Nič ne stane, če še pogledam učinek prvega

strela. Pritipljem se do ledu, posvetim z baterijo — nekaj leži na nasprotni strani. Zamislite si moje presenečenje, na ledu sta negibno ležali dve vidri...

Po pravici povem, da svojim očem nisem verjel. Preko ledu nisem mogel, pohitel sem okrog na most ter ob desni obali na ledu pobral obe redki in dragoceni trofeji.

Kako se je to zgodilo? se bo upravičeno vprašal vsak bralec in pomislil na latinščino ali potegavščino.

S prvim strelom sem zadel oba samca v glavo (to sem ugotovil pri odiranju kože), ter ju negibno pribil na led. Samica je odskočila; po njej sem ustrelil drugič in logično tudi takoj pregledal učinek drugega strela.

Pošteno moram priznati, da je bila to ne samo lovska sreča, temveč res izredno srečno naključje, ker z enim strelom se tako zlepa ne položita na dlako dve vidri.

Puško sem oprtal čez pleča, v vsako roko pobral po eno vidro ter jo mahnil domov. Kako so bili presenečeni žena in otroci, ko sem jim z redkim dvojnim plenom želel dobro jutro.

Črni ženin z belo nogo

»Še preko tegale previsa in dober bom«, sem si mislil. Noge so se mi tresle in kolena so postajala mehka. Srce mi je razbijalo v prsih, da sem ga komaj krotil, po obrazu pa mi je tekel pot kakor sredi najhujšega poletja.

Da ne bi imel nahrbtnika in puške, bi še nekako šlo, tako sta me pa ovirala na vsakem metru te nepremišljene plezarije. Vsak rob skale, na katerega sem stopil, sem prej preizkusil. Ni bilo zaupati krhkemu kamenju, kaj hitro bi se znašel pod robovi in dosti dela bi bilo, zbrati vse kosti.

Toda ostati na vrhu mi tudi ni kazalo. Navpično pod menoj so se desno od Kovačevega roba belili skladi, porasli z redko travo, čez katere bo udarila gamsarija, ki jo je šel pritiskat iz Kuhinje z Belega roba Basajev Lojze. Strelna razdalja bi bila preko 300 metrov in to skoro navpično navzdol in še na bežečo gamsarijo. Saj ne bi zadel, in tudi če bi, bi ustrelil »kozla«.

Vinko je šel dalje po vrhu, do sten nad Kovačevim robom, da bi tam zaprl stečino.

Že eno uro sem lezel čez te skale, ki so se mi z vrha zdele prav pohlevne. Kar pohiteti moram, saj bo 10 ura, in za deseto smo se dogovorili, da bo Lojze pognal. Skala se mi je zamajala in ko blisk me je spreletelo, fant izpusti; in izpustil sem jo ko strupenega gada, ter s prsti zaril v zemljo, ki je kljub viharjem še ostala na tej ozki polici. Toda ni me držalo, začel sem drseti — ozrem se — pod menoj zija prepad. Kako hitro se človek odloči v takih trenutkih, sem ugotovil šele doma v postelji, ko sem v mislih še enkrat preplezal te robé in so mi od spomina vstajali lasje. Odgnal sem se na desno, priletel na skalo, ki je imela prostora komaj za čevelj; toda moral sem naprej, kajti zmanjkalo mi je ravnotežja. Odskočil sem še bolj v žleb, ki sem ga zagledal, toda zmanjkalo me je in drsel sem po žlebu, drsel, cela večnost se mi je zdela; kopal sem z rokami in nogami, toda ni se ustavilo. Malo pred ciljem me ustavi kamen, ob katerega sem udaril z nogo. Spravim se na noge in kar zadovoljen sem bil, da razen obtolčenih rok ni bilo drugega spomina na to pot.

Na nasprotnem robu se mi je smejal mecesen in začudeno ga gledam, saj še nobenega nisem videl v vsej Dražgoški gori.

Od kje si se pa ti vzel?

Sonce je pripekalo v steno in topilo ostanke prvega snega, da se je kar cedilo čez stene. Lahek veter je pihal navzgor proti Jelovici — samo da se ne bi sprevrgel. Kakor izgleda, se vsa gamsarija drži nižje, kjer se začenjajo prodi in gozd, kajti vse je bilo mirno in tudi na sosednjih robovih se ni nič premaknilo.

Tričetrt na enajst je bila ura, ko sem prilezel na mesto, ki se mi je zdelo primerno. Toda čudno, gamsov še od nikoder, ali sem jih zamudil. Še enkrat pogledam v stene, ki sem jih prelezel, ter se poslovim od njih: Prvič in zadnjič ste me nosile!

Samo da je puška ostala cela, kajti nanjo sem bolj pazil, ko na sebe. Iz nahrbtnika vzamem v pelerino zavit daljnogled, nabijem puško in čakam.

Gledam, kje bi zapazil Vinka. Res ga zagledam visoko, desno nad menoj. Maha mi s klobukom.

Namerim daljnogled in hitro se z mahanjem sporazumeva.

»Gamsi pod Belim robom!«

Vinko je z vrha videl Lojza; gotovo sta se domenila, da je treba počakati name.

Vse je bilo mirno, tudi kamenček se ni sprožil. Vsi robovi prazni, ko da na njih še nikoli ne bi stal črni svat. Okrog mene vse shojeno od gamsov, tako da sem prav lahko računal na uspeh, saj sem stal sredi njihove promenade. Toda pokazala se ni niti dlaka.

Pred menoj se je v soncu kopal zasneženi Ratitovec, v nasprotnem bregu se je sredi širnih gozdov belila domačija lovca Filipa. Bela cesta, zgrajena po vojni, se je kot kača vila iz Rudnega na Rastovko, na levi pod menoj so se rdečile strehe obnovljenih Dražgoš, ki so jih Nemci do tal porušili...

V steni se je sprožilo kamenje. Gamsi! Srce mi je udarilo in v grlu me je stisnilo, še dihati si nisem upal. Oči bi kmalu izgubil, tako sem jih vrtel in pregledoval okolico. Toda nič ni bilo. Sam sebi sem se smejal, da mi kamen, ki ga je čas določil, da se odtrga ravno tole sekundo, požene kri po žilah.

Toda glej, tam pod Belim robom se je nekaj premaknilo!

Skozi daljnogled vidim gamse, ki se počasi premikajo proti Belemu robu. Redko smrečje mi jih zakriva, in upanje, da se obrnejo proti meni, mi krajša minute na sekunde.

Daljnogled mi pleše okrog Belega roba in se ustavi na temni točki — pa saj to je gams, ki stoji na skali in gleda v drčo, verjetno kozarijo, ki se pase pod njim.

»Hudiča, to je gams — zadnja leva noga je bela!«

Kar stisnilo me je, toda predaleč je bil. Stiskalo pa ni lovske žilice samo meni, temveč tudi Vinku, kakor mi je kasneje pravil. Tudi on ga je videl skozi daljnogled.

Samo čakati je treba, mogoče jo pa belonogi ženin le primaha k meni, ko bo Lojze pognal.

Kje se je vzela, saj imamo preštete vse gamse, tega pa še nismo videli, premišljam in požiram zastavnega kozla z očmi.

Takrat je počilo! Strel je udaril v pečine, se odbil in se zgubil tako počasi, ko da bi mu bilo žal, da je planil iz cevi.

Belonogi gams je stal še nekaj časa nepremično, nato pa sunkovito dvignil glavo in vrglo ga je čez Beli rob. Nekaj kozolcev je še naredil in treščil je na prode.

Lovski blagor, Lojze, dobro si pognal!

Toda ni bilo časa za premišljevanje, pod menoj je zaropotalo. Kamenje se je sprožilo v tisti prijetni melodiji, kakor je pri zajčjih lovih zvonjenje psov, ali pri klicu na srnjaka štorckljanje razvnetega ženina. Vsa kozarija se je zvrstila mimo mene pod Kovačev rob, za njim se pa obrnila v Goró.

Prva je koza, sem v mislih ponavljal pridigo, ki mi jo je pred lovom dajal Lojze, vse ostalo so koze, kozel bo prišel v presledku zadnji, kar pod vamp mu poglej.

Vsekrižem je brzelo mimo mene.

Koza — koza, ta je tudi koza, pazi to je kozel! Puško k licu, toda, saj ni kozel, prehitro gre, da bi videl. Fant pazi, da ne ustreliš »kozla«! Mlado kozle bi me kmalu podrlo. Vrag te nesi! Toliko me je zmedlo, da sem res zamudil kozla, kateremu sicer nisem videl pod vamp, samo dlaka na hrbtu se mu je majala, kakor perjanica na viteških šlemih. Pa drugič, sem si mislil, še imam nekaj dni dopusta in vaša svatba tudi še ni minila.

Lojzetu se je vse smejalo, ko je pulil dolgo dlako in nama že od daleč kazal belo gamsovo nogo.

Basaj Lojze z ustreljenim gamsom

»Fanta, nišem šel z vama zato, da bom streljal, pognati sem vama hotel, toda bela noga! Saj me razumeta!«*

V kri namočen vršič, ki ga je prejel z Vinkovega klobuka in krepek stik je bil odgovor, da ga razumeva.

Gams je bil star preko 10 let, roglje smo ocenili na 110 točk.

Že med potjo proti Selcam smo zastavljali sedišča poslednjega pogona. V Selcih smo pa zares zastavili in pomagali so nam tudi nelovci. Kajti vest o belonogem gamsu so otroci kaj hitro raznesli po vasi.

* Razumljivo bi bilo še bolj, če bi tako zaznamovano divjad čuvali zaradi opazovanja.

Ur.

Preobrat v vzgoji lovskega psa

Pred prvo svetovno vojno so se kinologi precej togo držali tradicionalnih konzervativnih načel pri vzgoji porabnostnega psa. Bili so pač prepričani, da ni dobro vplivati na psa sredi njegovega telesnega in duševnega razvoja in ga — še preden je dorasel, šolati v donašanju, iskanju izgubljenega itd. Te naloge naj bi se lotil šele učitelj pri šolanju psa. Šolanje naj bi se pričelo, ko bi bil pes telesno in duševno docela razvit. Trdili so, da bi psa iz temelja pokvaril, kdor se ne bi držal teh načel.

Taki in podobni nazori so še dandanes ponekod »pravilo«, v resnici pa so zastareli. V vzgoji mladega psa vidijo sodobni kinologi podlago za uspešno daljnje šolanje odraslega psa, saj je končno v interesu lastnika, da doseže čimprej koristno uporabo živali, katere življenje je itak sorazmerno kratko. Če so nekdanj trdili, da mora pes imeti vsaj deset mesecev ali eno leto, preden bi ga začeli šolati in so gledali na to, da se je mladi pes do tedaj samo telesno razvijal, doživljamo danes neredke primere, da leto dni stari lovski psi na tekmah pokažejo uspehe, ki presenečajo, obenem pa razveselijo vsakega lovca.

Razlaga tega dejstva ni težka. Kar je nekoč bilo prepovedano in proti čemur so se kinologi borili, je narava sama označila kot nujno. A to je zgodnje prebujanje zasnove, ki jo pes v sebi prinese na svet in ki hitreje dozori, če se potrudimo, da jo dramimo.

Mladi psi, zlasti pa tisti, katerih starši se odlikujejo s posebnimi lovskimi uspehi, kažejo že v nežni mladosti veliko duševne živahnosti, ki pa zakrni, če psu manjka stik s človekom, čudovito naglo pa se razvijejo, če vzgojitelj izkoristi vsako priložnost, da na psa vpliva v pozitivnem smislu. Kako naj se to izvaja, zato ni norm in konkretnih navodil.

Če trdimo, da je vzgoja otroka samo tedaj uspešna, če jo vodi lju-bezen, potem se pač tudi pri psu lahko reče, da bo njegov razvoj samo tedaj uspešen, če vzgojitelja navdaja ljubezen do živali. Samo ljubitelj živali se rad peča s svojim kužkom, kar privede do tesnega stika med človekom in živaljo in tako do medsebojnega razumevanja.

Vzgoja se mora pričeti že v nežni mladosti in ima za cilj, da pes tako rekoč v svoj bodoči poklic kot pomočnik lovca zraste. Vzgojanje še ni šolanje in naj se odigrava čisto naravno, v igri in brez prisiljenosti. Vzgojitelju se pri mladem psičku ni treba boriti proti že ukoreninjenim napakam ali razvadam, ker mu je dana možnost, da porajajoče se napake že v kali zaduši. Čisto naravno je in tudi potrebno, da kuže uživa svojo mladostno dobo in vsak ljubitelj živali mu to od srca privoščil. Vedno pa moramo na vzgojo gledati s stališča, da predstavlja le pripravljalni stadij za resno šolanje in ima za cilj zgolj vzbujanje podedovanih zasnov. Nikakor ne smemo zamenjati pojme o vzgoji in šolanju (dresuri) ali pa misliti, da si z vzgojo kuža prihranimo poznejše šolarje odraslega psa.

Različna so pota pri vzgoji mladega psa. Angleški psorejec in lovec Snyder je pri svojih štirih mladih poenterjih začel z vzgojo, ko so bili stari štiri tedne. Še svojih imen niso poznali. Bili pa so izredno živahni in iz odličnega plemena. Snyder je odnesel drugega za drugim na vrt. Psičku je pod nos pomolil košček surovega, še krvavega mesa. Seveda je

mala živalca nagonsko hlastnila po zaželeni slaščici, saj ji je kot mesojedcu naravna hrana. Tedaj je Snyder naredil vlečko po travi in meso skrtil dva do tri metre daleč pod listjem. Psička je položil na sled. In mali psiček je razburjeno tekal po sledu, iskal z nosom in končno našel meso in ga povžil. Tako je postopal Snyder tudi z drugimi psički. Čez nekaj dni je razdaljo lahko povečal na deset in več metrov, psički so meso vedno našli.

Ko so psički imeli osem tednov, jih je vse skupaj peljal na travnik. Tu je naredil vlečko s sveže zaklanim kuncem in psičke postavil na sled. Psički so takoj zavohali kri in po kratkem obotavljanju vneto iskali in našli kunca. Kako pa so bili hudi, lajali in skakali in na vse načine poskušali dobiti kunca nazaj, ko jim ga je odvzel, da poskus na drugem mestu ponovi. Oni so najdeno žival imeli za svoj plen.

V tem primeru moremo govoriti o logičnem prebujanju naravnih zasnov. Važna je pri tem mladost psičkov. Kako se pozneje taka mladina razvija, ni dvomljivo, če upoštevamo, da je tako zgodaj že pristopna gojitvenemu vplivu. Ni torej nikake nevarnosti, da bi tak pes pozneje, pri resnem šolanju, odpovedal.

Ne bi imelo smisla, če bi enoletnega zmagovalca pri mladinskih tekmah ptičarjev v zvezde kovali. Tak zmagovalec dokazuje le to, da je smotrna vzgoja mladiča izredno važna, ker je samo ona v stanju, da zgodaj usposobi psa. Ta sposobnost pa ne sloni zgolj na rezultatih vzgoje. Vzgoja je samo predpogoj, torej podlaga za nadaljnjo izgraditev poznejše porabnosti, ki ne sloni na prostovoljnem, marveč na zapovedanem delu. Zato mora mladostni vzgoji slediti šolanje, ki stremi za tem, da izloči vsako trmo in psa brezpogojno podredi volji gospodarja.

Napredek, ki ga tako dosežemo, je šele v drugi vrsti posledica tehnike vodnika, ker le z dobro izbiro in z uspešno mladinsko vzgojo dosežemo zgodaj zrele porabnostne pse. To dejstvo bi podčrtal, ker nam pojasnjuje, zakaj imamo še zmeraj malo število v vsakem oziru porabljivih lovskih psov, pri katerih je zlasti zanesljivost navadno zelo dvomljiva. Večina psorejcev se žal zadovolji s tem, kar psi po svoji zasnovi premorejo in pusti psu njegovo lastno voljo, da ne rečem iniciativo. Drugi zopet dovolijo, da pes odraste tako, kakor se je rodil, potem ga pa na hitro roko zdresirajo (par force dresura). Končni rezultat je, da morajo psa ob vsaki priložnosti premlatiti — menijo namreč, da je tako prav — ker ne uboga, ker je trmast. S tem psa dokončno preplašijo, v roke pa ga nikoli ne bodo dobili. Resnica je, da sploh nikoli niso iskali, še manj pa našli stik s psom.

Naš današnji pasji material je v primeri z nekdanjim bolj nežnih živcev, je pa vsekakor bolj razumen in inteligenten. In ravno ta okolnost govori za to, da se današnji pes ob primerni mladinski vzgoji duševno prej razvije. Že prej omejeni Snyder je skledico, iz katere so mladi psički jedli, pokrival s srnjo kožo. Psički so vsakokrat lajali, kadar so prišli k skledi. Pozneje so oblajevali tudi samo kožo in ko so, stari šele šest mesecev, na nekem sprehodu našli poginulo srno, so jo po vseh predpisih oblajali, ne da bi jih tega kdorkoli učil.

Donašanja je mladega psička lahko navaditi, teže pa ga je navaditi zvestega donašanja. Napačno bi bilo misliti, da vsak pes, ki se je donašanja naučil v strogem šolanju, tudi zvesto donaša. O tem se lahko prepričamo

pri raznih tekmah. Samo dober pes, ki se je pri šolanju z voljo naučil donašanja, bo tudi pozneje vestno donašal, kajti nagon in šolanje mu dajeta pobudo za to. Taki psi ne zamiže, kadar najdejo mrtvo divjad, marveč jo prinesejo svojemu vodniku ali pa ga opozore z lajanjem, da so jo našli.

Napačno bi tudi bilo misliti, da bi pes, ki izdeluje krvni sled, tega zapustil in prešel na prosto iskanje. Delo po krvnem sledu predstavlja za psa čisto realen pojem, ki ga zvestoba pri donašanju ne more omajati. Pač pa dobiva donašanje tudi na krvnem sledu močno pobudo. Treba ugotoviti, da je donašanje ena najtežjih nalog učitelja. Razen metode in vsa preizkušena sredstva včasih nič ne pomagajo. Tako je tudi pri mladinski vzgoji psa, ki nenadno začne s pasivno rezistenco, če mu igra z donašanjem več ne ugaja.

Kaj početi v taki, navidezno brezizhodni situaciji? Učitelj mora razpolagati z neko mero domislekov. Nemški kinolog Radl se je tedne in tedne mučil, da bi psa naučil jemanja palice iz roke. Vse zaman. Če je palico vrgel, jo je pes gladko prinesel, nikakor pa ni hotel vzeti palice iz roke. Vsi poskusi z dobroto so se izjalovili. Nekoliko dni pozneje je Radl poskus ponovil. Pes je razmišljal, ali bi ali ne bi. Tedaj pa mu je Radl stopil na prste šape in to ne prenežno. Pes je hipno odprl gobec in vzel palico; to je verjetno naredil v prvem presenečenju. Vajo je Radl ponovil nekolikokrat. Šlo je kakor namazano, pozneje tudi brez »pritiska« na prste. Sprva se je pes skušal na levo ali desno izogniti bolečemu stopanju na prste. Tedaj ga je učitelj oprčil in ga postavil k zidu. Tu ni bilo izmikanja in spet je šlo. Od tistihmal je pes jemat palico iz roke.

Stopanje na prste gotovo ni prijetno vzgojno sredstvo. Takemu trdoglavemu psu pa je potrebna lekcija, ker šele pri nji uvidi, da se neprijetnosti izogne samo, če gobec odpre. Obilna pohvala in nagrada je storila svoje in pes je razumel, kaj je v njegov prid. Radlovo metodo so mnogi učitelji psov porabili in vselej z dobrim uspehom.

Mladostna vzgoja in šolanje se ne da ukleniti v nek kalup. Uspeh je zagotovljen le, če razum, potrpežljivost in ljubezen sodelujejo, ker samo s temi pripomočki je možno vplivati na psa. Uspešna bosta vzgoja in šolanje le, če učitelj ve odgovoriti na vprašanje: Kako povem to ali ono svojemu psu?

Teorija starih vsebuje nedvomno mnogo resnice. Toda v pogledu mladinske vzgoje so se odprla nova pota. Vsak napredek sloni na dinamiki. Danes nihče več ne more gledati v psu brezdušne stvari. Če se hočemo o tem prepričati, opazujmo na lovih in videli bomo, da marsikak lovec svojemu povelju skuša dati poudarka z okovano peto. O posledicah take »naknadne« vzgoje ali prevzgoje raje molčim.

Opice, gorila

Ameriški raziskovalec Afrike Martin Johnson, čigar velika zasluga je posebno raziskovanje življenja največje človeške opice, gorile, je prebil dve polni leti v krajih, kjer žive gorile in pritlikavci. Gorila je izredno plašna oziroma previdna in živi v pragozdovih na višini 2000 do 4000 m. Največ goril je v Belgijskem Kongu. Johnsonu je некоč uspelo ujeti dve polodrasli gorili. O uspelem lovu takole pripoveduje:

Nekaj časa smo lovili gorile po načinu zamorcev, toda nismo imeli nobenega uspeha. Zato sumim, da so oni kdaj koli ujeli kakšno teh velikih opic. Naši izgledi so po tem takem bili klavrni. Nekega dne pa se je zjasnilo. Potovali smo z avtomobilom in smo bili že 30 km od našega stalnega taborišča. Tu smo srečali nekoliko domačinov. Vprašali smo jih, če so videli gorile. »Seveda, tam ob cesti so«.

Izstopili smo in jih slišali kakih 30 m daleč od ceste, kako so trgali bambusove mladike, ki jim služijo za hrano. Bambus ni bil posebno gost in skozenj so peljale poti, ki so jih naredile opice. Tako smo prišli hitro naprej. V petih minutah smo naleteli na čredo. Opice so nas opazile in pobegnile. Sledili smo jim, toda kmalu smo izgubili sled. Kljub temu smo se držali iste smeri in kmalu prišli do novega krdela goril. Zdaj smo postopali bolj oprezno. Ljudi sem pustil na mestu, sam pa sem tekkel s kamero skoz grmičevje. Nisem še pretekkel trideset metrov, ko so me živali zavohale. Takoj so napravile silen trušč. Zdaj ni bilo več premišljevanja. Skočil sem v smeri opic, računajoč, da mi bodo moji spremljevalci sledili. Tako je tudi bilo. Že po nekaj metrih sem naletel na dva mladiča, ki sta sedela pod drevesom. Stopal sem naglo proti njima s kamero, pripravljeno za slikanje. To je mladi opici tako presenetilo, da sta izgubili glavo. Namesto da zbežita, sta precej nespretno lezli na drevo, ki je imelo obseg kakih 30 cm, visoko pa je bilo čez dvajset metrov. V tem je prispelo moje moštvo. Zdaj smo stali pred novo situacijo, opici sta bili nad nami. Uteči nista mogli. Sklenil sem, da bom po lastnem preudarku lovil. Tik drevesa sta rasla še dva druga drevesa, prepletena z lijanami. Bal sem se, da bosta opici preskočili in sem zato ukazal, da zamorci takoj podro vse drevje daleč okrog. Drevo pa, na katerem sta sedeli mladi gorili, sem dal dobro zastražiti. Potem sem zasledoval trop. Komaj sem prehodil nekaj metrov, se je proti meni zagnal star gorila, samec s srebrnim hrbtom. Bil pa je to le navidezen napad kakor so navadno napadi gorilinih mož. Starec je bil zaskrbljen zaradi usode mladičev. Petkrat se je obrnil in skočil proti nam. Jaz sem imel samo fotokamero v rokah, dva moja spremljevalca pa sta bila oborožena s težkimi risanicami. Ko je videl, da se ne oziramo na njegove navidezno resne napade in da se ga ne bojimo, je od jeze glasno zakričal in potem javkajoč zbežal. Pa nam ni ušel. Zalezovali smo ga korak za korakom in kmalu smo se mu spet približali. Stal je s sedmimi drugimi gorilami skupaj. Brž ko so nas opice zagledale, je stari hitro spet zavzel svoje mesto kot varuh umikanja svojih tovarišev. Takoj se je na novo pognal proti meni, ki sem bil na čelu naše skupine. Besnel je od jeze, tako besen ni bil do zdaj. Bal se je za svoje tovariše. Razgrajal je in nam kričal svoje sovraštvo v obraz, pri tem pa pobiral stebela bambusa in jih lomil.

Vsak čas se je postavil na zadnji nogi. Vendar ko smo šli kljub njegovemu rentaćenju proti njemu, se je unikal za svojo družino.

Tako smo končno prispeli na majhno jaso, ko so gorile ravno prehajale čez rečico po deblu padlega drevesa. Bilo jih je ravno deset. Zadnji je bil starec s srebrnim hrbtom. Še enkrat se je pognal proti meni, potem pa za svojim tropom izginil v neprehodni goščavi, kamor mu nismo mogli slediti.

Vrnili smo se k našemu drevesu. Črnci so bili medtem okolico drevesa že dodobra očistili manjšega drevja in grmovja tako, da je drevo, na katerem sta sedeli mladi gorili, stalo čisto na samem. V smeri, kamor bo drevo padlo, je bil teren očiščen 60 m daleč. Opici sta se pohnaknili čisto v vrh drevesa in od tam prestrašeno opazovali naše početje. Smilili sta se mi. Slikal sem ju nekolikokrat, potem smo kosili. Že prej sem bil poslal po pomožno četo, ki je zdaj prispela iz bližnje vasi. Dvajset zamorcev se je postavilo v vrsto in ko so videli, zakaj gre, so bili navdušeni.

Pripravili smo se na borbo. Moja žena je pripravila filmski aparat za snemanje. Ona bo slikala lov. Oblekli smo vse suknje in plašče, na roke pa smo natakneli rokavice. Zamorcem pa smo dali odeje in plahte, vse, kar je pač bilo na razpologo, da se obranimo močnih zob.

Zdaj so zamorci podsekali drevo. Kmalu se je drevo nagnilo točno v ono smer, ki sem jo izbral, pokalo je in z oglušujočim truščem padlo. Gorili sta med vejami prileteli na zemljo, tesno objeti in omamljeni. Preden sta se zavedli, sta že bili ujeti. Črnci so jim z vrvicami zvezali roke in noge. Vse je bilo v nekaj trenutkih končano. Eden zamorcev, ki je posebno uspešno sodeloval pri tem redkem lovu, je smehljaje pristopil k meni in rekel: »Bvana, eden je moški, drugi pa ženska. Če ostaneta živa, boš enkrat imel celo družino z mnogimi otroci gorile.«

Ko sta bili opici dobro zvezani, sta delali le majhne poskuse, da bi se osvobodili. Videli smo, da ju je strah. Vsa borbenost ju je zapustila. Z vročimi očmi sta nas gledali. Bili sta prepadeni od tega čudnega preobrata. Obe gorili sta bili izredno lepi in dobro hranjeni, vsaka težka najmanj sto funtov, torej največji, kar jih je bilo do tega dne ujetih. Privezali smo ju na kole, ki so jih črnci odnesli k avtomobilu.

Vsak naš voz je pokrit z močno žično mrežo, ki zapira ves zadnji prostor. Ko smo se vrnili v taborišče, smo ju osvobodili vrvic. Opici nista niti poskusili, da bi se osvobodili, udali sta se v svojo usodo. Dalj smo jima posodo s svežo vodo, ki sta jo takoj pili. Ko smo jima prinesli mlado mlačno koruzo in sladkega krompirja, sta ga žrli, ko da sta strašno lačni. Čudil sem se, da sta sploh mogli jesti po tej pustolovščini.

Zvečer smo proslavili uspešen lov. Črnci, ki so sodelovali pri lovu, so dobili čaj, sladkor in cigarete, poleg tega pa še lepo nagrado.

Naslednjo noč so se v bližini taborišča oglašale gorile, hreščale so in se tolkle po prsih, mladiča pa sta iz kletke odgovarjala. Ta pogovor je trajal do zore, kar mi dokazuje, da imajo opice in tudi druge živali neke vrste govor, s katerim se sporazumevajo. Čudil sem se, da so gorile imele toliko smisla za skupnost. Še bolj pa me je začudilo, da so gorile vso noč razgrajale okrog taborišča, ko vendar gredo navadno ob zahodu sonca spet in spe vso noč do zore.

Pri vsem tem me je najbolj veselilo to, da nismo bili primorani ustreliti mater, da bi se polastili njenih otrok, kakor se to pri takih primerih navadno zgodi.

IZ LOVSKEGA OPRENIKA

PRAŠIČEV ROMAN

Ivanu so se hlače tresle pa prav zares, kakor je resnična ta zgodba. Ni šala, verjemite da ne, iti na to črno pošast, pri tem pa se še ne-prestano krešejo v spominu zgodbe o nesrečah od ranjenih divjih prašičev. Temu je razparal prašič stegno, onegavemu stricu malo da ne trebuh, Jaka v »Poročevalcu« pa mu je v zadnjem trenutku še ušel na drevo. Prasiča z malimi pujski pa je itak vedno pripravljena na boj in neučakano išče priložnosti, da bi se stepla s človekom.

O vsem tem so premišljevali trije bratje, ki so šli v jutru 1. I. 1951 na »divje prašiče«. Preizkusiti so hoteli tudi še pred dnevi kupljenega cucka z »rodovnikom«. Da se je rodil, ali polegel — kakor tudi pravijo, je brez dvoma, ker že kar brzo teka, laja in celo já, če kaj dobi.

Sledovi so bili ta dan na Gozdniku čisto sveži, kakor nalašč za ugotovitev divjadi, v prvi vrsti seveda v tem primeru za prašiče.

Prašiči so se na Gozdniku razpoldili že čez mero in jih nič ne moti, če dá eden od njihove trope svojo kožo. Za ohranitev rodu jih bo ostalo še vedno ne samo dovolj, temveč preveč ter bodo navdajali z grozo lovce še drugih lovišč.

Ker so imeli pri Sajdlu v soboto pred lovom domač praznik, se je našim junakom še prijetno kolcalo; zato s seboj niso vzeli nič za mlade zobe, saj so mislili priti domov že do južine.

Najprvo so pregledali in okrožili veliko neprehodno kulturo z mladim 20 letnim nasadom. Izvid je bil pozitiven. Prašič je v kulturi. Spustili so na sled psička, ki je potrdil sloves dobrega goniča, ker je gonil dobro uro prašiča, mogoče tudi lisico, pa naposled nagnal v nepravo smer. Uspeh 0 : 0! Po krajšem posvetu so obkrožili drugo kulturo, iz katere je dal lani že en prašič svoje ščetine. Izvid nepričakovan! Od spodnje strani je šla v kulturo najbrž svinjka s štirimi odraslimi mladici, od gornje strani pa je vodila v kulturo gaz močnega prašiča. Ven ni šlo več!

Bojni načrt je bil pravilno narejen in izveden! Komaj je zapel rog in se je takoj nato uveljavil pes, se je že prismukal močan merjasec (okrog 120 kg) na rob kulture. Rokovnjač se je postavil za grmom ne več kakor 30 m od lovca. Moralo je tedaj postati silno vroče, sicer bi Rado, ki je odličen strelec, ne bil v potu svojega obraza zgrešil prašiča

s kroglo. Prašič se je po prvem strelu lagodno približal na 15 m razdalje. Šele drugi strel s šibrami štev. 2 je prašiču svetoval, naj malo hitreje stopi, sicer bo dobil še en pljusak zrnja na debelo kožo. Res je bil v risani cevi že nov naboj. Prašič je imel zaenkrat srečo, ker je stopil za rob.

Ploha vprašanj se je vsula na Rada, ki je ves v mrzlici le težko odgovarjal. »Poglej, krvavi!« ugotovi Gustl. Pes se je zapodil po krvnem sledu v drugo neprehodno kulturo. Tam je začel na mestu močno bevskati in renčati.

»Prašiča ima! Ni kazalo drugače, kakor da je Rado moral pokazati svojo korajžo, da gre za prašičem, Gustl pa na stojišče. Pes je živo priganjal k dejanju. Rado se je moral skozi zasneženo smrečje plaziti po štirih proti mestu, kjer je še vedno bevskal pes. Priplazil se je na pet metrov razdalje, toda ni videl drugega kakor belorjavega psa, ki je pred seboj nekaj dizno napadal in takoj tudi urno odsakoval. Šele po majhnem stranskem premiku je zagledal Rado v mračni goščavi prašičevi sprednji nogi, nad kateri je le približno mogel pokaditi s kroglo. Prašič je zbil psička na stran ter zdrvel proti Ivanovemu stojišču.

Pošast se je prikazala pred Ivanom v neposredni bližini. In sedaj — oj groza! Od strahu se je užgala netilka, šibre so zrožljale po cevi v sneg (to so ugotovili seveda pozneje), prašič pa naravnost v lovca. Bliskoma je pomislil, da bi mlada žena mogla postati vdova in Ivan je zbežal, bežal, padal in se pobiral. Hrušč lastnih stopinj v trdem snegu in ne prehudo bojevite hlače so ga motile, da je bil prepričan, da lo masti prašič za njim. Ko se je desetih zvrnil in se zavalil v krvi in znoju v globoko kotanjo, je z olajšanjem

ugotovil, da prašiča nikjer več ni in da tudi žena še ni vdova.

Zgodbe pa še ni konec. Se še tudi ne ve, kdaj bo. Prašič jo je namreč pobrisal po gostih kulturah približno še 1 km daleč. Ni pa mogel zatajiti svoje poti, ker je puščal po snegu le preveč očitno krvavi sled. Bratje so ga sledili skoro do mraka, a so morali izčrpani in lačni končno odnehati in preložiti zasledovanje na drugi dan. Drugo jutro je priskočil Radotu na pomoč oče nadlogar. Kmalu sta ugotovila, da prašič ni odšel čez rob pod Mali Gozdnik kakor so sklepali prejšnji večer, ampak je zavil pravokotno navzdol proti globokému jarku. Ponoči je zapadlo 3 cm novega snega, vendar je bil sled dobro viden, ker je prašič vedno močnejše krvavel. Ko pa sta prečkala lovca zadnjo cesto nad jarkom, sta z začudenjem opazila, da so poleg prašičevega sledu že mnogobrojni človeški sledovi. Na dnu jarka sta našla v snegu prazno prašičevo smrtno posteljo in le krvava drča je vodila po jarku navzdol. Pri prvi cesti in hiši je zmanjkala vsaka sled. Povpraševanje po prašiču ni imelo uspeha, zato sta se oče in sin razšla vsak po svojem poslu.

Rado je gredoč domov od zgovornih šolarčkov zvedel, kam je šel prašič.

Fantje, namreč, gredoč od vasovanjanja, so v mraku našli krvavi sled in prašiča ter si ga razdelili. Zato pa zgodbe še ni konec, kakor sem rekel.

Ivan Dolinar, Žalec, 21. I. 1951.

ZASTRUPLENJA S CYANOM

Allg. Forstzeitung (letnik 1950, zvezek 21/22) poroča o sledečem dogodku: Neki lovec je pripravljaval vabo za lisice v sobi. Vstavljal je v koščke mesa cyanovodikove ampule. Ko se je za kratek čas odstranil iz

sobe, je pograbil njegov pes tak košček mesa in se na mestu zgrudil. Ko je prišla kmalu nato v sobo žena lovca in videla njenega ljubljenska negibnega na tleh ter videla pripravljene vabe, je spoznala vzrok in skočila v hlev, pomolzla kravco in vlila psu mleko v gobec. Že po nekoliko minutah si je pes opomogel in končno ozdravel.

V Avstriji, kjer se je dogodil ta primer, uporabljajo cyanol ampule, ki pa vsebujejo manj koncentrirani cyanovodik. Zato je bilo mogoče v opisanem primeru psa še rešiti. S poskusi, s katerimi smo pri nas preskusili naše cyanovodikove ampule, pa se je ugotovilo, da je bil velik pes, ki je pregriznil ampulo, v 5 sekundah mrtev, srce ni več delovalo.

Kljub temu pa priporočamo, da se kot protisredstvo pri zastrupitvah z cyanovodikom uporablja sveže neprekuhanano mleko, ker je dobro učinkujoče sredstvo.

Ing. Ivan Bartl

DALMATINSKI LOV

Vso Dalmacijo lahko razdelimo v štiri lovska področja. Med najbogatejša spada nedvomno zaledje Zadra proti Ninu in naprej do Šibenika, potem dolina Neretve prav notri v Hercegovino, okolica Vranskega jezera in končno otoka Krk in Korčula ter polotok Pelješac. Vsa ta lovska področja so važna zaradi vodne in močvirne perutnine, Korčula in Pelješac pa zaradi lova na šakale.

Okolica Nina je izredno plodna. Središče tamošnjih lovišč je bogata vas Privlaka, katero obkrožajo njive in travniki v površini okrog 5000 ha. Pozimi so skoraj vsa ta polja poplavljeni in ker je voda plitva, najdejo ogromne jate divjih rac in gosi obilo hrane na poplavljenih žitnih poljih. V številnih melioracijskih kanalih, ki so povezani z

morjem, mrgoli malih ribic, ki jih race s posebno vnamo uničujejo. Zaradi tega so prav močvirja ob ninskem zalivu najboljše lovišča za vodno perutnino.

Pravi lov se prične tukaj po končani drugi žetvi, to je v novembru in traja do konca marca. Okrog Nina mrgoli vso zimo lisk (Fulica atra). Love jih iz plitvih čolnov. Tudi v mesečnih nočeh, kadar se leteča divjad seli iz močvirja v močvirje, se mnogo lovi in ulovi. Najprimernejši čas pa je zgodnje jutro in predmrak, ker takrat perutnina, preden se odloči za smer, nekaj časa koleba in nizko kroži. Značilen je tipičen dah po ribjem olju posebno pri liskah. Prej so mislili, da ta dah izvira od močvirja, v katerem liske iščejo svojo hrano, medtem pa je ugotovljeno, da je vzrok uživanje neke vrste alg, ki jih liske zelo upoštevajo. V avgustu in septembru manjka ta dah in je divjačina takrat mnogo bolj okusna

Lov na zajce po vsej Dalmaciji ni pomemben, ker je mnogo lisic. Razen tega ima Dalmacija veliko število navdušenih lovcev. Zelo izdaten je lov na kotonje, skalne jerebice pod Velebitom, toda zaradi skalnega terena izredno utrudljiv. Bogata lovišča z vodno perutnino so okrog Vranskega jezera med Biogradom, Pakostanom in Benkovcem. Tudi v teh loviščih je ogromno vodne perutnine, posebno rac, ki jih love iz čolnov. Vransko jezero ima okrog 300 km² površine brez močvirij, ki se raztezajo še 10 km dalje, do vasi Gorica. V vasi Pečine je najboljša pitna voda, ki nikdar ne usahne. Izredno bogata lovišča so v dolini Neretve, zlasti od decembra do marca, ko ledena burja prežene ptiče z mrzlih hercegovskih pečin v toplejše doline ob Neretvi. Ker se ptiči ne morejo upreti močnemu vetru v višjih le-

gah, letajo zelo nizko. Izhodišče za ta lovišča je mestece Metković, ki leži nad ustjem Neretve, blizu luke Kardeljevo, med močvirji in Opuzenom. Izredno bogata lovišča so približno dva kilometra daleč od Metkovića v Predovem dolcu, ki služi ptičem za preletanje iz neretvanske doline v močvirja pri Krupi v Hercegovini. V jezercu Parilo v ustju Neretve se zbirajo v februarju in marcu bele čaplje in pelikani.

Severni, z nizkim grmičevjem porasli del otoka Krka obiluje s poljskimi kurami, jerebicami, prepelicami in kotornami, posebno okolica Malinske in Omišlja. Do druge vojne so vsake jeseni prihajali bogati angleški lovci semkaj. Poznal sem enega, ki je na Krk prihajal polnih 40 let in nekega dne, od kapi zadet, na lovu umrl.

Šakale love v srednji Dalmaciji, blizu Metkovića, na Korčuli in na Pelješcu. Številne kraške jame v teh krajih nudijo tem zvitim bratrancem naših psov dovolj skrivališč in brlogov. Ker ta mali ropar povzroča mnogo škode domači perutnini, ovcam in kozam, je lovec, ki loví na šakale (čagalj po domače), zelo čist in uživa vso podporo domačinov. Šakala privabijo s privezanim jagnjičkom. Izhodišče za lov na šakale je Orebič na Pelješcu ali Blato na Korčuli. Dalmatinski šakal je zelo strahopeten in nikoli ne napade človeka. Mladiča je lahko udomačiti in pogosto srečaš domačina, ki ga spremlja krotek šakal, zvest kakor pes. Tudi križancev je precej v tem delu Dalmacije.

Kuncev je po vsej Dalmaciji precej, ne morejo se pa tako razmnožiti kakor v Španiji in južni Franciji, ker jih sproti ugonabljaajo številne lisice in podlasice, ki jih v Dalmaciji kar mrgoli. Kljub temu sem na otoku Rabu pri Loparju s

flobertom večkrat streljal divje kunce, ki so se nedaleč letoviškega poslopja pasli pod lučjo električne žarnice na balkonu. A. S. Pirc

VRAŽE IN BAJKE

Do nedavna je živelo med starimi pohorskimi lovci v davnini zakoreninjeno praznoverje, da ni zdravo hoditi na lov ob velikih praznikih in na kvatrne sobote, zlasti pa ne na te dni zvečer. Kdor bi kršil te običaje ali se jim roga, bi ga zadela nesreča, bodisi da se obstrelí ali pa se divjad, v katero strelja, pred njim množi in množi, tako da najbolj pogumnemu požene strah in hude bolezni v kosti in telo. Prikazoval se je tudi ponočni lovec. Strašil je največ na križpotih, kjer so čuli lovci ponoči čudno bevskanje psov in tudi streljanje. Ves ta hrušč je potem s pošasno naglico zdrvel s hriba v hrib. Če koga zajame ta divji lov, se mora brž in mirno vleči v bližnji jarek. Kdor tega ni storil in ga je ponočni lovec srečal, mu je tresčil pod noge človeško lobanjo in se zarežal: »Pomagaj si uloviti, pomagaj še snesti.« V drugem primeru se je ponočni lovec izkazal bolj ljudomilega. Starčka, ki je bil nekoč lovec in mu je bolezen pohabila nogo, da je težko hodil, zajame na poti skozi gozd tema in na stezi ga preseneti ponočni lovec. Zaradi trde noge ni mogel brž leči v bližnji jarek, pa se vsede na smrekov štor ob poti. Mimo drveči ponočni lovec zasadi v štor poleg starčka sekiro rekoč: »K letu osorej, da te najdem tukaj, sicer slabo tebi.« Starček je vzel naročilo za resno. Čez leto dni ob isti uri je čakal lovca na štoru. Res je prihrul lovec, zadril poleg njega v štor sekiro kakor leto prej ter dejal: »Ker si ubogal, pojdi zdrav domov.« Betežnik je vstal, noga je

bila voljna, neboleča in stopal je proti domu ozdravljen.

Stari pohorski lovci so držali tudi na vero, da puška smrtno zadene, če kaneš v cev nekaj kapljic krvi ustreljene divjadi. Kdor ne verjame, naj poskusi.

C. M.

Divji prašiči, 20 minut od tramvajске proge v Šent Vidu!

Dne 4. februarja t. l. se nas je zgodaj zbralo 20 najbolj navdušenih lovcev. V dveh smereh smo se pomikali proti Toškem čelu, a svežih sledov ni bilo. Ko smo zastavili južno stran Toškega čela, je kaj kmalu Milan P., invalid brez desne roke, a dober strelec, streljal na dva prašiča od štirih in enega ranil. V drugem krogu se je zavoljo nediscipliniranosti strelcev prašič obrnil ter ga je lovec Hribar položil na ščetine. Zaradi pozne ure smo zasledovanje prekinili.

Tudi pred prvo svetovno vojno so se prašiči dvakrat pojavili v tem lovišču, a uplenjen ni bil nobeden. Morda se bodo pokazali še v ljubljanskem Tivoliju.

D. J.

L. d. Št. Vid nad Ljubljano

Pozne selivke. Iz lastnih izkušenj vem, da se naše »pet pedi«, izvaljene na Ptujskem polju, poslovijo od nas že konec avgusta, njihove prostore pa zavzamejo novodošle iz severnih krajev. Če sem jih našel danes po krompiriških Zabovskega polja dovolj, drugi dan ni bilo nobene več, pač pa priseljenke čez nekaj dni ponovno, v še večjem številu.

Od kod so se vzele letošnje, ki so potovale v noči na 16. XI. 1950 čez Ptuj, mi je uganka. Zjutraj okoli 6. ure grem mimo lekarne Orožen, ko me prehití nek kolesar in ob hodniku preskoči črno kopo. V svitu luči vidim, da se nekaj premetuje in nato umiri. Misleč, da je mož povozil podgano, grem gledat in zapazim

razmesarjeno prepelico. Rad sem jo streljal, a te tukaj mi je bilo resnično žal. Najbrže je med potjo omagala ali pa jo je zmotila električna luč, sicer ne bi pristala sredi mesta. Ni pa to edini primer. Tudi tov. Komel Ljubo je 7. XI. 1949 rano zjutraj prečkal Kvedrov trg, kjer mu nakaže pes prepelico. Čepela je stisnjena k tlom, ne daleč od kipa Florjana. Dala se je prijeti. Noseč jo s seboj v prostost, ni mogel dognati vzroka, zakaj je sedla na najbolj prometnem trgu v Ptuj.

P. Maroh, Ptuj

Kavka. 19. oktobra 1950 se je pojavila nad kavarno »Evropa« kavka, ki je stopicala po ulici kakor kak brezposelni, pregledovala čike in smeti, užitno pospravila, ostalo pa zavrgla. Mladeži, ki se je nabrala, da bi jo ujela, se je spretno umikala do studenca, tam pa skočila na kup drv in izzivalno gledala na prišlece. Nekdo, ki je vedel, da so kavke mesojedke, ji je ponudil kost, katero je s kljunom takoj obrala. Šofer Podbreznik vedoč, da si je »Jaka« zaželel prostosti, je kavko zvalil s kosom papirja v bližino, jo srečno ukanil in vrnil zopet družini Puhar, da bo še naprej zabavala njegove otroke.

P. Maroh, Ptuj

Domači mujski in cicaki so poskočili v ceni... »Zdaj ga pa tudi za 500 din ne dam«, se je napihnila starejša ženska, ko ji je maček privlekel k hiši srednje velikega zajca, ob selitvi ptic pa rejene kose in drozge. In vselej je bil obdarovan s skodelico mleka, ker je z drugimi prebivalci »k hiši držal«. Namesto zajcev in fazanov, ki so se prejšnja leta navadno prekladali mimo njegovega stanovanja s hriba v hrib, kjer so našli v goricah svoja naravna zavetišča, opazujem letos same pse in mačke, ki se potepajo tam okrog. Na to, da je bilo pri nas na običaj-

jen način bobnana, da morajo psi varuhi biti priklenjeni, se lastniki psov navadno požvižgajo. Pri nas je namreč postala moda, da jemljejo lastniki psov svoje čuvaje s seboj v vinograde ali kadar gredo v goste... Prejšnje čase so konjači hodili z vozički okrog in pobirali neubogljive in nepriklenjene pse, nakar so bili še lastniki psov občutno kaznovani. Zdaj pa to ni več v navadi.

Imamo tudi preveč sebičnih lovcev, ki ne spadajo v lovske vrste, in takih, ki se boje zamere ter je škoda naboja za potepajoče se pse in mačke. Kaj pa šele ujede (kragulji, skobci, splinci, lunji), o katerih mnogi lovci še imena niso čuli. Treba bo tudi v lovskih vrstah izvršiti rešetanje, če ne plan v bodoče ne bo izpolnjen.

Riko Koler, Dolgovaške gorice

Spomin. V začetku decembra 1950 so naši lovci, 17 po številu, napravili pogon na zajce ob vaseh Pince in Dolina. Lov se je tokrat obnesel, padlo je 32 zajcev. Pri nas dosegajo zajci težo do 5 kg. Samo enkrat sem uplenil zajca v gozdičku Treh mlinov v teži nad 6 kg. V postojnskem okraju sem tudi enkrat ubil zajca, težkega nad 5 kg. Tam so zajci večinoma metiljavi. Ko smo se nekoč vračali z lova na Javorniku, sem zapazil v mraku zajca, ki jo je mahal po hribu navzdol v dolino na pašo. Zapomnil sem si kraj in drugi dan v mraku sem ga ustrelil na čakališču. V postojnskem okraju smo imeli lovci pred prvo vojno še drug šport. V lovskih počitnicah, ki so nekako tudi v poletnem času, smo razen vročine prenašali še tudi sušo, ki se je pa nalezljivo širila proti koncu meseca tudi po naših žepih. Imeli pa smo lovca dobričino, z vsemi lepimi čednostmi. Zabaval nas je kot humorist s svojo lovsko latinščino.

Bil je to takratni župan mesta Postojne, tovariš Tedi Dekleva! Ustanovil je fond za pokončevanje gadov in modrasov, katerih je bilo takrat okrog Postojne dovolj. Kadar smo ob suši in tej sledeči žeji po maliganih — omedlevali, nas je vselej nadlegovala požrešna misel po postranskem zaslužku ad honores, Poiskal si je vsak lovec na gade in modrase dve palici in si eno prikrojil na precep. In tako smo stikali s temi palicami na precep po kamenju in luknjah. Včasih si je ta lov prav dobro obnesel. Prinesti je bilo treba na županstvo samo glave strupenjač, za katere so plačevali 1 krono od glave. S temi kačjimi glavami je bilo treba skrajno oprežno postopati, ker kača, kakor znano, piči tudi lahko s samo glavo brez telesa. Torej lov na kače in modrase nas je večkrat rešil običajne nalezljive poletne suše.

Riko Koler, Dolgovaške gorice
16. XII. 1950.

Podlistek »Opomini« v številki 7. letnika 1948 našega lista »Lovec« mi daje povod, da objavim že davno minulo lovsko doživetje, ki se je končalo brez zlih posledic. Namen teh vrstic pa je, opozoriti vse lovske tovariše na nujnost brezpogojne lovske discipline v izogib težkim posledicam, če opustiš strogo previdnost.

Pred več ko 20 leti je bilo, ko sta me lovska tovariša, že pokojni Anton Šavelj in še živeči Drago Bižal povabila na odstrel srnjaka v njunem lovišču na Kočevskem. Seveda sem bil takega povabila zelo vesel, posebno še, ker sem bil dotlej še brez trofeje srnjaka.

Hvaležno sem odgovoril: Tako grem na srnjaka. »To pa ne, kar tako ne boste šli, šli bomo skupaj, ker lovski gost ne sme v lovišče brez spremstva lovskega gospodarja ali lovca.«

Neko nedeljo smo se vsi trije napatili proti kočam. V Novih lazih sta mi dobra lovska tovariša dodelila mladeniča kot nosača za morebitni plen. Razšli smo se vsak v svojo smer, jaz z mladeničem sva jo mahnila proti občirni, znani mi poseki. Kakih 300 m pod poseko nakažem svojemu spremljevalcu mesto, kjer naj bi me čakal do vrnitve, če pa bi spremljevalec slišal na poseki strel, naj pride tja. Dobro, fant se je vlegel v travo in jaz sem šel na svoje mesto.

Čakam in opazujem že dve debeli uri. Naenkrat zagledam v smeri, od koder sem prišel, da se maje tanko drevesce, zraven pa mirno stoji neka »rdeča lisa«. Mislil sem, to je pa pričakovani srnjak, ki suva v drevesce. To sem opazoval več ko pol ure, slika pa je bila na istem mestu vedno enaka. Zabičal sem si prav strogo v glavo, da šilarja ali vilarja ne bom streljal, pač pa šesteraka. Da bi pomeril na pravilen del srnjakovega telesa, se dvignem s sedeža in se neslišno približujem rdeči lisi, ki je bila oddaljena kakih 100 m. Ko se približam na kakih 60 m, sem ugotovil, da je namišljena »rdeča lisa« zagoreli fantov obraz. Fant je ležeč v travi zaradi dolgočasja podpiral glavo z dlanmi, z nogama pa venomer suval v drevesce. Ob tej ugotovitvi me je še naknadno spreletela groza, ko sem se zavedel, kako tesno mimo mene je šla velika nesreča. Ko sem fantu pripovedoval, kaj se bi mu skoro lahko pripetilo, je tudi on prebledel in se kesal, da je menjal odkazano mu mesto, kar nikakor ne bi smel storiti.

Lovska previdnost naj bo vsakemu lovcu vedno zvesta spremljevalka.

Perenič Joško,
lovski čuvaj Državnega lovišča
»Rog« v Kočevju

Iz lovske organizacije

Kraupner Rihard — 60 letnik. V okviru svoje družine ter najožjih svojih prijateljev je obhajal dne 5. II. 1951 25-letni lovovodja lovske organizacije v Celju svojo 60 letnico.

Kdo v Savinjski dolini ga ne pozna!

K jubileju mu vsi lovci iskreno čestitamo, želeč, da bi še vedno tako mladeniško vodil naše love po lepih loviščih celjske družine.

L. P. Celje — Z.

† **Hlebš Jakob** je letos preminul. Naš dobri, zvesti lovski tovariš je podlegel v najlepši moški dobi neozdravljivi bolezni. V večini v časten spomin, dragi Jaka, smo Ti položili na prerani grob smrekov vršič.

Stane Logar,

Ljubljana, 6. II. 1951,

† **Milan Borišek**, tajnik lovske družine Litija in nameščenec jadralske šole na Blokah, v Ljubljani, Zagrebu, Novem Sadu in v Vršcu, ki je dosegel pri tekmovanju na švedskem 2. julija 1950 tretje mesto, se je pri filmanju tekmovanja (prizori iz švedske) pri zadnjem startu 22. avgusta 1950 smrtno ponesrečil.

24. avgusta, na dan, ko bi bil moral nastopiti letni dopust, je bil zmagovalec zračnih višav položen k večnemu počitku v Litiji.

Mnogi lovski tovariši so ga spremlili na poti v večna lovišča in mu v zadnji pozdrav položili zeleno vejico na mnogo prerani grob.

Milan, ostal boš dobro zapisan v naših srih in vrstah. Lahka Ti rodna gruda!

Dragemu tovarišu, trajen in časten spomin!

J. Z.

Josip Pajtler, 50 let preparator.

Znan po vsej slovenski štajerski je v 77 letu še neumorno delaven v svoji preparatorski umetnosti, pa

tudi kot lovec. Saj je doma z zelenega Pohorja, kjer je imel njegov oče lastno lovišče, kjer je kot učitelj postal mojster v lovu na peteline. Ravno zaradi tega se je posvetil gatenju živali in je pozneje kot poklicni preparator zaslovel daleč preko domačih meja. Za svoje mojstrovine je žel veliko priznanj in odlikovanj na mnogih razstavah, tudi še v bivši Avstriji. Iz vseh dežel so mu pošiljali živali v gatenje in še vedno jih dobiva iz vse Jugoslavije.

Da je kot preparator mogel boljše študirati zlasti oblike petelinov, je postal fotograf. Vzgojil je veliko lovec ter mnoge naučil preparatorske umetnosti.

Okupacijska leta so ga hudo zadelo. Okupator mu je ustrelil sina kot talca v Mariboru, edina hči mu je umrla v zaporu v Begunjah, nje ga so pa odgnali v Nemčijo. Toda neupogljiv je pobegnil, se vrnil v Maribor ter se rešil v rodne pohorske gozdove.

Iz svoje delavnice v Mariboru jih gleda, podživlja svoje lovske pohode in v vedrem razpoloženju mirne življenjske jeseni še vedno ustvarja.

Dragemu lovskemu tovarišu in slovitemu preparatorju želimo še mnogo srečnih in zdravih let!

Dr. Fr. Mišič

Po lovskem svetu

Napredek boroveljske orožarske industrije. Boroveljska zadruga orožarjev je na lanski obrtni razstavi v Vidmu (Udine) sodelovala, sedaj pa se pripravlja za razstavo v Chicagu. Leta 1946 je izdelala 400 pušk, 1949 že 2400 in 1950 3600 lovskih pušk. Za avstrijske potrebe zadostuje 300—500 pušk, ves presežek se izvozi.

»Der Economist« P.

Mleko proti cyanu. Slučajno so odkrili, da je sveže mleko najboljšo sredstvo proti zastrupljenju s cyanom. Nek lovec je ovijal kapsule z mesom, ko so ga poklicali iz sobe. Med njegovo odsotnostjo je pes požrl kapsulo in ko se je lovec vrnil je našel psa negibnega na tleh. Lovčeva žena je brž pomolzla kravo in psu vlila toplo mleko v gobec. Čez dve minuti se je zavedel, po petih minutah je bil zdrav. S poskusi so ugotovili, da so mladi psički pri seksu imuni proti zastrupljenju s cyanom.

»St. Hubertus« P.

Nemčija. Divji prašiči in jazbeci so se posebno v hesenski pokrajini tako razmnožili, da povzročajo ogromno škodo. Prav tako škodljivi so pohajajoči psi in podivjane mačke, ki uničujejo naraščaj male divjadi. Nemški lovci v zahodni coni so šele pred kratkim dobili dovoljenje za posest lovskega orožja.

»Anblick« P.

Na Bavarskem je ugotovljen stalež na 20.700 jelenjadi, od tega 29 % jelenov. Plan odstrela predvideva odstrel na 25 %. Gamsov so ugotovili na 8800, od tega 28 % kozlov. Za odstrel je določenih 6,6 %.

Anglija. Znameniti lovec in gojitelj J. S. Watts piše, da je jazbec po njegovih ugotovitvah večji škodljivec kakor se domneva, posebno v fazanjih in jerebičjih loviščih. Marsikatera gozdna in poljska kura postane njegov plen, preden more zleteti. Watts je samo v enem dnevu našel 40 ostankov kuretine okrog jazbin. V Angliji jazbec napada celo jagnjeta, ki jih z ugrizom v tilnik usmrti.

(Country Sportsman) P.

Švica. Pri uvozu zajcev iz ravninskih predelov Madžarske so ugotovili, da jih je kmalu po izpustitvi mnogo poginilo, ker niso prenesli nagle spremembe klime. Odslej bodo uvažali malo divjad le iz krajev, ki imajo švici podobno podnebje, ali pa bodo uvožene zajce in jerebice sistematično aklimatizirali.

Italija. Letos so pri selitvi z juga na sever nad Italijo ugotovili neko vrsto kljunačev, ki gnezdi na visokem severu in v Sibiriji. Na Apeninu so po dolgem presledku zopet ugotovili gnezda orlov. (Diana) P.

Francija. Na letni skupščini lovskega kluba »Saint Hubert« je predsednik Radot podal pregled o stanju lovstva v Franciji v letu 1949. Odstrel jelenjadi je bil vse leto prepovedan. Srnjad je številčno povesod

na predvojni višini. Stalež divjih svinj se je zmanjšal razen v okolici Pariza. Zajci bolehajo v nekaterih krajih na tularemiji; zaradi tega je uvoz živih zajcev prepovedan. Divji kunci povzročajo veliko škodo, suša pa je tudi njihov stalež zmanjšala. Jerebice, sive in rdeče, se zadovoljivo množe, medtem ko je suša razvoj fazanov zavirala. Škrjancev je sleherni leto manj in so zato lov nanje z mrežami in zankami strogo prepovedali. Zaradi suše je gnezdilo le malo prepelice, malo je tudi kljunačev in vodnih ptic.

Francoska Afrika. V lovski seziji je prišlo v francoske afriške kolonije 35 evropskih lovskih družin. Pri nekem lovu na veledivjad je našel smrt eden najbolj znanih lovskih vodnikov.

(Le Saint Hubert) P.

Francoska kinologa dr. Oberthür in de Kermandec sta izdala knjigi o izvoru psa. V obeh knjigah skušata avtorja pojasniti izvor sedanjih pasem lovskih psov. Po njihovem mnenju so edino čiste pasme: španski ptičar, irski seter in barvar od lovskih, od drugih pasem pa edino hrt. Vse druge pasme so nastale s križanjem.

Dr. Lamouroux, živinozdravnik piše o tularemiji daljšo razpravo, v kateri s primeri dokazuje, da je to nalezljiva bolezen, ki je nevarna človeku in glodavcem. Ta bolezen je bila do leta 1930 znana le v Severni Ameriki in Aziji. Od takrat se je razširila na Rusijo, Švedsko, Norveško, Češkoslovaško, Nemčijo, Grčijo, Bolgarijo, Romunijo in Italijo. Od leta 1932 jo poznajo tudi v Franciji, kjer pa je šele 1948 vpisana v seznam nalezljivih bolezní.

Predsednik osrednjega kinološkega združenja Francije je pri prezidentu pariške občine vložil protest proti nameri, da pasjo takso zviša od 300 na 1.000 frankov letno.

(St. Hubert) P.

Aprilski kotiček

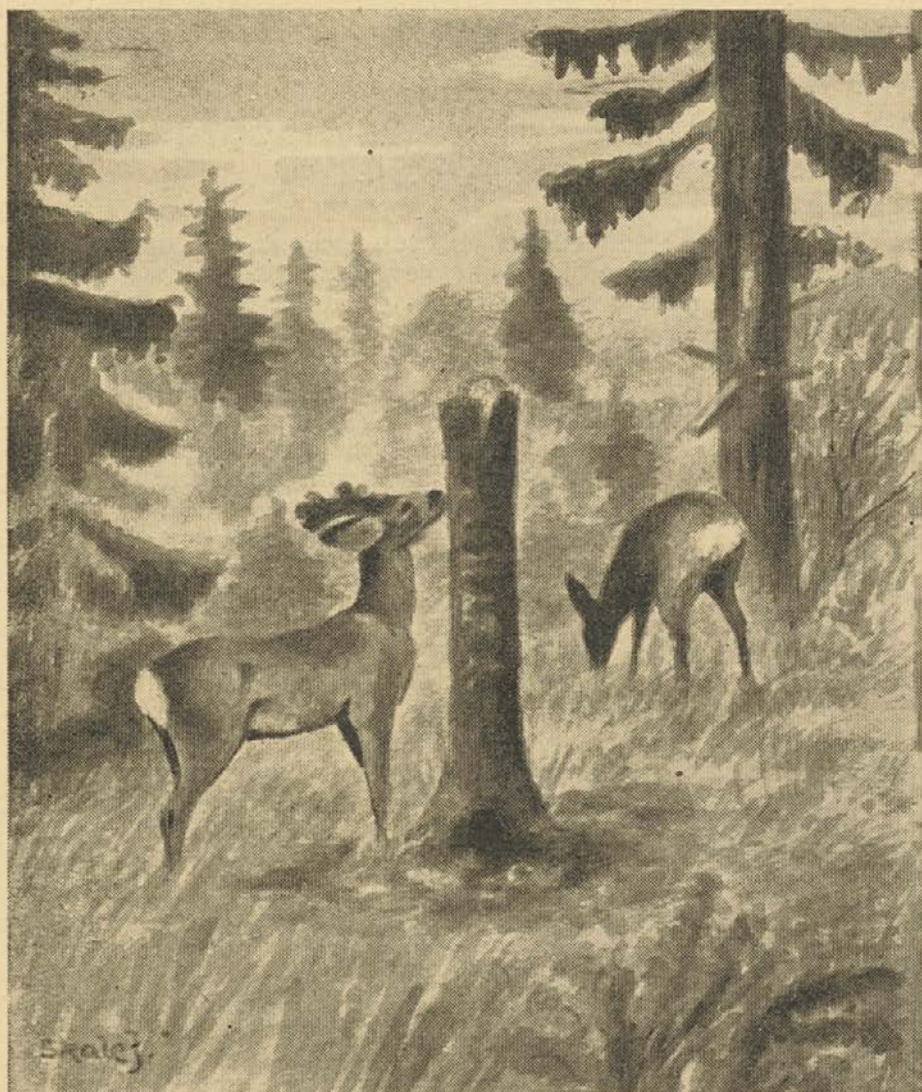
V nekaterih loviščih se je pojavila čudna divjad. Posrečilo se nam je napraviti nekaj skic te divjadi in prosimo lovce, da sporoče, če so morebiti tudi v svojih loviščih kaj podobnega opazili. Vremenski preproki trde, da je temu vzrok lanska suša in letošnja moča.

Lisica zvita z raco pleše,
krt po drevju se podi,
ovca pa volkove pase,
ker prvi se april slavi.

Skale

Maj

Janko Skale

Lovski spomini na Sedmograško in Karpate

Trikrat seliti se ali enkrat pogoreti, pravijo, da je po učinku precej enako. Ne eno ne drugo ni prijetna zadeva in na srečo nisem okusil v polni meri nobene od teh zabav. No, da sem se selil, to že in še celo na hitro, tako da je v novem stanovanju izgledalo kakor da bi bilo izbombardirano. Vse lovske veščine sem moral uporabiti, če sem hotel kako stvar najti. Ni bilo čudno. V kupu sredi sobe so bili čevlji, obleka, knjige, kuhinjska posoda, deli posteljnine, zaboji in zabojčki in seveda tudi moji puški in ves lovski pribor. Ko sem bil nekega dne na zalazu pri kupu zmešnjave za neko stvar, ki sem jo potreboval, mi pride v roko mala kartonasta škatlica, lepo zavezana z modrim svilenim trakom. Bila mi je neznana, nisem se mogel spomniti, da bi jo že kdaj videl pri sebi. Radovedno odvezem pentljo in ko škatlico odprem, vidim da je polna pisem, naslovljenih na mojo dobro pokojno mamo. Pri pogledu na ta pisma mi zgine selitev, soba in kup naše bogatije. Misli zaplavajo trideset let daleč v preteklost, v čase, ko je svet prvič znorel, ko so se ljudje po različnih frontah množično pobijali. Saj sem bil vedno deležen vseh dobrot, ki so se le kje skuhale, torej nisem smel manjkati tudi pri prvi svetovni drami. Hlastno sem prebiral pisma, ki jih je pisala moja roka svoji mami in seveda jih je le ta v njeni ljubi nežnosti do svojega otroka shranjevala, misleč pri vsakem pismu, da je najbrž zadnje. Bilo je tudi nekaj vojaških dopisnic, na katerih je bilo suhoparno in mrzlo tiskano: „Sem zdrav in gre mi dobro“ in podpis je to potrjeval. Te dopisnice so bile pisane iz kraja, kjer je žela smrt in svet ni smel vedeti več kakor to, da je vojak zdrav in pri življenju.

Bila so tudi vesela pisma; pa kaj bi ne bila, saj sem bil takrat mlad in zdrav fant, brez brige in skrbi.

Že takrat sem bil zelo lovsko nastrojen, kar je potrjevalo nekaj pisem. Vse sem obširno opisal svoji mami, kar se je vrtilo okoli divjadi in lova. V nekem pismu sem napisal: Že dolgo se nisem javil, pa res nisem utegnil, ker smo neusmiljeno podili Romune. Z mojim orožjem, saj veš kako je, sem štirikrat stopil v akcijo. Šli so iz lukenj ko ščurki, mi pa nismo imeli nič izgub, le nekaj jih je bilo nepomembno ranjenih. Glavnina je šla naprej, naš specialni baon je pa ostal v neki sedmograški vasi, „Szicsereda“ se imenuje. Zelo sem zadovoljen in pomisli na to srečo pri vsej tej mizeriji, da sem štacioniran pri nekem nadgozdarju grofa T. Je zelo ljubezniv človek in nam gre zelo na roke. Suh je, kakor da

bi same kamne jedel. Lovskega osebja ima dosti in so vsi zdravi in močni dedci, v veliko začudenje vseh, ker niso pri vojaki ali da jih niso vzeli Romuni za talce. Dobil sem tudi pravo lovsko puško na šibre in smem loviti kjerkoli in kadarkoli hočem. Vedno smo skupaj in kakor mi je pravil, je dosti divjadi, zlasti roparic. Seveda ta divjad ne skače kar po vasi; treba je iti pač malo v Karpate, ki se vlečejo severovzhodno od vasi in so po opisu lovcev izredno bogati z divjadjo. Obmejne vasi pa v hudi zimi obiskujejo volkovi in so baje tako predrzni, da vlamljajo kar v ovčje staje...

Take in podobne vsebine je bilo v nekaj pismih in če izvzamem nekaj žalostnih sporočil, sem bil pri čitanju teh pisem preseljen pod Karpate na Sedmograško, kjer sem pa tudi po Karpatih od prelaza Dukla tja na vzhod do najvišjega vrha tamkajšnjega predela divjine Madžaroš (2300 m), doživljal ob vsaki priložnosti svojevrsten lovski užitek.

Ves ta kompleks je bil last le enega gospodarja in sem trdno prepričan, da še sam ni vedel od kod in do kam sega njegova lastnina. Bili so predeli, kamor ni desetletja stopila človeška noga in najbrž še lovci niso zahajali v notranjost te prabitne zelene zmešnjave. Drevje je po volji narave rastlo in umiralo. Le viharji so gospodarili med velikani, jih ruvali in z njimi gnojili mladju. Vse bolj ko naravne moči je posegla vojna vihra v to prabitno življenje. Na tisoče in tisoče prekrasnih debel je bilo uničenih, preklanih in zdrobljenih od smrtonosnih granat vseh kalibrov. Uničeno pa ni bilo le drevje, temveč tudi na deset tisoče mladih, zdravih človeških bitij različne narodnosti, katerih trupla gnoje tujo zemljo.

Nekega večera zgodnje jeseni smo sedeli z nadgozdarjem v njegovi lovski sobi. Vse polno trofej je krasilo stene. Ogromne nagačene glave merjascev so nas gledale s steklenimi očmi s stene. Težka rogovja jelenov so pa nabirala ne le sobni prah, temveč tudi črni cestni prah, ki ga je bilo več ko ped na debelo po cesti. Mimogrede moram omeniti, da je bila zemlja črna ko oglje in tudi ceste. Po cestah so se valile trume vojakov, trenske kolone, artilerije in podobne zveličavne dobrote, tako da je bila vsa okolica na daleč in na široko dobesedno zavita v črno meglo. Stekel v oknih ni bilo in pri hiši je manjkal vogal. Gospodarsko poslopje je bilo prerešetano; hlev je krasila napol raztrgana streha. V hlevu so bili pa vendar konji in dve kravi. Konje in krave je nadgozdar polovil, ko so Romuni morali na hitro zapustiti nadvse plodno Sedmograško.

Kaj vse nam je pravil nadgozdar, ne vem več; prav gotovo je moralo biti kaj imenitnega, da smo ga poslušali. Moji tovariši so šli spat, jaz sem pa še ostal. Moralo je biti že zelo pozno v noči, ko začujem težke korake po ilovnati predsobi. Vrata se odpro in v sobo stopi bradat možak z ovčjo kučmo na glavi. Vlije se na mah reka madžarskih besed, ki sem jih ravno toliko razumel, kakor kitajsko. Nadlogar posluša možaka mirno in kima z glavo. Sem in tja sem razumel nekaj besed, vse drugo sem skušal razbrati iz obrazov. Tako približno sem izluščil, da se zadeva suče okoli divjih prašičev. Kmalu sem zvedel vse, ker mi je nadlogar povedal vzrok tega poznega obiska. Ta možak je bil nekak njegov zaupnik za divje prašiče in je imel nalogo, da za nagrado stika za prašiči,

seveda divjimi, ker so za domačimi že itak vojaki obeh taborov zadosti stikali. Tisto noč jih je zasledil, slišal, videl ali zaduhal, kaj vem kako, v grmišču ob nekaki vodi. Ta voda je bila od nas kakih 20 km ob vasi „Czik Sent Simon“. Kakor se je ta možak pojavil, tako je tudi izginil. Ko se zapro vrata, nadgozdar vstane in poda za lahko noč široko koščeno roko z besedami: „Še preden bo dan, grem na te prašiče in če imate veselje za družbo, vas bom tu počakal, da se peljeva skupaj. Vzemite le dvocevko, ki sem vam jo dal; naboje, primerne za rilce, vzamem jaz.“ Seveda sem bil takoj pripravljen z zagotovitvijo, da bom ob treh zjutraj pri njem in da me zagotovo počaka ali pa zbudi, če bi zaspal.

Nisem zaspal. Kako naj bi od veselja sploh mogel spati. Nadgozdar je bil še v postelji, ko sem prihrumel v sobo z dvocevko in seveda s svojo avtomatsko pištolo kal. 9 mm, sistem Steyer — za vsak slučaj.

Lov na divje prašiče sem si kaj čudno predstavljal in res mi ni bilo mogoče najti besed, da bi opisal to, kar sem občutil. Od blizu do takrat še nisem videl te vrste divjadi. Imel sem nekaj prikrit respekt pred divjimi prašiči, tembolj pa pred merjascem. Že imena so bila taka da mi je šel mrzel srh po hrbtnici in po žilah zavalovila kri, kar bi bilo kmalu podobno krvoločnosti, pomešani s studom, kadar je kdo omenil to divjad.

Počasi je nadlogar pomolil svoje suhe in kosmate krače izpod odeje, zaškripala je postelja in kmalu je bil ves v lovski obleki, ne da bi mu pomagala njegova žena pri tem trudapolnem delu. Omeniti moram, da je bil ta mož poročen s pristno Madžarko, najboljšega kova, to je, da se je res zavzemala za svojega moža kakor se pravi ženi spodobi. Tudi napram nam vojakom je bila uvidevna in zelo uslužna. Seveda je bila dosti starejša kakor pa smo bili mi uniformirani ljudje. Zelo, zelo se mi je prikupila, ko mi je šivala gumbe, ki so bili do takrat pritrjeni k hlačam le z žico ali cvekom.

Pri zajtrku, ki je obstojal iz velikanske skodele pristnega kravjega mleka, z izdatno porcijo slivovke in kosom dobrega kruha s slanino, mi je dajal pouk o lovu na divje prašiče. Izročil mi je tudi dve pesti nabojev z zagotovitvijo, da so v njih tako debele šibre, kakor so naše šrapnelske kroglice, ki smo jih spuščali na njegov hlev in hišo in da zadostujejo za najdebelejšega merjasca. On pa da misli vzeti puško na šibre in kroglo kal. 9 mm. Ali je bila petelinka, se res več ne spominjam. Zame je takrat zadostovalo, da je bila sploh puška in da je počilo, če si pritisnil. Da bi pa ta človek napravil kako pogreško glede lova, si še misliti nisem mogel, ker mi je bil lovec do vse popolnosti.

Na dvorišču so hrzali konji, ropotal voz in kmalu je bilo vse pripravljeno za odhod. Na madžarskem vozu z visokimi kolesi so sedeli še trije možakarji, njegovi pomagači. V voz so bili vpreženi kar štiri konji. Zbaševa se tudi midva na to kaj čudno vozilo in konji že potegnójo. Ko Elija je šlo po prašni črni cesti nekam v temno noč. Voznik je vso pot nekaj vpil, najbrž v svarilo tistim, ki smo jih srečavali. Ker je bila na cesti tudi vojaška disciplina, in sicer zelo stroga zapoved, da se mora hoditi in voziti izključno po levi strani, se ni nič hudega pripetilo navzlic divji vožnji. Nadlogar

mi je pravil, da mora tako hitro voziti zato, ker je tisti kraj, kjer je velik trop prašičev, več ko 20 km daleč, drugič pa, da se nam vojaki raje unikajo, ker menijo, da se pelje s štirimi konji kaka višja osebnost. Prav dobro je pogodil možak in tudi situacijo je poznal. Na vozu je bilo mrzlo in krepko smo se potresali, ko so kolesa zdркоvala v kotanje. Srečo smo imeli, da na cesti ni bilo nobenih lukenj od granat, če so pa bile, so jih pionirji že zasuli, da je mogla peljati artilerija. Gorje nam, če bi zavozili v kak lijak, izvrtan po težki granati. Prav gotovo bi tamkajšnji prebivalci drugi dan kuhali konjski golaž.

Ob cesti se ustavimo pri nekaki na pol podrti baraki. Nebo je postajalo svetlejšje. Iz podrtije se izluščijo trije možaki. Po nekaj madžarskih besedah, najbrž pozdravih, se zavihte med nas in že drvimo po prašni in temni cesti naprej. „Ti trije so tudi lovci tega komitata (okraja) in izvrstni strelci,“ mi reče nadgozdar. Od daleč se je slišalo grmenje topov in neprijetno me je dirnila misel, da bom kmalu tudi sam najbrž tam, kjer pojo ti orjaki smrtno pesem. V ostrem ovinku zapustimo glavno cesto in zavozimo na neko stransko pot. Vožnja se je morala ustaviti, ker je čez pot ležalo nekaj temnega. Kmalu smo videli in spoznali zapreko. Trije razbiti vojaški vozovi so čakali, kdaj jih bo kdo odstranil. Mednje je padla granata in jih raztrgala. Zelo počasi smo se smeli premikati, ker tu je bila nevarnost granatnih lijakov. Ker se je pa že začelo svitati, sem se kar oddahnil in bil uverjen, da bomo prišli na cilj celih kosti. Pa zopet se je pokazala ovira v obliki poljske žandarmerije. Seveda vsi z voza, legitimacije in dovoljenja lepo in uslužno pokazati. Ko je bila ta vojaška procedura opravljena, smo se zopet stlačili na voz in ker so žandarji povedali, da je pot brez lijakov, je vozač pustil konjem prost tek. Pokazale so se ob poti prve hiše vasi Szic Sent Simon. Če je pravilno pisano, res ne vem, ker še do danes ne znam madžarsko ne pisati ne čitati... Prav ob koncu, približno 2 km dolge vasi se ustavimo ob podrtem plotu, ob katerem so rastle stare akacije. „Tukaj smo,“ reče nadlogar in skoči z voza, mi pa premrti od dolge in utrudljive vožnje za njim. Za hišo, ki je stala na sredi nekakega vrta, nastane silen pasji lajež in vrišč bab in že se pripode fantinj izza vogala. Bilo jih je kakih pet in vsak je vlekel na vrvici belega kosmatega psa. Ti psi so bili podobni pudlom in po zadrževanju nadlogarja neprecenljivi goniči za divje prašiče. Tudi volka da slede in se tudi z uspehom spoprimejo z njim. Kmetje uporabljajo te vrste pse kot pastirje domačih prašičev, ki se pasejo po hrastovih hostah v jeseni, ko odpada želod. Seveda mi je bilo vse to popolnoma novo in od vruga sem bil radoveden, kako bomo tiste ščetinarje tam nekje v ločku lovili. Sicer bo pa nadlogar vse uredil. Bil je med ondotnim ljudstvom spoštovana osebnost. Med lovci je vladala vojaška disciplina in moral sem spoznati že kot vojak, da je bil to izurjen lovec z jasnim ciljem in obveljala je njegova prva in zadnja beseda. Ker sem bil v njegovi družbi, sem bil tudi deležen nekakega spoštovanja, čeprav nisem razumel madžarsko. Madžari so bili pač taki, če si govoril v njihovem jeziku, si bil Madžar, če pa nisi znal te govorice, si bil pač „Polak“, „Nemec“ ali „Slovak“ in nekaj stopenj manj vreden človek.

Romuni, živeči na Sedmograškem, pa takrat za Madžare sploh niso bili ljudje.

Po izdatni konferenci med lovci in fantini s psi nastaneta dve skupini. V eni je bilo kakih deset starejših mož, oboroženih z dolgimi palicami, med katerimi so se vrteli psi in tisti mladeniči, ki so imeli oprčene pse. V drugi skupini je bil nadlogar, jaz in še kakih deset mož z lovskimi puškami. Bili so torej gonjači, mi pa lovci. Gonjači so šli ravno v nasprotno smer od nas. Pot je bila dolga in peljala nas je preko neizmernih njiv, gmajn, zložno v breg v gosto podrast. Od leve strani je prihajalo bobnenje topov. Hodili smo že kaki dve uri, ko se nadlogar ustavi in vsa oborožena lovska družba. Bili so ukazi in povelja, vsaj tako sem domneval. Končno me prime pod roko in se odcepiva od ostalih. Greva še kake četrt ure, ko dosepeva na rob sto metrov širokega in plitvega jarka, kateri je nalahko padal v nižavo med gmajno. Prav na koncu, dobrih pet kilometrov od nas, se je jarek zlival v široko rjavozelena črto. „Vidite, tam v tisti rjavi črti so prašiči. Kaj radi se tam zadržujejo in od tam hodijo rit na bližnja koruzna polja, posebno letos, ko zaradi te preklete vojne še ni pospravljena vsa koruza. V sredini nižine je močvirje, ki ni nevarno človeku. Tam se pa kalužijo. Tam so prave prašičje toplice, ker močvirje namaka topla voda. Pozimi je tam nešteto vodnih ptic vseh vrst, ker zaradi tople vode močvirje nikdar ne zamrzne... No, vi ostanite kar tule in pazite na to kotanjo, ki je le malo zaraščena. Jaz grem na ono stran in se bova videla. Pognali bodo od tiste rjave črte, ki je bičevje. Spodeni prašiči bodo iskali goščavo in jo bodo ubrali po tej vsedlini ali jarku navkreber. Tukaj mora pasirati vsa črna druhal. Če jo bodo ubrali po stranskih poteh, jim bodo pa oni porezali uhlje...“ Prekleta imenitna stvar bo to, si mislim; kako se bom izkazal, res nisem vedel, ker še nikdar nisem imel opraviti s tako zadevo. Bil je pust in čemern dan. Imel sem dovolj časa, da sem premišljeval vse mogoče stvari. Z mojo končno usodo se nisem bavil in sem bil trdno prepričan, če bom na tak način branil domovino, kakor jo branim danes, bo še mnogo let srečna, jaz pa zdrav in živ. Bilo je vse v redu; moja dovolilnica, da zapustim kraj, je bila pravilno podpisana, kraj mojega nahajališča tudi pravilen. Iz samih pravilnosti se nisem ven videl in ni se mi bilo bati kakih neljubih zapletljajev od te strani. V glavo mi ni šlo, kaj bo, če bomo res streljali po prašičih. Saj smo v vojnem času in zelo smešno je, skoraj tik za fronto uprizarjati pogone na prašiče. Pa sem se spomnil na nadlogarja in sem vse črne misli takoj odpodil. Še isti dan sem mu povedal, kaj sem mislil takrat, ko me je zapustil na stojišču. Zamahnil je z roko in resno rekel: „Res je čudno vse to, a ne smete pozabiti, v kaki službi sem in kdo je moj gospodar. Vedite, da se sedaj vojskujemo na zemlji mojega gospodarja in ne bo dolgo, ko boste vsiljivce pregnali daleč tja za Karpate in tu ne bo ne duha ne sluha po vojni. Imam v listnici tak dokument, da se vsak general popraska, če mu ga pokažem. Da pa ne boste drugič imeli strahu, vam pa kar sedajle povem, da imam od najvišje komande dovoljenje za vsak pogon. Žandarji so bili obveščeni in sem vedel, da nas bodo ustavili in legitimirali. Bodite kar brez skrbi, jaz vem, kaj delam.“

Tri sto kosmatih, je bila to beseda. Če je v teh ozirih že uslužbenec tako visok, kakšen vrag mora biti šele njegov gospodar. No da, so to pač ljudje, ki imajo pisano kri in morajo biti taki, sicer bi bili nam revam podobni.

Ravno sem se basal s komisom, namazanim z marmelado, ko zdrkneta skozi grmovje dve srni. Gledam nadlogarja, kaj bo storil. Puške še dvignil ni. Ker sem pa imel lovski talent, sem takoj uganil, da se tudi meni ni treba razburjati zaradi srn. Sedel sem na zemlji ob starem vrbinem štoru. Za vsak primer sem imel poleg sebe pripravljeno pištolo, na kolenih sem pa pestoval puško. Skoraj da bi trdil, da sem bolj veroval in zaupal pištoli kakor pa tisti lovski puški. Ni mi bilo zameriti, ker do takrat nisem bil lovec z zeleno vejico, temveč le vojak, dresiran na drugo učinkovitejše orožje. Vendar me je srce neodoljivo vleklo k prvi branži oborožene sile.

Daleč v nižavi pade strel. Ni bil strel iz vojaške puške in domneval sem, da je streljal eden od naš lovcev. Gledam k nadlogarju, ki se je potulil za mal grm. Sam sem tudi prijel puško trdneje v roke. Od prašičev ni bilo ne duha ne sluha in kinalu bi pozabil, da sem na lovu. Minilo je že precej časa in ura je kazala čez deseto. Zdrznem se in nagonsko sklonim glavo, ko je pri nadlogarju počilo. Ničesar nisem videl, ne možakarja ne prašiča. V ravnini slede trije strelci. Aha, sedaj bo nekaj, si mislim in skušam umiriti razburjene živce... Nadlogar tanko zapiska in mi daje nekaka znamenja. Nisem utegnil študirati znamenja, ker pred mano so se pokazali med redkimi grmi trije prašiči. Puška skoči k licu, pomerim zadnjega in sprožim prvič in drugič. Tudi nadlogar strelja. Trikrat je počilo. Prvi strel je bil iz risanice, druga dva šibre. Zadel sem obakrat in prašič se je ležeč vrtil ko vrtavka. Skočim k njemu, da bi mu dal še en strel iz pištole. Po isti poti kakor so prišli prvi trije prašiči se zapraši cel trop malih in velikih črnuharjev naravnost proti meni. Nadlogar vidi to in razburjeno zavpije „streljaj“... Jaz bi že streljal, če bi bil imel puško nabasano, pa puška je bila prazna. Moral sem uporabiti pištolo. Pokal sem kar v trop, ki se je skoraj na mestu obrnil in odvihral, od koder je prišel. Pod mano vse navzdolž je pokalo. Tudi pri nadlogarju je zopet tresnilo. Od daleč se sliši močno pasje lajanje, ki se kaj hitro bliža. Mesta si nisem upal več zapustiti in bilo je prav, ker skozi grmovje se je priril, kar sem takoj videl po čekanih, močan merjasec. Ni me opazil in približal se mi je po vdrtni na kakih dvajset korakov. Stal sem nekaj višje kakor je bil on in sem zato imel lepo priloznost za strel. Pomerim za glavo in sprožim. Tudi tokrat en strel za drugim. Kar k zemlji ga je pritisnilo, a vendar se je sunkoma dvignil in izgledalo je, da jo bo pobrisal. Toda ni več utegnil, ker krogla, ki mu jo je poslal nadlogar za nameček, mu je zdrobila lobanjo. V grmišču nastane silen pasji lajež, kruljenje in pihanje prašiča. Tudi pes je včasih zavriskal. Nadlogar se glasno smeje in vpije: „Drži ga, le po njem Kito, primi Ardi, Pauka, le po njem.“ Cel cirkus je nastal in reš nisem vedel, če to tudi spada k lovu. Pa je že moralo, če je nadlogar pse ščuval. V bližini tega hrušča zatrobi nekdo na nekako trobilo in nadlogar mi zakliče: „Konec, nič več streljati.“ Pasji-prašičji cirkus je prejenjal, le sem in tja je

kak pes zacvilil in kmalu so se iz goščave pojavile postave naših lovcev in gonjačev. Nadlogar je lovcem imel veliko za povedati in vedno kazal na kraj, kjer je on stal. Po kretnjah sem razbral, da jim je dopovedoval, kam je streljal prvič, ker trije lovci so zginili v grmovje in se prerivali skozi gosto grmišče. „Boste že videli,“ mi reče nadlogar, „kakšnemu prašiču sem upihnil poželenje po ropanju.“ Zasumil sem, da prvi strel ni bil namenjen prašiču, ampak neki drugi divjadi. Nisem se zmotil, ker z gostim besedičenjem privlečejo lovci iz gošče — volka. Velik siv volk je bil. Seveda sem bil nad tem dogodkom nepopisno vzhičen in hotel sem od nadlogarja vedeti vse, kako je bilo. Ni mi imel dosti povedati, ker se je vse vršilo bliskovito in končno sem bil tako blizu, da bi ga tudi sem lahko streljal, če bi ob robu kotanje ne raslo grmičevje, za katerim je pri prvem vznemirjenju pritekkel. Nadlogar je menil, da bom imel gotovo velikokrat priložnost streljati volkove, če bomo pozimi ostali v tem komitatu. Da se tu ustrelji volk, ni nobena posebnost, vendar pa v jeseni ni volčja navada, da se klati v nižavi. Pozimi boste tega do grla siti. Zvedel sem tudi, da je bil tisti ravs in kavs v gmajni ataka psov na ranjenega mladiča, katerega so potem kmalu pokončali.

Uspeh tega pogona je bilo devet divjih prašičev in volk. Če je bilo to mnogo ali ne, nisem mogel presoditi. Kakor mi je nadlogar zatrjeval in nekateri drugi lovci, je bil plen zadovoljiv, vendar pa spričo množice prašičev, ki so jih zajeli takrat v ločku, ni bil poseben. Zame je bilo nekaj velikanskega. Bil sem od nadlogarja tudi pohvaljen in pristavil je, da mu ni žal, ker mi je dal puško pokojnega Ferenc. V vasi smo se napili groga do nezavesti. Rum sem prinesel oziroma pripeljal jaz s seboj. Te snovi je bilo v vojski na pretek. Mislim, da ni treba posebej poudarjati, da brez ciganske muzike čardaša, Honk in Marišk ni zadeva potekla. Šele drugi dan sem se brez posebnih nezdod pokorno javil pri trupi. (Se nadaljuje)

Jelovčan

Za petelinom

Bliža se april. Obujajo se spomini o lovu na petelina. Prekrasna, a tudi pregrda jutra zunaj v gozdu, večkrat pomladansko pa tudi hudo zimsko nastrojena nam rojijo po glavi. Koliko je bilo truda in priprav, dolga vožnja, hoja v hrib, nočevanje v zasilni kolibi in vse se je izjalovilo. Da, večkrat je tako. Lov, ženske in karte so nezanosljivi!

Poznal sem tovariša in jih še mnogo poznam, ki pri utrudljivem pisarniškem delu v mestu premišlujejo in sanjajo o petelinjem lovu in komaj čakajo, da se jim ponudi priložnost za pohod v pomladansko naravo, za kratko spremembo suhoparnega življenja. Nič zato, če se mesečni obračun ne ujema, če zmanjka „špage“.

Polni upov hite na kolodvor veselo razpoloženi, nič jih ne moti neudobna železniška vožnja z večnimi zamudami, visoke cene v gostilnah in podobne sladkosti. Petelin bo padel in vse bo dobro.

Čez dva dni se ozlovoljeni vračajo v mesto. Vse je bilo zastoj in to ne po njihovi krivdi, tudi ne po krivdi vremena, ampak po krivdi tistega, ki jih je povabil in „vodil za nos“.

„Pridi, gotovo boš streljal petelina, v revirju jih je mnogo, niso ravno privezani, a skoraj da so. Tudi za prenočišče je preskrbljeno,“

»Pod klančkom sva se srečala, prav milo se pogledala...«

itd. Mnogo je „meščanov“, ki so člani podeželskih lovskih družin samo zaradi tega, da lahko izkoristijo petelinji lov, utrpe vse dajatve, ki so združene s članstvom in ko pride čas, si z muko pridobe nekaj prostih dni. Ko pa pridejo v družinsko lovišče, so razočarani zaradi netovarištva od strani „deželanov“.

On je v mestu, mi smo tu, tako rekoč v lovišču; najprej je naše, naj se sam pobriga, če hoče imeti petelina. O, kje si še pravo lovsko tovarištvo!

Ni ravno potrebno, da je petelin res privezan, morata pa biti petelin in kraj, kjer poje, zanesljivo ugotovljena. Lovski čuvaj in še kdo drugi od članov lovske družine morata imeti točne podatke o rastiščih, o času petja, dobro poznati v vsakem času in ob vsakem vremenu vse pristope do rastišč in še mnogo drugega. Večkrat pride v lovišče lovec, ki so mu razmere neznane in mu je zato potreben zanesljiv vodnik.

Prva dolžnost na pomlad je torej „za petelinom“ (zasliševanje), ugotovitev kolikor toliko zanesljivega staleža pojočih petelinov, prehodnih in glavnih rastišč, dobro poznavanje potov, ureditve prenočišč itd. Kolikor toliko udobno urejeno prenočišče, ne preveč oddaljeno od rastišča, je znak dobro upravljanega lovišča.

Ko je vse to pripravljeno, potem gremo lahko „na petelina“. Prav nič ne drži izgovor „saj itak vemo, kje poje, vsako leto so tam, zakaj letos ne bi bili“. Vse je podvrženo stalnim spremembam — menjanje gozdne kulture, poseki, vetrolomi, bolezni, roparice, odstrel itd. — vse to ima vpliv na stalež in v zvezi z njim na rastišča.

Lovec, ki gre z odprtimi očmi skozi gozd, vedno kaj izve o kurah, tudi če jih ravno ne opazi.

V snegu ali mehki ilovici najde sledove. Iz tega lahko sklepa na velikost in spol. Večkrat se najdejo iztrebki. Po njih lovec loči ali so petelinji ali kokošji. Tudi se da iz njih spoznati letni čas, ko se je ptica iztrebila. Drugačnji so iztrebki od zimske, pomladne, poletne in jesenske paše. Tudi na kraj paše se da iz njih sklepati.

Če kura vali, večkrat zanemari naravno važno potrebo ter v naglici zapusti gnezdo in se le površno iztrebi. Iz takih iztrebkov se da sklepati, da je v bližini gnezdo. Ti iztrebki niso podolgasti in zakrivljeni kakor navadno, ampak imajo bolj okroglo, jajcu podobno obliko. Najdejo se ti iztrebki 50 do 100 korakov od kraja, kjer kura vali.

Pod drevjem, kjer petelin ali kokoši prenočujejo, se najdejo posebni iztrebki iz slepega črevesa. Podobni so smolji in obstoje iz rastlinskega zelenila, ki ga ptičji organizem ne prebavi. Ker se ravno taki iztrebki najdejo vedno pod drevjem, kjer petelin ob času petja prenočuje, so mnogi mnenja, da je to znak rastišve. Najde se pa te vrste „smola“ ob vsakem času, torej ne samo ob času rastišve, pod drevesi, kjer petelin ali kure prenočujejo. Iztrebki iz slepega črevesa se najdejo vedno skupaj z navadnimi iztrebki.

V jelovem ali smrekovem gozdu se najdejo večkrat vršički vejic, s katerih so popi izjedeni. Navadno je to delo veveric, pa tudi petelin in kokoši si zelo radi privoščijo popje.

Na prisojnih robovih sestojev se neredko najdejo jamice, kjer se kuretina praši (koplje). Iz okoli ležečih iztrebkov in posameznih peres se da sklepati na spol.

Iz različnih znakov lovec lahko sklepa, če ima v lovišču peteline in koliko približno.

Tudi začetek petja se da iz sledov ugotoviti. Navadno je takrat še sneg in tako se vidi na obeh straneh odtisov prstov po ena v sneg zarisana črta od konic perutnic, ki jih petelin ob času petja drsa po tleh — vozi kočijo, kakor puran.

V začetku petelinjega petja, torej v marcu, navadno še ni potrebno začeti z zasliševanjem. Zaenkrat zadostuje lovcu to, kar je ugotovil iz raznih sledov.

Ko se je petje že pravilno začelo, navadno prve dni aprila, je čas, da petelina zaslišimo, ugotovimo.

To skušamo zvečer in zjutraj. Če so zasliševalcu rastišča znana, zadeva ni pretežka. Če pa mora rastišča šele iskati, je naloga dokaj težja. Preiskati mora dele lovišča, v katerih je našel sledove, ki kažejo na petelinje petje.

Lovec pravi, da mora „po rastišču dišati“. Robovi sestojev, svetli sestoji z malimi jasami in odraslim drevjem, vzhodna pobočja so primerni kraji za petelina.

Lovec se vsede na višje ležeči kraj lovišča, in sicer vsaj pol ure pred zahodom sonca. Odprte mora imeti oči in ušesa. Lahko vidi petelina na poletu in opazuje, kje bo vpadel. Tako približno ve, kje naj ga išče.

Če je kraj petja približno ugotovljen ali znan iz prejšnjih let, pride lovec pred sončnim zahodom v njegovo bližino in se primerno skrrije.

Čas, ko prileti petelin, je različen. Včasih pride tudi po tleh. Najprvo si skrbno ogleda okolico, zaropota s perutni in se počene na drevo v gredi. Navadno prileti in se z glasnim truščem spusti v vejevje. Ko se je petelin prepričal o varnosti, se navadno še prestavlja z veje na vejo ali tudi z drevesa na drevo, dokler ni našel pravega mesta za prenočevanje. Pravimo, da se je petelin spravil v gredi. Včasih tudi zapoje. Še celo do pretepa pride zvečer, če je več petelinov na istem kraju.

Važno je zasliševanje zjutraj. Zvečer se zgodi, da posameznih petelinov ne najdemo, čeprav še tako pridno zaslišujemo. Če se tiho prikradejo zvečer v gredi in ne ropotajo s perutni, jih pač ne opazimo, a zjutraj, ko v njih zavre ljubezen, postanejo očitni. Zasliševalc mora v prvi vrsti imeti dobra ušesa in ta ušesa morajo biti posebno občutljiva za petelinje petje. Dober sluh posebno zjutraj mnogo koristi. Če si z zasliševanjem zjutraj prepozen, se pa lahko zgodi, da petelina več ne najdeš v gredeh, to je na kraju, kjer je petelin pel, ker je že odletel na rastišče, ki je včasih precej oddaljeno od kraja petja. Tam potem še poje na tleh, mogočno vozi kočijo ter kopča kokoši.

Prvo je, da si pravočasno na mestu in ko je enkrat kraj petja ugotovljen, da se previdno odstraniš.

Petelini tudi menjajo kraj petja. V začetku se drže enega kraja, ko je petje v jeku, si poiščejo drugi kraj. Če je na enem kraju odstreljen starejši petelin, se neredko pojavi na istem kraju po nekaj dneh drug petelin ali tudi več mlajših petelinov.

Vse to so razlogi, da se morajo rastišča kontrolirati.

Torej drži, „za petelinom“ in potem „na petelina“.

Zakaj je šel Trentar na Zlatoroga?

(Boj prakulturnega lovca za ženo)

(Konec)

13

Mož, ki je prišel v plemenu do veljave, zastopa isto stališče napram tujemu snubcu kakor žena. Namesto ‚babe‘ je ‚kralj‘, ki postavlja naloge z isto kruto alternativo: „Odreši zakleto deklico, ali te bo sonce ubilo“ (kako ‚sonce‘ ubije, sem pokazal v ‚Strelu ob sončnem vzhodu!‘); ali v naši pravljčni bajki o Zelenem lovcu: „Prinesi zlato srno, ali ti bo rabelj odsekal glavo!“ ali v pastirski narodni pesmi: „Prestréli jabolko ali pa ne odneseš glave!“ In še nekaj: pri Mahalbih se mož bori s snubcem, Balačko se bori proti snubačem, Brunhilda tekmuje z Gunterjem; to se mi zdi lepše in plemenitejše kakor to ‚moško‘ stališče!

Da je tudi v naši pravljčni bajki o Zelenem lovcu vpliv pastirske kulture, kjer je udomačena žival ‚blago‘, kot plačilno sredstvo prvi denar in merilo gospodarske moči, bogastva plemena in posameznika, lahko sklepamo iz ‚kraljevih‘ besed Zelenemu lovcu: „Prijatelj, nekam visoko si se zaletel. Kdor hoče imeti kraljevo hčer za ženo, mora biti že kaj posebnega.“ To pa ni res, ampak mora biti — kraljevskega rodu. Torej se je ta ‚kralj‘ izdal, da ni pravi kralj, ampak le bogat mož; in bogat je (neposredno za lovsko dobo) le lastnik čred. V pravljici je ‚kralj‘, da se poudari njegovo bogastvo, kakor pri Trentarju bogata ‚gostilničarka‘. Lovsko pleme napram enemu tujemu lovcu je prav tako ‚bogato‘ in ne mara novega sojedca. Patriarh ne mara snubca, če pride praznih rok. Spomnimo se Jakoba, ki mora služiti stricu Labanu, da mu da hčer za ženo. Kaj pa pastir in še ‚kralj‘, napram lovcu, ki nima ‚blaga‘ in živi od lova! Tu je nujna kapitulacija lovca pred pastirjem, tu je izvor fakoimenovanega ‚domazetstva‘, ki je mogoče v bistvu vključitev nemaniča — lovca v pastirsko družino. Pozneje gre za snubljenje edine hčere, ki bo podedovala ‚blago‘, to je čredo, ki se zato pri nas na Krasu imenuje značilno ‚blagovnica‘. Nič drugače ni bilo v dobi prehajanja lovstva v pastirstvo, ko je še dedovala žena.

Naš ‚kralj‘ ima eno hčer, zato ima Zeleni lovec opraviti samo z njim. ‚Ledanski‘ kralj v obravnavani pesmi jih ima več, zato naj najmlajša ostane sama. Značilno je za lovsko pravljico in pastirsko pesem: najmlajša se ne sme možiti, prva pa je za možitev na vrsti najstarejša. Razumljivo in značilno ima torej Sibirjanin Janko opraviti ne samo z očetom, ampak so mu še hujši nasprotniki njegovi ‚šure‘, svaki, domazeti (zeti v domu neveste), ker hoče Janko — odvesti nevesto, to je odločiti od skupnega kapitala (ker se meri po ‚glavah‘ drobnice ali goveda) nekaj ‚blaga‘. Isto velja tudi že za Trentarja, ki snubi edinko bogate krčmarice. Oba lovca sta reflektanta na edinko in bi torej rada postala edina domazeta. Zato je njiju položaj tem težji. Oba sta lovca, eden je celo s pridevkom

označen kot tak 'zeleni' lovec, to je človek, ki ga že obleka označuje kot samolovca. Tu bi opozoril na to, da je v srednjem veku, ko je pastir že vitez in gospodar kmetovalca, človek, ki ni pastir, niti kmet, ampak še vedno samo lovec, zaničevan kot potepuh in slepar. Tako je postala barva njegove obleke sramotna barva, in zločinca, izpostavljene na sramotnih kamnih, so oblačili v — zeleno! 'Zeleni' lovec, ki je verjetno precej pozen naziv, bi pomenilo torej človeka, ki se ne peča z 'ničemer', to je samo z lovom.

Kultura, v kateri snubita naša lovca edinko, torej ni več samo lovška, ampak že tudi pastirska. Tako je razvoj kultur nujno vplival na uvod v glavni del bajke, lov sam, ki se nam je ohranil le zato, ker so ga izročali iz roda v rod le lovci.

Boj lovca za edinko je poslušalcem zanimiva snov, zato se ni ohranila samo pri nas, ampak tudi drugod. Omenil sem že pesem o Nibelungih, kjer bi se moral Gunter boriti z Brunhildo, ki je valkira, kar pomeni ženo, ki sama odloča o smrti (val — 'smrt', prim. litvinsko vel — 'umrli', kuren — 'odločiti, izbrati'). Edinka, vzgojena v orožju, valkira, tukaj res sama odloča, ali naj snubec umre ali naj jo dobi za ženo. To je ostanek, droben, a značilen za miselnost matriarhata in ginekokratije, ko je še žena odločala o življenju in smrti moža, ko je še nastopala oborožena in se borila za svojo oblast. Gunter ni več lovec in ni kos svoji nevesti. Zato jo premaga njemu podložni junak iz gozda, lovec ubijalec 'zmajev', neranljivi, pozneje rogati (!) Siegfried, ki tudi na lovu zahrbtno zaboden, pogine. Toda Siegfried pomaga Guntherju neviden Brunhildi. Tu še ni možen zastopnik, kakor pozneje v naši narodni pesmi. Zanimiva v zvezi z našo pravljico o zakletih mladenkah pa je nordijska varianta, v kateri Brunhilda nastopa kot speča, zakleta deklica, ki jo odreši Siegfried tako, da z njo občuje. Skala 'Brunhildebett' v bajki se sklada z našim Devinim skokom. Romantična doba našega narodnega prebujenja tolmači vse te zaklete deklice kot — spečo zemljo, ki jo odreši in prebudi v novo življenje sončni junak, v resnici pa imamo v njih le spomin na resnične ženske, za katere je marsikateri snubec-lovec dal svoje mlado življenje!

Če upoštevamo, da se snubcu v lovski dobi ne dovoljuje zastopnika, saj gre za njegovo sposobnost, in da bi vse te bravure moral izvršiti Janko sam, potem bi bil konec igre njegova smrt: „Ludo sam ti izgubio glavul!“ Pa še več: Ker mu šura pravi, da naj ne vodi s seboj Sekule, in s tem že priznava namestnika, in je Janko vendar prepričan, da je 'izgubil glavo', pomeni, da med vsemi svati ni imel moža, ki bi bil takim nalogam kos. To kaže, da je bil mož v dobi, ko se zahteve niso postavljale več zaradi ubožstva plemena, ampak zaradi čuvanja bogastva v eni roki, krutejši od žene v lovski dobi! Ne morem se dalje spuščati v analizo pesmi, ki sem jo navedel zato, ker poudarja neizogibno smrt snubca, če bi ne izpolnil vseh nalog. Smrt je tu gotova, ker je Janko že v gradu, tako rekoč ujet, pije s 'šurami' vino in ne more več zbežati. Smrt je gotova z ozirom na premoč nasprotnikov. Še vedno imamo boj s sorodniki, kakor v 'hamitiki' pri Mahalbih v Afriki, a to je podel boj napram tistemu v lovski

kulturi. Tudi Brunhildinih 700 junakov ne sodi v prvotni boj za nevesto.

Tudi tu je torej snubec obsojen na smrt, če ne bi mogel izvršiti, kar se zahteva od njega. V tej dobi bi bila, kakor rečeno, smrt v boju napram premoči, ujetemu v gradu. Matriarhat pa se ni posluževal takih sredstev, ampak bi smrt morala slediti brez ozira na situacijo snubca, če je ta svoboden ali ujet, močan ali slab, morala bi se izvršiti po nekem zakonu, ki je takrat vladal, kulturnem ali tudi ne!

14

Naš Trentar je moral ubiti Zlatoroga, samca. Ali je v tem bajka o Zelenem lovcu mlajša, pastirska, ker mora ta uloviti samico, Zlato srno, ki predstavlja boginjo, oziroma nevesto? Mislim da ne! Mantegazza (*Geschlechtsverhältnisse des Menschen*, Berlin SW, Neufeld & Henius, str. 231) omenja med drugimi tudi tale ženitovanjski običaj med Slovani (Czernikov Ruda, okraj Berent pri Gdanskem): Snubec pride s svojimi tovariši pred nevestin dom in se takole predstavi: „Jaz sem lovec, tale tu je moj lovski pes. Obstrelil sem srno, ki jo je moj pes zasledoval do sem. Dovolite, da jo poiščem!“ Dekleta se razbežijo, a „lovski psi“ jih polovijo in pripeljejo k ženinu, ki izbere „pravo“.

Ta scena se mi zdi spomin na uvod v tretjo nalogo: uganiti nevesto. Ugibanje je tu olajšano, ker mu pomagajo „psi“, kar nam kaže, kako postajajo naloge s časom prazna formalnost. Gotovo ne pretiravam, da je prej tudi ta snubec, čeprav že s pomočjo svojih „psov“, moral ubiti neko žival, priti s svojim plemenom pred nevestino hišo, premagati tu odpor branilcev pred hišo, in končno uganiti izmed več deklet svojo nevesto. Tudi potem, ko je ta običaj postal le spomin na nekdanjo resnično borbo in iskanje neveste, je snubec še vedno „lovec“!

Drugi običaj, ki ga navaja Mantegazza, nam kaže, kako je snubec „lovil“ nevesto po gozdu, jo iskal po sledovih kakor lovsko žival (Aeta na Filipinih). Kje je izvor temu „običaju“? Etimologija besed, ki označajo „lovca“, nam govori, da je lovec človek, ki teče za nekom, da ga dohiti in obvlada. Lovec od loviti „teči za nekom“; Jäger od jagen, staroislandsko jaga „treiben, goniti“, staroindijsko yakuš „brez miru, brez počitka“, torej od „hiteti, teči“; cacciatore od cacciare „poditi, hitro zasledovati, zapoditi“, s tem je sorodno nemško Hast „naglica“ in Hetze od hetzen „goniti“; s tem spet naše „hitro“ in rusko ohot „hoteti, strastno nekaj želeti“; chasseur od chasser „teči, poditi, goniti, pregnati, izgnati“; itd. Lovec je poseben „tekač“, ker teče za nekom, da ga dohiti. Vse besede ga označujejo kot hitrega, naglega, strastnega tekača, ki se ne ustavi, ne počiva, ne preneha, ne odneha, ki vztraja v svojem hotenju — uloviti, dokler ne doseže svojega cilja, plena! In najprvotnejši plen je po etimologiji te besede „ovit, omotan v zanki, pentlji“. Tu si ne morem kaj, da ne bi omenil naše kletvice: „Bes te plentaj!“, ki pomeni: Bes te ujem! Plentati pomeni vezati, omotati, omrežiti, skratka ujeti v zanko. Ali ni potem Bes lovec z zanko? Naš Bes ima sumljivo egipčansko

ime in afriški Bes je tako zelo podoben Pigmejcu. A tu se moram ustaviti!

Mogoče prav to loči moškega od ženske, ki nabira hrano, ki raste ali leži, medtem ko mož teče za hrano, tisto, ki beži pred njim. Tako teče tudi za bežečo žensko. V agamiji je lov, tek edino sredstvo priti do žene. Tudi v skupinskem zakonu ni samica kar na razpolago, ampak jo je treba najprej ujeti. V dobi, ko lovec ukrade, „uropa“ ženo, jo mora prej uloviti, ne krade kakor moderni tat. Ujetega plena ne izpusti več, ampak ga nekam „zapelje“, kakor dela pozneje z divjadjo, ki jo hoče udomačiti. Ženska je skozi vse lovske kulture bitje, ki beži, zbeži, pribeži. Zato jo mora lovec loviti in ujeti in ko mu uide, zopet uloviti, udomačevati, dokler mu jo družba ne prizna kot njegovo nepreklicno pravico in lastnino, kar pa je mogoče šele v patriarhatu.

Tako je torej mož resnično lovil svojo izvoljenko, posebno pa še prepovedano, če jo je le zasledil, ker v tem primeru je bila družba na njeni strani in si jo je moral lovec priboriti, „uloviti“ na način, ki ga je družba določila, ker ni bilo več v interesu plemena, da bi jo — ulovil!

Paleolitskemu lovcu je dvoje težko dobiti: hrano in žensko, zato je takratna magija lovska in ljubezenska, zato upodablja paleolitik žival in — žensko: riše in modelira. Amorjeve puščice lete prvotno na žival in — žensko. Amor pomeni enostavno „morilec“; poznejši Amorček, ki strelja tudi na moške, in ne več na leteče — bežeče ženske, psihe („veter“), je že alegorija tiste sile, ki povzroča bolečino želje po določeni ženski, to je ljubezni, ki je prej ni bilo v našem smislu. Želja po nekem obrazu enkrat ni obstojala, zato ženska v paleolitski umetnosti nima obraza, ampak samo telo. In kakšno telo! Oglejte si ga: rok ni, da bi se branile, meč in stopal ni, da ne bi telo zbežalo. Debelo je in zavaljeno, vabljivo mesojedcu, kakor — velika mesena in mastna žival! Tako bitje je lahko uloviti! Jestni in ljubiti je bilo eno in isto. Želje po otroku še ni in ženska je večkrat, potem ko je odslužila kot samica, res tudi — hrana. To so začetki, ki še danes niso povsod izumrli in še nikjer na zemeljski obli do zadnje sledi izbrisani!

Ali je potemtakem čudno, če mora lovec, ki je lovil žensko, kakor je lovil žival, v dobi, ko zaželeno deklico čuva pleme, ker je noče omožiti, prenesti svoje prizadevanje najprej na — žival in da mora potem ponoviti boj z njo samo, ki se v tej dobi brani v interesu plemena: beži, se skriva, skače, meče kamenje in kopje, zna vihteti nož in bič, se bori z rokami in nogami, z nohti in zobmi in s slino, in ne vem kako še.

Če hočeš prepovedano žensko — ulovi najprej prepovedano žival! Težje je uloviti prepovedano žensko, kakor prepovedano žival. Uloviti prepovedano žival kot pogoj za prepovedano žensko pa je najtežje, ker manjka (po nazorih pralovca) neobhodna podlaga — spolna zveza z žensko, ki je v takih pogojih ne more biti, in je torej uspeh izključen! Na prepovedano žival bi odličen lovec, ki ima že ženo, ki mu je zvesta, šel z lahkim srcem; lovcu pa, ki nima

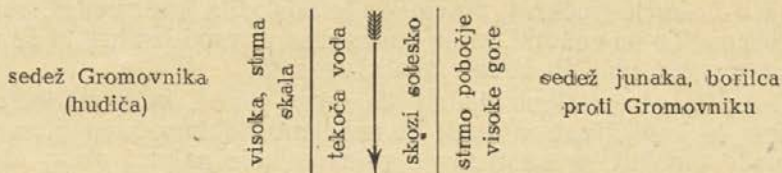
žene in ne spolnih odnošajev z žensko, ki jo snubi, pomeni tak podvig — gotovo smrt. To je, kar sem hotel dokazati.

Prepovedana žival je v tem primeru podoba prepovedane ženske. Najmočnejše orožje prepovedane živali pa je njeno oko! Kako pa je pri prepovedani ženski, v čem je ona nevarna? Ko se že svobodno giblje in jo je torej mogoče uloviti, je njeno orožje isto — hudobno oko! Višek tega nazora je Gorgona — Meduza, 'smrtna' sestra dveh 'nesmrtnih', katere obraz, t. j. pogled — okameni moža. Meduza je poznejša Athena — devica, ki nosi gorgonejón na prsnem oklepu. S tem je v zvezi šepajoči tek Meduze: vstajajoča boginja sonca, ki začne svoj tek preko nebesnega svoda, v katerem jo snubec — mesec ne more nikdar dohiteti. Tu se moramo zadovoljiti s trditvijo, ker bi dokazovanje moralo pobijati Bachoffena, Frobeniusa, Seligmanna, posegati zelo daleč v maske svečenic itd., kar pa je za naš namen tudi nepotrebno. Zato naj raje opozorim na našo Belo kozo, z zlim pogledom, ki je deklica, ki se noče omožiti, in na nazor, da „Mlada nevesta ima urokljive oči“ (Djordjević: Beleške iz narodne poezije, 13).

Videli smo, kako žena pomaga možu na lovu s tem, da ga čuva pred hudobnim pogledom živali. Na risbah je njena pripadnost lovcu označena s črto, ki lahko pomeni odvisnost — ujetost! Žena, kakor da govori živali: Poglej me tu ujeta, njegovo, pusti hudobni pogled, ki sem ga imela tudi jaz, pa me je vseeno ulovil; ne škoduj in daj se ujeti, postani njegova, kakor sem jaz, vrednejša od tebe, vendar zvesta in tudi spolno njegova! — Tudi če malo zafantaziramo! — ali ni ta scena podobna lovu na divjo žival s pomočjo ukročene in udomačene?!

15

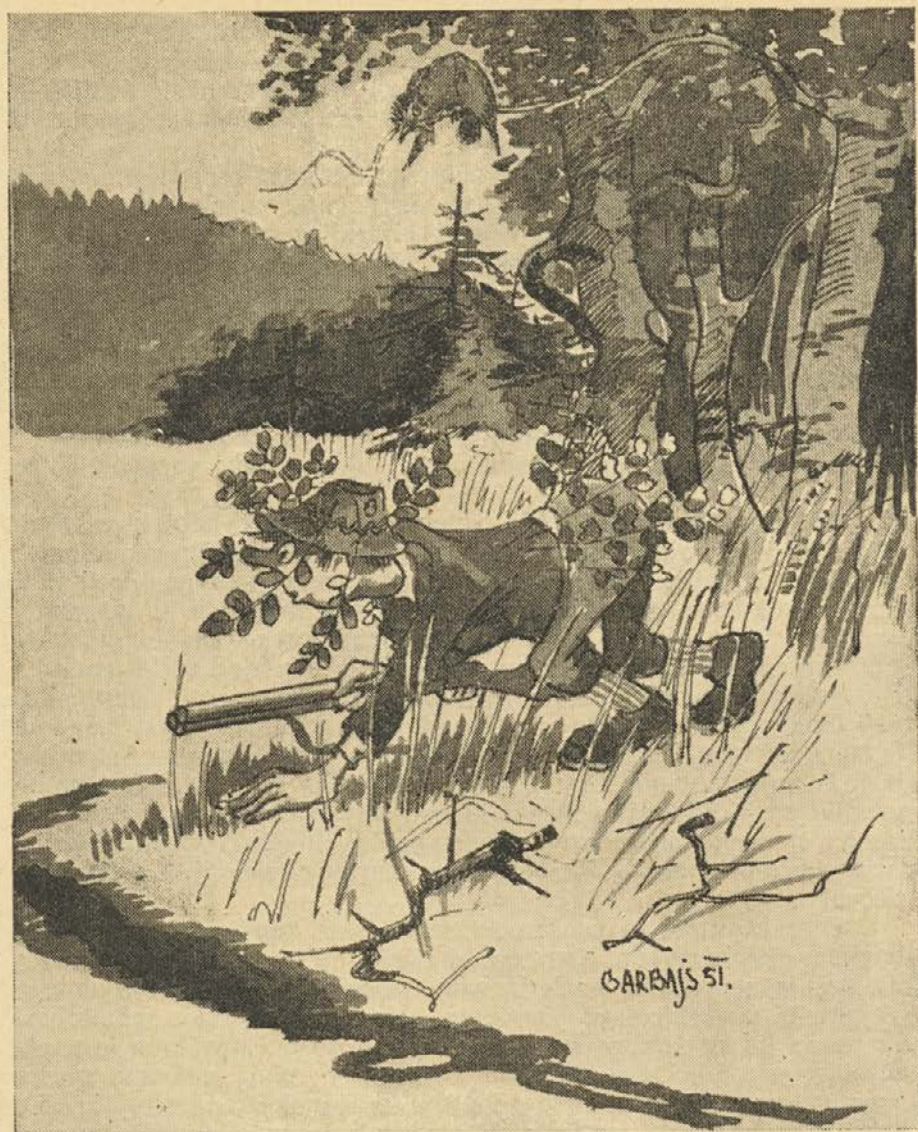
V slovanskih kulturnih odrih, ki jih je odkril prof. Jan Peisker (Koje su vjere bili stari Sloveni prije krštenja?, Zagreb, 1927, Starohrvatska prosvjeta), se ponavlja tale scenerija:

Leva stran, če gledamo proti vodi, je v celi vrsti teh odrov imenovana ‚Devin skok‘ (Jungfernsprung). Tudi tradicija govori povsod isto: pohotnejš je zasledoval deviško deklico, jo gnal na to skalo, da bi jo dobil v oblast, a ona mu je ušla — s skokom v globino in — ostala živa. Ko vidiš tako skalo, razumeš, da je kaj takega nemogoče, da torej deklica ni skočila, ali če je, se je ubila! Divje romantična scenerija ti pričara pred oči lov davne preteklosti — pogon živali na skalo, s katere ni več poti razen v prepad. Smrt jo čaka na skali ali v prepadu.

Druga slika: Gonjači gonijo žrtev na skalo, a to ni več žival, ampak človek, ženska, posvečena smrti. Če sama ne skoči,

Zalas

jo pahnejo v globino, v žrtev božanstvu. Zakaj so to skalo stari Slovenci uporabili kot kulturno prizorišče? Zakaj so oni sami žrtvovali žensko prav tukaj in prav na ta pristno lovski način? Žrtvovali so jo božanstvu, ki je prebivalo na tistem mestu. In to božanstvo je bilo lovska. V predslovenski mitologiji je skočila preganjana boginja s te ali take skale in ona je seveda ostala živa, ali — se izpremenila v kozo, košuto, srno ali pa vodno ptico. Tako skačejo, preganjane od lovca, ki jih ljubi in jih hoče dobiti v oblast, Kretska Diktyna — Artemida, egijska Aphaia, beotijska Ino-Leu-

kothea. Ta boginja pa ni več sonce, ampak Lurja (Siecke). Kot čuvarka nedolžnosti in devištva nastopa pri nas na njenem mestu sveta Rozalija (in sveta Hema), ki rešuje tudi preganjane deklice in živali, ki skačejo pred lovcem v globino. Sveta Rozalija (rusalka?) je naslednica naše Deve, Djevane.

Ko je resnični lovec lovil žensko in jo je gnal na to skalo, seveda ni hotel, da bi skočila, je ni hotel žrtvovati, ampak nasprotno, jo ujeti in jo je tudi ulovil, vendar ni izključen posamezni primer skoka v smrt. Voda jo je odnesla, pojavila pa se je splašena žival in nastal je mit; boginja se je izpremenila v košuto. Slika se izpremeni: Ista visoka, strma skala, ki pada v divjo sotesko, skozi katero teče voda! Na njej je izpostavljena kot posvečena božanstvu deviška ženska, ki ne more uiti, ker je zvezana, priklenjena ali zastražena. Naša Deva in germanska Brunhilda sta žrtvovani bogu smrti, ki je Gromovnik, naj bo to Wodan ali Perun = Veles ali Tr(o)doglav = Vouvel, če je v živalski podobi zmaj, vran, volk, vseeno. To je bog lovec!

Ko je bila še lovka, je bila podobna naši Pehtri babi, ki zahteva žrtev otrok in nosi kopje (danes vile). s katerimi jih 'zaznamuje', to je zabode, kakor še danes italijanska Befana (po prazniku: Epifanija), kakor je s 'trnom' z(a)bodel Wodan Brunhildo in jo 'uspal'. Srečen primer nam je ohranil v tipičnem imenu eno od imen te krute morilke v 8. kulturni pozornici prof. Peiskra: Hrombaba, to je 'gromovnica'. Da je gromovnik lovec, ne more biti več dvoma, odkar je Frazer ugotovil identičnost Zena z Janom in Here z Dianom! Ta Grom-baba je prvotna kruta Diana — Artemida, ki ji žrtvuje Ifigenijo. Duhovniška komedija s košuto kot nadomestilo za — človeško žrtev, je podobna Abrahamovi, ki žrtvuje o vna namesto sina. Pravljica? Kaj pa še: človeka je postalo škoda. Artemida in Amon — Ra Jahwe se morata zadovoljiti z živalsko pečenko.

V matriarhatu je ženska, ki se ne sme ženiti, duhovnica, hči boginje, njej darovana. Razmere odločajo, ali naj ostane vse življenje sužnja, zaprta, naj bo že izgnana, izpostavljena ali naj jo ubijejo. V kulturnih pozornicah z Devinim skokom imamo spomin na žrtev, ki mora v smrt. Eden prastarih načinov lova je gonja živali v prepad. Deva, ki skače s skale v reko, je žrtev takega lova, v tem primeru kultnega. Tudi tu je pozneje na mesto človeške žrtve stopila žival. Tradicija je pomešala lovno človeško žrtev z izpostavljenostjo in priklenjenostjo. Deva — žrtev skoči s skale ali se 'dol spusti po zlati ketini'. Rešitelj je tu snubec prepovedane deklice, ki jo sam ne lovi, ampak jo reši z nasprotnega brega soteske. Siegfried osvobodi Brunhildo na mestu, kjer leži; Kresnik — Svarožič pa ima svoj sedež na drugem bregu dualistične kulturne pozornice, kjer je bog lovec že Hudič — Trdoglav.

Prvotno je v snovi o Siegfriedu (junaka znanega epa o Niebelungih) boj z zmajem v zvezi z Brunhildo; prekletstvo zlatega zaklada, ki ga čuva zmaj, pa je razumljivo, ker je zaklad iz svetišča, v katerem je ujetnica tudi Brunhilda. Tudi ona mu je v nesrečo in morda je namen pesmi o Niebelungih prav ta, da pokaže prekletstvo od tistega boga, ki mu je Siegfried ubil sveto žival, ukradel zlato

zaklad in odpeljal žrtvovano devico — od Wodana. Tudi Trdoglav napoveduje nesrečo kraljeviču — Kresniku, ker mu je vzel Marjetico.

V kultnem lovu lovi pravzaprav Wodan svojo nevesto, divji lovec, ki še danes lovi vile, da jih potem požre. To je naš Škopnik — Metal — Vouvel — Veles, lovec in bog smrti. Vsi pohotneži poznejše tradicije (Kelemina, št. 249) so namestniki tega prastarega boga (graščak, Hun in — duhovnik). V slovanskem svetišču na Rujani je stal poleg božjega kipa tudi kip deklice, njegove ‚žene‘, ker se je darovana deklica istovetila z boginjo. Ko se je bog svoje žive človeške žene ‚naveličal‘, so jo vrgli v jezero.

Nazor, da je prepovedana ženska, ki se ne sme omožiti, hči boginje lovke, se je torej izprevrgel tako, da je postala žena bogu lovcu. Za boginjo je predstavljala pravo žrtev — v žrtve, za boga pa spolno bitje, zato pa jo je tudi lovil proti usodni smrtonosni skali, kakor enkrat — pralovec živalsko in človeško samico. Tudi ta izrodek ženske v moško vero dokazuje še enkrat, da je lov na Zlatoroga, oziroma na zlato srno kot naloga za pridorbitev žene — kulten lov, v katerem pomeni lovcu žival — boga lovca oziroma boginjo lovko v živalski obliki! Toda: šele na prehodu matriarhata v patriarhat. Zeleni lovec lovi samico, zlato srno, a to ni boginja, ampak njena podoba, prepovedana nevesta, njena ‚hči‘. Primerjava obeh bajk nam je v vsaki potezi pokazala dobo redakcije uvoda v bajko o Trentarju. Medtem ko je sam lov opisan s stališča prakulturnega lovca iz matriarhata (seveda z nekaterimi napakami, ki sem jih navedel v ‚Strelu ob sončnem vzhodu‘), je sama ljubezenska zgodba kot uvod v lov pokvarjena stvar iz prehoda iz čistega matriarhata v zadnjo lovsko dobo.

Med lovskim in pastirskim gospodarstvom je, že nekaj poljedelstva. Ljudje potrebujejo novega boga gromovnika, ki staremu prevzame ženo (reši žrtev), je naklonjen zemljedelcu in ga brani pred starim zlim bogom. Lovka postane njegova žena, a ni več stara kruta Pehtra, Diana, Poldnevnicca, sonce, ampak mila dajateljica rodovitnosti tudi zemlji, luna, Venera, Afrodita, žena Adonisova, hebr. Addi, Addu, Attis. Tudi ta je še lovec, a na lovu ga čaka smrt od starega boga — Seta, Perkuna, Velesa, Vouvela itd. Na ta način smo že v dualizmu. Žrtev se spet izpremeni: namesto domače živali stopi kruh v tej podobi, namesto krvi — vino. In tako smo že pri Svetovitu in konec je vsega lovskega! Dobri lovec je že pristen kmet, skrbi za ‚blagodejen dežek‘, podi starega viharnika iz dežele, čuva seme v zemlji, se bori proti sovražnikom in — tu začne ‚zgodovina‘!

Mož se je uprl ženskemu vladanju. Takoj ko je dosegel svojo lastnino (udomačeno žival) in bivšo vladarico ponižal sčasoma do sužnje! Uničil je verstvo matriarhata, da ga je danes tako težko rekonstruirati. Pa maščeval se je tudi v mitologiji, da je sonce postalo moško bitje in luna ženska. Solarna in lunarna mitologija ne označujeta torej patriarhalne in matriarhalne kulture, kakor uči neka etnološka šola, ampak je luna kot boginja znamenje, da vlada žena, in sonce kot mož znak, da vlada mož. Kako se je lovec maščeval

ženi v bajki in to prav lovec, ki se je moral boriti za bogato edinko, kakor naš Trentar, nam jasno kaže naša bajka o beli kozi z zlim pogledom. Prevzeta deklica, ki vzame za moža le tistega, ki bo imel 'zlate zobe in zlate lase' (Kelemina, št. 70), ker je hči boga tega očeta, odbije 'ubogega mladeniča'. Njen tragični konec, zaradi kletve snubca, da postane bela (!) divja koza, ki s pogledom ugonobi vsakega lovca, ki strelja nanjo, nam govori jasno, da je tudi ona poslala svojega snubca po belega divjega kozla — Zlatoroga. Tako je dobila, kar je hotela; postala je sama — Zlatoroga! Kako je mladenič 'grozno zaklel', ni povedano, a iz bajke razumljivo: Hočeš Zlatoroga? Bodi takšna kakor on sam, njegova samica! Ta fant je v isti situaciji kakor Trentar, rešitev pa je možka: konec je tiranstva 'zakletih' deklic, ena naj plača za vse. Tu bi začelo poglavje o zakletosti samega 'Zlatoroga', ki pa sodi v slovensko mitologijo in jo bo pojasnil odgovor na drugo in zadnje vprašanje: kako je novodošli Slovenec gledal Zlatoroga v luči staroslovenske vere.

Po vsem rečenem torej ne stojimo pred lepo povestjo, ampak pred pravo lovsko, možko tragedijo davno minulih časov matriarhata in njegove miselnosti, ki je še vladala v prvih pastirskih kulturah. Seveda ni lahko verjeti, temmanj se vživeti v nekdanjo kruto resničnost boja, ki ga je bil lovec za ženo. In vendar je bilo tako!

Tragedija Trentarskega lovca me je zgrabila z vso silo znanstvene zagonetke. Sledil sem mu v dušo; užival sem, ko sem ga spoznaval in duševno trpel z njim od prvega spisa o Zlatorogu v 'Lovcu' (1937) do danes, kakor da mi njegov duh ni dal miru: ne pojdi malomarno mimo naše zgodovine!

—o—

Če so to stvari, ki večino lovcev ne zanimajo, naj oprostite, da sem se tako na dolgo razpisal, niso pa to nepotrebne marnje, ampak delo za zgodovino kulture, ki je pri nas Slovencih malone še nepoznan svet! Na vsak način slovenskega etnologa, ki se samega imenuje etnograf, lovska kultura ne zanima posebno, ker se tu ne da nagrabiti toliko stelje kakor na kmetih. Zato se je najmanj poklicani lotil tega dela. To je škoda, ki jo mora slovenska etnologija popraviti čimprej, ker Slovenec ni bil kmet od vekomaj!

POPRAVI:

- V 2—3 štev. str. 72, deseta vrsta — prav **lovu** (ne lovcu)
 V 2—3 štev. str. 83, deseta vrsta — prav **Usmerjevanje** (ne namerjavanje)
 V 2—3 štev. str. 84, deveta vrsta — prav **gre** (ne je)
 V 2—3 štev. str. 88, v zadnji vrsti v tekstu pod sl. 6 — prav **moška** (ne mačka)
 V 4. štev. str. 149, druga vrsta — prav **vor** (ne von).

Ptiči v območju Savinjske doline pred 45 leti in danes

(Konec)

Krokar. V Lovcu sem napisal, da krokarjev pri nas že gotovo 100 let ni bilo. L. 1946 sem opazil na gori Kamnik (griško lovišče) krokarja, ki je pital na gorskem travniku že odraslega mladiča. Po l. 1946 gnezdi nekaj krokarjev stalno v skalovju gore Kamnik. Do l. 1948 so se razmnožili in ostajali tudi mladiči pri nas. Gnezdili so mislim že v Kotečniku in Mrzlici. Sedaj so razen v Kamniku zopet izginili. Naprosil sem lovce, da jih ne bi streljali, ampak lovska kri je neutešljiva in priznali so mi, da bi krokarja ustrelili, ko bi ne bil tako previden.*

Z gorskih njiv odnaša cele storže koruze, prihaja pozimi na lisičja mrhovišča, poleti je pa na njih jedilnem listu mala divjad.

Mislim, da so se doselili krokarji iz Solčavskih planin. V teh planinah (Planjavi) so se pokazali okrog l. 1923. Poprej jih tudi v Solčavi že več desetletij ni bilo.

Orli. Planinskega orla ni v porečju Savinje. Po poizvedbah so jih uničili v Solčavi okrog l. 1900. Zastrupili so jih s strihninom. Od časa do časa se priklati v Solčavske planine kateri za kakšen dan, tako n. pr. l. 1916. Ni pa izključeno, da bi se zaradi sedanje zaščite v Solčavi ne razmnožili zopet.

Kačji orel se je naselil l. 1936 na Gözdniku (griško lovišče). Prav zabaval sem se, ko sem sedel ne daleč od petelina, ki je klepal skoro v vrhu manjše smreke. Kačji orel je krožil nizko nad vrhovi dreves in petelina večkrat sunkoma napadel. Pri vsakem sunku je petelin utihnil in se nato grdo hrapavo zadr. Odletel pa petelin ni, naposled je kačji orel popustil. Orla sta sicer začela znašati gnezdo v visoko jelko, toda sta zašla „čez mejo“ ter so jih potokli lovci laškega lovišča iz nevednosti. Od tedaj ne opazim nobenega para več.

V jesenskem in tudi v pomladnem času se priklati tupatam ribji orel. Tu ne ostaja dolgo. Zanimiv je njegov lov. S precejšnje višine se zaleti strmo v vodo in izgine pod površjem. Kmalu pa se dvigne iz vode ena perut, nato druga, nakar se šele dvigne počasi iz vode. Ni me pa navdušil kot dober ribič, ker je šele pri tretjem sunku ujel ribo. In vendar je v tistem tolmunu mrgolelo pudostov in mren.

Je zaščiten! Toda lovci poznajo tako slabo razne ptiče, da menda noben ribji orel ne odide od nas, ne da bi pokali po njem.

Leto za letom prihaja ob Savinjo od Letuša do Celja par orličev. Zadržujeta se pri nas od jeseni do pozne pomladi. Profesor in ornitolog Stante iz Celja je sklepal iz tega, da gnezdita pri nas. Po mojem opazovanju pa moram to zanikati. V aprilu najpozneje izgineta ter se pokažeta šele v začetku novembra.

* Krokar je kot redka ptica zaščiten. — Ur.

Kraguljev je malo. Jim hitro obrusimo kremplje, če se naseli kak par pri nas. Le redki pari imajo srečo pri gnezditvi v višjih gorah. Grdo pa gospodarijo med našo perjadjo v jesenskem in pomladanskem času, ko spremljajo seliyce. Tedaj je kraguljev povsod dosti. Saj je Savinjska dolina kakor uglajena cesta skoro za vse ptice seliyce.

Pasti z živim golobom so za lov na kragulja sicer dobre, zdi se mi pa, da udarja nanje le v sili.

Skobcev je bilo vedno dovolj. Držimo jih sicer precej na kratko, nekateri pari pa imajo le še srečo, da izpeljejo mladiče. Nobena ptica pa menda ne napravi toliko 'samomorov' kakor skobec. Redno vsako leto so mi prinašali ljudje skobce, ki so se zaleteli za ptiči v hiše. Tudi sam sem dobil na ta način že dva v šoli.

Kanjam navadno nismo prizanašali, kar se mi zdi prav, čeravno uživajo delno zaščito. V zimskem času se klatijo po Gmajni ob Savinji in po dolini ter napadajo tudi redke trope jerebic. Gnezdiijo povsod, celo v nižinskih gozdovih. Ko sem pregledoval gnezdo z mladiči, res da nisem našel nobenih ostankov ptičev, toda v zimi jim pride vse prav. Ujamemo kanjo lahko v past, ako denemo za vabo okrvavljeno šojo in natrosimo okrog nekaj perja.

Postovke so pri nas posebno poglavje. Nihče jih ne preganja, zato gnezdiijo povsod po vaseh, v stolpih in skednjih. V gorah gnezdiijo v skalovju, redkeje na visokem drevju. Postovke se vračajo že v začetku marca. Ker še ne dobe po polju dovolj hrane, se zadržujejo v tropih nad Savinjo, kjer lovijo žuželke po načinu lastovk, le da se ne spuščajo tako nizko nad vodo. V jeseni odhajajo že zgodaj — ponajveč izginejo do sredine septembra.

Mnogi lovci zamenjujejo postovke s skobcem. Zamenjava je pri površnem opazovanju mogoča le pri meglenem vremenu in v mraku, ko se barve ne ločijo dobro. Sicer pa lahko določimo postovko po letu, ki je povsem različen od skobčevega. Postovka leti naravnost le na kratko razdaljo, nato napravi vijugo navzgor ali navzdol, desno ali levo in zopet leti naravnost. Njen let je torej valovit. Tudi plavanje po zraku je lahkejše brez sunkovite brzine.

Značilno je v Sp. Savinjski dolini prenočišče postovk, ko so mladiči že godni. Iz vse okolice Celja odletijo po sončnem zahodu v vas Roje, kjer prenočijo v tamkajšnjih lipah. Pri takem preletu sem naštel 196 postovk. Gotovo pa sem še katere zgrešil. Ako se v mraku pripravlja za nevihto, letijo zelo nizko (do 50 m), sicer okrog 80—100 m visoko.

Pri postovkah opažam izrazito valovanje v številu gnezdišč. Za njih število je odločilna dobro pogrnjena miza kraja.

L. 1945 in 1946 so se močno razmnožile miši okrog Vranskega do Polzele. Ljudje so se močno pritoževali nad škodo miši na vseh posevkih. Jaz sem opazil v teh letih izredno močan naval postovk na miši. Že l. 1948 je bilo normalno število miši in z njimi v razmerju tudi manj postovk.

V času selitve, naj bo v jeseni ali spomladi, se priklatijo čez našo dolino razni roparji. Sokola selca vidimo le redko. Ta predrzneš mi je l. 1938 odnesel izpred nosa jerebico iz tropa, ki se je dvignil pred menoj. Jerebice še po strelu ni izpustil.

Rjavi srakoper je zelo pogost. V številu sem jih samo lani (1950) opazil nekaj manj. Gnezd jim nihče ne razdira. Dokler še ne vali vsaj en teden, zapusti jajca takoj, ako jih le malo premešamo. Včasih niti tega ni treba. Da le najdemo gnezdo in srakoperja prepodimo, že ni gotovo, da bo valil dalje.* (Takšno občutljivost sem našel še pri modri taščici.)

Rjavi srakoper začne graditi gnezdo, pa ga še nedokončanega zapusti in začne graditi drugo in celo tretje. Iz zapiskov iz l. 1931 posnemam sledeče: Srakoperji so prišli že 3. V. (navadno 10. V.). En par je začel znašati gnezdo 10. V. Z gnezdrom je bil gotov 21. V. Dne 22. V. je znesla samica prvo jajce, 23. V. nič, nato pa še tri dni zaporedoma po eno. Valila je samica 5 dni. Že med njenim valjenjem je začel znašati samec novo gnezdo. Ko je bilo gotovo (precej površno), je samica takoj zapustila prvo gnezdo in jajca ter že drugi dan (1. VI.) znesla eno jajce v novo gnezdo in nato v zaporednih dneh še tri. Novo gnezdo je bilo le nekaj korakov od drugega para in je pomota izključena, ker so bila gnezda komaj 30 m od mojega stanovanja ter sem jih dnevno po večkrat kontroliral.

Vsiljuje se mi vprašanje, zakaj je zapustila samica prvo gnezdo in zakaj je začel znašati samec novo gnezdo že med njenim valjenjem. Po občutljivosti pri valjenju bi sodil, da je bil to vzrok. Temu se protivi čas nesenja jajc v novo gnezdo. Jaz sem bil mnenja, da je bila samica zelo rodovitna ter so jo dozorevajoča jajca prisilila k novemu valjenju. Seveda se je moral samec v to znajti ter pričel graditi novo zibelko. Samica mu je v presledkih pridno pomagala. V novem gnezdu je samica trdno obsedela in mladiče izvalila.

Znano je, da vsi ptiči zgradijo novo gnezdo, ako se jim v času valitve prvo razdere. V novo gnezdo pa znese samica manj jajc. Ako se odvzamejo jajca na koncu valitve ali že izvaljeni mladiči, ne znese več jajc, ker je medtem nagonsko delovanje jajčnikov prenehalo.

Rjavi srakoper je spomladi zelo točen v selitvi — od 3. do 10. maja, v jeseni pa najdemo posamezne še sredi oktobra. Največ jih odleti okrog 20. septembra.

Bolj redek je črnočeli srakoper, vendar dovolj pogost. Pri nas je izrazit poljanec. Niti v gričevje na obojni strani ne zaide. Gnezdi najraje v manjši skupini dreves precej visoko od tal. Selji se v istem času kakor rjavi srakoper.

Veliki srakoper (morilec) ni naš gnezdilec. Najbrž se je v zadnji vojni močneje razmnožil, ker sem opazil posamezne l. 1946, 1947 in 1950 v sredini novembra.

Marsikatero značilnost o ptičjem življenju lahko opazimo, če imamo le malo smisla za to. Če opazimo n. pr. črno žolno v malem nižinskem gozdičku, kjer je sicer nikdar ni bilo, nastane vprašanje — zakaj? Odgovor dobimo mogoče šele čez leto, ko se začnejo sušiti smreke, napadene po lubadarju. Žolna je prišla pač tja, kjer je obilo hrane.

* Po drugih opazovanjih je to izjema. — Ur.

V okolici Ljubljane so se močno razmnožile miši. Zakaj? Ali ni mogoče kriv plan odstrela podlasic. Ali ni mogoče krivo pretirano pokončevanje mačk, kanj in sov? Vsaka sprememba v številu živalstva mora imeti svoje vzroke.

V teh poročilih sicer še nisem omenil vseh ptičev, katere sem opazoval, toda ni bil moj namen opozoriti na vse menī in drugim znane ptiče. Hotel sem, da se pozanimajo lovci tudi za tiste ptiče, ki niso v tesni povezavi z lovom. Marsikatera zanimivost in tajnost ptičjega žitja bi se lahko objasnila. Posebno lovci, ki živijo z naravo, imajo največ priložnosti za opazovanja. Vsaka malenkost, objavljena v „oprtniku“ Lovca, bi doprinesla delež k celoti.

Lov v obmejnem pasu

Že v letu 1949 je izšla zvezna odredba o izvrševanju lovske pravice v obmejnem pasu,* ki je lov v tem pasu zaradi varnosti ob državni meji znatno utesnila. Ta odredba se ni mogla točno izvajati, ker so šele poznejši predpisi določili obmejni pas, sam in podrobno uredili bivanje in gibanje v njem. V Sloveniji so bili izdani ti predpisi, med njimi tudi natančnejše odredbe o lovu v obmejnem pasu šele pred kratkim in začno veljati **15. aprila letos.**

V naslednjem hočemo lovce seznaniti z vsem, kar mora vedeti, kdor hoče loviti v obmejnem pasu.

I. Obmejni pas.

Obmejni pas je 15 km širok zemljiški pas, ki poteka vzdolž vse državne meje in obkroža notranji del države. V Sloveniji je ta pas v pretežnem delu precej ožji in obsega tele kraje (ozemlja krajevnih LO):

1. vse kraje sežanskega okraja;
2. od goriškega okraja kraje: Ajševica, Bilje, Bukovica, Cerovo, Dobrovo, Kambreško, Kojško, Kostanjevica, Kozana, Kožbana, Lig, Medana, Miren, Neblo, Opatje selo, Renče, Ročinj, Šmartno, Št. Peter pri Gorici, Temenica, Vipolže, Višnjevnik, Vojsčica in Vrtojba;
3. od tolimskega okraja kraje: Borjana, Bovec, Breginj, Čigij, Idrsko, Kred, Livek, Log pod Mangrtom, Logje, Sedlo, iz kraja Kobarid naselje Sužid, Volče in Žaga;
4. iz radovljiškega okraja: Begunje na Gorenjskem, Dovje-Mojstrana, Gozd, Kranjska gora, Rateče-Planica in Žirovnica;
5. od okraja Jesenice mesto vsa naselja razen mesta Jesenice;
6. od okraja Kranj okolica kraje: Jezersko, Leše, Sv. Ana in Sv. Katarina;
7. od šoštanjanskega okraja kraj Solčavo;
8. od slovenjgrajskega okraja kraje: Črna, Črneče, Dravograd, Gortna, Guštanj, Koprivna, Kotlje, Leše, Libeliče, Marenberg, Muta, Mežica, Perniče, Prevalje, Št. Danijel in Trbonje;
9. od okraja Maribor okolica kraje: Brezno, Ceršak, Cirknica, Jakobski dol, Jarenina, Kapla, Pesnica, Plodersnica, Remšnik, Selnica ob Dravi, Selnica ob Muri, Sladki vrh, Sp. Kungota, Svečina, Sv. Duh na

* Uradni list FLRJ št. 34—292/49

Ostrem vrhu, Sv. Jurij ob Pesnici, Sv. Križ, Sv. Ožbolt, št. IIj v Slovenskih goricah in Zg. Kungota;

10. vse kraje v radgonskem, murskosoboškem in lendavskem okraju.

Obmejni pas meji torej na zunaj državna meja, na znotraj pa notranji rob ozemelj zgoraj naštetih krajevnih LO.

V lovskem pogledu se deli obmejni pas v tele lovske pasove:

1. V pas 1 km od državne meje. V tem pasu je — z izjemo pogonov po točki IV/b spodaj — vsak lov prepovedan. Zunanji rob tega pasu tvori državna meja, notranji rob pa tale črta:

Od hriba Videž (kota 663) v sežanskem okraju proti severu preko naselja Vrhpolje čez koto 741 (Veliko Gradišče) — severozahodno preko kote 460 in preko Lipice čez koti 389 in 372 severno od naselja Orlek — preko ceste Sežana — Trebče, železnice Sežana—Opčine in ceste Sežana—Opčine na koto 445 (Volčjak) — preko naselja Vrhpolje in severno od naselja Voglje na koto 457 v ravni črti na koto 476 — pod naselji Veliki Dol in Brje — preko ceste Gorjansko—Šempolaj zahodno od naselja Gorjansko — pod cesto Gorjansko—Brestovica do vasi Selo, ki je zunaj pasu — zahodno od vasi Opatje selo ob cesti čez reko Vipavo do naselja Miren, ki je v pasu — v severni smeri preko Volčje drage in Vrtojbe — vzhodno od št. Petra preko Grdine — vzhodno od Solkana do reke Soče — ob Soči nad njenim kolonom okrog Sabotina — severno od naselja Podsabotin v zahodni smeri preko naselij Cerovo, Vipolže, Medana in Barbana tako, da sta naselji Cerovo in Medana zunaj pasu, Vipolže in Barbana pa v pasu — preko naselja Fojana in vzhodno od Nebla po cesti preko Slavč do Kožbane, od tu preko naselja Senik (kota 400) — čez kote 636—538 (Zapotok) — 450 (nad Markiči) — vzhodno od Kostanjevice do Kambreškega — preko naselja Srednje (kota 704) čez kote 662—859—929 (Na Ježi) — 876 (Hlevnik) — ob vznožju Kolorvata preko naselja Livek — ob vznožju Mrzlega vrha in Matajurja preko Sužidske planine (kota 1107) do Robiča — preko ceste Kobarid—Videm na koto 605 (Debelo čelo) — ob reki Nadiži do naselja Logje — čez kote 596 (Sleme) — 638 (Veliki hrib) — za naselji Sedlo in Breginj na kote 1668 (Stol) — 1109 (Hum) — preko doline Učeje zahodno od naselja Žaga ob vznožju Kanina in Rombona za naseljem Plužne po dolini Koritnice nad naselji Log in Strmec vzhodno nad Jalovcem (kota 2643) v dolino Tamar tako, da sta dolini Loške Koritnice in Planica zunaj pasu — severno preko naselja Rateče, od tu v vzhodni smeri ob vznožju Karavank za naseljem Podkoren preko Srednjega vrha — za naseljem Dovje preko kote 1501 in za naselji Sv. Križ in Javorniški rovt čez Potoško, Žirovniško in Zabraško planino — po grebenu Begunjščice — ob južnem vznožju Košute do kote 1634 (Veliki vrh) in ob vznožju Virnikovega Grjntavca nad Zg. Jezerskem po dolini Ravenske Kočne preko Rinke (kota 2429) — po dolini Matkov kot do potoka Ručnik — čez koto 1188 (Klemenšek) za naseljem Sv. Duh — ob vznožju Olševe na koto 1609 (Lepi vrh) — preko Potočnika in koti 1413 — 1220 (Sv. Ana) — preko Šoparja ob vznožju Pece nad dolino Toplo v razdalji 1 km od državne meje preko Libuč — zahodno od naselij Sv. Danijel in Strojna do Lfbelič, ki so v pasu — jugovzhodno preko Libeliške gore — preko Kovčnika čez reko Dravo na Vič — preko vsega Kozjaka v razdalji 1 km od državne meje do Sv. Duha na Ostrem vrhu, ki je v pasu — preko kote 982 (Kolarjev vrh) — kote 674 in kote 669 vzhodno od Jurskega vrha — preko naselij Sv. Jurij—Špičnik—Pesji vrh—št. IIj — južno

od Čeršaka v vzhodni smeri 1 km od reke Mure do Šratovcev — most čez Muro na cesti Radenci—Gederovci — preko naselij Gederovci—Krajna—Skakovci—Cankova—Korovci—Gerlinci—Kramarovci—Ocinje—Serdica—Kuzma—Matjaševci—Trtkova—Martinje—Čepinci—Budinci—Dolenci—Hodoš—Krpilivnik—Domanjševci—Središče—Prosenjakovci—Pordašinci—Motvarjevci—Kobilje—Žitkovci—Kamovci—Dolga vas—Čentiba—Dolina in Pince.

2. V pas 5 km od državne meje. V tem pasu sme praviloma loviti le lovec posameznik. Skupni lovi so — z izjemo iz točke IV/a spodaj — prepovedani. Zunanji rob tega pasu tvori zgoraj pod točko 1. opisana črta, notranji rob pa tale črta:

Od kote 741 (Veliko Gradišče) v sežanskem okraju preko naselij Lokev—Sežana—Dutovlje—Krajna vas—Pliskovica—Kreguljišče—Gorjansko—Vojštica — južno od Kostanjevice—Opatje selo — čez koto 2184 (Fajtji hrib) — čez reko Vipavo in naselje Bilje — vzhodno od Vrtojbe proti Sveti gori — čez reko Sočo na Kojso in preko naselij Biljana—Višnjevok na vrh Kožbane — po grebenu zahodno od Soče do vasi Volče — preko Senice zahodno od reke Soče do naselja Sužid — po cesti Kobarid—Breginj vzhodno Breginja na koto 1668 (Stol) — preko doline Učeje zahodno vasi Žaga ob cesti Žaga—Bovec preko naselja Plužne proti dolini Koritnice in po tej dolini na koto 2235 (Vrh Krnice) — po grebenu preko kote 2185 (Plešivec) na koto 2332 (Mojstrovka) — po dolini Male Pišnice na koto 1631 (Vitranc) na vas Podkoren — ob vzhodju Karavank nad naselji Dovje—Hrušica—Jesenice—Koroška Bela—Žirovnica—Begunje na koto 1634 (Dobrča) — nad Tržičem čez koti 1664 (Konjščica) in 1684 (Javornik) preko Spodnjega Jezerskega na koto 2558 (Grintovec) in po grebenu Savinjskih Alp do Ojstrice (kota 2349), od tu po grebenu čez kote 1955 — 1754 1373 (Ojsterc) preko Solčave in Sv. Jakoba (kota 1073) po dolini Meže preko naselij Podpeca in Mežica po dolini preko zaselkov Suhi vrh in Zelen breg (kota 720) na Dravograd, od tu po obronkih Kozjaka na levem bregu Drave do kolena Drave nad Falo — preko kote 810 (Janžev vrh) — kote 602 (Ajdov vrh) — kote 595 (Sv. Urban) — preko naselij Zgornja Sv. Kungota in Kaniža — v vzhodni smeri 5 km od reke Mure do Slatine-Radenci, od tu preko naselij Dolnji Petrovci—Rankovci—Strukovci po cesti do Sv. Jurija — preko Gornje Slaveče na Spodnji Dolič v vzhodni smeri pod naseljem Boreča preko Sv. Ane (kota 395), nad naseljem šulinci preko kote 325, nad naseljem Markovci čez koto 272 — jugovzhodno čez Orehovčeni breg in koto 294 — južno čez šalovski breg na Kec-Keč (kota 340) — za naseljem Domanjševci preko kote 306 na Ratkovce (kota 312) — preko Makater brega (kota 325) na Breznov breg (kota 278) — preko naselja Osište ob potoku Felše Keč nad naseljem Dobrovnik preko Spodnje šume na koto 167 — preko Crnega Luga na zaselek Tri mlini — po Adananjskem kanalu do Murske šume, ki je v pasu — nato do Mure (stika z mejo LR Hrvatske).

3. V pas 15 km od državne meje. V tem pasu je ob pogojih, ki jih podajamo v naslednjih poglavjih, vsak lov dovoljen. Zunanji rob tega pasu tvori črta, opisana zgoraj pod točko 2., notranji rob pa črta, ki sovпада z notranjim robom obmejnega pasu, torej z notranjo mejo krajev (krajevnihi LO), ki smo jih navedli zgoraj.

Razen teh pasov obstoja še državni mejni pas (100 m pas), v katerega je, če izvzamemo pogone po točki IV/b spodaj, vsak vstop prepovedan. Ta pas ni natančno 100 m širok, ne bomo ga pa bliže opisovali, ker bo v

naravi vidno oznamovan in bodo tablice na vseh potih in stezah lovce in planince nanj opozarjale in pa, ker je lov prepovedan že v 1 km pasu (točka 1/I). Ta pas stražijo organi KNOJ.

II. Kdo sme v obmejnem pasu loviti.

Za lov v obmejnem pasu mora imeti lovec tele pravice:

1. **Pravico do lova sploh**, kakor jo zahtevata 20. in 21. člen zakona o lovu. To pravico ima v loviščih, ki jih upravljajo lovske družine, samo član lovske družine, v loviščih republiškega pomena in tistih loviščih lokalnega pomena, ki jih upravljajo državne lovske ustanove, pa samo tisti, ki ima dovoljenje te ustanove.

Prvi se izkaže s člansko izkaznico lovske družine, drugi pa z lovničnim dovoljenjem. Kdor lovi kot gost v lovišču lovske družine, ki ji ne pripada, mora imeti poleg tega še dovoljenje pristojne lovske družine. V tem pogledu torej ni za obmejni pas posebnih predpisov.

2. **Pravico gibanja v obmejnem pasu** po zakonu o gibanju na meji* in po pravilniku o obmejnem pasu.** To pravico izkažejo stalni prebivalci obmejnega pasu z osebno izkaznico za prebivalce obmejnega pasu, vsi ostali državljani pa z dovoljenjem za vstop in prebivanje v obmejnem pasu. To dovoljenje dobi lovec pri poverjeništvu za notranje zadeve okraja, v katerem ima svoje stalno prebivališče. Dovoljenje se da za največ 30 dni, lahko pa ga podaljša kar poverjeništvu za notranje zadeve obmejnega okraja, v katerem lovec lovi. To poverjeništvu lahko raztegne dovoljenje tudi na drug kraj obmejnega pasu, če bi hotel lovec loviti v kraju, ki v dovoljenju ni naveden.

Z uvedbo obmejnega pasu bo v Sloveniji tujski promet precej oviran. Zato bodo verjetno dane nekatere olajšave, zlasti za množični promet. Zaenkrat pa o tem še ni odločeno in če ne pride do 15. aprila do sprememb, stopijo na ta dan v obmejnem pasu vse opisane omejitve gibanja v veljavo.

3. **Dovoljenje za lov v obmejnem pasu.** To dovoljenje da za lovišča, ki jih upravljajo lovske družine, poverjeništvu za notranje zadeve okrajnega LO, v čigar območju leži lovišče. Izdati se sme samo lovcem državljanom FLRJ in z veljavnostjo za eno koledarsko leto (od 1. januarja do 31. decembra).

Za lovišča republiškega pomena, ki so v neposredni upravi ministrstva za gozdarstvo, daje ta dovoljenja ministrstvo za notranje zadeve LRS.

Dovoljenja za lov v obmejnem pasu še ne dajejo pravice do lova v 1 km pasu (točka 1/I).

Za dovoljenja vseh vrst se plačujeta taksi: 10 din za pismeno ali za ustno na zapisnik dano prošnjo za dovoljenje, 30 dni pa za dovoljenje samo. Le dovoljenja lovskemu tehničnemu osebju za gojitveni odstrel se izdajajo brez takse.

III. Kdaj se sme v obmejnem pasu loviti.

Vse prepovedi in odredbe, ki so izdane ali se bodo še izdale na podlagi zakona o lovu zaradi zaščite lovstva ali kmetijstva in gozdarstva (odredbe o lovopustu, o zaščiteni in o nezaščiteni divjadi, o zaščiti koristnih živali itd.) veljajo tudi v obmejnem pasu.

* Uradni list FLRJ št. 101—743/47.

** Uradni list FLRJ št. 43—396/50.

Po uvodoma omenjeni zvezni odredbi se sme v obmejnem pasu loviti samo tiste dni v letu, ki jih določi v sporazumu s poveljstvom KNOJ poverjenik za notranje zadeve okraja, v čigar območju leži lovišče. Da pa ne bo lov v obmejnem pasu oviran bolj, kakor je za državne obmejne interese nujno potrebno, se bo v Sloveniji izvajala ta odredba tako, da bo lov — seveda v mejah lovskih predpisov — v načelu vse leto dovoljen, toda ga bo smel obmejni poverjenik za notranje zadeve vsak čas, torej tudi izven lovopusta, za določen ali nedoločen čas in za določen sektor ali za ves okraj **prepovedati**. To bo storil, kadar bo zahtevala tako prepoved situacija na meji. O prepovedi bo obvestil krajevne LO in upravitelje državnih lovišč oziroma lovišč lovskih družin prizadetega ozemlja.

Tudi dnevni čas lova je zvezna odredba močno omejila. Po njej se sme v obmejnem pasu loviti: v oktobru, novembru, decembru, januarju in februarju od 8. do 16. ure, v marcu, aprilu in septembru od 7. do 18. ure in v maju, juniju, juliju in avgustu od 5. do 19. ure. Ker je ta čas zelo ozko omejen in lov na nekatere živali preveč otežuje ali celo onemogoča (n. pr. na petelina), se bo izvajal ta predpis v Sloveniji tolerantno. Organi v obmejnem pasu imajo navodilo, da pač preprečujejo lov in nošenje lovskega orožja ponoči, ne pa tudi podnevi v času od **zore do mraka**. Lovcu se torej ni treba bati kazenskega pregona, če bo nosil lovsko orožje in lovil v času od zore do mraka in seveda, če se bo držal ostalih pogojev za lov v obmejnem pasu.

IV. Izjemna dovoljenja.

Izjemno od prepovedi pod točko I. se lahko dajo naslednja dovoljenja:

a) v pasu 5 km od državne meje sme poverjeništvu za notranje zadeve okraja, v čigar območju leži lovišče, dovoliti **skupni lov**. Dovoljenje izda sporazumno s poveljstvom KNOJ in za vsak skupni lov posebej;

b) v pasu 1 km od državne meje sme ministrstvo za notranje zadeve LRS dovoliti **skupni lov (pogon) prav do mejne črte**, če se je v pasu 5 km od meje pojavilo večje število škodljivih živali (volkov, divjih prašičev, jazbecov, lisic itd.) in ti škodljivci ogrožajo kmetijske kulture, domače živali ali zaščiteno divjad;

c) **uslužbencem** uprav državnih lovišč in **stalnim lovskim čuvajem** lovskih družin lahko da ministrstvo za notranje zadeve trajno dovoljenje za gojitveni odstrel (selekcijo divjadi in uničevanje škodljivcev). Tako dovoljenje sme izdati z veljavnostjo, dokler traja-uslužbenko razmerje pri upravi lovišča oziroma lovski družini.

Za gojitveni odstrel v pasu 1 km od meje, če bi bil nujno potreben, je treba vsakokratnega pristanka krajevno pristojnega poveljstva KNOJ.

V. Lovsko orožje.

Za posest in nošenje orožja v obmejnem pasu ni posebnih predpisov. Velja torej v vsem obsegu zakon o posesti in nošenju orožja* s pravilnikom za izvajanje tega zakona** in ostalimi drobnejšimi odredbami, kar vse je lovcem itak znano.

* Uradni list LRS št. 33—208/49 s spremembami in dopolnitvami
Uradni list LRS št. 20—109/50.

** Uradni list LRS št. 22—126/50.

VI. Slikanje.

Lovce fotoamaterje opozarjamo še na to, da je slikanje (fotografiranje, skiciranje, risanje, slikanje v barvah itd.) v 100 m mejnem pasu nedopustno. Vstop v ta pas je sicer itak prepovedan, toda če bo na izjemni točki splošno dovoljen ali komur bo izjemno tudi na drugi točki dovoljen, naj tam ne fotografira.

Izza 100 m pasu v smeri proti meji se ne smejo slikati mejne utrdbe, karavle in drugi vojaški objekti, ter prehodi čez mejo (pota, steze, smeri), torej pokrajinski detajli, ki so važni za obrambo in za varnost države. Nošenje fotoaparatorov ali slikarskega pribora je v obmejnem pasu (razen 100 m pasu) dovoljeno. Priporočamo pa fotoamaterjem, da naj v bližini meje (mejnega pasu) takih stvari ne nosijo s seboj, marveč naj jih shranijo v lovskih kočah oziroma planinskih zavetiščih.

VII. Kazni.

Nediscipliniran ali neinformiran lovec pride v obmejnem pasu kaj hitro v nasprotje z zakonom in lahko z enim dejanjem prekrši kar po več predpisov. Kazni za kršitve obmejnih predpisov so stroge. Tako se kaznuje z denarno kaznijo do 3000 din ali z odvzemom prostosti do enega meseca lovec, ki vstopi iz notranjosti Slovenije v obmejni pas brez dovoljenja za vstop in prebivanje v obmejnem pasu, ali ki lovi v obmejnem pasu brez dovoljenja za izvrševanje lovske pravice v obmejnem pasu, ali ki lovi v 1 km pasu, ali lovi in nosi lovsko orožje ponoči, ali lovi v času in na ozemlju, kjer je poverjenišvo za notranje zadeve lov prepovedalo, ali ki priredi ali se udeleži pogona v 5 km pasu brez zadevnega dovoljenja, ali lovski čuvaj, ki vrši gojitveni odstrel brez dovoljenja itd. Kazni lahko sledi tudi izgon iz obmejnega pasu, to celo za stalne prebivalce tega pasu, ki bi kršili predpise o lovu v obmejnem pasu.

IZ LOVSKEGA OPRENIKA

Medved — ropar. Medved, ki smo ga zadnjič v Kočevju ponovno obsodili na smrt zaradi njegovega mesarjenja, je preteklo noč potrdil naše mnenje, da mora biti sodba čimprej izvršena. Sinoči je povzročil mnogo razburjenja in veliko škodo. Skušal je dobiti čimveč gnjati, toda kar pri živih prašičih. Kakor mi je znano, je začel svojo obrt okoli 9. ure zvečer v vasi Zadniki, kjer je potegnil iz svinjakov dva prašiča. Vaščani so napravili protinapad, rešili še živa prašiča in medveda pregnali v sosednjo vas Breg, kjer bi bil medved skoraj uspel. Enega prašiča je tako zdelal, da je kmalu poginil in ga že vlekli proti gozdu. Le skupnemu in hrabremu nastopu vaščanov se ima lastnik zahvaliti, da se danes mastijo domači in ne Kosmatinec. Okoli 10. ure je bil medved že na Brinovščici. Najprej je naskočil Modicev svinjak in kmalu iz njega potegnil nad 100 kg težkega prašiča. Zaradi prašičevega cviljenja so se takoj zbrali vaščani in oboroženi prišli na pomoč. Moški so v hitrčici zgrabili sekire, kole, ženske

pa smetišnice, metle in stole. Po četrtturnem obojestranskem rjovenju so medveda le odgnali in ranjenega pujsa odnesli nazaj v svinjak. Razjarjeni medved pa ni odnehal. Iz bližnjega Maroltovega svinjaka je takoj nato potegnil drugega prašiča. Vaščani so po prvem uspešnem spopadu še bolj korajžno nastopili in prašiča, sicer precej oklanega, še živega potegnili iz medvedjega objema. Ljudje pravijo, da je medved velik, težak okrog 150 kg. Godrnjaje se je oddaljil in bil okoli 11. ure že v Zamostecu. Izbral si je Šilcev svinjak na koncu vasi in mu je uspelo, da je pokončal 100 težkega prašiča. Seveda so zaradi cviljenja tudi tukaj takoj pohiteli ljudje na pomoč. Le z velikanskim trudom so ga pregnali. Pri tem spopadu je sodeloval tudi član L. d. Sodražica in streljal v zrak. Padal je sneg in medved se je dobro videl. Seveda so ljudje zelo zamerili lovcu, da ni pomeril v »kosmato« in mu niso verjeli, da ga ne sme streljati s šibrami.

Medved je potem prenehal s svojimi napadi po svinjaki in se zašel na Sinovico v Tičarjev zajčnik. Tu je v miru pohrustal nekaj zajcev in le skromen zajček mu je živ utekel.

Po teh dogodkih sem dejal, bomo slišali še nadaljnje zgodbe o tem medvedu. In res. Drugi dan se je oglasil pri meni Peterlin France iz Hudega konca in pripovedoval:

Že okoli pol 9. ure zvečer je nastal na Hudem koncu prvi poplah. Medved je pri Levsteku (Topovkovi) potegnil iz svinjaka nad 100 kg

težkega prašiča in ga vlekel 50 m proti gozdu. Na vpitje so prihiteli ljudje in pregnali medveda, ki se je pa umaknil samo 20 m od prašiča in čakal na mestu približno četrto ure, nakar se je oddaljil. Prišel je tudi lovec s puško, a zaradi »nejasnosti«, če sme ali ne, si ni upal streljati. Radi bi bili drugi streljali ali lovec ni hotel izročiti puške, ki jo je le s težavo obdržal. Tisti, ki so se čez dan pridušali, da bodo medveda kar s sekiro potokli, so se mu res približali na 3—4 korake, pa si premislili zamahniti s sekiro. Pa medved je odšel in ljudje so pomagali ranjenega prašiča spraviti nazaj v svinjak. (Zaradi hudih ran ga je moral lastnik zaklati). Čez dobre četrto ure so že slišali cviljenje pri Trhljenovi Neži, na drugem koncu vasi. Preden so, pritekli ljudje do svinjaka, je medved že odvrlekel 40 kg težkega prašiča 150 korakov daleč v gozd. Pregnali so roparja in rešili še živega prašiča, ki pa je bil toliko poškodovan, da so ga morali takoj zaklati. Od tu je medved krenil v vaš Graben in pri Adamiču Janezu odprl svinjak. Zaradi takojšnjega nastopa vaščanov je pustil prašiča nepoškodovanega v pregraji. Z Grabna se je medved takoj vrnil na Hudi konec in odprl vrata svinjaka, last Peterlina Franceta. Ta prašič je srečno ušel v drugo pregrajo in bil rešen zaradi takojšnjega nastopa vaščanov, ki so medveda brž pregnali. Nato je nastopil daljši odmor. Ljudje še vsi razburjeni so zatrjevali, da ta medved ve bolj za svinjake kakor pa oni sami. Najbrže si jih je že večkrat ogledal...

Okoli polnoči je nastalo cviljenje pri Perovšku Janezu na Krnčem (predsedniku KLO). Medved je odvrlekel iz svinjaka 70 kg težkega prašiča. Ljudje so ga zopet živega rešili, a je bil tako razmesarjen, da ga je moral lastnik takoj zaklati. Mimogrede se je medved ustavil pri

svinjaku Alojzija Jakliča v Andolu. Pogumni Jaklič je prašiča sam otel s podajačem za snope. Drezal je s podajačem v medveda toliko časa, da ga je odgnal od plena. Prašič je bil že toliko razmesarjen, da ga je moral tudi on takoj zaklati. Od šestih napadenih prašičev sta torej ostala živa še samo dva. Ljudje s strahom pričakujejo, kje se bo še pojavil. Naslednji dan so medveda sledili okoli Malenčka pod vasjo Maršiči.

Za tem je medved pokončal še šest prašičev v raznih vaseh, tako da to škodo cenijo na 200.000 din.

Ta razbojnik je gotovo zaslužil odstrel, ki ga je ministrstvo za gozdarstvo odredilo.

Adolf Ivanc, Sodražica
26. III. 1951.

Divji prašiči uničujejo gozdno kuretino. »Der Anblick« objavlja zanimivo poročilo iz Zahodne Nemčije. Kljub dejstvu, da so se od začetka druge svetovne vojne roparice zelo razmnožile, se nikjer v Zahodni Nemčiji ne opaža pojemanje male divjadi. Drugače pa je pri gozdni kurjadi. Veliki petelin je skoraj povsem izginil. Lovci so raziskovali razloge in ugotovili, da je krivda na izredni razmnožitvi divjih prašičev. Gozdovi so jih polni in le v visokih planinah se še niso pojavili. Le tu sta se veliki in mali petelin še ohranila. Zaradi intenzivnejšega gozdnega gospodarstva je tudi gozdni jereb ogrožen, ker mu primanjkuje podrast. Divji prašiči spomladi uničujejo gnezda gozdne kurjadi in valče kokoši.

»Sports Alfield« poroča, da je v letu 1949 v Zedinjenih državah Amerike uplenjene 1.090.432 velike divjadi, to je 14 kosov na posameznega registriranega lovca. Štetje je ugotovilo 8.475.000 velike divjadi, v glavnem cervidov.

A. S. P.

Iz lovske organizacije

† **Lorber Josip.** Dne 28. marca 1951 smo člani LD Žalec položili k večnemu počitku našega dolgoletnega predsednika in častnega predsednika. Bil je lovec v pravem smislu besede, velik ljubitelj narave, gojitelj in zaščitnik divjadi, človek poln srčne in lovske kulture, vzoren učitelj lovskega naraščaja in nenadomestljiv tovariš.

Dragi Pepo! Tvoja prerana smrt nam je odprla globoko rano in ob slovesu smo se šele zavedli, kaj si nam bil in kaj smo izgubili. Skoraj pol stoletja si častno nosil znak sloveskih lovcev in vedno si nas učil lovske časti in plemenitosti. Ko se polni spoštovanja poslavljamo od Tebe, Ti obljubljam, da se bomo držali Tvojih nauk in vzgledov, da Ti bomo lahko mirno zrl v Tvoje blage oči, ko se Ti pridružimo v večnih loviščih.

Hvala in slava Ti, naš Pepo!

Lovska družina Žalec.

† **Anton Vresk in Anton Jan,** oba kmeta in člana L. d. Loka pri Zidanem mostu, sta v kratkem presledku v letošnji pomladi preminula. Naj jima bo časten spomin in lahka domača zemlja, pod lepo goro Lisco.

Leto prej je preminul najstarejši član L. d. Radeče, **Ivan Završnik.** Slava njegovemu spominu!

Radeče 14. V. 1951.

L. F.,

† **Mrkša Karlič,** član L. d. Zagorska Sela, se je po kratkem trpljenju zavratne bolezni, v starosti 36 let, dne 16. marca t. l. preselil v večna lovišča.

Vzornemu lovcu in dragemu tovarišu časten spomin!

C. C. A.

Kinološke vesti

Z letošnjim letom je stopil v veljavo zakon, da se sme loviti samo s čistopasemskimi psi. Pomanjkanje ustreznih psov je občutno. Da kaki vzreditelji ne bi tega stanja izkoristili, je širša odborova seja Kinološkega udruženja LRS v Ljubljani dne 11. marca 1951, ob navzočnosti zastopnikov vseh pasemskih organizacij, določila sledeče prodajne cene za mladiče do osmih tednov starosti.

Za vse vrste ptičarjev, če so starši preizkušeni na tekmah, 3500 din.

Za brake-jazbečarje 2000 do 3000 dinarjev.

Za goniče 1500 din; od šolanih in preizkušenih staršev 2000 din.

Za vse vrste jamarjev 2000 do 3000 dinarjev.

Za vse vrste športnih psov od 2000 do 4000 dinarjev.

Te cene so obvezne za vse vzreditelje, včlanjene pri pasemskih organizacijah na območju Kinološkega udruženja LRS.

K. U. S.

Junij

Dr. Janko Lavrič

Stalež divjadi in odstrel

Uprave lovišč poročajo vsako leto o staležu divjadi v svojih loviščih in o izvršenem odstrelu v prejšnjem letu; navadno se to združi s predlogom za določitev odstrela za prihodnje leto. Kakšen namen imajo ta poročila; ali gre le za statistične podatke ali imajo taka poročila še kakšen drug pomen?

Dober gospodar konec leta, ko je pospravil letino, premisli, ali je bilo gospodarstvo v preteklem letu donosno ali ne; ugotovi, kje je naredil napake z namenom, da se jih v bodoče izogiblje, ugotovi pa tudi, kateri njegovi gospodarski ukrepi so bili pravilni, da je gospodarstvo dalo večji donos. Hkrati napravi načrt za bodoče leto.

Tudi lovci moramo biti podobni dobremu gospodarju pri upravljanju loviščâ in pri sestavljanju načrta za bodoče. Za pravilno upravljanje lovišča je potrebno ugotoviti, kaj imamo v lovišču, torej kakšno divjad in koliko, kakšen je bil napredek v pretekli dobi in kaj nameravamo storiti v lovišču v bodočnosti.

Ugotovitve dejanskega stanja, obračun za preteklost in načrti za bodočnost zanimajo tudi organe oblasti v socialistični državi, ki šteje divjad za splošno ljudsko premoženje in lov za gospodarsko panogo. Zato so poročila o izvršenem odstrelu neke vrste obračuni o upravljanju splošnega ljudskega premoženja, ki je oddano v uživanje ali državnemu podjetju oziroma ustanovi ali pa lovski organizaciji. Iz poročil o staležu divjadi in o odstrelu se ne vidi samo, koliko posameznih vrst divjadi je v lovišču ter v kolikem številu, ampak se poročila primerjajo s staležem in odstrelom v prejšnjih letih; tako se lahko ugotovi, če je bilo upravljanje donosno in pravilno in če se je stanje v lovišču izboljšalo ali poslabšalo. Predlog za odstrel pa je osnova za sestavo letnega lovskega gospodarskega načrta. Oblasti rabijo vse te podatke tudi za statistične namene.

Vsi pa vemo, da je statistična služba važen regulator in dobra kontrola v socialističnem gospodarstvu.

Za sestavo poročil o staležu in izvršenem odstrelu ter za predloge za bodoči odstrel je pri lovu najprimernejši čas konec leta, vendar ne koledarskega, temveč lovskega gospodarskega leta. Zime je konec in živali, ki so prebile zimo in doživele pomlad, so osnova za razplod. Pomladanski stalež je temelj za predračun, kakšen prirastek lahko upravitelj lovišča pričakuje, je pa tudi merilo za določitev letnega odstrela oziroma odlova.

Zaradi tega je zelo važno, da se pomladanski stalež divjadi ugotovi čim skrbneje in natančneje. To je pa težko, kajti divjad ni žival v hlevu, ampak živi prosta v naravi.

Razumljivo je, da mora tisti, ki ugotavlja stalež, natančno poznati življenje in navade divjadi kakor tudi ozemlje, na katerem divjad živi. Staleža ni mogoče ugotoviti v enem dnevu, tudi ne v kratkem času, ampak so ugotovitve tem natančnejše, čim dalj časa traja opazovanje divjadi. Pozimi, posebno v sveže zapadlem snegu, je delo dosti lažje kakor poleti. Poznam lovske družine, ki ima svoje približno 6000 ha veliko lovišče razdeljeno na štiri oddelke; vsak oddelek ima svojega lovskega čuvaja, ki natančno pozna svoj revir. Čuvaji imajo nalogo, da vsakokrat, ko zapade sneg, svoj oddelek prehodijo in oddajo gospodarju lovske družine pismeno poročilo o staležu posameznih vrst divjadi. Sneg pade v tem kraju pogostokrat, zato se taki obhodi večkrat ponavljajo. Ker lovski čuvaji opazujejo divjad tudi v drugih letnih časih in z gospodarjem lovske družine svoje ugotovitve primerjajo s prejšnjimi, lahko rečemo, da so podatki te lovske družine glede staleža divjadi dokaj stvarni.

S tem pa ni rečeno, da se stalež divjadi ugotavlja samo pozimi; saj nekatere živali menjajo svoje bivališče ravno v tem času.

Vse pogoje za ugotavljanje staleža divjadi izpolnjuje le poklicni lovski čuvaj, ki je stalno v lovišču, dobro pozna lovišče in divjad v njem ter ima za to delo dovolj časa; kjer ne more vsega dela izvršiti, mu pomagajo drugi večši lovci.

Pri iskanju hrane najde divjad prostore, ki ji posebno prijajo in se hodi tja past. Na mesto, kjer je divjad našla dobro hrano, hodi kolikor toliko redno, tudi po več let. Tako imamo priložnost, opazovati istega srnjaka ali družino iste srne več let na istem prostoru, na njivi, travniku ipd. Petelinja rastišča so poznana iz roda v rod. Divjad lahko štejemo tudi na krmiščih, pri solnicah, napajališčih ipd. Opazovanje dlakaste divjadi na stečinah je tudi eden od načinov ugotavljanja staleža divjadi, ki je važen posebno za kontrolo lastnega opazovanja.

Stalež male divjadi ugotavljamo z lovskim psom; ptičar nam pokaže poljsko jerebico, fazana, zajca, z jamarjem pa poiščemo lisico in jazbeca. Tu tudi na pogonih opazimo večasih živali, za katere nismo vedeli ali vsaj preštejemo kose posameznih vrst divjadi.

To so nekateri načini in pripomočki za ugotavljanje staleža divjadi. Za pravilno gojitev in za določitev odstrela pa to ni zadosti, kajti treba je ugotoviti tudi kakovost divjadi in njeno spolno razmerje. Spolno razmerje je treba urediti tako, kakor zahtevajo gojitvena načela, sicer lovišče ne bo donosno in je možno, da se nekaj divjadi odseli.

Ko ugotovimo pomladanski ali jesenski stalež divjadi, ga moramo primerjati s staležem iz prejšnjih let, da vidimo, če lahko zaznamujemo napredovanje ali nazadovanje. Ko se zbero podatki iz vsega lovišča, se številke primerjajo s prejšnjimi. To ne velja samo za lovišče, ampak tudi za okraj, republiko in državo. Zato niso zadostne površne ugotovitve, ampak morajo biti številke v poročilu stvarne.

Kako postopamo pri določanju odstrela in pri sestavi predloga zanj? Dokler ni določen za vsako lovišče in za posamezne vrste zaščitene divjadi normalni stalež, ga mora vsak upravitelj lovišča določiti sam vsaj približno. Normalen stalež je najvišje dopustno število posameznih vrst divjadi, ki naj se goji v lovišču. To število primerjamo s trenutnim staležem in se skušamo z ustreznimi gojitvenimi ukrepi čimbolj približati normalnemu staležu (omejitev odstrela, nabava divjadi). Vse to ponavljamo toliko let, da je dosežen normalen stalež za vso divjad, ki je primerna za lovišče. Za odstrel določimo najprej živali, ki za razplod niso primerne. Samce plemenjake odstrelimo šele po paritvi, samice pa pozno v jeseni, oz. pozimi.

Pri tem je treba tudi paziti, da se uredi spolno razmerje tako, kakor je za gojitev divjadi najbolj primerno.

Ob določanju odstrela in pri spremembi staleža je treba računati tudi na letni prirastek, torej na mladiče v tistem letu.

Navodila za načrtovanje v lovstvu, ki jih je kot obvezna izdalo bivše zvezno ministrstvo za gozdarstvo, dajejo za to tele smernice:

a) **Z a j e l e n j a d:** od 100 živali naj bo 30 jelenov in 70 košut s teleti. Od jelenov naj bo 8 močnih, 10 srednjih in 12 mladih (šilarjev, vilarjev in šesterakov), od košutarije pa 35 plemenskih košut, 15 košutic in 20 telet. Letni prirastek se izračuna tako, da se vzame 60 % od števila plemenskih košut, v tem primeru torej 21. Če je v lovišču stalež jelenjadi normalen in spolno razmerje pravilno, je letni odstrel enak številu letnega prirastka; dokler pa tega ni, se sme izvrševati le gojitveni odstrel.

b) **Z a g a m s a**: od 100 naj bo 38 kozlov in 62 koza z mladiči. Med temi naj bo 21 kozlov plemenjakov, 7 kozletov (v drugem letu starosti) in 10 kozličkov (v prvem letu starosti), nadalje 45 plemenskih koza, 7 mladic (v drugem letu) in 10 kozic (v prvem letu). Za letni prirastek se zaradi nevarnosti, katerim je gams izpostavljen, šteje le 20 glav, za določitev odstrela pa se tudi pri normalnem staležu ne vzame to število, ampak le 15, od tega 2 stara in 4 mladi kozli, 5 starih in 4 mlade koze.

c) **Z a s r n j a d**: od 100 naj bo 35 srnjakov in 65 srn, od tega 15 močnih in 20 mladih srnjakov ter 36 rodnih srn in 29 mladic. Od števila rodnih srn se računa 80 % prirastka, v tem primeru 28 mladičev. Pri normalnem staležu se lahko določi za odstrel število letnega prirastka, dokler pa ta ni dosežen, je dovoljen le gojitveni odstrel.

č) **Z a z a j c a**: letni prirastek je enak dvojnemu, trojnemu ali celo četvernemu številu pomladanskega staleža, kakor so pač vremenske razmere in življenjski pogoji v lovišču; pri nas so le redka lovišča, kjer lahko vzamemo višjo, kakor dvakratno pomnožitev. Pri normalnem staležu se za odstrel določi ves presežek normalnega staleža, drugače pa največ 50 % letnega prirastka.

d) **Z a f a z a n e**: stalež fazank se pomnoži s 3 in tako dobi povprečni letni prirastek. Za odstrel se določi 80 % jesenskega staleža petelinov, kokoši pa se zaščitijo vse do časa, dokler normalni stalež ni dosežen.

e) **Z a p o l j s k o j e r e b i c o i n k o t o r n o**: letni prirastek je enak največ dvakratnemu pomladanskemu staležu brez ozira na spol. Odstrel se sme izvrševati šele tedaj, ko se doseže normalni stalež.

Za določanje odstrela v lovišču je poleg drugega važen tudi odstrel v prejšnjih letih (za primerjavo), in to ne samo za upravitelja lovišča, ampak še bolj za kontrolne organe in za tiste, ki odstrel odobrujejo.

Ko smo spoznali splošna načela za ugotavljanje staleža divjadi in določanje odstrela, pogledjmo, kako so delale do sedaj naše lovske organizacije. Niso mi na razpolago poročila lovskih družin, pač pa samo sumarni zapiski o prijavljenem staležu in izvršenem odstrelu divjadi v zadnjih štirih oziroma treh letih po okrajih (mestih). Preglejmo v sledeči razpredelnici položaj tistih dveh vrst divjadi, ki sta pri nas najštevilnejši — srnjadi in zajca — v tistih okrajih, kjer se meje niso bistveno spremenile v škodo lovišč lokalnega pomena.

I. Srnjad

Okraj	a) prijavljeni stalež b) prijavljeni odstrel	1948	1949	1950	1951
1. Celje okolica 112.420 ha* 56.065 ha	a) srnjakov srn** mladičev	753 1456 —	851 1523 —	477 760 —	495 628 277
	b) srnjakov srn**	? ?	72 3	72 34	
2. Gorica 98.053 ha 33.537 ha	a) srnjakov srn mladičev	63 76 —	204 493 —	239 287 —	283 334 248
	b) srnjakov srn	2 0	45 6	26 15	
3. Grosuplje 56.928 ha 29.173 ha	a) srnjakov srn mladičev	367 512 —	428 650 —	431 710 —	1296 818 265
	b) srnjakov srn	8 2	17 2	57 12	
4. Idrija 49.600 ha 25.435 ha	a) srnjakov srn mladičev	396 570 —	544 920 —	596 908 —	315 582 430
	b) srnjakov srn	? ?	42 17	73 26	
5. Krško 85.571 ha 39.702 ha	a) srnjakov srn mladičev	556 909 —	306 523 —	325 523 —	262 391 248
	b) srnjakov srn	9 1	18	51 4	
6. Ljubljana okolica 112.648 ha 59.026 ha	a) srnjakov srn mladičev	967 1826 —	1152 1933 —	1311 1570 —	1036 1809 699
	b) srnjakov srn	122 24	88 18	185 41	
7. Poljčane 71.520 ha 35.130 ha	a) srnjakov srn mladičev	329 675 —	329 631 —	358 792 —	211 286 176
	b) srnjakov srn	26 11	26 6	43 14	
8. Ptuj 79.823 ha 24.335 ha	a) srnjakov srn mladičev	335 626 —	416 812 —	380 531 —	283 439 246
	b) srnjakov srn	78 36	13 5	37 4	
9. Sežana 62.400 ha 15.131 ha	a) srnjakov srn mladičev	92 150 —	124 138 —	101 194 —	150 174 130
	b) srnjakov srn	4 0	5 0	4 2	

* Prva številka pomeni površino okraja, druga pa površino gozdov v okraju.

** V letih 1948, 1949 in 1950 so med smami všteti tudi mladiči.

Okraj	a) prijavljeni stalež b) prijavljeni odstrel	1948	1949	1950	1951
10. Slovenj Gradec 84.793 ha 54.797 ha	a) srnjakov srn	1183 2242	1316 2237	971 1292	969 1086
	b) srnjakov srn	— 116 59	— 70 23	— 98 40	619
11. Trbovlje 39.593 ha 23.271 ha	a) srnjakov srn	415 403	476 711	244 488	238 573
	b) srnjakov srn	— 62 74	— 34 34	— 44 11	299
12. Trebnje 47.117 ha 25.900 ha	a) srnjakov srn	252 219	162 237	132 215	145 195
	b) srnjakov srn	— 11 1	— 8 7	— 7 2	140

II. Poljski zajec

Okraj površina njiv	a) prijavljeni stalež b) prijavljeni odstrel	1948	1949	1950	1951
1. Celje okolica 17.991 ha	a)	2842	2666	1500	1655
	b)	?	810	1054	
2. Gorica 6700 ha	a)	1493	4073	2743	4053
	b)	1070	896	1117	
3. Grosuplje 9235 ha	a)	2901	2862	1143	2709
	b)	562	490	666	
4. Idrija 3406 ha	a)	1396	2159	1959	1144
	b)	?	137	209	
5. Krško 17.155 ha	a)	2259	1216	1674	2910
	b)	550	1073	1585	
6. Ljubljana okolica 13.961 ha	a)	2713	2401	1755	3366
	b)	864	845	1467	
7. Ljutomer 10.490 ha	a)	640	1415	1119	1518
	b)	959	1200	1090	
8. Murska Sobota 28.213 ha	a)	3036	2215	1879	1960
	b)	1153	1407	1315	
9. Poljčane 11.690 ha	a)	1827	1644	1928	1793
	b)	783	1108	848	
10. Pluj 23.500 ha	a)	3106	4000	3211	2740
	b)	1940	1891	1743	
11. Radgona 9302 ha	a)	993	1105	1030	1300
	b)	363	577	362	

Okraj površina njiv	a) prijavljeni stalež b) prijavljeni odstrel	1948	1949	1950	1951
12. Sežana 3603 ha	a) b)	1780 515	1421 536	1044 569	1520
13. Slovenj Gradec 9000 ha	a) b)	2573 403	3559 355	2565 429	3606
14. Trbovlje 4481 ha	a) b)	? ?	847 204	831 346	1397
15. Trebnje 9265 ha	a) b)	1935 379	1718 455	915 491	2040

V splošnem vidimo, da se lovske družine niso držale obče veljavnih načel za ugotavljanje staleža. Vremenske razmere zadnjih let so bile za divjad razmeroma ugodne, roparic je bilo veliko uničenih, prijavljeni odstrel ni bil visok, tudi kakšne posebne bolezni ni bilo opaziti, razen na lisicah; kljub temu v teh številkah ne vidimo posebnega napredka pri staležu, čeprav nepristranska opazovanja vsaj za srnjad v nekaterih loviščih kažejo drugačno sliko. Številke kažejo sicer napredek l. 1949, v l. 1950 pa vidimo padec celo pod stalež v l. 1948, a letos smo zopet blizu številke iz l. 1949. Vse to kaže, da lovske družine ugotovitvi staleža niso povsod posvetile potrebne pazljivosti. Skoraj nikjer se niso ozirali na stalež divjadi v prejšnjih letih, zato opazimo ponekod neverjetne skoke. Ker je bil odstrel razmeroma nizek — pri srnjadi niti desetina pomladanskega staleža, pri zajcih pa od ene tretjine do ene polovice — bi moral biti stalež vsekakor višji. To kaže, da se lovske družine niso zavedale svojih dolžnosti in da njihovo delo v tem pogledu marsikje že meji na kaznivost po 4. točki 41. člena zakona o lovu, ki ga zagreši tisti, ki namenoma daje nepravilne podatke o lovu in o stanju divjadi.

Kje so vzroki za to?

Na kratko: v pomanjkljivi organizaciji lovskih družin, lovišč in premajhni lovski vzgoji. Veliko lovcev n. pr. še vedno želi majhna lovišča, da ima lovska družina čim manj članov in da je zato medsebojna kontrola čim manjša. Če je le mogoče, gre na lov posamezen član lovske družine, da za plen (tudi v lovopustu!) vé samo on; skupnih lovov se izogiba, ker je na njih treba polagati račun za vsak strel. Čuta skupnosti torej še zelo manjka. — Čeprav so lovišča nekaj večja, kakor so bila pred leti, obstoje marsikje samo na papirju, pač pa je lovišče razdeljeno na oddelke, kjer love samo skupine posameznih članov, ne pa vsa družina. Kaj delajo te sku-

pine, kako skrbe za gojitev divjadi, kako visok je odstrel v teh oddelkih, družinski skupnosti ni znano. — Poklicnega lovskega čuvaja se branijo z izgovorom, da je predrag. Pomožni čuvaji so večkrat samo na papirju in zaradi izvrševanja svojega rednega poklica ne utegnejo, da bi se bolj posvetili čuvajski službi. Če kdo opazi nerednost pri članih lovske družine, jo zamolči, ker se boji zamere na tej ali oni strani. — Veliko je tudi takih lovcev, ki gredo v lovišče samo v lovni dobi, medtem ko ne čutijo potrebe, da bi šli opazovat in čuvat divjad tudi v lovopustu, čeprav bi imeli čas za to. — Proti koncu zime se pa stalež divjadi na družinskem posvetu — ugane. Poročilo o staležu je marsikje prikrojeno sebično, da bi družina dosegla višji odstrel ali nižji odlov. Razmeroma malo je dosedaj družin, ki vodijo stalno kontrolo o staležu in imajo o njem stvarne podatke.

Podobno je pri okrajnih lovskih zvezah. Od vestnih lovskih družin pridejo poročila pravočasno, malomarnim pa je treba pošiljati opomine, ker brez poročil ni mogoče sestaviti sumarnega pregleda za okraj. Določeni odbornik ali administrator, ki včasih niti lovec ni, prenaša številke iz poročil v ustrezne stolpce, številke sešteje in stalež za območje okraja je ugotovljen, delo je izvršeno. V mnogih okrajnih zvezah te številke temeljito prerešetajo, jih primerjajo po posameznih loviščih in po podakih iz prejšnjih let in šele potem napravijo premišljen sklep, ki ga tudi utemelje.

Podobno kakor z ugotavljanjem staleža je tudi s poročilom za odstrel. Dobre lovske družine vodijo stalne zapiske o planu; pri vsakem družinskem posvetu člani poročajo, kaj je od zadnjega posveta kdo uplenil in dokazila prinese s seboj. Gospodar to beleži, medtem ko mu je plen na skupnih lovih itak znan in zapisan. Tako je zapisana tudi oddaja lovske proizvodnje. Ti zapiski niso samo važni kot kronika lovske družine; niso le pripomoček za sestavo poročila o odstrelu, ampak nudijo pregled, kaj je napravil vsak poedini član. Tu najdemo tudi podatke za medsebojno tekmovanje članov. Toda tako ni pri vseh lovskih družinah! Žal, da ne.

Če pogledamo nekatere zgoraj podane številke podrobneje, vidimo marsikaj neverjetnega, kar dokazuje, da vsa poročila niso sestavljena dovolj vestno in da sestavljalcem manjka strokovnega znanja.

Letos je bila v obrazcu uvedena nova rubrika o mladičih srnjadi; tu bi bilo treba vpisati lanske mladiče, ki so doživeli letošnjo pomlad. Večina je to rubriko napačno izpolnila, kar se vidi iz tega, da število mladičev ni v pravem sorazmerju z lanskim staležem srn. Neverjetno je n. pr., da bi od 760 srn v Celju bilo v letošnji

pomladi samo 277 mladičev, čeprav so med srnami šteti tudi predlanski srnjački; podobno je v Grosupljem, Idriji, Ljubljani, Poljčanah, Ptuju in Slovenjem Gradcu, medtem ko je na drugi strani zopet čudno, da so v Gorici od 287 lanskih srn s srnjački iz prejšnjega leta našli letos kar 248 mladičev.

Kje je vzrok, da je stalež srnjadi v Celju od l. 1949 do 1950 padel kar za polovico? Samo polje v celjski okolici prenese najmanj 2500 zajcev in jih po mojih opažanjih tudi premore. Stalež zajca se mi zdi v l. 1948 in 1950 za Gorico stvarneje izkazan, kakor v drugih dveh letih; to potrjuje tudi izkazani odstrel. V Grosupljem stalež srnjakov prva tri leta po polževo napreduje, letos pa napravi nenaraven skok, ker se stalež od ene pomladi na drugo kar trikratno poveča! Stalež zajca je prvi dve leti približno enak, vendar menim, da me moja opažanja ne varajo, če trdim, da je pretirano izkazan; po odstreleu bi sodil, da je bil lansko leto stvarneje izkazan. V Idriji je stalež srnjadi l. 1949 in 1950 nekoliko pretiran, letos je verjetno stvarnejši. Zajcev ni veliko; o tem zgovorno priča odstrel. V Krškem naj bi srnjad šla rakovo pot? Zajcev pa mora biti več. V ljubljanski okolici ni razumljivo znižanje števila srnjakov v letošnji pomladi in srn v lanskem letu. Zdi se, da je bil lani stalež zajcev prenizko izkazan; če jih je pa res toliko, se bo pokazala škoda po zajcu. Da bi stalež srnjadi v Poljčanah tako občutno padel, ni verjetno; saj ni plazov in volkov. Ptuj izkazuje od l. 1949 občutno padanje staleža srnjadi. Kaj je vzrok? Ali so bila poročila v prejšnjih letih pretirana ali pa so letos nestvarna. Zajcev je pa več, saj tamkajšnja polja spadajo v I. kakovostni razred. Ne bojte se odlova živih zajcev, saj se dobro plačujejo. V Sežani se bojim, da bo srnjad ostarela. Na letošnjem občnem zboru Lovske zveze LRS smo slišali tožbo, da je v Slovenjem Gradcu malo divjadi, vendar podatki o staležu govore drugače. Čeprav srnjad po izkazu nazaduje, je njen stalež še vedno skoraj čez normalo, če so številke stvarne. Tudi zajcev je na papirju toliko, da se bojim škode na polju. V Trbovljah srnjad nazaduje, posebno je to bil primer lani; splošna opažanja pa kažejo nasprotno. V Trebnjem spolno razmerje srnjadi ne ustreza, tudi se mi zde številke malo nizke; zajcev bi moralo biti vsekakor več, kakor jih izkazuje poročilo. V Ljutomeru je čez 10.000 ha polja in mislim, da mora biti na njem najmanj 2000 zajcev (I. kakovostni razred); zdi se mi, da je izkaz staleža nekoliko preskromen. Tudi v Radgoni bo zajcev več, kakor trdi poročilo, čeprav bi se Radgona v celoti ne mogla kosati s sosedi, posebno ne z Mursko Soboto. Ne verjamem, da bi na vsakih 100 ha plodonosnega Murskega polja bilo le po 5 zajcev, kajti na ta način bi Mursko polje bilo v IV. kako-

vostnem razredu za zajce, njihove grosupeljskega okraja s Suho krajino vred pa bi bile v I. razredu! V resnici je položaj ravno nasproten.

V tem bežnem pregledu niso omenjeni vsi okraji; vendar naj si lovske družine izpuščenih okrajev ne domišljajo, da so njihova poročila brez napak. Povsod se ponavljajo, tu v večji, tam v manjši meri.

Ko govorimo o kakovostnih (bonitetnih) razredih, je prav, da spoznamo tudi te. Že omenjena navodila za načrtovanje v lovstvu vsebujejo določbo, da je treba pri sestavljanju katastra lovišča določiti, katere vrste divjadi naj se v lovišču goje, pa tudi, do katerega števila se lahko razmnože, da ne bodo v občutno škodo drugim gospodarskim panogam, posebno kmetijstvu in gozdarstvu. V vsakem lovišču se določijo predeli, ki so primerni za gojitev posameznih vrst divjadi, zlasti zaščitenih. Ko so ti predeli izbrani, se tudi določi, koliko kosov divjadi od posameznih vrst sme v teh območjih priti na 100 ha, n. pr. 15 zajcev ali 6 kosov srnjadi. Nekateri kraji so bolj primerni za srnjad, drugi za jelenjad, tretji za poljsko divjad ipd. Srnjad je n. pr. gozdna žival, a tudi vsak gozd ni enako ustrezen zanjo. Najbolj ji ugajajo zanemarjeni mešani gozdovi, zato je je v njih največ, najmanj pa v gozdovih z iglastim drevjem. Zajca je največ na polju, manj pa v gozdu; nižinska polja mu bolj prijaajo, kakor višinska. Na isti površini pa ni samo ene vrste divjad, ampak jih je več; vendar je ista površina bolj primerna za eno vrsto divjadi kakor za drugo, n. pr. bolj za srnjad kakor za zajca.

Po tem, koliko kosov posameznih vrst divjadi je lahko brez občutne škode za druge gospodarske panoge na 100 ha površine, je določenih pet kakovostnih razredov za zaščiteni divjad, in to:

Kakovostni razred	I	II	III	IV	V
Gams	10	7	4	2	1
Jelenjad	4	2	1	0.5	—
Srnjad	6	4	2	1	0.5
Zajec	20	15	10	5	3
Fazani	40	30	20	10	5
Poljska jerebica	60	50	40	20	10
Kotorna	60	40	30	20	10

Na istih 100 ha je lahko več vrst divjadi, n. pr. 6 kosov srnjadi in 5 zajcev; taka površina spada za srnjad v I., za zajca pa v IV. kakovostni razred. Če kakšna površina za neko vrsto divjadi ni primerna, je zanjo sploh ne bomo bonitirali (ocenili).

Ko se bo sestavljal kataster lovišč in hkrati z njim splošni lovski načrt, se bo določil tudi življenjski prostor za posamezne vrste

divjadi, kar je pri nas najbolj pereče za poljsko perjad in za nekatere redkejšje vrste divjadi, kakor za jelenjad, planinskega zajca, kotorno ipd.

S tem upam, da sem ustregel želji odbora Lovske zveze LRS. Namen članka je v prvi vrsti ta, da vsi lovski kolektivi in vsi lovci vedo, da poročila, ki jih pošiljajo, ne ostanejo samo na papirju, tudi ne le za statistične namene, ampak da se pregledujejo in kritično preučujejo. Drugi, a glavni namen članka pa je, da upravitelji lovišč izvedo, kakšne so njihove naloge glede podatkov o staležu divjadi in odstrelu in da dobe vsaj neke, čeprav nepopolne smernice, kako naj to svojo nalogo izpolnjujejo. Če se bodo lovske družine ravnale po smernicah tega članka, ne bodo imele več težav pri izpolnjevanju obrazca o staležu in odstrelu, pač pa bodo z lahkoto izpolnile poročilo s stvarnimi podatki. To velja tudi za okrajne lovske zveze.

Lovske družine naj bi ta navodila podrobno proučile, da jih leto osorej ne bo treba ponoviti. Namenjena so napredku našega lovstva.

Rajko Marenčič

Odstrel srnjakov

Prav gotovo se nikjer toliko ne greši kakor ravno pri odstrelu srnjakov. Osnovno načelo pri tem je, da zna lovec oceniti srnjaka v prosti naravi tako po starosti kakor po njegovi zasnovi. To ni dano vsakomur — za to mora biti lovec rojen in se tega skoraj ne da naučiti. Mnogi se tega uče, a malokateri nauče. Toda vseeno še niso lovci, če se za svoje srnjake zanimajo samo v času lova nanje ter bodo zato tudi slabo ocenjevali.

Pri tem si zastavimo dve načelni vprašanji: I. Kaj brezpogojno moramo odstreliti in II. Kaj smemo odstreliti?

Z ozirom na ti dve vprašanji bi razdelili srnjake po njihovi zasnovi in starosti v več skupin, in sicer:

1. V prvo skupino bi všteli vse srnjake z gobastim rogovjem, s svedrasto zavitim rogovjem, z večstebelnim rogovjem in srnjake, ki imajo zlomljene čelne nastavke.

2. Srnjaki s slabo zasnovo. Sem štejemo vse stare srnjake šilarje z ozko nastavljenimi vejami, ki so nevarni za ostalo srnjad; dalje srnjake z neenakimi vejami (na eno vejo šesterak, na drugo šilar ali podobno), katerih vzroke najdemo v enostranski okrnlosti čelnih nastavkov.

3. Povprečni srnjaki. Sem bi šteli vse srnjake, ki imajo povprečno dobro rogovje, ki pa ne kažejo, da bodo v bodoče nastavili kapitalno rogovje. Mnogi namreč mislijo, da vsak srnjak doseže kapitalne trofeje, če zadosti dolgo živí! Pri tej skupini bi ločili srnjake

Na čakanje

na eni strani z nizkim masivnim rogovjem in močnimi venci ter na drugi strani srnjake z visokim toda tankim rogovjem in slabimi venci. Rogovje teh srnjakov ni nič posebnega ter so razred zase. Ravno ti pa dajo lovcu največ misliti in ga zapeljejo, da jih pusti pri življenju v nadi, da bodo pokazali nekaj boljšega. Zaradi tega žive sorazmerno dolgo, se dedujejo in zato prevladuje v naših lo-

višjih ta vrsta. Tako je odstrel teh srnjakov poleg odstrela srn najbolj težka naloga za lovca.

4. Kapitalni srnjaki. To so izjeme med srnjaki, zato jih ne najdemo vsepovsod. Narava pa takšne izjeme le poredkoma dovoli in so plod dveh res odličnih zasnov, ki dasta na vrhuncu življenjske moči kapitalne trofeje. Lovec, ki pozna do podrobnosti svoje lovišče, bo vedel, da so posebni kraji, kjer se bo zadrževal kapitalni srnjak in ga bo tam tudi iskal, ga čuval in zlasti ne nanj pozabil v hudi zimi. Takšen srnjak bo pokazal že v svoji mladosti nekaj izrednega; tako bo rogovje razk्रेčeno ter visoko in jagodičasto. Ti srnjaki pa so navadno dva do tri leta prekmalu odstreljeni in s tem uvrščeni v razred povprečnih srnjakov. Vedeti moramo, da doseže srnjak svoj višek nekako v petem ali šestem letu ter za tem šele čez čas nazaduje. To se pokaže v kratkih sprednjih in zadnjih odrastkih, kar pa ni tako usodno, ker ima navadno takšen srnjak zato močnejše vence in debelejšje masivnejše veje.

5. Okrneli (pešajoči) srnjaki. Sem bi uvrstili vse stare gumbarje in pa tiste povprečne srnjake iz tretje grupe, ki so se pretihotapili prejšnja leta. Če že živi kapitalni srnjak dve ali tri leta preko svojega vrhunca, mora s tem samo koristiti z dedovanjem svojih dobrih zasnov na svoje potomce. Vsekakor pa naj bo naš cilj, da odstranimo čimprej vse nosilce slabih zasnov. Moramo pa biti pri odstrelu starih gumbarjev nekoliko previdni. Znani so primeri, da je bil takšen gumbar mlad srnjak in je že v naslednjem letu pokazal sorazmerno dobrega šesteraka. Takšni pojavi so pri starih gumbarjih skoraj izključeni. Mnogo lažja nam je odločitev za strel, če naletimo na srnjaka z ozko nastavljenim gladkim ter morda še tankim rogovjem. Ta je prav gotovo potreben za odstrel in ni pomišljanja.

Ko smo končno takole razvrstili srnjake, se ponovno vprašamo, kaj moramo brezpogojno odstreliti. Vse srnjake iz skupin 1, 2 in 5. In kaj bi morebiti smeli odstreliti? Na to vprašanje je odgovor že mnogo težji. Pri tem ne moremo odgovora posplošiti. Tu igra važno vlogo celotni stalež srnjadi, vključno srne in mladiče, kajti pred očmi moramo imeti dvig staleža v prvi vrsti kvalitativno in šele za tem kvantitativno, kolikor to dopuščajo drugi interesi. Razmerje plodnih srnjakov proti plodnim srnam naj bi bilo 1:2. Zato je skrajno napačno uplenjati zgolj srnjake, temveč moramo v jesenskih mesecih izločiti tudi vse stare neplodne srne in pa zanikrne mladiče, da dosežemo zaželeno spolno razmerje. In če bo enako delal tudi naš lovski sosed, bodo kljub temu še vedno velike težkoče, preden izločimo slabo. Pomagala nam bo pri tem delu tudi ostra zima.

Prav gotovo gojitveni odstrelji ne nudijo lovcu takšnega lovskega užitka kakor uplenitev n. pr. nosilca kapitalne trofeje. Kajti pri gojitvenih odstreljih moramo računati tudi z razočaranji zaradi naše nepravilne ocenitve, kar je seveda pri odstrelu kapitalnega srnjaka izključeno.

Pravi lovec bo znal ceniti še tako malenkostno trofejo, kajti ni samo trofeja odločilna oziroma edino, kar daje lovski užitek, ampak vse okoliščine, v katerih divjad uplenimo. Dobro je znano, da se vsak pravi lovec spominja najčesešče uplenitve najbolj premetenega srnjaka, kateremu je žrtvoval nešteto zgodnjih jutranjih ur in večerov, v najtežjih vremenskih in terenskih okoliščinah. Dolžnost vsakega lovca pa je tudi, da vsako trofejo najskrbneje očisti ter pritrdi na steno svoje lovske sobe, ker prav s tem bo dokazal, da se ne sramuje pokazati trofej vsakemu lovcu, ki ga obišče. So pa lovci, ki enostavno trofeje, dostikrat neočiščene, shranjujejo na podstrešje, kjer pozabljene propadajo! To niso lovci in naj svoje lovske puške čimprej obesijo na klin, ali pa oddajo lovcem, ki jih bodo vredni.

Vsi lovsko pravilni odstrelji in njihove še tako malenkostne trofeje so spomini, katerih se ni treba sramovati. Kajti gojitveni odstrel je izločitev vse slabe divjadi obeh spolov, ki je za dosego zdravega in pravilnega staleža divjadi neobhodno potreben in zato tudi dolžnost vsakega pravega lovca.

Ing. Stanislav Zor

Jelenji rod

(Nadaljevanje)

Razen sovražnikov iz razreda sesalcev, o katerih smo že govorili, napada našo jelenjad še kopica žuželk in črvov. Med žuželkami so nedvomno zolji najhujši sovražniki, zato bomo o njih nekoliko več spregovorili. Ličinke enih zoljev žive v koži — to so kožni zolji, ličinke drugih pa v nosni, žrelni in čelni votlini jelena — to so žrelni zolji. Od začetka januarja do marca zapazimo pri mnogih jelenih na koži ovalne bulice, nad katerimi je dlaka zmršena. Če natančneje pogledamo, odkrijemo na bulici malo odprtino. Prerežimo bulico in našli bomo v njej ovalno belkasto ličinko s ploščato trebušno in zaokroženo hrbtno stranjo. Na telesnih obročkih so skupinice finih bodic. Na zadnjem telesnem obročku ležita dve temnorjavi ploščici z dušničnima odprtinama, skozi kateri ličinka diha. To je ličinka jelenovega kožnega zolja (*Hypoderma actaeon*). Marca ali aprila se ličinka izrine iz bule, pade na tla in se zabubi. Po štirih tednih zleze iz črne hruškaste bube zolj, žuželka iz reda muh. Ta je 1.5 cm dolg, pokrit z gosto dlako, ima dolge noge, veliko glavo, ki je širša od oprsja. Prvi zadkov obroček je ožji kot naslednji, pri samici pa zadnji obroček prehaja v leglo. Ustni deli so okrnjeni. Tipalki sta zelo kratki in ležita v jamicah, ločenih po letvici; ta letvica se navzdol razširi v ploščico, obrazni ščitek imenovano, ki je značilna za vse vrste kožnih zoljev. Barve je v glavnem rumenkaste. Dlaka je na osnovi zadka belorumena in precej dolga, proti koncu zadka pa zlatorumena in krajša. Na glavi je dlaka belkasta. Ob začetku poletja obletavajo kožni zolji jelenjad, njihove samice pa izležejo jajčeca na dlako. Čez nekoliko časa se iz jajčec izležejo male ličinke, ki se uvrtajo v kožo do podkožja, kjer ostanejo. Po prvi levitvi dobe bodice in okoli njih se naredi ovoj iz veznega tkiva; na mestu, kjer je ličinkin zadek, nastane na ovoju odprtina. Z rastjo ličinke se sorazmerno večja tudi ovoj in tako postanejo vidne omenjene kožne bulice. Strojena koža takih jelenov je luknjasta, njihovo meso pa je za oko neokusno.

Razen jelenovega kožnega zolja živi na jelenjadi tudi srnji kožni zolj (*Hypoderma diana*).

Od žrelnih zoljev napadata našega jelena predvsem dve vrsti: rdečebradi žrelni zolj (*Cephenomyia rufibarbis*) in pisani žrelni zolj (*Pharyngomyia picta*). Prvi je pokrit z dolgo črnorumeno in rjavo dlako. Na spodnji strani glave ima dolgo rdečerjavo 'brado'. Njogo-

va ličinka ima tipalna štrclja tesno drug ob drugem. Drugi ima kratko dlako srebrnosvetle barve. Tipalna štrclja ličinke sta razmaknjena. Obe vrsti žrelnih zoljev rojita od maja do avgusta na mestih, kjer se zadržuje jelenjad. Pisani žrelni zolj roji tudi rad na vzvišenih sončnih mestih. Oplojene samice kakor besne neprestano obletavajo jelenjad in ji poskušajo vbrizgati svoje ličinke v nosno votlino (ti zolji ne ležejo jajčec, temveč ličinke). Jelenjad bega sem in tja, stresa z glavo, tolče s sprednjimi nogami in se hoče znebiti vsiljivih muh. Ko zolju končno uspe, da zaleže ličinke v nos, se te tu naselijo ali pa potujejo dalje v žrelno votlino. Ličinke neprestano dražijo sluznico, ki se končno vname. Jelenjad trpi, kiha in kašlja, hujša in mnogokrat tudi pogine, če je zajedalskih ličink preveč. Včasih se dogodi, da se ličinke nakopičijo v sapniku, vsled česar se žival zaduši; ličinke so našli celo v pljučih. Ko dorastejo, zapuste gosta, padejo na tla in se zabubijo. Iz črne sodčaste bube izleze po nekaj tednih krilati mučitelj — zolj.

Le redkokdaj prizadenejo črvi jelenjadi znatno škodo. V jetrih, pa tudi v črevesju živi veliki metljaj (*Distomum hepaticum*), ki je po obliki in velikosti podoben bučnemu semenu. Veliki metljaj pa je eden najnevarnejših zajedalskih črvov pri domačih ovcah, katerim razjeda jetra. Nevarnejša od metljaja je neka trakulja (*Taenia marginata*), ki živi v mladosti kot ikra ali mehurnjak v notranjih organih jelena, ovce, goveda, prašiča in gamsa, odrasla pa v pasjem črevesju. Ikra je velika kakor lešnik, pa tudi večja, odrasla trakulja pa je dva do tri metre dolga. Če pes požre z drobovjem omenjenih živali eno ali več iker, se v njegovem črevesu iz zasnove ikre razvije odrasla trakulja. Ta proizvaja v svojem telesu nešteto jajčec, ki s pasjimi iztrebki pridejo na prosto n. pr. na rastline, s temi pa v telo jelena, ovce, goveda itd., kjer se razvijejo v ikre. Omenil bom še pljučnega črva (*Strongylus filaria*), ki ga bom natančneje opisal pri zajedavcih srne.

Navadnega jelena prištevamo skupini plemenitih jelenov. Ostali člani te skupine žive večinoma po Aziji in Severni Ameriki. Od teh bom nekatere samo omenil, o drugih bom pa nekoliko več spregovoril. Navadnemu jelenu je soroden maral (*Cervus maral*). Živi na Madžarskem, v Karpatih, na Balkanu, v Mali Aziji, na Kavkazu, Transkaspiji in sev. Perziji. Rogovje je značilno po tem, da je sivček daljši in močnejši kakor nadočnik. Ob zahodni meji njegove domovine ga je težko ločiti od navadnega jelena, čim bolj pa gremo proti vzhodu, tem vidnejše so razlike med obema. V sev. Mongoliji živi rumenoriti jelen (*Cervus xanhopygus*); ima gosto, volnato dlako, ki je poleti lisičje rdeča, brez zrcala, pozimi pa rjavosiva z

velikim oranžnorumenim zrcalom. Na območju Himalaje živita pravi tibetski jelen ali sov (*cervus wallichi*) in hangul ali kašmirski jelen (*cervus caschmirianus*); oba sta si zelo podobna, samo hangul je mnogo bolj poznan. V težko prehodnih gozdovih Altaja, Tienšana in zapadne Mongolije živi altajski vapiti (*cervus canadensis sibiricus*), ki je okoli 158 cm visok in ima zelo lepo rogovje. Domorodci drže velike črede teh jelenov v ujetništvu zaradi rogovja, ki ga prodajajo na Kitajsko, kjer uporabljajo roževino zinleto v prah kot dražilno sredstvo. Vzhodno od ozemlja altajskega vapitija se razteza ozemlje izubra jelena (*cervus canadensis lühdorfi*), ki je prejšnjemu zelo podoben, toda šibkejši; predstavljal naj bi prehod k ameriškemu vapitiju. Ameriški vapitiji so močnejši in večji od zgoraj omenjenih plemenitih jelenov. V plečih so visoki 1.65 m, rogovje pa je dolgo do 1.60 m. Dlaka je v splošnem poleti rumenkastorjava z obsežnim zrcalom. Noge so kostanjevo rjave. Griva je močno razvita. Med ameriškimi vapitiji je najbolj poznan vzhodno ameriški vapiti (*cervus canadensis canadensis*), ki ga Amerikanci imenujejo 'Elk'. Ta je poleti umazano rumenkaste barve, po nogah, vratu in glavi pa kostanjevorjave. Pozimi ima jelen vrat, noge in spodnjo stran črnorjavo, košuta pa kostanjevorjavo. Nekoliko drugačen je zahodno-ameriški vapiti (*cervus canadensis occidentalis*).

V prejšnjih časih so bili ameriški vapitiji kakor bizoni razširjeni po vsej Severni Ameriki. Naraščajoča kultura belcev pa jih je iz obsežnih področij pregnala ali razredčila njihovo število; ni se pa zaenkrat bati, da bi izumrli, dasi je eno raso ta nesreča že doletela. Žive v čredah, ki so v prejšnjih časih, posebno pozimi, šteje po več stotin. Poleti se bolj razkrope in pomaknejo v gore. Stari samci se tedaj ločijo od čred in povzpno više v gore — iznad gozdne meje. Konec avgusta gredo z gora zopet navzdol, nakar se začne paritev, ki traja do začetka oktobra. Maja ali junija košute povržejo mladiče in črede se za nekaj časa razidejo.

Prej so mislili, da bi mogel vapiti zboljšati, 'osvežiti' kri našega navadnega jelena, zato so ga prenesli v nekatere večje evropske revirje. Tu se je uspešno križal z našimi košutami. Končni uspeh pa vendar ni bil zadovoljiv. Res da so križanci presenetljivo prej dorasli (kapitalni) kakor naši jeleni, toda zaradi drugih manjvrednih lastnosti ni kazalo, da bi se z njimi dalje ukvarjali. Podedovali so namreč klavrno vreščéči glas vapitija; tudi njihov temperament in plemenitost pojave nista zaželena.

V mislih pohitimo iz tujih neznanih dežel zopet v naše prijazne in nepozabne gozdove, katere oživlja množica živali, med katerimi je srna (*capreolus capreolus*) nedvomno najljubkejša. Zdi se mi, da

ni človeka, ki bi ga njena pojava ne prevzela z rahločutjem in z željo, da bi jo imel v svoji bližini. Milo jo je gledati, kakor kolj se gane, naj stoji ali leži, naj muli travo, naj se plaho ozira ali naj na urnih nogah beži v goščavo. Srnjaka krasi še rogovilasto rogovje; tudi je močnejši in ponosnejši ko srna.

Na telesu srne je vse v lepem razmerju. Krepko, zalito truplo nosijo tenke in visoke, toda čvrste nožice z majhnimi črnimi par-keljci. Glavo ima srnjak krajšo in bolj izrazito kakor srna; vendar je glava stare srne posebno pozimi po obliki podobna srnjakovi. Velike žive oči imajo temno, skoraj črnomodro šarenico in prečno postavljeno podolgovato zenico. V sprednjem očesnem kotu je močno razvita žmerka. Srne nimajo ‚paritvenih‘ gub, ki smo jih opisali pri navadnem jelenu. Rep od zunaj ni opazen, ker ga zakriva gosta, dolga okolišna dlaka.

Dlaka je poleti v glavnem rumenordeča ali rjastordeča, v spod-njih delih nog bolj glinasto rumenkasta, v okolici repa pa belo-rumenkasta. Glava je sivkaste barve, pri starejših živalih svetlejša. Pozimi je glava belosivkasta, vrat rumenkastosivorjav in takšen je tudi trup; ‚zrcalo‘ je belo in se posebno jasno odraža od okolišne temne barve. Belo oplato ‚zrcalo‘ na zadnjem delu telesa imajo tudi nekatere druge, bolj ali manj družno živeče živali. To je najbrže spoznavalni znak, po katerem se pripadniki družine ali tropa med seboj spoznavajo, oziroma lažje v begu slede za vodnikom. Srna izraža z njim tudi svoje duševno nastrojenje; kadar je vznemirjena ali preplašena, se ji dlake našopirijo in zrcalo je tedaj videti skoraj dvakrat večje.

Razen navadno barvanih srn se dobe tudi črne, lisaste, bele in sive srne. Črne srne so zlasti na Hanoveranskem (Nemčija) in se razen barve v ničemer ne razlikujejo od navadnih. Bele srne se pojavljajo tu pa tam, toda redko kdaj dočakajo starost, kajti zaradi vpadljive barve prej ko slej postanejo plen tega ali onega sovraž-nik. Na Kurski obali in pri Königsbergu na Nemškem pa so baje bele srne bolj pogoste. Bela barva teh srn ni vedno dedna, kajti včasih povržejo temne mladiče.

O skeletu srne ne moremo kaj posebnega reči. Solzni jamici na lobanji sta slabo razviti. Repnih vretenc je relativno veliko (osem), so pa slabo razvita. Praktično je najvažnejša medenica, ker po njej določamo spol. Dimeljnični kosti (ki sta v sestavu medenice) sta pri srnjaku močno odebeljeni, pri srni pa tenki. Razen tega je mede-nica pri srni širša in daljša kakor pri srnjaku. To je v zvezi z poro-dom, ki zahteva prostornejšo in popustljivejšo medenico. Pri mlaj-ših živalih so omenjene razlike precej razločne; stare srne pa imajo

medenico vedno bolj podobno srnjakovi. Po skeletu sprednjih nog pa se srne razlikujejo od vseh jelenov starega sveta in se ujema z jeleni novega sveta, razen vapitija. Srna je telemetakarpalna, to se pravi, od dlančnic drugega in petega prsta so ohranjeni samo spodnji deli, zgornji pa so popolnoma izginili. Vsi ostali jeleni starega sveta pa imajo ohranjene zgornje dele dlančnic drugega in petega prsta, to so pleziometakarpalni.

Zelo važno za lovca je poznanje zobovja in njegovih sprememb. Domačim živalim že stoletja določamo starost po zobovju, srnam pa navadno po rogovju, dasi je za določanje zanesljivejše zobovje. Oglejmo si zato zobovje srne. Mladič ima pri rojstvu v spodnji čeljusti osem sekalcev in po tri kočnike na vsaki strani v spodnji in zgornji čeljusti. To je vsega skupaj 20 zob mlečnega zobovja. Mlečni zobje sčasoma izpadejo in jih nadomeste stalni zobje. Zaradi preglednosti bomo najprej govorili o menjavi sekalcev. Osrednji par sekalcev izpade v novembru, ko je mladič star okoli 6 do 7 mesecev, ostali pari sekalcev pa izpadajo po redu od sredine narvzen, in sicer drugi par januarja ali februarja, tretji par marca ali aprila in zadnji aprila ali maja. Po 13 mesecih starosti ima žival že vse stalne sekalce. Ko so še vsi trije mlečni kočniki navzoči, se pojavi za njimi konec septembra—oktobra (mladič je tedaj 5 mesecev star) stalni kočnik, to je četrti v celotni vrsti kočnikov. Oktobra do novembra se pojavi naslednji stalni kočnik, to je peti v celotni vrsti kočnikov. V 14. mesecu starosti — v juniju drugega koledarskega leta — pa skoraj hkrati izpadejo vsi trije mlečni kočniki in jih nadomeste stalni kočniki (to so 1., 2. in 3. stalni kočnik). V tem času zraste tudi 6. stalni kočnik in je zobovje s tem dovršeno. Prvi trije stalni kočniki so tedaj še ostrorobati in ostrogrbavi, izpadli mlečni kočniki pa so imeli že močno obrabljene žvekalne površine.

Oglejmo si razlike med mlečnim in stalnim zobovjem. Med mlečnimi kočniki je tretji v spodnji čeljusti najzanimivejši; je trodelen, sprva ostrorobnat in ostrogrbast. Ustrezni stalni zob pa je dvodelen. Prvi spodnji mlečni kočnik je mnogo manjši od svojega naslednika — stalnega kočnika; dolg je 4 mm, stalni zob pa 6—7 mm. Drugi mlečni spodnji kočnik pa se le neznatno razlikuje od stalnega zoba. Zgornji drugi in tretji kočnik sta razločno dvodelna in nizka, ustrezna stalna kočnika pa nista dvodelna, pač pa sta, dokler še nista obrabljena, bolj visoka kakor dolga. Do poldruega leta moremo precej natančno določiti starost srnjadi. V poznejših letih moremo po zobovju določiti le relativno starost: čim bolj obrabljeno zobovje ima, tem starejša je. Zelo stara srnjad pa ima kočnike obrabljene skoraj do korena, sekalce pa škrbinaste. Srna navadno

nima podočnikov; če jih pa ima, so večinoma v zgornji čeljusti, včasih samo na eni strani.

Srnjakovo rogovje se razvija zelo hitro, kajti navadno je prva stopnja dovršena že v prvih 9 mesecih življenja. Za to se lovci dolgo časa niso menili, ali tega sploh niso poznali. Vzrok je v tem, ker je v prvi stopnji rogovje zelo majhno in ga lovec pri površnem pregledu mnogokrat prezre. Navadno se pojavi že novembra in decembra prvega koledarskega leta starosti na rožnicah majčkeno, en do dva centimetra visoko, tako imenovano 'gumbasto' rogovje. To rogovje doraste večinoma v začetku januarja drugega koledarskega leta. Po februarju drugega koledarskega leta starosti to gumbasto rogovje odpade in v kratkem času, marca—aprila zraste drugo rogovje, ki je navadno šilasto, redko vilasto in še redkejše šesterasto. Šilasto rogovje je 1.5—10 cm visoko in odpade jeseni istega leta. V tretjem letu dobi srnjak roguljasto ali pa že šesterasto rogovje. Več od šest parožkov srnjakovo rogovje navadno nima, dobe se pa tu in tam tudi osmeraki ali celo deseteraki. Naprej obrnjen parožek imenujejo lovci zmotno nadočesni parožek. Če pomislimo na njegovo oddaljenost od rože, kakor tudi na to, da izhaja iz stebela na upognjenem mestu, nam bo takoj razumljivo, da ni to nadočesni parožek, temveč vmesni parožek. Srnjakovo rogovje nima nadočesnega parožka. Končna parožka sta dva: sprednji, ki predstavlja stebelni konec, in zadnji. Pri 'razcepu' zadnjega parožka nastane osmerak, pri razcepu zadnjega in sprednjega pa deseterak, ki je zoološko najvišja in le redkokdaj dosežena stopnja. Lovci pa govore tudi o rogovju z znatno večjim številom parožkov, kajti pri oceni rogovja jim je dobrodošla vsaka večja izboklina na površini rogovja.

Glede na medsebojno oddaljenost in potek stebel razlikujemo v glavnem tri tipe: 1. stebli sta pri osnovi blizu drug drugega in potekata bolj ali manj vzporedno, 2. stebli sta pri osnovi bolj razmaknjeni in potekata kakor v prejšnjem primeru ali pa 3. se proti koncema čim dalje bolj oddaljujeta. Lovsko je najbolj zaželen zadnji tip. Površina rogovja je plitvo brazdasta in navadno posuta z večjimi in manjšimi izboklinami — grbicami; največ grbic je na notranji in zadnji strani stebel in so tam tudi najizrazitejše, dosežejo včasih velikost manjših parožkov ter jih nekateri lovci za te tudi smatrajo. Tudi rože so različnega tipa. V splošnem je obseg rož enak višini rogovja. Tip rogovja je pri posameznem srnjaku vsako leto isti (če ga seveda ne izpremene kaki notranji ali zunanji vplivi) in se tudi podeduje; zato imajo srnjaki na določenih predelih bolj ali manj rogovje enakega tipa.

Med številnimi nenormalnimi rogovji je najbolj zaželeno ‚križasto‘ rogovje, pri katerem sta vmesni in zadnji (končni) paroček v isti višini na stebelu in tvorita z njim kar najbolj mogoče pravi kot. Popoln ‚križ‘ pa je seveda velika redkost. Ravno tako redko kakor ‚križasto‘ je rogovje z zraščenicama stebroma; zraščenje je večinoma le v spodnji polovici. Relativno pogosto nastopajo mnogostebelna rogovja. To so take, pri katerih iz ene rožnice poganja dvojce ali več stebel, ali pa je več rožnic z ustreznimi stebli. Včasih zrastejo na poljubnih mestih čela stebela, ki nimajo vidnih rožnic. Zelo zanimivo je ‚bulasto‘ odebeleno rogovje, o katerem so strokovnjaki dolgo časa razmišljali, kako je nastalo, ne da bi stvar pravilno pojasnili. ‚Bula‘ doseže velikost češnje, v njej je več praznih prostorov z odprtini na ven. Vsa tvorba spominja na rastlinsko šiško, ki jo povzroči ta ali ona žuželka, oziroma njena ličinka. To je privedlo celo ugledne strokovnjake do mnenja, da morebiti tudi ‚koščena bula‘ nastane na podoben način kakor rastlinska šiška: žuželka položi pri vbodu v mehko tkivo rastočega rogovja jajčece, iz katerega se izvali ličinka, ki neprestano draži nežno tkivo, da se vname in izrodi v omenjeno bulo. Kljub resnemu iskanju take žuželke še do danes niso našli. Najbrž nastane bula zaradi vnetja, ki ga povzroči tuje telesce, ko vdre v mehko tkivo rastočega rogovja. Preden površina bule otrdi, izteče iz njene notranjosti gnoj; zaradi tega so prazni prostori in luknjice na ven. Omenili bomo še lopatasto razširjeno rogovje in rogovje s čašasto krono; obe obliki sta precej redki, zadnja pa je precej pogostna le na Hanoverskem.

Razvoj rogovja je odvisen od delovanja spolnih žlez. Če je to delovanje zaradi tega ali onega vzroka moteno, ali če celo prestane, nastanejo spremembe v razvoju rogovja. Večinoma zraste srnjaku, ki je bil ranjen v moda, brezoblično, spačeno in trajno s kožo pokrito rogovje, ki ne odpade. Z biološkega stališča so posebno zanimive rogatega srne — samice. Ko so zaradi visoke starosti ali kakega drugega vzroka postale neplodne, se jim na glavi razvije neznatno hrustančasto rogovje brez rožnic. Zaradi poškodb notranjih spolnih organov zrastejo včasih tudi rožnici in pravo rogovje, ki pa je vedno manjše od srnjakovega. Dobe se tudi srne, ki imajo razen brezhibnih spolnih organov tudi bolj ali manj razvite moške spolne organe (t. j. hermafroditizem). Tudi tem zraste kot znak delne moškosti rogovje. Take srne se lahko oplode in povržejo mladiče. Čudno je videti rogato mater, kako vodi svoje mladiče po gozdu.

Srnjak izgubi rogovje mnogo prej kakor navadni jelen, namreč novembra—decembra, star srnjak pa že konec oktobra. V splošnem zgube močnejši srnjaki prej rogovje kakor slabejši. Novo rogovje

se razvija pozimi, ko so hranitvene razmere zelo skope. Starejši srnjaki dovrše razvoj rogovja že v marcu, mlajši pa v aprilu ali šele v maju. Zelo hud mraz lahko zamori zgornje paročke, ki so potem nepravilne oblike. Brž ko rogovje otrdi, ga začne srnjak drgniti najraje ob prst debela stebelca, ter mu tako osmuka že odmrlo kožico. Pri tem opravi tepta zemljo s sprednjima nogama, z rogovjem pa še posebej klesti rastlinje, pri čemer napravi včasih znatno škodo.

Srnjad označujemo kot stalno gozdno divjad. V nekaterih krajih Šlezije pa žive srne vse leto na polju in jih zato imenujejo poljsko srnjad. Navadno živi preko dneva prikrito v goščavah, ki jih na večer zapusti, pasoč se ponoči na gozdnih jasah in poljih. Hrani se z zelišči, travo, robidovjem, vresjem, jerebiko, želodom, žirom, raznimi brsti itd. Bukove mladike, dokler imajo še klične lističe, so za srnjad prava slaščica. Zelo rada menja pašo in pomuli zdaj nekaj tega, zdaj nekaj onega. V splošnem je zelo izbirčna, rečemo lahko sladkosnedna. Večji del leta žive srne v tropičih, ki sestojijo iz mlajših srnjakov, srn in mladičev. Močnejši srnjaki pa se klatijo zase, le v času parjenja, t. j. od srede julija do srede avgusta, jim zavre kri, poiščejo samice in z njimi žive. Parjenje ne poteka po kakem določenem načrtu, kakršnega poznamo n. pr. pri navadnem jelenu in damjaku: srnjak niti ne zbira srn okoli sebe niti ne ruka, temveč si poišče srno, kjer koli ima priložnost. Med parjenjem srnjaki niso napadalni in kruti le napram svojim tekmečem, temveč tudi proti svojim izvoljenkam, katere včasih gonijo do onemoglosti; dogodi se tudi, da srno nasilno umore. Navadno podi srnjak izvoljenko okoli kakega grma ali debla, včasih pa kar na ravnem, n. pr. sredi zorečega žita, polja itd. Srna se mu večinoma dolgo časa izmika, preden se mu vda. Zaskok traja le nekaj sekund. Po enem ali dveh dneh se srna pomiri, srnjak pa si poišče drugo in tako naprej, dokler tudi njemu ne usahne nagon. Pojave srne se oglašajo s posebnim glasom, s katerim nekako privabljajo srnjaka. Ta glas — pivkanje lovci posnemajo in tako privabijo prevaranega rogina pred cev.

Meseca novembra nastopi tu pa tam zopet paritveni nemir med srnjadjo. Srnjaki začno goniti srne, jih celo zaskakujejo ali jim poskušajo priti blizu in so skoraj takšni, kakršni so bili sredj vročega poletja. Še do srede preteklega stoletja so mislili, da se srne parijo novembra in ne poleti, kakor je danes splošno znano. Šele po znanstvenih raziskovanjih Pockela, Zieglerja in posebno Bischoffa je bila enkrat za vselej pojasnjena uganka srnjega razmnoževanja. Najprej so dokazali, da spolne žleze (jajčniki in moda) le poleti vsebujejo zrele spolne stanice (jajčeca in spermatozoide),

nikdar pa ne pozimi. Torej je oplojenje mogoče le poleti. Takoj po paritvi se jajčece odloči od jajčnika in polzi po jajcevodu, kjer se oplodi s spermatozoidom. Po nekaj dneh dospe oplojeno jajčece v maternico, kjer počiva navidez nespremenjeno 4 in pol meseca; tudi maternica je v tem času skoraj neizpremenjena. Od srede decembra pa se začne oplojeno jajčece razvijati kakor pri vseh ostalih sesalcih in posebno pri prežvekovalcih. Po nekaj tednih so na plodu razviti že vsi organi, ki od tedaj pa do rojstva le še naraščajo. Mladički pridejo na svet navadno meseca maja. Prve dni so neboljene stvarce, ki se najraje tiščijo zemlje in se ne premaknejo, četudi jim preti nevarnost. Mati jih požrtvovalno in ljubeznivo varuje in brani pred roparskimi živalmi, n. pr. lisico, mačko, psom itd., in jih zapusti le, kadar gre na pašo. Ko postanejo mladički močnejši, slede materi na vsak korak. Najnevarnejši čas je minil; iz dneva v dan so mladički močnejši in urnejši in zato lažje uidejo ali se umaknejo roparskim živalim. Mladiči sesajo zelo dolgo — včasih celo do konca prve zime.

O sovražnikih srne velja podobno, kar sem navedel že pri navadnem jelenu. Od zoljev jo napadata predvsem kožni srnji zolj (*Hypoderma diana*) in žrelni zolj (*Cephenomyia stimulator*). Prvi ima glavo umazano-rjavkastobelo, zadek pa pri osnovi in na koncu medeninasto rumeno dlakav. Po teh znakih ga razlikujemo od jelenovega kožnega zolja. Leta maja in junija. Samica položi jajčeca, ki imajo na enem koncu poseben privesek najbrže za pritrditev, posamezno na dlako srn (in jelenov). O razvoju, oziroma o potovanju iz jajčec izleglih ličink pa so mnenja različna. Eni menijo, da se ličinke v poletju prevrtajo skozi kožo do podkožnega tkiva, kakor smo slišali pri jelenovem kožnem zolju. Drugi pa mislijo, da jih srna pri lizanju dlake prenese v žrelo, odkoder se potem iz notranjosti prevrtajo do podkožja. Nevarnejši je žrelni zolj. Ta je čmrlju podoben, 1,3 cm dolg, rumeno dlakavega zadka. Na spodnji strani glave je rumenkasta ali rumenosivkasta brada. Med črvi je najnevarnejši pljučni črv (*Strongylus filaria*). Ta je bel ali belorumenkast, nitkaste oblike, 0,5 mm debel; samec je 25 mm dolg, samica pa 80 mm. Glava je okrogla in ima šest nerazločnih bradavičic. Samec ima konec zadka lijakasto razširjen. Ta črv živi predvsem v sapniku in bronhijih ove in koz. Napadene živali kašljajo, hujšajo in neredko tudi poginejo. Pri raztelesenju najdemo v sapniku in njegovih sopolnih podaljških kepe črvov. Pljuča so videti brezbarvna in ovela. Včasih dospo črvi celo v najtanjše zračne cevčice v pljučih in jih zamaše. Pri kašljanju srnjad izmetava črvičke ali njihova jajčeca, ki jih požre potem druga srnjad in tako se bolezen širi.

Tudi metljaj in ikre raznih trakulj zajedajo srne. Med najmanjšimi škodljivci so srnjadi nevarni n. pr. bacili tuberkuloze in vraničnega prisada, po katerih pa k sreči le redkodaj obole. Ob naglem prehodu zime v pomlad obole srne zaradi preobilne zelene krme pogosto za nevarno drisko (diareja).

Srna prebiva skoraj po vsej Evropi: od obal Sredozemskega morja pa do Škotske in Srednje Švedske ter od Vel. Britanije do Azije. Po Aziji pa žive druge vrste srnjadi, ki je navadno večja in močnejša od naše evropske. To je n. pr. sibirski, uralski, kavkaški, altajski, tienšanski in mandžurski srnjad. Kavkaški srnjad sega v gorovje do višine 2000 m, tienšanski pa celo do višine 3000 m. Na Daljnem vzhodu je srnjad zopet manjša, n. pr. že omenjena mandžurski srnjad, ki se po velikosti komaj razlikuje od naše. Prihodnjč se bomo seznanili s srnjimi bližnjimi sorodniki in še z nekaterimi drugimi azijskimi in ameriškiimi jeleni. (Pride konec)

V. J.

Vid, voh, sluh

Viri: Dr. F. Mery, „Vererbung geistiger Eigenschaften etc. b) Hund“. — Ant. Gerold, „Hund u. Jaeger“. — Dr. H. G. Niemand, „Ist der Individualgeruch richtunggebend etc.“.

Lovci potrebujemo psa za opravke, ki se ne dajo zadovoljivo rešiti samo s človeškimi čutili in je lovsko uporaben pes le nujno potrebna dopolnitev nekili nezadostno razvitih človeških čutil. Ta čutila lovskega psa so pa za pravilno izvrševanje lova nepogrešljiva.

Dober lovski pes razpolaga z izredno razvitimi čutili, deloma vida, posebno pa voha in sluha. Zasnove za ta čutila so za uporabnostnega lovskega psa brezdvomno največje važnosti, so pa podegovane lastnosti, saj se neobstoječe zasnove ne dajo nikakor vzrediti. Mogoče pa je obstoječe zasnove, kolikor so lovsko nezaželene, deloma ali celotno potlačiti, obstoječe in zaželene pa do viška vzbuditi.

Navedena tri čutila reagirajo na zunanje dražljaje. Ker nam je znana hitrost svetlobe, glasu in poedinih vonjev, je gotovo, da pes najhitreje reagira na dražljaj vida, potem glasu in praviloma šele nazadnje na dražljaj vonja.

Pes zapazi nek pojav ali vidi neko obliko tako, da dojame celoto z medsebojno povezanimi poedinostmi s pomočjo pozornega in zvedavega vida, sluha in vonja (Buytendyk).

Pravijo, da ostane pes brezbrizen za vsa vidna dogajanja okoli njega, če z nekim apelom za sluh ali vonj nismo izzvali pozornosti njegovega vida. To se pravi, da se pes zanaša na svoj nos in sluh ter se šele kot zadnjega posluži tudi vida. Na to bi kazalo tudi

zadržanje psov, sicer dobrih čuvajev, ki so v deževju manj pozorni oziroma manj pazljivi zato, ker dež „potlači“ vonje, šume pa oslabi oz. zaduši. Večkrat se celo dobri čuvaji v deževju skrijejo v kot svoje utice ter ostanejo nepazljivi in tihi. Pravijo, da ravnaajo psi tako, ker se zavedajo svojega slabega vida. Ker se nanj ne morejo zana-

šati, je razumljivo, da ga zanemarjajo, saj jih v življenju tolikokrat razočara. Ne smemo ravno trditi, da pes slabše vidi, pač pa lahko rečemo, da s svojo vidnostjo mnogo slabše spoznava kakor človek. Vsakdo od nas lahko doživi, da ga lasten pes na oko ne prepozna niti preko ceste. Vzemimo primer, da se na sprehodu skrijemo psu, ki še ne zna pravilno rabiti nosu in nas po sledu poiskati. Pes jame tekati po cesti gor in dol, se občasno ustavi in posluša. Če zapazi bolj na daleč človeka, steče k njemu, ga poskuša identificirati z ovohavanjem in ko spozna, da ni našel pravega, se razočaran vrne.

Če tako malo cenimo vidnost naših psov, pa le ne smemo pozabiti, da so tudi vidnostni spomini razviti pri psu. Dokaz za to je, da prav dobro spoznava različne premike ali gibe n. pr. roke, ko mu z njo daje lovec razne zapovedi na lovu in ga lahko z roko napoti v razne smeri. Znanost tolmači take pojave šolanja z zakonom povratne predstave, to je z oživitvenjem spomina na pretekle dogodke. Stvarni spomin živali poveže sočasno čutne in podobne pojave. Reprodukcijska enega zbudi spomin na drugega.

Prof. G. Thieulin ima mnogo zaslug za ugotovitev optične formule o vidnosti pri psih. Po njem bi rekli:

1. Očesna mrežnica pri psih sprejema pod enakimi okolnostmi le pičle $\frac{3}{4}$ slike okolja, ki ga vidi človeško oko.
2. Pes se nezmotno giblje v temi s pomočjo čudežnega optičnega sistema in izredno občutljivega organa za tipanje. Posredovalci so dlake v nosnem vходу.
3. Vidnost pri psih je v splošnem mnogo slabša kakor pri človeku.
4. Vidno polje je pri raznih pasmah sicer različno, ker psi vidijo zaradi različne oblike glave v večjem ali manjšem vidnem kotu.

Skoro bi smeli trditi, da kratkoglavi pes sicer ne vidi bolje, vendar zajame večji prostor.

Vidnost pri psih pojema s starostjo kakor pri ljudeh.

Strokovnjak na polju šolanja polic. psov (B. Schmid) je izvedel prav zanimive in vsestranske poučne poskuse in ugotovil, da na vid izvežbani psi z a p a z i j o predmet na daljavo do največ ca. 800 m, če se ta giblje. Če pa miruje, gre zmogljivost opažanja do največ 585 m. Poskusi so dognali, da šolani psi svojega gospodarja ali vodnika, če ta miruje in čigar podobo vedno vidijo in dobro poznajo, spoznajo največ do 115 m oddaljenosti in kar je že izjema.

Ta sposobnost se pri posameznih psih skrči do oddaljenosti izpod 10 m. Tako slaba vidnost se je ugotovila celo pri zdravih psih. Morda pes zapaža ali spoznava na daljavo kake značilne gibe svojega vodnika bolj kakor sliko njegove pojave. Ta domneva bi mogla veljati na lovu, ko psu na odprtem polju dajemo z roko in puško na večje oddaljenosti znane mu zvoke kot ukaze.

Človek si je za izboljšanje svoje vidnosti omislil razne pripomočke ali tehnična sredstva — kakor n. pr. daljnogled — in mu zato pes ni ravno nenadomestljiv, tudi če bi v splošnem imel boljši vid kakor človek. Za pravilno in uspešno izvrševanje lova se pa nikakor ne da nadomestiti dober nos lovskega psa. Iz izkušnje vemo, da se pes pri delu v splošnem zanaša na sposobnosti svojega nosu, ki se dajo s primerno vajo stopnjevati do neverjetne zmogljivosti. Za človeške pojme je občutljivost nosu lovskega psa komaj razumljiva. Nos mu posreduje vsa okoliška dogajanja in predstave. Kako zanimiv je za vsakega psa n. pr. hišni vogalni ali obcestni kamen, če so ga pomokrili mimogrede že drugi psi. Obvoha ga od vseh strani, do vseh podrobnosti in tako izve obilo novic ter pasjih zadevščin. Razločevati pa moramo vsaj dve vrsti vonja, od katerih ima vsaka svoje posebnosti. Vonj ali dah divjadi, ki se drži tal, po pravilu v sledu divjadi, vendar tako, da se drži tudi trave, bilke in nizkega grmovja, katerega se je divjad dotaknila. Ta vonj in dah divjadi nekako izpuhteva v zrak in plava tako v zračnem sloju višje ali nižje nad tlemi. Ko pes išče in sledi po sledi, ki se drži tal, zmore to delo seveda le z nizkim nosom.

Vonj ali dah, ki plava v zraku nekako kakor megla, je bolj gost in bolj izrazit bliže tal, izpuhteva (izžareva) tako rekoč iz tal. Ne smemo pa zanikati možnosti, da ostane nekaj daha živali neposredno v samem zračnem sloju, skozi katerega je šla, ali ki ga od mirujoče živali prenaša zračna struja. Prvo velja zlasti tedaj, kadar je ozračje povsem mirno. Take sledi seveda izdeluje pes največkrat in lahko z visokim nosom, dojemata le v bolj mirnem ozračju, n. pr. ptičar. Pri tem je seveda treba upoštevati smer vetra (zračne struje), ki psu donaja dah.

Tretje važno čutilo lovskega psa je sluh, ki ga psu posreduje njegovo uho. Euroazijski lovski psi imajo bolj ali manj viseče uhlje. Viseči uhlji so brez dvoma tudi le posledice neke mutacije in so nastali iz stoječih uhljev volka-psa. Stoječi uhlji so bili koristni predniku psa-volka, kakor so še danes potrebni domačemu psu čuvaju, ki z njimi „striže“ in „preži“ (jih obrača), da tako najbolje sprejema glasove.

Za lovskega psa je ta zadeva nekoliko drugačna, ker zahtevamo, da išče in lovi v splošnem le z nosom. Omeniti moramo zaželeno lastnost, da ostane lovski pes — zlasti če goni, pri ‚svoji‘ divjadi, to je pri dvignjeni, da ne presedla med gonjo, če mu druga preskoči ali križa pot. Zato lovskega psu ni treba stojećih uhljev, da vanje lovi dežne kaplje, travna semena itd. Lahko bi tudi rekli, da mu pri gonji ni treba niti dobrega vida niti kaj dobrega sluha in so dolgi ali prav dolgi uhlji celo umestni in koristni, ker mu v hitrem teku ‚glasno‘ otepajo po glavi. To pri gonji z nizkim nosom psa ne moti samo v sluhu, temveč tudi v vidu.

Morda ni brez pomena, če iščemo dolga ušesa ravno pri vseh goničih od kelt. ‚canis segusius‘, švicar. tekunov in ital. ‚segugi‘ do franc. ‚chien courant‘ ter angl. ‚hound‘ itd.

Nedvomno je sluh pri psih v splošnem dobro razvit in seveda boljše kakor pri človeku. Znano je, da pes prepozna n. pr. korake — hojo domačih ljudi, da pa tudi na daljavo razločuje korak domačih od tujih ljudi, ki se bližajo. To lastnost uporabljajo zlasti psi, ki žive po stanovanjih. Mnogokrat občudujemo izreden sluh hišnega psa ali čuvaja, ki spozna in prepozna prihod gospodarja na take daljave, da nas to upravičeno preseneča.

Uho psa je občutljivo tudi za raznovrstne besedne naglase, pohvale ali ukore. Domači pes pa sliši najbrž gospodarjev glas z osornim ali trdim naglasom tudi, če gospodar ne izraža graje. S tem hočem reči, da je sluh psa izredno fin za besedni naglas in glasovni nivo. Kakor se taka občutljivost pasjega sluha da s šolanjem ali vajo razvijati, more tudi otopeti zaradi prevelikih ali premočnih dražljajev, če n. pr. psa navadimo na preglasno izgovarjanje zapovedi, preglasno klicanje in podobno.

Zaradi tega tudi ni vseeno, s kakim glasom ali s kakim naglasom dajemo psu v praksi ukaze, naloge, ukore ali izrekamo pohvalo. Saj že sam besedni naglas in način izgovora lahko izzove pri psu nek občutek, ki povzroči dejanja, kot posledico teh glasov. Vsakdo se o tem lahko prepriča. Psu namreč lahko govorimo najgrše psovke v mirnem naglasu ali v ljubeznivem glasju in načinu: vesel jih bo in bo pokazal vse znake zadovoljstva. Nasprotno pa mu lahko govorimo največje ljubeznivosti in pohvale v kratkem, strogem ali osornem naglasu, pa se nas bo vseeno bal. Pri tem namenoma odstopam od dejstva, da razumni psi dojemajo razpoloženje gospodarja tudi že iz same njegove mimike in se po tem ravnaajo.

V vsakem primeru pa velja, da tako tankemu sluhu ali celo preobčutljivemu posluhu kakor ga ima pes, zadostuje že tiho, vendar s primernim naglasom izrečen ukaz, ki naj bo čim krajši, da ga kar

spodbode k zahtevanemu dejanju. Pri tem ni potreba prav nikakih osornosti niti kletvic in podobno, ker jih pes ne razume in spoznava le način in naglas človeške besede.

V zvezi z omenjenimi tremi čutili, vida, voha in sluha, se dotaknimo še pasjega glasu. Slišali smo že verzijo, kako se je volk udomačeval. Verjetno je v pradavnini le en del poldivjih volkov sledil človeku na njegovih lovskih pohodih, drugi del se je pa držal domačije. Najbrž se je nekako tako začel na eni strani razvoj lovskega psa, na drugi pa hišnega psa čuvaja. Spremenjene življenjske okoliščine so omogočale ali celo izzivale nastopanje mutacij, t. j. spremembe dedne mase. Postavimo, da je bila prva ali prvotna mutacija neka novo nastala ali po igri narave nastopivša nova lastnost pri udomačenemu volku-prapsu, prehod od glasu h glasnemu lajanju. Ta lastnost lajanja bi morala biti pri divje živečem volku povsem nemogoča. Zamislimo si samo volka, ki bi začel lajati, ko bi se mu bližali ljudje ali celo lisice, ki bi se bevskaajoč izmikala človeku-lovcu. Verjeti smemo, da se je razvil glas pri domačem volku-psu tedaj, ko se je ta že uveljavljal kot čuvaj in branilec domačije ali ko je stražil čredo in jo z oblajanjem vodil oziroma na lovu dvignil, ali celo zaustavil divjad. Nedvomno pasji glasovi le izražajo razne občutke in čutenja ter jih medsebojno kot take tudi spoznavajo. Iz tega moremo sklepati, da pes razume ali zapopade človeško govorico le v tem smislu, da sliši glasove in njih ton, ne da bi dojemal ali razumel vsebino. Tenkočutnost za sprejemanje, podprta z izkustvi povedo psu, kdaj so ti človeški glasovi prijazni ali sovražni, veseli, ljubeznivi ali nervozni oziroma osorni ali ukazujoči.

Kakor sem že spredaj rekel, so zasnove za dobro vidnost, dober nos in dober sluh v dednem odnosu. Ne smemo sicer zanikati, da ostane okolje in način vzreje brez vpliva na kakovost teh zasnov, vendar je efektni del duševnih dednosti sam po sebi navezan na naravne predispozicije, kakor pravi prof. Letard.

Na nas je tedaj, da te dedne zasnove psa kultiviramo, gojimo, ker le tako dosežemo višek v zmogljivosti voha — vida — sluha, to je sposobnosti, ki nam jih dober pes sam ponuja.

Zato je izbira glede vida, voha in sluha v vzreji izredne važnosti ter teh sposobnosti nikakor ne smemo zanemarjati. Če se pojavi ali kadar se pojavi pes z izredno razvitim enim ali drugim čutilom (kar ne more biti le sad predhodnih vaj), ga je treba v vzreji smiselno porabiti. Slučajna ali smiselna izbira omogoča nastanek in ustaljenje neke posebno razvite lastnosti, ki je izšla ali se je pojavila v potomcu enega predistiniranega bitja ali ene družine. Taka

predispozicija je nedvomno duševnega izvora, morda prirojena posebna sposobnost, ki tako obdarjeni osebek po kaki taki zasnovi loči od drugih sovrstnikov (prof. dr. F. Mery).

V splošnem pa se moramo držati načela, da pazljivi pogled in bistro gledanje psa pomeni inteligenco, pri čemur ne smemo pozabiti, da ni boljši tisti pes, ki morda bolj daleč vidi, voha, sliši, temveč le oni pes, ki boljše gleda, voha, sliši (Fater).

B. Löns, Mein grünes Buch

O strelnem daljnogledu

Velika večina lovcev že danes uporablja pri strelu iz risane cevi strelni daljnogled. Zlasti lovci, ki love večinoma v gorah veliko divjad, t. j. srnjaka, gamsa in jelena. Le prečesto pa ugotavljajo starejši izkušeni lovci, da jih je le malo, ki bi znali strelni daljnogled pravilno uporabljati, da bi jim res čim bolj služil.

Zato sem se namenil, da napišem o strelnem daljnogledu nekaj najosnovnejših stvari, katere naj bi bile znane vsakemu lovcu.

Pri strelu preko kobilice in muhe se mora lovčevno oko ostro uravnati v istem trenutku na tri različno oddaljene točke, t. j. na kobilico, muho in na cilj. Jasno je, da naše oko to le težko zmore. Če vidi ostro dve točki, tretje ne more več ostro zaznati. Zaradi tega tak strel ne more biti natančen. Nekaj drugega pa je pri strelu z daljnogledom. Tu nastopata samo dve točki v merilni črti, ki sta različno oddaljeni od našega očesa, t. j. križ v daljnogledu in pa cilj. Poleg tega pa nam leča v daljnogledu cilj še približa, tako da tako rekoč nastopata cilj in križ v enaki oddaljenosti od našega očesa. V trenutku pa, ko leča z njihovo povečavo cilj našemu očesu približajo, moremo cilj tudi natančneje videti in kar je še važnejše, tudi pri pomanjkljivi svetlobi. Tako moremo v jutranjem svitu, pri močni oblačnosti, v megli ali pozno v mraku še vedno računati z natančnim strelom, ko bi naše oko preko kobilice in muhe že zdavnaj odpovedalo.

V glavnem razlikujemo dve vrsti strelnih daljnogledov. To so prizemski in z navadnimi lečami. Prvi so starejši model in se le redko kje vidijo, tako da so danes v rabi le strelni daljnogledi z navadnimi lečami.

Na zunaj ima takšen daljnogled obliko cevi, ki je na obeh koncih nekoliko razširjena. Če je daljnogled pritrjen na puško, imenujemo lečo, ki je na očesni strani, okular, lečo na drugi strani pa objektiv. Skozi objektiv stopa opazovani cilj v daljnogled z obrnjeno podobo. Za objektivom je nameščen v daljnogledovi cevi merilni križ, za njim pa sistem leč, ki sliko obrne v pravi položaj, jo vrže v gorišče okularja in od tam v naše oko.

Bolj ko zgradba strelnega daljnogleda pa bodo lovce zanimala njegove sposobnosti, t. j. svetlobna jakost in povečava.

Najvažnejši činitelj pri vsakem strelnem daljnogledu je brezdvoma njegova svetlost. Sami lahko izračunamo njegovo svetlost.

Je to kvadrat izstopne pupile, izmerjen v mm. Premer izstopne pupile dobimo, če izmerimo premer objektiva in ga delimo s povečavo. Tako n. pr. pri daljnogledu Zeiss 10×50 meri premer objektiva 50 mm, povečava je 10 kratna; če to delimo ($50 : 10$) dobimo 5, in kvadrat tega je 25, kar pomeni, da ima ta daljnogled svetlost 25. Sami lahko vidimo to izstopno pupilo v daljnogledu, če gledamo proti svetlobi v okular na razdaljo ca. 30 cm od očesa. Izstopna pupila je torej snop svetlobnih žarkov, ki izstopa iz okularja v očesno pupilo.

Pri daljnogledih moremo ugotoviti, da imajo daljnogledi z večjo povečavo manjšo svetlost in nasprotno, čim manjša je povečava, tem večja je svetlost. Pri tem pa je velike važnosti zmogljivost našega očesa in je znanstveno ugotovljeno, da se očesna pupila v temi ne raztegne preko 7 mm odprtine. Iz tega sledi, da lovec daljnogleda z večjo pupilo kakor 7 mm oziroma s svetlostjo čez 49, ne more izkoristiti. Zato naj lovec pri izbiri daljnogleda nikar ne naseda raznim reklamam, ki navajajo ne vem kakšne velike svetlosti. Ima pa seveda prednost velika izstopna pupila, da oko mnogo lažje in hitreje najde cilj. Zato so taki daljnogledi predvsem primerni za streljanje na premikajoče se cilje.

Glede povečave, ki jo imajo daljnogledi, so mnogi lovci napačnega naziranja. Tako mnogi mislijo, da daljnogled s štirikratno povečavo povečuje vse predmete, ki jih opazuje, štirikrat. Takšen daljnogled predmete pravzaprav le približa tako, da če n. pr. gledaš s takšnim daljnogledom srnjaka, ki je oddaljen 200 m, ga vidiš v velikosti kakor bi ga gledal s prostim očesom na 50 m, ali pri desetkratni povečavi na isto razdaljo, istega srnjaka na 20 m.

Nadalje izključuje strel s pomočjo strelnega daljnogleda vse motnje stranske svetlobe, ki je premnogokrat kriva slabim strelom zaradi stranskega osvetljenja kobilice ali muhe.

S pomočjo križa v daljnogledu, to je vodoravnih oziroma navpičnih črt se izognemo pri strelu zvrnjenja puške v eno ali drugo stran.

Dalje nam konstrukcija dovoljuje naravnati vsak daljnogled za posamezno očesno ostrino s pomočjo vijaka, ki premika razdaljo med lečami ter pri tem pokaže ostro sliko.

S pomočjo strelnega daljnogleda pa more lovec ocenjevati tudi razdaljo do cilja na podlagi presledka v strelnem križu. Čim več tega presledka zavzame n. pr. srnjakovo telo, ki ga viziramo, tem bližje je in narobe, čim manjša je njegova slika v daljnogledu, tem večja je razdalja do njega.

To so bile dobre strani strelnega daljnogleda. Kakor vsaka stvar pa ima tudi strelni daljnogled svoje slabe strani, ki seveda ne odtehtajo njegovih vrlin. Dobro pa je, da je lovec tudi o teh poučen.

Velika napaka je, da je takšen daljnogled drag. Ima pa tudi svoje tehnične slabosti. Predvsem bo takoj vsak lovec ugotovil, da se pri pogledu skozi strelni daljnogled v cilj izredno zmanjša njegovo vidno polje. Inra pa to vidno polje še vedno največji obseg, kakor je možen pri očesnem razmaku 6—8 cm. Prav zaradi tega bo marsikom težko najti cilj, katerega je predhodno ugotovil s svojim prizemskim daljnogledom in se bo tako rekoč v terenu kar izgubil. Razni optični katalogi navajajo, da ima ta ali oni daljnogled na 1000 m do 100 m vidnega polja. O tem se lahko sami prepričamo, če pogledamo v sobi na steno v razdalji 5 m in se ji nato približamo na 1 m. Takoj bo vsakdo ugotovil, kako majhen obseg ima vidno polje pri pogledu skozi daljnogled in kako veliko ima prosto oko. Številčno izrazimo vidno polje v odstotnem razmerju razdalje do premera vidnega polja. Tako označujemo¹ n. pr., da ima daljnogled na razdaljo 100 m — 9 m vidnega polja; ali daljnogled ima 9 % (odstotno) polje. Če bi izmerili vidna polja več daljnogledom z različnimi povečavami, bi kakor pri svetlosti ugotovili, da čim močnejša je povečava pri daljnogledu, tem manjše je vidno polje in narobe. Zato bomo gledali pri izbiri daljnogleda predvsem na to, da si izberemo za pretežno streljanje na premikajoče se cilje daljnogled z majhno povečavo, torej velikim vidnim poljem in ki bo hkrati imel tudi veliko svetlost.

Nadaljnja naravna slabost strelnega daljnogleda je tudi v tem, da se velik del svetlobe, ki vstopa v objektiv pri refleksu (odboju) izgubi, del te svetlobe pa absorbirajo (vsrkajo) tudi leče same.

Zelo pogosta napaka je paralaksa, ki jo ima v malenkostni meri skoro vsak strelni daljnogled. To paralakso ugotovimo tako, da puško s pritrjenim daljnogledom postavimo na trdno podlago, tako da se puška ne premika ter skozi daljnogled viziramo na določeni cilj. Ko smo križ natančno naravnali v cilj, premikamo oko levo, desno, navzgor, navzdol po okularni leči. Pri tem se križ ne sme premikati iz cilja ter mora ostati lega križa in cilja neizpremenjena. Če se križ izmika iz cilja in se njegovi robovi ne vidijo ostro, je to znak, da strelni križ ni pritrjen natančno v gorišču objektiva, kar je napaka v konstrukciji daljnogleda in ji pravimo paralaksa. Naravna posledica paralakse so negotovi zadelki. Paralakso strokovnjak odpravi s tem, da namesti strelni križ natančno v gorišču objektiva. Daljnogledi z veliko povečavo (6, 8 kratno) imajo vedno nekoliko paralakse, ki pa kljub temu omogočajo dobre zadetke.

Dalje se je že premnogokrat pripetilo, da se je strelec pri oddanem strelu preveč približal okularju daljnogleda ter pri tem dobil udarec, zlasti če je puško rahlo držal. Daljnogled sam na sebi je že tako grajen, da mora biti strelčevo oko ca. 8 cm oddaljeno od okularja. Še boljše pa je, če natakneмо ustrezno cev iz gumija ali usnja, ki nas varuje pred udarcem, obenem pa preprečuje, da pri strelu ne moti stranska svetloba, ki sicer vpada v okular. Zlasti za lovca v gorah je takšna ščitna cev zelo priporočljiva. Prav tako je priporočljivo, da namestimo ca. 4—5 cm dolgo gumijasto cev tudi na objektiv. Često moraš streljati proti soncu, proti mesecu, proti jutranji ali večerni zarji, ki daje v objektivu megleno sliko z mavrično konturo, ki preprečujejo vsak precizen strel. Takšna cev na okularju pa vse te motnje prepreči ali vsaj ublaži.

Končno naj omenim še vrtenje vijaka za premikanje križa v strelnem daljnogledu, česar se lovci zelo poslužujejo za strele na različne razdalje. Vsakdo naj si za ustrezno municijo puško pristrelji, zariše nato ostro črto na višinomernu ter vijak pritrdi. Potem pa nikakega premikanja več. V največ primerih, če boš že imel črte za različne distance, boš v trenutku strela pozabil dvigniti oziroma spustiti križ, ali v mraku to sploh ne bo mogoče. Najvažnejše pa je, da boš s stalnim navijanjem navoje kmalu odbrusil in bo premikanje ohlapno, neenakomerno, z mrtvim vrtljajem. Pri pristrelitvi na razne razdalje si zapomni, za koliko moraš križ na cilju dvigniti, vijak naj pa miruje.

Ta kratek opis kaže, da ima strelni daljnogled mnogo prednosti, ki omogočajo pravemu lovcu precizne zadetke ter hitro usmrčanje streljane divjadi. Šibke strani so v primeri z dobrimi malenkostne. Zato se dandanes že večina lovcev poslužuje tega tehničnega pripomočka pri streljanju tem bolj, ker hočemo loviti čim bolj lovsko pravično.

Rosoki

Slučajno srečanje po dolgih letih, spomini na pretekle čase ob čaši rumenega štajerca v pristni gorenjski krčmi na Bledu.

Srečala sva se pred blejskim Unionom. Oba sva izstopila iz avtobusa, med vožnjo sva sedela drug ob drugem, čudno se mi je zdelo, ko me je večkrat pogledal po strani, tudi on se mi je zdel nekako znan, samo od kod in kako.

Bil sem že na poti, ko me je zadržal in brez obotavljanja znil: „Je li si ti Antone, bogme jesi.“

Tisti hip sem ga tudi sam spoznal, bil je Rista iz Tresonče.

Nič vprašanj, kaj ga je privedlo tu gor na Bled iz skrajne Makedonije ob albanski meji, oba sva se spomnila tako rekoč naenkrat na iste dogodke in vprašal sem ga: „Šta ti radi Pavle Trčilaža, je li još živ on i njegov Zeko?“

„Baš to sam hteo da ti kažem, Pavle je umro a i Zeko gadno nastradao,“ je bil njegov odgovor.

On je imel svoje, jaz druge opravke, po kosilu sva se našla in obujala spomine.

Rista sem poznal še iz Kačanika, kjer sem pred dvajsetimi leti upravljal Arnavte in mnogo časa prebil v gozdovih pod Ljubotonom in na Lokmi. Z njegovimi ljudmi je zidal novo šolo, ki naj bi na svoj način doprinesla civilizaciji trmastih Gorcev in njih ‚posrbenju‘. On je bil neke vrste ‚preduzimač‘ oziroma po naše skromne vrste stavbenik-samouk, a Pavle, imenovan ‚Trčilaža‘, njegov polir. Vsi zidarji z gazdom na čelu so bili veseli in tudi izkušeni možje. Kot pravi ‚pečalbari‘ so bili prehodili dobršen del Romunije in Sedmograške, včasih so služili slabše včasih bolje, večino denarja pošiljali družinam, a nekaj so ga tudi pognali kakor jim je pač prijalo. Kakor so pravili, so bili v splošnem kar zadovoljni.

Razmere so se bile spremenile, tujina jih ni več rabila in tako so se pač znašli v domovini, čeprav jih je še vedno vleklo tja, od koder so se bili vrnili.

Delali so pri šoli, kakor je bil kredit; če ga je zmanjkalo, je delo obstalo in zidarji so si medtem poiskali priložnostnega zaslужka pri zasebnikih. Ko je prišel kredit, se je spet delo nadaljevalo pri šoli, seveda ne prehitro.

Gazda Risto in njegov pomočnik Pavle nista bila preveč zaposlena, posedala sta v krčmah v ‚Šukrijevi mehani‘ in ‚Muratovi kafe-djiniči‘ in pripovedovala gostom, katerih nikoli ni manjkalo, o doživljajih v tujini.

Posebno Pavle, res vreden primka 'Trčilaža', pravilno se je pisal za Sekuliča, je take pravil, da se je kar kadilo. Bilo je govora o nečuvnem zaslužku in zapravljanju, o ženskih zgodbah, posebno pa o lovu. Usta Ramadan, kovaški mojster, ki se tudi ni mudil preveč v delavnici, saj delo sta mu opravljala 'kalfa i šegrt' (pomočnik in vajenec) in ki je bil sam strasten lovec, se je, ko je poslušal Pavlova pripovedovanja, kar praskal za fesom in sem ter tja izrazil svoj dvom o resničnosti dogodka, nakar mu je Pavle med živahnim prerekanjem, večkrat se sklicujoč na Zeka, ki je mirno ležal pod mizo, dokazal pravilnost svojih navedb.

Res je imel Zeko veliko brazgotino, ki se mu je vlekla od vrha glave do sredi hrbta, a zraven še nekaj manjših brazgotin. Baje so te izvirale iz prestanih bojov z divjimi prašiči, ki jih je doživel kot zvest spremljevalec svojega gospodarja.

Zeko bi bil pravi tip balkanca, da ni imel skrajno kratke noge ter je bil zaradi tega mnogo bolj podoben braku-jazbečarju. Baje ga je dobil Pavle podarjenega od upravitelja bogate bojarske graščine, kjer je bil zaposlen. Takrat v Kačaniku je bil star kake štiri leta. Pavle je vlačil Zeka s seboj po vseh krajih, kjer je delal, in zraven še trocevko starejšega tipa kalibra 16×9.3 mm. Tudi Risto je imel dvocevko kal. 12.

Kadar je nanesla priložnost, smo stopili v gozd, zraven Usta Ramadan in še kdo drug in res moram reči, da je bil Zeko oster in poslušen gonič pa tudi njegov gospodar dober lovec.

Kakor Rista je bil tudi Pavle doma iz Tresonče. To je vas v gališkem okraju v Makedoniji ob neposredni bližini albanske meje. Večina njenih prebivalcev so zidarji. Čez poletje so zunaj, na jesen se vrnejo in tu prebijejo zimo. Rosoki so zaseljek Tresonče, četrtr ure oddaljen od vasi in ima samo štiri borne kmetije. Rosoki leže v kotu med planino Bistro in Jamo, obdani so od bukovih in hrastovih gozdov in pod njimi izvira 'Tresonačka reka', ki ima precej postrvi in bi jih imela lahko še več, da pač ne teče tam, kjer teče. Z rajnkim Francetom Fortunatom, tolminskim rojakom, sva bila nekoč spustila ob samem izviru nad 5000 enoletnic makedonskih postrvi, ki sva jih dobila iz oltridske valilnice; uspevale so dobro, o poznejši njihovi usodi mi ni znano. To naj bo le mimogrede povedano.

Premeščen sem bil iz Kačanika, se potepal po Makedoniji sem in tja ter se znašel, kakor sem že svoj čas opisal v Lovcu, v okrajnem mestu Rostuši.

Bilo je nekako o božiču, ko se znajde pri meni Pavle z nepogrešljivim Zekom.

Zvedel je bil, da sem tu in prišel je na obisk ter mi obenem prinesel vabilo od Riste za obisk v Tresonču.

Božič je minil, v Rostuši je bilo sila dolgočasno, prometa nobenega, niti pošte, niti telefonske zveze, dela skoraj nič — ker kdo se bo v takem vremenu podal od doma. Borna gaz je bila narejena po glavni cesti proti Debru, kjer se pri izlivu Garske reke v Radiko odcepi vaška pot proti Lazaropolju in Tresončem. Tudi ta pot je bila za silo pregažena. Zvečer sem pripravil vse potrebno za jutranjo pot in poslal zvestega Izraila, da naj pri Osmanu naroči konja.

Ni se še začelo daniti nad Bistro, ko sva z Izrailom jahala na nerodnih samarih (tovornih sedlih) že mimo Janč, kjer se je ravno oglašal iz lesenega minareta hodža in spominjal vernike na Alaha. Iz Radike so se dvigale megle, zeblo naju je skozi rokavice iz kozine in skozi nerodne škornje, čeprav sva imela po vrhu še noge zavite v volnene krpe. Konja sta puhala cele oblake sopare.

Kar skrbelo me je, kako bo. Do skromne mehane in bakalnice pri razcepu poti ob Garski reki, imenovani hotel 'Crna mačka', pravi jazbini, je bilo še kar 10 km in od tu do Tresonče spet dobrih 15 km.

Vsa premrzla sva bila okoli osme zjutraj v 'Crni mački'. Dolgo sva zbijala po vratih, preden sva spravila z ležišča 'gostilničarja' Vandjela in njegove goste, dva arnavtska pastirja iz okolice Debra. Ves krmežljiv nama je Vandjel odprl in vstopila sva v temen, bolj hlevu kakor človeškemu prebivališču podoben prostor. Takoj ob vratih je stala nerodna miza in na njej nekaj neumitih kozarčkov in zaprašenih steklenic z rakijo, zraven pa nekaj prav tako neumitih skodelic in djevza za kavo. Na polici zadaj za mizo je bilo nekaj škatel cigaret drava in zeta poleg druge drobnarije, kakor sukanca, barvanih trakov, slabih bonbonov, vlasnic, šivank in kar se pač rabi po vaseh. V večjih posodah so bili spravljeni sol, riž in ostali 'bakaluk'. Ni manjkal sodček s petrolejem, katerega je bilo nekaj politega po tleh, tako da je bilo vzdušje v prostoru skoraj nevzdržno. Toplo je pa bilo, a to ne zaradi gašperčka, v katerem je medlel slab ogenjček, ampak bolj zavoljo prenočevalcev, ki sta imela v temnem kotu privezana tudi dva oslička, ker jih gospodarja zaradi volkov nista mogla pustiti čez noč na prostem.

Naj je bilo, kakor je bilo, toplota se nama je prilegla in spravila sva v 'hotelsko' sobo tudi oba konjiča.

Zaradi reda nama je Vandjel natočil vsakemu po en 'čokančič' ljute in zvaril kavo, nakar sva se lotila najinega provijanta ter

se sedeč na zaboju ob odprtih vratih — zavoljo svežega zraka — pošteno podprla.

Kolikor toliko sva se ogrela, konja se pa odpočila, tako da sva po dveh urah zapustila han. Z nama sta se odpravila na pot pastirja, ker smo imeli skupno ježo približno 7 km do pod vas Prisovljani.

Čudno se nam je zdelo, da so v smeri proti Prisovljanim, visoko v zraku krožili plešci, kar je v zimi v teh krajih izredno. Jastrebi gredo namreč na jesen za ovčami v bolj južne kraje, tja proti Tikvežu in Pelagoniji, kjer imajo več izgleda za mrhovino.

Pastirja sta se od naju ločila, midva sva peš nadaljevala pot ob Tresonački reki in konja vlekla za seboj, ker se jima je na nekaterih krajih zaradi plazov, ki so bili zasuli pot, vdiral do trebuha.

Spet sva rila skozi tak plaz, ko zaslišiva iz soteske pod Prisovljani klicanje na pomoč in zamolkli pasji lajež. Prepustil sem konja Izrailu in hitel kolikor se je dalo v smer, od koder je prihajalo klicanje.

Pastirja sta čepela z osličkom v plaz in nikakor nista mogla naprej, a trije ogromni ovčarski psi so ju obkroževali, renčali in lajali. Vsak hip je pretila nevarnost, da ju napadejo oziroma oslička. Približal sem se na približno 50 korakov in vžgal na enega izmed pasjih mrh. Zacvilil je, stisnil rep med noge in jo ubral v smeri vasi. Druga dva nista odnehala in tako jo je še eden skupil in obležal, a tretji je srečno pobegnil, ker sem ga s kroglo zgrešil — imel sem namreč pri sebi trocevko in dvakrat streljal s šibrami.

Srečno smo izvlekli oslička iz plaz, da sta pastirja lahko nadaljevala pot.

Prejšnjega dne je bil ne ravno močan plaz ujel na poti nekega Prisovljanca; le ta se je bil izkobacal iz snega, a oslička in pse je pustil usodi. Našli so ga bili psi ob nočnem izletu in si ga privoščili. Prihod pastirjev jih je razjezil in zato so ju napadli.

Došel sem Izraila in ob mraku sva bila v Tresonču. Po dolgem povpraševanju od hiše do hiše — povsod so naju gledali bolj od strani, ker tujih gostov ob takem času niso navajeni — sva se slednjič le dovprašala do hiše Pavla Sekuliča — bog vari, da bi bil vprašal za domačijo Pavla Trčilaže, kakor se je bilo Izrailu zareklo, a je besedo še brž obrnil.

Pavle je bil doma, sprejem prisrčen in miza hitro dobro založena. Videlo se je na vsem, da je bil Pavle po svetu in dom temu primerno opremljen. Hiša je bila solidno zidana iz trdega materiala; zaostajalo ni tudi gospodarsko poslopje, ki me je zelo spominjalo na naše domače stavbe te vrste.

Kar me je pa najbolj začudilo, sem videl prvokrat v Makedoniji pri lovcu domačinu v sobi na zidu obešene trofeje, nekaj srnjakovih rogov in gamsovih rogljev; nekateri so bili prav lepi. Manjkalo tudi ni nekaj nagačenih ptic, ki pa se jim je poznalo, da v njihovi notranjosti gospodari mrčes. Pri nas že davno zavrženi slikji ‚lovčeva poroka‘, kjer ima prvo besedo medved in ‚lovčev pogreb‘, ki ga spet vodi medved, je bil prav tako prinesel Pavle iz tujine.

Sluga, po naše hlapec, je šel vprašat za Ristom, ki pa ga ni bilo doma. Šel je bil v Rosoki k sorodniku na svatbo. Sklenjeno je bilo, da gremo zjutraj za njim.

Kiseo kupus — dobro papriciran — sus, ljuta rakija so bili ‚za meze‘, da vzbudi apetit za vse drugo. Potem ‚čorba ot džigerica‘, izvrstno pečena jagnjetina, mastna pita in nekaj fildjanov črne kave — po dnevnikih štrpacih res kakor nalašč. Sedeli smo skoraj do polnoči, Pavle ves vesel, da ima spet pridne poslušalce — lovili smo se po ‚Romaniji‘, da je bilo kar čuda, vmes dober požirek ‚manastirskega vina iz Sv. Jovana Bigorskog‘. Tudi spanje je bilo ‚ala franga‘, čista postelja, toplo pokrivalo, Pavle je vidno pridobil na ugledu.

V hiši je bilo že vse na nogah. Slišal se je gospodarjev glas in cvilež psov, sonce je že posijalo skozi okno, na katerem so se odražale razne fantastične slike, ki jih je bil upodobil nočni mraz. Nič se mi ni mudilo iz postelje; pogledal sem: na uro, bilo je že skoraj devet. Dolgo sem se bil zalezal. Hiter skok v hlače, čevlje na bose noge, vse drugo sem stisnil pod pazduho in že sem bil ob topli peči v izbi. Požirek ‚vruče‘, skodelica zavretega mleka, potem sem se šele pošteno oblekel.

„Dobro si zakasnio,“ je omenil Pavle, „treba, da se požurimo.“

Povohal me je tudi Zeko, ki se je bil zleknil ob peči, poznal me ni več. Videlo se mu je, da je že prekoračil najboljša leta. Brazgotine so se mu še bolj odražale kakor takrat v Kačaniku in tudi ni bil tako lepo rejen. „Ostareo je,“ je pripomnil Pavle, „bio je bolestan a o tome ću ti pričati kasnije. Pa i ako je ovakav, svaku noć obilazi sve kuje u selu koje se teraju. Imam i sina od njega to ti je ker, da boljeg nema u-Debarskoj. Mahmud aga, onaj bogati trgovac nudio mi je za njega pet dukata a nisam hteo, da ga prodam.“

Čez noč je bil zavladal sever in pregnal megle iz dolin, sonce je sijalo, nebo jasno brez oblačka, gozdovi v ivju, da se je kar lesketalo, strupen mraz je pritisnil.

Peš smo jo mahnili v Rosoke. Z nami Zeko in Ržo, njegov sin, zelo podoben očetu, samo bolj visokih nog — res pravi Albanec.

Sneg je dobro držal in hoja ni bila težka.

Bili smo že prav blizu naselja, a ni se slišal glas zurle in udarjanje na topan — domače godbe, ki je na vsaki ‚seoski‘ svatbi tako značilna, pač pa se je izmotala izza nekega grma čudna postava in nas z gromkim ‚stoj‘ zadržala. Bili smo kar presenečeni. Spoznal sem v nji finančnega stražnika Jakšo iz Debra. Razjasnil nam je celo zadevo in nas potem pustil dalje. Stvar je bila sledeča: Rosočanci so šli po nevesto v vas Lokovo, ležečo v gozdu Karaorman na tromeji med Kičevskim, Ohridskim in Galičkim okrajem. Vas je oddaljena od Rosokov približno 3 ure hoda, od drugih naselij še več. Ob njej se križajo skrivna pota, ki vodijo iz južne in srednje Albanije proti Bitolju ali Skoplju, oziroma nasprotno. Glavna pot pa je iz Debra, pod Jamo, potem ob Tresonački reki, mimo Rosokov in dalje do Lokova. Čeprav je to večinoma čisto navadna tovorna steza, je dobila ponosno ime ‚Kačački drum‘. Po tej prometni žili so hodile kačačke tolpe krast ovce in ropat v notranjost Makedonije, a dobro je služila tudi manj nevarnim elementom — tihotapcem. V okolici Lokova so se sem in tja sestali na posvet tudi makedonski in albanski revolucionarji. Prav v osvobodilnih bojih od leta 1943 je imelo Lokovo spet važno vlogo, ker karaormanski gozd je bil glavno torišče makedonskih in deloma albanskih partizanov.

Ni čudno torej, da je Lokovčanóm ostal, če že drugega ne, dober glas premetenih tihotapcev tobaka. Poslovne zveze so imeli tako s Tetovom kakor z Bitoljem, v katerih okolici raste priznано dober tobak. Oni so ga spravljali v obmejne albanske vasi.

Torej Rosočanci so šli po nevesto v Lokovo. Vzeli pa so s seboj več tovorne in jahalne živine, kakor pa je to pri svatbah v navadi. V Lokovem so dobili nevesto in jo natovorili na pohlevnega, s preprogami okrašenega konjiča. Da bi pa bolj mehko sedela in da je ne bi zeblo, so ji podložili s tobakom. Prav tako so podtaknili med nevestino opremo, ki je bila natovorjena drugim konjem, precejšnje količine tobaka.

Svatbeni sprevod se je bližal Rosoki, spredaj zurlaši in tupan-djija, potem svatje z nevesto in tovorna živina. Nesreča nikoli ne počiva. Ne daleč od vasi so sprevod obkolili financarji in našli so podtaknjen tobak. Svatbeni sprevod se je klavrno končal.

Kakor mi je povedal Jakša, je bil dal ovadbo nekj mladenič, ki je bil zaljubljen v nevesto, a ga ona ni hotela ter si je raje izbrala fanta iz Rosokov.

V Rosokih smo našli četo finančnih stražnikov, ki so se ravno pripravljali na odhod. V svoji sredini so pa imeli nekaj grešnikov, med njimi tudi nesrečnega ženina.

Rista, ki je ravno govoril z vodjo čete, v katerem sem spoznal dolenskega rojaka Martina, se nas je kar razveselil.

Po kratkem pozdravu mi je povedal, da je prosil Martina, da naj proti primerni kavciji izpusti vsaj ženina, kuma in starega svata, ker brez teh najbolj važnih svatbenih osebnosti se pač ne more izvršiti poroka v lazaropoljski cerkvi, a Martin ni o tem hotel nič slišati. Na mojo prošnjo se je končno vdal in izpustil te tri, za poroko najbolj potrebne osebe. Neveste ni bilo v bližini. Našli smo jo pozneje vso objokano na ženinovem domu, pa se je hitro potolažila, ko smo ji vrnili bodočega moža; že je mislila, da je poroka splavala po vodi.

Financarji so odšli, z njimi skoraj vsa mladina iz Rosokov in zraven še trije s tobakom pošteno natovorjeni konji.

Sicer se je cela zadeva precej zamudila, a pop v Lazaropolju je gotovo čakal na svate in zato so ženske hitro pripravile nevesto, vsi — nevestina žlahta, ženin, stari svat in kum so zajahali konje ter odrinili proti fari.

Risto je bil sit komedije, predlagal je, da gremo malo pogledat za zajci, a drugi dan poženemo v grapah nad Rosoki divje prašiče. Po kratkem odpočitku smo zastavili vaško 'utrinu' — gmajno. Ni dolgo trajalo in že je zabevskal Zeko ter se hitro na to oglasil Rža. Od daleč sem videl lisico, ki se je izmikala psom, yčasih je obstala in poslušala, se oprezno vlekla dalje in spet obstala; a naenkrat sta ji bila za petami psa in sedaj je šlo v diru v smeri Pavla. Iz gošče je puhnil ogromen oblak dima, zagrmelo je, lisico je vrglo nazaj v breg prav pred psa. Živ klopčič se je valjal po bregu v smeri proti meni in se za širokim trnjevim grmom ustavil. Kar sem mogel sem hitel tja, a z roba dol se je dričal Pavle. Ob grmu je bil boj na življenje in smrt. Zeko in lisica sta se bila tako nerodno spoprijela, da je imela lisica v gobcu spodnjo Zekovo čeljust in je bil zaradi tega Zeko brez moči. Rža jo je napadal od zadaj. Položaj je bil silno neroden. Skušal sem ga odpoditi, pa je še meni pokazal zobe. Slučajno sem imel pri sebi pasji jermen, vrgel sem ga Rži na vrat in ga potegnil od lisice. Zeko in lisica sta se vlačila po snegu sem in tja, a Pavle je vse to gledal in ni se spomnil, kaj bi ukrenil. Strel je bil nemogoč, z udarci po glavi bi jo skupila oba. Z nogo je začel brcati lisico kar je le mogel in slednjič je lisica popustila, Zeko je bil svoboden. Čeprav ves okrvavljen, se je takoj spet zagnal v lisico, jo zgrabil za vrat ter jo pričel daviti. Lisica se je umirila, a zaradi sigurnosti jo je Pavle udaril z debelo vejo nekolikokrat še za vrat in po glavi. Zavaljo hudih ran, ki jih je prizadejala Zeku lisica, smo se odločili, da z lovom prene-

hamo. Med vrnitvijo je Rža izbežal iz nizkega grmička zajca, ki je na moj strel obležal. Z lovom smo bili zadovoljni.

Pavle je izmil Zeku rane s tropinovcem in mu je vrhu tega vlil v gobec pošten kozarček te močne pijače, tako da se je revež kar tresel, povesil rep in se skril v kot.

„Rakija uvek pomogne, sutra biće zdrav kao riba,“ je pripomnil.

Pri sosedu je cvilila zurla in udarjal tupan, mladina, većinoma ženske — ker moški so bili odšli s financarji — je rajala, nevesta je bila zadovoljna, ker je imela moža, Risto je bil ozlovoljen, a Pavle je hvalil Zeka in pravil o vzrokih njegove bolezni, ki jo je bil komaj prebolel...

Bilo je v septembru in grozdje v vinogradu, ki raste blizu Debra, je dobro kazalo. Večkrat je šel tja pogledat. Nekdga dne je opazil, da je mnogo trsja polomljenega in veliko žlahtnih jagod pomandranih. Pomislil je najprvo na prašiča, a iz sledov se je prepričal, da mu je to napravil jazbec. Premišljeval je, kje bi bila v bližini vinograda kakšna jazbina, pa se ni mogel spomniti; pač pa je vedel za lisino precej visoko gori pod Krčinom. Dolgo pot je moral delati sladokusec od tam do vinograda. Z Zekom, ki ga ima skoraj vedno pri sebi, sta jo mahnila tja. Dva vhoda v luknjo sta bila izgajena; takoj je vedel, da ni prazna, v čemer ga je potrdil še Zeko, ki je silil pod zemljo. Ni imel namena, da bi Zeka poslal v rov, ker se mu je zdel preozek, a Zeko se mu je izmuznil in že se je zrinil vanj. Pod zemljo se je slišalo lajanje in godrnjanje, a na svetlo ni bilo ne Zeka ne jazbeca. Mračilo se je in Pavla je začelo skrbeti za Zeka. Notri se je bil prerinil, a kako bo prišel ven, ker je bil preveč rejen. Pri roki ni imel pripomočkov za njegovo rešitev, do prvega prebivališča je bilo več kakor uro hoda in še je bilo vprašanje, če bi tam dobil pripravne ljudi in orodje. Do doma je pa imel več ko dve uri in zraven še za drugi dan vabilo od sodišča na neko obravnavo. Bilo je obupno. Stemnilo se je in moral je jazbecu prepustiti Zeka kot gosta. Na obravnavi je ves čas mislil samo na psa in se je tako nerodno zagovarjal in obnašal, da mu je sodnik zaradi uradne razžalitve pritisnil tri dni, ki jih je moral iti takoj odsedet. „E da znaš, kakve muke sam pretrpeo tih dana u apsu; da mi je bila žena bolesna, ne bih se ovako jadao kao za Zeka. Molio sam sudiju i objašnjavao, nudio sam pare, ništa nije pomoglo.“ In Pavle je zdržal tri dni in hitel domov. Zeka še ni bilo. Toliko da je pogledal malo okoli hiše, našel dva pomagača, vzeli so krampe in lopate in hajd na delo. Pred rovom vse mirno, na klicanje se mu je zdelo, da je slišal pod zemljo zamolkel cvilež. Kopali so, da jim je kar lilo z obraza pozno v noč in se res prikopali do Zeka.

„Užasno je izgledao, mislio sam da će svaki moment da crkne.“

Vzel ga je na roke in se pri tem milo razjokal, ponudil mu je vode, ki jo je komaj obliznil. Po mršavem telesu so pa lezle bolhe in druga golazen. V glavo mu je šinila misel, da poskusi z alkoholom in vlil mu je nekaj kapljic tekočine, spreletelo ga je, začel se je tresti.

Niso nesli Zeka domov, ampak naravnost k ‚ajvandoktoru‘ — živinozdravniku v Deber. Diagnoza je bila taka, da je bil Pavle ves razžaljen.

„Uzmi puško i ubi mrcinu,“ je baje rekel učeni gospod. Pavle se na to ni oziral in odnesli so Zeka domov. Uredil mu je dieto in po dolgem času je bil Zeko spet zdrav.

Prav proti koncu Pavletovega pripovedovanja je v ‚hambaru‘ — shrambi za živila nastal trušč. Prevračale so se razne posode, ropotalo je tako, kakor bi gospodaril sam hudič. Pavletova lisica je oživela in hotela na prosto. Takoj smo vedeli, pri čem smo, ker neredko se zgodi, da lisica vstane od mrtvih. V levi roki leščerbo, v desni sekuro se je ob priprtih vratih podal Pavle v hambar in s primernim udarcem pomiril lisico.

Polegli smo kar v izbi in hitro zaspali.

Komaj se je daniło, že smo bili na nogah. Tudi Zeko se je priplazil iz kota, zdel se mi je nekoliko ‚mačkast‘. Po obilnem zajtrku, v katerem ni manjkalo na maslu ocvrtih jajc in mastnega mleka, smo se podali v hrib. Lezli smo navkreber že dobro uro, bili smo v sredi lepo rasle bukovine, sledov, ki smo jih iskali, nikjer. Zeko, ki mu je dobro storil hladni zrak, in Rža sta vlekla na konopcih in vohala po snegu, prostosti jim nismo pustili, ker bi lahko vse pokvarila.

Prišli smo do gosto zarasle grape. „Ako jih nema ovde onda jih uopšte nema,“ je pripomnil naš gostitelj.

Pa so bili. Ob robu grape je bilo vse razrito in prehojeno, na drevesih se je poznalo, kako so se čohali in drgnili. Pregledali smo sledove in dognali, da mora biti notri svinja z lanskimi mladiči. Določili so mi mesto proti vrhu grape ob debeli bukvi, pod katero je bil precej močan studenec in takoj pod njim močvirnato zemljišče, ki ni bilo zamrzlo. Tudi tu je bilo vse razrito. Desno in levo je bila skalnata strmina, obrasla z bršlinom.

Dober kraj, le bolj malo razgleda; da bi ušle po strmini, nisem mislil. Še preden sta se oglasila psa, je počilo pod menoj. Takoj nato sta kratko zacvilila psa, dober znak, da sta dobila v nos svežo sled. Kratka gonja, lajež na mestu, vse je obstalo. Vrteli so se pod menoj precej časa in spet je zagrmelo. Psa sta pognala, že je bila pred menoj svinja na dobrih 40 korakov. Užgal sem in jo pošteno

podstrelil. Neverjetno hitro je bila v skalah in mi izgínila čez rob. Nisem imel časa, da bi menjal naboj v risani cevi, ker takoj za njo je pridrvel mladič in njega sem položil. Dobil je strel od spredaj s šibrami št. 2.

Pogon je bil končan. Trije ozimci so bili naš plen, stara z dvema mladičema je srečno odnesla kožo.

Prvega je ustrelil naš gostitelj s prednjačo. Ko se je bližal dnu grape, ga je bil zapazil in mu poslal pod rebro pošteno mero nasekanega svinca. Ker se gonja ni hotela premakniti z mesta in se je svinja obotavljala psom, sta le-ta in Risto spet lezla v grapo, ponovno je sprožil s ‚kapislaro‘, tokrat v samo svinjo, a puška ni vžgala, ker je bila prazna. Ni imel časa, da bi jo bil nabil. Svinja ni bila zadovoljna z njihovim prihodom, a tudi bojaželjna ni bila preveč ter se je pognala v beg. Hitro je še streljal Risto in kakor je sam rekel, „od prilike potrefio“.

Protí večeru smo se vrnili. Vrnili so se pa tudi zajeti tihotapci. V Debru so jim temeljito prerešetalí vest, od samih zasliševanj so bili že kar bolni. Povedali so jim pa tudi, da je to šele začetek, zapor in denarna kazen šele prideta. Kljub temu pa se je šele sedaj pričelo pošteno svatovanje. Dva prašička sta bila za priboljšek svatom, tretjega sem vzel s seboj v Rostušo. Med potjo sva z Izrailom spet obiskala han ‚Hotel Crnu mačku‘, zvečer sva bila doma. Pri dolgo v noč trajajoči partiji preferansa sem se v ‚Grandhotelu Jugoslavija‘ odpočil od prestanih štrapacev.

Časi se naglo menjajo. Risto je sedaj zaposlen pri zidarskih delih Mavrovske hidrocentrale ob reki Radiki in prav ta zaposlenost ga je pripeljala tudi na Bled. Tam, kjer je še pred komaj pol stoletja gospodaril in ropal prosluli Sabriaga in njegov oproda Asan, kjer so mirnim Galičancem odvezemali ovce albanski kačaki, kjer je nad Trebiškimi rupami imel mirno zavetje trop gamsov, a v gozdovih pod Korabom, pod Jamo in Bistro se potepal krvoločni ris in medved, tam se sedaj koplje in vrta v skalo, menjajo se toki rek. Povesod napredek in delo. Tako je in mora biti. Pa nama je le bilo otožno pri srcu, ko sva obujala spomine iz nekdanih dni...

Pa Pavle in Zeko? Nikoli ni bil Pavle, tako mi je rekel Risto, simpatizer Bolgarov. Predobro jih je poznal še iz turških časov. Bil je med prvimi v makedonskem osvobodilnem gibanju. Pri nekem sestanku v Lokovem je bil zajet od Bolgarov in dolgo časa zaprt v Skoplju in pozneje v Djunaji. Šele po vojni je zvedela žena, da je v zaporu umrl. Ob preiskavi na njegovem domu v Tresončih se je bolgarski soldateski postavil po robu že postarani Zeko in sredi dvorišča ga je ustrelil neki ‚starši podoficir‘.

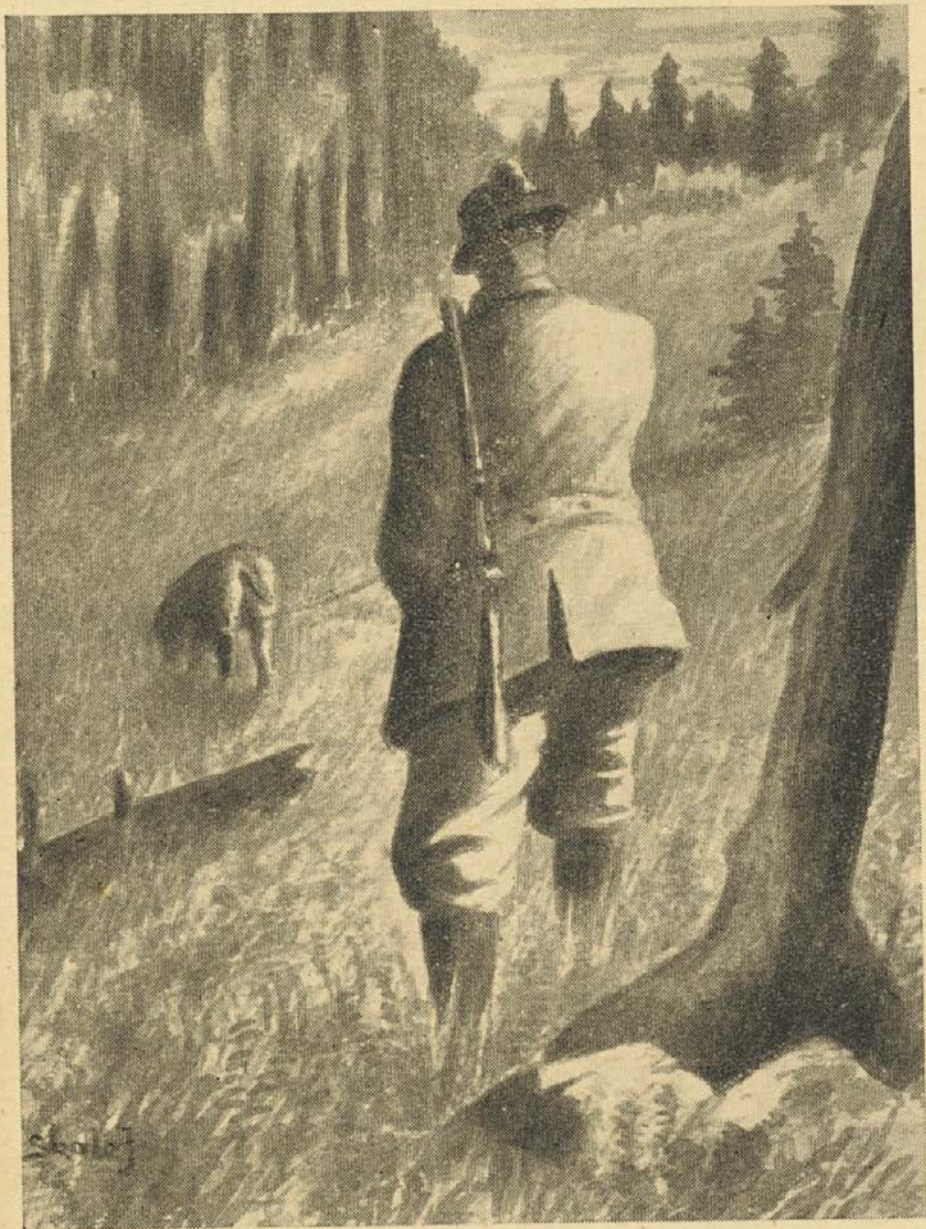
Lovski spomini na Sedmograško in Karpate

(Nadaljevanje)

Naša specialna saperska trupa je vso gmajno nad vasjo prerila. Kopali in obzidavali smo strelske jarke in se za vajo šli vojske. Komanda je bila mnenja, da ne smemo priti iz vaje, zato nas je na vso moč podila naokrog in uprizarjala z nami prave pravcate napade. Nam je bilo prav. Vedno boljše, da se igramo vojske, kakor da bi bilo zares. Ko smo posmodili v bližini vasi že precej hektarov gmajne, smo dobili blagodejen ukaz, da smo do nadaljnega prosti vaj itd. z gotovimi pridržki. Kratko rečeno, da so gospod štabsfeldbebl prosti in smejo iti na lov, če mu komanda podpiše, da se sme prosto gibati izven predpisanega okoliša. Ker sem bil pa vojak na mestu, kadar je bilo treba, sem tak podpisan listek imel vedno pri sebi, seveda do preklica.

Po poljih še vedno ni bila koruza pospravljena, tako mi je neko popoldne pravil moj hišni gospodar — nadlogar. Nekam prekanjeno se mi je muzal in nisem vedel, kaj hoče s tem vedenjem. Seveda ni mogel dolgo zadržati skrivnosti zase. „Že ves teden se vlačim po svetu in revidiram lovske postaje. Dosti novincev imam, pa jih moram kontrolirati, da bo kolikor toliko v redu, če pride višja logarska revizija in če ne bo moj raport stvaren, se bom, mislim, kar pri vas znašel in bom moral gmajne žgati kakor ste jih vi tod okoli. Zaenkrat mi pa to nič ne ugaja in je boljše, da se ne zamerim in da uredim vse tako kakor si naša direkcija želi. Videl sem, da so moji fantje na mestu in držo red. Javljeno mi je bilo tudi, da hodi ogromen medved na polje nad koruzo. Ni daleč od tu, po glavni cesti proti gl. mestu Brasso, kakih 5 km in potem proti vasi X (ime te vasi sem pozabil). V tej vasi je lovec Istvan Kömbö in njegov pomagač Janko Kovazc. Pokazala sta mi njive, kam hodi medved. Izbral si je tri njive in redno jih obiskuje. V hosti sta vse obrnila, pa nista mogla dognati, kje je njegov brlog. Mora priti od daleč in čudim se, da mu diši koruza. Čudim se tudi, da je ta zver tako blizu vasi, ko je bila prejšnja leta v tem času globoko v hosti ob planinah. Vse kaže, da bo letos izredno huda zima. Mislil sem vas vprašati, če so vaše vojaške hlače iz močnega blaga in če ne prepuščajo redkih substanc. No, če jih imate in če mislite, da bi se pri pogledu na medveda nič ne pripetilo, mislim kaka neljuba zahrbtnost, bi rekel, da pojdite z menoj in počakali ga bomo kar na njivi. Predvčerajšnjim je bila polna luna z malenkostno oblačnostjo.

Videlo se bo dobro, a puško na šibre pustite kar lepo mald vašim zglavjem in vzemite raje vaš vojaški karabin, če dobro strelja. Krogle bom že jaz zarezal, da bo prav. Odriniti mislim jutri dopoldne, in če vas je volja, ste dobrodošli.“ To je bila torej skrivnost in vzrok muzanja. O, dragi prijatelj, malo me poznaš, če misliš, da se mi bo pri pogledu na medveda kaj zahrbtnega zgodilo. Že drugačne situacije so bile med letom, ne da bi bilo treba hlačam prepuščati, si mislim. Mirno in hladnokrvno se mu zahvalim za njegovo povabilo, kakor da bi bilo pobijanje medvedov moj vsakdanji posel. V meni je vse vriskalo od veselja in blagoslavljal sem cesarsko kraljevo vojno ministrstvo, da je ravno ta specialni bataljon, v katerem sem služil jaz, poslalo na te Romune. Skoraj, da nisem zavpil, da grem za gotovo. Le potrkati je treba na moja vrata, kadar misli iti in že bom na red.

Kar je bilo potrebno sem pri edinici že na vse zgodaj uredil. Moj namestnik oziroma zaupnik, visok črn fant hebrejskega plemena, neizprosni sovražnik fronte in silen junak ozadja, me je vedno dobro in vestno zastopal, seveda ne na fronti, ampak takole nekaj kilometrov za fronto, kadar sem jaz kam smuknil. Zato sem bil miren in siguren, da bo zavoljo moje odsotnosti vladal red in potrebna disciplina pri specialnem bataljonu. Ukaz je bil, da se morajo v dveh dneh osnažiti vsi aparati tako, da bodo izgledali ko novi, čeprav jih vlačimo po fronti že četrty mesec. Tudi konjska vprega se mora svetiti itd.

Mirnega srca se javim s karabinko in naboji pri nadlogarju. Konice krogel je zbrusil in jih zarezal meneč, da sedaj lahko z njimi slona razkoljem. Ta zadeva mi je bila že znana, ker sem že videl rane pri vojakih, ki so bile povzročene od takih dum-dum izstrelkov.

Z enovprežnim vozom na vzmeti se v pičli uri elegantno pripeljeva h gozdarju Gömböšu. Po izdatnem kosilu smo šli pregledat njive, na katere je od časa do časa zahajal medved. Bile so to male njivice za tisti kraj. Dolge kakih 500 m, široke 100 m, so ležale pod gmajno. Na vseh treh njivah je stala še nepobrana koruza in lovec nam je pravil, da so te njive last nekega Romuna, ki jo je z drugimi popihal in pustil tu vse svoje imetje, ki pa ni dosti vredno. Tamkajšnji Romuni so bili vsi revni in beraški.

Nadlogar in lovec sta določila, da bom čakal pri prvi njivi, nekako 50 m od hriba, in sicer, da bom sedel med koruznimi stebli. Tam ne raste koruza tako nagosto kakor pri nas in bi v primeru, da res medved obiše to njivo, imel prav dober in odprt izstrel. Poleg mene je bilo čakališče nadlogarja, čisto na koncu naj bi pa čakal lovec Gömbö. Tako bi mi trije zasedli nekako 400 m široko

fronto. Kakor je bilo popoldne na kraju samem določeno, tako se je zvečer izvršilo. Luna je jasno svetila in sedeł sem na prinesenem zaboju. Oblekel sem tudi kožuh, ki mi ga je posodil lovec in ki mi je zelo koristil. Bilo je že tako mrzlo, da je jelo zmrzovati. Kakor da bi bilo to včera, tako jasno se spominjam tega čakanja. Ko sem za nekaj dihov zadremal in se zopet zdramil, nisem takoj vedel, ali sem v jarku in čakam nočni napad sovražnika ali kaj sploh delam tu med koruzo. Po vsaki taki polzavesti sem se vedno podprl s krepkim požirkom ruma, da sem prišel k bistri misli. Že celo večnost smo čakali, pa ni bilo ne duha ne sluha po medvedu in sploh se ni nič premaknilo ne v sosednji gmajni ne v koruzi. Če bi bil sam, bi jo že davno popihal pod streho, tako pa sem moral čakati na znamenje nadlogarja.

Od nadlogarjeve strani ujamejo moja ušesa šum, kakor da bi se zlomilo koruzno steblo. Še nekolikokrat začujem tak šum, ki se mi bliža. Zopet se zlomi steblo, to pot pa že na moji njivi. Še ničesar nisem videl. Gotovo me je nadlogar prišel iskat; da mi pa ni dal dogovorjenega znamenja, sem se čudil. Nisem se utegnil dolgo čuditi, ko zapazim med stebli temno senco, ki ni bila podobna nadlogarjevi postavi. Hlastanje me uveri, da ni to on, ampak najbrž oziroma prav gotovo medved. Dvignem puško. Muho na puški sem dobro videl, le cilj se je v mesečini nekam razmazal, tako da ni bilo mogoče streljati. Senca se mi bliža. Res, medved je, je v meni vpilo. Hitro zopet dvignem puško in kar po vojaško napravim. Kar bo pa bo in stisnem. Kako dobro je poznal dobri logar take situacije. Pripoznam, da bi se mi kmalu pojavila neljuba zahrbtnost spričo groznega rjoventja, ki je sledilo poku. Rjoventje, senca se dvigne in že v tem trenutku ni bila senca, temveč velikanska črna klada tik pred mano. Nisem imel več časa repetirati in ves trd sem postal. Le za bodalo, ki mi je viselo ob boku, sem mrzlično zgrabil in bolj ali manj sklenil s svojim življenjem. Še en skok in po meni bo. A ni se zgodilo, ker sem še danes pri življenju. V obraz mi prilete cele kepe prsti, pred mano na dober meter pa grči ta črna klada. Takoj mi šine v glavo: medved je ranjen in z velikanskim skokom v stran si mislim izboljšati nevarno situacijo. Končano je bilo. Tista črna gmota se ni več premaknila. Bil sem trdno prepričan, da sem pogodil medveda. Že sem v mislih razpenjal medvedjo kožo in študiral, kako jo bom poslal domov. Ko ni bilo v črni gmoti pred mano nikakega življenjskega znaka več, ker je ležala mirno in tiho, sem se umiril in z mirom je postal tudi vid jasnejši. Gledam ta črni kup, vendar ni hotel postati podoben medvedu. Tri sto kosmatih netopirjev! Saj nisem streljal medveda. Ta črna pošast je bil le divji prašič,

pravilneje merjasec. Ko ga obračam sem in tja, začujem zopet lomast po koruzi. To pot je bil res nadlogar in lovec Gömbö. Tako sta spoznala, da je pred njima ležal merjasec. Zadovoljno mi je nadlogar čestital in je bil vesel, da se je situacija tako završila, namreč brez nezgode. Merjasec je bil orjak in ko so ga pozneje tehtali, so morali naložiti na nasprotno stran 273 kg, da sta se jezička na tehtnici srečala. V pismu, ki sem ga pisal mami, sem omenil ta dogodek in pristavil: Merjasec je imel čekane tako velike kakor slon oklje. Jih bom, ko bo priložnost, poslal domov... Tak je bil prašičji dogodek z medvedom. Medveda nismo hodili več čakati in tudi slišal ni logar, da bi še zahajal v njive. Seveda je bila drugi dan mala veselica z običajno cigansko muziko, z Ilonkami, Mariškami in z drugimi sedmograškimi deyičicami, ki so se na vse pretege trudile, da bi me naučile madžarščine. Ker sem bil pa mlad in fant od fare, povrhu pa še iz Kranjske dežele, sem kmalu vsem njihovim željam ustregel v govoru in pisavi. Mislim, da so bile z mano zadovoljne. Seveda tega nisem pisal mami.

Ko sva se peljala z nadlogarjem domov, je začelo snežiti. Snežilo je tri dni tako, da ga je nametlo pol metra. V zimi smo, je omenil nadlogar in dobri smo do maja. Res je bilo tako. Brž je nastopila zima, ostra in kruta. Živo srebro se je stalno držalo globoko pod ničlo. Sonce se ni več prikazalo, ker ga je vedno zaštirala siva megla. Bila je prava pravcata kontinentalna zima. Bili so dnevi, ko nisem na nadlogarjevem termometru našel živega srebra in je moralo biti kakih 30 stopinj pod ničlo.

Naš bataljon se je pripravljaj na odhod na fronto. Zelo prijazna zadeva v takem mrazu. Nočem popisovati mojih vojnih dogodkov, zatorej povem le toliko, kolikor je potrebno. Pot do linije je bila strašna. Neznosen mraz bi nas bil kmalu uničil. Mnogim je zmrznil nos. Roke in noge so bile zabuhle. Tudi konji so zmrznili. Vsi konji so odpovedali, razen tistih, ki so bili iz teh krajev in navajeni podnebja. To so bila mala, kosmata, izredno skromna kljuseta, podobna Martin Krpanovi kobilici. Take konje so uporabljale kmetije v Galiciji.

Po uspešni akciji, ki se je vršila v največjem mrazu pri -95° Farenheita, je bil bataljon razdeljen na dvoje. Polovica je ostala v Karpatih v zimskih luknjah tako nekako 1500 m visoko, druga polovica se je pa morala vrniti, od koder je prišla. Bil sem pri drugi polovici, ki je bila pa zelo zmanjšana. Naš polbataljon je štel le 20 patrolj z aparati, to je kakih 150 mož s potrebnim trenom. Čakati smo morali v nižini na rezervo in novince in biti vsak dan pripravljeni na odhod, kakor bo povelje. Zopet sva se z nadlogarjem videla.

To pot mi je odstopil sobico v hiši, kjer sem stanoval. Drv je bilo pri hiši na pretek, zatorej je tudi v pečeh neprestano gorelo, kar je spričo obupnega mraza bilo tudi potrebno.

V taki zimi ni bilo misliti na kakršen koli lov. Nekega večera, ko sem sedel v lovski sobi z nadlogarjem in njegovo ženo in smo pili zadostne množine kuhanega ruma, se je nadlogarjeva žena silno razburjala. Nadlogar je hotel že zarana pogledati, kako je z volkovi, a žena ga ni hotela pustiti. Bil je preoster mraz in bala se je, da ne bi kje obtičal in zmrznil. Imela je prav, logar pa tudi. Od vsepovsod so nadlogarju javljali o volčjih grozodejstvih. Hudo me je mikalo, da bi se mu ponudil kot spremljevalec, vendar je bil mraz preobupen, da bi šel kar tako na pohod. Skušnjava pa je bila prevelika in končno, kaj sem imel tvegati: bil sem vojak in če poginem od mraza ali od krogel, je pač vseeno. Če pobijam volkove, je tudi dobro delo. „Z vami grem, če mislite iti. Vzamemo naše kosmate konje in male sani, ki so za tri repe. Res, da ne bodo dirkali, a bolje bo, ko peš capljati po snegu. Oblečemo bunde in bomo že nekako zdržali.“ Nadlogarju so se zasvetile oči in pogled mu je obstal na ženinem obrazu ter je čakal, kaj poreče. Oba sva bila presenečena, ko je pokimala in blagohotno pripomnila, da v dvoje ni tako nevarno kakor samemu. Drugo jutro je bilo vse pripravljeno. Mali konji so prav dobro dirkali. Vodil jih je nek Poljak po imenu Mošorov. Tudi on je dobil od nadlogarja dvocevko in kup nabojev, da bi bil kot pomoč v primeru kakega neljubega dogodka z volkovi.

Peljali in zmrzovali smo kako uro, preden smo prišli do nekega naselja, ki je obstojalo iz stanovanjske hiše in štirih velikih gospodarskih poslopij. V sredini teh poslopij je bila nizka ovčja staja. Konje s sanmi smo potegnili poleg hleva ter jih dobro pokrili, mi trije smo pa nameravali iti v stanovanjsko hišo. Zakaj smo šli ravno tu sem, sem šele na koncu naše vožnje zvedel. To naselje je stalo v sredi velike planote. Na jugu v oddaljenosti 10 km se je videlo nizko gričevje in od tega poraslega gričevja se je vlekla v presledkih hrastova hosta skoraj do naselja. Ravno to naselje, tako mi je nadlogar pojasnjeval, je prav gotovo prvo, ki ga obišejo volkovi, kadar pride čas volčje nadlege. Zatorej smo se peljali tja, da bi dobili prave in točne informacije. Komaj smo stopili v širok hodnik, nas sprejme nemilo vreščanje starih in mladih llonk in Marišk. Skozi odprta vrata je buhnil cel oblak meglene zmrzlotine. To je bilo vreščanje, kakor da bi se ženile štorklje. Škoda, da nisem razumel madžarščine. Tako sem pa ta cirkus le gledal in čakal, kdaj bonu ujel kakšno besedo, ki jo razumem. Tej zmešnjavi je napravil konec

možak, ki se je počasi primajal iz sobe. Povabil nas je v notranjost hiše, to je v velikansko sobo, v kateri je bilo vroče ko v Afriki. Vsi smo posedli za dolgo mizo in kmalu je bilo na mizi vsega — kruh, klobase, slanina, potem nekaj praženega testa in seveda nekaka sli-vovka. Vse to je krasilo mizo in kmalu tudi naše želodce, kar mi je prav dobro delo, oziroma mojemu vojaškemu želodcu. Tudi nad-logar in Poljak se nista teh dobrot branila. Nadlogar mi je tolmačil kar sproti, jaz pa Poljaku in vedel sem vse, kar so govorili. Torej to noč so volkovi obiskali ovčjo stajo. Razkrili so leseno streho in od tam so poskakali med ovce. Udušili so jih od 26 osem in bi bili gotovo vse, če bi jih ne bili še ob pravem času prepodili. Enega volka so ubili. Pri skoku na streho se je ujel z zadnjo nogo med dva kola in tako je moral počakati na smrt. Ta obisk je bil ravno pred petimi urami in nadlogar je upal, če se peljemo za sledom, da na tistih gričkih kje iztaknemo krdelo. Gospodar in mlada dva sina sta bila pripravljena, da gresta z nami. V sani sta bila vprežena dobra močna kosmata konja in hajdi po sledu skozi redke hrastov gozd. Sled je bil dobro viden in z lahkoto smo držali smer, in kakor je menil logar, je bilo prav verjetno, da je krdelo v gričih. Svet se je začel dvigati in rast se je polagoma spreminjala. Med hrasti so se pojavljale smreke in to vedno več, čimdelj smo se peljali.

Volčji sled se razcepi in natanko je bilo videti, da so se štirje volkovi odcepili od tropa. Zaustavimo konje. Najmlajši sin kmeta, star kakih 16 let, je ostal pri konjih, ki so takoj sklonili glave. Za glavnim krdelom je šel kmet, Poljak in starejši kmetov sin, midva ž nadlogarjem pa kar po sredi skozi smrekovo in brezovo hosto. Hitra hoja naju je ogrela. Da naloviva malo sape, počakava, kar je bila najina sreča. Nadlogar sunkoma vrže z rame puško in že je počilo dvakrat zaporedoma. Tako hitro je to šlo, da v prvem trenutku sploh nisem vedel, kaj more biti. Instinktivno sem za nadlogarjem zagrabil za puško. Takoj po drugem strelu vidim, kako se ob brezi v snegu prekucuje volk, dva druga pa z dolgimi skoki bežita, od koder sta prišla. Vse to se je odigralo v nekaj sekundah in že sta izginila. V tem trenutku začujeva vpitje onih treh, ki so šli po glavnem volčjem sledu, kar je ubežnika najbrž zavrnilo in se je eden nenadoma pojavil za mojim hrbtom. Hitro pomerim in sprožim. Strel vrže volka v sneg, a se v trenutku pobere in izgine za grmovje. Drugič nisem mogel več streljati. „Ha, tudi ta jo je izkupil,“ zavpije nadlogar, „ne bo mu volja iti daleč. Če ne bo poginil od strela, ga bo jutri zarana zadavil mraz.“ Nadlogarjev strel je bil imeniten. Stara volkulja je dobila šibre v vrat, pleča in rebra. Ko

ogledujeva sivo mrcino, začujeva govorjenje onih treh. Kmalu smo bili vsi zbrani.

Če premišljuje danes vse to, zlasti srečno odločitev, da sva šla z nadlogarjem kar po sredi med obema sledovoma, kar nama je prineslo uspeh, se mi še danes vzbuja do tega moža lovsko spoštovanje. Da jo je nadlogar ubral kar po sredi, ni bilo slepo naključje, kakor mi je pozneje tolmačil, kadar mi je pravil svoje zanimive zgodbe o lovu na volkove. To je zavestno storil, ker volkovi, če so v večjem tropu, se kaj radi razdele na več manjših krdel. Na nekih mestih se pa zopet združijo. Če so krdela predaleč narazen, se v noči kličejo s tuljenjem. To pot sva imela pač srečo, da je bil trop, za katerim so šli oni trije, prepoden in sta nama dva prišla na strel. Mraz nam je zvižgal ude in pogledali smo še, kaj je z mojim volkom. Na nastrelu je bilo nekaj sivih kocin. Ko jih je nadlogar pobiral in študiral, od katerega dela telesa naj bi bile, začujemo od tam, kjer smo pustili naša vozila, vpitje mlajšega kmetovega sina. Poljak in kmet se zaženeta kar v skoku po rahlem pobočju. Menila sta, da se je pripetila kakšna nesreča. Tudi nadlogar je bil tega mnenja in tako smo vsi drveli tja, pač kolikor so nam dopuščali sneg in težke bunde. Brez sape smo dospeli na kraj, kjer so se videli konji. Obupen pogled. Fante je krotil konje, ki so se spenjali in neznansko ritali. Fantov oče je bil kmalu pri njih in uredil zadevo, kolikor je bilo pač mogoče. Toda konji so bili še vedno, in še celo naši mali, zelo nemirni. Fante je govoril, kakor da bi voda tekla in kazal v belino. Videli smo neko temno piko, ki se je od časa do časa prikazala iz snega in zopet v snegu izginila. Vse nam je bilo jasno. Moj obstreljeni volk se je pridrsal, kakor je pokazal tir v snegu, skoraj do konjev. Konji so dobili volka v nos in med njimi je nastal preplah. Volk se je pa skušal, kolikor je pač mogel, z begom rešiti. Nadlogar me porine v najine sani, prime za vajeti, švrkne z bičem po kosmatih hrbtih konj in že odbrziva za volkom. Ni bilo treba dosti truda, da smo se prisankali na strelno daljavo. Volk ni mogel več. Zadnji konec je vlekel po snegu kakor vrečo. Hitro pomerim in sprožim. Volk je izginil v pršiču. Bil je dveletni mladič, samec. Utrujenost, razburjenje in mraz so nas gnali domov. Prijeten je bil tisti večer v nadlogarjevi lovski sobi; čiste zadovoljnosti pa ni bilo, kajti nad nami je visel Damoklejev meč — vojna.

Preden je zapadel sneg, je bilo še nekaj lepih dni. Nadlogar mi je mnogo pravil o jelenih, nikdar pa ni bila priložnost, da bi to plemenito divjad lovila. Fronta je bila preblizu in nismo smeli iti v globino Karpatov. Bila sva pa na damjeke, in sicer južno od glavnega sedmograškega mesta Brassó (Kronstadt), ob odrastkih

Karpatov, v nizkem, z idealno hosto poraslem gričevju, kjer se je ta lepa divjad zadrževala. Podobna je našemu jelenu, vendar ima damjek krajšo in širšo glavo. Trup je nekaj bolj zatrepnan kakor jelenov. Noge so krajše. Vsa postava je šibkejša. Rogovje je na koncu lopatasto ploščato s kratkimj parožki. Teža odraslega damjeka je okoli 100 kg. Košute so občutno lažje. Barve so rumenorjave s svetlimi pikami. So tudi beli in črni damjeki. Samec kakor tudi samica imata do 40 cm dolg rep. Pripominjam, da Sedmograška ni prikladna za to divjad in je bilo, kakor mi je pravil nadlogar, veliko dela in skrbi zlasti v trdih zimah, da se je ta divjad obdržala. Toda lastnik ogromnega lovišča si je lahko privoščil vse in tudi to, da je nudil divjadi vse, kar je potrebovala za obstanek. Ker je bila vojna, je imel nadlogar pooblastilo, da ukrene z divjadjo tako, kakor je menil, da je dobro in koristno, ker sicer si ne morem predstavljati, da bi smel navaden smrtnik streljati to, tako rekoč umetno vzdrževano divjad. Na to sem prišel šele sedaj, ker takrat nisem tako daleč razmišljal o tej lovski zadevi. Bil sem pač vojak in sem se bore malo brigal, kdo je lastnik in kaj se sme in kaj ne. Res je, da višja komanda ni pustila pod nobenim pogojem, da bi vojaki na svojo roko izvajali lov. Če se je kaj takega zvedelo — seveda, kadar se je — je navadno sledila stroga kazen.

Bilo je nekako sredi oktobra, ko me je nadlogar povabil, to pot ne, da grem z njim loviti damjeke, temveč le, da ga spremljam pri ogledu te divjadi. Dobil sem za tri dni nekaj dopust oziroma dovoljenje za odsotnost od bataljona. Nabašem si v krušnjak nekaj konzerv in komisa in se javim, seveda brez puške, pri nadlogarju. Dal mi je pa takoj vedeti, da tisto 'brez puške' ni tako resno vzeti. „Imam pač tak ukaz in tega se moram držati, če bo pa lepa prilžnost, boste pač z mojo puško streljali, ker vem, da imate veliko veselje do tega plemenitega športa,“ me potolaži in mi hudomušno pomežikne. „Še eden bo šel z nama, bolje rečeno, še ena,“ veselo pridene. Ker sem pa v hlevu čul pasje cviljenje, sem takoj zasumil, da je od nekod dobil psa, katerega sem od vsega začetka pri njem pogrešal. V času, ko so nas, drugi mene jaz pa druge, dresirali za dobre vojake in sem bil dalj časa odsoten, je dobil psico. Res se več ne spomnim, kake pasme je bila, le to vem, da je bila rjava, kratkodlaka in ujedljiva ko sam vrag. Dresirana je bila pa tako, da še jedla ni, če ji ni nadlogar dovolil. Sicer pa o tem psetu ne vem dosti povedati, ker se za pse nisem prav nič zanimal. Nasprotno, pred psi sem dobil velik strah. V tistem kraju je bilo namreč dosti psov brez lastnika. Bili so veliki kosmati špici in sem imel skoraj vsak dan kak neljub doživljaj z njimi. To je bila divja in

popadljiva svojat. Če je le bila priložnost in možnost, sem kakega s strelom iz pištole spraval v pasji raj. Ponoči sem si pripasal sabljo in ko se je pripodila taka mrcina in šavsnila po nogi, sem jo tako temeljito kresnil s sabljo po glavi, da ji je za vedno izpuhtela pasja pamet.

Z vojaškim transportom, seveda v razglednem vozu, v kakršnem so se in se še sedaj vozari vojaščina, sva se po štiriurni vožnji izkrcala v mestu Brasso. Menil sem, da naju čaka še dolga hoja. Pa ni bilo tako. Nadlogar je imel v mestu dobre zveze in je dobil kaj hitro voz. Voz je bil res imeniten, konji pa tudi in šlo je, kakor da bi za nami streljali. Kočijaž je bil umazan Romun z lepo zvenečim imenom Mano Joresku. Kmalu je bilo mesto daleč za nami. Celi dve uri so morali konji pošteno dirkati, preden smo prišli do male vasice, katera je štela devet hiš. Tri so bile od granat napol porušene, šest jih je bilo pa še kolikor toliko v dobrem stanju. Povsod je bilo še polno sledov vojaške invazije. Na koncu vasice, katere ime mi ni ostalo v glavi in tudi v pismih moji materi jo ne omenjam, je bila lepa, gradiču podobna hišica. Vsa je bila iztesana iz brun. Okoli tega lesenega gradiča je bil visoko oploten vrt. To je bil tistega dne naš cilj. Ta leseni gradič je pred vojno služil lovski gospodi kot izhodiščna točka. Sedaj je bil tam logar, njegova žena in ženina sestra, ki je vodila vse trgovske posle in račume. Ob gradiču je bila še mala hišica s hlevom. Tu je stanovalo lovsko osebje, sedaj le dva starejša moška s puškama in star konjar, ki je skrbel za konja in kravo. Logar je bil podoben župniku, ker v obrazu ni imel niti ene kocine, kakor da bi se šele rodil in prepričan sem bil, da še nikoli ni polzela britev po njegovem gladkem obrazu. Kar se pa tiče žensk, so bile pa take, kakor so pač vse ženske in mislim, da bi bilo odveč, če bi jih opisoval.

Sprejem je bil prijazen, obed, kar je bilo poglavitno, tudi; torej vse v najboljšem redu in v pravem lovskem slogu, posebno obed, ker smo uničevali nadvse dobro pripravljene divjega prašiča. Logarju sem moral pripovedovati o svoji domovini in od Koroške. Celovec ga je posebno zanimal in čudil sem se, kako da tako zanima Madžara, ali kaj bi moral biti, ravno Celovec. Kmalu je prišlo na dan, da je ta mož Korošec iz Celovca. Njegov pokojni oče se je naselil, oziroma je šel s trebihom za kruhom ter prišel tu sem kot gozdni delavec. Logar, takrat fante osmih let pa z njim. Žena oziroma mama je v Celovcu umrla in tako sta se sama potikala po svetu. Njegov oče je tudi opravljal lovsko pazniško službo in se dostikrat izkazal kot dober in vesten lovec. Gozdna uprava je poslala dečka v Brasso v šolo in ker je bil bistre glave, ga je pozneje

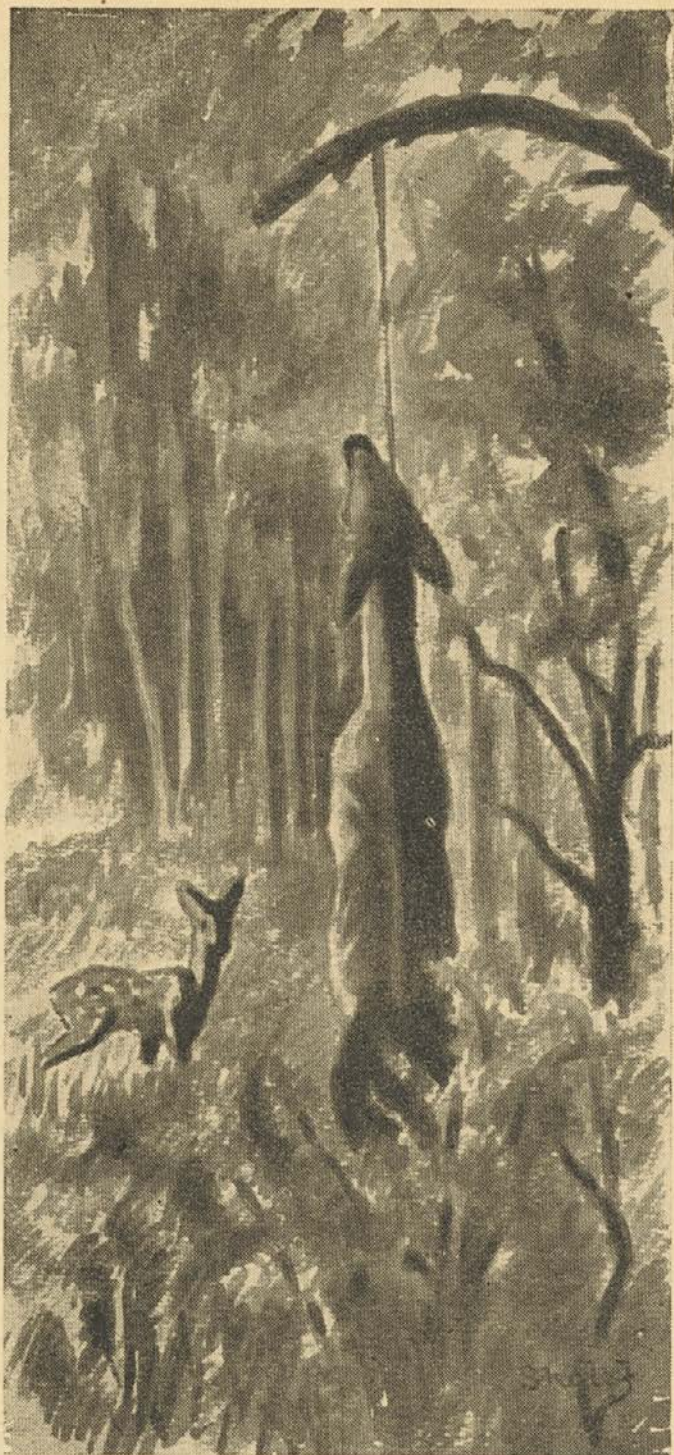

izšolala za gozdarja. Služboval je na več mestih in pred petimi leti zasedel to mesto, ki ga ima še danes. Pri sečnji lesa se je njegov oče smrtno ponesrečil. Malemu dečku, sedanjemu logarju, je bilo ime Franc in pisal se je Ulnick. Kaj če bi ta človek ne bil še celo Slovenec, si mislim. Njegovo ime že kaže to. „Vi ste Slovenec po rodu,“ mu rečem. Logar prikima in ne zanika. „Že morebiti, a govoriti ne znam, le nekaj besed znam. Z očetom sva govorila nemško, le zelo redko kaj po vaše.“ Vedel sem, da v tem telesu bije slovensko srce in neizmerno sem bil vesel, čeprav je izgovoril le nekaj slovenskih besed. Kar domače sem se počutil in tudi logar je kazal nekako zadovoljnost. Bil sem v bataljonu edini Slovenec in nisem mesece že slišal domače besede. Zato se ni čuditi, da sem bil vesel, ko sem slišal četudi le eno besedo.

Drugo jutro sva z nadlogarjem še v temi zapustila gradič. Pripečila bi se pa kmalu kar v začetku nesreča. Ko sva stopila iz gradiča v vrt, se zapodi velika temna krogla v nadlogarjevo psico. Nastal je ravs in kavs, pihanje in čudno kruljenje. Logar Franc je naju pozabil opozoriti, da se po vrtu sprehaja mlad medved. Psica in medved sta se spoprijela in le takojšnje logarjevo posredovanje je mrcini ločilo tako, da ni bilo nič hujšega kakor le nekoliko neljubega razburjenja in pasjega vika. Za gradičem se povzpneva v breg. Ni bilo dosti brega in zopet sva hodila po ravnini. Seveda to ni bila dobesedna ravnina, marveč bolj valovit svet z malimi vzpetinami in dolinicami, nikakor pa ne griči v našem smislu. Tiho sva hodila, ker pot je bila ilovnata. Ker je bila tema, sva postala in čakala, da se dodobra zdani, ker bila je možnost, da že opaziva, kar iščeva. Naslonjena na debelo bukev čakava, da temne sence v hosti zginejo. „Slišite,“ mi šepne nadlogar. „Slišim,“ mu tiho odgovorim. „Slabo bo, nekdo žaga drevo.“ „Ne, ne, nikdo tu ne žaga, damjek ruka, kliče košute,“ mi šepne nadlogar. Dobro da sva počakala, tega bova videla, ko se zdani.

Damjek vpije, pravijo, kadar se oglašča, ko gre po plemenu. Damjekov glas ni bil nikako vpitje, kolikor se še spominjam; bil je prej podoben glasu, ki ga napraviš z grobo pilo, če jo vlečeš po lesu, ki ne prime, ali žaganju drevesnega debla s skrhano žago. To je neko svojevrstno grgranje, dolgo in zateglo, le vpitje ni, prav nič ni podobno veličastnemu rukanju jelena. Škoda, da nisem bil že takrat lovec. Ne morem si ta pridevek pridati, ker samo streljanje še ne naredi lovca; mora biti že še kaj drugega poleg. Zvedel bi bil od nadlogarja lepe in poučne stvari, pa bil sem še premlad in nisem znal izvabiti iz moža to, kar bi mi dalo podlago za lovca. Vendar sem zvedel dosti, zelo mnogo, kar se pa pri nas še ne da

uporabljati. Naša dežela je namreč napram Sedmograški tako rekoč mrtva, z obupno nizkim staležem divjadi. Spominjam se, da mi je nadlogar pravil, koliko je bilo v letu pred vojno ustreljenih srnjakov. V njegovem delu lovišča, ki je obsegal del nižine s polji in predgorja Karpatov, v obsegu ca. 4000 ha je bilo položeno na dlako 93 srnjakov, od teh 65, ki so bili vsi močni srnjaki, po lovskem osebju pa ostanek kot gojitveni odstrel. Prvo številko sem si zapomnil zato, ker sta to zadnji številki mojega rojstnega letnika, 1893. Toliko je bilo samo srnjakov, a prav gotovo tudi primerno število srn. Jelenov so odstrelili celo šumo, števila ne vem več. Spominjam se pa, da sem se čudil in primerjal vojne zgube našega bataljona. Isto je bilo z lisicami, kunami, divjimi mačkami, volkovi. Padli so tudi medvedi. Vem, da je nadlogar omenil tudi rise in da so bili ti uplenjeni na 'velikem lovu', kjer so sodelovale le višje glave modre krvi. Vse to pa so le bežni spomini, nekako na novo prepleskani in v medlem spominu obnovljeni. Če bi vedel takrat, da se bom iz vojne vrnil živ, za kar je bilo bore malo upanja, ker sem bil premlad in preveč je bilo na vseh koncih in krajih krvavih front, ki so žrle dan in noč nepregledne vrste človeških bitij, bi si bil vse zapisal in poslal domov. Tako sem pa le tu in tam pisal mami o lovu in lovskih dogodkih.

Temne sence v gozdu so zginile in se je že prav dobro videlo, zlasti še, ker sva stala ob robu redkejšega gozda. „Tamle je, ali ga vidite?“ mi zašepeta nadlogar. Res, videl sem to lepo divjad, lepega damjeka, ko je ravno zabredel v gosto podrast. Nadlogar mi porine puško v roke s pripombo: „Ko stopi na plano, streljajte, pomerite dobro in mirno. Če bo pa kaj napak, bo že psica popravila.“ Z veseljem pograbim puško in že je bila pri licu. Zagledam damjeka, ki je to pot imel kar celo spremstvo poleg. Same vitke in elegantne košute so bile. Ni me to motilo, da ne bi stisnil. Dva, trije skoki in zvrnil se je. Nadlogar me pohvali in čestita. Tudi psička se je oglašila, kakor da bi mi tudi hotela kaj lepega povedati. Rogovje je bilo po nadlogarjevem zatrdilu kapitalno in vredno častnega mesta na zidu. Ker ni bil težek, ga privlečeva do ceste, kjer ga je v moje začudenje neznansko hitro iztrebil in mu v votlino nabasal smrekovih vejic. Po tem opravilu sva nadaljevala najin pohod. Čudil sem se že takrat in se še danes čudim, da je ostala ta divjad navzlic vojni. Bilo je opazati na več mestih lijakе od granat in razcefedrano drevje. Seveda je minilo že nekaj mesecev, odkar je bil mir, a vendar je bilo čudno, da se je divjad spokojno pasla, kakor da bi nikdar ne bila vznemirjena. Videla sva trop mlajših damjekov, ki je mirno defilirali mimo razbitih vojaških voz. Med temi damjeki ni bil nobe-

den, ki bi bil nadlogarju všeč in primeren za odstrel. „Počakajva,“ mi zašepeče nadlogar. „To so mladiči, ki obkrožajo starejšega, pri katerem so košute in čakajo, kdaj bo padla drobtinica raz bogato mizo gospodarja. Res sva kmalu začula tisto značilno žaganje in grgranje kakor zjutraj. Med debli zapaziva trop, pri katerem je bila ena žival svetlorjava, skoraj bela. Nadlogar je bil mnenja, da je samec, zato ga ni pustil iz vida. Trop se uvrsti v gosji red, prva košuta in zadaj skoraj beli jelen. Sprevod se obrne proti nama oziroma proti stezi, po kateri sva prišla pred nekaj minutami. „Napak bo,“ tiho zabruna nadlogar. Prav je imel. Ko je prva košuta stopila na stezo, jo je kar vrglo nazaj. Vsa procesija se zgrmadi v klopčič in zbeži, vzporedno najini stezi. Nadlogar je s puško lovil belega jelena, a ni mogel pritisniti, ker je bil vedno v gruči košut. Ko sem že mislil, da nam jo je trop popihal, počí. Svetli damjek zgine med gnečo in ni ga bilo več videti. Kakor iz kamna stoji nadlogarjeva žilava, suha postava. „Mora ležati. V trenutku, ko je pomolil glavo iz tropa, je bil vrat prost in tam mora sedeti krogla,“ srdito sikne nadlogar. Ne gre vendar, da bi jaz zadel, on pa ne. Na nastrelu o belcu ni bilo ne duha ne sluha. Psico, ki je bila ves čas ob nadlogarjevi nogi neverjetno mirna, priveže na dolgo vrvico. „Göry, pokaži, kaj znaš in ne dopusti, da bo tvoj gospodar šel prazen domov,“ ji govori. Psica se vrti na mestu, kjer je trop prasníl v dir in jo potegne v vsedlino ter po nekakem plitvem jarku naprej v notranjost hoste. Sedaj je bilo nadlogarju jasno, zakaj ni po strelu videl več damjeka. Skočil je tja, kjer ga je psica sledila in kjer ga nisva mogla videti s steze. „Je že dober, kmalu bomo skupaj,“ veselo zavpije nadlogar, ki je psico komaj držal, tako je vlekla. Našli smo namreč lužo krvi. Ta način lova mi je bil seveda popolnoma neznan. Psico nadlogar sprči in kakor podlasica je zginila med praprotjo in gosto podrastjo. Midva psici nisva sledila. Daleč nekje zalaja alj zacvili Göry. „Ima ga,“ vzklikne nadlogar in že hitiva glasu nasproti. Psica se je oglašala stanovitno, tako da nama res ni bilo težko držati smer. Ob starem debelu je ležal beli damjek s prestreljenim vratom. Krogla je sedela tam, kjer jo je prej napovedal. Čast mu, bil je vražje težak, a nadvse imeniten strel. Tudi tega sva privlekla k stezi, ga iztrebila in pripravila za poznejši transport k logarjevemu gradiču.

Še sva hodila po hosti križem kražem po ozkih stezicah in čudil sem se, da so tu take stezice, ko jih vendar nihče ne uporablja. Zvedel sem, da je nešteto takih stezic bilo narejenih ravno zaradi lova. Vodile so smiselno in preudarno vedno v bližino prostorov, kjer se je divjad najraje zadrževala. Po takih stezicah si hodil tiho, da lastnega koraka nisi slišal. Da, da, sedaj razumem lovske steze.

Pozno popoldne sva se vrnila v gradič. Z medvedom na vrtu nisva imela nikake nepravilike, ker je bila mrcina na verigi. Logar Ulnick ni bil doma. Šel je tudi na lov, kakor nama je povedala njegova žena. Pri večerji smo bili zopet vsi skupaj. Logar je podrl telička, mora jih pa še pet, da bo gojitveni odstrel izpolnjen. Tako mi je pravil pri damjekovi pečenki in kozarcu madžarskega vina.

Spal sem imenitno v tako mehki postelji, da mi je bilo kar nerodno. Že mesece in mesece se niso moje kosti valjale po tako mehki postelji kakor tisto noč. Drugo jutro nas je sonce našlo že globoko v hosti, vendar na drugem koncu, kakor prejšnji dan. Tudi to pot sva imela srečo. Iz več strani je bilo slišati damjeke. Nadlogar jih je poznal po glasu, namreč jih presojal, ali so mlajši ali starejši. Sonce je že izšlo, ko se pred nama pojavi damjek, ki je že po moji presoji imel kapitalno rogovje. Nič hudega sluteč se lagodno vleže. Bila je izredna priložnost za opazovanje te krasne divjadi. Nadlogar je bil od mene nekaj metrov oddaljen. Videl sem, da mi moli svojo puško, bal sem se premakniti. Počasi, centimeter za centimetrom sem se pomikal k puški, boječ se, da bom to lepo priliko zamudil. Ker je vendar le šlo prepočasi, se je tudi nadlogar začel pomikati proti meni, tako da sva se končno le približala in sem mogel vzeti puško. Najbrž je jelen opazil najino premikanje in je sunkoma vstal. Bilo je pa prepozno. Stisnil sem in damjek se je kar sesedel. Krogla kal. 9 mm mu je zdrobila hrbtenico. Res je bilo to, kar sva že od daleč ugotovila. Bil je starina s kapitalnim rogovjem, s široko lopato. Zelo sem bil vesel tega strela in tudi nadlogar se je radoval plena in mojega veselja. Takrat še nisem vedel, da kraljuje med lovci lepa navada — lovska nevoščljivost. Prav gotovo me pa nadlogar s svojim lovskim vedenjem ni naučil te obče lovske čednosti, ki sem jo pozneje tolikokrat moral okusiti od sorojakov.

Tisti dan sva hodila še mnogo in tudi zalezla sva še nekaj damjekov, vendar nadlogar ni hotel več streljati. Spomnim se še, da mi je opravičeval svojo vzdržnost s tem, da bi bilo ta lepi dogodek škoda mazati z manjvrednim plenom. Menil je, da bo imel že še priložnost katerega podreti, za enkrat pa ima vojaška komanda zadosti mesa. Tudi to mi je bilo sedaj znano, da mora gozdarska uprava oddati neko količino divjačine za prehrano vojske. Naš bataljon ni nikdar prejel od komande mesa divjadi, stradal ga pa tudi ni.

Večer je minil v prijaznem razgovoru, ki se je vrtel seveda okoli lova in različnih lovskih dogodkov. Kaj vse sem slišal, se več ne spominjam, vem le toliko, da bi tam rad ostal za večno. A

imel sem preslabe slutnje, da se namreč lepe urice kaj rade spremene v trpljenje in gorje.

Drugi dan sem javil pri komandi svoj prihod, čez nekaj dni sem pa prejel od nadlogarja vzorno očiščeno rogovje damjekov, ki sem jih uplenil. Naj omenim še to, da sem rogovje prežagal na pol, jih stlačil v skrinjo, podobno naši kranjski skrinji, krasen kos pohištva, ki sem ga ‚kupil‘, seveda po vojaško, v neki po Romunih zapuščeni hiši. Rogovju sem pridjal tudi velike čekane divjega merjasca in še nekaj vojaških trofej ter vse skupaj poslal na naslov svojega očeta, ki pa na žalost nikoli ni prejel te pošiljke. Med potjo jo je nekdo tudi ‚kupil‘.

Pređen sem omenil moje nekake lovske spomine na damjeke, sem bil v nadlogarjevi topli lovski sobi, v kateri sva si grela najini telesi s kuhanim rumom. Bilo je pa potrebno. Silen mraz naju je tako zdelal, da sva se kar težko in zelo počasi otajala. Ko sva bila ravno na tem, da postaneva dobre volje in se spomniva s korajžnim požirkom oživljajočega in ogrevajočega vojaškega eleksira-ruma tudi najinih uplenjenih volkov, se odpro vrata. Z vrati se odpre tudi nad mojo ubogo glavo ledeno mrzel tuš v obliki ordonanca. „Prosim, javite se takoj pri komandi, pri kapetanu X. Y. Kapetan mi je to naročil,“ je bilo njegovo kratko in nad vse razumljivo sporočilo. Skočim v bundo in z ordonancem greva na komando. Preljubi kapetan se niti ne ozre, ko sem stopil v njegovo topilnico, tako je bilo vroče v njegovi sobi, kakor je bilo najbrž v Benetkah v zloglasnih svinčenih celicah. „Vi ste od specialnega bataljona, ne?“ Po predpisu se seveda predstavim in potrdim njegov bistri razum. „Jutri ob sedmih naj bo polbataljon pripravljen za odhod. Rezervne porcije morajo biti v redu in seveda zimsko perilo kompletno. Razumeli?“ Razumel sem in še kako dobro, čeprav mi je kuhan rum navijal možgane. „Seveda sem razumel in tudi vem, kaj to pomeni,“ sem brundal po poti k nadlogarju.

Nadlogar je še sedel v sobi in debelo me je pogledal, ko sem mu razložil vzrok poželenja gospoda kapetana po moji osebi. Še malo sva pokramljala, pristrčno sem se mu zahvalil za vse lepe ure, ki mi jih je nudil z lovom. Moje največje veselje je pa bilo, da ni hotel vzeti nazaj puške, ki mi jo je posodil. „Naj bo v spomin na Sedmograško, name, na mojo hišo in na vse, kar ste tu lepega doživeli,“ mi reče. „Naboje še dobite, ker jih boste prav gotovo še rabili, ker lov vam ne bo dal več miru. Kadar vas pa naključje privede zopet sem in ne boste puške več rabili, no takrat bo pa še vedno čas, da jo shranim. Prosil bi vas le, da nikdar ne pozabite, da je bila puška moža-lovca, čeprav le paznika. Prepričan sem pa, da

bi jo ne bilo sram zopet na ramah in v roki poštenega lovca,“ mi ljubeznivo reče nadlogar. Nato odpre vrata lovske omare in moral sem nastaviti vojaško kapo. Naboj za nabojem je padal v kapo, da je bila polna. Na tulcih je bilo tiskano 2., 0., 00 in PP. Razložil mi je pomen teh označb in želel, da bi mi vsak naboj prinesel uspeh. Za to noč sva se razšla.

O. C.

Trnjeva pot do uspeha

Nisem sicer več bil tako „mali“, vendar sem še vedno bil prav krvav zelenec v lovskih veščinah, ko je nastopil dogodek, ki je pomenil popoln preobrat v moji lovski karieri. Zanimivo je, da se to ni zgodilo morda na kakem posebno romantičnem lovu ali v kakem posebno idiličnem lovišču. Ne, nasprotno, vse se je zgodilo tako prozaično, da bi človek ne verjel, koliko muk in težav, koliko neprespanih noči, pa tudi nepopisno lepih doživetij mi je ta slučajen dogodek pripravil. Pa naj povem po vrsti.

Nekega dne sem med staro šaro v pisarni Lovske podzveze iztaknil nekaj letnikov nemških lovskih časopisov. Stvar me ni niti posebno zanimala, privlačile so me pravzaprav le lepe slike ovojev in mi dale povod, da sem to šaro odnesel domov. Ko pa sem začel listati in sem naletel na očarljive opise raznih lovskih dogodkov, sem kmalu pozabil vse okoli sebe in sem s čitanjem prenehal šele, ko mi je čtiva zmanjkalo. Tedaj pa sem začel divjo gonjo za lovske literaturo, prevrnil sem vso knjižnico lovske podzveze, si izposojal knjige, kjer koli sem jih dosegel in sem tako požrl celo goro strokovne lovske literature. Šele takrat se mi je odkril ves čar velikega lova in me je to spoznanje navdalo z neutešljivo željo, da bi se tudi sam bavil s tem lovom. Ko pa me je nekega dne v uradu obiskal prijatelj iz Savinjske doline in me povabil na odstrel srnjaka, je bilo konec mojega srčnega miru. In tega dne se je začela moja trnjeva pot.

Takrat še nisem imel za tak lov potrebne puške risanice in je nisem mogel nikjer dobiti. Kar je bilo dosegljivo, mi je bilo ali predrago ali pa mi ni bilo všeč. Lepega dne pa sem pri puškarju iztaknil nekaj cevi za polrisanico 16×9.3 in takoj sklenil, da jih dam pripraviti kot menjalne cevi na svojo šibrovko kalibra 16. Puškar je storil vse in mi je to orožje res skrpal. Ko sem puško pristrelil, sem dosegel v tarčo 1 m^2 na 100 m razsipane zadetke do 90 cm vsaksebi.

Toda bil sem mnenja, da bom srnjaka s tem orožjem le zadel in se mi je puška zdela kar imenitna. Tako sem meseca junija 1947 krenil neke sobote popoldne na ‚sociusu‘ motocikla svojega prijatelja prvič v Savinjsko dolino na srnjaka.

To sem pozneje ponovil večkrat, toda vselej z enakim uspehom. Na vseh teh svojih pohodih sem le enkrat v veliki dalji zagledal srno, ki se je počasi pasla preko jase. Vendar nisem odnehal. Spoznal sem, da je res malo verjetnosti, da bi se srečal s pripravnim srnjakom, kar tako na hitro in zgolj v nedeljo na jutranjem zalazu. Ker so mi vsi domači lovci zatrjevali, da je na Goltah mnogo srnjadi, sem sklenil, da prebijem svoj letni odmor na Mozirski koči.

Že prvo jutro tega dopusta, ki je povzročil, da sem od svoje pičle telesne teže zgubil nekaj kilogramov, mi je obetalo uspeh. Sedel sem ob deblu mogočne smreke pod Medvedjakom in ko so se tovariši razkropili, sem iz dolgega časa pivknil na izposojeno piščal. Bilo je kakor v bajki, kajti že v naslednjem trenutku sem zaslišal lomastenje. Ko sem se previdno ozrl, pa sem na svoje zaprepaščenje spoznal, da je izstopil lep srnjak za menoj na levi strani, komaj dobrih 10 m oddaljen. In ravno ob levi strani mi je strel onemogočalo deblo smreke, h kateri sem se pritisnil. Menil sem, da bo stariša odšel na poseko pod menoj — toda smola je redkokdaj nepopolna! Naravnost proti meni je rinil in ko sem se malenkostno zganil, je z mogočnim skokom izginil v goščavi.

Nisem obupal. Na istem mestu sem še neštetokrat čakal in pivkal ob 3 zjutraj in pozno zvečer, dopoldne in popoldne — zaman. Prebrodil sem vse lovišče, zalezoval, prežal, pivkal in čakal na vseh mogočih mestih, poslušal vse nasvete, si pripravil nekaj visokih prež, vstajal vsako jutro ob 2. uri in se vračal v kočo ob 22. uri — pa niti dlake nisem videl. Izprosil sem si dovoljenje za odstrel od sosednje lovske družine in ga dobil. Povezal sem se z izkušenim lovskim čuvajem, ki mi je lakonično dejal: „Dvakrat ma šla, pa ga bova meva.“ Moj ubogi dobri Franc, kako se je uštel! Tri dni sva združno kolovratila po lovišču, ne da bi videla tudi samo dlako. Upehana sva se poslednjega dne vračala iz Petelinjeka proti koči, skozi prijazno kotanjo. Nenadoma pa me zagrabi roka mojega vodnika, ki pravi: „Glejte ga poka, tam gor se pase! Zdaj pa kar sediva.“ No in sva sedla. Ali kaj sedaj? Oddaljen od naju daleč čez 200 m se je pasel lep šesterak. Če bi imel vsaj moderno razantno kroglo, toda s to starodavno municijo! „Zalezla ga bova,“ se spomni moj tovariš. Da, sem dejal, ali kako za vruga, saj je teren med nama in njim povsem gladek, brez vsakega kritja. Odločil sem se za strel

in seveda zgrešil, saj se takrat še nisem zavedal, kako nelovski je strel na tako razdaljo.

Dal sem slovo Goltam in Mozirski koči in odjadral v zelene Haloze. Prijazni starešina lovske družine se je dva dni potikal z menoj po lovišču, ne da bi našla kakega srnjaka. Toda zvečer drugega dne sva ga vsaj čula v bližini in se tiho odplazila, da bi ga ne zagrenila, ker je bilo za strel že prepozno. Že v trdi temi sem naslednjega jutra sedel na istem mestu in ko se je zdanilo, rahlo pivknil. Res nisem pričakoval tako trenutnega uspeha. Z mogočnim skokom se je pognal iz grmovja krasen šesterak, obstal sredi jase in buljil naravnost vame iz razdalje kakih 50 m. Sam ne vem, kaj mi je bilo, toda nisem in nisem mogel dvigniti puške. Šele ko je srnjak ponovno izginil, je minil ta čar, tedaj pa je bilo že prepozno. Najraje bi se sam pretepel, da sem zamudil tako priložnost! Tako sem prišel domov brez plena, shujšan in spehan tako, da mi je bilo treba opravljati službo nekaj tednov, da sem se vsaj nekoliko oddahnil od tega napornega dopusta.

Izkoristil sem to leto še nešteto priložnosti z enakim uspehom, a odnehal nisem.

Že junija naslednjega leta sem se za več dni utaboril v lovski koči nad Šumikom, kjer mi je bil dovoljen odstrel srnjaka. Mojo, skoraj prislovično smolo je podprlo še trajno deževje, ki pa mi prav tako ni moglo zagreniti dobre volje. Skoraj dobesedno noč in dan sem bil na nogah, ob dežju in soncu sem križaril po lovišču, presedel na vsaki streži neznansko število ur, spoznal lovišče do zadnjega kotička, prirejal jutranje, dopoldanske in večerne koncerte na pivko in zopet shujšal za nekaj kilogramov. Ves teden sem videl le nekaj srn in mladine, opazoval gamse in sledil jelene, le srnjaka ni bilo nikjer, kakor bi se proti meni zarotili vsi bogovi Olimpa z Diano na čelu. Pa to vse mi ni skazilo volje, tem manj, ko se je naenkrat spremenilo vreme in je toplo julijsko sonce na mah spremenilo prej tako turobne pohorske gozdove v bleščeč raj, da mi je srce kar poskakovalo. In tako sem to pot poln upanja krenil na popoldanski zalaz.

Pridobil sem si bil na svojih številnih pohodih že nekaj spretnosti in sem neslišno ko duh stopal po znani stezi navkreber. Ko sem na vrhu nekoliko prenačljeno stopil iz gostega grmovja v redki smrekov gozd, sem opazil v razdalji komaj 20 m za velikim mravljiščem lep kos srnjadi. Menda me je le zaslutil, kajti sunkovito je dvignil rogato glavo, prekrasen šesterak, o katerem se mi še danes sanja. Puška je zletela k licu, kratko sem pomeril na pleče in sprožil. Ali kaj je to! Klek — plank, se je z dvojnimi pokom oglasil zakasneli

vžigač, ki je vrgel kroglo komaj nekaj metrov pred cev, srnjak pa je zabokal in kakor kafra zginil v gošči. Oj, ta preklicana smola!

Strel je privabil logarja Srečka, ki je bil v bližini. Ko sem mu povedal, kaj se mi je primerilo, me je potolažil in povabil na visoko strežo na bližnji jasi, na kateri sva se kmalu utaborila. „Danes bo srnjad izstopala,“ je strokovno ugotovil in se ni zmotil. Niti pol ure nisva čakala, ko je zagledal srnjaka v razdalji kakih 170 m. „Streljajte,“ je velel. Nisem bil siguren strela na tako razdaljo in sem želel počakati. Toda vztrajnemu prigovarjanju sem se vdal. Pokleknil sem, položil na klop nahrbtnik in nanj klobuk, skrbno meril in gladko zgrešil srnjaka, ki se za strel niti prav zmenil ni, marveč je le nekoliko nezaupno odracal v goščo. Ali že nekaj minut za tem sva zagledala drugega, ki se je složno pasel proti najini postojanki. To pot bom streljal, kadar bom sam hotel! In res sem pričakal srnjaka, dokler ni prišel v neposredno bližino. Zopet sem kleče skrbno pomeril in sprožil s tem uspehom, da je strel odpovedal. „Zakaj vendar ne streljate,“ me je nič hudega sluteč vprašal moj tovariš. Bog pomagaj, če pa nimam pri sebi nobenega naboja več! To pot sem res postal slabe volje in že naslednjega jutra ves zagrenjen odrinil domov.

Ko sem se nekoliko prespal, pa me je zopet popadla stara podjetnost in še ženo sem zvalil s seboj v Haloze, češ oni starina, ki mi je lani skočil na klic, mi letos ne uide. Kako zgrešeno pričakovanje! Zvečer sem poiskal dobro skrit prostor, ki sva ga v jutranjem mraku zasedla. Ko sem ob svitu rahlo pivknil, se je kmalu oglasilo lomastenje v hosti, a na robu travnika je srnjak postal, topotal na mestu, si kresal rogovje ob bližnjem grmu, le izstopiti ni hotel. Vabil sem, mečkal suho listje in topotal z roko po tleh in glej, uspeh ni izostal. Po preteku več ko pol ure je srnjak izstopil, obstal sredi jase kakih 25 m od mene in se nato začel lagodno pasti. Dregnil sem ženo in z zmagoslavnim nasmehom dvignil puško. Zagrmel je strel, srnjak pa je obstal kot vkopan in z visoko vzravnano glavo oprezoval, kaj naj ta jutranji pozdrav pomeni. Čakal sem ves odrevenel, da se bo zgrudil, a ko je nekajkrat poskočil in se nato pričel zopet pasti, sem na svoje zaprepaščenje ugotovil, da sem tudi to pot zgrešil. Mrzlično sem pretaknil vse žepe, dokler nisem našel novega naboja, ki je ob cevi cingljal, ko sem ga z drhtečo roko vložil in puško zaprl. Rahlo vznemirjen je srnjak stopil nekaj korakov naprej in bi mi bil izginil za debelo bukev, preden bi utegnil dobro pomeriti. Spomnil pa sem se nasveta starega lovca in glasno pisnil — ssst! Srnjak je res obstal ko kip in že sem pomeril in vnovič sprožil. To pot sem pa mogel dobro opaziti, da sem zgrešil,

kajti zbežal je, kakor bi ga furije nosile. Oj preteto, in še ta bla-
maža pred ženol

Ko sem si ogledal oba nastrela in dognal, da sem obakrat pod-
strelil, sva krenila na zalaz okoli grička. Oprezno sva se plazila
po kotanji, ko me zdajci glasno lomastenje opozori, da je srnjad
zopet blizu. Res je prignal mogočen srnjak srno ob rob gozdiča,
kjer je upehana obstala. Razdalja ni presegala 70 m in kratko odlo-
čen pomerim in sprožim, pa že skozi ogenj strela opazim, da je
krogla udarila v zemljo, dobro ped za srnjakovo zadnjo nogo. Tudi
to pot sem zgrešil, a tokrat je bilo tudi moje potrpežljivosti konec.

Oseminštiridesetkrat sem hodil za srnjakom brez uspeha. Dva-
krat sem v pol ure po trikrat zgrešil — ali je torej sploh še kaj
verjetnosti, da bi ga mogel kdaj upleniti, če ne bi bil trdno privezan.
Tako sem se odločil in vrgel svojo puško v koruzo. Ko sem namreč
pripovedoval o svoji smoli izkušenim lovskim tovarišem, ki so si
tudi sami ogledali moj čarobni pihalnik, so namreč kaj hitro dognali,
kje tiči zajec. Puška, ki je konstrukcije Hamerless, se kaj trdo sproži,
naprožila pa na njej ni bilo. Tako sem v usodnem trenutku, ko sem
trdno pritisnil, nehote povetil tudi cev in vselej podstrelil.

To spoznanje me je spravilo k pameti. Imel sem še nekaj dni
odmora. Stopil sem k dobremu prijatelju, ki mi je posodil prvo-
vrstno Bock polrisanico z daljnogledom in bogme, takrat se je mor-
rala umakniti tudi moja prekleta smola. Počakal sem lepega vre-
mena in jo mahnil po svojega srnjaka na Šumik. In res, že naslednji
večer sem ga na Travnatem vrhu podrl.

Ko je moj dobri lovski tovariš čital v Lovcu o mojih dopustnih
dogodivščinah, mi je dejal, da pišem lovsko latinščino. Da ne bi tega
menili tudi drugi, sem dodal še to zgodbico, ki pove, kako mi je
bila težka in s trnjem posuta pot do prvega uspeha. Če bi pa tudi
po tolikih neuspehih končno vendarle sem in tja ne dosegel kakega
uspeha, potem naj bi zaradi mene hudič vzel ,toto ferdamano ja-
garijo ...

Ob stoletnici radeškega „jelena“

Tam, kjer se Sava poslednjč izvijva iz skalnatega oklepa slikovite zasavske soteske, prepletene s krasnimi slapovi in brzicami ter se z zadnjim slapom preliva v mejno področje med panonskim, dinarskim in predalpskim predelom, leži kraj Radeče — sprednja vrata Posavja.

Tik ob mostu, železne konstrukcije, brez vmesnih opornikov, zgrajenem na tem prehodu pred približno 60 leti se strmo dviguje gorat predel, ki doseže približno 350 m nadmorske višine. Ta skalnati predel terciarne formacije je najvzhodnejši odrastek dolenskega Triglava in tvori tu desno savsko strugo. Le v skale vsekana pot omogoča prehod iz radeške kotline v Škratovo dolino in Podkraj. Po tej poti, zgrajeni že za časa Rimljanov, je hodil tudi naš prvi slovenski abecedar Primož Trubar, ko je kaplanoval v sosednji fari Loki in je pridigoval na sedanjem Trubarjevem griču. V navpično odsekanem bregu opazi bistro oko še dva v skalo vzdana železna obroča nenavadnih dimenzij; na nju so privezovali brodniki svoje ladje, ko so brodarili po Savi, ki je predstavljala v prejšnjih stoletjih gospodarsko prometno žilo med ljubljansko, celjsko in krško kotlino. Toda, ko je leta 1856 tod mimo stekla »železna kača«, je tehnično popolnejše prometno sredstvo tudi tu izpodrinilo primitivnejše in tako zadalo smrtni udarec težkemu, a vendar idilličnemu brodarskemu življenju. Zadnja ladja se je pri Radečah potopila kot simboličen dokaz, ko so jo skušali še po tem letu spraviti po Savi navzgor, da vse zaostalo zginja. Le železni spojki sta prerasli svojo dobo, ker jih s pridom uporabljajo splavarji na znani splavarski postaji pri Zoretu in jo opevajo:

»... humplaj, Jože iz Nazareta
humplaj, humplaj do Zoreta...«

Tu se namreč »savinjski mornarji« odpočijejo po srečno prestani naporni vožnji po brzicah Savinje.

Ta slikoviti predel predalpskega hribovja imenujemo domačini »Za brusom«. Ime ni novejšega izvora in je bilo znano že zgodovinarju kranjskih dežel Ivanu Vajkardu Valvazorju, ki v svojem pomembnem delu: »Slava Vojvodine Kranjske« tudi pojasnjuje v mični zgodbi nastanek tega imena.

Ko so še divji Turki ropali po našem ozemlju, tako opisuje Valvazor, so nekoč goreči kresovi naznanili Radečanom, da se bližajo janičarska krdela. Ker je bil trg slabo zavarovan, se je večina prebivalstva razbežala v bližnje gozdove. V trgu so ostali le za borbo sposobni moški, ki jim je bila zaupana obramba naselbine. Toda to svojo nalogo bi slabo opravili. Iz strahu pred Turki so se namreč še sami umaknili v ta, težko dostopni predel. K sreči Turki mesta niso napadli. Ko je nevarnost minila in so se žene norčevale iz mož, češ da so strahopetci, ker so se poskrili in pustili hiše brez obrambe, so jim ti možato pojasnjevali, da so šli tja gor le nože brusit, da bi lažje klali Turke. Tako naj bi bil opisani dogodek v imenu »Za brusom« ostal še dandanes.

V to savsko reber, ki je polna prepadov in nedostopnih polic, smo najvzornejši učenci (Lenardič Stane, Musar Viktor, pok. Hmelj Franc, Podlesnik Franc in pisec) prenesli višjo enajsto šolo z glavnim predmetom plezanje, kakor smo imenovali trganje hlač na teh skalah. Tu smo se seznanjali z osnovnimi pojmi plezalne tehnike, kar smo kasneje s pridom uporabljali v stenah Julijskih in Savinjskih Alp. Tu smo trgali prve telohe in šmarnice, stikali za cvetjem alpskega izvora. Brž ko se namreč nad Zagorjem savska dolina zoži, se ponovno pojavijo alpske priplavljenke v večji množini in krasijo zasavske tesni vse do Radeč. Ljubitelju planinskega cvetja in trud, ki ga ima s polurnim vzponom, bogato poplačan, saj je »Za brusom« pomembna naselbina planinske flore. Kljub veliki oddaljenosti od planin, milemu podnebjju in nizki legi, uspevajo tod: ščetinovec, klinolisti kamenokreč, skalna nebja, dišeča krebujlica, volčini, avrikelj, rododendrom, dlakavi sleč in mali slečnik, ki ima tu svoje najnižje nahajališče v Sloveniji, in druge redke alpske cvetice, o čemur obširneje razpravlja prof. Petkovšek v št. 3 in 4 Planinskega vestnika za leto 1939 pod naslovom »Planinsko cvetje v nižini«.

In kdo, ki je potoval mimo našega prijaznega posavskega mesteca, ni opazil v tej miniaturni alpskega sveta, na najizpostavljenem skalnatem turncu, železnega gamsa! To je daleč okrog poznani: »Jelen«. Ta prisrčna, radeška zanimivost vzbuja pri vseh potujočih veliko pozornost in ugibanje, kdo, kdaj in zakaj je postavil ta simbol drzne lovske strasti. Marsikdo se je že prevaril, marsikoga smo že »potegnili«, da je divji kozel živ in je nato nestrpno pričakoval »kozlovskega« poleta čez Savo. Zakaj tudi ne, saj je gamsovo odskočišče višje in strmina večja ko pri mamutski skakalnici v Planici, kjer lete preko 120 m! In če tujei tega ne vedo, kdo bi jim zameril, saj bi bilo mnogo Radečanov v zadregi, če bi jih kdo o tem povprašal.

Da zadovoljimo enim in drugim, se zamislimo v dobo umirajočega fevdalizma, v dobo revolucionarnega prebujenja, ko so tudi južnoslovanski narodi, ki so bili zasužnjeni v avstroogrski monarhiji, začutili prvi dih pomladi, prvi dih politične in gospodarske svobode. Po ustnem izročilu poteka sedaj 100 let, odkar se je odigral dogodek, ki je dobil svoj odraz v »Jelenu«.

Lov je bil vedno najpriljubnejša zabava vladajočega razreda fevdalne družbe. In tudi radeški fevdalci niso bili izjema, saj so imeli v okoliških gozdovih idealne lovske priložnosti.

Tako pridemo ob Sopotih navzgor mimo Svibnega v razsežno gozdovje Jatne, kjer so v 13. stoletju zgradili Ostrovrharji grad na tako visokem

pobočju, da ni zmogetel te strmine, kakor piše Valvazor, v enem letu niti divji golob. V tem mračnem svetu, ki je veljal še nedavno skupno s kočevskimi gozdovi, za slovenski pragozd, kjer niso odmevali udarci sekir, kjer so drevesa rastle in padala kakor so hotela, so bile poleg živali malega lova, medvedi, volkovi, divjli prašiči, kune, jelenjad in srjad stalni prebivalci. Ko pomladi »pojejo« divjli petelini, privablja Jatna lovce na zrelostni izpit: marsikdo je že utrgal vršiček, še več pa suho vejico. Sem je zlasti rad zahajal priznani radeški zdravnik dr. Homan, kar so nazorno pričale številne lovske trofeje v ordinacijskih in stanovanjskih prostorih. Medtem ko so se medvedje in volkovi umaknili iz Jatne na Kočevsko in Notranjsko, so se divjli prašiči še obdržali. Tako se je pretekle jeseni neki lovski tovariš znašel v zelo neprijetnem položaju, med tropom divjih prašičev, kar ga je tako prevzelo, da je po strelu pozabil, kako se odpre puška in je v svojih udih začutil atavistične nagone svojih podrevesnih prednikov.

Nič manj znani so bili listnati gozdovi pod Brunkom, ki so bili v preteklem stoletju tako skrivnostno nevarni, da pravijo, da tam v sto letih ni noben domačin doma umrl, ampak vsi v ječi. Tod mimo je namreč vodila poštna pot v Novo mesto in so bili roparski napadi na pošto in potnike prav pogosti. Napadalnost nekdanjih prebivalcev brunškega brega s slovito 600 let staro cerkvijo **Z** znamenito sliko beneškega slikarja Rosinija »Križanje na Kalvariji« je prišla celo v ljudski rek: »Kdor gre na Brunk — jih dobi po bunk«. Ti gozdovi nudijo najboljše naravne pogoje za srnjad, ki je tudi tu bila svojčas zelo številna, saj so mogočne trofeje iz teh gozdov krasile graščine in lovske dvorce rodbin barona Codelli, grofa Anigoni, lastnikov hotemeške graščine in viteza pl. Gutmannsthala, lastnika Dvora, kjer je sedaj ekonomija trboveljskih rudnikov, in gradiča Turna, sedaj sedež KLO Radeče. V zadnjih desetletjih pa je stalež srnjadi porazno padel, kar radeškim lovcom ni v priznanje. Preveč skrbi za odstrel in premalo za gojitev. Zadnje čase se to razveseljivo popravlja.

Poseben lovski užitek pa je nudil tem fevdalcem hribovit in skalnat svet, ki se razprostira med Savo in Sopotu. Stari grad, ki je bil porušen v bojih za celjsko dedščino, Jelovo, Kum in Za brusom. Tu so kraljevali orli, sokoli, skalni jerebi, med skalnatimi grebeni pa gorske lisice in gamsi. V to lovišče so se po daljšem presledku podali lovci »modre krvi« poznega poletnega dne preteklega stoletja. Grajski lovec jih je namreč obvestil, da je na obhodu Za brusom zasledil gamsa. O gamsih ni bilo zadnje čase več sledov ter so domnevali, da se je ves preostali trop umaknil pred stalnim preganjanjem v težje dostopni gorski svet okrog Velikega Kozjega. Zaradi tega je bil lov še privlačnejši. Zelena bratovščina je obkrožila prostor med Starim gradom, Babjim kolenom, Križevcem in Za brusom. Kmalu se je pokazalo, da so bila lóvčeva opažanja pravilna. V revirju je bil star gams — samotar.

Med pogonom je gams z občudovanja vredno gibčnostjo skakal po skalnatih grebenih, se pokazal zdaj na tej, zdaj na oni polici. Padlo je že več strelav, a zadel se ni nobeden. Vendar se je njegov življenjski prostor vedno bolj ožil. Zašel je na previs nad savskim mostom, od tu na 2 m nižjo »iglo«, kjer je bilo komaj zanj prostora. Ta skok je bil usoden. Okrog in okrog globoki prepadi, še globlje pa šumeči savski valovi. Skok nazaj zaradi previsnega grebena ni bil možen, pa tudi lovci

so se že približevali. Gams je bil ujet v naravno ogrado. Ves zbežan se je oziral na vse strani, a izhoda iz te pasti ni mogel najti in ga tudi ni bilo. Edino uspel skok v Savo, splavati na drugi breg in v Veliko Kozje k svojim, katerim bi se itak pridružil v novembrskem prsku. Toda Sava teče skoraj 100 m nižje. Skok bi bil samomorilen.

Lovci bi bili radi ujeli gamsa živega in so v tem prepričanju že poslali v graščino po vrvi. Toda premalo so poznali svobodoljubnost iz kraljestva Zlatorogovega potomca. Gams je zabrlizgal, udaril s parklji ob tla, se skrčil, odgnal in že je poletel kot puščica proti Savi. Toda tudi ta obupni skok mu ni prinesel svobode. Z vso silo je telebnil na 30 m nižjo polico, se tu odbil, zakotalil po strmini, se ponovno odbil in s 30 m višine prosto padel v Savo. Skok oziroma padec je bil smrten.

Tako je ponosno končal gorski zastopnik plemenitega rodu antilop — zadnji v dolenskem Posavju. V spomin na ta edinstveni dogodek je dala radeška gospoda kmalu za tem postaviti na tej skali malo povečani profil gamsa, ki se pripravlja na odskok. Ne vem iz kakšnega razloga je bil gams preimenovan v jelena, vendar je dejstvo, da je poznan vsepovsod le pod imenom »jelen« ter se je le to ime vedno uporabljalo; tudi moj oče, ki je bil rojen leta 1878 in mi je pripovedoval o tem dogodku, ni vedel zanj drugega imena.

Od tedaj ni več gamsov tod okoli. Danes so ti predeli lovsko prazni in nezanimivi. Tu pa tam se pojavi še kakšna lisica, ki odnaša perutnino ljudem, ki so se tod naselili. Skalnati grebenj s svojimi razpokami pa služijo za bivališča in gnezdišča postovkam in sovam, ki v tihih nočeh strašijo vraževerne stare mamice, ki se boje, da bi čuk ne »izpel« bolnika v hiši.

Radeški jelen je našel vrsto posnemalcev in zavistnikov pri sosednjih Zidanmoščanih. Tako so tudi tam tako imenovani »regimentšpičkarji« postavili dne 31. III. 1926 — torej pred 25. leti — na Očaku v Briških skalah pod Velikim Kozjem železnega gamsa, ki je prav dobro viden iz vlaka. Seveda Zidanmoščanom ne bi bilo treba postavljati železnega gamsa, saj imajo možnost opazovati v teh skalah še žive gamse. V Velikem Kozjem so se gamsi ohranili še vse do danes. Sam sem večkrat še kot študent opazoval tega planinskega akrobata.

»Jelen« že 100 let kljubuje zobu časa na svojem stražarskem mestu pri vstopu v zasavsko sotesko. Vendar moč vlažnih vetrov, ki se stisnjeni podijo po skalnati savski rebri, in rja ne prizanašata niti tej radeški zanimivosti. Že večkrat so bila izvršena manjša popravila, tako da je danes težko določiti, kakšen je bil ta stoletnik ob rojstvu. Za težko popravljanje so med obema svetovnima vojnama skrbeli Oblakovi p. d. Hančurjevi, ki se niso ball vrtoglavega dela na tej »špic«. Prav pa bi bilo sedaj, da bi člani Lovske družine Radeče prevzeli v varstvo »jelena«, saj so ga postavili v lovski spomin njihovi lovski predniki; sicer ne kot predniki po krvi in družbenem razredu, ampak kot ljubitelji narave in lova.

O pasji kugi

V kinološkem listu »Der Jagdhund«, Wien, piše dr. E. Sorko o pasji kugi in meni, da je važnejše preprečevanje te nevarne pasje bolezni kakor zdravljenje bolnih psov; nato nadaljuje:

Kakor znano, je povzročitelj pasje kuge virus, ki ga doslej ni bilo mogoče ugotoviti z mikroskopom. Pes, ki se inficira skozi usta ali nos, dobi po treh do petih dnevih vnetje sten ožilja, loti se ga splošna utrujenost, visoka vročina in klavrnost. Pes odklanja hrano in hira, ne da bi se posamezni organi spremenili. Virus napada stene ožilja v vsem telesu in vseh organih. Skozi poškodovane stene ožilja pronicajo strupene klice v sosedna tkiva in povzročijo v organih, kjer je ožilje najbolj oslabiljeno, bolezenske spremembe, znane pod imeni želodčna, črevesna, pljučna, kožna, očesna ali živčna kuga.

Želodčna, pljučna in živčna vnetja ne kažejo enotne slike, ker so povzročitelji od primera do primera različni in je zato tudi zdravljenje različno in težavno. Pasjo kugo lahko primerjamo z influenco človeka, infekcijsko boleznijo podobne vrste, ki se pojavlja v raznih stopnjah od nedolžnega poteka do epidemije z visokim odstotkom smrtnih primerov.

Pasjo kugo preprečimo s cepljenjem in s higieno pasme in odgoje. Pri vsaki bolezni moramo računati z dvema činiteljema, s povzročiteljem in bolnikom. Čim krepkejši in odpornejši je bolnik, tem lažje se upre obolenju in bolezni sami. Odpornost pa je v veliki meri odvisna od vzgoje. Ni pasme, ki bi bila proti pasji kugi imuna, niti legla; imuni so samo posamezniki. Nekatero pasmo so manj občutljive in v teh pasmah psi, ki so zdravi in krepki, ker so po pametnih načelih vzgojeni. Dogaja pa se tudi to: Če neka pasma, o kateri mislimo, da je proti pasji kugi imuna, postane modna pasma, morda prav zaradi tega, tedaj rejci izrabljajo konjunkturo in odgoje več mladičev kakor jih morejo primerno prehraniti. Pasma degenerira in rejci nenadno utrpel težke izgube po pasji kugi.

Domnevo, da so križanci imuni proti pasji kugi, skušnjava ni potrdila. Pokazalo se je namreč, da križanci pod istimi pogoji obolél kakor čistopasemski psi, izgube pa so pri njih celó večje. Jasno je, da pasemsko čisti pes, čigar predniki so v pogledu zdravja in zasnov preizkušeni, križanca staršev neznanih zasnov, v vsakem pogledu prekaša.

Pasja kuga se loti psa od 5. tedna starosti naprej. Če ni umetno ali naravno imuniziran, je zanj nevarnost okužbe v prvem letu največja, ker ga v tem razdobju slabi menjava zobovja, prehitra rast, glistavost, motnje v prebavi in podobno. Sicer pa pes lahko v vsaki starosti oboli za pasjo kugo; znani so primeri, da so osem- in devetletni psi oboléli za to boleznijo. Vsekakor pa oboli pes samo enkrat v življenju od te bolezni.

Iz prednjega je razvidno, da ni vzrejišča, ki bi bilo immuno proti pasji kugi. Znano je, da se v nekaterih vzrejiščih dolga leta ni pojavil niti en primer pasje kuge. Napačno krmljenje, rahitičnost, glistavost so pa oslabilile pse in zaradi tega vnesle kugo.

O zdravljenju samo toliko: Iz različnosti povzročiteljev in poteka bolezni izhaja, da živinozdravnik v nobenem primeru ne more dati zanesljive prognoze o izidu bolezni. Nedvomno pa je zdravljenje s sulfonamidi in penicilinom rešilo mnoge pse, ki bi bili sicer izgubljeni.

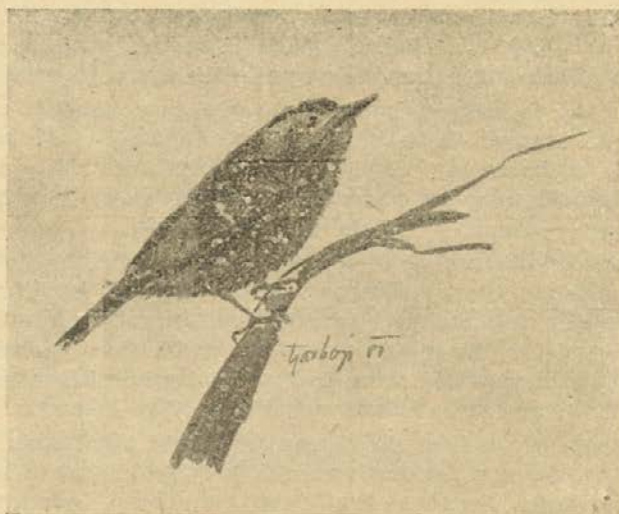
Razen tega se danes uporabljajo tudi preprečevalne cepitve. Že dolgo imamo tako imenovane pasivne cepitve s serumom, ki ga dobivamo od psov, ki so bolezen prestali. Imuniteta nastopi po taki injekciji takoj, traja pa le kakih 14 dni. To metodo uporabljamo v primeru neposredne nevarnosti okužbe ali če sumimo, da je pes že okužen. Preden pošljemo psa na kako razstavo ali če imamo doma ali v sosedstvu kak primer pasje kuge, cepimo psa in tako zavarujemo njega in pse, ki bi prišli z njim v stik. Tudi v začetnem stadiju boleznj je cepljenje z omenjenim serumom zelo uspešno.

Nadalje imamo aktivno cepljenje z vakcino, to je z oslavljenimi povzročitelji in simultano cepljenje s serumom povzročitelja (virus-serumom). Pri aktivnem cepljenju je zaščita trajna, v principu dosmrtna.

Odpor rejcev in lastnikov psov proti takemu cepljenju je znan, čeprav nerazumljiv. Kakor pri vseh cepljenjih, tako moramo tudi pri cepljenju proti pasji kugi računati z nekim odstotkom negativnih rezultatov. Glavno pa je, da s cepljenjem omejimo število obolenj in s tem tudi število bolezenskih žarišč. Vsak pes, ki je obolel na pasji kugi, predstavlja kužno žarišče, ker po seču in izcedku iz nosa in oči širi bolezen.

V anglo-ameriških državah, kjer igra vzreja psov tudi v gospodarskem oziru veliko vlogo, delajo znanstveni instituti, ki so navadno povezani z industrijo medikamentov, serumov in hranil, z velikimi sredstvi na problemu pobijanja pasje kuge.

A. S. P.

Občni zbor Lovske zveze LRS v Ljubljani

29. aprila 1951

(Izveček iz zapisnika)

Po svojih delegatih so bile zastopane vse Lovske podzveze LRS.

Zborovalci so poslali pozdravni brzojavki maršalu Titu in Glavni lovski zvezi FNRJ v Beogradu.

Izčrпно poročilo o poslovanju upravnega odbora je podal predsednik Lovske zveze LRS tov. dr. Benigár in obravnaval tudi vsa pereča lovska vprašanja, med drugim tole:

V LR Sloveniji je 8.474 lovcev organiziranih v 27 Lovskih podvezah. Potrebna je večja povezanost lovskih družin s podvezami in zvezo, kakor tudi podvez z zvezo. Lovske prestopke bo treba v bodoče strožje kaznovati, zastarele pa izločiti. Lovske družine bodo morale boljše skrbeti za finančne fonde. Pritožbe zaradi razmejitev in komasacij lovišč so često neutemeljene in osebnega značaja. Statistična služba mora boljše delovati in podatki biti stvarni, ne pa hišne številke, zlasti glede staleža divjadi. Stalež zaščitene divjadi je sorazmerno nizek v primeru s sosednjimi državami. Lovska zadruga je organ Lovske zveze LRS in izvršuje vse gospodarsko operativne posle. Plan oddaje mesa je bil presežen, kožuhovina, ki je bila oddana Lovski zadrugi, pa kvalitetno že mnogo boljša kakor pretekla leta. V bodoče ni obvezne oddaje mesa, vendar je dolžnost lovskih družin, da z oddajo sodelujejo pri preskrbi delovnega ljudstva. Divjačino naj oddajajo v svojem ožjem okolišju. Lovska zveza bo skoraj dogradila veliko fazanerijo v Vurbergu, urejeno za gojitev fazanov in jerebic in bo imela letno kapaciteto preko 3.000 mladičev. Lovska zveza je naložila Lovski zadrugi odlov živih zajcev za razplod in osvežitev krvi, za kar pa nekatere podzveze in družine niso pokazale razumevanja. Od pridobljenih deviz pripade od prodane žive divjadi in kožuhovine del nam, s katerimi bomo v inozemstvu kupili lovsko municijo in drugo. Odbor za pokončevanje volkov pri LZ ze določil nagrado po din 6.000.— proti oddaji kože. Lovska zveza se trudi za nabavo pušk risanic.

Lovske municije in pribora primanjkuje in je slabe kakovosti. Lovska zveza LRS želi, da bo lovsko municijo distribuirala tudi Lovska zadruga. Po podvezah bo treba uvesti vsakoletni pregled in oceno lovskih trofejev. Rešiti bo treba vprašanje poklicnih lovskih čuvajev. Knjiga NAŠ LOV I. del je dotiskana; II. del pa je pripravljen za tisk.

Predsednik se je iskreno zahvalil časnikařjem za pomoč ter oblastem, ki so imele razumevanje za naše težave, zlasti Ministrstvo za gozdarstvo in Uprava državnih lovišč.

Po poročilih ostalih funkcionarjev so podali delegati Lovskih podvez kratek pregled o stanju lovstva v poedinih okrajih. Lovski tečajji naj se boljše pripravijo, dokazni material o pokončanih roparicah (kremlji itd.) naj se vsako leto komisijsko uniči, kmetje naj ne jemljejo psov na polje in v gozd, divje prašiče streljajmo le s kroglo, tudi z idealko, dvigne naj se disciplina v lovskih družinah, kože divjadi se smejo oddajati le Lovski zadrugi v Ljubljani. Treba je skrbeti za ustrezno prehrano čistopasemskih lovskih psov, vsaka lovska družina naj bi imela poklicnega lovskega čuvaja itd.

Predlog upravnega odbora Lovske zveze LRS za spremembo pravil je bil soglasno sprejet in se glasi:

Člen 17.

Plenum sestoji iz 35 do 40 članov, v katerem mora biti zastopana po enem članu vsaka Okrajna lovska zveza. Ostali člani se volijo s sedeža Lovske zveze LRS. Plenum se voli kot celota za dobo dveh let; na svoji prvi seji pa izvoli izmed sebe predsednika, podpredsednika, tajnika in blagajnika in 7 članov s sedeža Zveze, ki tvorijo izvršni odbor. Prvo sejo skliče po letih najstarejši član s sedeža zveze.

Člen 22.

Seje plenuma in izvršnega odbora sklicuje in vodi...

Seje plenuma se vršijo po potrebi, vendar najmanj dvakrat letno. Seje izvršnega odbora pa po potrebi, vendar najmanj enkrat mesečno. V plenum se kooptira zastopnika lovske sekcije JA in vsakokratnega urednika LOVCA.

Seja se mora sklicati, če to pismeno zahteva nadzorni odbor ali vsaj 13 članov plenuma.

Seje so sklepčne, če je navzoča vsaj polovica članov plenuma, oziroma izvršnega odbora.

Člen 23.

Člani plenuma so lahko razrešeni svoje funkcije, če ne delajo in če se kljub pravilnemu vabilu neopravičeno ne udeležujejo sej. O tem sklepa plenum po zaslišanju prizadetega...

K členu 32. se doda:

Kazenski predpisi: Plenum Lovske zveze LRS lahko kaznuje upravni odbor Okrajne lovske zveze ali posamezne člane odbora z opominom ali z izključitvijo iz lovske organizacije zaradi neizpolnjevanja pravil lovskih organizacij in ostalih lovskih predpisov ali posameznih določenih nalog.

Plenum Lovske zveze LRS lahko Okrajni lovski zvezi stavi predlog v kaznovanje posamezne lovske družine, če prekršijo pravila lovske organizacije ali ostale lovske predpise.

Prav tako lahko preko Okrajnih lovskih zvez za družine stavlja predloge v kaznovanje posameznih članov lovskih družin.

Zoper izrečeno kazen imajo pravico pritožbe:

- a) posamezni člani na Okrajno lovsko zvezo,
- b) družine na Lovsko zvezo LRS,
- c) okrajne lovske zveze na občni zbor Lovske zveze LRS, v 15 dneh po prejemu pismenega obvestila.

Vložena pritožba odloži izvršitev kazni.

Soglasno je bil sprejet sklep, da se Lovske podzveze v bodoče preimenujejo v »Okrajne lovske zveze«.

Nadalje je bil soglasno sprejet samostojni predlog Lovske podzveze Ljubljana, ki se glasi:

1. Naj Zveza ukrene vse potrebno, da se bo municija razdeljevala preko Lovske zadruga rednim članom, ki se izkažejo z veljavnim orožnim listom in lovsko izkaznico;

2. odpravi naj se dvotirni sistem poročanja, to je po upravni in lovski liniji; opusti naj se zahteva o staležu vran, srak, šoj;

3. da ne more biti nekdo član dveh sosednjih lovišč iste kategorije, kar velja za bodoče;

4. da se izvršuje odstrel divjih prašičev na lovsko pravičen način, po možnosti s kroglo iz risane cevi in se opusti zasledovanje divjih svinj v času vodenja mladičev;

5. prepoved odstrela jerebic naj se podaljša še za eno leto. V loviščih, bogatimi z jerebicami, naj se izvrši odlov živih in zamenja za fazane;

6. pri Lovski zvezi naj se ustanovi centralni gojitveni fond, v katerega plača vsak član enkratno vsoto din 100.—. Znesek se vplača do 30. junija t. l.;

7. da skliče Zveza vsaj enkrat na leto posvet predsednikov Lovskih podvez.

Na občnem zboru je bila izvoljena komisija za sestavo sklepov, ki je zborovalcem predlagala v odobritev sledeče sklepe:

I. ORGANIZACIJSKE NALOGE:

1. Utrditev in ureditev organizacijske mreže celotne lovske organizacije v republiki.

2. Lovska zveza LRS, Okrajne lovske zveze in lovske družine naj pod vidiki pravičnega lovskega gospodarstva dokončno začrtajo področja posameznim lovskim družinam in podzvezam; za dvig strokovnega lovskega znanja naj Okrajne lovske zveze in lovske družine organizirajo večkratna predavanja, dalje preglede trofej, lovskih pušk, lovske razstave v okrajih itd. Lovske družine in Okrajne lovske zveze naj dopolnijo in po potrebah posameznih lovišč spremenijo svoje družinske pravilnike tako, da se bo lovstvo pravilno in sorazmerno razvijalo na vseh področjih; podobno naj v pravilnikih določijo način lova in plan odstrela. Okrajne lovske zveze so dolžne pravilnike pregledati in kontrolirati njih izvajanje.

3. Tesno sodelovanje Lovske zveze z Upravo za lovstvo in upravo državnih lovišč.

II. LOVNO GOSPODARSTVO:

1. Za dvig staleža in osvežitev krvi v loviščih Slovenije so posamezne lovske družine po načrtu, ki ga izdelala Lovska zveza, dolžne prispevati posamezne vrste žive divjadi. Lovske družine, ki jim je po tem gojitvenem načrtu divjad dana na razpolaganje, so dolžne, da živo divjad prevzamejo.

2. Lovska zveza naj išče možnosti, da se omogoči nabava lovskih pušk — risanic.

3. Ker oddaja divjačine odpade, naj posamezne lovske družine sklenejo pogodbe z bližnjimi gostinskimi podjetji in menzami, katerim bodo na svoj račun dobavljale divjačino.

III. UREDITEV LOVIŠČ:

1. Uvedba medsebojnega tekmovanja Okrajnih lovskih zvez za čim uspešnejšo ureditev lovišč in gojitev divjadi ter pokončavanja roparic, ter naj zato pripravi poseben pravilnik.

2. Dograditev fazanerije v Vurbergu z vsemi potrebnimi stavbami.

3. Organizacijska ureditev gojitvenih lovišč Ljubljanski vrh, Ljubljansko polje in Vurberg.

IV. LOVSKA PROSVETA:

1. Skrb za pomnožitev dopisnikov v lovsko strokovni list.
2. Izdaja II. dela knjige NAŠ LOV.
3. Nadaljnja izpopolnitev strokovne knjižnice Lovske zveze LRS.
4. Skrb, da dobijo lovske družine za izpite ustrezno literaturo in ostale učne pripomočke.

V. KINOLOGIJA:

1. Lovska zveza LRS naj v sodelovanju s KUS in kinološkimi odseki v lovskih organizacijah doseže čimprej zadostno število čistopasemskih psov in ukrene, da se uveljavi zakon, ki določa lovljenje s čistopasemskimi psi in predlaga kinološki organizaciji, da maksimira cene poedinim psom pasemskih grup.

2. Nuditi kinološkim organizacijam pomoč pri šolanju psov, prirejanju smoter in tekem.

VI.

Skrb za pravilno in prikladnejšo distribucijo lovske municije.

VII.

Skrb, da se oddajo vse kože in kožuhovina pravilno pripravljene Lovski zadrugi.

VIII.

Likvidacija vseh lovskih prekrškov do 31. decembra 1951.

Vsi stavljene predlogi so bili soglasno sprejeti.

Izvoljen je bil plenum, ki je na svoji seji takoj po občnem zboru izbral izvršni odbor, in sicer:

predsednik — dr. Jože Benigar

podpredsednik — Ive Krevs

tajnik — dr. Milan Dular

blagajnik — Andrej Flajs

načelnik odseka za propagando — dr. Jože Rant

načelnik odseka za planiranje — Viktor Herfort

načelnik odseka za lovsko streljanje — Alojzij Drenik

načelnik odseka za vzgojo kadrov — Miran Košmelj

načelnik odseka za lovsko statistiko — Matevž Hace

načelnik odseka za lovsko literaturo — Cene Kranjc

načelnik odseka za kinologijo — Ljuban Zadnik.

Ostali člani plenuma so od vsakega Okraja lovske zveze po eden, in to: Celje — Stane Kokalj, Črnomelj — Vinko Fabjan, Dol. Lendava — Ivan Kranjc, Gorica — Lado Kerševan, Grosuplje — Adalbert Cerič-Ceraj, Ljubljana — Ivan Rojšek, Ljutomer — Vekoslav Španger, Maribor — Alojzij Lakner, Mur. Sobota — Ciril Tručl, Novo mesto — dr. Dušan Smodej, Poljčane — Gregor Ocvirk, Postojna — Jože Kristen, Ptuj — Martin Klemenčič, Radgona — Ivan Levar, Idrija — Mirko Lampe, Ilir. Bistrica — Jože Černač, Kamnik — Stane Gregorc, Kranj — Dragi Vraničar, Krško — Branko Medved, Radovljica — Miloš Kelih, Kočevje — Drago Bižal, Sežana — Ivan Tavčar, Šoštanj — Anton Berložnik, Slovenj Gradec — Anton Černač, Tolmin — Franc Ivančič, Trbovlje — Stanko Dolanc, Trebnje — Vladimir Berce.

D.

Redni letni občni zbor Glavne lovske zveze FLRJ v Beogradu

se je vršil 6. maja 1951 v Arandjelovcu. Na občnem zboru so bile zastopane vse lovske zveze republik po delegatih. Občni zbor je vodil podpredsednik dr. Janko Lavrič.

Po izvlečku iz stenografskega zapisnika: Iz poročila o delu Uprave glavne lovske zveze od 16. oktobra 1949 do 6. maja 1951 posnemamo: Delo odbora se ni moglo razvijati v takem obsegu kakor je bilo predvideno. Bilo je mnogo stvarnih in objektivnih zaprek. Oskrbovanje z lovskim materialom ni bilo zadovoljivo. Nabavke netilk podjetja Krušnik so daleč zaostajale za pogojeno množino, še bolj pa kakovost netilk. Tudi nabava netilk iz Italije ni mogla pokriti potreb. Razdeljevanje lovskega materiala je prešlo v pristojnost Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo vlade FLRJ, kakor tudi sklepanje pogodb za proizvodnjo materiala. Svetu za kmetijstvo in gozdarstvo ni uspelo, da bi bil dobil potrebne devize za uvoz municije. Tulci za šibrenice so se porazdeljevali posameznim republiškim lovskim zvezam po posebnem ključu. Vendar proizvodnja tulcev tovarne v Kranju ni zadostovala. Proizvodnja klobučevinastih čepov je bila v tem poslovnem času docela neznatna. S smodnišnico Kamnik je bila za leto 1951 sklenjena pogodba za 70.000 kg črnega smodnika.

Statistika in evidenca o izvrševanju lovskega plana je bila zaradi nerednosti poročanja posameznih republiških zvez močno pomanjkljiva. Za leto 1950 je poslala statistiko samo Lovska zveza LR Slovenije. Tudi s podatki o izdelavi splošnega perspektivnega lovskega plana ni bolje. Po stanju od 31. decembra 1950 šteje Lovska organizacija FLRJ 1.532 lovskih društev (družin) z 99.850 člani. Od tega ima Lovska zveza LR Srbije 44.138 članov, Hrvatske 27.000 članov, Slovenje 8.907 članov, Bosne in Hercegovine 9.073 članov, Makedonije 8.132 članov in Črne gore 2.600 članov. Leta 1949 je bilo 98.925 članov, leta 1948 92.119 članov, in leta 1947 79.358 članov.

Odkupne cene za kožuhovino, kože in divjačino so se izenačile za vso FLRJ.

Dela se na tem, da se čimprej zgrade tovarne za lovsko orožje, za lovsko municijo, netilke in ves drug potreben lovski pribor. Kot lovski strelski šport se skuša uvesti streljanje na glinaste golobe. Zapraka v tem je za enkrat pomanjkanje ustrezne municije. Kinološki Zvezi FLRJ je dala Glavna lovska zveza 100.000 din podpore in poleg tega nekaj za razstave, vsega skupaj 115.000 din za pospeševanje kinologije. Glavna lovska zveza je stavila tudi svoje predloge glede enostavnejše in hitrejše distribucije lovskega materiala.

Po naklonjenosti maršala tovariša Tita je bilo Zvezi omogočeno včlanjenje Jugoslavije v Mednarodni lovski svet v Parizu.

Po bilanci od 31. decembra 1950 znaša imovina Glavne zveze 477.630.—dinarjev, dne 30. aprila 1951 pa 484.630.—din. Občni zbor je podelil na podlagi poročila kontrolnega odbora Glavnemu odboru razrešnico.

Občni zbor sklene, da naj se prihodnji redni občni zbor vrši v prvi polovici maja 1952 v Sarajevu. Sklene se tudi, da naj lovci, premeščeni v drugo republiko, v novem društvu (družini) ne plačajo nobene članarine, ako so svoje obveze v starem društvu izpolnili.

Organizacijska struktura glavnega odbora se spremeni tako, da bo en predsednik, dva podpredsednika in dva sekretarja. Poleg tega pa Svet (uprava, plenum, upravni odbor), ki obstoji poleg predsedništva še iz po dveh zastopnikov vseh republiških zvez, ter občni zbor, in kontrolni odbor štirih članov.

Predračun za leto 1951 znaša din 775.000.— dohodkov in ravno toliko izdatkov.

Za nadaljnjo poslovno dobo so bili izvoljeni: za predsednika dr. Vlado Velebit, za prvega podpredsednika general Šiljegović Boško, za drugega podpredsednika Miloš Carević, za organizacijskega sekretarja Aleksander Savić, za administrativno tehničnega sekretarja Ljubiša Ivković. Blagajnik bo v bodoče honoriran kot uslužbenec. Odgovornost za blagajno pa nosi ves poslevoedeči odbor. 8.

I. Pravilnik

o podeljevanju nagrad za uplenjeno škodljivo divjad in roparice v tekmovanju Okrajnih lovskih zvez.

(Sklep občnega zbora Lovske zveze LRS dne 29. IV. 1951.)

Člen 1.

Nagrade se podeljujejo za pokončane roparice in škodljivo divjad, ki je bila uplenjena med 1. majem 1951 in 30. aprilom 1952.

Člen 2.

Za uplenjeno škodljivo divjad in roparice je določeno naslednje število točk:

1. lisica	10 točk
2. klateči se in loveči pes	15 točk
3. kragulj in skobec	10 točk
4. potepajoča se mačka	5 točk
5. podlasica	3 točke
6. vrana, sraka in šoja	2 točki
7. dihur	5 točk
8. kuna	20 točk
9. za divjega lovca in zankarja, ki je bil oblastveno kaznovan	200 točk

Člen 3.

Podeljenih bo pet nagrad v skupnem znesku 100.000 din.

Člen 4.

Nagrade se bodo podeljevale po vrstnem redu onim Okrajnim lovskim zvezam, ki bodo dosegle najvišji količnik, ki se dobi, če delimo skupno število točk za vse uplenjene škodljive divjadi in roparice s številom članov, včlanjenih v tisti Okrajni lovski zvezi.

Člen 5.

Okrajne lovske zveze morajo poslati seznam o uplenjenih roparicah in škodljivi divjadi Lovski zvezi LRS najpozneje do 15. maja 1952. Dokaze (kremplje) naj zberejo od lovskih družin in jih hranijo zaradi

morebitne kontrole; za uplenjene lisice, pse, mačke, podlasice, dihurje in kune pa velja kot dokaz potrdilo Lovske zadruga o oddanih kožah. Seznam naj obsega:

- a) ime uplenjene škodljive divjadi ali roparic,
- b) število uplenjenih živali,
- c) število točk za 1 žival,
- č) skupno število točk,
- d) število članov Okrajne lovske zveze po stanju 31. decembra.

Člen 6.

Za točnost in pravilnost prijav za podelitev nagrad je kolektivno odgovoren odbor Okrajne lovske zveze tako gmotno kakor disciplinsko.

Vzorec poročila:

SEZNAM UPLENJENIH ROPARIC IN ŠKODLJIVE DIVJADI ZA LETO 1951.

Okrajna lovska zveza			
Upljenjena divjad in roparice	Število	Število točk za kos	Skupno število točk
lisic	45	10	450
psov	30	15	450
mačk	50	5	250
kraguljev in skobcev	100	10	1000
vran, srak, šoj	500	2	1000
podlasic	10	3	30
dihurjev	10	5	50
kuna	—	—	—
krivolovec, zankar	—	—	—
Število članov 250			3230 : 250 =
			12,92

II. Pravilnik

za tekmovanje Okrajnih lovskih zvez za prehodno zeleno zastavico.

Da se poživí razgibanost in delavnost pri Okrajnih lovskih zvezah in pri lovskih družinah ter s tem dvigne lovstvo na višjo kulturno stopnjo in raven, je izvršni odbor Lovske zveze LRS sklenil, da se uvede tekmovanje med Okrajnimi lovskimi zvezami po naslednjih točkah:

1. katera Zveza bo dosegla največ točk pri tekmovanju za nagrado za pokončevanje roparic in škodljive divjadi;
2. katera Zveza bo pošljala ob določenem roku predpisana periodična in vsa ostala poročila ter v redu plačevala članarino in vse ostale denarne prispevke;
3. katera Zveza bo imela največ in najboljša strokovna predavanja;
4. katera Zveza ima največ terenu primernih šolanih psov čiste pasme;
5. katera Zveza bo kvalitetno pripravila najboljše kože in jih oddala pravočasno Lovski zadrugi;
6. kaj in koliko so Zveze napravile za izboljšanje staleža divjadi in osvežitve krvi (nabava in oddaja žive divjadi, naprava solnic, prež itd.);

7. katera Zveza je največ prispevala in dala pomoči pri pogozdovanju, popravilu cest in pri drugem prostovoljnem delu v prid skupnosti;
8. katera Zveza je najboljše sodelovala s svojimi lovskimi družinami;
9. katera Zveza je najboljše pripravila in izvedla svoj letni občni zbor.

Okrajna lovska zveza, ki bo dosegla po Pravilnikih I. in II. največ točk, bo prejela poleg denarne nagrade, določene pod točko 3 Pravilnika I., tudi prehodno zeleno zastavico, ki jo obdrži naslednje koledarsko leto. Če si Okrajna lovska zveza osvoji prehodno zastavico trikrat zaporedoma ali petkrat v presledkih, preide zastavica v njeno trajno last.

Jesenske vzrejne in poljske tekme ptičarjev v Ljutomeru

dne 1. oktobra 1950

Lovska podzveza v Ljutomeru je letos organizirala tekmo ptičarjev, kar je zelo razveseljivo in hvalevredno, saj ptičar spada v tamkajšnja lovišča.

Tekme se je udeležilo 13 psov, od katerih dva nista mogla tekmovati, ker njihovi lastniki ne morejo dokazati njih porekla. Pasji material je prav dober in je lastnikom treba dati priznanje za njihov trud pri vzreji.

Psi so po zasnovi vsi zelo dobri in so sposobni za nadaljnjo vzrejo. Podzvezi priporočamo, da nabavi še kako psico iz druge linije, ker bo s tem mogoče vzrediti še boljše mladiče.

Pri izvedbi tekme nas je oviralo izredno slabo vreme in pa tudi nepri-meren čas. Za bodoče je treba pripraviti tekme za 14 dni kasneje, ko bosta ajda in kuruza že pospravljeni in divjad zopet umirjena, ali pa 14 dni prej.

Vodniki še niso dovolj pripravljeni za tekmovanje in jim tudi način tekmovanja ni dobro poznan; videlo se je, da so še brez izkušenj, vendar pa so pokazali veliko zanimanje in veselje do šolanja ptičarjev. Na poljski tekmi sta dva psa pokazala perfektno znanje v izdelovanju vlečke in v donašanju, ostali pa v teh dveh disciplinah še niso dovolj izvežbani. Vodnikom sem dal potrebna navodila in upam, da bodo to kmalu popravili pri svojih psih. Lovski podzvezi pa sem priporočil, da v prihodnjih mesecih organizira kratek tečaj s predavanji izkušenega vodnika za vse vodnike in ljubitelje ptičarjev.

J. Š.

IZ LOVSKEGA OPRENIKA

ROPARSKI MEDVED USTRELJEN

Poročali smo že, da se je v zadnjem tednu marca letos pojavil medved, ki je po vaseh v Slemenih ter bližnji in daljni okolici ropal prašiče iz svinjakov. Sodiijo, da je bil to tisti medved, ki je v preteklem letu v ribniški in sodraški dolini ropal čebeljnake ter vdiral v ovčje staje in zajčnike. Mnogo preplaha, strahu in škode je napravil v enem tednu, ko ga je končno 30. marca dopoldne pri Sv. Gregoriju doletela smrt. Ko je bilo od oblasti izdano dovoljenje za odstrel, sta lovca Levstik Franc in Žužek Lojze iz Dvorske vasi pri Velikih Laščah jela v na novo zapalem snegu zasledovati medveda in sicer od mesta, kjer je na školovici izvršil svoje poslednje razbojništvo. Pod Pustim hribom sta ugotovila, da je medved zlezal na debelo hojo in ju je z višine kakih 10 ali 12 metrov radovedno opazoval. Vsak je oddal po en strel z idealko na medveda, ki je zdrsnel s hoje. Na tleh sta oddala nanj še vsak po en naboj PP — za-

radi gotovosti. Medvedka je tehtala 93 kg.

Iz obnašanja živali bi se dalo sklepati, da je bila močno sestradana, pa tudi vajena ljudi in človeških selišč. Svinjake je znala ta medvedka mojstrsko odpirati in nobeni zapahi in bruni jo niso zadržali. Le plotovi iz bodeče žice, ki so jih končno ljudje postavili okrog svinjakov, so mrcino ustavili. Značilno je, da se zver nikakor ni dala odpoditi in oplasiti, ter je obiskovala svinjak za svinjakom in vas za vasjo. Živali tudi ni dosti motil trušč in obmetavanje s poleni, kamni in celo sekirami. Ob neki taki priložnosti, ko je medved mrevaril prašiča, je pogumen lastnik prašiča nad medvedom razbil stol, ne da bi se bil medved kaj za to zmenil in pustil motiti pri svojem poslu.

Uplenitev tega roparja je za tiste vasi pomenilo veliko olajšanje ter se je staro in mlado udeležilo medvedovega pogreba, ko so ga vlačili od vasi do vasi in hkrati v povorki častili oba hrabra lovca, ki sta jih rešila velike nadloge in strahu.

J. Oblak

DOBER PLEN

Franceljnov Jože iz Gorenje vasi je streljal na divjega prašiča blizu svoje hiše. Tako se je glasilo poročilo v začetku letošnjega februarja. Lovci smo se začudili, da so se pojavili tukaj ščetinarji, obenem pa razveselili. Pogon je bil napovedan za 2. marca v republiškem lovišču Triglav, ker se prašiči v naših lo-

višjih niso zadrževali. Okrog osme ure smo se našli na končnem zbirališču pri Kreku v Suši. Jaz sem dobil stojišče četrte ure od Krekovega doma in ker je bilo do pogona še dovolj časa, sem se podprl s skromno malico. Hladno je bilo in navzlic težkemu plašču in debelim rokavicam me je mrazilo. Vendar sem ves čas iz svojega zaklona pozorno opazoval okolico. Na lepem se nad menoj vzdigne močen šum, da mi je močno udarilo srce in sem napel petelina. Toda pojavile so se le štiri srne. Napetost v meni je popustila, razburjenje je bilo nepotrebno. Sumljivo se mi je pa zdelo, kaj je srnjad preplašilo. Čez kakih deset minut se oglase zaporedni strelji, pokanje je bilo vidno bliže, čul sem šum in krik. S puško v pripravljenosti sem prežal na vse strani. Tedaj mi udarijo na uho štirje strelji iz neposredne bližine. V tem hipu se od leve strani pojavi na 30 korakov pet črnih postav prašičev. V hipu sem imel puško pri licu in sem pomeril v največjega. Tedaj se prašiči ustavijo in prvi kot največji je ostal za debli tako, da sem pomeril samo zadnjo plat. Zato sem pomeril na drugega in sprožil risanico. Ščetinar je bil takoj na hrbtu in svinja, ki je bila na čelu, se požene naprej. Drugi strel jo je ustavil in vrgl na tla. Naglo menjam naboj in ponovno streljam na svinjo, ki se je brecajoč privalila meni prav pod noge. Moral sem jo ukrotiti še z idealko, iz neposredne bližine. Medtem se eden prascev primotovili v bližino, ki ga prišli tovariš zgreši s kroglo. Zato sem ga podrl s šibrami. Ko sem potegnil vse tri prašiče na kup, sem na vse grlo zavriskal, ker takega plena še nisem doživel in ga ne bom nikoli pozabil. Svinja je tehtala 76 kg in je imela v sebi pet zarodkov. Pujsa sta pa tehtala 30 oziroma 26 kg. Lovec Demšar je

uplenil svinjo s šestimi zarodki, tretji lovec pa še enega pujsa. Razume se, da smo šli na velik zadnji pogon s svinjsko pečenko. Lovcev nas je bilo 18 in smo všteto zarodke, skupaj pokončali 16 ščetinarjev.

Janko Zabukovec,
L. d. Savodenj

HRABRI LOVCI NA JAZBECE

Nekega jesenskega večera, leta 1947, smo bili zbrani v domačiji pri Blažonovih na Nanosu. Bila nas je lepa družba. Pri dobri kapljici zlatorumenega vipavca in v družbi deklet ter ob zvokih Matičetove harmonike nam je prav prijetno mineval čas ob vseh vrstah modernih in nemodernih plesov. Gustel je bil kralj plesa, saj pa je tudi lep fant.

Naš lovski načrt pa ni bil ples. Že pred nočjo smo se domenili, da gremo pogledat za jazbeci. Ker po pravih jazbec ne izstopa pred 23. uro, smo se pridružili veseli družbi. Ob 23. je vsak vzel svoje orodje: eden gnojne vile, drugi ključ za pukanje sena, tretji sekuro, četrta debelo gorjačo, peti luč itd. Imeli smo pa tudi eno lovsko puško in dva odlična psa. Eden izmed odličnih Bobi je bil »čistokrvni« križanec, imel je eno uho pokonci, drugo pa klapasto. Temnosive barve je bil, po hrbtu črn s svetlejšimi madeži, po postavi brak-jazbečar. Imel je pa tudi štiri oči, katere so ga delale dokaj simpatičnega. Drugi je bil ovčar križanec Luks, še danes odličan za jazbeca, čeravno mu manjka polovica spodnje čeljusti, katero mu je odtrgal star jazbec.

Sedem nas je bilo. Od Blažonove domačije smo šli — vse po načrtu — proti Furlaniji, čez Pelc na Soline, okoli Orlovž na Ravnik, proti Osredkom; od tam k Margonu, Bajcu, Strgarjevim, Leškova meja, potem navzgor proti Abramovim in nazaj k Blažonu.

Z vrh Furlanije se je videlo tja nekam v Istro, mislim v Izolo ali Koper ter proti Občinam nad Trstom. Na desno je mežikala z lučkami oddaljena Gorica.

Noč je bila lepa in mirna. Korakali smo oprezno skozi gost borov nasad od Pelca navzdol proti Solinam, kjer smo računali na prvi uspeh. Naenkrat zaslišimo nek čuden glas, podoben razdraženemu biku. Hrabrejši so začudeno spraševali, kaj neki mora to biti. Jaz seveda, po mojih izkušnjah iz knjig sem jih pomiril, da je to jelen. Prepričeval sem jih, da ne bo nič hudega.

Luks se je začel po tem dogodku zapletati pod noge njegovega gospodarja, Bobi pa meni. Luksa je njegov gospodar nekajkrat užgal čez hrbet in ga bodril k iskanju. Mojemu Bobiju pa nisem nič rekel, bil je že tako inteligenten, da ni nič ubogal.

Na Solinah, kjer je na desno mali bukovi šop dreves, na levo goli hriček in kjer se pred nami začne mešana gozdni sestoj, ki se vzpenja proti Zasedi, Bisagam in Orlovšam, zaslišimo ponovno tuljenje. To tuljenje je bilo bolj ostro od prvega. Bilo je nekako grozljivo in se je stalno ponavljalo.

Stopili smo v krog in jeli ugibati, kaj neki naj to bo. Še nikdo od nas ni slišal takega glasu, posebno še, ker je prihajal iz neposredne bližine. Moj Bobi se je zaril kar v brinov grm, Luks je pa po pasje stisnil rep in se nam ril med noge. To nam je še bolj vzelo hrabrost. Brž sem predlagal, ker potrpljenje in hrabrost sta mnevala, da naščuvamo pse, mi pa da vsi kričimo. Na ta način sem mislil, da se bo »strašilo« zbalo in zbežalo. Moj predlog je bil sprejet in na povelje: Luks—Bobi, dajta! sta začela psa lajati na ves glas, ne da bi se oddaljila od

nas, mi pa kričali tako, da so nas gotovo slišali na Colu in Podkraju. Po končani prireditvi smo počakali nekaj dihov, nakar je začelo še močnejše tuljenje. Tedaj smo mislili, da se Nanos podira. Slišali smo, kako so pokale suhe veje pod težkimi nogami »strašila«, katero se je vedno bolj bližalo. Moj prijatelj Gustel je rekel, da je to globokejši glas od zvona iz cerkve v Logu pri Vipavi. Z nami je bil tudi neki 14 letni pastirček. Ta se je začel tresti in jokati, mi pa smo se toliko ohrabрили, da smo se vrnili in premenjali načrt, ter šli kar iz Solin nad Orlovšami na Ravnik, da ne bi bili »strašilu« v napotje.

Ubirali smo jo urnih korakov proti Ravniku. Spočetka smo mislili, da »strašilo« stoji vedno na mestu. Ko smo pa prišli na Ravnik, smo ugotovili, da nas zasleduje, zato smo jo urnih krač ubrali po bližnjici, kar nazaj na domačijo k Blažonu, od koder smo izpred hiše še slišali iz Ravnika grozeče glasove.

*

V jeseni leta 1949 sem ponovno hodil v noči po tistih krajih, kjer je pred dvema leti strašilo. Bil sem sam. Imel sem v rokah mojo bokarico. Strašilo je vso noč, a jutraj, ko je že sonce sijalo, je eno od tistih »strašil« obležalo. Danes njegov okras krasi mojo sobo.

Mirko Jež, Vipava

ORLI V SAVINJSKIH PLANINAH

Ko sem pred nekaj leti opazoval na severni strani Križevnika na razdaljo kakih 200 m tropič mirno pasočih se gamsov, se je nenadoma pripeljal nekje od zgoraj velik ptič. Vsedel se je kakih 10 m od gamsov na skalo. Gamsi so v trenutku skočili skupaj. Kozlički so se tiščali tesno k svojim materam, ki so se oglašale z svojim eek ekk, vsi pa so napeto zrli v velikega ptiča. Skozi

dalnogled sem prepoznal orla, ki je skoraj nepremično sedel na skali, le glavo je od časa do časa nekoliko okrenil. Redka slika. To je trajalo kakih 10 minut, nakar so me gamsi zavohali in se umaknili. Odpeljal se je tudi orel, ne da bi gamsem kaj storil. Videl sem orle pozneje še večkrat, toda le na večjo razdaljo.

Lansko pomlad pa so videli na južni strani Ojstrca, kako je grabil leto starega srnjačka. Posrečilo se mu je, da ga je potegnil čez neko skalo, kjer se je srnjak ubil in ga je orel potem raztrgal. Tam v bližini, pri Knezu, pa so videli preteklo jesen, kako je orel na njivah napadel nekaj dni staro jagnje pri ovci. Ovca se mu je postavila v bran in na kričanje domačih so orla le odpodili. Videli so tudi, ko je sedelo v bližini mrtve ovce na skali pet krokerjev. Naenkrat krokerji preplašeni odlete in na tisto mesto je sedel orel.

Pri nekem obhodu pod Strelovcem sem videl preteklo jesen, ko se je orel dvignil s tal. Radovednost me je gnala tje, kjer sem našel ostanke jagenjčka. Torej sem ga zmotil pri malici.

Orel je zaščiten. Saj je redkost in tudi lep pogled je, kadar mogočno kroži okrog gofskih vrhov, kjer je njegovo domovanje že od nekdaj. Res je pa tudi, da lovca zazebe pri srcu, ko ga gleda in se spomni, kako občutno škodo dela med divjadjo.

V. F., Solčava, 31. III. 1951.

SMOLA

Pri lovcih se dostikrat čuje o smoli. Pa to ni tista smola, ki jo smolarji pridobivajo v gozdu kakor bi kak nelovec mislil. Konrad in Andrej sta jo sama doživela in občutila.

V januarju 1951 sta hodila za divjimi racami. Ker jih ob potoku ni bilo, sta krenila k Dravi. Pre-

iskala sta strugo reke, a brez uspeha. V svoji lovski strasti sta prodirala na otoke Drave, kar se jima je zaradi nizke vode tudi posrečilo. Tudi tu, kjer je včasih kar frfotalo vse polno rac, nista našla zaželenih ptic, da bi streljala. Vsa zaverovana v lov niti opazila nista, da voda stalno in hitro narašča. Večerilo se je in sta se spomnila, da bo treba kreniti proti domu.

Toda kaj zdaj, čez močno deročo in globoko vodo nista mogla. Andrej se spomni službe na železnici, kjer je točnost na prvem mestu in reče Konradu, da mora na vsak način nocoj priti domov. Nekaj časa sta hodila po otoku gor in dol, ter iskala mesta, kjer bi se dalo priti na drugi otok in s tega na obrežje. Voda je bila povsod visoko in valovi močni. Spet se je spomnil na železnico ter je hotel junaško bresti vodo. Konrad pa je čakal, kako bo Andreju uspelo, ki ima škornje, nato bo še sam poskusil brez škornjev. Andrej je prišel v sredino struge, voda ga je začela podnašati, lovil se je sem in tja ter ni mogel ne naprej ne nazaj. Konrad je uvidel obupen položaj Andreja, ki je že klical na pomoč. Brž poišče podrto drevo ter ga porine v vodo, da se je Andrej ulovil za veje in se s pomočjo tovariša izkobacal na otok. Uvidela sta, da ne bo mogoče priti na obalo reke. Začela sta oddajati signalne strele v zrak. Toda ribiči in morda še kdo drugi niso vedeli, kaj pomeni to streljanje. Ko jima je zmanjkalo municije, sta začela klicati, kar pa tudi ni imelo uspeha.

Uvidela sta, da bo treba prenočiti na otoku. Napravila sta ogenj, pri katerem sta se grela in Andrej tudi sušil mokre škornje in hlače.

Prebila sta na otoku Drave zimsko noč kot Robinzona. Protj jutru je začela voda upadati in okrog osme ure se jima je posrečilo priti

na desno obalo in krenila sta proti domu s pajki v želodcu, ker prejšnje popoldne nista ničesar uplenila, da bi bila lahko večerjala.

Pravita, da jima bo ta noč ostala v trajnem spominu.

Jurij Cestnik, Hajdina

S PALICO UBIL DIVJEGA PRAŠIČA

Sredi marca t. l. je šel Pepe Gerzejov iz Vipave na Nanos obiskat svojo hčerko, katero je pred nekaj dnevi pustil pri Blažonovih zaradi spremembe zraka, ker je imela oslovski kašelj. Ko se je v popoldanskih urah vračal proti domu, mu je njegova psička Drina na Ravniku ob cesti dvignila neko divjad in jo glasno gonila po tamkajšnjem borovem nasadu. Pepe je mislil, da je psička dvignila dolgouhca ter ni polagal važnosti in je nadaljeval svojo pot. Gonja je trajala nekako dvajset minut, vendar se mu je zdela izredna, ker je psička gonila s posebnim nenavadnim glasom. Vrh Solin je psička gnala v njegovi neposredni bližini. Ustavil se je in hotel dognati, kaj goni. Naenkrat zasliši glas, kakor bi psička lajala na človeka. Skoči proti glasu in v borovi gošči opazi, da se mu bliža črnih. V prvem trenutku se je ustrašil. Ustrašila se je pa tudi žival in se sunkoma obrnila. Drina, ki je bila tik za prašičem, je to priložnost izkoristila, se zagnala v črnuhove hlače in trdovratno obvisela na ščetinasti koži. Žival jo je vlekla nekako dvajset metrov za seboj. Ker pa se je hotela rešiti nadleže, se je jela vrteti na mestu. Tedaj se je Pepe ojunčil in priskočil na pomoč Drini. Udaril je črnih s palico po glavi tako, da mu je s prvim udarcem izbil levo oko. Žival se je zapodila proti njemu z odprtim gobcem, a Pepe je žival brcnil z okovanim čevljem v rillec, s palico

pa udrihal po glavi črnih in ga omamil. Ko je žival obležala, jo je usmrtil z nožem, ki ji ga je zabil v čelo. Borba je trajala kakih petnajst minut.

Prav nič ni Pepe ponosen na to junaštvo, le želel si je pri tem delu, da bi žival pokončal po lovsko, s puško.

Plen je bil pujs, težak 42 kg.

Osebnost sem se prepričal pri raztelesenju živali, da pujs ni bil ne ranjen in ne bolan, kar je potrdil tudi živinozdravnik. Pečenka je bila okusna.

Mirko Jež, Vipava

Na eno meril — dve pogodil!

V januarju 1950 je bila mila zima, kar ni bilo po volji lovcem na divje race, ki jih zavoljo tople zime ni bilo. Meseca februarja pa je nastopila ostrejša zima in tudi snega je precej zapadlo na veselje lovcev, ki so pričakovali prilet rac v naše tople potoke. Nekega dne je pihal mrzel sever in precej je snežilo. V takem vremenu race rade preletavajo ves dan. Janez in Joža, oba tega dne prosta službe, sta se podala na lov. Križarila sta ob potoku in previdno opazovala, če bi kje bile zaželene race. Nič takega ni bilo. Vračala sta se že proti domači vasi vsak na svoji strani potoka, ko prideta do obreža, na katerem ob glavni cesti stoje hiše, potok pa je širši in precej porastel s trstjem in vodno travo. Joža se povzpne na obrež, da bi imel boljši pregled. Z višine opazi v potoku v travi glavo race. Po tihem opozori Janeza na pripravljenost, če bi race vzletele. Joža opazuje nekaj časa, in ko vedno vidi iz vode le glavo race, ustrelil. Raca zaprhuta in obleži.

Takoj za tem pride iz bližnje hiše gospodinja ter začne klicati svoje race »liba, liba, liba! Ker se nobena ne oglasi, vpraša lovca, če se pozna divja rasa od domačih. Joža

in Janez ji zatrdita, da se to dobro pozna in gospodinja se vrne v hišo. Lovca z dolgimi palicami izvlečeta ustreljeno divjo raco. Pa glej zlomka — Jože je videl samo eno glavo, sedaj pa sta v travi dve raci ustreljeni. Zadovoljna izvlečeta še drugo ter nadaljujeta z lovom. Pri brvi se sestaneta, ogledujeta raci ter začneta dvomiti, če sta divji. Malo ju je pogrelo in ni jima bilo do nadaljnjega lova.

Med potjo domov se ustavita pri pazniku, izkušnemu lovcu, da mu povesta o poteku lova in pokažeta plen. Po pregledu plena ugotovi čuvaj, da so to domače race in da bo gospodinja zastonj klicala »liba, liba«. Čuvaj je odnesel raci s priloženim potiskanim papirjem gospodinjini in rešil zadevo zadovoljivo na obe strani. Joža pa še danes tuhta, kako je moglo biti, da je v travi streljal na eno divjo raco, ustrelil pa dve domači.

Jurij Cestnik, Hajdina

Nagrade za uplenjene volkove

Poročali smo že o veliki škodi, ki jo delajo volkovi med divjadjo in domačo živino, zlasti v južnih predelih Slovenije. Odbor za pokončevanje volkov v Ljubljani je razpisal za uplenitev volkov visoke nagrade. Prve nagrade so bile podeljene: nadlovcu Uprave drž. lovišč Zamida Avgustu iz Občice za 2 uplenjena volkova 10.000 din, lovskemu čuvaju Uprave drž. lovišč Čimprič Ivanu iz Podpreske za 1 uplenjenega volka 5.000 din, lovcu lovske družine Draga, Grajš Francu 5.000 din za 1 volka, lovskemu čuvaju Uprave drž. lovišč Turk Jakobu iz Podpreske 5.000 din za 1 volka, lovcu lovske družine Draga—Podpreska, Cimrič Alojzu 5.000 din za 1 volka, lovcu Martinčič Matiji 5.000 din za 1 volka. Poleg tega prejmejo vsi nagrajenci še po 1.000 din za kože, če

so nepoškodovane ali po 500 din, če niso cele. Lovci moramo zatreti volkove čimprej!
D.

Mlade lisice v februarju

V petek 23. februarja se je napotil čuvaj L. d. Videm ob Ščavnicah Markovič Martin v službo v smeri kraja Galušak. Znanec ga je opozoril, da se v bližini njegove hiše nahaja lisičja luknja. Oba sta takoj odšla tja. Jazbečarja Aga in Adam sta smuknila v luknjo. Po daljšem čakanju se je vrnila iz luknje psica Aga in prinesla v gobcu še živega mladega lisjaka.

Sodeč po lajanju in cviljenju, ki se je slišalo iz luknje, je moralo biti še več mladičev, katere pa je verjetno raztrgal pes Adam, ki je zelo krvoločan. Iz luknje se je vrnil ves opraskan.

Valentin Kos, Galušak,
Slovenske gorice

Poročilo. Lovec Pintar je proti koncu februarja letos močno obstrelil volka, presledil je pa sedem volkov skupaj in tri posamezne, ki so vsi prišli iz državnega lovišča. Za 25. II. t. l. sem organiziral lov, a zaradi snega in dežja se nas je sešlo v domu v Travnici gori samo šest. Pregledali smo zgoraj vse naše lovišče, a svežih sledov volkov nismo našli. Pred kratkim so našli v sodraški gmajni poginulega srnjaka, ki sem ga dal prepeljati do »Brede«, da nastavimo volkovom in kunam. Pintar je šel navadno pogledat, če se je kaj ujelo. V bližini je zasledil kuno in šel po sledu. Bil je v bližini Dolinice pod Travno goro, ko sta pribežala k njemu že zelo upehani srni. Takoj se je pripravil in čakal, kaj bo. Po približno 8—10 minutah je opazil, da se mu približuje po srninah sledovih velik volk. Na petnajst korakov je streljal s PP in volk je po strelu

takoj omahnil, podrsal po snegu, se dvignil in se korakoma oddaljeval. Zaradi zasneženih vej in drevja je lahko streljal drugikrat šele na kakih 70 korakov, ravno ko se je plazil čez podrt smrekov vrh. Streljal je z idealno, žal previsoko, da je odbil samo nekaj dlake. Prvi strel je zadel volka v mehko, kri je bila pomešana z zelenkasto tekočino, dlakami in tudi koščicami, ki so mu padle iz črev. Zasedoval ga je in še trikrat prepodil z ležišča. Na nekem mestu je celo našel, da so mu izpadli še neprebavljeni parklji srne.

Nočilo se je že, zato je opustil nadaljnje zasledovanje potem, ko je ugotovil, da se je volk ustavil v goščavi v Kaličih pod Podkališko ravnico. Drugi dan je mislil, da bo volka kar pobral. Zato je hapak ravnal, ker ni o tem obvestil še druge lovce. Volk se mu je prevlekel v drugo goščavo, kjer pa so bile že prekopine in sledovi drugih volkov. Opustil je nadaljnje zasledovanje. Ker je moral ta dan k zdravniku v Ribnico, se je odločil, da bo naslednji dan nadaljeval s podrobnim iskanjem. Vedno je še upal, da volka dobi, čeprav je zapadel nov sneg, ki je zabrisal sledove. Pa se mu je izmuznilo šest jurčkov, kakor se je to pretekli teden dogodilo Samsu Francetu na Gori. Poginilo je tele in je nastavlil past za lisice. Namesto lisice se je ujel velik volk, potem ko je požrl že skoraj pol teleta. Nekaj časa je vlekel past s seboj in se je končno le nekam zagnetel. Grizel in tolkel je okoli sebe in po pasti toliko časa, da je ena čeljust pasti skočila iz tečajev in rešila volka. Pajnič pa je 20. februarja t. l. pod Fetnekom uplenil 120 kg težkega merjasca, ki so mu ga prignali slemenski psi. Prašič je bil že obstreljen v levo zadnjo nogo, a samo v meso toliko, da je krvavel.

Slemenci so ga streljali pod Gašpinovem okoli 1 ure popoldne in ga je Vuko držal skoro 4 ure čez vse grape in robove, od tam mimo Male Slivnice, Pugleda do Fetneka, kjer je stikal za prašiči France s svojo Bibo. Pajnič je prašiča streljal še dvakrat in sta bila oba strela smrtna, o čemer so se prepričali tudi Slemenci, ki so prišli drugi dan pogledat, kako je z njihovim strelom.

Po Novem letu so uplenili na kapsule in pasti do danes že 25 lisic, 2 kuni belici in 3 dihurje. France Vesel je danes pobral že deveto lisico. Pri »Bredi«, kjer je nastavljen srnjak, smo našli lisico. Tudi volk si je že dvakrat od prav blizu ogledal vabo. Gonči z Lazarškega je postal žrtev volkov. Upamo, da bomo še kaj uplenili, preden bo konec zime.

L. Lado, L. d. Sodražica,
25. II. 1951.

Izgubljeni srnjaček. Konec junija lani je neko popoldne šel Križajev Francelj od Sv. Duha z vozom na polje po zeleno krmo za živino. Ko pelje med njivami, zasliši z nekega ječmena nekakšen jok. Radoveden, kaj bi to bilo, gre gledat, a ko začne hoditi po žitu, glas utihne. Ko obstane in posluša, se vek zopet oglasi. Kmalu zapazi mlado srnico, staro po njegovem mnenju kaka 2 dni. Misleč, da je v bližini stara, se odstrani in gre po svojem opraviilu. Ker je pa Francelj lovec, je ves čas mislil, kako je prišla živalca tja, čeprav je gozd prav blizu. Ko se je v somraku vračal, je zopet čul, da živalca milo toži. Najde jo zapuščeno na istem mestu in zato jo vzame. Doma pripravi stekleničico mleka in potisne dudo srnici v gobček in živalca je strastno pila, ker je bila zelo lačna. Posteljo ji je napravil v veži in ji na vsake 3 ure nudil razredčenega mleka. Ta srnjaček je star sedaj že 9 mesecev ter zelo

močan in lep. Ljubko je bilo gledati, kadar mu je 4 letna hčerka nudila stekleničko z mlekom, kako je bil brž skokoma pri njej in pil. Izreden prizor za lovca, ljubitelja živali.

Olgica Hafner s srnjakom

Toda niso vsi ljudje taki. Ko je bil srnjaček star dobre 3 mesece, mu je nek surovež odbil nožico tako, da je komaj prišepal domov po treh nogah. Zopet mu je Francelj nudil prvo pomoč in slučajno došli živinozdravnik obvezo še popravil, tako da se je srnjaček v dveh mesecih popolnoma pozdravil. Sedaj ga ima na vrtu v ogradi, ker bi sicer čisto krotko žival gotovo kdo pokončal in pojedel. Le z Olgico in mamó gre včasih na sprehod, kjer prevrača kozolce in se prekucuje, da je veselje. Kako rad ima malo Olgico, se pa vidi na sliki. Taka krotka srna je pred mnogimi leti končala pod puško na Trati, kjer jo je tatiški lovec ustrelil skozi okno. Tedanji šef železniške postaje Škofja

Loka, Ogorevc je namreč imel krotko srno Fifi, ki je vedno hodila z družino imenovanega na izprehod. Včasih pa je šla tudi sama in neko noč na takem izletu jo je zatela smrt. Tako ima divjad veliko prijateljev, a še več sovražnikov, kar je dandanes žalosten pojav.

Franc. Tonja,
Sv. Duh pri Škofji Loki

Opazovanje. O občutljivosti pelikanov za strele s šibrami v glavo in vrat, poroča tov. A. Pirc v št. 9 in 10 »Lovca« iz l. 1950. S tem se popolnoma strinjам, posebno ker velja to za vse vodne ptice. V začetku jesenskih dni sem šel s ptičarko na jerebice. Pomikala sva se ob železniški progi, ki vodi na Redič. Malo naprej od železniškega mostu mi psica nakaže proti vrhu. Še prej sem nabasal puško z nabojema št. 8, ker močnejših nisem imel. Dospevši na vrh proge, se zaporedoma dvigneta iz potoka Ledave goski, na kateri oddam proti glavama zaporedna strela. Druga za drugo padeta v vodo, v velikih krogih se vrtita, s perutnicami tolčeta po vodi, da se je penila in škropila na vse strani, a dvigniti se le nista mogli. Mučen prizor za vsakega lovca. Zato sem velel moji psici, da ju aportira, kar je tudi z neko eleganco in samozavestjo izvršila. Streljal sem na približno 20 korakov, krvavih sledov nisem opazil.

Riko Koler,
Dolgovaške gorice 31. I. 1951.

Zgodnji zarod — mila zima. Dne 28. II. t. l. sem se popoldne napotil na pregled lovišča v spremstvu svojega ptičarja. Ko sva križarila po močvirnih travnikih, je pes obstal pred suhim grmom, obraslim s šašem in nakazal divjad. Oprezno sem se približal grmiču in skoraj nisem mogel verjeti svojim očem, ko sem v suhi travi zagledal vsaj 3 tedne

starega zajčka z belo liso na čelu. Pol ure kasneje se mi je podobno primerilo, na povratku domov pa sem na tak način odkril še tretjega zaspančka. Zajci, ki imajo bele lise na čelu, so bili od prejšnjih lovskih zakupnikov za časa predaprilske Jugoslavije uvoženi iz ČSR in se je ta rod do danes ohranil v našem lovišču.

Pripadam zeleni bratovščini že 28 let, pa se ne spominjam tako zgodnjega zajčjega zaroda, o čemer sem pripovedoval tovarišem, ki mi pa menda niso prav verjeli. Moja najdba kaže pa na to, da bi bilo zlasti ob milih zimah priporočljivo zaključiti odstrel zajcev že 31. XII. in ne šele po novem letu.

Štefan Premzl
L. d. Polskava

Municija za glinaste golobe. Medtem ko se od municije za lov zahteva predvsem velika prebojnost šiber, zahtevamo od municije za športno streljanje na glinaste golobe prvenstveno veliko gostoto in pravilnost raztrosa šiber. Tudi iz najboljših puške za glinaste golobe se ne morejo doseči tisti uspehi v streljanju na golobe z municijo za lov, kakor se dosežejo s specialnim basanjem nabojev za glinaste golobe.

Znano je, da močna basanja smodnika večajo premer raztrosa in razpršitve šiber, slabi naboji smodnika pa imajo pravilnejši in manjši raztros. Zato je treba, da municija za glinaste golobe vsebuje nekaj manj smodnika, a nekaj več šiber št. 12. Pri tem pa v teh nabojih po mednarodnih pravilih ne sme biti 36 g šiber. Pri uporabi brezdimnega smodnika je zmanjšanje smodnikovega naboja za kal. 12 0,1 do 0,3 gr pod normalnim nabojem, kar je odvisno od lastnosti posameznih vrst brezdimnega smodnika. Pri dimnih smodnikih to zmanjšanje znaša 0,5 do 0,7 gr. Za streljanje na glinaste

golobe so najustreznejši 70 mm tulci, za katere se uporabljajo 16 do 18 millimetrov debeli čepi, ki so prožnejši ter manj deformirajo (zmaličijo) šibre. Seveda je zato potrebno, da ima puška specialno nabojišče za naboj, dolžine 70 mm.

Ljubica Ivković, Beograd

Lovska družina Iga vas šteje 21 članov, od katerih je delovnih komaj 10, ostalim pa vise puške na klinih. Pred kratkim nas je zbudila vest, da so se priklatili v naše lovišče volkovi. Zato smo naredili pogon nanje. Udeležil se ga je tudi 78 letni lovec Razdrih Janez iz Snežnika. Vendar nismo imeli uspeha in smo se razšli. Meni se pa ni dalo iti domov in sem jo mahnil po svoje. V pršiču sem opazil sled lisice in po vsem sklepal, da ni daleč pred mano. Res sem jo kmalu ugledal kakih 300 metrov pred seboj, ko jo je mahala proti vasi, najbrž na večerjo. Kmalu je zginila v žlebasti poti, ki je držala proti vasi. To sem izkoristil in sem ji prestregel pot. Na kakih 40 korakov jo užgem in lisica se začne na mestu vrteti. Ko pa se ji hočem približati, jo ubere naprej, vlekoč zadnji nogi za seboj, ker je bila zadeta v hrbtnico. Nikakor pa jo nisem mogel doteči na strel in tako sva se podila naravnost v vas kaka 2 km daleč. Ko je videla, da zanjo ni rešitve, se je zatekla v odprt hlev požgane hiše. Zaprl sem vrata za seboj in v hlevu sklenil njene grešne račune. Ni bil sicer volk, vendar pa čedna lisica.

Jakob Levec,
13. III. 1951.

Gamsi na Velebitu in v Gorskem kotaru. Gamsi je v Sloveniji stalna divjad in posebno gorenjski lovci se pogosto srečajo z njim. Važen ni le kot divjad velikega lova, marveč tudi, ker ne dela skoraj nobene škode. Poglejmo, v katerih krajih Jugoslavije so še gamsi razen v slovenskih

planinah. Na Hrvaškem je še nekaj malih tropov — vsega morda nekaj nad trideset, kakor ugotavlja Mr. Antun Šooš v zagrebškem »Lovačkem vijesniku« — v Gorskem kotaru na skalovju nad Kolpo. Mnogo gamsov pa je po makedonskih, črnogorskih, bosanskih in hercegovskih planinah. O staležu gamsov v Makedoniji in Črni gori ni zaenkrat natančnejših podatkov, pač pa so bolj znane razmere v Bosni in Hercegovini pred drugo svetovno vojno. Bosna in Hercegovina sta imeli lepo število gamsov, toda le v državnih rezervatih Prenj-planina, Čvrnsnica, Diva Grabovica, Zelengora in Veleš. V sosednjih loviščih, ki po kvaliteti prehrane niti malo ne zaostajajo za državnimi rezervati, so gamsi dobesedno iztrebljeni. Po drugi vojni pa so se razmere tudi tam izboljšale, ker je prenehal prejšnji regalni sistem lova. Po regalnem sistemu je kupec lovske karte lahko lovil na vsem ozemlju Bosne in Hercegovine, razen v državnih rezervatih. Lovilo pa se je izključno s psi-goniči, »zečari«, kadar, kjer in kolikor je kdo hotel. O plenu se ni vodila evidenca. Naravno je tako »klanje« in stalno vznemirjanje divjadi imelo za posledico ne le iztrebljenje gamsov, marveč skoraj vse koristne divjadi. Nasprotno se je v državnih rezervatih smelo loviti le na podlagi posebnega dovoljenja za odstrel in brez psov. Odstrel se je vršil strogo po načrtu. Naj navedem nekaj podatkov iz knjige Milana Kneževića (Divokoza, 1934): V rezervatih Plasa, Čvrnsnica in Diva Grabovica je našteto na površini 32.652 ha 1.800, a na Prenju, ki obsega 24.592 hektarov, 800 gamsov. Do leta 1939, torej v petih letih, je skupno število naraslo od 2.600 na tri do štiri tisoč, kar dokazuje, da je stalež divjadi možno dvigniti tudi z načrtnim odstrelom, ker si o gojitvi nihče ni

delal posebnih skrbi. Klima in pokrajina v Bosni in Hercegovini ustrežata gamsom in zato se tam dobro počutijo. Paše je dovolj ob vsakem letnem času, ker se v snežnih zimah spustijo niže v doline, kjer sploh ni snega. V predelih okrog Prenj-planine je sneg redkost in četudi zapade, ne obleži. Kadar vrhove planin pokriva čebel oklep ledu in snega, se gamsi spuste do samega kanjona Neretve, kjer je kopno in sočne paše v obilju. Velebit je bil še pred leti dobro lovišče za razno divjad. Danes je prazen. O vzroku takega stanja piše dr. Josip Poljak v »Planinskem vodiču po Velebitu«: Gamsi so na Velebitu izumrli pred našimi očmi, prej pa jih je bilo veliko v raznih predelih tega gorskega masiva, ki meri v dolžino 165 km, v širino pa 20 km. Danes ni na vsem Velebitu niti enega gamsa; kar niso pobili ljudje, so raztrgali volkovi. Le imena vrhov spominjajo še na gamse (divokoze), Veliki, mali, ostri Kozjak, in pa trofeje v privatni lasti in v muzejih. Uničenje volčje zalege, proglasitev vsega Velebita za državni rezervat in potem naselitev hercegovskih gamsov je edina pot, da se obnovi stalež gamsov na Velebitu, kjer so življenjski pogoji za to divno divjad izredno ugodni.

A. S. Pirc

Neranljivi ruševac. Dogodilo se je na Poreznu. Popoldan je bil pomladansko krasen in prav tako tudi večer, ko smo počasi hodili proti koči na Poreznu. Gledamo po Baški grapi, ki se vedno bolj odpira našim očem. Po treh urah, ko se je že dobro zmračilo, smo pri koči in tisti hip pogleda tudi mesec izza vrha in oblike triglavsko pogorje s srebrno svetlobo. Proti jugu zagledamo luči mesta, ki nam približno zaznamuje krivično državno mejo na Krasu. Nočni mraz nas opomni, da stojimo pred kočjo ter da bi se pri ko-

zarcu vina v koči prilegla poštena lovska beseda.

Ob prijetni toploti in dobri kapljici se nam razvežejo jeziki, glavno besedo ima tovariš K., ki pripoveduje o starem ruševcu, ki že nekaj let po pobočju Porezna izkušene lovce vleče za nos. »Jutri me pa ne bo,« omeni med pripovedovanjem, »prav za gotovo ga dobim, samo ne vem, ali bi ga dal nagačiti ali bi si njegove krivce zataknil za klobuk.«

Spanja ni bilo mnogo. Že zarana smo bili nared in vsak je odšel na določeni kraj.

Vse je tiho, tam za Blegašem se začne svitati, luči na jugu blede, poraja se dan.

Tovariš P., ki nepremično sedi v zaklonu in mu jutranji mraz pošteno leze v kosti, zasliši komaj 5 do 6 metrov za seboj bučno frfotanje. Sapa mu zastane, rad bi se okrenil pa ne gre. Je pa tudi že prepozno, ruševce se je odpeljal čez rob. Kratko na to se pa že pred njim oglasi drugi, močno piha in skače, a v mraku se še vse medlo vidi, strel bi bil negotov. Pa ga oponaša. Ruševce se preleti in mu obstane na približno 50 korakov. Spet piha in se zaganja v zrak. Bi li streljal ali ne — v mraku daljava moti. Mogoče mi pride bliže — tako hitro premišluje P. in se skuša zdržati strela. Pa se le ne zdrži in užge.

Ruševce se niti ne zmeni za strel in piha dalje. P. pritisne v drugič. Zadeti je! Odskoči in pade. Toda ko pomoli lovec glavo izza zaklona, se plen spravi na noge in se spelje v ruševje. P. nekaj časa zdrži, a strast ga zmami in gre v ruševje pobirat zadeto ptico. Pod grmom zagleda polovico krivcev. »Gotovo sem mu jih odstrelil,« mu hitro šine po glavi. Zgrabi obstreljene krivce, a glej ga vraga, krivci mu odlete iz rok, a njegova hud sunek vrže kar na tla. Ru-

ševce mu ni hotel prepustiti polovico repa.

Vrača se proti vrhu in ko pogleda čez rob, spet je tam ruševce, ki pa previdno odleti in se vsede prav blizu zaklona, v katerem čepita K. in M. in se prav nelovsko pogovarjata. Tu začne spet pihati in plesati. Dva strela iz zaklona in ruševce se spet prevrne zadet v rušje.

Previdno zlezeta iz zaklona M. in K., a ne gresta takoj po plen, ampak jo zavijeta proti koči in z njima tudi P. Ruševce je itak težko zadet v grmu, pošteno naj se razboli in obleži, oni bi si pa medtem v koči na njegov račun nekoliko okrepčali. Na čast plenu se pokaže na mizi liter bržanke. Pa K. in M. le ne moreta zdržati. Komaj popijeta kozarec vina, že sta zunaj in iščeta plen.

Pa glej ga spaka, komaj 50 metrov od mesta, kjer bi moral ležati mrtev, spet piha ruševce in se zaganja v zrak, a ne daleč od njega še drugi. Ko zapazita bližajoče se lovce, jima je bilo špasa preveč in sta jo popihala.

Temeljito smo vse preiskali, kar zaradi redkega ruševja ni bilo težko, a našli nismo niti perjica. Tolažimo se, da bo letos bolje.

Ivan Arman, Podbrdo

Krmimo psa primerno. O tem se je že mnogokrat pisalo, toda malo je pomagalo. Neverjetno je, kaj mnogi lastniki psa smatrajo za pasjo krmo (hrano). Pogosto sem na svoje oči videl, da so psu opoldne, enkrat dnevno, prinesli in zlili v umazano črepinjo malo na vodi kuhanih krompirjevih olupkov ali mu vrgli zajemačo iz svinjskega kotla. To je bilo na vasi. V mestu je pasji jedilni list malo obsežnejši, ker je tudi človeška hrana bolj pestra. Gospodar meni, da naredi svojemu psu uslugo, če mu daje od vsega, kar on uživa, slano, kislo, poprano in

na koncu še kakšen ostanek sladkih izdelkov. Pes bi gotovo raje imel svežo telečjo kost. Kdo se čudi, če tak pes potem na sprehodu travo žre, da si želodec izčisti ali pa vneto pobere konjsko figo ali mrtvega vrabca. Nikakor pač ne more razumeti, da se pasje potrebe razlikujejo od človeških.

Kmečki pes morda izgleda dobro krmljen, navadno pa je rahitičen in za vsako delo nesposoben.

Drugi spet se trudijo, da bi psa čim bolj naravno odgajali in krmili. Pri tem delajo — morda nevede — napake, ki so psu zelo škodljive. Ko iztrebijo kako divjad, vržejo psu drobovino s črevami, ki jo pes seveda slastno požre. Morda ne vedo, da je v črevesju polno raznih zajedalcev, ki se v pasjih črevah hitro razvijajo in mu izsesavajo najvažnejše življenjske sokove.

So pa tudi taki, ki prepuste psu, da si sam najde hrano, ki mu je potrebna za življenje. Tak pes postane pohajkač in škodlivec, njegov gospodar pa bi moral odgovarjati zanj.

Kdo si ne želi imeti lepega, zdravega in sposobnega psa. Če je to njegova, posebno lovčeva želja, mora psa primerno krmiti.

Poklicni lovci z divjadjo bogatih lovišč so v tem pogledu na boljšem, ker jim je na voljo drobovina uplenjene divjadi, odpadki mesa in včasih tudi kak kos, ki za človeško prehrano ni primeren. Če psa včasih krmimo s takimi stvarmi, ki pa morajo biti kuhane, z dodatkom kakega mlevskega izdelka (ješprenj, kaša, koruzni zдроб itd.), potem psu le še manjka sveža kost. Drobovino treba skuhati neoprano in neočiščeno.

Lovci v mestih imajo priložnost nabavljati v klavnicah drobovino, mesne odpadke in podobno, ki jih je treba ravno tako pripraviti, oprati

ne pa tudi lahko dajemo surove. Brez kosti pa je težko.

Kdor svojega psa tako krmi, kakor to mesojedcem gre, naj ne misli, da bo imel tolstega, pač pa mišičastega in neutrudnega lovskega pomočnika.

A. S. P.

Zakaj nazaduje stalež jerebic?
Nemški lovec in biolog Willy Damm opazuje že dolga leta na Türińškem pojemanje jerebic, zajcev in fazanov. Ugotovil je, da strojno obdelovanje ni prineslo toliko škode kakor so prvotno domnevali. Zadnji dve leti pa je mala divjad in posebno poljska kuretina začela naglo izginjati. Vzroki so po ugotovitvah Damma naslednji: Vsled splošnega osiromašenja lovski zakupniki nimajo več možnosti za zimsko krmljenje, mnogi pa tudi ne mislijo na to. Hitro razmnoževanje roparic, posebno vran. O tretjem vzroku Damm ugotavlja tole: Pomladi je prejel umetno gnojilo, ki ga je zaradi pomanjkanja vreč razložil v odprti kolnici. Nekaj dni pozneje je opazil, da so njegove domače kokoši dobivale blede rože, postajale apatične in niso več nesle. Tudi hrane niso več jemale, pile pa so mnogo vode. Ko je zaklal tri bolne kokoši in jih natančno preiskal, je našel povečana jetra, ki so izpolnila skoraj vso prsno votlino. Opazujoč druge kokoši, je videl, da so zobale v kolnici umetno gnojilo. Naslednjega dne so bile bolne. Ko je bilo umetno gnojilo odpeljano in kolnica temeljito očiščena, so bile kokoši zdrave. Zato je upravičena domneva, da poljske kure poginjajo, ker zobljejo umetna gnojila, s katerimi Türińžani gnojijo svoje njive.

(Anblick) P.

Popravi v 5. št. str. 209, pod sliko besedo »Zalas« v »Zalaz«.

Iz lovske organizacije

OČE PTICEV

Na prisojni strani Pohorja živi član lovske družine Fram, Lubanjšek Jožef. Lubanjšek, star 72 let, je lovec-gojitelj. Največje veselje pa ima s ptiči, katere zna imenitno oponašati. V zimskih mesecih jim nudi vsestransko pomoč. Med letom pridno nabira razna semena, bučnice in razne sadne pečke, da lahko pozimi krmi svoje ljubljence. Na jablani poleg hiše ima postavljeno krmilnico. S košarico v rokah pride zjutraj iz hiše in z žvižgom prikljče ptičke k zajtrku. Iz vseh strani prifrčijo siničke, penice, ščinkavci, strnadi in drugi ptiči. Prav nič se ga ne boje in jemljejo zrnje tudi kar iz njegove roke, on pa kramlja z njimi in gleda, če so vsi prišli. Vsakega posameznega dobro pozna in takoj opazi, če katerega manjka.

Ko sem se nekoč pozimi ustavil blizu njegove hišice, sem opazil ščinkavca, ki se je držal okenskega okvirja in od časa do časa potrkal s kljunčkom po steklu. Kmalu zaslišim Lubanjškov prijeten glas in že ga opazim s košarico in nasmejanim obrazom na pragu hiše. Kje pa letaš in falotaš, da nisi preje prišel k zajtrku, in mu natrosi v krmilnico določeno porcijo. Brez strahu frči ptiček okoli njega in čaka v krmilnici na hrano, kakor kokoši okoli gospodinje. Ščinkavcu so se takoj pridružili še drugi ptički in mu veselo pomagali pri obilnem zajtrku. O ptičih ve toliko zanimivega pripovedovati, da ure kar hitro minejo. Za izkazane dobre to su mu pa pevci tudi hvaležni. V poletnih mesecih jih je polno v njegovem sadovnjaku in je gotovo velika njih zasluga, da pridelava vsa leta najlepša jabolka. Ptice roparice preganja neutrudljivo.

Že v službi je mnogo hodil na lov, imel dobro šolanega psa in rad lovil pižmovke. Zaradi bolnih nog se lova ne udeležuje, razen v bližini njegove vzorno urejene male domačije. Zato pa bolj pridno skrbi za svoj vinograd, kjer cveto najlepše vrtnice in nageljni. Jezi se na škropljenje sadnega drevja s strupenimi škropivi, ker je mnenja, da je to pregnalo njegove ljubljence z vrta.

Framska lovska družina je ponosna, da ima v svoji sredini tako vrlega in veselega lovca. Želimo mu, da bi preživel še mnogo let med nami in da bi ga, zlasti lovci posnemali.

Matija Framski

† Josip Žnidaršič po domače »Pepe Zemljakov« iz Dobropolja je umrl v 72. letu starosti. Bil je dolga dolga leta dober in zgleden lovski tovariš in pravičen lovec. Pokopali smo ga dne 5. maja t. l. Lovske družine so ga spremile na zadnji poti in mu oddale na grobu dve salvi v trajen spomin. Naj mu bo lahka domača zemlja.

O. L. Z. Ilirska Bistrica

Poročilo Lovske družine »Bistra« v Črni

Člani te lovske družine so pripravili v poletnih mesecih ca. 700 kg detelje za krmiljenje srnjadi.

Že zadnje dni v oktobru je zapadel debel sneg, ki je srnjadi onemogočil vsako širše gibanje in pašo. S terena so prihajala obupna poročila, da se srnjad pusti mirno loviti ljudem in da jo je bilo več že polovljene, stavljene v obore in se tam krmi. Družina je vedela, da srnjadi ne sme staviti v tople hleve, ker bi poginila. Takrat smo razdelili suho deteljo, vezano v bale, v vse predele, ki so bili dostopni in kjer so postavljene krmilnice. Lovci so napolnili krmilnice in solnice. Spozorazumno z LM Črna smo zabranili vsako prosto pohajanje psov. LD ni izvedla niti ene brakade v pretekli lovski sezoni samo s tem namenom, da bi se ne preganjala srnjad.

Srnjad je pridno obiskovala krmilnice tako, da smo videli tropiče tudi po 7 srnjadi hkrati. Vreme se je preko dolgih zimskih mesecev stalno spreminjalo. V največji meri je bil sneg južen, da je onemogočal srnjadi prosto gibanje in možnost pridobivanja hrane. Deteljo smo polagali vse do februarja. Ko so pa pošle vse zaloge detelje, se je pričela prava katastrofa za našo srnjad. Snega je bilo in ga je še kljub temu, da po koledarju že vlada pomlad, povprečno do 1 m na debelo. Ves lanski naraščaj je propadel. Kjer si v jeseni videl mater z dvema mladičema, vidiš sedaj le shujšano srno, po bregovih in potokih pa kose kož in drugih delov srnjadi, raznešenih od lisic, kun in krokarjev.

To poročilo o srnjadi se nanaša le na predele, kateri so do sedaj pristopni. Kaj pa je v višinskih predelih, se bo dalo ugotoviti šele čez mesece. Tu bo verjetno še večja tragedija. Da se srnjad pred snegom umakne v nižinske predele, drži le delno. Srnjad ostane visoko v planinah preko vse zime. Kaj je s to srnjadjo, ko je tam ležal mesece in mesece do štiri metre debel sneg?

Gamsov je le malo v našem lovišču in o teh danes še ne moremo vedeti, kaj se je godilo z njimi preko zime. V nižinskih predelih je zajec prava redkost in še ta izumira zaradi bolezni tako, da preko polovice članov LD ni videlo zajca že po dve leti. Lisic je le toliko, kolikor jih potrebuje gozdna sanitetska služba. Le kune so imele dobro pašo s planinskimi belimi zajci in gozdno in planinsko kuretino.

Sedaj je edina naloga LD, da oskrbi solnice s soljo, ko bo srnjad prišla na zeleno pašo, da ne bo poginila od griže. V lanskem poletju, ko si šel po posekah, si videl na eni po 5 in več srnjakov brez srn in mladičev. Kaj bomo videli v tem letu?

Anton Černač, starešina
LD »Bistra«, Črna, 1. IV. 1951.

Lovci Lovske družine Sv. Jurij ob Taboru

Lovska družina ima krasno lovišče, kjer se spajata poljski in gorski lov. Lovišče meri 3.500 ha, od katerega je $\frac{3}{4}$ hribovitega. Ta del je bogat z vso divjadjo, posebno mnogo je srnjadi. V skalnih predelih Kravice se drže gamsi. Razsežni gozdovi nudijo varno zavetje tudi divjim prašičem, ki so se po vojni zelo razmnožili.

Lovska družina šteje 22 članov, med katerimi je 6 novih članov — mladih lovcev, kar je znak, da se lovška družina pomlaja. Najstarejša, člana imata preko 70 let; najbolj pa so delavni stari lovske »asi« (Sfiligoj, Žilnik in Dolar, kot stebri lovske družine).

Skupnih brakad se udeležuje večina članov in je zato družina plan izpolnila.

Ko pa je zapadel prvi sneg, jim je pokazal, kje se zadržujejo največji škodljivci polja — divji prašiči. V enem tednu so uplenili kar

dva prašiča v teži 80 in 113 kg. Kar pomnijo ljudje, so bili to prvi prašiči, ustreljeni v tem delu Savinjske doline.

Divji prašiči so se pri nas pojavili po vojni, verjetno so jih pregnali iz kočevskih gozdov. Kakor pripovedujejo lovci, je imel pri tem uspehu največ zaslug Ebertov Anza, ki je zasledoval premikanje prašičev ter to javljal lovski družini.

Lovska družina pa ima tudi težave pri pravilnem izvrševanju lova. Poseduje samo tri čistopasemske lovske pse in to dva jazbečarja ter enega istrijanca. Zato si bo v letu 1951 nabavila še nekaj brakov-jazbečarjev ter kakega španijela. Opuстила bo istrijanca, ki so preostri, posebno v loviščih, kjer je srnjad.

Mnogo preglavic ji delajo tudi lovski tatovi. Ti in pa psi, ki se klatijo po gozdovih, so v veliko škodo zlasti zarodu. Zato bi bil potreben poklicni lovski čuvaj, ki bi nadziral lovišče ter uničeval vse škodljivce lova.

V poljskem delu lovišča bo družina gojila fazane in poljske jerebice. To bo pa možno šele, ko bodo dovolj zrečene ujede in lisice. Srnjaki nimajo dobro razvitega rogovja, ker jim primanjkuje fosforja in kalcija. Treba bo solišč. To bo sedaj lažje izvedljivo, ker je najlepší del lovišča, kjer so srnjad in gamsi, rezervat. Družina hoče načrtno gojitev divjadi, pa tudi načrtno vzgojo svojih članov, ki naj postanejo pravi lovci, to je ljubitelji in zaščitniki narave. Najstarejši član Metelan je pred kratkim obhajal 72. rojstni dan. Kljub starosti se udeležuje brakad ter aktivno pomaga pri delu lovske družine. Zato mu vsi želimo še mnogo zdravih let in lovskega blagra.

Ivan Šmid

IZ DOLNJE LENDAVE

Občni zbor Lovske podzveze Dolnja Lendava se je vršil zaradi tehničnih ovir v aprilu.

Za lovstvo v našem okraju so značilne tri stvari, ki znatno zmanjšujejo možnost v napredku lovstva: Večina lovišč, katera upravljajo lovske družine, je v 5 km obmejnem pasu, v katerem se lov ne sme izvajati. Najboljši predeli so republiška lovišča in odmaknjena od državne meje. Lovišča so močno prizadeta od številnih poplav 1950/51. Na teh poplavnih področjih, ki zavzemajo v nekaterih družinah preko polovico lovne površine, sploh ni več divjadi, ker se je pred poplavami umaknila ali je poginila ali pa so jo brezvestneži polovili s psi. V kolikor ne upoštevamo poplavna področja, je stalež zajcev in fazanov zadovoljiv, prav tako so se tudi jerebice precej razmnožile.

Plan oddaje divjadi in kožuhovine je bil izvršen kljub temu, da nekatere družine niso izpolnile svojih prejetih obveznosti. Vzrok temu so poplave, delno pa tudi nediscipliniranost lovcev. Nekoliko so se zboljšale razmere v kinologiji, saj lani nismo imeli v LD tuk. okraja nobenega ptičarja z rodovnikom, letos pa tri, kar pa še daleč ne zadostuje za sedem LD s sedemdesetimi člani.

V upravni odbor je bila izvoljena večina članov starega odbora, kar je znak priznanja za delo članov starega upravnega odbora.

Jožef Oblak,
član LD Kapca

Občni zbor kluba za goniče, najmočnejše pasemske organizacije v Sloveniji, se je vršil 11. marca t. l. v Ljubljani. Občnega zbora so se poleg članov, delegatov lovskih družin in delegatov lovskih podzvez, udeležili tudi zastopniki jugoslovanske kinološke zveze, kinološkega

združenja Hrvaške in kinološkega združenja Slovenije.

Predsednik dr. Lavrič Janko je po pozdravu navzočih orisal delo kluba v preteklem letu. Težišče dela je bilo na smotrah in tekmah, ogromno dela pa je tudi z izdajo drugega dela jugoslovanske rodovne knjige goničev in brakov-jazbečarjev in z ureditvijo in dopolnitvijo pravilnikov za ocenjevanje dela in zunanosti goničev. Delo kluba je močno oviralo pomanjkanje lastnih pisarniških prostorov. Zato je tudi članstvo sorazmerno maloštevilno. Klub je izvedel trideset smoter in osemnajst tekem s 50 mladimi in 94 zrelimi goniči. Mladi so dosegli pet prvih, šest drugih in šest tretjih ocen, stari goniči pa deset prvih, šest drugih in šest tretjih ocen. Število tekmujočih se je zelo povečalo, padlo pa je število uspešno tekmujočih psov. Na derby tekmi v Cerknici, kjer je od osmih tekmujočih psov doseglo prvo oceno, sta tekmovala tudi dva balkanska goniča iz Srbije, s prav dobro naravno zasnovo, a s pomanjkanjem sleherne vzgoje.

Glavna snov razgovora so bili braki-jazbečarji, pri katerih je pereče vprašanje plemenjakov, ki jih bo treba nabaviti iz Avstrije. Lavrič Janez je predlagal ustanovitev samostojne sekcije za brake-jazbečarje. Za bodoča vzrejna središča brakov-jazbečarjev so predvideni: Kočevje, Tržič, Celje, Poljčane, Šoštanj, Slovenj Gradec in Dravograd. Za uspehe na lanskih tekmah so se podelile lepe nagrade v lovski opremi. Delovni načrt kluba za leto 1951 med drugim predvideva šest smoter, trinajst tekem za goniče in dve tekmi za brake-jazbečarje, ter izdajo tretjega dela jugoslovanske rodovne knjige goničev in brakov-jazbečarjev. Za predsednika kluba je bil izbran Zupan Ivan, za podpredsednika Ivanc Adolf, za tajnika

Kovač Slavko, za blagajnika Kovač Saša, za gospodarja Fabiani Pavle, za strokovnega poročevalca Lavrič Janez in še 20 članov ter trije v nadzorni odbor.

Sekcija za brake-jazbečarje bo delovala v svojem delokrogu samostojno. Za načelnika je bil izbran Oskar Kosler, za odbornika pa Grile Ludvik in Kovač Slavko.

KoS.

Občni zbor Lovske podzveze v Radgoni se je vršil v soboto 10. marca v Radgoni, in katerega so se udeležili delegati vseh sedmih družin radgonskega okraja.

Iz poročila upravnega odbora je bilo razvidno, da so bili v glavnem izvršeni vsi sklepi lanskega občnega zbora. Podzveza je poslala na tečaj v Čateške toplice tri lovce, ki so tečaj uspešno dovršili.

Pri obravnavi raznih predlogov se je posebno poudarjala potreba zmanjšanja obsega obstoječih lovišč, uničevanje roparic itd. Novo izvoljeni odbor se je takole konstituiral: Levar Ivan, predsednik, Mauko Franc, podpredsednik, Osojnik Ivan, tajnik, Istenič Jernej, blagajnik; Mlinarič L., Nemeč Al., Šnajder J., Lovrenčič J. in Kolar J. pa so člani oziroma vodje posameznih odsekov.

Petčlanska komisija bo s sodelovanjem družin pripravila načrt za preureditev sedanjih lovišč. Poleg tega: nabava čistokrvnih lovskih psov, pravilna razdelitev municije med članstvo, odprava pomanjkljivosti pri oddaji kož Lovski zadrugi, ugotovitev staleža divjadi po loviščih, odstrel srnjakov itd.

Prvi izpiti za lovce radgonske podzveze bodo v avgustu letos.

Uradne ure podzveze so vsak torek od 9. do 12. ure.

V. K.

August

»Izobrazite naše lovce, da bodo disciplinirani, da bodo strogo spoštovali zakone in druge predpise in da bodo poleg lova dvigali, čuvali in gojili divjad,« nam je naročil tovariš Tito, ko mu je lovska delegacija, sestojeca od predsednika Glavne zveze lovskih društev FLRJ Miloša Carevića, člana uprave Glavne zveze ing. Rajica Djekića, sekretarja Lovske zveze LR Srbije Petra Trutina in predsednika Beograjskega lovskega združenja Stipe Bilana, sprejeta pri maršalu

Titu 6. januarja 1951, najprisrčneje želela dobro zdravje in mu voščila srečno novo leto 1951.

»Zdravo, tovariši lovci,« je odzdravil maršal Tito članom lovske delegacije in jim govoril z nasmeškom, ki je dal vsemu sprejemu takoj od začetka veder in topel ton.

Čestitke je tovarišu maršalu Titu izrekel podpredsednik Glavne zveze tov. Carević v imenu sto tisoč jugoslovanskih lovcev in posebej v imenu tovarišev Beograjske lovske zveze, katere član je tudi naš Tito. V znak priznanja za njegov trud v prosep našega lovstva mu je delegacija poklonila sliko kot dar Beograjskega lovskega združenja, in katero je naslikal v pastelu znani umetnik, lovec Milo Milunović.

Za prisrčnim sprejemom se je razvil prijeten razgovor, v katerem so imeli delegati priložnost, da se pobleže in neposredno spoznajo s tovarišem Titom kot lovecem in tudi kot vrhovnim vodjem, kateri z neprestanim zanimanjem spremlja razvoj in uspehe vseh panog našega družabnega življenja in našega lovstva.

Posebej se je maršal Tito zanimal za stalež divjadi v LR Srbiji, ker je vedel, kako je bila tam zlasti velika divjad iztrebljena. Tovariš Carević mu je objasn timer, da se je stanje divjadi v Srbiji izredno zboljšalo, zahvaljujoč se pravočasni maršalovi odredbi za gojenje divjadi. Posebej se je maršal zanimal za stanje volkov v južnih krajih in kako se po njegovi pobudi učinkovito zatira ta največji

škodljivcev divjadi. Zanimal se je za stalež divjadi tudi po drugih republikah. O tem mu je poročal tovariš Djekić in navedel, da bi poleg LR Srbije, kjer je sedaj morda kakih 5000 srnjadi in 1200 jelenjadi, moglo biti kakih 40.000 srnjadi in 10.000 jelenjadi, v LR Hrvaški bi moglo biti namesto sedanjih 5000 jelenjadi 15.000 jelenjadi in 50.000 srnjadi namesto sedanjih 12.000. V Bosni in Hercegovini bi moglo biti kakih 6000 jelenjadi in 35.000 srnjadi namesto sedanjih 5000; v Makedoniji 3000 jelenjadi in 20.000 srnjadi namesto 50 jelenjadi in 3000 srnjadi. LR Sloveña ima sedaj okrog 1000 jelenjadi in 32.000 srnjadi, pa bi mogla imeti 4000 jelenjadi in 45.000 srnjadi, v Črni gori bi mogli jelenjad dvigniti od 1000 na 2000 in srnjad na 10.000. V vsej državi bi mogli torej imeti okroglo 40.000 jelenjadi in 200.000 srnjadi kot ognovni pomladanski stalež ter razen tega kakih 39.000 gamsov namesto sedanjih 4400, okoli 5600 medvedov namesto sedanjih 1000, okoli 730.000 fazanov namesto 40.000, čez 2.000.000 jerebic namesto sedanjih 300.000, okoli 850.000 kotorn namesto 107.000 in 930.000 zajcev namesto sedanjih 400.000. Tak stalež bi omogočil povprečni letni odstrel 8000 jelenjadi, 60.000 srnjadi, 7800 gamsov, 800 medvedov, 1.500.000 fazanov, 2.000.000 poljskih jerebic, 800.000 kotorn in 1.800.000 zajcev.

Predvideni stalež bi mogli doseči v petih do dvajsetih letih z ozirom na vrsto divjadi in pod pogojem, da se prej preveliko število volkov in drugih škodljivcev zmanjša na neškodljiv stalež, da se naseli jelenjad, srnjad, gams in fazan v loviščih, kjer imajo ustrezne pogoje za njihov razplod in kjer sedaj te vrste divjadi ni ali v prav neznatnem številu, da se onemogoči lov nezavednim lovcem, da se izvede popolna lovska disciplina in da se strogo spoštujejo zakonita določila in da se v loviščih uvede racionalno gospodarstvo, goji in krmi divjad. Pod takimi pogoji bi mogel lov doseči svojo polno koristnost.

Tajnik Lovske zveze LR Srbije tovariš Trutin je zatem primerjal številke predvojnega plena posameznih vrst velike in male divjadi v nekaterih evropskih državah s številkami našega plena. V času od 1935 do 1940 je bilo v Nemčiji, ki je tedaj imela komaj dvakratno površino Jugoslavije, uplenjenih okrog 60.000 jelenjadi, v Češkoslovaški okrog 7000, a v Jugoslaviji 500. Plen srnjadi v Nemčiji je tedaj znašal 618.000, v Češkoslovaški 57.000, a v Jugoslaviji 4500. Zajcev so v Nemčiji odstrelili na leto okrog 3.500.000, v Češkoslovaški 1.600.000, v Jugoslaviji pa 500.000. Odstrel fazanov v Nemčiji je bil letno okrog 500.000, v Češkoslovaški 380.000 in v Jugoslaviji 45.000, jerebic v Nemčiji 1.000.000, v Češkoslovaški 2.500.000, v Jugoslaviji 60.000.

Delegati so pri tem naglasili, da bi uresničenje plana za razmnožitev divjadi pomenilo razvoj lovskega turizma, kateremu bi bilo treba že danes kot koristnemu izvoru materialnih dohodkov posvetiti večjo pažnjo z ozirom na to, da smo mi zlasti za veliko divjad edini rezervat, na katerega so navezani evropski lovci, če izvzamemo zanje danes zaprta lovišča posameznih vzhodnoevropskih dežel. Delegacija je tudi poročala, kako naša lovska organizacija deluje v Mednarodni lovski in kinološki organizaciji, s čimer se je tovariš Tito strinjal in poudaril važnost tega sodelovanja. Tovariš Carević je gospodarsko važnost lova pokazal z navedbami o oddanih kožah in oddanem mesu divjadi v letu 1949, in sicer poleg drugega 28.298 lisičjih kožuhov, 287.924 zajčjih kož, 3845 kunjih kožuhov, 28.710 kož druge male divjadi, 1086 volčjih kožuhov ter okrog 380.000 kilogramov mesa razne male in velike dlakaste divjadi. Tovariš Bilan je k temu pripomnil, da bi bile te številke lahko mnogo večje, če bi bila boljša lovska disciplina in večja zavednost posameznih lovcev.

Nato je tovariš Tito naslovil na lovce Jugoslavije nekaj značilnih besedi o lovski disciplini in lovski zavednosti.

Naročilo tovariša Tita:

»Da — je rekel tovariš Tito — lovska disciplina je jako važna. Ta mora biti, tovariši, tako v izpolnjevanju obvez, kakor v zadržanju lovcev na lovu in pri njihovem delu, pri osebem izobraževanju in dviganju kot lovcev. Mislim, da smo dospeli do take stopnje, da ljudje zavestno pazijo na to; vem, da smo v tem pogledu že daleč napredovali, a so na žalost posamezniki, ki so vzrok, da disciplina naših lovcev še ne zadovoljuje, kar povzroča dvojno škodo naši skupnosti, materialno in moralno. Vem, da so razne oblike te nediscipline, začeniši od lovljenja za časa lovopusta in nespoštovanja in kršenja zakonitih in drugih predpisov, pa do lovljenja na prepovedanih in tujih terenih brez dovoljenja. Vsa taka postopanja imajo nedvomno kot posledico tudi uporabo zakonitih sankcij, kaznovanje.

Toda, so še druge oblike lovske ne-discipline, ki tudi mene vedno jeze. Ena od teh je pojav, da se na skupnih lovih lovci ne drže vedno navodil, da bi odstrelili le določeno divjad, temveč streljajo na vse, kar pride. Poleg tega, da s tem kažejo svojo lovsko nezrelost, gre tu za kršenje discipline, katere mora biti. Zato mislim, da se lovska združenja in organizacije lovcev sploh poleg ostalega v največji meri zanimajo tudi za to, kako se lovci vedejo na lovu.

Razen tega, da bi se dosegla čim boljša lovska disciplina in da bi se dvignila lovska zavest, je potrebno izobraževati in učiti ljudi. Potrebno je pisati v dnevni tisk, a ne samo v lovski tisk,

o raznih problemih s področja lova in lovskega gospodarstva. Tisk se mora za to zanimati, ker nekateri ljudje mislijo, da lov služi samo za zadovoljevanje muham posameznikov in da divjad ne predstavlja posebne vrednosti za narodno gospodarstvo. Potrebno je to pravilno obrazložiti in predočiti širšim masam in zato mislim, da je zgrešeno, ker naš dnevni tisk ne prinaša člankov o staležu divjadi in o stanju lovstva pri nas, o vrednosti, ki jo predstavlja divjad za naše gospodarstvo, zlasti kot izvozni artikel, o delu in napredku našega lovstva, o koristi, ki jo imajo od lova druge dežele s slabšimi pogoji od naših, in o drugih vprašanjih, ki zanimajo in morajo zanimati vse naše ljudi, a ne samo lovce. O teh raznih oblikah lovske discipline o lovu in lovskem gospodarstvu bi bilo potrebno torej stalno pisati tudi zato, ker more lov danes — jutri predstavljati veliko postavko v našem gospodarstvu, zlasti če nasproti odličnim pogojem, ki jih imamo, razmnožimo vso možno divjad. Zato, tovariši, izobražite naše lovce, da bodo disciplinirani, da bodo strogo spoštovali zakonske in druge predpise in da poleg lova dvigajo, čuvajo in goje divjad.

Hotel bi — je za tem nadaljeval tovariš Tito — da opomnim še na neki slab pojav: na velik odstotek ranjenja divjadi. Za to se je treba bolj brigati, ker naša skupnost zaradi tega trpi veliko škodo. Potrebno je v tem oziru več teoretsko delati s člani združenj, potrebno je naučiti naše lovce, da bolj pazijo, da streljajo samo na dovoljeno daljavo, na katero je moči divjad gotovo usmrtiti, da dobro merijo in da bodo dobri strelci, da love samo z ustrezno puško in šibrami, da se ne predajajo zlahka strasti in razburjenosti, ki jih popade, kadar vidijo divjad in ne mislijo na razdaljo. Vidite, tovariši, projektirana je bila uredba o lovu v državnih loviščih, ki je določila visoke cene za odstrel in lov velike in male divjadi. Jaz sem bil proti njej tudi zato, ker nisem hotel dovoliti, da bodo ekonomsko močnejši nehote favorizirani. Toda kadar na drugi strani vidim, kako velik odstotek divjadi se rani in kako je velika škoda, ki jo trpi država in družba, vendarle mislim, da se ta stvar, poleg vse težnje za demokratičnostjo, tudi na tem polju mora nekako urediti; ker demokratičnost ne pomeni razsipanja in uničevanja. Neka pobuda za lovca mora biti, a se od njega tudi more in mora zahtevati vsa pozornost in skrb za interes skupnosti in človečnosti nasproti divjadi, ki ranjena pobegne, se muči in propade.«

Glede tega je tovariš Carević pripomnil, da bi bilo neogibno potrebno za veliko divjad imeti primerno število dobrih psov-barvarjev. S tem se je tovariš Tito strinjal, kakor tudi s poročili o ustanavljanju fazanerij in gojišč druge divjadi, pa tudi o naseljevanju tuje divjadi, ki ima pri nas ustrezne življenjske pogoje.

Za vse lovske probleme je maršal Tito kazal izredno razumevanje in zanimanje ter je naklonil znatno materialno pomoč za uničevanje volkov in za plačilo članarine Mednarodni lovski in kinološki organizaciji.

Končno je tovariš Tito izročil srčne pozdrave vsem lovcem v naši državi ter, govoreč o njegovih lovih in lovu, pristavil:

»Lov me odpočiva, me osvežuje, zato ga imam rad. Uživam, kadar se v lepem sončnem dnevu morem sprehajati skozi polja, po gozdovih, ob rekah, kadar morem neposredno opazovati intimno življenje narave okoli sebe. Naravo je treba ljubiti, a divjad je njen sestavni del, ki oživlja naše gozdove in polja, in zato jo je treba varovati. Premnogokrat ne streljam in mislim, da na lovu ni treba tekati samo za rekordi, ker poln lovski užitek ni v tem, temveč ravno v samem bivanju v naravi, v opazovanju, razmišljanju, odmoru.«

(Po članku Tihomira Stanojevića — Š.)

Lovska družina in njene naloge

Po zakonu o lovu so temeljne lovske organizacije lovske družine, ki so prostovoljne združitve lovcev. Zakon natančno precizira naloge lovskih družin, ki so: Skrbeti za pravilno sestavo in izvajanje lovskega plana, za napredek lovstva, za organiziranje in strokovno vzgojo lovcev, za utrjevanje lovske discipline in za vzgojo pravilnega razmerja lovcev do lova, kakor tudi za propagiranje in pravilno izpolnjevanje nalog in pravnih predpisov o lovu.

Gornja zakonska določila o nalogah in dolžnostih lovskih družin navajam, da nekoliko osvežim spomin nanje, ker naloge in dolžnosti družin so tudi naloge in dolžnosti, ki jih zakon nalaga vsakemu posameznemu lovcu, članu lovske družine. Šele ko si bo vsak posamezen lovec svest teh nalog in ko bo usmerjal vse svoje lovske udejstvovanje skladno s temi cilji, bo lovska družina šele zmožna ustvariti naloge in cilje, ki ji jih zakon nalaga.

Ker pa nam zakon nakazuje samo splošne smernice, naj naslednja razmotrivanja pokažejo te naloge glede na obstoječe stanje v konkretnější obliki.

Prva naloga lovske družine je, da skrbi za pravilno sestavo in izvajanje lovskega plana. Že samo ta naloga je velika in odgovorna, ker je temelj racionalnega gospodarjenja v lovišču. Zahteva zato dobro poznavanje lovišča.

Od lovskega plana na splošno, ki ga zakon podrobneje ne precizira, je prav pomemben in kočljiv plan odstrela divjadi in ga zato na prvem mestu obravnavam. Podlaga za sestavo pravilnega plana odstrela divjadi je zanesljiva statistika o staležu divjadi v lovišču. Lovski gospodar - družina mora biti zato natančno poučen o staležu divjadi, ker dovoljuje oblastvo na podlagi izkazanega staleža odstrel po številu, pri nekaterih vrstah divjadi pa tudi po spolu.

Navajati večji stalež od dejanskega, se pravi na nepravilen način si izposlovati prekomeren odstrel. Tak odstrel pa uničuje lovišče.

Naj omenim samo odstrel srnjadi kot naše najlepše in najbolj zastopane divjadi velikega lova, pri kateri ima nepravilen odstrel lahko kvarne posledice za dolgo dobo. Odstrel srnjadi se določa številčno in po spolu po ključu, ki je določen z dolgoletno prakso in izkustvom. Ta ključ pa ustreza v konkretnem primeru le, če je njegova podlaga, t. j. ugotovljeni stalež srnjadi po spolu in starosti vsaj kolikor toliko pravilen. Upoštevati pa je treba pri odstrelni srnjadi tudi osnovni gojitveni zakon, da se mora izločiti srnjad, ki po svoji naravni zasnovi ni primerna za razplod ali je bolna (gojitveni od-

strel). Za gojitveni odstrel pa je treba mnogo teoretičnega znanja in izkustva, razen kadar gre za evidentno bolno srnjad, ki jo lahko spozna tudi lovec-začetnik. Pri srnjadi je treba zato ugotoviti poleg številčnega stanja tudi razmerje po spolu ter starosti (koliko srnjakov, koliko srn, koliko od teh plemenjakov, koliko mladine itd.), ker ustvarja nepravilno spolno razmerje degeneracijo.

Dolžnost lovske družine je zato, da kar najvestneje ugotovi stalež srnjadi po gori označenem kriteriju. Za to pa je najpripravnejši čas pozimi v sveže zapadlem snegu, prav posebno pa pomladanska doba, ko je vegetacija v gozdu še mrtva, zeleni pa že košenica in travnik s svojim prvim cvetjem. V tej prvi pomladanski dobi srečaš zjutraj in zvečer vso srnjad na travnikih in košenicah, kjer hlastno trga prvo zelenje in cvetje. Prav ta doba je najpripravnejša za ugotavljanje staleža srnjadi po spolu, starosti, zasnovi.

Ugotavljanje staleža divjadi je predvsem naloga izprašanih poklicnih lovcev-čuvajev. Posebne previdnosti pri ugotavljanju staleža pa je treba danes, ko večina lovskih družin še nima poklicnih in izprašanih čuvajev, ki sicer opravljajo to delo.

V našem srednjegorskem lovišču M., kjer je glavna lovna divjad srnjad, smo vprašanje rešili tako, da smo lovišče glede odstrela srnjadi razdelili na 5 okolišev. V vsakem okolišu izvaja odstrel srnjadi samo določena skupina lovcev 5—6 članov v okviru odobrene kvote odstrela. Dolžnost članov posameznih skupin je, da obiskujejo svoj okoliš, opazujejo, ugotavljajo stalež ter tudi določajo, kaj je primerno za odstrel in kaj ne. Skupini je tako rekoč poverjen določen okoliš v samostojno upravljanje, toda samo glede gojitve in odstrela srnjadi. S to ureditvijo je nekako urejena tudi čuvajska in kontrolna služba, ker člani posameznih okolišev v prostem času obiskujejo svoj okoliš, kar bi se sicer ne dogajalo oziroma bi obhodi ne bili enakomerno porazdeljeni na vse lovišče. Ima pa ta ureditev nedvomno tudi vzgojni pomen, ker ustvarja pri pravem lovcu čut odgovornosti za uspeh in napredek. Po drugi plati pa nam neuspeh in nazadovanje staleža srnjadi v nekem okolišu ali druge nepravilnosti pokažejo, da skupina slabo gospodari v zaupanem delu lovišča, če niso neuspeha krivi dokazani zunanji vplivi (n. pr. divje lovstvo). Kontrolo o stanju srnjadi v posameznih okoliših pa nam omogočajo vsaj delno jesenski pogoni na zajce in lisice, pri katerih se lahko skoraj prešteje srnjad, ki je tudi v pogonu. Voditi pa je treba o tem evidenco in podatke iz raznih dob primerjati.

Nakazana rešitev ni idealna, je zasilna, ker poklicnega lovca-čuvaja ne more nadomestiti, je pa realna glede na obstoječe stanje, ko mnoge lovske družine še ne utegnejo zaposlovati predpisanega števila izprašanih lovskih čuvajev.

Naloga lovskih družin je zato danes posebno kočljiva in odgovorna, da se izognejo kvarnim posledicam pri ugotavljanju staleža divjadi in izvrševanju plana odstrela.

Pod lovskim planom pa ne smemo razumeti samo plana odstrela, marveč ves gojitveni plan, kakor nabavo žive divjadi za osvežitev krvi, napravo krmišč, solnic itd. Tudi nabava primernih in čisto-pasemskih psov — lovčevih pomočnikov na lovu, spada med važne planske naloge. Tudi te naloge morajo lovske družine pravočasno in zadovoljivo reševati.

Pravilno in skrbno reševanje lovskega plana pomeni napredék in uspeh lovstva, kar mora biti smoter vsake lovske družine.

Pravilno reševanje gornjih nalog v okviru lovske družine pa je odvisno od prave lovske zavesti in usposobljenosti njenih članov, ker pač rešujejo lovske družine te naloge po svojih članih na terenu v lovišču in kot kolektiv na svojih posvetih. Sklepi posvetov so izraz in spričevalo nivoja lovske zavesti in usposobljenosti njenih članov.

S tem pa prihajam na drugo nič manj važno nalogo lovskih družin, na strokovno vzgojo lovcev, na utrjevanje lovske discipline in na vzgojo pravilnega razmerja lovcev do lova, na nalogo, ki je primarna, ker od uspeha na tem polju je odvisno pravilno reševanje v uvodu nakazanih nalog.

Izven dvoma je, da vrši v tem pogledu naše glasilo »Lovec« izredno važno nalogo, navzlic temu pa bi bilo koristno za sedaj, ko priteka v lovske vrste vedno več novih lovcev, ki so jim tuja najosnovnejša načela o lovu in mnogokrat tudi čut do discipline, da se zopet požive lovsko-strokovna predavanja po družinah, združena morebiti z obvezno konzultacijo onih članov, ki morajo polagati lovski izpit. Primerno bi bilo tudi, da si družine polagoma ustvarijo svojo lastno knjižnico z vso domačo literaturo o lovu in kinologiji. Vsaka družina naj bi bila tudi naročena na dobra strokovna glasila, ki izhajajo v drugih ljudskih republikah v državi. Stvar Lovske zveze pa bi bila, da dobre publikacije drugih ljudskih republik določi in priporoča.

Potreba po intenzivnejšem vzgajanju lovcev raste proporcionalno z rastočim številom mladih lovcev.

Marsikateri lovec bo morda imel pomisleke, češ kaj nam je treba literature, knjižnice itd., saj je tako ne bo nihče uporabljal. Mislim, da se je bo v vsaki družini vsaj nekaj mladih lovcev z veseljem posluževalo, pa tudi če bo to samo eden, pomeni to že uspeh, ker bo lahko vzgojno vplival na svojo okolico.

Drugo nič manj važno vzgojno sredstvo in sredstvo za vzdrževanje lovske discipline so dobra interna pravila družin, v katerih

mora biti zajamčena popolna enakopravnost članov in v katerih so pravice in dolžnosti članov podrobno določene. Brez takih pravil, ki morajo biti v skladu z obstoječo lovsko zakonodajo in ustaljenimi lovskimi običaji, je vzdrževanje lovske discipline in s tem izvajanje lovskega plana nemogoče. Pravila so ustava lovske družine, katerih namen ni ovirati posameznega lovca pri izvrševanju lova, pač pa vskladiti osebne težnje in želje z interesi in cilji lovske družine kot kolektiva. Razumljivo je, da morajo pravila vsebovati tudi sankcije, t. j. kazni za storjene prekrške, ker bi bila sicer le košček papirja.

Poleg teoretičnega vzgajanja s predavanji itd. so dobra pravila eno glavnih sredstev za utrjevanje lovske discipline in s tem tudi glavni instrument za pravilno izvajanje lovskega plana.

Naša kožuovina

Iskreno pritrjujem tistim, ki trdijo, da je lov šport, izživiljanje v prosti naravi, ki nas povezuje z naravo, utrjuje naše zdravje, nas napravi fizično odporne, uči plemenitosti in pravičnosti do živali, skratka, lov ima mnoge idealne vrednote. Veendar pa ne smemo pozabiti, da je lov hkrati tudi važna panoga našega gospodarstva. Mnogi podcenjujejo gospodarski pomen lova, kar pa ni pravilno. Kot panoga gospodarstva predvideva lovsko gospodarstvo načrtovanje v gojitvi divjadi in uničevanju lovu škodljivih živali ter zvišanju staleža, proučuje gospodarski položaj lovišč, morfološke oblike, klimatske razmere in vrste kultur v lovišču ter načrtuje one vrste divjadi, ki so sposobne za življenje ob danih pogojih, zbira in ureja statistične podatke, sestavlja in vodi lovski kataster, preučuje možnosti škode na poljskih in gozdnih kulturah; vse to v cilju in z namenom, da z izboljšanjem lovišč dosežemo višji donos — večji odstrel, ki mora biti načrtno odmerjen.

Iz obče gospodarskih vidikov je važno, da bi bila produkcija lova čim večja. Bili bi pa slabi gospodarji, ako bi zvišali produkcijo na račun staleža, to se pravi, da bi z odstrelom stalež zniževali. Seveda velja to le za zaščiteni divjad, medtem ko odstrelujemo in lovimo pernate in dlakaste škodljivce (nezaščiteni divjad) za sedaj še brez omejitve. Ker pa so dlakaste roparice dobri in dragoceni kožuharji, moramo paziti, da jih odstrelujemo ali lovimo v času, ko nosijo zimski kožuh, ki je neprimerno več vreden ko letni. Vsakemu lovcu je znano, da je zimska kožuovina do 4-krat več vredna kakor poletna.

Priznati moramo, da se posveča važnosti kožuovine od leta do leta večja pažnja in se tudi dohodek za oddano oziroma prodano kožuovino stalno zvišuje. To izpričuje zlasti pretekla lovna sezona, ko so prejeli lovci za oddano kožuovino dva in polkrat več kakor znašajo zakupnine — odškodnine za lovišča lovskih družin v vsej LRS skupaj.

Lovska organizacija se že nekaj let napreza, da s članki, predavanji, opozorili, nazornim prikazovanjem dovede in nauči lovce pravilnega izkoženja in pravilnega konserviranja. Letošnjo pomlad so strokovnjaki Lovske zadruga v Ljubljani potovali po Sloveniji in na sedežih tistih okrajnih lovskih zvez, ki so se prijavile, prevzemali in odkupovali od lovecev kožuovino ter ob tej priložnosti zbranim lovcem predavali, na kožuovini kazali napake po odstrelu ob nepravem času, nepravilnega izkoženja in konserviranja. Ta način

pouka in propagande je bil doslej najboljši in prav koristen, ker so se lovci z nazornim poukom mnogo naučili. Seveda je naraslo delo okrajnim lovskim zvezam, ki so zbirale kožuhovino, organizirale dostavo kožuhov od lovskih družin in vabile lovce, da se osebno udeležijo oddaje in sočasnega pouka. Ob takih priložnostih so se dogodile marsikatero zanimivosti in lovci so budno spremljali predavatelja v njegovih izvajanjih. Naj spomnim na primer, ko je bilo pri prevzemu kožuhovine na sedežu neke okrajne lovske zveze oddanih tudi nekaj zajčjih kož, katerih spodnja kožna stran je bila močno prepletena z modrikastimi žilami. Ko je predavatelj Lovske zadruge zbrane lovce opozoril, da so bili ti zajci ujeti v zanke in jim ni odtekla kri, je nastalo splošno začudenje in povpraševanje, čigave so te zajčje kože.

Vabilu Lovske zadruge, da kožuhovino prevzamejo njeni strokovnjaki na sedežih okrajnih lovskih zvez, so se odzvale tele okrajne lovske zveze: Celje, Črnomelj, Gorica, Ilirska Bistrica, Idrija-Cerkno, Krško, Ljutomer, Šoštanj, Maribor, Ptuj, Poljčane, Kočevje, Slovenj Gradec, Tolmin, Trebnje, Trbovlje in Hrastnik.

Plan odstrela zaščitene divjadi in dlakastih roparic je določilo Ministrstvo za gozdarstvo dogovorno z okrajnimi lovskimi zvezami. Plana odstrela, zlasti dlakastih roparic, nekatere okrajne lovske zveze niso dosegle in so oddale Lovski zadugi manj kožuhovine. Vse lovske organizacije in lovci so bili obveščeni o sklepu občnega zbora Lovske zveze LRS, da morajo oddati uplenjeno kožuhovino Lovski zadugi v Ljubljani. Uplenjena kožuhovina je last lovske družine, ki bi jo morala v celoti oddati Lovski zadugi v Ljubljani, ki je za prevzem kožuhovine pooblaščen. Opazili smo, da plan oddaje kožuhovine ni bil ponekje izpolnjen zlasti za plemenite kožuharje.

K sami oddaji kožuhovine bi pripomnil tole. Lovske družine v splošnem ne polagajo posebne važnosti na oddajo kož srnjadi, gamsov in jelenjadi. Vseh teh kož je bilo oddanih le pičlo tretjino od uplenjenih. Zdaleč ni bil plan dosežen pri oddaji kožuhov kun belle in zlatice in še od oddanih je bila četrtnina ocenjena za škart. Pri kunah niso izpolnile pričakovanja zlasti lovske družine iz okrajev Črnomelj, Gorica, Ilir. Bistrica, Postojna, Sežana in Tolmin. Zdaleč ni bil dosežen plan oddaje kožuhovine hermelina in podlasic. Mnenja sem, da je bil plan postavljen mnogo previsoko. Isto velja tudi za vidre. Tudi pižmovk smo videli le malo, kljub temu, da jih je bilo vendar nekaj uplenjenih, kakor to izkazujejo statistična poročila lovskih družin. V splošnem so se zelo dobro odrezali okraji Celje, Črnomelj, Idrija, Poljčane, Slovenj Gradec, Šoštanj in Trbovlje. Odrekli pa so okraji: Lendava, Murska Sobota, Ptuj in Ilir. Bistrica.

Marsikatera lovska družina iz drugih okrajev je oddala sama več kožuhovine kakor vse lovske družine okraja Murske Sobote ali Lendave skupaj. Pregled o oddanih kožah po lovskih družinah in primerjava s planom in poročili o izvršenem odstrelu sta prav zanimiva in poučna. V splošnem pa moram priznati, da so mnoge lovske družine in okrajne lovske zveze pravilno dojele važnost pravočasnega odstrela in pazljivega konserviranja ter oddale prav dobro blago, ki bo dvignilo priznanje našim lovcem in lovnemu gospodarstvu v inozemstvu.

Lovce bo zlasti zanimalo, da prejmejo letos za kožuhovino dobre kvalitete, ki jo oddajo državi za izvoz, polovico od pridobljenih deviz. S temi devizami bomo kupili v inozemstvu najpotrebnejšo lovsko municijo in pribor, zlasti netilke, nekaj brezdimnega smodnika in naboje s kroglo za risanice. Mnogo več deviz bi lahko dobili, če bi bila kvaliteta blaga povprečno boljša in bi imeli za izvoz več kun, dihurjev, jazbecev, pižmovk in veveric.

Lovska zadruga se bo udeležila s kožuhovino iz Slovenije aukcije kožuhovine za inozemstvo, ki bo predvidoma v začetku meseca julija v Beogradu. Sama je stopila v stik z inozemskim trgov in proučila tržni položaj. Na žalost za lisico ni skoraj nikakega zanimanja, ker je inozemski trg z njimi preplavljen in lisica ni v modi. Težko jih bo prodati. Mnogo je zanimanja za divje zajce, katere pa smo morali oddati domačim tovarnam klobukov za predelavo v štule.

Žal so padle cene ravno lisičjim kožuhom, katerih imamo največ. Cena je tako nizka, da so tri zajčje kože že toliko vredne kakor ena lisičja. Jazbečeva koža je vredna toliko kakor štiri lisičje. Prav lepo ceno imajo veverice; žal je med našimi mnogo slabih, ker jih streljajo že v jeseni na orehah, namesto da bi počakali vsaj do konca novembra.

Lovci so zbrali in oddali zadnja tri leta tele količine kožuhovine:

	1948/49	1949/50	1950/51
Zajci	25.281	13.685	22.868
Veverice	14.187	5.029	7.703
Lisice	6.876	3.528	4.851
Jazbeci	1.147	662	1.07
Kune	268	208	189
Dihurji	474	1.6	442
Polbi	4.493	452	15.285
Ostale kože	1.113	488	931
Vs-ga	53.39	24.158	54.256

Množina uplenjene in oddane kožuhovine je odvisna ne samo od določenega plana odstrela, marveč tudi od staleža roparic in zimskih klimatskih razmer. Lansko leto je bilo v loviških manj lisic, ker se je pojavljala bolezen, garjavost in steklina. Letošnje leto je lisic zopet več, celo preveč.

Kvaliteta oddane kožuhovine se je v zadnjem letu precej izboljšala. Sledeča primerjalna tabela kaže kvaliteto, to je klasifikacijo kožuhovine po mednarodnih uzancah zadnjih dveh let. Iz tabele je razvidno, da se je dvignila kvaliteta kož zajcev, jazbecov, veveric, lisic, vider; padla pa kvaliteta kož hermeline in podlasice, divjih mačk, kun, volkov in polhov. Podlasice, divje mačke, volkovi in polhi so bili uplenjeni tudi poleti, kožuhov kun zlati in belic pa je bilo sploh malo prvovrstnih oddanih. I pomeni prvovrstno blago in polno ceno, $\frac{3}{4}$ — tričetrtinsko vrednost, $\frac{1}{2}$ — polovično vrednost od prvovrstnega blaga itd.

Ocena kožuhovine v %

	Zajci				Jazbeci				Veverice				Hermelin in podlasice			
	Ia	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	Škart	Ia	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	Škart	Ia	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	Škart	Ia	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	Škart
1949/50	41	29	19	11	20	10	6	64	39	25	—	36	63	34	3	—
1950/51	45	30	17	8	38	26	22	14	50	17	—	33	20	36	20	24

	Lisice					Divje mačke					Dihurji					Pižmovke		
	Ia	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	Škart	Ia	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	Škart	Ia	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	Škart	Ia	$\frac{1}{2}$	Škart
1949/50	26	12	27	27	8	52	15	18	10	5	19	17	19	21	24	69	15	16
1950/51	35	40	6	10	9	33	32	23	7	5	19	18	24	12	27	78	19	3

	Kune					Vidre				Volkovi			Polhi		
	Ia	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	Škart	Ia	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	Škart	Ia	$\frac{1}{2}$	Škart	Ia	$\frac{1}{2}$	Škart
1949/50	38	32	12	5	13	60	22	15	3	100	—	—	43	47	10
1950/51	30	26	16	3	25	75	16	9	—	72	28	—	13	46	41

Mislil, da ne bo napak, če dodam temu kratkemu poročilu nekaj navodil za pravilno odiranje in konserviranje kož divjadi in zverjadi.

Kakor sem že poudaril, morajo biti kože pravilno odrte, napete in posušene. Z odiranjem živali pričnemo šele tedaj, ko je popustila

mrtvaška odrevenelost (otrplost), ali pri zmrzli živali, ko se je otajala. Žival odiramo najlaže na prikladni mizi, ki ne sme biti previsoka. Če je bila žival zastrupljena s strihninom, pazi, da se ne raniš, ker bi se mogel zastrupiti. Prvi rez napravimo na zadnjih nogah od šap do zadnjice po robu. Na sprednjih nogah prerežemo od šap do komolca, in sicer tudi spodaj. Rep prerežemo na spodnji strani, lahko prej ali pa za tem, ko je kožuh že slečen. Ko so ti rezi izvršeni, kratko malo oderemo žival, recimo lisico, na mah. Kost v prstih poščipamo, ali v členkih porežemo. Tudi moramo paziti, da izločimo hrustance iz ušes, smrčka in repa. Pri odiranju si pomagamo z roko in nožem. Če je koža mastna, je prav, da ostrgamo tudi mast. Za napenjanje na meh odrtih kož pripravimo razne, po dolžini in širini različne deske, ki so proti glavi primerno šiljasto oblikovane in morajo po velikosti, zlasti po širini, ustrezati obliki kožuha. Često se namreč dogodi, da napne lovec meh na preširoko desko in kožo zmaliči. Nadalje moramo paziti, da je rep pravilno napet in je dobro, da sta sprednji nogi napeti na posebne podložene deščice. Skratka, koža mora biti napeta tako, da ima zrak prost dostop do vseh njenih delov. Kože sušimo z dlako na znotraj izključno samo na suhem, hladnem zraku in nikdar na vročini ali morda celo na peči, ker bi se vnele. Vneti koži izpada dlaka. Pravilno je, da kožo na usnjeni strani natremo s soljo ali lesnim pepelom. Ko snamemo kožo z deske, moramo paziti, da jo ne raztrgamo. Zato je bolje, da snamemo kožo z deske in jo obrnemo z dlako na ven, še preden je popolnoma posušena. Kože jelenjadi, srnjadi, gamsov in divjih prašičev napnemo na deske in jih sušimo na hladnem in zračnem prostoru. Te kože niso odrte na meh, marveč se na trebušni strani prerežejo in se ploskoma suše na deski z usnjem na ven. Zaradi mrčesa in gnilobe jih je treba natreti s soljo ali vsaj s pepelom. Kože prašičev pa je celó treba dobro nasoliti na obeh straneh. Tudi kožo psa prerežemo na trebušni strani in ploskoma napnemo. Kožo domače mačke odremo na meh. Pripominjam, da imajo kože psov in mačk prav dobro odkupno ceno.

Prepričan sem, da bo v prihodnji lovni seziji kvaliteta kožuhovine še mnogo boljša. Računam tudi s tem, da bodo kožuhovino z vso skrbnostjo pripravile in oddale Lovski zadrugi v Ljubljani tudi še one maloštevilne lovske družine, ki doslej tega niso storile.

Lovski spomini na Sedmograško in Karpate

(Nadaljevanje.)

Vsakdo, ki je služil vojake in ki je bil v vojni ve, kakšen direndaj je, če se spravlja edinica na fronto. Ravno taka sta bila ta večer in jutro pri meni. Po pristrčnem slovesu od nadlogarja in njegove ljubeznive žene smo še v temi odrinili v dolgi koloni vozil neznani usodi nasproti...

Silen mraz nam je stiskal nosove in kar dihali se ni dalo. Prišli smo brez večjih nezdod na mesto oziroma k tovarišem, ki so prvotno bili od bataljona ločeni. Moje bivališče je bila podzemeljska luknja in kar imenitna. Mraza ni bilo v tej jazbini toliko, da bi ne zdržal. Seveda suknje nisem smel sleči in udobnosti je bilo konec. Lovsko puško sem lepo obesil na veliko kljuko ob svojem brlogu. Ker smo bili le kakih 10 km za fronto, so se močno slišali topovi, kadar so spregovorili, in smo bili tako vedno v objemu vojne psihoze, čeprav smo bili v mislih daleč proč od tega žalostnega kraja. Moj bataljon je ležal, kakor tudi druge edinice artilerije, tren, pač vse tisto, ki bi se rabilo v primeru potrebe in eventualnega bodisi sovražnikovega ali našega predora fronte, ob glavni cesti, ki je vodila preko Karpotov na romunsko stran. Edino poslopje je bila neka gostilna z gospodarskim poslopjem, seveda vse do tal razbito. Temu kraju smo dali ime po gostilni »Akloš čarda« (pisano fonetično). Akloš je ime, čarda je pa po madžarsko gostilna, torej po naše gostilna 'Akloša. Prostor je bil dobro izbran. Bila je večja ravnina med vrhovi Karpotov ob izviru reke Tise. Iz podzemeljske luknje sem se kmalu preselili v majhno barako, ki je bila pa po osuštvu desk tako zračna, kakor kakšna vrtna lopa. Moral sem vse špranje zamašiti s papirjem, katerega je bilo od vreč za cement zadosti. Kar dve pečici sta goreli dan in noč, da je bilo zaradi silnega mraza mogoče zdržati. Nikdar se ni živo srebro v bajti dvignilo nad -5°C . Pri strupenem mrazu, ki je vladal (-20° do -40°C), je bilo nemogoče segreti prostor, da bi se človek v njem počutil sproščeno. Tudi tega smo se počasi navadili; kdor se pa ni, je pač zmrznil ves ali pa vsaj posamezni njegovi deli telesa.

Neko noč sem imel dežurno službo in sem bedel v bajti ob slabi, kadeči se brlivki ter pisal pismo mami, katero sem na svoje veselje sedaj med drugimi našel in v katerem sem tudi omenil ravnokar doživeli nočni dogodek. Kakor bombi se zavalita skozi vrata v barako vojaka, vsa bela od ivja. Bila sta straži proti ognju. Na hitro se opravičita in zahtevata mojo karabinko. V prvem hipu sem mislil,

da so v tabor vdrli Romuni. Nič takega. Hitro sta ponavljala: »Volkovi so, volkovi. Dajte vašo karabinko!« Hudiča, saj sta oborožena, streljajta! »Ne moreva, puški sta nama zamrznili, ne moreva repetirati,« odjecata. Ko sem jih dobro pogledal, sem pri enem opazil, da je njegovo lice belo, brez krvi. To je bilo huje ko volkovi. Nisem jima dal karabinke, temveč le dve vozni leščerbi, jih prižgal in jima dal nalog, da se zglasita takoj v tamkajšnji poljski bolnici, ker eden od njiju je imel zmrznjeno lice. Drugi dan sem zvedel, da sta oba vojaka težko omrznila in imata silne bolečine. Prijetna stvar, sibirski mraz in volkovi.

Volkovi so se pogosto klatili okrog tabora. Mraz in lakota sta jih prisilila, da so bili predrzni in roparski. V taboru je bilo tudi zapovedano, da ne sme biti noben pes ponoči zunaj, to pa iz razloga, ker pasji lajež privabi volkove. Pri moji edinici sta bila tudi dva kosmata psa, navadna cestna zmes. Pridružila sta se nam že doli v vasi in nas ves čas verno spremljala in končno, ker sta dobila zadosti hrane, ostala pri nas. Oba sta bila prihuljena, nesimpatična psa.

Od Galičanov in Poljakov sem zvedel, da volkovi silno ljubijo pasjo pečenko in sem si to dobro zapomnil. Hotel sem se tudi o tem prepričati. Zato sem nekega dne vzel enega psa, ga peljal daleč za tabor na veliko poseko in ga privezal z debelo žico ob bukov štor. To je bilo popoldne. Če volcje res ljubijo pasjo pečenko, si bodo privoščili tega psa, sem si mislil in kruto prepustil kosmatince njegovi grozni usodi. Če premislim svoje dejanje danes, moram priznati, da sem surovo ravnal. Takrat pa nisem na to mislil, ker vojna ni bila ravno sredstvo, ki bi čustva plemenitila. Drugo popoldne sem šel gledat, kaj je z mojim kosmatincem, ali so ga požrli volkovi ali ga je požrl le mraz. Nikjer ni bilo psa, le krvave lise tam, kjer je bil pes privezan, so pričale o pojedini. Prepričal sem se, da je to, kar pravijo, resnica, in sklenil sem, da bom ob prvi priložnosti, ko bo le malo popustil mraz, lovil volkove na psa. O prežah nisem vedel ničesar, a prišel sem le na to, da ni dobro biti na tleh zaradi daha in drugič zaradi osebne varnosti, kadar čakaš volkove. Vzel sem tri vojake, ki so bili voljni, da mi pomagajo narediti nekak sedež na široki bukvi, na kraju, kjer se je prejšnjo noč odigrala pasja drama s pojedino. V deblo smo zabili spojke tako, da smo se po njih povzpeli na bukev kakor po lestvi. Med rogovile smo pribili deske v obliki zaboja s sedežem. V zaboju, katerega sem obil s papirjem, sem pa natlačil zdrobljene mrve. Vsa stvar je bila nekako 10 m visoko na drevesu. Vsi smo bili kar ponosni na naše stavbarstvo in smo se od srca smejali naši domislici. Vsi trije vojaki so se ponudili kot tihi opazovalci dogodkov, ki bi se naj v prihodnjih

nočeh odigrali. Vendar mraz jih je odvrnil od namere, kar je bilo meni zelo všeč.

Dva dni sem lovil našega psa, ki sem ga obsodil za volčjo vabo, preden sem ga mogel navezati in odpeljati na usodni kraj. Tudi tega psa sem privezal na isti štor kakor prejšnjega in tudi z žico, ker vrstico bi pregrizel. To sem storil neko popoldne, ko se je mraz nekoliko ublažil in se je živo srebro v toplomeru zopet pokazalo ter zlezlo opoldne na -20° C. Nebo se je prepreglo s tankimi oblaki, a svit polovične lune je zadostoval, da sem mogel dobro razločevati

predmete na kakih 50 korakov. Na komandi sem zvedel za nocojšnje geslo. Bilo je to potrebno, ker bi brez pravilnega gesla ne mogel zapustiti taborišča in se ne vrniti. Zgodilo bi se tudi lahko, da bi bil preluknjan, če bi v noči rinil v tabor, ne da bi povedal straži pravilno geslo. Ko je v taboru potihnil vrvež in so nastopile nočne straže, sem se pripravil na pohod. Vzel sem debelo ovčjo bundo (odejo) in lovsko puško z naboji, mislim št. 2, ter svojo pištolo.

Noge so tičale v debelih klobučevinastih škornjih, glava pa v kosmati kozaški kučmi. Bil sem dober za pohod na severni tečaj, kjer ni bilo najbrž nič bolj mraz ko tu. Seveda na rum nisem pozabil in sem ga imel s seboj primerno mero za noč. Težko sem rinil v breg. Vozna svetilka, ki sem jo tudi vzel s seboj, mi je bingljala po bedrih. Nisem je imel prižgane, ker sem dvomil, da bi bili volkovi že pritisnili ob tej uri v bližino tabora, ko je bilo iz tabora čuti še dokaj ropota. Pripominjam, da mi je bilo od Galičanov znano, da je luč najboljša in najučinkovitejše sredstvo za odvracanje volčjih napadov. Volk je požrešen in nadvse krut strahopetec. Plamen ga za gotovo oplaši in zato sem nosil s seboj leščerbo, katero bi prižgal, če bi bilo potrebno. Končno sem se vendar pririnil do prostora, kjer sem popoldne privezal psa. Nekam čudno mi je bilo pri srcu, ko nisem našel cucka. V prvem trenutku sem bil v dvomu, da sem dospel na pravo mesto. Pomote ni bilo, ker sem videl prežo na široki bukvi; prostor je bil torej pravi, le psa ni bilo. V slabi mesečini ni bilo videti sledov, le temne lise na snegu so pričale, da je bil pes raztrgan od volka ali volkov. Te temne lise so bile pasja kri. Psa sem popoldne privezal, ob osmi uri zvečer ga pa že ni bilo. Imel sem občutek, kakor bi stal pred nevidnim sovražnikom, ki preži name nekje za grmom. Prvič v svojem življenju se me je polastil tak občutek. Strahu nisem poznal, groze tudi ne, bila je čudna zmes notranjega razburjenja in poželenja do posebnega in izrednega doživetja. Noč in samota, ki je bila že marsikateremu usodna zaradi volčje zahrbtnosti, izvirajoče iz nepopisne strahopetnosti, stopnjevane do brutalne in krvave blazne napadalnosti, podžgane od silnega mraza in gladu, vse to je v meni v hipu rodilo neko novo čustvo, ki ga nisem do tistega večera poznal. Rodila se je v meni — lov-ska strast.

Premišljeval sem in pazil na vsak štor, če ne čepi kaj živega za njim. Bilo je vse mirno, le sem in tam se je slišalo medlo streljanje od fronte. Vabe ni, pot nazaj mi ni ugajala. Morebiti bo prišla zver še enkrat na mesto, kjer je našla dober plen, si mislim. Počakal bom na bukvi v koritu nekaj ur in morebiti bom kaj doživel, si rečem in s trudom splezam po spojkah na bukev in v zaboj. Vgnezdim se kolikor toliko ugodno na zdrobljeni mrvi, zavijem noge v debelo odejo, zgornje telo v debelo ovčjo bundo, globoko preko ušes pa potegnem kosmato kozaško kučmo. Roke sem obvaroval strupenega mraza z rokavicami iz klobučevine. Bil sem pripravljen na vse, tudi na morebitno smrt. Dušo mi je grela ali hladila steklenica z rumom. Po temnem nebu je plaval lunin krajec in sipal blede svetlobo po dokaj odprtem svetu pod mano. Mirno so se vozile ovčice pod luno od severa proti jugu in z njimi je šlo tisoč in tisoč

mojih misli daleč tja k mojim dragim, ki najbrž sede sedaj v topli sobi in čitajo vojna poročila.

Dobro sem razložil štor, ob katerim je bil še popoldne privezan pes. Pa kaj bi ga ne bil, saj je bil le kakih trideset metrov od bukve. Seveda od praznega štora nisem mogel ničesar pričakovati, zatorej sem motril okolico, ki pa na žalost ni hotela oživetiti. Kljub groznemu mrazu se me je prijemala dremavica, katere sem se z vso silo otepal. Vedel sem, da bi mi spanec prinesel večno spanje. Kakor da mi je z lune padla v okožuhano glavo misel na taboriščno prepoved, da ponoči ne smejo biti psi na prostem, ker s cviljenjem in lajanjem privabljuje volkove. Mojo vabo, ki bi cvilila in zavijala od mraza, so že volkovi pojužinali, torej mi ne preostaja nič drugega, ko da lajam sam. Na mah izgine dremavica, ki sem ji dal s poštenim požirkom slovo. Pogledam kakor kuža v luno in zategnem po pasje. Izvrstno je zalajal dvonogi Pazi. Še in še sem v daljših in krajših presledkih lajal v vseh odtenkih nesrečnega psa. Še danes grem lahko na tekmo in mirne duše sprejemem dvoboj v lajanju. V meni se je vse smejalo, čeprav mi je mraz neusmiljeno stiskal ude. Levo pred mano zaslišim rahel šum, drsanje predmeta ob kristalni sneg. Med zasneženimi grmički se potegneta senci. Ena večja, druga vidno manjša. Za mojim hrbtom v gozdu je razgnal mraz z zateglim pokom drevo. Senci sta za trenutek izginili in se zopet prikazali dobršen kos bliže. To pot sem razložil postavi. Bila sta psa ali volka, sem sklepal. Komaj vidno sta spreminjala položaje in to v polkrogu. To sumljivo manevriranje se je zgodilo v oddaljenosti dobrih 50 metrov. Za strel zaradi mraza se še nisem smel pripraviti. Roki bi ne zdržali dalj časa na jeklu. Zmrznili bi mi. Zadnja, veliko večja od prve sence, postane nekam nižja. Ulegla se je. Mraz ščiplje in reže, vraga tam pa stojita in premšlijujeta najbrž o popoldanski pasji pojedini. Iz obupa zalajam in že švigne zadnja senca daleč naprej proti štoru. Volk je, mi vse zavpije v notranjosti. V silnem drgetu dvignem bliskovito puško, v drobcu sekunde pomerim, kolikor sem pač mogel zaradi debele in okorne bunde, porinem ledenomrzeli prst skozi odprtino v debelih rokavicah in stisnem. Po poku močno nizko cviljenje in grgranje in noč je požrla pok puške ter pregrešno roparsko življenje — volka... V meni ni bilo več zime, nisem več čutil ujedajoče bolečine, ki jo je povzročil mraz na nezavarovani koži. Iz same prešernosti sem zatulil ko pes, ki ga moti luna. V meni se je vse smejalo. Bil sem zadovoljen z vsem, še celo s to vojno, in sklenil sem, da vztrajam v koritu še kako uro. Zdaj, ko so ti moji doživljaji zgodovina, se vprašam, da li bi bil jaz danes lovec, če bi vsi ti doživljaji, in posebej ta, ne vplivali name tako, kakor so in ne s tako silo? Tako pa se je porodila v meni neodoljiva strast

za lovom. Eno je gotovo, da namreč vse naše življenje obstoji iz samih naključij in slučajev, ki nosijo s seboj dobro ali slabo.

Zopet se zarinem v seno, zatisnem pas, da bi mraz ne prodiral k telesu in gledam preko nizke stranice mojega zaboja po vrhovih Karpatov. Karpati, sem si mislil, kdo je kaj vedel od nas o tem kraju, za toliko tisoč in tisoč ljudi pregrozni kraj. Kdo si je pred nekaj leti mislil, da se bo moral ubijati po teh vrhovih, poraslih s prekrasnimi gozdovi. Katera mati si je mislila, da bo morala nekdam iskati v mislih svojega sina živega ali mrtvega po pragozdovih orjaških Karpatov. In vendar je bilo takrat tako. Bila pa je tudi resnica, da sem pri tem razmotrivanju zapazil, da se nekaj premika čez zamete. Nisem vedel, ali vidim prav ali deluje le fantazija. Bil ni več privid, ko se senca postavi na nek zamet in sem razločno videl volka. Zalajam. V dolgih skokih pridrvi senca — volk naravnost k že ubitemu sotrpinu in ga pograbi. Več pa ni utegnil storiti, ker so mu šibre iz moje puške prekrižale požrešno nakano. Bil sem prepričan, če bi ga tako dobro ne pogodil, dobil je strel v glavo — da bi mrtvega brata odnesel in požrl. Zdaj sem pa imel dovolj mraza in čakanja. S težavo se skobacam iz korita in zlezem po deblu bukve na tla. Bil sem ko kos ledu. Nosil sem takrat brado, ki je bila tisto noč le ledena kepa. Ustnice so bile zariple in boleče.

Na kupu sta ležala volka, oba samca. Druga moja žrtev ni bil spremljevalec prvega, ker je bil tudi velik, a spremljevalec prvega je bil majhen, kar sem videl raz bukev. Drugega volka je najbrž pritegnilo moje lajanje. Dobil je kri mrtvega volka v nos, zakrutil mu je želodec in z opreznostjo je bilo kraj. Skočil je nanj, misleč na hrano, pa je skočil v smrt.

Brez posebnih zapletljajev sem prvega volka ob prižgani leščerbi privlekel v tabor v svojo barako. Bil sem vesel, silno vesel svoje volče prigode in tudi tega, da sem se zaradi groznega mraza vrnil živ. Čeprav sem bil bel od ivja ko sneženi mož, sem se zavalil na nekako posteljo in pri priči zaspal. V snu sem bil doma pri svojih dobrih...

Drugo jutro sem raportiral svojemu komandantu, ki je bil v civilu inženir v Varšavi, moj sinočni doživljaj. Šla sva skupaj na prostor, kjer sem streljal, hoteč še drugega volka privleči v tabor. Tega truda sva bila rešena, ker volka ni bilo več. Požrešni in do kraja izstradani volče so ga še tisto noč požrli. Le nekaj dlake in veliki madeži krvi so pričali o resničnosti mojega doživetja.

Vendar enkrat nekaj!

Kako krmimo divjad

Pri tem važnem poslu posamezni lovci ne postopajo tako, kakor bi bilo treba. Divjadi polagajo krmo samo v najhujši zimi in še takrat slabo seno, če ne celo zatohlo in kislo. Take hrane divjad sploh ne vzame in če jo, pomeni, da je v veliki stiski. Če divjad že krmimo, ji moramo pripraviti vsaj dobro krmo. Najboljša zato je lucerna in oves v snopju. Lucerna vsebuje 18% vitaminov in je najbolj priporočljiva za prehrano divjadi. Podobno je z ovsom, ki za izjemo od ostalih žit vsebuje tudi avanin, ki posebno ugodno vpliva na rastne žleze.

Oves za prehrano divjadi pripravimo takole: Ko oves na pol dozori, t. j. ko je zrnje mlečno, ga požanjemo in povežemo v majhne snope. Te snope posušimo v senci na zraku, da ostanejo lepo zeleni in da zavoljo sončne pripeke ne zgube redilnih snovi. Na podoben način pripravljamo tudi lucerno. Tako pripravljeno krmo polagamo zmerno v pripravljene krmilnice. Te naj bodo čim enostavnejše in čim manj vidne. Glavno je, da je pripravljena krma pod streho, da se ne kvari.

Čim bolj pa moramo skrbeti, da za divjad pripravimo zadosti sveže, naravne hrane.

Divjad potrebuje za svoj obstanek najmanj 15% lesne hrane (celuloze). Zavoljo tega objeda divjad v zimskem času, ko zapade sneg, razno popje in vršičke ter s tem včasih naredi nekaj škode na drevju. Škodo dela zlasti jelenjad. Da preprečimo ali vsaj omejimo tako in podobno škodo, je prav, da pravočasno in na primernem mestu posekamo nekaj jelovja, in sicer košatih in po možnosti z omelo obraslih dreves. Vse igličevje takega drevja divjad docela pojé in tudi lubje ostruga. Ta način krmljenja z lesno hrano je najuspešnejši pri srnjadi in jelenjadi. Če lesne hrane divjadi na ta način ne pripravimo, si jo bo divjad poiskala na stoječem drevju, predvsem v mladju, na kulturah.

Za prehrano divjadi podrto drevje spomladi izdelamo v primerne lesne sortimente, in tak gozd ne trpi škode.

Za prehrano divjadi pa ne skrbimo samo v zimskem času, temveč je naša dolžnost, da divjad hranimo in negujemo tudi v letnem času. Tedaj izstopa divjad, posebno srnjad in jelenjad, kaj rada na bližnja polja, da se tam posladka z ovsom, repo, lucerno, ajdo, fižolom itd. Tako in podobno škodo pa lahko vsaj deloma preprečimo tako, da te in podobne rastline posejemo po prazninah v gozdu, kjer morejo uspevati. Če bo divjad v mirnem gozdu našla ustrezno pašo, ne bo izstopala na nemirna in obljudena polja.

S setvijo omenjenih zelišč na gozdnih prazninah, koristimo tudi gozdu. Praznine v gozdu so navadno manjše trate, zarasle s travo, kjer gozdno semenje ne more vzkliti, dokler travišča (ruše) ne odstranimo. V gozdovih so pa tudi stara kopišča in zapuščena gozdna skladišča, kjer rastejo koprive in drug gozdni plevel. Tu in tam so tudi še nepogozdene goleti, kjer bi brez škode posejali kako pest semenja lucerne, ovsa, ajde, fižola itd. Tam je priporočljivo posaditi topinambur (sladki krompir), ki je prav izdatna hrana za divjad. Tako obdelana in zrahljana zemlja pa bo tudi gozdu v korist, ker bo tam naletelo gozdno seme lahko vzklilo in rastlo.

Tako gozdu nič ne škodujemo, nasprotno celo koristimo, na drugi strani pa preprečimo škodo, ki bi jo sicer divjad nedvomno povzročila na polju. Divjad samo pa smo s tem oskrbeli s potrebno in tečno hrano.

Priporočljivo je, da posejane površine v gozdu primerno ogradimo in s tem preprečimo dostop pasoci se živini do teh zelišč, za divjad pa tako nizke ograje ne predstavljajo nobene ovire. Primeren del tega pridelka pa bomo shranili za prehrano divjadi v zimskem času. To hrano bomo pripravili, kakor sem zgoraj opisal pri lucerni oziroma ovsu.

S tem največ doprinesemo gojitvi divjadi. Na ta način se tudi izognemo terjatvam za povrnitev škode po divjadi; poleg tega pa odpadejo tudi stroški za nakup krme in prenos krme.

Na opisani način gojitve divjadi se trud gotovo izplača. Divjad bo krepka, odporna, z močnim, lepo raslim rogovjem. Take trofeje so lovcu v veselje in v plačilo njegovega truda in skrbi. Pri pravilni prehrani namreč divjad pridobi 15 do 20% na moči in lepoti svojih trofej, v primeri z nehranjeno ali nepravilno hranjeno divjadjo.

Naša lovišča in še kaj

(K člankom O. C. v 11.—12. številki Lovca 1. 1950.)

Tovariš O. C. je v zadnji številki Lovca letnika 1950 objavil dva članka, s katerima se poleg drugih številnih lovcev tudi jaz ne morem strinjati.

V prvem članku zagovarja majhna lovišča, češ da so taka za naše lovske razmere primernejša, in da so sedanja lovišča prevelika.

Poglejmo si to stvar z drugega stališča, kakor tov. O. C.

Na podlagi določb začasnega zakona o lovu so bila l. 1946 ustanovljena lovišča, ki so ustrezala načelom tega zakona, ki je bil, kakor že samo ime pove, le začasnega značaja. Zakon je razlikoval državna, državna rezervatna, združna in okrajna zakupna lovišča. Državna lovišča so se ustanovila na državnih posestvih, ki so obsegala najmanj 500 ha nepretrganega zemljišča; posebna vrsta med njimi so bila rezervatna lovišča, ki naj bi po besedilu zakona imela posebne pojltvene namene. Združna lovišča so se lahko ustanovila na združnih posestvih, ki so imela vsaj 500 ha površine. Vsa druga zemljišča so se razdelila na okrajna zakupna lovišča, ki so smela meriti najmanj 1000, a največ 5000 ha, z dopustnim presežkom do 10 %.

Prva značilnost tega zakona glede lovišč je bila, da je štel za odločilno, v katero kategorijo lovišč se neko zemljišče uvrsti, lastninsko pravico na zemljišču, kar spominja na dominalni sistem v lovstvu. Druga značilnost je bila, da je z zakonom odrejena najnižja in najvišja dopustna površina; najnižji površini 500 oziroma 1000 ha pa kažeta, da je bila zaželena drobitev lovišč. To se vidi tudi iz pravilnika za lovske organizacije, ki v 3. členu določa najnižje število članov lovske družine 5, odreja pa tudi najvišje število, ki se je določalo po površini in kakovosti lovišča.

Tako smo dobili 68 državnih lovišč s povprečno površino nekaj pod 2500 ha, 7 rezervatnih lovišč s povprečno površino nad 10.000 ha in 522 okrajnih zakupnih lovišč s površino dobrih 2500 ha (glej Lovca 1. 1948). Število zadnjih se je povečalo z lovišči iz Slovenskega Primorja, 95 po številu, in s povprečno površino 4000 ha.

Ob izidu začasnega zakona o lovu smo bili šele v začetku naše mirnodobske revolucije. Razvoj pa je šel svojo pot in to:

a) Za vprašanje, v kakšno kategorijo lovišč naj se dodeli neko zemljišče, ni odločilna lastninska pravica na zemljišču, ampak predmet lovskega gospodarstva in lova, to je divjad. Ta je po socialističnih načelih splošno ljudsko premoženje; za upravljanje splošnega ljudskega premoženja je upravičena država in ga upravlja deloma sama po svojih ustanovah in podjetjih, deloma posredno po pravnih ali fizičnih osebah, ki pridobe upravo s pogodbo, sklenjeno z državnim organom. Zaradi tega šteje naš republiški zakon o lovu vsa lovišča za državna in jih deli po organu, ki jih upravlja, v lovišča splošnega državnega, republiškega in lokalnega pomena. Prvi dve kategoriji lovišč upravlja praviloma država neposredno po svojih ustanovah in podjetjih, dovoli pa se lahko uživanje takih lovišč tudi lovskim organizacijam (10. člen splošnega zakona o lovu). Z lovišči lokalnega pomena razpolaga okrajni (mestni) ljudski odbor tako, da jih praviloma oddaja v uživanje lovskim organizacijam, ki pridobe pravico upravljanja in uživanja s pogodbo, ki jo sklenejo z izvršilnim odborom okrajnega (mestnega) ljudskega odbora.

b) Lovske gospodarske enote so lovišča. Ni mogoče postaviti pravila, po katerem naj se zemljišča združijo tako, da bodo kot lovske gospodarske enote čim donosnejše in gojitev divjadi v njih najuspešnejša. To je odvisno od številnih faktorjev: od divjadi z njenim načinom življenja in z njenimi potrebami, od obdelovalne vrste zemljišč, od zunanje oblike tal, od nadmorske višine, od naravnih in upravnih meja ipd. Glede na to v republiškem zakonu o lovu ni nikjer določbe o največji ali najmanjši površini lovišč, pač pa je poudarjeno, naj bodo lovišča zaokrožene lovske gospodarske enote z vidnimi mejami, ki naj se praviloma skladajo z upravnimi mejami.

c) Nedemokratsko je načelo, da se v zakoniti določbi omeji število članov lovske družine navzgor, ampak se to lahko dovoli samo kot izjema. Prej določeno najnižje število pet članov je za društvo po zakonu o družtvih, shodih in drugih javnih zborovanjih in za gospodarsko enoto v socialističnem gospodarstvu vsakakor prenizko. Opazilo se je namreč, da prihaja v lovskih družinah z majhno površino in z nizkim številom članov volja posameznika preveč do izraza. Poleg tega je namen zakonodaje v socialistični državi, da je lov pristopen širšim množicam, da se lahko vsak državljan, ki izpolnjuje v zakonu določene pogoje, lovsko udeleži. Zato je število članov lovske družine navzgor praviloma neomejeno, najmanj pa jih mora biti osem in ne več pet.

č) Lov naj se zares in ne samo na papirju postavi na gospodarsko podlago. Divjad je treba gojiti tako, da se njen stalež zviša do takega števila, ki ni v občutno škodo drugim gospodarskim panogam, in da se kakovostno izboljša. V loviščih naj se goji taka divjad, ki je zanje primerna. Lovska gojitvena načela nalagajo ne samo skrb za prehrano divjadi, ampak tudi za njeno varstvo. Ker člani lovskih družin v loviščih, ki jih dobe lovske družine v upravo, sami ne morejo zadostiti gojitvenim dolžnostim, mora biti v vsakem lovišču na vsakih začetih 2000 ha po en usposobljen lovski čuvaj. Predpisi razlikujejo pomožne in poklicne lovske čuvaje. Pomožni čuvaji so večinoma taki člani lovskih družin, ki imajo nekoliko več časa, kakor drugi člani, in so kot starejši lovci v lovu bolj šzurjeni. Ti pa za pravilno gospodarjenje v lovišču ne zadostujejo; zaradi tega naj bo v vsakem lovišču vsaj en poklicni lovski čuvaj, ki naj vodi in nadzira delo pomožnih čuvajev in skrbi za divjad, za njeno gojitev in varstvo ne samo pred četveronožnimi in pernatimi škodljivci, ampak tudi pred ljudmi. Med temi namreč niso za divjad škodljivi samo divji lovci, ampak tudi marsikateri organiziran lovec, kateremu sta članska izkaznica in lovski znak samo krinka za mesarjenje med divjadjo. Tem nalogam je lahko kos samo človek, ki mu je lov stalni poklic in ki je lahko vsak čas v lovišču. Na to se je mislilo že ob izdaji republiškega zakona o lovu; ker pa je tedaj bilo splošno pomanjkanje delovnih moči, manjkalo je posebej še takih ljudi, ki bi bili usposobljeni za poklicne lovske čuvaje, začasno še ni bila uzakonjena dolžnost, da mora biti v vsakem lovišču poklicni čuvaj, pač pa se je to le priporočilo.

d) V prehodnih določbah republiškega zakona o lovu je odrejeno, da sklenjene zakupne pogodbe za okrajna zakupna lovišča ostanejo v veljavi do tedaj, dokler se ne ustanove nova lovišča lokalnega pomena v smislu načel republiškega zakona, kar se pa mora zgoditi najkasneje do izteka zakupnih pogodb. Lovske družine, ki so delovale po pravilniku ministra za gozdarstvo, so se morale v šestih mesecih po uveljavljenju zakona spremeniti v društva po zakonu o družtvih, shodih in drugih javnih zborovanjih. Da bi se Ministrstvu za notranje zadeve prihranilo dvojno delo, ki je v zvezi z odobritvijo lovskih družin in potrditvijo njihovih pravil, je Ministrstvo za gozdarstvo dalo pobudo, da se nova lovišča in nove lovske družine ustanove že v roku šestih mesecev

po uveljavljanju zakona o lovu. Tako so bila v pravilnem roku, torej še pred iztekom prejšnjih zakupnih pogodb, ustanovljena nova lovišča, ki odgovarjajo načelom novega zakona. S tem so seveda prenehale veljati prejšnje zakupne pogodbe, na njihovo mesto so stopile pogodbe za upravljanje lovišča, sklenjene med izvršilnimi odbori okrajnih (mestnih) ljudskih odborov in novimi lovskimi družinami.

Kakšne so posledice preureditve lovišč in lovskih družin?

V Sloveniji ni nobenega lovišča splošnega državnega pomena; lovišče republiškega pomena je 8 s povprečno površino 38.750 ha in 350 lovišč lokalnega pomena s povprečno površino 4800 ha. Tudi na članstvo lovske organizacije to ni imelo negativnega vpliva, kajti l. 1949 je bilo v Lovskem svetu LRS včlanjenih 8112 lovcev, l. 1950 — 8216, do občnega zbora Lovske zveze LRS dne 29. aprila t. l. pa je plačalo članarino 8474 članov. Po opazovanju naših lovišč se vidi, da se približujemo normalnemu staležu divjadi; statistični podatki pa govore, da se prav v zadnjih letih stalež zaščitene divjadi zvišuje, pregled in tehtanje divjadi ter njenih trofej kaže, da se je tudi kakovost izboljšala, medtem ko kakšne posebne bolezni na divjadi ni bilo opaziti. Izboljšanje potrjuje tudi količina in kakovost kožuhov, ki so bili oddani letošnja pomlad.

V gospodarskem pogledu je torej viden napredek, še preden sta pretekli dve leti po reorganizaciji lovišč, kar je zlasti posledica dejstva, da je v povečanih lovskih kolektivih več izkušenih in vestnih lovcev, ki svoje znanje tovariško posredujejo drugim, mlajšim lovskim tovarišem, in ki s svojim zgledom pozitivno vplivajo na nedisciplinirane lovce. Deloma je to tudi posledica povečanja števila lovskih čuvajev, kajti po poročilih imamo 740 pomožnih in 60 poklicnih lovskih čuvajev. V tem, da lovsko gospodarstvo napreduje, da se dviga, je najljepši dokaz, da je bila reorganizacija umestna.

Kakor vsaka stvar, tako ima tudi ta svoje senčne strani; zlasti je otežkočen stalni stik med člani in nadzor nad njimi. Z dobro voljo in pravilno vzgojo članstva pa se bo tudi to izboljšalo. Ker pa dobre strani, zlasti gospodarska, odlehtajo slabe, mora vsak objektivni opazovalec priznati, da reorganizacija ni bila v škodo, ampak v korist splošnemu lovstvu, čeprav so morebiti redki posamezniki nekoliko prikrajšani.

Lovske družine so se v nova lovišča uživele, razen malenkostnih izjem. Članek tov. O. C. pa je prinesel med številne lovske družine ne samo v mari-borski okolici, ampak širom po Sloveniji pravo revolucijo in nekateri že računajo z gotovim dejstvom, da bodo dobili nova lovišča »v izmeri 300 ha, na katerih bodo brez škode za stalež odstrelili letno po 60 do 70 zajcev in enako število fazanov«, skratka, ustanovila se bodo majhna lovišča, ki jih bodo upravljali poedinci. Komaj so bila pozabljena nekdanja občinska, zlasti pa še lastna lovišča, je ob tem članku na novo oživel spomin nanje in »na tiste zlate čase«. Tov. O. C. se najbrž ne zaveda, da je s svojim člankom in s ponesrečeno primero, verjetno nehote, zadel tudi v sistem kolektivnega upravljanja lovišč in v kolektivno izvrševanje lova.

Pri ustanavljanju novih lovišč in določanju njihovih meja niso povsod upoštevali načel, ki bi ustrezala republiškemu zakonu o lovu. Take napake se vsak čas še lahko popravijo po postopku, ki je predpisan v 8. členu zakona. Glavna nčela, ki se jih je treba pri tem držati, pa so tale:

Lovišče mora biti lovska gospodarska enota. Zakon in izvršilne odredbe nikjer ne predpisujejo meja o najmanjši in največji površini lovišča, kar bi bilo res birokratsko. Ne morem n. pr. pozabiti primera ob ustanavljanju lovišč po začasnem zakonu o lovu. Šlo je za sredogorsko lovišče, ki leži v naravi v neke

vrste nečkah. Predlog je bil, naj se določi meja po robovih nečka, vendar je površina znesla nekaj nad 5000 ha. Zaradi birokratskega reševanja te zadeve sta bili ustanovljeni dve lovišči, ki ju je vzela v zakup ena in ista lovska družina in ju uživala kot celoto, kar sta dejansko tudi bila. Ali bi lovišče ne moglo ostati kot celota tudi v aktih in ne samo v naravi? Danes bi imelo tako birokratsko reševanje še težje posledice, kajti tedaj še ni bilo določbe, da sme biti lovec včlanjen samo v dveh lovskih družinah in tudi ni bilo priporočila, naj bo vsako lovišče, kjer je lovec včlanjen, drugačne vrste.

Kaj spada kot celota skupaj, odloča položaj v naravi, ne pa pogled na karto; zato je treba določati lovišča in njegove meje v naravi. Nesmiselno bi bilo, združevati v eno enoto površine, ki po položaju v naravi težijo vsaksebi, ali pa razdvajati naravno skupnost.

V Sloveniji imamo po značilnih vrstah divjadi, po obdelovalnih kulturah, po zunanji obliki tal, nadmorski višini ipd. tri glavne vrste lovišč: nižinska, sredogorska in višinska. Značilno za nižinska lovišča ni samo, da so pretežno v ravnih nižinah, ampak tudi, da prevladuje v njih obdelano polje, kjer je mogoče gojiti poljsko perjad in poljskega zajca. Sredogorska lovišča so večinoma gričevnata ali hribovita, pokrita z gozdovi in so najprimernejša za gojitev srnjadi, medtem ko je na skalnih in golih tleh višinskih lovišč glavna divjad gams. S tem pa seveda ni rečeno, da mora biti v vsaki od teh vrst lovišč izključno le tista divjad, ki je značilna zanje, ampak naj prevladuje. Z lovskega gospodarskega stališča je pravilno, da se v isto lovišče vključijo večinoma take površine, ki spadajo v eno prej navedenih vrst, tako da v lovišču prevladuje ali nižina z obdelanimi polji ali sredogorje z gozdom ali skalnato in golo visokogorje. Šele če se to upošteva, je mogoča pravilna gojitev divjadi, kajti delovanje upravitelja lovišča se osredotoči na glavno divjad v lovišču, torej v nižinskem lovišču na poljsko perjad in zajca, v sredogorskem lovišču na srnjad, v višinskem na gamsa. To je tudi potrebno, kajti zakoniti predpisi velevalo, lovska gospodarska načela pa narekujejo, da se v loviščih goji prvenstveno tista vrsta divjadi, ki je primerna zanje in ki donša največ gospodarskih koristi.

Za meje lovišč lokalnega pomena imamo tudi določbo, naj se praviloma skladajo z mejami krajev, ki so vključeni v lovišče, vendar morajo biti meje naravne in vidne tako, da potekajo po grebenih, vodah, cestah in podobno.

Vsa ta načela je težko spraviti v sklad, posebno še, ker meje upravnih enot niso potegnjene po tem vodilu. Mišljenja sem, da bodo slej ko prej tudi meje upravnih enot določene po gospodarskih mejah; do tedaj pa za ustanavljanje lovišč lokalnega pomena, za določanje in popravljanje njihovih mej, velja princip: Lovišča so zaokrožene lovske gospodarske enote z vidnimi in naravnimi mejami; pretežni del lovišča naj bo nižinski ali sredogorski ali višinski. Kjer meje upravnih enot, torej kraja, mesta ali okraja, tem pogojem ustrezajo, se meja lovišča potegne po upravni meji, drugače pa je za lovsko mejo odločilno čim uspešnejše lovsko gospodarstvo v lovišču. Katera je ta meja, je mogoče določiti samo z ogledom na mestu samem, najmanj pa je to mogoče pravilno rešiti pri zeleni mizi.

Lovišča morajo biti tudi primerno velika; že v zvišanju najmanjšega števila članov lovske družine od pet v začasem zakonu na osem v novem republiškem zakonu vidimo tendenco, naj imajo lovske družine več članov in lovišča dosledno temu tudi večjo površino. Priporočilo, naj bo v vsakem lovišču vsaj en poklicni lovski čuvaj, in težnja, da bo to slej ko prej obvezno za vsako lovišče, tudi govori za večja lovišča. Lovišče naj bo torej tako veliko, da bo poleg pomožnih čuvajev

mogoče nastaviti poklicnega čuvaja in ga plačati iz dohodkov lovišča in prispevkov članstva lovske družine. Nekateri temu ugovarjajo, češ da vsi ti dohodki ne zadostujejo za poklicnega čuvaja, kaj šele za druge stroške, ki so potrebni za pravilno gospodarstvo v lovišču. Temu nasproti je treba pibiti, da so izdatki za poklicnega čuvaja dobro naložen kapital, ki prav kmalu prinese bogate obresti. Lovski čuvaj na primer zatira škodljivce, kar marsikje članj in pomožni čuvaji ne utegnejo; posledica sistematičnega zatiranja škodljivcev je zvišanje stalaža druge divjadi in izboljšanje kakovosti. Med škodljivo divjadjo so tudi kožuharji, katerih stalež je v razmerju z drugo divjadjo precej velik. V naših loviščih pa ni človeka, ki bi se posvetil lovu nanje, in je zato odstrel plemenitih kožuharjev, zlasti kun vseh vrst, razmeroma nizek. Od uničevanja kožuharjev pa nima koristi samo divjad, ampak se z izkupičkom za kožuhe občutno zvišajo dohodki iz lovišča. Čuvaj skrbi za krmljenje divjadi, ki se prav kmalu kakovostno popravi. Pomisliti moramo nadalje, da lov ni samo gospodarska panoga, ampak tudi šport in razvedrilo; vsak šport in vsako razvedrilo pa sta združena s stroški, in stvar, za katero smo nekaj žrtvovali, znamo pravilno ceniti šele po žrtvi. Sicer pa mora biti v vsakem gospodarstvu strokovni organ, ki ima edino dolžnost, da skrbi za gospodarski napredek enote, za katero odgovarja. Poklicni čuvaj skrbi za vse lovišče in nadzoruje pomožne čuvaje, ki opravljajo iste dolžnosti v posameznih oddelkih, kolikor jim za to čas dopušča. Poklicni čuvaj nadzoruje tudi izvrševanje lova posameznih članov lovske družine, kar pa marsikomu ni všeč, posebno ne tistim, ki love na svojo roko in jim koristi lovske skupnosti niso nič mar; to velja zlasti za tiste člane, o katerih se zatrjuje, da za svoj plen vedo le sami in njihovi nahrbtniki, ki žal ne znajo govoriti, da bi jih obtožili. Lovske družine in člani, ki ne uvidijo potrebe po poklicnem lovskem čuvaju, vidijo v lovu samo koristi posameznika in cenijo šport, ne pa tudi koristi skupnosti in gospodarske strani lova, kar zakoniti predpisi v socialistični državi tako podčrtavajo.

Nekatere lovske družine so svoja lovišča razdelile na oddelke in skrb zanje ter nadzorstvo nad njimi poverile nekaterim članom družine, medtem ko lovišče upravljajo in love skupno. So lovci, ki temu oporekajo, češ da to nasprotuje zakonu. To ne drži, saj to ni nikjer prepovedano, nasprotno je za vsako večje lovišče potrebno, da je razdeljeno na oddelke. S tem se sklada tudi določba, da mora biti v lovišču na vsakih začetih 2000 ha usposobljen lovski čuvaj. Če je pa temu v pomoč in nadzorstvo še nekaj članov lovske družine, je to samo v korist lovišča. Pač pa bi bilo načelo kolektivnega izvrševanja lova kršeno, če bi ti člani tudi izključno sami izvrševali lov v tem oddelku. — Lovske družine izvršujejo lov v dodeljenem lovišču (torej v celoti, ne samo v enem delu!) kot skupnost članov, ki imajo vsi enake pravice in dolžnosti, določa pravilnik za izvajanje zakona o lovu skladno s pravili lovskih družin.

Če torej primerjamo sedanja naša lovišča z mislimi, ki so razpredene v tem članku, pridemo do prepričanja, da ni treba vseh minirati, kakor bi to želel tov. O. C., ampak da večinoma ustrezajo svojemu namenu, pa tudi načelom zakona o lovu in njegovih izvršilnih predpisih. Poprava meja, morebiti tudi nova razdelitev lovišč, bo mogoče sem in tja res potrebna, vendar le izjemoma. Prepričali pa smo se tudi, da nova lovišča niso ustanovljena zgolj zaradi zmanjšanja administracije, kakor misli tov. O. C., ampak da je bil glavni namen pravilno gospodarstvo v loviščih in čim boljše upravljanje z divjadjo kot splošnim ljudskim premoženjem.

V drugem delu istega članka pisec priporoča skrb za take, ki v lovskih organizacijah niso včlanjeni, češ da bi mogoče le bilo dobro dopustiti jih kot lovske goste; graja tudi, da ni nič poskrbljeno za tiste, ki love v državnih loviščih

republiškega pomena. Pisec je najprej prezrl določbo 5. točke pravil Lovske zveze LRS, po kateri se lahko vključijo v lovsko organizacijo lovci, ki love v državnih loviščih, ki so v neposredni upravi države; take člane lovske družine brez vsega lahko povabijo za goste. Ne morem pa šteti za utemeljen predlog, naj se tudi neorganizirani ljudje vabijo kot lovski gostje. To bi nasprotovalo določbi 1. odstavka 16. člena splošnega zakona o lovu. Če bi se ta predlog sprejel, je s tem uničena lovska organizacija, ki jo tudi predpisuje splošni zakon o lovu. Pa tudi gojitev divjadi in pravilno lovsko gospodarstvo bi šlo po zlu, ker bi neorganizirani lovci ne spoštovali lovskih gojitvenih in gospodarskih načel, upravičene pa bi v prvi vrsti gledal na donosnost lovišča. Lov bi izgubil tisto vrednost, ki mu jo daje lovska zakonodaja v socialistični državi, kajti postal bi ali brezplačni šport za goste ali brezvestno mesarjenje za lovskega upravičenea.

V isti številki Lovca je tudi članek istega pisca »Aufgšaut pjebje...«. Smisla tega članka ne razumem. Če je napisan kot šala, moram reči, da taka šala v resen strokovni list ne spada, ker ima nepedagoško težnjo. Večina pa je vzela ta članek resno, se po prečitaniu članka zamislila in izrekla sodbo: Prav je, da je poseben predmet pri lovskih izpitih lovska pravičnost, kjer je tudi poglavje o lovskem jeziku. Slovenci svoje lastne lovske zgodovine skoroda nimamo; tako, kakor lovska zgodovina, je mlad tudi naš lovski jezik, katerega z velikim trudom ustvarjamo in s še večjo težavo uvajamo med naše lovce, od katerih nekateri še vedno ne morejo pozabiti »zlatih časov« suženjskega fevdalizma ter narodne in gospodarske odvisnosti ter hlapčevstva slovenskega naroda tujemu »gospokemu narodu« v imperializmu.

Bucek

Tam nekje za suhim bajerjem, med gostimi smrečicami v dobrem kritju pred vročino in sovražniki vseh vrst, je porodila brhka mamica. Pa je tudi res bila, lep rjav kožušček, črni lakasti šolenčki in črne oči, ki so prav z materinsko milino gledale v svet, ko je dojila dva nebogljenčka. Bila sta bratec in sestrica. Tudi njima je mati narava dala lepo pisani suknjici v beli, sivih in rjavi barvi, prav kakor za otroke. No, pa to ne iz bahavosti, vse bolj iz previdnosti.

Pomlad je bila takrat, majnika, ko vse diši, šumi in cvrči, Murni so že davno vstali, ptiči so se spreletavali in peli, kukavica pa je kukala z vitke breze dol na majhno družinico med smrečicami.

Krasno jutro! Vse je cvetelo, vse tekmovalo med seboj, kateri izmed grmov se bo odel v lepše cvetje. Brstje je poganjalo iz odsekanih krnjev dolge mladike — še star hrastov štor je oživel. Tudi lovec se je poživil, ko hodi po mehkem mahu s svojo družico preko rame. Mehko mu je pri srcu ob pogledu na vse to, kar čuje in vonja. Za vse na svetu ne bi ukrivil prsta proti tem ljubkim prebivalcem gozda.

Tiho hodi in skuša ujeti vsak utrip narave. Budno pazi, zasledujoč zlokobni fiv... ptico roparico, ki išče plena za svojo nenasitnost. Lovec postoji pod smreko z nizko spuščeniimi vejami. Že prileti kragulj na osamljeno, na stari poseki stoječo smreko, ki mu služi za opazovanje. Iz malokalibrke počí strel in kragulj pade v lastni krvi. Da bi čim manj motil mir gozda, pobere lovec plen, ki ga je tem bolj vesel, ko vidi, kako velike, krive in ostre kremplje ima ptica, kateri ne uide noben zajček niti mlad srnjaček, če jih enkrat zasadi v jokajočo žrtev.

Blodeč dalje po gaju Diane pride mož, pastir svojih varovancev in strog sodnik njihovim preganjalcem, do drobnega potočka, ki hiti tajinstveno žuboreč proti jugu. Ribice v majhnem tolmunu so se razbežale kakor pred nevarnostjo, a so nekatere prišle pogledat, kdo jih moti, posebno še, ko je tudi velika žaba skočila v njihovo skrivališče. Sonce je prodiralo s svojimi zlatimi prameni med debli dreves skozi lahno meglico, ki je vstajala iz vlažnih tal. Rosne kaplje po bitkah pa so se svetile v žarkih sonca ko kristali. Tam pod jezičem potočka, kjer je tekla voda čez majhno skalo, pa so drsele kaplje po gladini vode v mavrični barvi, dokler se niso potopile v globino.

Svečana tišina. Štirinožni kosmatí tovariš je nategnil povodec. Zdajci zasliši mož s puško cvilež: priteče zajec. Kmalu pa tudi pes klatež. Izdajalske šoje so pač svarile, a bilo je že prepozno: mrhar je obležal za vedno neškodljiv. Nekako težko postane možu-pastirju, toda tako mora biti, saj je človek gospodar v naravi, ki dela po vesti, srcu in razumu.

Težki oblaki so se zbirali, ozračje je bilo nabito s soparo, mrčes je bil nadležen, ko je šla srna, vodeča mladiča, na pašo. Če se je srna malo oddaljila, že jo je zaostali, nekaj dni stari mašček jel klicati. Seve, če bi imele srnje mamice lepe, globoke vozičke, ne bi bilo treba vedno paziti, da se ji nebogljenček ne zgubi. Pa to pri njih ni v navadi. Tekati morajo, da si že v rani mladosti utrdijo tanke nožice. O seveda, piv gorí piv doli, hoditi moraš, reče mati. Mala srnica je že preskakovala majhne ovire, a srnjaček, ta je bil vedno zadnji. Pa mamica je bila dobra in skrbna. Brž ko je zaslišala lajež psa v bližnji vasi, že je skoraj do tal počenila, tako tudi mala dva. V daljavi je votlo zagrmelo, ko je dospela družina do sončne trave na robu gozda in kjer so bile njive posejane

s pšenico. Šli so med zelene bilke pšenice. Matj je svoja malčka nadojila in se potem pasla, medtem ko sta mala dva počivala v žitu.

Zapihal je močan veter od zahoda in ufilo se je ter postalo hladno. Med bliski in grmenjem priteče iz godza človek, ko, hoteč domov, zasliši v žitu proseči piv. Človek je stopil med razore in našel od moče in mraza otrplega srnjačka. Djal ga je v torbo in nesel domov. Mislil je pač, da je rešil živalco in se ni zavedal, da jo je zaslužnil. Človek ni vedel, da bi mati zagotovo prišla ponj, ga osušila in ogrela, ko je morala zaradi človeka zbežati in prepustiti mladiča usodi. Doma so mu pač dali mleka, ki ga srnjaček ni maral. Šele drugi dan, ko ga je glad prisilil, je pod pritiskom roke pil malo toplega mleka. In tako je po malo pil še nekaj dni, ko je zanj zvedel lovec-pastir. Skušal ga je vrniti naravi, a bilo je že prepozno; mati ga ni več poiskala. Pa kako tudi, ko se ga je držal tuj, sumljiv dah. Ni mogel hoditi, oslabeł je, saj mleko, ki ga je dobival pri »rešitelju«, ga ni krepilo. Lovec je spoznal, da je črevesje začepjeno, da se živalca ne iztreblja. Po previdni klistirji s toplo milnico in po skrbno pripravljenem mleku, ki ga je pil po razkuženi dudki vsaj šestkrat na dan, je srnjaček čez dva dni vstal in se majavo prestopal. Dudki se je takoj privadil. V nekaj tednih je postal čeden dečko. Kadar je bil lačen, je sam začel klicati s svojim ljubkim piv, piv. In takrat je vedno dobil piti. Počasj je zgubljal pasaste maroge ter se odel v lepo rjavo dlako. Imel je dokaj primerno ograjo, kjer se je lepo razvijal. Ker je bil tako ljubek, je dobil ime Bucek. S svojimi takrat le rožnimi nastavki je prav rad bucnil. Vse ga je hodilo gledat in na ime Bucek je prav dobro slišal. Zelo rad je jedel radič, deteljo in za priboljšek tudi malo polente. Mleka potem ni več maral. Ker je vsak dan proti jutru postal lačen, je začel pivkati. Da je utihnil, je dobil nekaj koščkov kruha. Toda s to navado je postal kmalu bolj zahteven. Tako je vsako jutro začel rožljati s polknicami, zahtevajoč svoj obrok kruha. Da v bodoče ni več uprizarjal budnice, je imel odslej že zvečer pripravljen grizljaj. Vodo pije le čisto. Spočetka se je psov bal, kmalu pa se jih je privadil in onj njega. Tako se je pasel v sadovnjaku, ko je bil vsak dan po uro ali dve prost, da se napase tudi v naravi. Lepo ga je bilo videti, ko se je v poskočnem diru podil po sadovnjaku. Ker se je toliko gibal na prostem, je pričel pobirati cigaretne ogorke, ki jih je z vnemo iskal. Tako je postal Buc pravi tobakar. Če se je n. pr. pasel na vrtu že v popolni temi, je bilo treba samo poklicati Buc, Buc, pa je naenkrat stal pri človeku, kar je vsakega navdalo s posebnim občutjem. Seveda je vedno dobil cigaretne ogorke. Tujim osebam se ni pustil prijematj, pač pa je rad sledil domačim v svojo stajo za ograjo.

V prvem poletju je hodil z rednikom na lovske obhode v upanju lovca, da se ga bo kjerkoli pri srnjem sorodstvu na lep način znebil. Toda Buc je nosil svoj nosek vedno s seboj in je našel, četudi se je pri paši zamudil, vedno domov. Šel je tudi v hišo, koder je prav gosposko peketal. Bil je ljubljenec svoje okolice. V pozni jeseni je dobil zadaj lepo, belo zaplato, ki jo ima srnjad menda zato, da si v temi more slediti. Jedel je s tekom suho krmo z majhnim dodatkom otrobov. Decembra njegovega prvega leta so mu že začeli poganjati rožički. Najprvo je imel nekakšne bule na čelu, ki so bile precej toplejše kakor ostala glava. Kmalu je dobil dva debela in kosmata krna, ki sta ostala takšna do popolnega razvoja obeh šil. Da bi mu česa ne manjkalo, je dobil nekaj v tla zasajenega šibja, ob katero si je odrgnil svoja zoreča roga ter se s tem postopoma znebil že nepotrebne prevleke. Sedaj je bil lep in postaven. Postal je sam svoj s čedalje večjimi zahtevami. Prej suženj srnjak, sedaj suženj rednik, ker je bilo kavalirju treba streči.

Lovopust pa se je začel in je nastala prava zima. Nad poti v gozdu je klonilo šibje in drevje, smreke pa so povešale veje globoko k tlu. Nepopisen je bil pogled na zasneženo gozdno pokrajino. Kakor v predoru si bil v tej veličastni, hladni tihoti. Sem pa tam je bilo treba udariti s palico po grmičevju, da se je sprostilo in dalo prosto pot. Bilo je treba v gozd pogledati, kaj dela divjad. Je li vse v redu. Treba bo krme! In ali ni morda kje svež sled zankarja, ki nastavlja, da bi dobil meso? Kar v kopnem težko, doženeš to z lahkoto v snegu. Sneg nepodkupljivo izda vse zle namere lovskih tatov, če je lovec na mestu.

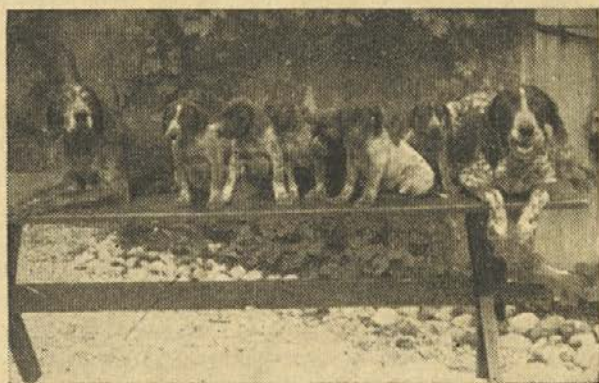
Toda čeprav zima pritiska na divjad, ki si s trudom komaj pribori skopo hrano, vendar si ne moreš misliti, da je srnjak za ograjo srečnejši. Sreča je v svobodi! Zastonj je tudi misliti, ko pride čas paritve, ga izpustim in takrat se že pobrati. Dalj smo mu v stajo tudi srno, a se ni brigal zanjo. Pač pa je v tem času skočil na moškega, če je mogel, a na ženske je bil hud. Tako je n. pr. na cesti napadel žensko, ki se je branila z odprtim dežnikom. Kakšen je bil dežnik, ko se je »ta hudiček« naveličal, si lahko mislimo. Drugo mimo idočo žensko je napadel. Ta se je bala za svoje tanke nogavice in je počepnila. Srnjak je obstal in čakal. Čakala pa je čepeč tudi ženska, dokler niso Buca odvedli. Tako je skrbel za zabavo in neprijetnosti.

Leta 1947 je v Kamniku tudi Buc proslavil »Praznik dela«. Udeležil se ga je na vozu za nizko mrežo, da ga je vsakdo lahko občudoval. Toda spotoma si je zaželel sočne trave ob cesti. Preskočil je mrežo in se šel past. Lovci so se spogledali. Le njegova strast za tobakom ga je privabila nazaj in tako je častno izvršil svojo nalogo na proslavi.

Zgodilo pa se je, sam ne vem kako, da si je zlomil sprednjo nogo v lopatici, da smo ga morali usmrtiti in rešiti muk.

S to zgodbo hočem le podkrepiti, da divjad spada v vsakem pogledu le v naravo. Zato, dragi lovski tovariš, nikdar ne dopusti, da divjad katerekoli vrste nosijo domov, kakor tudi ne dovoljuj, da poskušajo dokazovati prijateljstvo do živali s tem, da ji jemljejo prostost. Bolje je, da pogine tam, kjer je, če ji že ni usojeno živeti. Nekaj srnjih mladičev sem vrnil naravi, tako da sem jih odzvel, natri z mladim smrečjem in položil na mesto, kjer so bili vzeti.

Od vse nege in skrbi ne boš imel drugega ko pekočo vest in grenek spomin na nesrečen konec ujete divjadi.

Družinsko zadovoljstvo

Mati Šoba Čemšeniška JRP, 174 B (Janez Gederer, Ljubljana) — Oče Pik ZCR (Edi Leskovšek, Ljubljana)

Lov na prepelice v italijanskem Primorju

Na petem zasedanju Mednarodnega sveta lova v Parizu od 31. maja do 8. junija 1950 je član tega sveta, kot zastopnik Italije, gospod Avgusto Toši, profesor zoologije in pomočnik direktorja zoološkega laboratorija za lovstvo na univerzi v Bologni, podal izčrpen referat o temi, izneseni pod gornjim naslovom:

»Med zadnjim zasedanjem stalne komisije za ptice selivke, ki je bilo v Bruslju v februarju 1949, so udeleženci, med katerimi sta bila tudi dva delegata italijanske vlade, soglasno izglasovali več resolucij, med katerimi je bila prva ona, s katero je komisija priporočila, da se zastavijo vse moči za sklenitev mednarodnih konvencij za zaščito ptic selivk, katere so predmet lova v vsaki od ustreznih držav, začeti od časa pred gnezdenjem pa do časa godnosti izleženih mladih ptic.

Vprašanje lovljenja prepelice je bil poseben predmet preučevanja komisije, kakor samega M. S. L., ki je posvetil posebno pozornost dejstvu, da je v Alžiru, Tunisu in Maroku veljala prepoved pomladanskega lova na prepelice, ki jo je izposloval M. S. L. pred svetovno vojno in ki je bila v veljavi ves čas vojne same. Po tej vojni je prepoved še dalje v veljavi. Zahvaljujoč se tej prepovedi, so bile prepelice, za katere je obstajala nevarnost, da v srednji Evropi zginejo, v teh predelih pogostne.

Dr. Basteli, predsednik italijanske federacije lova, je po svoji vrnitvi iz Bruslja priobčil v italijanskem lovskem tisku izčrпно poročilo s tega mednarodnega kongresa. To poročilo je vsebovalo tudi pojasnila, ki jih je podal profesor dr. Gidji (podpredsednik M. S. L., prof. zoologije na univerzi v Bolonji in direktor zoološkega laboratorija za lovstvo), italijanski delegat, navajajoč razloge, zaradi katerih je italijanska vlada odobrila lov na italijanskem Primorju. Ker je to poročilo dalo povod za napačna tolmačenja, je prof. Gidji objavil v tisku celoten tekst bruselskih resolucij, tekst, kateri je bil objavljen tudi v italijanski ornitološki reviji. Ta publikacija je izzvala o tem vprašanju živahne polemike.

V nasprotju s sklepi mednarodnega zasedanja, a na predlog predsednika italijanske federacije lova, to je istega dr. Bastelija, ki je v Bruslju glasoval za ukinjenje pomladanskega lovljenja na italijanskem Primorju, je minister za poljedelstvo na novo odobril ta lov do 21. maja 1950.

Mnogo nam je na tem, da v kratkem opozorimo na znanstvene, tehnične in splošne razloge, ki govore proti temu lovljenju.

Pomladanski lov v italijanskem Primorju je treba smatrati za neracionalnega. Loviti ptice v času razmnoževanja se resno protivi biologiji in tehniki. Sleherni zakon civilizacije teži za mirovanjem vseh akcij, ki vplivajo na razmnoževanje vrst v času te periode, kakor tudi neposredno predhodne in periode, ki neposredno tej sledi.

Konec zime so ptice številčno reducirane, ker morajo prestati težave te letne dobe in utrpeti zgube, ki potekajo od naravnih vzrokov, pa tudi od človeka. Še naknadno reduciranje spomladi občutno zmanjšuje seme, ki je namenjeno reprodukciji, to je izpopolnjevanju normalnega številčnega stanja. To povzroča škodo na vseh teritorijih, na katerih so posamezne vrste razprostranjene.

Že zdavnaj so pripadniki lovljenja na italijanskem Primorju iskali načine, da to opravičijo, trdeč, da se v času, v katerem se ta lov izvaja, love zlasti in ponovno edinole samci. Statistična preiskovanja, ki se vrše na ornitoloških postajah, predvsem v Kastel Duvanu, kjer v ornitološko znanstvene namene love prepelice s pomočjo navpičnih mrež na morskem obali, so ugotovila, da le v aprilu

in v prvi polovici maja prevladuje število samcev nad samicami. Toda to ne pomeni, da v tem času selitve prehaja pri selitvi ogromna večina prepeličjih samcev, a da je število samic nepomembno. Še manj pomembno je, da v tem času prehajajo zgolj samci. Nasprotno, v nekkih letih je razmerje spolov izenačeno in se v nekaterih letih dogaja, kakor je bil to primer leta 1930, da je bilo v prvi polovici maja število samic večje kakor samcev. Statistike, ki so zasnovane na lovljenju prepelice s pokrivanjem z mrežami (način, s katerim tam love prepelice s pomočjo vabil ali samic v kletkah) nimajo nikake vrednosti, ker se na ta način love po večini samo, premamljeni po klicu samic (čas parjenja).

Vsak poskus, s katerim se želi pokazati, da je lovljenje ob morju stvarno redukcija samcev, ki se izvršuje pri eni vrsti divjadi, je neosnovan glede na to, da se lov ob morju vrši do 21. maja.

Lovljenje ob morju je izrazito pomladni lov, ki je zlasti škodljiv za reprodukcijo vrste, ker se izvršuje v času parjenja in razmnoževanja. Dejansko imajo primerki, ujeti v primorskih predelih, potencirano razvite genitalne organe, ki so aktivizirani. Poleg drugega tudi statistični podatki ugotavljajo, da se pasaža (selitev) mladih (enoletnih) prepelice vrši od polovice aprila do konca julija, a pasaža kokošk od maja do julija. Pod kokoškami se razumejo one prepelice samice, ki so gnezdele v Afriki, in katere mnogokrat v Evropi ponovno gnezdiijo (dvojna letna gnezditve). Pomladanska migracija prepelice je biološko dejstvo, ki se vnaša v fenomen reprodukcije na ta način, da more tvoriti simptom, epilog ali pa dodatno epizodo.

Prepelice, ki prihajajo v primorske kraje, so naredile dolg prelet preko Sredozemskega morja, pa četudi niso docela izčrpane od utrujenosti, jih ubijajo ali love v trenutku, ko so izvršile že velik napor.

Samo to dejstvo gre v dobro priložnostnemu lovu, ki pa v nobenem primeru ni niti športen, četudi se abstrahirajo vsi oziri zoofilije in sentimentalnosti.

Ta lov je ravno tako škodljiv s stališča splošnega gospodarstva, ker se v tem času prepelice hranijo z žuželkami, zlasti kobilicami, katerih ličink je prav posebno veliko v predelih Južne Evrope. Znano je, kako ogromne vsote denarja troši italijanska vlada v boju za uničevanje kobilic.

Lov ob morju se prakticira na sorazmerno omejenih prostorih Južne Italije. Zaradi tega se na teh razmeroma majhnih prostorih koncentrirajo jako veliko število lovcev in lovskih psov na obdelanih posevkih, ki so preplavljeni od njih. Pomladanske kulture, zlasti posevki zelenjave in žitaric, trpe zaradi tega veliko škodo.

S praktičnega stališča to gromadenje lovcev in lovskih psov na majhnih prostorih v bližini morskih obal pomnožuje vzroke za nesreče na lovu. Tako je bilo v preteklem letu dnevno ranjenih več desetih lovcev zgolj na področju Ancia in Netuna.

Razen tega, ker lovska izobrazba v Italiji ni še dosegla zaželene ravni, streljajo lovci v maju vzdolž morskih obal ne samo na prepelice, ki prihajajo čez morje, temveč tudi na druge ptice, ki preletavajo po isti poti, kakor grlice, žerjavi in mnoge druge, žužkojede ptice, zaradi česar so močno koristne za poljedelstvo in ki prihajajo v naše kraje, da v njih gnezdiijo. Tu gre torej za žalostno navado, ki prehaja v prekrške zakona.

S stališča, ki bi ga mogli imenovati političnega, ta lov na prepelice ne predstavlja prav nobenega načina gospodarskega in socialnega značaja, ki bi ga mogel opravičiti.

Dejansko tako ubite prepelice ne predstavljajo kake dopolnitve prehrane znatne vrednosti niti za siromašne stanovce (spomladi so prepelice oslabele in

shujšane). Te ne oskrbujejo s hrano niti ene kategorije profesionalcev v lovstvu, ki bi zaslužili protekcijo. Pomladanski lov ob morju na prepelice prakticirajo imoviti ljudje in ljudje srednjega stanu, ki imajo možnost, da love v pravi lovski sezoni (jesen in zima), in katerim je mogoče, da zamenjajo lov s kakim drugim športom. Kar pa se tiče dresure lovskih psov, pristojno ministrstvo skrbi za ta namen z lovljenjem prepelice, zgolj samecev.

Zato je vsak poskus, da bi ta pomladanski lov na prepelice pokazali kot vprašanje, ki se tiče samo Južne Italije, docela jalov.

Tudi italijanski lovci sami so neprijateljsko razpoloženi nasproti takemu lovu. To dejstvo je bilo izneseno na zadnjih letnih zborih lovcev Pijemonta in Emilije (Severna Italija), ki so potrdili, da je ta lovna praksa do skrajne mere škodljiva in predstavlja zlo, ki ga za takega smatrajo lovci Severne Italije, kakor tudi napredni lovci z juga. Splošno mišljenje je, če bi se izvršil referendum (glasovanje) v lovskih krogih vsega Apeninskega polotoka (Italije), da bi se večina lovcev uprla pomladanskemu lovu prepelice.

S stališča zunanje politike je gotovo odveč pripomniti, da je sleherno stališče reakcionarno, kakor ono na nedavnem kongresu v Neaplju 1949, ki je v korist temu načinu lovljenja. Ta način, ki je že obsojen v vseh civiliziranih deželah in končno ukinjen tudi v Afriki, nedvomno povzroča v inozemstvu jako žalostno impresijo, škodljivo za našo zemljo v taki meri, da jo je pri nas težko oceniti. Dejstvo za Italijo, da ostaja ob strani, ji povzroča, da zgublja ekonomske in socialne koristi, ki so zanjo prav važne, a hkrati predstavlja nekoristno motnjo sodelovanja med narodi, ki žele to ponovno oživet.

Sklep tega ekspozija je, da je potrebno, da ornitologi, prijatelji narave sploh, organizacije za varstvo živali, poljedelci, pa tudi lovci sami združijo svoje narode v tem, da pomladanski lov na vse ptice, zlasti na prepelice v primorskih krajih naše zemlje preneha. c

Prof. dr. Avgusto Toši

Ta docela objektivni in temeljit, vsestransko premotren, strokovno kritičen in splošno obsojen način pomladanskega lova prepelice, a poleg teh tudi drugih ptic selivk, tako zelo koristnih za poljedelstvo, iznesen v referatu pred širokim mednarodnim forumom strokovnjakov na zasedanju Mednarodnega sveta lova v Parizu, izziva upravičeno revolto. Toliko bolj uvaževani univ. profesor, prirodoslovec gospod Toši kot Italijan zasluži, da se mu da polno priznanje, a smo prepričani, da ga je pred omenjenim forumom tudi prejel, ker je resnično nehvaležno iznašati neprijetno in žalostno resnico iz svoje sredine in jo obsoditi pred tuji.

Stališče teh lovcev Južne Italije, da je to njihova interna zadeva, resnično zasluži sleherno obsodbo. Da so to stalne ptice, ki se ne sele, kakor jerebice, fazani in druge, bi bila dejansko njihova interna zadeva. Kajti če bi jih z ekscisivnim lovom docela uničili, bi le sebe oropali priložnosti, da dalje love nanje. Medtem so na prepelicah in na drugih selivkah zainteresirane najmanj v isti meri tudi vse tiste države, na katerih teritoriju te gnezdiijo in se razmnožujejo. Znano je, da ena od smeri najštevilnejše pomladanske selitve prepelice vodi iz Italije preko Jugoslavije, na katere srednjem in severnem področju se največ drže in gnezdiijo, zlasti v Severni Srbiji, Vojvodini, Slavoniji in Baranji. Jugoslavija je še vedno pretežno poljedelska dežela, je polno interesirana na čim večjem številu prepelice na svojem teritoriju ter da pri nas gnezdiijo in se razmnožujejo. Kajti v najvažnejšem letnem času v aprilu, maju, juniju in juliju uničujejo ogromne množine, za naše poljedelstvo skrajno škodljivih žuželk, katere se ravno v tem času razmnožujejo. Njihove ličinke, gosenice, kakor tudi žuželke same, služijo v tem letnem času kot izključna hrana prepelicam, kakor

tudi jerebicam in fazanom. Zato so določbe o lovopustu, ki izhajajo iz splošnega in republiškega zakona o lovu, zavarovale prepelico z lovopustom od 1. januarja do 31. julija, medtem ko se lov na prepelice v Jugoslaviji dejansko izvaja le v avgustu in septembru, ker se do konca septembra prepelice v glavnem odsele na jug ter se v oktobru in novembru najde le še kaka posamezna, zapoznena iz drugega legla. Če upoštevamo, da je v Jugoslaviji lov dovoljen samo s puško, da razmeroma majhno število lovecev, v glavnem iz mest, lovi prepelice in da jih pri nas nikdo ne lovi in uničuje na druge načine, znaša letni odstrel prepelic komaj 30.000 do 40.000. Milijoni prepelic, izleženih v Jugoslaviji in onih, ki v jeseni potujejo iz Panonske nižine preko Jugoslavije na jug, z znatnim delom preko Italije, zapuščajo Jugoslavijo docela neokrnjeni. Zato ima Jugoslavija pravico, da zahteva popolno pomladansko zaščito prepelic pred lovom in lovitvijo v tistih državah, preko katerih prihajajo z juga.

Glavna lovska zveza teži s svoje strani za tem, da se z mednarodnim sodelovanjem po Mednarodnem svetu lova tudi v Italiji izvede lovopust za prepelice, kakor je izveden pri nas in v ostalih zainteresiranih državah. Prvi znatni koraki v tej smeri so že storjeni. Eden naših najbolj priznanih strokovnjakov iz področja lovsstva dr. Milovan Zoričić, sodnik Mednarodnega razsodišča v Haagu, je član Mednarodne zveze lova že od njenega osnovanja. Zasedanja Mednarodnega sveta lova, ki je bil od 6. do 9. maja t. l. v Haagu, se je udeležil tudi dr. Zoričić kot zastopnik Jugoslavije. Kot stalni član komisije za ptice selivke se je dr. Zoričić udeležil diskusije o vprašanju pomladne zaščite prepelic. Podal je stališče Jugoslavije glede tega vprašanja in seznanil ostale člane komisije s časom lovopusta za prepelice v Jugoslaviji. Soglasno je bil sprejet sklep komisije o potrebi, da se prepove pomladanski lov na prepelice. Na podlagi tega sklepa, ki so ga sprejeli zastopniki 14 držav, bo Mednarodni svet poslal obrazložen predlog italijanski vladi, da prepove pomladni lov na prepelice.

Obstoji upravičeno upanje, da bo italijanska vlada ta, v vsakem oziru opravičen predlog sprejela tako v lastnem interesu, kakor v interesu ostalih zainteresiranih držav Evrope in Severne Afrike.

G. L. Z. — 8.

Izvečki iz informativnega biltena št. 1 do 1. aprila 1951 Mednarodnega lovskega sveta

Od 6. do 9. maja t. l. je zasedala komisija Mednarodnega lovskega sveta za ptice selivke in komisija za velike zveri.

Na poziv francoske vlade je bila v Parizu 17. in 18. oktobra 1950 mednarodna konferenca z nalogo, da prouči spremembe, katere je treba vnesti v Pariško konvencijo od 19. marca 1902 in katere se nanašajo na zaščito ptic, ki so koristne poljedelstvu. 22 držav je bilo povabljenih na udeležbo in med njimi tudi Jugoslavija. Udeležile so se: Avstrija, Belgija, Danska, Španija, Francija, Norveška, Holandija, Portugalska, Monakovo, Velika Britanija, Švica, Švedska in Turčija.

Projekt konvencije, ki ga je izdelala francoska sekcija Mednarodne lige za zaščito ptic, je bil pretresen in po manjših izpremembah in dopolnitvah sprejet na tej konvenciji. Ta konvencija je dostavljena v ratifikacijo vsem državam, katerih zastopniki so se udeležili konference. K tej konvenciji lahko pristopijo tudi druge države.

Države pa, ki so ratificirale konvencijo od marca 1902, pa niso podpisale te konvencije, ostanejo še nadalje vezane z odredbami te konvencije iz 1902. Pre-

vzemajoč nase pravice in obveze bivše Kraljevine Srbije, ki je ratificirala te konvencije iz 1902, veže Jugoslavijo do sprejema nove, stara konvencija.

Naša lovska zakonodaja je v glavnem prilagodena predpisom te konvencije.

*

V Upsali (Švedska) je bilo 8., 9., in 10. junija 1950 osmo, a po vojni in po prekinitvi 12 let, prvo zasedanje mednarodnega komiteja za zaščito ptic, katerega so se udeležili zastopniki 18 držav. Poleg drugih so se reševali tudi sledeči važni problemi:

1. Izvedba potrebnih ukrepov, da se prepreči onesnaženje vodnih površin s težkimi olji iz ladij, katera zlasti v lukah, zalivih in na velikih plovnih rekah povzročajo smrt mnogih močvirnih ptic. Poseben podkomite je določen, da izdela predlog o ukrepih, ki jih je treba izvesti.

2. Ker se zaradi prašenja poljskih in gozdnih površin z namenom, da se uničujejo žuželke, v nekih primerih dogaja, da se zastrupljajo posamezne vrste ptic in uničujejo posamezne vrste rastlin, je dostavljena resolucija, s katero naj se pozovejo producenti teh sredstev, da natančno označujejo doze, preko katerih ti njihovi produkti postanejo nevarni za favno in floro. Vlade zastopanih držav na tem zasedanju so pozvane in zaprošene, da na podlagi te resolucije odrede obveznost producentov, da objavljajo pravilne podatke.

3. Da bi se nudila pticam selivkam zaščita za čas njihove naporene selitve, ki jih utruja in izčrpa, je določen podkomite z nalogo, da v vseh državah Evrope prouči možnostj določanja zaščitnih površin, na katerih se te ptice ne bi smele loviti, da bi mogle v miru najti odpočitek in hrano, da se jim povrne moč za nadaljevanje selitve.

4. Po diskusiji o vrstah ptic, katere naj se izločijo, je izražena želja, da bi Mednarodni svet profesorjev ekologov izdelal o tem definitivno odločbo, katero naj bi podkrepili UNESCO in Mednarodna unija za zaščito prirode. Pretreseno je bilo tudi vprašanje ženske mode, katera se ponovno vrača na lepotično perje ptic, zaradi česar se naglo povečava uničevanje redkih ptic, čapelj in dr.

*

V Upsali je bil od 10. do 17. junija 1950, po pavzi 12 let, deseti ornitološki kongres. Tega kongresa se je udeležilo okrog 400 ornitologov kot zastopnikov 24 držav. Večje število sekcij je preučilo veliko število predloženih referatov iz območja ornitologije. Vsak dan po izvršenem delu so udeležencem kazali številne ornitološke filme. Po končanem kongresu so bili udeležencem, podeljenim na tri skupine, prirejeni izleti, da bi se seznanili s predeli Švedske, ki so značilni za ornitologijo.

*

V Wiesbadenu, Nemčija, je bil od 1. do 3. oktobra 1950 letnj občni zbor in proslava stoletnice nemškega ornitološkega društva, katere so se udeležili tudi zastopniki inozemskih ornitoloških organizacij.

*

V Parizu je bilo 23. in 24. oktobra 1950 zasedanje francosko-španske komisije o vprašanju lovnih rezervatov v planinskem predelu pirenejskega masiva. Francija, ki ima že v Pirenejih lovni rezervat od 5000 ha ob španski meji in katerega namerava še povečati, je dobila privoljenje Španije, da tudi ta na svojem teritoriju v Pirenejih osnuje rezervat s površino 10.000 ha in da oba rezervata tvorita skupnost z namenom učinkovitejše zaščite divjadi. V tem skupnem rezervatu bodo zlasti zaščiteni: izard (pirenejski gams), medved, veliki petelin in planinska jerebica (belka). Tudi mullon bo zarejen. Določeno je, da Španija kasneje osnuje

na Pirenejih še en rezervat, ki bo tvoril celoto z že obstoječim drugim francoskim rezervatom od 8000 ha na Mont-Valieru, zaradi zareditve kozoroga in pirenejskega gamsa. V teh rezervatih bo uvedeno popolno sodelovanje gojiteljskega in čuvajskega osebja obeh držav. V vidu je ustanovitev stalne francosko-španske komisije z nalogo, da preučuje vsa vprašanja iz območja lova, ki so v skupnem interesu obeh držav.

*

Ob otvoritvi lovske razstave v Hanovru 19. januarja 1951 so se vršile velike lovske svečanosti in manifestacije, katerih se je udeležilo več tisoč lovcev in gozdarskih strokovnjakov. Na teh svečanostih je bil kot zastopnik Mednarodnega sveta lova amrijski general Betoar (pred vojno francoski vojni ataše v Beogradu) in kateremu so bile prirejene ovacije.

*

V državnem rezervatnem lovišču Sonnwald, severna renska oblast, so bile 10. in 11. septembra 1950 tekme psov-barvarjev (rdečih, ki sledo po krvnem sledu velike divjadi). Tekmovalo je več odličnih psov »rdečih barvarjev«, vodenih po izkušenih lovcih. Uspeh tega tekmovanja je bil popoln. Vseh 13 kosov ranjene velike divjadi so barvarji našli, sledeč krvnemu sledu ob megli, dežju in močni burji. Posamezne kose ranjene divjadi so našli celo drugi dan v velikih oddaljenostih, čeprav je vso prejšnjo noč močno deževalo. Tega tekmovanja se je udeležil tudi predsednik Mednarodnega sveta lova Andrej Jaque Boaslamber, ki je v biltenu opisal te tekme.

Na zasedanju Mednarodnega sveta lova v preteklem letu je komisija za oceno trofej izpopolnila formulo za oceno trofej gamsov. Prejšnji (berlinski) formuli je treba dodati tudi točke za starost: ena točka za roglje gamsa, starega 6 do 10 let; dve točki za roglje gamsa, starega 11 do 15 let; tri točke za roglje gamsa, starega čez 15 let.

Primer: trofeji gamsa, starega 12 let, ki je ocenjena s 100 točkami, se dodasta še 2 točki ter se po novi formuli oceni s 100 plus 2 točki za starost.

*

Vzpostavljena je zveza lovne komisije za ptice selivke Mednarodnega sveta lova s francosko nacionalno meteorološko službo. Namen te je, da se ugotovi paralela med gibanjem ptic selivk in indikacijami meteoroloških kart za preučevanje in pojasnjevanje med normalnimi in izrednimi slučajnimi selitvami.

*

Na predlog Francije je bilo ponovno stavljeno na dnevni red Mednarodnega sveta lova vprašanje farosov (svetilnikov), ki povzročajo ogromna uničevanja ptic selivk za časa migracije, ker to vprašanje v mnogih državah še ni pravilno in docela rešeno.

*

V Belgiji je v tisku v francoskem jeziku novo strokovno delo Ivana Draško-viča o gojitvi jelenjadi.

*

Od 7. do 22. aprila t. l. je bila prirejena v Bruslju (Belgija) razstava lovskih trofej pod pokroviteljstvom predsednika Mednarodnega sveta lova.

*

V švicarskih tovarnah municije se izdeluje tudi municija za lovske karabinke in puške z risanimi cevmi v naslednjih kalibrih: 8 × 57; 8 × 57 S; 8 × 57 R; 8 × 60; 8 × 60 S; 9,3 × 62; 9,3 × 72 R; 9,3 × 64 R; Prodajajo jih trgovine za lovsko orožje.

š.

**Pomladanska vzrejna tekma ptičarjev v Ljubljani,
15. aprila 1951 v gojitvenem lovišču Lovske zveze LRS
„Ljubljansko polje“**

Tekmo je vodil Turk Maks, sodnika sta bila Koder Julij in Zadnik Ljuban. Tekmovali so samo trije nemški kratkodlaki ptičarji. Pse so vodili sami novi vodniki, ki so šolali šele prvega psa.

1. Rojan Glinški RMP 805, 102 točki, ocena Ib.
2. Aga Frtiška RMP 877, 101 točka, ocena III.
3. Rasto Glinški RMP 804, 119 točk, ocena Ia.

Že danes bi opozoril vodnike, kaj mora pes znati za jesensko vzrejno tekmo. Od pomladanske odpade delo na sledu zdrave divjadi, zato pa pridejo vlečke z zajcem in jerebico. Dlakasto in pernato divjad mora tudi prinesiti in jo vodniku na povelje sede oddati. Tudi vodno delo se zahteva. V vodo mora iti pes z veseljem, donašati iz globoke vode, šariti za racami v bičju. Ko prinese raco iz vode, se ne sme otresati, dokler plena ne odda vodniku in to tudi sede. Preizkušnja na roparice je važna in če pes tu odpove, ne pride v prvo oceno. Mačko mora zadaviti pes samostojno, to se pravi, da je vodnik od mačke oddaljen najmanj 10 korakov; vzpodbudni strel je dovoljen.

Mladi vodniki naj si poiščejo starejše vodnike, ki jim bodo pomagali pri šolanju njihovih psov, ker taka je naloga vsakega starejšega vodnika, posebno člana DLP.

Na svidenje 7. oktobra!

Z. L.

Tekme goničev v razredu mladih goničev leta 1950

Ime psa, psice, številka vpisa v RMG in JRG	Skupno število točk	O c e n a	
		delo	zunanosti
Pik JRG ki	127	II	pd.
Dom RMG 602 JRG 548 ki	149	I b	pd.
Črt JRG 491 ki	139	II	d.
Gora RMG 612 JRG 548 ki	106	III	d.
Perun JRG 526 ki	150	I a	pd.
Ajda JRG ki	121	II	pd.
Zvezda JRG ki JRG 518 ki	105	III	d.
Cveta Krimška RMG 553 JRG 518 ki	122	II	pd.
Isker RMG 689 JRG ki	142	I	d.
Hajkač RMG 543 JRG 515 ki	138	II	pd.
Moj JRG 537 ki	147	I a	pd.
Bobo RMG 660 JRG ri	141	I b	d.
Alva Cerkniska RMG 599 JRG ri	111	III	pd.

† Ing. Nikola, Nikša Ilić

gozdarski inženir, upravitelj zveznih lovišč vlade FLRJ, je 28. maja 1951 umrl.

Z njegovo smrtjo je lovstvo Jugoslavije utrpelo veliko zgubo, lovci pa najboljšega lovskega tovariša.

Že v mladosti se je Nikša ukvarjal z lovom. Na gozdarski fakulteti v Zagrebu si je pridobil prva osnovna, teoretična strokovna znanja s področja lova. S pravnimi in naprednimi nazori za lovstvo je kot gozdarski inženir služboval v raznih krajih Hrvaške. To mu je dalo povod, da se je posvetil z vso svojo ljubeznijo gojitvi in varstvu divjadi. Na gozdnih upravic, kjer je služil, je uvedel pravi lovski red in disciplino in vzgajal lovsko osebje v ljubezni do divjadi. V ta namen se je posluževal tudi razsežne inozemske literature. V njegovih gozdih so bile lovske razmere vzorno urejene. Za odstrel velike divjadi je bil skop in posebej strog do samega sebe.

Velike lovske skušnje, strokovno znanje, ljubezen do lova in do divjadi so ga odlikovale med svojimi kolegi in še pred vojno je bil postavljen za šefa lovskega banovine Hrvaške. To mu je omogočilo, da se je docela predal lovstvu. Lepo urejena državna reprezentančna lovišča velike divjadi na Hrvaškem je bilo njegovo delo. Druga svetovna vojna je prekinila njegovo delo in zateči se je moral v Srbijo, kjer ga je našel tudi konec vojne. Kakor hitro je bilo po osvoboditvi možno, da se začne z urejevanjem lovskega, je bila Nikša poverjena zvezna uprava za lov ministrstva gozdarstva FLRJ. Lotil se je velike naloge urejevanja lova v vsej Jugoslaviji. Sodeloval je pri projektu splošnega zakona o lovu in pri projektih raznih pravilnikov in odredb. Poverjeno mu je bilo tudi snovanje zveznih lovišč, kar ga je docela okupiralo. Zato je bil oproščen funkcije upravitelja zvezne uprave za lov in postavljen za upravitelja zveznih lovišč. Prva njegovo delo je bila ustanovitev strokovne fazanerije v Dobanovatkem Zabranu v Sremu, kjer vzgajajo na tisoče fazanov. Velika njegova zasluga je, da spadajo bačka zvezna lovišča za veliko divjad ter sremska in hercegovska med najboljša v državi.

Neumorno je bil delaven in kot nagrada mu je bilo priznanje vrhovnih predstavnikov in zavest, da je v veliki meri prispeval k napredku lovskega v Jugoslaviji.

Zadnji dve leti je bil tudi honorarni profesor lovskega na gozdarski fakulteti v Beogradu in član uprave Glavne lovske zveze FLRJ. Sodeloval je tudi v listu »Lovac«.

Bil je človek poln takta, humorja in največje razgledanosti ter je znal z njemu lastno spretnostjo in duhovitostjo voditi love in zabavati lovsko družbo.

Preteklo jěsen so pa veliki napori načeli njegovo zdravje. Vendar je bil do zadnjega veder in je iz svoje bolniške sobe še vedno vodil svoje obširne posle in delal načrte, zlasti v tem, kako bo v mnogih predelih Srbije, Makedonije, Bosne in Hercegovine znova naselil veliko divjad.

Posebej se je zanimal za ločne razmere v Sloveniji in je bil prva leta večkrat lovski gost naših lovišč, zlasti na ruševca in gamsa.

Sredi največjega dela ga je zatela neizbežna smrt in mu prekrižala velike načrte.

Pokojni lovski tovariš inženir Nikola Ilić naj nam bo po njegovih delih svelel vzor pravega ločca in naj mu bo ohranjen trajen in časten spomin!

Predsedstvo Glavne lovske zveze FLRJ —Š.—

Udeleženci pomladne vzrejne tekme v Ljubljani, 15. IV. 1951

IZ LOVSKEGA OPRENIKA

Vraže in bajke. Pod tem naslovom piše C. M. v 4. številki »Lovca« o vražah in »bajkah« na Pohorju. Kakor je poročilo preprosto in kratko, je hvale vredno delo za lovsko folkloro, ki se nam vedno bolj izgublja v nepovratnost. Prepričan sem, da starejši lovci še marsikaj vedo, pa ne povedo, ker jih nihče za to ne vpraša, često pa jih je tudi sram, da bi se s kakšno besedico ne izdali, da sami tudi skoraj verjamejo v kako vražo. Zaradi tega mislim, da ne bi bilo napačno, če bi se še kateri oglasil s kako lovsko vražo (še bolje z bajko-mitom, če jih je še kaj)! Na Pohorju je zbiral tako blago Schlosser, ki ga je nekaj tudi objavil (»Der Sagenkreis der Poštela«), za njim drugi, med njimi dr. Mišič, a vsega tega je premalo. Tomazič je z »Ogljarjevim sinom« nevede napisal lovsko bajko. Pa tam je preveč njegove fantazije. Naši pohorski lovci naj poizvedo za original in nam ga napišejo, kakor ga bodo slišali.

C. M. pa naj mi dovoli nekaj pripomb k njegovemu poročilu, ki govori o treh stvarih: a) lov na praznik, b) Ponočni lovec, c) začarana puška s krvjo ubite živali. Če hočemo razumeti vražo pod a),

moramo vedeti, kateri so ti prazniki. b) »Nočni jager« nam bo ostal tajnost, dokler ne izvemo, »zakaj« pomaga uleči se v bližnji jarek (= menda kolovoz). c) O čaranju s krvjo pa vemo še zelo malo. C. M. bi nam zato lahko o tem povedal kaj več, n. pr.: kdaj sme lovec kaniti kri v cev; od katere živali mora biti kri, in katero žival tista puška potem smrtno zadene; ali kdo še tako dela; je li to »greh« ali ni »nič hudega«; kakšne so posledice za lovca, itd. »Kdor ne verjame, naj poskusi,« je lepo rečeno, a ne verjamem, da tako misli tudi tisti lovec, ki je zares kanil kri v svojo puško! Tistega bi bilo treba najti in vprašati; kar bi nam povedal, ne bi bilo veselo, a zanimivo! To bi radi slišali mi, ki ne verjamemo v vraže, a tudi nismo ravnodušni nasproti tragedijam lovcev. Kako pa je z darovanjem lastne krvi svoji puški, pravzaprav »hudiču«? Kdo ve o tem kaj več?

A. M.

Nabiranje mravljinjih bub (jaje) na naraven način. V moji mladosti je po naših, mravelj bogatih pohorskih gozdovih pobiral mravljinje bube neko spomlad krošnjar, ki je sicer od hiše do hiše pobiral kokošja jajca. Njegov način pobiranja sem si kot šolar ogledal in ga hočem tukaj opisati.*

V ta namen je poiskal v bližini tekoče vode primerno veliko ravnico (kopišče) in jo z brezovo metlo snažno pometel. Okoli nje je izkopal plitev jarek

* Ta način je opisan tudi v knjigi Naš lov, prvi del, stran 353/4, in v Mazlujevi razpravi Fazan, Lovec 1949, stran 341. Če ni tekoče vode v bližini, je treba jarek zamazati z ilovico, da ne pušča.

Ur.

v obliki kroga. V ta jarek je na zgornjem delu napeljal vodo tako, da je tekla po jarku in obdajala krog okoli in okoli. Na spodnjem delu je zopet skopal odvodni jarek, da je voda lahko sproti odtekala. Točno v sredini je napravil majhno jamico, v katero je djal primerno skledico, ki jo je pokril s smrekovim lubjem. S tem je bila naprava gotova.

Ko je hotel pobirati bube, je natrosil znotraj kroga mravlje z bubami in z mravljiščem vred, kar je donasal v vreči. Mravlje so v skrbi za zarod begale z bubami v krogu, obdanem z vodo, in kmatu našle varno zavetje sredi kroga v pokriti skledici ter so vanjo znosile vse bube.

Ko so mravlje delo izvršile, je skledico izpraznil, mravljišče pa pometel in ga pripravil za naslednje pobiranje.

Jakob Medved,
Pišecé pri Brežicah.

Košuta. Dne 3. junija 1951 je lovec Ivan na Slovanski gori prišel do košute, ki je le malo odskočila in obstala. Ko se ozre naokoli, opazi, da leži v mehki travi pravkar poleženo tele. Opazujoč ga, tele zaboka »ba« in košuta mu odgovori z »ba, ba, ba«. Skrbna mati je ostala v neposredni bližini novorojenčka. Ko se je Ivan odstranil, je takoj prišla k mladiču, ga oblizala, nato mehko dregnila v životek, da se je nebogljenček dvignil in na klekajočih nogah sledil materi.

Isti dan je videl Ivan tudi srno, ki je v njegovi neposredni bližini polegla — dvoje mladičev.

Drago Bižal, Kočevje.

Srnjakova smrt. Dne 30. maja 1951 se je na pašniku blizu vasi Rajndol pasla čreda krav. Po poboju hraba prižene srnjak srnjaka. Oba sta bila krepka šesteraka. Pregarjani srnjak se verjetno besnežu v silovitem diru ni mogel umakniti drugam kakor med krave. Toda, glej nesreče, ena od krav je srnjaka pobodla in mu zlomila hrbtenico, da je mrtev obležal.

Drago Bižal, Kočevje.

Volk. Dne 25. maja 1951 popoldne ob 17. uri se je vozil upravnik mesarije iz Kočevja z vajencema v Mozelj. Kakih

200 m pod vasjo Mozelj je opazil, da goni volk srno, ki jo je tik ob cesti v majhni dolini ujel, podrl na tla in ji jel iz hrbta trgati meso. Vajenec Albin je skočil z voza in odhitel na mesto, da bi volka odgnal. Volk, močan samec, je pa vajencu pokazal zobe in se z renčanjem obrnil proti njemu. Vajenec se je umaknil do voza, od koder so vsi trije obmetavali volka s kamenjem. Le nerad je pustil volk svoj plen in se umaknil v bližnjo goščo Šahna. Srna je nosila dva mladiča.

Če bi bili pokončano srno pustili na mestu in zraven potrpežljivega lovca, bi se bil volk verjetno vrnil — po plačilo.

Drago Bižal, Kočevje.

Žaloigra. Preselivši se iz Dolgovaških goric v metliško okolico vinskih goric, sem pri sušenju sena v juniju opazil zapuščeno jamico s 14 zelenimi jajčki jerebic. Leglo je bilo pred izvalitvijo. Koliko takih gnezdec se uniči! Domači lovci bi morali s ptičarji preiskati take senožeti in gnezda zaznamovati z vejicami. Gospodarje bi pa naprosili, da bi opozorili svoje kosce, da bi pustili kolobarje trave okrog gnezd.

Nedaleč od gnezda sem našel mravljišče in mravlje so zaradi večdnevnega dežja proti večeru sušile svoje ličinke kar na površini mravljišč. Kakor nalašč za mladi zarod!

Ali ne bi v tem pogledu kaj več storili za varstvo poljske perjadi kakor do sedaj?

Riko Koler,

Metlika, 10. junija 1951.

Kako se zmotiš ob jutranjem in večernem mraku pri daljavi, sem skusil lansko leto. Z lovцем sva zalezla na snežišču ruševca in lovec mi šepne, da naj streljam, saj je komaj 30 korakov daleč. Na srečo je bil lovec nekoliko neroden, tako da je ruševca prepodil. Meril sem daljavo in bilo je 69 korakov. S šibrami bi bil ruševca po vsej verjetnosti zastrelil in izgubil.

A. K.

V Dol. Prekopi je bil ustreljen srnjak, ki je imel v glavi 38 ličink — nosnega obada.

L. d. št. Jernej na Dol., 9. julija 1951.

Nesreča s pilulo. Prvega maja letos so otroci od Sv. Duha v gozdu nekje ob potočku »Sušica« izfaknili pod drevjem neko svetlo stvar, podobno češnji. Kakor sem poizvedel od otrok, je to pobrala petletna deklica in ko so si jo vsi ogledali, je kroglico hotel imeti triletni bratec. Seveda so mu jo dali, a kakor je navada otrok, jo je nesel takoj v usta, misleč, da je za jed, in jo pregriznil. Takoj je začel grgrati, padel v nezavest in bil mrtev, tako da so otroci nesli mrtvega domov. Iz pripovedovanja otrok sem sklepal, da je bila to pilula za zastrupljanje lisic. Uganka je, na kak način je ampula prišla tja. Kakor sem večkrat čul, vložje nekateri lovci strup v čreva manjšega ptiča, kar pobere vrana, sraka ali šoja in zanesse daleč v stran, obere meso, a pilula ostane lahko cela. To pa more narediti tudi manjša štirinožna žival. V potrdilo take možnosti tole: Pred leti sem na Sorškem polju neke vroče nedelje popoldne počival na robu gozdiča in oprezal za srakami, ki so rezgetale v bližini. Nisem dolgo sameval. Kmalu se mi od druge strani približa zdaj že pokojni lovski čuvaj Žontar Janez iz Virmaš in kakih 20 korakov od mene nekaj na tleh pobere. Prišedši do

mene, mi pokaže najdeno. Bila je pilula, o kateri je bil prepričan, da so jo tja zanesle vrane in podobne ptice ali druga žival. Takrat sem tudi prvič videl pilulo. Opisana nesreča bi bila opomin staršem, da ne puščajo otrok samih v gozd, kjer so tudi drugi strupi (rastline, sadeži).

Lovci niso prej lisic strupili; so jih raje postrelili.
Ker lovec je najbolj vesel, če lisica pride mu na strel.
Navadno kožuh ženki podari, ker z njo ima vnaprej skrbi, če ona si jeziček nastrupi.
Ker se tega mož najbolj boji, zato lisice lovec ne strupi; jih raje s puško ugonobi.

Franc Tonja,
Sv. Duh, 6. junija 1951.

Prvi dan pomladi, ki je bil bolj podoben prvemu dnevu zime, sem v vrbovju pri Bodeškem mostu pri Bledu opazil dva kljunača. Na Savi je bilo tudi nekaj regeljcev. Sicer bi pa glede vremena bilo bolj koristno držati se navodil, ki jih je dal svoj čas v Lovcu nestor Rojina v članku »Brglez kot vremenski prerok«, kakor pa verjeti modernim vremenskim prerokom. A. K.

Konjiška lovska družina je za svojo in okoliške družine zastupila 2806 jajc s fosforno emulzijo. Zastupljena jajca so položili po njivah. Uspeh ni izostal.

Kmetje z zadovoljstvom poročajo o najdenih zastupljenih vranah in šojah, kar jim je v spodbudo, da bodo v bodoče še z večjo vnemo podprli lovske družine.

Lisica z ovratnikom. Ta lisica je stanovala na dvorišču, med putkami, in sicer prav pod hišico Burina, najboljšega lovskega psa lovca Grabčurja.

Nekoč, kmalu po polnoči, Grabčurja prebudi Burinova gonja po vasi. Kot dober lovec je planil iz postelje in kar v copatah pograbil za gnojne vile, ker je vedel, da gre za lisico. Tako oborožen je stal sredi vasi in noči ob svoji hiši, ko je Burin že tretjič prignal mimo njega lisico. Tedaj se je spomnil, da ima tudi orožni list in puško ter da je v kapelici sredi vasi električna luč. Te se je poslužil, sam pa je stopil v temo in čakal. Burin je ves čas neusmiljeno gonil in, v veliko čudo, nikamor iz vasi, od skednja do skednja, pod vozovi in spet do roba vasi in nazaj itd. Uro in pol je gonja trajala, preden je lovec položil lisico na dlako. Burinova sostanovalka je pa imela na vratu lep usnjat ovratnik, znamenje, da je bila ta lisica že tudi nekje drugje tako domača kakor na Šujici.

Grabčur je postal rešitelj kurjega rodu v vasi in si pridobil naklonjenost vseh gospodinj.

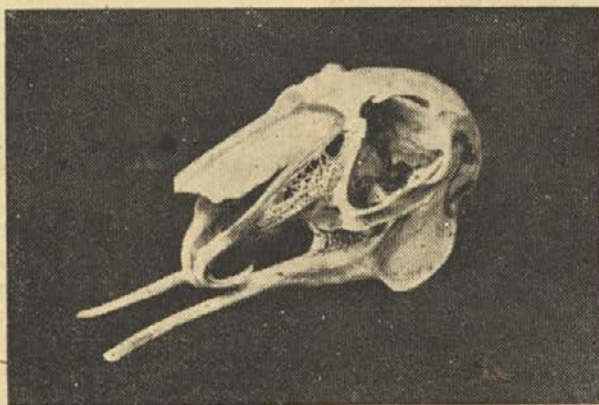
Viktor Zadnikar, Hruševo 14.
Lovska družina Polhov Gradec,
12. junija 1951.

Da planinski orli niso preveč redki, je znak temu, da se skoraj vsako leto kateri ujame v past, nastavljeno lisicam. Pred dvema letoma je bil tako ujet orel v Begunjščici. Lanskega leta je lovec v bližini Ribčeve planine našel mrtvega srnjačka. Vsi znaki so kazali na to, da je postal plen ali orla ali druge ujede. Bilo je to 12. avgusta. Zjutraj okoli štirih je bil ob srnjačku položen skopec in ob desetih je bil že ujet lep planinski orel.

A. K.

Na radovljiško-leškem polju je bilo januarja 8 do 10 jerebic. Sedaj se ne opazajo. Držale so se najraje pod kozolci blizu ceste. Zadnje dni januarja sem šel dopoldne okoli 10. ure iz Lesc proti Radovljici, in pri kozolcu, kjer je spomenik padlim talcem, opazil uniformirano osebo, ki je oddala na jerebice, pasoč se pod kozolcem, tri strele iz pištole. Zadetkov ni bilo, a tudi jerebice se niso mnogo zmenile za strele. Šel sem proti njim in jih prepodil. Oseba me je ogovorila: »Pa zašto si jih preplašio, znaš da su dobre za jedenje.« Opozoril sem jo, da je tako počenje prepovedano, in jo poprosil za legitimacijo, ki je seveda nisem dobil. Naivni lovec je pa hitro odšel proti Lescam.

A. K.

V lovišču Sv. Pavel pri Preboldu je bil ustreljen zajec z nenormalno zraslimi glodači, kakor kaže slika. Zajec je bil normalno velik, a shujšan.

Pomladanska selitev ptic v Dolgovaških goricah.

- 6. II. 1951 poljski škrjanci ♂
- 17. II. 1951 veliki strnadi ♂
- 7. III. 1951 črni kosi ♂
- 11. III. 1951 sive pastiričice ♂
- 12. III. 1951 drozgi pevci ♂
- 15. III. 1951 taščice ♂
- 5. IV. 1951 črnoglavke ♂
- 6. IV. 1951 grilčki ♂
- 8. IV. 1951 smrdokavre ♂
- 11. IV. 1951 kukavice ♂
- 12. IV. 1951 vaške lastovice ♂ ♀
- 14. IV. 1951 šmarnice ♂
- 16. IV. 1951 drevesne cipe ♂
- 17. IV. 1951 grmovščice ♂
- 19. IV. 1951 slavci ♂
- 20. IV. 1951 vijeglavke ♂
- 21. IV. 1951 grlice, škorci ♂ ♀
- 23. IV. 1951 kobilarji ♂
- 26. IV. 1951 pegami ♂ ♀
- 2. V. 1951 rjavi srakoperji ♂
- 2. V. 1951 sivi muharji ♂
- 7. V. 1951 grahaste penice. ♂

Zanimivo je, da se pegami, ca. 30 ♂ ♀

vračajo vedno po eni in isti poti, t. j. od juga proti severovzhodu in čez določene kraje. Grilčkov je prišlo letos več ko druga leta; kobilarje so pri nas spodrinili škorci. V splošnem je prihajalo letos manj ptic selivk ko druga leta. Zaradi letošnje mile zime je bilo po naših vodah le malo rac in gosi. Dnevno pa opazujem prelet dveh črnih štokelj od severa proti Muri.

Hvale vredna zamisel naših lovcev je, da so pričeli z zasledovanjem klatečih se psov, kar se že občuti. Tudi podivjané mačke in ujede bo treba še intenzivnejše zasledovati, zlasti ob času ptičje gnezditve.

Riko Koler,

Dolgovaške gorice, 8. VI. 1951.

Kanibalizem pri šojah. Prijatelj Jože je porabil za lisičjo vabo šojo. Zelo se je začudil, ko je našel vabo vso raztrgano in zraven mrtvo šojo, ki si je hotela privoščiti sorodnico.

A. K.

Invazija z Juga. Že nekaj let se pojavljajo »laške« grlice, gugutke ali sme-

jačice v Sloveniji. V začetku so se držale bolj južnih predelov okoli Brežic in Krškega. Pozneje so se pojavile okoli Celja in Maribora. Najrajši se zadržujejo okoli skladišč žita in sploh v krajih, kjer je dovolj raztresene hrane — pri mlinih itd. Kako je v Ljubljani, mi ni znano. V okolici Radovljice so se pojavile posamezne že pred štirimi leti, a ni takih priložnostnih objektov, kjer bi našle dovolj živeža. V blejski okolici sem jih opazil lanskega leta pet parov — čez zimo jih ni bilo, pač pa sem jih 3. in 4. februarja letos mnogo opazil v Kraaju pri skladiščih na kolodvoru. Bile so prav domače v družbi golobov — kakor sem jih včasih opazoval okoli mlinov po Skopljju in Velesu.

A. K.

Po našem tisku. V sicer dobrem članku o pospeševanju lovstva v LP lanskega leta je bilo govora o »pitaliških divjadi«. Vsekakor korak naprej. Najprvo krmišča in potem pitališča. Urad za cene je objavil nove cene kožam divjadi. Koža »samostojnega« volka je vredna 1000 din, koža »nesamostojnega« volka pa le 500 dinarjev, S katerim letom postane volk samostojen? V Tovarišu so bile objavljene slike nekaterih prebivalcev ozemelj okoli Severnega tečaja. Med njimi je bil tudi pingvin. Kolkor ve povedati Brehm in tudi drugi naravoslovci, se pingvin nahaja samo okoli Južnega tečaja.

V knjižnici Vretenčarjev Slovenije, ki jo je založilo Društvo Zoo v Ljubljani, so navedeni razni vretenčarji, ki jih že davno ni več v Sloveniji, manjka pa »laška grlica«, ki jo nekateri ljubitelji drže doma v kletki, pa se tudi divja pojavlja v naših krajih.

A. K.

Z lova na jerebe. V lepem gozdičku pod Brncu, ki pripada po novi komasaciji celjskemu lovišču, se je v preteklem poznem poletju zgodilo tole: Predsednik Celjske podzveze je navdušen jerebar. Neko jutro se napoti v spremstvu svoje žene vzdolž bistré Savinje v imenovani revir, da bi poskusil lovsko srečo na jerebe, hkrati pa pokazal tudi boljši polovici svojo lovsko spretnost. Spremljevalko pusti nekoliko višje, z lepim raz-

gledom naokrog, sam pa si poišče prostor, kjer je bil dobro maskiran. Komaj se razleže mamljivi jerebji klic po bližnji okolici, že sliši nad seboj znano mu frfotanje skobca, ki išče svoj plen. Dobro pogoden strel ga vrže v grmovje. Ko ga hoče pobrati, ga opozori žena na lisico, ki je medtem skočila na skobca in ga nameravala odnesti. Ker lovec ni bil pripravljen na kaj takega, je sicer poslal pozdrav za lisico, ki pa zaradi drobnih šeber ni počakala. Skobca je strastno držala med zobmi in ga je izpustila šele po strelo, ko je morala prečkati grapo. Jereb je odnesel zdravo kožo, ker so se zanj pripravili trije in ne samo dva, kakor stoji v pregovoru.

—vlj—

Sive čaplje so opazovali 15. marca na Blejskem jezeru. V poletju se več sivih čapelj zadržuje v koritu Save Bohinjske med ribniškimi in savskim mostom. Lani jih je bilo štirinajst. A. K.

Divja račka v trgovini. Dne 18. junija dopoldne je kragulj v zraku sledil mladi rački. V zadregi in smrtnem strahu je usmerila let naravnost skozi odprta vrata trgovine. Prisotni so se takoj znašli s tem, da so žrtev izročili na trgu mudečina se lovcema, katera sta odnesla revico v Temenico v okrilje matere in v veselje bratcem in sestricam.

Ta primer naj bi bil v spodbudo in pognemanje vsem, ki imajo pravi smisel do narave in do lovske pravičnosti. -et.

Dvojnato srnjače rogovje. V lovišču L. d. Laško so našli v snegu po divjem lovcu zastreljenega in že razpadajočega srnjaka, ki je imel rogovje, kakor ga kaže ta sliki. Rogovje je dobro grbičasto; venca, ki sta močno ovalna, merita v obsegu: levi 20,5 cm, desni 20 cm. Levo steblo je visoko 15,5 cm, desno 17 cm, čelna kost je debela 9 mm. Tudi čelna nastavka (rožnici) sta močno ovalna oziroma sploščena kakor stebli, ki se ce-

piša v dve skoraj enako močni rogovili z malimi odrastki, kakor da je osmerak. Zlebovi od vencev do rogovile ter sploščenost spodnjega dela stebel bi kazali, da gre tu za dvojnato rogovje, torej za štiri stebli, ki so v spodnjem delu zraščena. Po vsem videzu je bil to starejši srnjak, že v upadanju, ter je bil svoj čas po moči in vzrasti rogovja gotovo redke in zanimiv pojav.

OLZ Celje.

Iz lovske organizacije

† Franc Dobnik, tajnik L. d. Gorenje polje pri Ptuj, je 7. julija 1951 pri izpolnjevanju svojih službenih dolžnosti tragično preminul.

Dobremu, pobudnemu in delovnemu mlademu lovskega tovarišu naj bo ohranjen trajen in časten spomin!

Lovski tovariši.

Okrajna lovska zveza Ptuj je na svoji seji 25. IV. t. l. dobila poročila, da je nekatera lovišča hudo prizadela toča, ki je padala v Juršincih, Dornavi, preko Spodnjega ptujskega polja do Cirkulan. V Cirkulanah je toča ležala dva dni in žita niti kositi ni mogoče. V loviških Jože Lacko, Spodnje polje in Cirkulane je uničenih 40 % zajcev, še več pa jerebic in fazanov.

Drava pa je poplavlila otoke in odnesla fazanji zarod. Tajnik Alfonz Mazlu.

Posvet starešin in tajnikov lovskih družin Okrajne zveze Trebnje je 28. V. t. l. sklenil, da se udeleži razstave obrtnikov v juliju t. l. v posebnem oddelku kot »Okrajna lovska razstava«.

Tajnik Stane Gabrijel.

Zastrupljanje vran in srak je dobro uspelo. Okr. l. z. je zastrupila 2500 jaje, za 4500 jaje je pa oddala strupa lovskim družinam.

Okrajna lovska zveza Maribor

Okrajna lovska zveza Grosuplje je na svoji seji 26. V. t. l. sklenila, da se za L. d. Velike Lašče izvoli nov odbor zaradi nediscipline in nedelavnosti družine. Za L. d. Tabor ugotovi slabo upravo, ker se starešina ne zanima za delo v družini.

Zapisnikar Rok Gregorc.

Okrajna lovska zveza Slovenj Gradec je na seji 26. V. t. l. sklenila, da uvede tekmovanje tudi med lovskim družinami s tremi nagradami: I. nagrada 10.000, II. 6000, III. 4000 din. Pri dlakastih roparicah se more najvišje število točk doseči le z oddanimi kožami I a.

Tajnik Mirko Kumer.

Odlomba Glavne lovske zveze FLRJ, sprejeta na letnem občnem zboru 6. maja 1951 v Arandjelovu:

Lovec, premeščen v drugo republiko ali drug kraj iste republike, ne plača nikake članarine, vpisnine in drugega v novi lovski družini, pod pogojem, da je v tem letu zadostil vsem obvezam pri prejšnji lovski družini, za kar mu služi kot dokaz potrjeno prejšnje družine (stran 65, 66 in 67 zapisnika obč. zbora Glavne lovske zveze).

Sprejetje te upravičene odlombe so izzvali mnogi primeri, ko so lovske družine zahtevale za isto leto ponovno plačilo članarine in drugih prispevkov od premeščenih oseb, ki so svoje članske obveznosti materialnega značaja za to leto izpolnile nasproti družini, katere člani so bile do preemestitve.

Beograd, 6. junija 1951, št. 190.

Sekretar G. L. Z.

Ljub. Ivković, l. r.

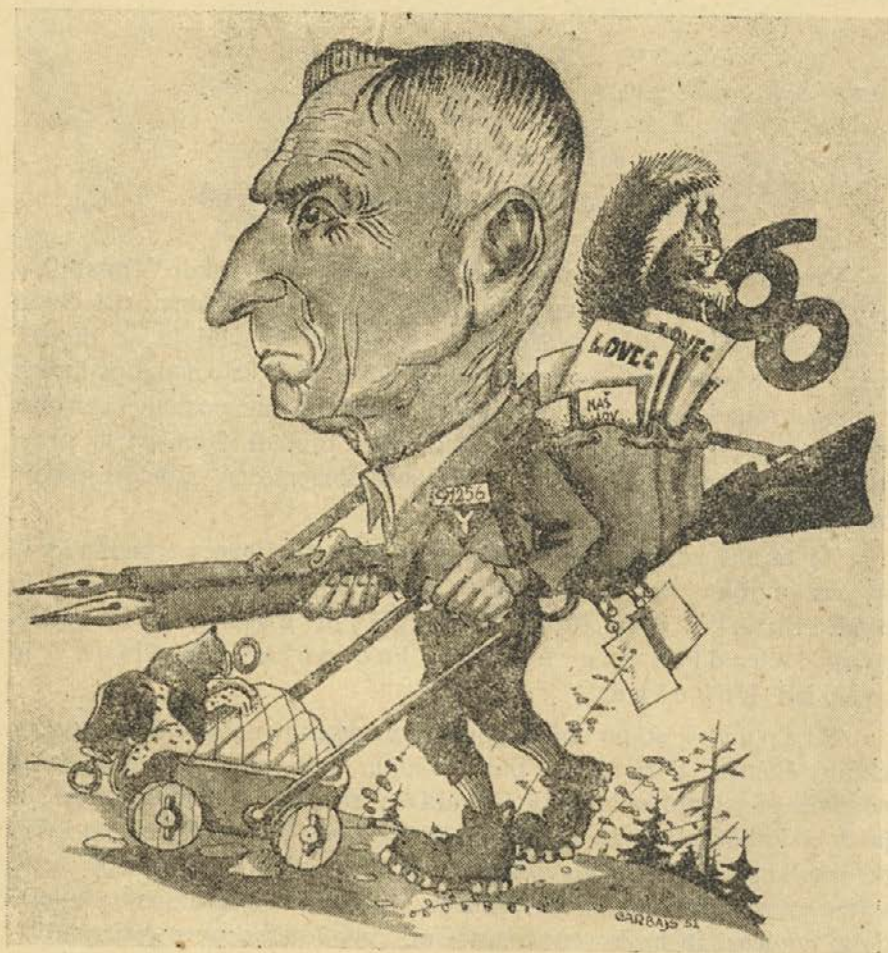
Izključen je bil Ožbolt Pšeničnik, p. d. Hiras iz Zelenbrega, p. Guštanj, iz L. d. Strojna, zaradi grobih prekrškov lovske in družinske discipline. Ker v roku ni ugovarjal izključitvi, je ta postala dne 31. maja 1951 pravomočna.

Izključitev. Upravni odbor Lovske podzveze Maribor je na podlagi pravil za L. d. LRS, 4. odst., 10. tč., potrdil izključitev Tvana Ožkerla, Janeza Bukovca in Slavka Graheka iz L. d. Pesnica, zaradi grobe kršitve lovskih predpisov (ustrelitev srnjaka v lovopustu in s šibrami), lovske discipline in dobrih lovskih običajev. Izključitev je pravomočna in dokončna. L. podzveza Maribor.

Lovska družina Hoče je črtala iz članstva Antona Godca iz Maribora, Trg Svobode št. 6, ker ni izpolnjeval svojih obveznosti. — Okrajna lovska zveza Maribor.

Lovska družina Hoče je izključila iz članstva Adolfa Dolinška, prej Maribor, Jadranska ulica št. 29 — sedaj v Štorah pri Celju (članska izkaznica številka 2831), zaradi grobe kršitve lovske discipline in lovskih predpisov. — Okrajna lovska zveza Maribor.

Náš uředník s šestými križi

Dr. S. Bevk

Manj znana pernata divjad

Pravilnik za izvajanje zakona o lovu, ki ga je izdalo Ministrstvo za gozdarstvo LRS dne 3. avgusta 1950 pod št. 3435, našteva v 2. členu poimensko one prosto živeče divje živali, ki se štejejo za divjad. Med ptiči je navedenih več vrst, ki so redke ali le izjemoma prihajajo v naše kraje in jih zato lovci, zlasti začetniki, ne poznajo, oziroma ne razpoznajo od druge, sorodne pernate divjadi. Nemara je prav, če te ptičje vrste na kratko v »Lovcu« opišemo in njihove glavne značilnosti upodobimo.

Za ta naš namen pridejo v poštev od potapljavcev slapniki, od veslonožcev kormorani, iz rodu štokelj plevica in žličarka, iz rodu čapelj kvakač in čopasta čaplja, potem labodi in čigre, povodne putke, prilivke in stepna kokoška.

Slapniki so po obliki trupla ponirkom podobni ptiči z gostim, krznu sličnim perjem na potrebušju, dale. zadaj postavljenimi nogami, od strani sploščenimi kraki in ravnim, ostrim kljunom, ki je dolg kakor glava in se odpira do pod oči. Od ponirkov se ločijo po gladkem perju na glavi in plavni koži, ki veže sprednje prste, v tem ko obdajajo ponirkom prste le plave krpe. Jezik imajo slapniki dolg, koničast in na korenu nazobčan. Prvo letalno pero je najdaljše.

Slapniki so prebivalci severnih morij in pridejo v hudih zimah na naše vode. Ločimo jih v štiri vrste: ledni ali črnokljuni slapnik, rumenokljuni slapnik, polarni slapnik in severni ali rdečegrli slapnik.

Ledni slapnik (*colymbus [urinator] immer Brünn.*): kljun je črn, kvečjemu na koncu rumen; dolg je preko 7 cm in na koncu preko 2 cm visok; zgornji del glave in vratu sta temnorjave barve, sicer pa je perje na zgornji strani trupla črno, na spodnji pa belo. Perje čela ne sega do srede nozdrvi. Mere: vsa dolžina (d) 75–80 cm,

Rdečegrli slapnik
(obris)

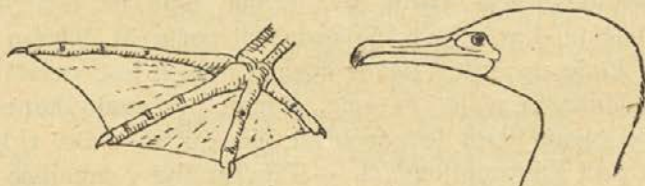
perut (p) 35—37 cm, rep (r) 5,8 cm, kljun (kl) 7,28 cm, krak (kr) 8 cm.

Rumenokljuni slapnik (*colymbus [urinator] adamsii Gray.*) je nekoliko večji kakor ledni slapnik, sicer pa mu je zelo sličen. Razločuje se od njega po rumenem kljunu, ki je samo na korenu črn, in pa po perju čela, ki sega do srede nozdrvi. Mere: d 78, p 38—41, r 7, kl 9—11, kr 7—8.

Polarni slapnik (*colymbus arcticus L.*): vrh glave in zadnja stran vratu sta pepelasto siva, sicer je zgornja stran temnorjava s svelorobimi peresi, spodnja pa bela; repna peresa imajo belo konico; kljun je črn. Mere: d 70, p 28—33, r 5,8, kl 6—7, kr 7.

Rdečegrli slapnik (*colymbus stellatus Pontopp.*) teme in zatilje sive barve, vrat zadaj črn s svetlimi črtami; zgornja stran rjavočrna z belkastimi lisami; spodnja stran bela; bela so tudi lica in grlo; kljun je svinčene barve. Mere: d 60, p 30, r 5,2, kl 6, kr 7,2.

V svatovskem oblačilu so slapniki živahnejših barv in često drugače pisani. K nam prihajajo v zimskem perju.

Noga in glava kormorana

Kormorani ali morski vrani so tudi morski ptiči, ki pa ne gredo tako visoko proti severu kakor slapniki. Domovina jim je vsa Evropa, zahodna Azija in severni del Afrike. Kormoranom veče vse štiri prste plavna koža (veslalna noga). Značilen je kljun, ki je na koncu kupičast in kljukasto navzdol zavihnjen; 4. prst je najdaljši; krepelj 3. prsta je nazobčan.

Tiste tri vrste kormoranov, ki prilete včasih v naša lovišča, razpoznamo po tehle znakih:

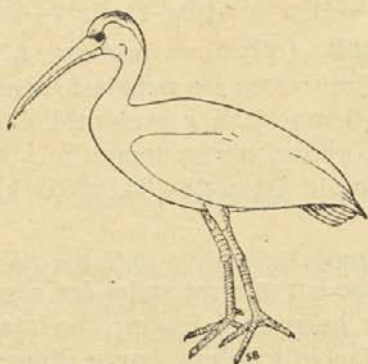
1. Perut je dolga 20—21 cm; glava in vrat sta rjava, hrbet in potrebušje črna z zelenkastim sijajem; rep 14,5 cm, kljun 3 cm; pritlikavi morski vran (*phalacrocorax pygmaeus Pall.*).

2. Perut je dolga ♂ 26,5—27,5 cm, ♀ 24,5—25,5 cm, rep 13,5 do 14 cm z 12 peresi; perje bronasto kovinsko temnozeleno, na glavi

in vratu z modrikastim bleskom; krovna peresa peruti so ozko črno zarobljena: mali morski vran (*phalacrocorax aristotelis* Pont., *ph. graculus* L.).

3. Perut meri 33—35 cm, kljun 6,5—7 cm; grlo in sprednji del vratu bela, sicer je ptič črnozeleno barve s kovinskim sijajem; v repu je 14 peres: veliki morski vran (*phalacrocorax carbo* L.).

Plevica (v obrisu)

Glava žličarke

Plevico (*plegadis falcinellus* L.) iz rodu kosokljuncev, ki je v truplu nekoliko večja kakor siva vrana, toda na mnogo višjih nogah, spoznaš po kostanjevo rjavordecem perju in dolgem kljunu (11—14 cm), ki je upognjen kakor kosa. Teme, hrbet, peruti in rep se svetijo zelenkasto, vajet je gola. Peruti presegajo konec repa. Kremplj srednjega prsta je nazobčan. Mere: d 60, p 30, r 10-8, kr 10,2, srednji prst s krempljem 7,8. — Plevica živi v toplejših pokrajinah po vsem svetu. V Evropi jih je ogromno ob Črnem morju, ob izlivu Donave; v naši državi ob Skadrskem jezeru, pa tudi ob dolnjem toku Save in Drave ni ravno redka.

Za štokljam sorodno žličarko (*platalea leucorodia* L.) je zelo značilen kljun, ki je ploščat in na koncu močno žličasto razširjen. Perja je povsem belega, samo okrog oči, po vajeti in na grlu je svetlorjavkasta. Kljun je na konici rumen, sicer pa črn, kakor so črne tudi noge. — Žličarka se drži po blatnih močvirjih ob velikih rekah, kakor Donave, Volge, Nila itd., kjer gnezdi v kolonijah.

Kvakač in čopasta čaplja spadata v rod čapelj, ki se ločijo od drugih dolgonogih ptičev po kljunu, ki je pred koncem drobno nazobčan in ima na konici majhen izrez; pod zgibom peruti in na bokih ob trebuhu sta blazinasta čopka puha, ki izločata bel prah. Čaplje lete z ukrivljenim vratom, štoklje z iztegnjenim.

Naše čaplje določimo po temle ključu:

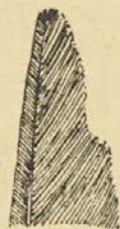
1. Vse perje je belo. Perut 41—47 cm, kljun 11 cm, zamolklorumen; noge temnosive: velika srebrna (bela) čaplja (*egretta alba* L.). — Perut 26—30 cm, kljun 8—9 cm, črn; noge črne: mala srebrna čaplja (*egretta garzetta* L.).

2. Ni vse perje belo. a) Kljun približno 12 cm dolg: α) Perje je samo sivo, belo in črno: siva čaplja (*ardea cinerea* L.). β) V perju je tudi kostanjeva barva: rjava čaplja (*ardea purpurea* L.). — b) Kljun je približno 7 cm dolg: 3.

3. a) Prvo letalno pero ima stopnjasto zožen konec. Na temenu sta dve ali so tri dolga mehka peresa: kvakač ali ponočna čaplja (*nycticorax nycticorax* L.) — b) Prvo letalno pero nima stopnjasto zoženega konca: 4.

4. a) Letalna peresa so bela: čopasta ali rumena čaplja (*ardeola ralloides* Scop.). — b) Letalna peresa niso bela: 5.

5. Perut je dolga 30(♀)—35(♂) cm; krak 10 cm; golen ni operjena do pete; velika bobnarica (*botaurus stellaris* L.). — Perut je dolga 14,5 do 16 cm, krak 4,5—4,8 cm; golen je operjena do pete: čapljica ali mala bobnarica (*ixobrychis minutus* L.; *ardetta minuta*).

Kvakač; konec
1. letalnega peresa

K v a k a č je v truplu vranje velikosti. Star ptič je po perutih, trtici in repu pepelnatosiv, po glavi in hrbtu pa črn s kovinskim bleskom; vrat in trebuh sta bela; v repu je 12 peres. Mlajši ptiči imajo peruti in hrbet rjavkastosive barve, prav mladi pa so temnorjavi in lisasti. Mere: d 52, p 30, r 10,6, kl 7,4, srednji prst s krempljem 8,4. — Kvakač je ponočna žival. Razširjen je po jugovzhodni Evropi, po Aziji do Kitajske ter v predelih Afrike in Amerike. Drži se po močvirjih, zaraslih s trstjem, gostim drevjem in grmovjem.

Čopasta čaplja
(obris)

Č o p a s t a č a p l j a je vobče rjastorumenega perja razen na spodnjem delu hrbta, perutih, trtici in repu, ki so beli. Perje na temenu in v zatilju ima temnorjave robe. Noge so zelenkastorumene. Mere: d 43, p 22, r 8, kl 7,2, kr 6. — Domovina čopaste čaplje je južna Evropa, srednja Azija in severna Afrika. V donavskih nižavah je kaj naveden ptič; ob Skadrskem jezeru ni redka. Rumena čaplja je selivka.

Od l a b o d o v je v Pravilniku naveden samo labod grbec ali nemi labod (*cygnus olor* Gm.), uplenjen pa je bil v Sloveniji že večkrat tudi labod pevec (*cygnus cygnus* L.). Oba laboda sta —

kakor vsi evropski labodi — popolnoma belega perja; razpoznata se lahko po kljunu, barvi nog in vajeti. Prvi ima na korenu kljuna ob čelu črno grbo in temnosive noge; kljun je oranžaste barve, noht in proga od nozdrvi do čela sta črna in prav tako je črna tudi gola vajet. Pevec ima kljun ob straneh rumen, sicer črn; grbe ob čelu ni; noge so črne ali sivočrne, gola vajet pa je rumena. — Mali labod (*cygnus bewickii* Yarz.) je precej manjši, pa ga tudi po kljunu ločiš od onih dveh.

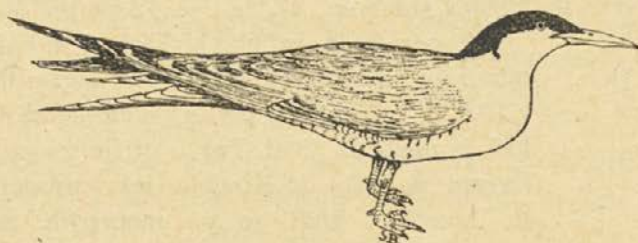

Glava malega laboda

laboda grbca in

laboda pevca

Družino čiger ali morskih lastovic (sterninae) iz reda dolgokrilih pomornikov spoznamo po kratkih plavalnih nogah, ki jim je plavna koža precej izrezana, potem po dolgih, ozkih perutih, katerih prvo letalno pero je najdaljše, in pa po škarjastem repu, ki je 12-peresen. Razen v Pravilniku imenovane navadne čigre ali mahavke (*sterna hirundo* L.) prihajajo v naše kraje ob večjih vodah

Navadna čigra

še mala čigra (*sterna albifrons* Pall.), potem črna čigra (*chlidonias nigra* L.), beloperutna čigra (*chlidonias leucoptera* Temm.), črno-noga morska lastovica (*gelocheilon nilotica* Br.) in severna morska lastovica (*hydroprogne tschegrava* Lep.).

Ključ za določitev navedenih vrst:

1. Perut je nad 35 cm dolga; kljun rdeč, noge črne; rep 15,5 cm, srednja peresa 11 cm; kljun 6,5—7 cm: severna morska lastovica. — Perut pod 35 cm dolga: 2.

2. Perut manj ko 20 cm dolga; teme, tilnik in proga čez oči črne barve; kljun in noge odraslih ptičev oranžne barve, mladičev rožnate;

rep 8 cm, srednja peresa 4,8 cm: mala čigra. — Perut daljša od 20 cm: 3.

3. Rep krajši kakor 10 cm, izrez manj kakor $\frac{1}{4}$ njegove dolžine: 4. — Rep daljši kakor 10 cm, izrez $\frac{1}{4}$ ali več njegove dolžine: 6.

4. Podperutno krovno perje je črno; rep in trtica sta bela; belorobe peruti presegajo rep za 6—7 cm: beloperutna čigra. — Podperutno krovno perje je belo: 5.

5. Poleti je potrebušje črno, zgornja stran siva; požimi je tilnik črn, čelo in potrebušje belo. Perut 21—22 cm, rep 8,5 cm, kljun 3 cm, krak 1,4—1,6 cm: črna čigra. — Čelo je vedno belo: 6.

6. Rep 12—14 cm, izrez 4—4,8 cm globok, vnanja repna peresa bela; kljun in noge črne: črnonoga morska lastovica. — Rep 14,5 do 17,5 cm, izrez 7—9 cm, kljun 3,5—3,9 cm, krak 2 cm; noge rdeče, kljun rdeč s črnim koncem: navadna čigra.

Čigre so slične lastovkam, pa so še bolj spretne v letanju. Večinoma žive ob morjih, nekatere vrste pa tudi ob jezerih in večjih rekah; ljubijo čisto vodo z nezaraslimi bregovi. Prenočujejo navadno na bregu, obrnjene vedno z glavo proti vodi.

Od povodnih putk našteva Pravilnik kosca (*crex crex L.*), mokoža (*rallus aquaticus L.*), mokožko (*ortygometra porzana Frid.*), tupalico (*gallinula chloropus L.*) in lisko (*Fulica atra L.*).

O koscu je objavil »Lovec« daljši opis v letniku 1929, sicer pa je znan ptič zlasti lovcem na kozice. Hrbtno perje je črnorjavo z rjavorumenim robom, brez belih lis, letalna peresa so rjastorjava; zgornje krovno perje peruti je enake barve, spodnje pa rjastordeče; od kljuna preko očesa drži rdečkastorjava proga; zgornji del vratu je modrikastosiv; na belkastih bokih so prečne, lokaste lise temne barve; kljun je mesnordeč, noge kalnordečkaste. Mere: d 24, p 14, r 4,2 kl 1,9 kr 3,6.

Mokož, znan tudi z imenom capovoznik, je malo večji od kosca (d 27 cm), pa ima krajše peruti (12 cm) in daljši rep (5,2 cm); zgoraj je rjav s črnimi lisami, ob glavi in vratu ter po prsih pa je sivomoder; podrepak je bel, kljun na koncu rdeč; srednji prst s krempljem vred meri 4,8 cm.

Mokožka ali grahasta tupalica ima glavo, strani vratu in vso zgornjo stran posuto z belimi pikami na zelenkastorjavem dnu. Mere: d 20,5, p 11,5, r 5, kl 1,8, kr 3,2, srednji prst 3,8.

Zelenonoga tupalica je lahko spoznati po temnorjavi barvi hrbtne in temnosivi barvi potrebušnega perja ter po dolgih prstih, katerih srednji je daljši kakor krak; noge so zelene, podaljšek kljuna v čelo pri starih ptičih rdeč, pri mladih zelenkast; srednja podrepna peresa so popolnoma črna, obkrajna pa bela. Mere: d 29—33, p 16 do 18,5, r 6,2, kl 2,7, kr 4,8.

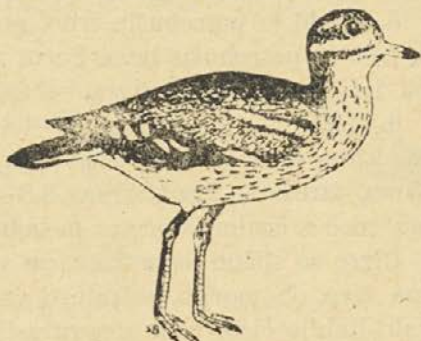

Črna liska ima vse perje sivočrne barve, le konci srednjih letalnih peres so belkasti; kljunov podaljšek v čelo je bel. Značilni so tudi prsti, ki jih robi v krpe pretisnjena plavna koža.

Prilivka ali debelonogi kulik spada med deževnike in je zanje značilno, da nimajo zadnjega prsta. Kulik je golobje velikosti. Zgornji del trupla je rjastorjav z močnimi temnimi črtami po peresnih rebrih; pod izredno velikimi očmi je rjava proga; lica in grlo so

Noga
črne liske

Prilivka

bele barve; preko peruti se vlečeta dve vrsti belih lis s temnim robom; noge so rumenkaste; kljun je krajši od glave, na koncu črn, na korenu rumen. Mere: d 40, p 24—25, r 12—13, kl 3,7—4,3, kr 7—8.

O stepni kokoški je prinesel »Lovec« l. 1937 naslednji opis. Stepna kokoška, rusko sadža, je lepo pisan ptič golobje velikosti, doma v stepéh srednje Azije, od koder prihaja tu pa tam tudi v evropske pokrajine. Živi družno v večjih tropih po odprtem ravnem svetu in se hrani z raznim semenjem in tudi z žuželkami. Hrbtno perje je ilnatorjavo, temnolisasto in povprek črtasto; glava in vrat sta pepelastosive, grlo, čelo in ozka proga čez oči pa rjaste barve; zadnji del prsi je rumenkast, pri samcu oddeljen od sprednjega dela z belimi, črno obrobljenimi peresci; letalna peresa so siva, prvo pero je močno podaljšano; srednji peresi v repu sta iztegnjeni v dolgo konico. Krak je kratek (1,5 cm) ter s prsti vred porasel s perjem; zadnjega prsta ni; sprednji trije so ploščati in povezani s trdo kožo v skupno stopalo.

O pomanjkljivem in okrnjenem zobovju psov

Literatura: Dr. E. Hauck: »Unsere Hunde«. — Dr. J. Bodingbauer: »Staupel-Schmelz-Hypoplasiën d. Hunde«. — Dr. J. Lokar: »Naši psi« i. dr.

Psi se poležejo pravilno brez zob. Prvi mlečni zobje se pokažejo pri mladičih v dveh do treh tednih po rojstvu. Mlečno zobovje obstoji iz 28 do 32 zob, in sicer 12 sekalcev, 4 podočnikov in 16 kočnikov (predmeljakov in meljakov). To mlečno zobovje je popolno po pravilu vsaj s koncem četrtega do šestega tedna. Pes ga obdrži do konca četrtega ali celo do konca šestega meseca starosti. S šestim mesecem nastopi izmenjava za stalno zobovje. Pri pritlikavih psih se začne izmenjava mlečnih zob mesec ali celo dva meseca kasneje.

Izmenjajo se vsi mlečniki razen dveh kočnikov spodnje čeljusti. Izmenjava se vrši postopoma in traja navadno eden do dva meseca. Pes ima torej s koncem šestega do osmega meseca starosti že stalno zobovje in dokonča tedaj izmenjavo zobovja. V devetem mesecu stalno zobovje pri zdravem psu po pravilu tudi doraste. Lahko bi rekli, da je prešel pes z devetimi meseci iz otroške dobe v mladeniško in pravimo, da je odrasel. V zvezi s tem je tudi kinologija določila deveti mesec starosti kot merilo za odraslega in anatomsko dograjenega — četudi ne dokončno zgrajenega — psa, ki pride na prvi pregled »v razredu mladih« in k prvim oblikovnim ocenam na smotrah in razstavah.

Odrasel pes ima 42 zob, in sicer (po dr. J. Bodingbauer):

6 sekalcev — 2 podočnika — 6 predkočnikov — 2 lomilca — 4 kočnike
predmeljakov — meljake

6 sekalcev — 2 podočnika — 8 predkočnikov — 2 lomilca — 4 kočnike
predmeljakov — meljake

ali

2 — 1 — 3 — 1 — 3		3 — 1 — 3 — 1 — 2
2 — 1 — 4 — 1 — 3		3 — 1 — 4 — 1 — 2

od spredaj gledano.

V razpredelnici velja prva vrsta za zgornjo, druga za spodnjo čeljust. V njej so namenoma uvrščeni tako imenovani »lomilci (terači)« (lat. sectorii, nem. Reisszähne-Brechzähne) posebej, zaradi opozorila nanje. Ti največji in najmočnejši delujejo namreč kot lomilci trde hrane, posebno kosti, ter jih strokovna literatura tudi posebej našteva.

Mimogrede želim naglasiti, da bi morale obstajati stalno popolno zobovje psa iz 44 zob, kar velja kot osnovno število za kanide. Kakor volk tako je zgubil tudi naš pes v vsaki polovici zgornje čeljusti po en zob in jih ima tedaj le še 42. V ostalem velja, da je pes s svojimi 42 zobmi najbližji prvotnemu številu 44 zob pri kanidih. Pri drugih psolikih je šla namreč ta »zguba zob« še dalje.

Zdravo, dobro in neokrnjeno zobovje psov je odločilne važnosti za psa sploh, za uporabnostnega psa še prav posebno. Zato mora vsak rejec in ljubitelj psov poznati pomanjkljivosti zobovja in njih vzroke. Na zobovje psov vpliva predvsem tako imenovana pasja bolezen. Do tega obolenja pride po okužbi. Obolenje povzročajo neke kužne klice, ki se prenašajo tako s posrednim ali neposrednim dotikom bolnih psov.

Vedeti moramo, da je nepravilna prehrana in slaba higiena psov očitno podpiranje okužitve in podobno, ker so slabo negovani psi manj odporni.

Zobovje psov po prestani pasji boleznini nosi vse življenje znake pomanjkljivosti.

Nepravilna prehrana in nega zlasti mlajših psov povzroča tudi rahitičnost. Ta se kaže v »mehkih« kosteh, ki imajo za posledico zvite noge ali sploh skazene ude in dele okostja. Glavna vzroka rahitičnosti sta pomanjkanje D vitamina in higienske nege.

Rahitičnost psov se odraža nepopravljivo seveda na njihovem zobovju.

Zobovje rahitičnega psa je v splošnem slabo razvito ali slabotno. Mnogokrat so zobje premajhni in v čeljusti slabo ali nesomerno razvrščeni, zobje niso krepki, niso odporni in se radi krušijo. Njihova sklenina dela vtis prozornosti, če je sploh svetla. Tako zobovje že začne zgodaj gniti, prezgodaj izpada ter dela vtis zanemarjenega zobovja.

Neredko rahitičnim psom tudi kak zob manjka, torej ima številčno nepopolno stalno zobovje. Zaradi rahitičnosti je manjkajoči zob le zastavljen in ga morda še otipamo v dlesnih.

Drugače je z zobovjem psov po prestani pasji boleznini. Navadno se zadovoljujemo ljubitelji psov z ogledom le sprednjega dela pasje čeljusti. Po prestani pasji boleznini je zobovje rumeno, umazano, zatemnelo, mnogokrat premajhno in po navadi nepravilno, ne lepo razvrščeno. Pozornejši opazovalec ugotovi tudi druge napake na zobovju, n. pr. na sklenini. Največkrat je zobna površina ali sklenina hrapava; na njej so obročki, da je videti zob valovit ali z ostro obrobjenimi, neenakomernimi vdolbinami-kavernami na posameznih zobeh, neredko pa tudi številčna okrnjenost zobovja, t. j. številčno nepopolno zobovje. Vdolbine-kaverne so videti kakor gniloba (karies) na zobeh.

Te izjedline-kaverne pa niso globoke ter le na površini zobov, t. j. v sklenini. Te pomanjkljivosti — hipopalsie — nastopajo na večini zobov mlajših in odraslih psov po prestani pasji bolezni, segajo največ le do druge plasti zobne mase, t. j. le do dentina, in ležijo v glavnem na notranji strani zob ter so videti kakor izsekane in nimajo s karies-om zob prav nikake zveze. V ostalem te izjedline nastopajo značilno natančno simetrično v levi in desni čeljustni polovici.

Ker ta bolezen zaloti psa največkrat v 3—9 mesecu, pade obolenje tedaj ravno v dobo izmenjave zobovja. Zato je razumljivo, da so po bolezni posamezni zobje pravilni, zdravi in čvrsti, ker so dorasli pred obolelostjo, ali celo z belimi, trdnimi in zdravimi venci, v vrhnjem zobnem delu, spodnji deli istih zob pa kažejo opisane pomanjkljivosti. Ta bolezen celo prekine rast posameznih zob, da nekateri sploh ne zrastejo in jih niti v dlesnu ne moremo otipati.

Pomanjkljivo zobovje po prestani bolezni je pa vsekakor smatrati za kvalitativno slabo, slabotno in za uporabnostnega psa manj vredno.

V zadnjem času se opaža izostanek — manjkanje zob pri povsem zdravih psih. Gre namreč za tako imenovano pravo oligodontijo (oligos — manj, odus — zob iz gršč., nem. Zahnmangel) pri naših psih. Ta izostanek zob se odraža tako, da nekim psom sploh ne zraste več osmi zob (veterin. in kinol. od zadaj naprej šteti I premolar — predmeljak) v eni ali drugi ali v obeh polovicah spodnje čeljusti. Omeniti je treba, da nastopa to manjkanje, čeprav redkeje, tudi petega ali enajstega zoba spodnje čeljusti oziroma sedmega zoba zgornje čeljusti. To nam vzbuja sum na prej omenjene bolezni. To manjkanje zoba ali zobov pri zdravih psih, trdijo, je dedno, ker se eden ali drugi omenjenih zob tudi v potomstvu roditeljev s številčno okrnjenim zobovjem ne pokaže več.

Logično bi smeli pričakovati, da nastopa omenjeni »izostanek« — manjkanje zob pri potomstvu onih pasem, pri katerih je človek s svojim vzrejnim posegom skrajšal njihove čeljusti. Pri tem mislim na bokserje, buldoge in podobno.

Temu pa ni tako. Povsem nasprotno taki logični domnevi pa nastopa opisano manjkanje, »zguba« zob — oligodontia — pri vseh pasmah — velikih in malih psov. To se dogaja ne glede na dolge ali kratke gobčke in s tem tudi ne glede na dolge ali kratke čeljusti. Dr. Hauck pravi, da se ta »izostanek« zob kaže največkrat ravno pri psih onih pasem, pri katerih je skrajšana čeljust že dedna, ki jo pa rejci žele zopet nekoliko zdaljšati ali pa pri kaki pasmi sploh podaljšati.

Kakor izvemo iz novejšega psoslovja je postala oligodontija pri psih nekih pritlikavih pasem že skoraj pravilo. V zadnjih dveh desetletjih se občutno pojavlja — kakor smo že rekli — tudi pri psih večjih ali velikih pasem.

V splošnem velja, da pes zaužite hrane ne more dobro premlevati, ker njegovo zobovje nima pravilne mlevne ploskve. Njegovi sekalci mu služijo — deloma za sekanje, v glavnem pa za strganje, včasih za glodanje, za odtrganje in za pobiranje hrane. S podočniki pes lovi, grabi in drži. Že samo ime predmeljaki nam pove njih funkcijo, vendar ne smemo pozabiti, da so predmeljaki in tudi meljaki (kočniki) pri psih le grbičasti in jim v resnici manjka mlevna ploskev. Zato tudi pravimo, da pes hrano s predmeljaki samo »raztrga in stre« in jo potem z meljaki le mečka ali drobi, ne pa melje. Predmeljaki, ki gredo pri psu v zgubo, opravljajo tedaj prav važno nalogo.

Zavedati se moramo, da je zdravo in seveda tudi številčno neokrnjeno zobovje kolikor pri lovskih toliko tudi pri ostalih porabnostnih psih važno.

Neobhodno je upoštevati, da je oligodontija dokazano dedna, zaradi česar more nekontrolirana paritev psov s takim dednim pogreškom pripraviti cele rodove ob popolno zobovje.

Dolžnost rejcev in ljubiteljev psov je tedaj, da psu današnje popolno zobovje s pravilno izbiro pri plemenitvi ohranimo. Zato je treba vestno izbirati plemenjake (pse in psice) in pri njih zahtevati popolno, močno in zdravo zobovje.

Opisana dedna obremenitev ali napaka številčno okrnjenega zobovja pri naših psih ni od danes in tudi ne neka novost. Lahko bi rekli, da se na to le pri nas malokdo ozira. Rejem samim kakor tudi ljubiteljem psov na splošno ne pade v glavo, da bi pri odraslem psu kontrolirali tudi številčnost zobovja. Zanimajo se ali zadovoljujejo se le s pregledom ali ogledom lege, morda tudi barve zobovja i. p., ter še to opravijo navadno le v sprednjem delu čeljusti. Celo pri oblikovnih ocenah se tako važna kontrola največkrat sploh ne vrši, kakor da take napake sploh ne obstoje. Temu primerno se izrekajo tudi oblikovne ocene. Če pa pride tak pes k ponovni oceni v roke vestnega in veččega ocenjevalca, sledi seveda slaba, a pravilna ocena.

Kinološki sodnik daje za pomanjkljivosti, pridobljene v življenju, n. pr. slabe ali majhne, črne ali rjave zobe, pravilno slabšo oceno.

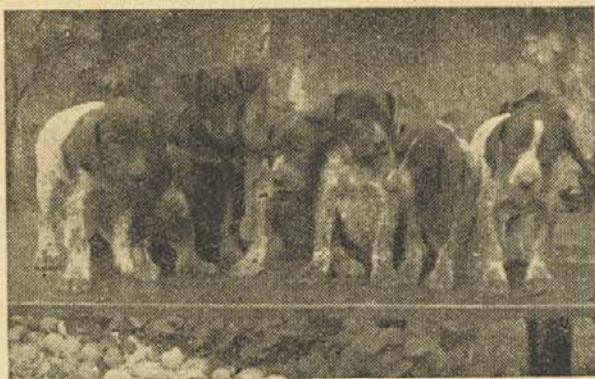
Zaradi tega more biti tem manj razlog za morda milejšo oceno za zobovje od rojstva nepopolno, ker je ta nakapa na vsak način težke narave.

Drugo je seveda vprašanje, za koliko naj zniža ugotovljeno nepopolno — številčno okrnjeno — zobovje (ne oziraje se, če manjka eden ali več zob) kot izrazita dedna napaka oblikovno oceno psa sploh.

V tem pogledu se moramo držati stališča svetovne kinologije ter sklepov specifičnih klubov v kinološko razvitih deželah, ki so za posamezne pasme določili sicer neke kratke sanacijske dobe, v ostalem pa pse — dedno oligodontne — izključili od ocen in paritve. Sedaj so šli še dalje ter pozvali sorodnike ugotovljenih oligodontnih psov na kontrolo ter količkaj sumljive označili ter zanje objavili prepoved paritve. Nujno je, da tudi pri nas izdamo taka navodila. Še važneje pa je za sedaj, da bodo ljubitelji in rejci psov o tej napaki čimprej in pravilno poučeni, da lahko temu primerno usmerimo vzrejo. Naj nihče ne misli, da nimamo tudi pri nas oligodontnih terijerjev, ovčarjev in ptičarjev!

Zadeva sama po sebi ni enostavna, ker zahteva od rejca nekaj znanja. Za kinološkega ocenjevalca je nujno potrebno, da dobro pozna vso snov že zaradi pravih in skladnih ocen. Po principih današnje vede moramo jasno ločiti pravo oligodontijo, t. j. dedno številčno okrnjenost zobovja, od sicer nededne, za življenje pridobljene številčne okrnjenosti zobovja pri rahitičnih psih in pri psih, ki so prestali pasjo bolezen (pseudo-oligodontija).

»Ciganček« v »ugledni družbi«

Umetna gojitev fazanov

O načinu umetne gojitve fazanov je tov. Mazlu v prejšnjih številkah našega glasila že precej podrobno pisal.

Tu hočem podrobneje opisati način in pripravo prehrane fazanov pri umetni gojitvi ter način priprave lovišč, da bi mogli obdržati fazane na zaželenem mestu — lovišču.

Ugotovljeno je namreč, da posamezna fazanka znese v eni letni sezoni 22 do 30 jajc. Povprečje je tedaj 26 jajc. Ta uspeh pa dosežemo razumljivo le tedaj, če imajo fazani potrebne pogoje za to. Posebno je važna hrana, ki mora vsebovati snovi, katere si fazani v nasprotnem primeru najdejo v naravi.

Fazan ali fazanka potrebujeta dnevno 80 gramov celotne hrane, in to: 40 gramov zrnate in 40 gramov mešane hrane, obstoječe iz zmesi, ki jo hočem navesti. Ta zmes mora vsebovati tudi mesne snovi, ker je fazan mesojedec. Ta zmes oziroma hrana mora biti sestavljena približno takole:

12 % koruznega zdroba	4 % pšeničnih otrobov
18 % ovsu v kalečem stanju	2 % žveplena praša
10% močene pšenice	2 % oglja (zmletega)
12 % pšeničnega zdroba	1 % lucerne (zmlete)
5 % konjskega mesa	12 % kislega zelja
6 % kostne moke	3 % pese (drobno naribane)
5 % ribje moke	1 % ribjega olja.
7 % moke iz suhe krvi	

K tej zmesi dodamo nekaj kapljic joda, upoštevajoč število fazanov, za katere se hrana pripravlja.

Če pa ugotovimo, da so iztrebki fazanov preveč mehki, dodamo zmesi malo vode, v kateri smo skuhalih hrastovo skorjo, kot zdravilo. Omenjeno hrano pazljivo zmešamo v posodi. Najprikladnejši je železen kotel z obočeno okroglim dnom. Tako premešana hrana mora biti primerno vlažna, vendar ne sme biti lepljiva. Hrano nato polagamo fazanom v za to pripravljenih pločevinastih posodah, ki jih moramo po vsakem obroku oprati. Vso položeno hrano morajo fazani v dveh urah pojesti. Ostanke moramo po preteku dveh ur pobrati in odstraniti, da fazani ne pridejo do tedaj že pokvarjene hrane. Posebno moramo paziti v vročih dnevih, ker se tedaj hrana še prej pokvari. Prebavni organi fazana so zelo občutljivi, zato moramo paziti, da ne pridejo do take hrane, ki bi utegnila biti zanje usodna. Bolje je, da so fazani malo lačni, kakor da jim ostaja hrana, kajti

preostala in nato pokvarjena hrana povzroča, kakor rečeno, le obo-
lenje fazanov.

S tako pripravljeno hrano hranimo fazane enkrat dnevno in to navadno opoldne, pri čemer lahko kontroliramo, če so fazani to hrano v času dveh ur zanesljivo pojedli. Hrano, ki je po preteku dveh ur fazanom ostala, moramo pobrati in odstraniti. V ostalem pa hranimo fazane z navadno zrnato hrano. Najboljša je koruza (činkvanti-
tin), mešana z ajdovim ovsom.

Na ta način in z omenjeno hrano moramo fazane pričeti hraniti vsaj en mesec, preden začno fazanke nesti jajca. Na splošno znesejo fazanke jajca že 4. ali 5. aprila.

Zato je priporočljivo, da z izdatno hrano pričnemo fazane hraniti že v začetku marca.

Priporočam, da fazane hrani vedno isti fazanar, na katerega se fazani navadijo. Če se namreč fazanarji menjajo, se fazani plašijo, postanejo nemirni, kar zelo slabo vpliva na plodnost.

Namesto pitne vode polagamo fazanom, dokler so v voljerah, peso, če ni prevelika vročina. Če pa že polagamo fazanom zaradi vročine pitno vodo, je priporočljivo, da vodo prekuhamo in ohladimo. Preden vodo polagamo, tej dodajmo nekaj zrnov hipermangana ali modre galice. V neprekuhani vodi je zelo veliko raznih bacilov, ki povzročajo bolezni in pri fazanih — posebno rdečega črva, ki je delal in še dela zelo velike težave fazanerijam. V slabih, posebno v stoječih vodah je na tisoče jajčec rdečega črva, ki s pitjem vode prihajajo v prebavilo fazanov, kjer se razvijajo in tako fazani obole. Ta bolezen je za fazane zelo zavratna. Bolezen samo in način zdravljenja bom opisal na drugem mestu.

Še težji problem pa je pri umetni gojitvi fazanjih piščancev. Ti so res tako občutljivi in natančni glede prehrane, da je treba podvzeti vso skrb, da jih s predpisanim odstotkom spravimo na noge. V dobrem primeru je oplojenih 80% fazanjih jaje. Pri tem pa moramo računati še na nekaj odstotkov izgube pri valjenju. Strokovno je ugotovljeno, da pri valjenju samem dosežemo 75—76%. Ugotovljeno je tudi, da pri umetni gojitvi fazanjih piščancev zgubimo še nekaj odstotkov. Praksa je pokazala, da pri dobri in skrbni gojitvi spravimo na noge 60—62% fazančkov, t. j. do starosti 6 tednov, od skupnega števila nasajenih jaje.

Ko se fazančki izvalijo, jih pustimo v gnezdu toliko časa, da se dobro osuše in malo okrepe. Nato jih v specialno pripravljenih škatlah, ki so podložene z mehko podlogo, prenesemo na teren, kjer jih mislimo odgajati. Fazančke denemo v zato določene odgojne zabojčke pod kokljo, ki je piščance izlegla. Tu jih pustimo na miru nekaj časa, da se navadijo na kokljo in na zaboj kot novi dom.

Fazančki prinesejo s seboj hrane za 48 ur, zato jim 24 ur ne nudimo nobene hrane. To pa zaradi tega, ker je fazanček zelo občutljiv in bi mu vsaka hrana do tega časa prej škodovala ko koristila.

Kakor hitro poide hrana, ki so jo fazančki prinesli s seboj, in ko se malo opomorejo, se prično živahno gibati in že kažejo znake potrebe po hrani. Tedaj jih pričnemo hraniti, in to pod mrežo, ki je montirana pred odgojno gajbo. Pod to mrežo ostanejo fazančki 5 dni, če je lepo vreme. Če pa je slabo vreme, fazančke držimo pod mrežo 7 do 8 dni. Zaboj z mrežo mora biti vedno osenčen z vejevjem, da jih obvarujemo pred sončno pripeko; obenem jim to zasenčenje služi kot skrivališče. Fazančkom je že prisojeno, da se na vsak znak koklje takoj k njej pritisnejo, skrijejo.

Fazančke hranimo po možnosti takole:

1. Do enega tedna stare fazančke hranimo dnevno, in točno vsake tri ure, t. j. ob 6., 9., 12., 15. in 18. uri s tole hrano:

a) obrok ob 6. uri: mravljinja jajca (bube),

b) obrok ob 9. uri: samo beljakovino kokošnjega jajca, pomešano z dobro séseklano travo ali solato.

c) obrok ob 12. uri: mravljinja jajca,

č) obrok ob 15. uri: zopet beljakovino s travo,

d) obrok ob 18. uri: zopet mravljinja jajca,

Računamo, da pojedjo piščanci, če jih je 20 v eni gajbi, kar je pravilno, pri vsakem obroku, hrane, ki po količini ustreza kokošnjemu jajcu.

2. Od 1—4 tedne starosti hranimo fazančke petkrat dnevno, in to dvakrat z mravljinjimi jajci (bubami) in trikrat z zmesjo, ki je sestavljena iz kokošnjih jajc (z rumenjaki, z majhnim dodatkom kaše, ješprenja in ovsenega zdroba).

Na vsakih 20 fazančkov, t. j. na eno gajbo, računamo za vsak obrok po eno kokošje jajce, kateremu dodamo vedno toliko primesnih dodatkov, kolikor fazančki stvarno pojedjo.

3. Od 4—6 tednov stare fazančke hranimo samo še štirikrat dnevno. Enkrat dnevno dobijo še mravljinja jajca, v ostalem pa brano, kakor pod točko 2. navedeno. Razlika je samo ta, da so fazančki že večji in nekoliko več pojedjo. Če pa je ugoden teren, si fazančki pri tej starosti najdejo že v naravi skoraj dovolj hrane. Čim prej si fazančki najdejo sami dovolj hrane na terenu, tem bolje je zanje, kajti naravna hrana je veliko boljša ko umetna. Fazani pobirajo črve vseh vrst, kobilice, polže, gosenice, koloradske hrošče in drug mrčes.

Pripravljena hrana naj bo vedno sveža. Pri predelavi hrane mora vladati največja snaga. Vso položeno hrano morajo fazančki hitro pojesti, da se na soncu ne pokvari. Vsaka najmanjša, s prostimi očmi skoraj nevidna drobtinica pokvarjene hrane, ki jo morda fa-

zanček poje, je lahko zanj usodna. Fazanček, ki poje pokvarjeno hrano, navadno oboli na črevesju, povesi peruti in ga po 48 urah ni več med veselo družinico.

Mnogi fazanarji si belijo glave in se sprašujejo, kakšna kuga je vendar prišla med fazančke, ker ti včasih množično ginevajo. Ne vedno, a ne morejo verjeti, da so te majhne količine pokvarjene hrane navadno usodne za nežne fazančke.

Zato naj bo prva skrb vsakega fazanarja, da pripravljeno hrano polaga v zato pripravljene pločevinasti posodi. Hrano, ki je po preteku ene ure fazančkom ostala, moramo odstraniti in porabiti za koklje ali drugo, posodo pa oprati v topli vodi; če pa peremo z mrzlo vodo, moramo pa dodati malo lizola.

Naša skrb naj bo, pripraviti čimveč naravne hrane. Z umetno hrano pa jih hranimo le tedaj, če ne moremo dobiti zadostne količine naravne hrane.

Ko so fazančki stari nad 12 tednov, se po navadi že razidejo in le še redko prihajajo na stara krmišča, posebno če imajo ugodno pašo in si najdejo sami naravno hrano.

Sedaj pa nastane vprašanje, kako smo si uredili lovišče za odgojene fazane, da ostanejo v lovišču. Fazan je potepuh in če mu ne nudimo ugodnosti, ki jih zahteva, ga ne obdržimo v lovišču. Le tu se sedaj ceni sposobnost lovca, koliko razume in kako si je znal urediti lovišče, da bo uspešno služilo za razvoj fazanov.

Lovišče moramo urediti tako, da imajo fazani dovolj zaklonov, z različnimi remizami v gozdu in ob gozdu. Remize posejemo z rastlinami drobnih semen: lucerno, muharjem, prosom itd. Tu je poleg semen dovolj kobilic in drugega mrčesa. Čim plodnejša so tla, tem več je možnosti, da vsebujejo večje količine potrebnih živalskih in rastlinskih tvorbo. Vse to je torej treba upoštevati pri prehrani naših fazančkov. O tem bi mogli še marsikaj navesti, vendar mislim, da je to odveč, kajti vsak lovec ve, da se divjad drži na onem mestu, kjer uživa ugodnosti in kjer so dani pogoji za obstanek.

Fazanu se očita, da je velik potepuh, da torej potuje daleč naokrog. Zadržuje se pa rad tam, kjer so zadostni pogoji za obstanek. Zaradi tega mu moramo te pogoje nuditi, če hočemo imeti bogata lovišča. Vzrok potovanja in seljenja je večkrat tudi preobilica petelinov. Za časa parjenja si petelini zbirajo svoje družice in šibkejši odvedejo svoje izvoljenke izven lovišča, da imajo za časa ženitovanja mir pred močnejšimi tekmeči.

Še na nekaj bi hotel opozoriti naše mlajše lovce, ki goje ali žele gojiti fazane. Gledati moramo namreč na to, da pred zimo potegnemo fazane s polja v centralna lovišča, kjer jim pripravimo primerno potrebna krmišča. Vse, kar je ostalo izven območja krmišč, je v pre-

težni meri obsojeno na smrt. Morda je samo 10 dni hude zime lahko že usodno za one fazane, ki so ostali izven krmišč. Kolikor ti fazani ne poginejo od lakote, se zatekajo v bližnje vasi, od koder se več ne vrnejo, ker najdejo smrt na raznih gnojiščih, bodisi da jih nepridipravi pokrijejo z retami, ali pa polove v mreže.

Poudarjam, da je pogoj za uspešno gojitev fazanov priprava zadostne količine hrane za kritične dni. Lovci v fazanerijah — če hočejo biti na mestu — pa ne smejo sedeti pri topli peči in gledati naravo skozi zaprto okno, temveč morajo biti budno na smučeh, opremljeni s potrebno hrano v nahrbtniku in z lopato.

Jerebar

Jelenji rod

(Konec.)

Po zgradbi nog, lobanje in rogovja so srni podobni mnogi ameriškanski jeleni, od katerih bom omenih le-te: pampas jelena, močvirnega jelena in virginske jelene. Med temi je srni najbolj podoben in obenem najbolj poznan južnoameriški pampas jelen (*odocoileus bezoarticus*), ki ga Brazilci zaradi svetle barve imenujejo tudi bela srna. Dolg je 1,2 m, visok 70 cm, zgoraj in na straneh svetlo rdečkastorjav, spodaj pa belkast. Rogovje je šesterorasto, do 25 cm dolgo in povsem spominja na srnjakovo, le da je vitkejše in nežnejše. Njegova domovina so nepregledne travnate planjave Brazilije, Paragvaja, Urugvaja in Severne Argentine — pampe. Tu žive paroma ali v tropičih, preko dneva leže in počivajo skrito v visoki travi, pred sončnim zahodom pa gredo na pašo, kjer so preko noči. Izogibljuje se bližine močvirij in gozdov. Samica povrže enega mladička, za katerega stara dva neverjetno skrbita. Brž ko preti nevarnost, n. pr. ako ugledata človeka ali kako roparsko žival, ga skrijeta v visoko travo, sama pa se pokazeta in zavajajoč odvrneta nevarnost od mesta, kjer je skrit mladiček. Ko nevarnost mine, se po ovinkih vrneta. Če je mladiček ugrabljen, tekata starša zaskrbljeno in nenehoma okoli njega v krogu in se mu celo približata na strelno daljavo, kadar koli zaslišita meketajoči glas nesrečnega ljubljence. Mladiči se zlahka udomačijo in so potem zelo ljubki, poznajo ljudi in se z njimi igrajo, jim ližejo roke in obraz. Odrasel jelen-samec ima posebno ob času parjenja zelo neprijeten dah (po česnu), ki je tako močan, da ga zaznamo celo na mestih, kjer je pred četrt ure hodil jelen. Love ga pa na enostaven, toda zanimiv način. Lovci na konjih se postavijo po polju v polkrogu in pričakujejo divjad, ki jim jo z druge strani priganjajo gonjači s pomočjo psov. Ko se jelen približa jezdecu, plane ta nanj in mu vrže lovilno napravo, bolo imenovano, ki se mu zaplete okoli rogovja ali nog in je tako ujet.

Največji južnoameriški jelen je močvirni jelen (*odocoileus dichotomus*); je deseterak. Prebiva po močvirnih gozdovih in džunglah, ki obrobajo reke Brazilije. Dlako ima grobo, zmedeno, rdeče kostanjevorjavo; mladički niso lisasti. Na tankih, sorazmerno dolgih nogah se telo pri hoji na poseben način majavo ziblje, dolgi koničasti parklji pa se široko razkročijo, da se v močvirju manj vdira.

V Severni Ameriki in v severnem delu Južne Amerike žive lepi in skočni virginski jeleni, ki so vitkih postav, dolgega vratu in glave, tankih, srednjedolгих nog in precej dolgega repa. Oči imajo velike

in žive, ušesa suličasta, dlako pa gosto in mehko. Rogovje se jim krivi lokasto navzven in nato naprej in je zanimivo še po tem, ker so porožki obrnjeni navznoter. Mladički so večinoma lisasti. Zanimivo je tudi to, da so praprebivalci polotoka Jukatana eno vrsto teh jelenov držali kot domačo žival. — Najbolj poznana vrsta je virginski jelen (*odocoileus virginianus*), ki prebiva po gozdovih vzhodnega dela Severne Amerike. Dolg je 1,8 m, spredaj visok 1 m., rep meri 30 cm. Samica je znatno manjša. Ta jelen je poleti rumenordeč, pozimi pa sivorjav, spodaj je bel. V prejšnjih časih je bil povsod pogost, danes pa ga najdemo le v velikih gorskih gozdovih, kjer doživlja usodo prenekaterih lovne živali. Že Indijanci so ga lovili z vsakovrstnimi zvižčami, toda šele zares barbarski lovni načini belcev, njihovo moderno orožje v zvezi z naraščajočo kulturo, so znatno zmanjšali njegovo število in »pripomogli«, da ga v nekaterih deželah več ni.

Tipične gorske živali so andski ali vilasti jeleni (*hippocamelus*) iz Južne Amerike. Imajo enostavno vilasto rogovje. Prebivajo po Andih v dveh vrstah, ki se v glavnem razlikujeta po rogovju. Južna, v Andih južnega Čileja in preko vse Patagonije razširjena vrsta se imenuje huemul (*hippocamelus bisulcus*); ta nosi »vile« na daljšem ročaju in nima nikakega črnega znamenja na obrazu. Bolj poznana je severna vrsta, perujski vilasti jelen (*hippocamelus antisensis*), ki ima skoraj »brezročajne vile« in neka črna znamenja na obrazu, prebiva po Andih Peruja, Ekvadorja Bolivije in severnega Čileja, nad gozdno mejo, pa prav vse do snežnih poljan.

Še enostavnejše rogovje kakor andski jeleni imajo ravno tako v Južni Ameriki živeči jeleni šilarji (*mazama coassus*), katerih rogovje sta le dve kratki šili. Domovina teh jelenov so najtoplejši predeli Srednje in Južne Amerike. Siv jelen šilar (*mazama nemorivaga*) je komaj 47 cm visok, svetlo sivorjave do belkaste barve. Prebiva po pampah Gvijane, Kolumbije, Bolivije in Brazilije. Nasprotno temu prebiva večji in samotarski rdeči jelen šilar (*mazama rufa*) v najgostejših, senčnatih gozdovih Južne Amerike od Gvijane do Paragvaja. Visok je 67 cm in ima sijajno rdečerjavo dlako. Preko dneva navadno počiva v gostem grmovju, na večer pa stopa proti gozdnim robovom ali bližnjim nasadom, kjer se pase in se šele z jutrom vrne v goščavo.

Jeleni šilarji so zelo gibčne in hitre živali, toda niso vztrajne. Love jih enostavno. Za onimi, ki žive v pampah, dirjajo lovci s konji, dokler utrujene ne dohite, nakar jim spretno vržena bola vzame prostost. Po gozdovih pa jih love s psi, ki dohite v ne preveč gostem grmovju tudi najkrepkejšega jelena v nekaj minutah. Kmetje zelo radi stikajo za mladički in jih udomače, imajo pa večinoma privezane ali pa zaprte na dvorišču, da ne delajo škode na posadih.

Najmanjši amerikanski jeleni so pudu jeleni (pudu) iz zahodnega dela Južne Amerike. Telo imajo spredaj nižje kakor zadaj. Majhno šilasto rogovje pa komaj moli iz čelne dlake. Najbolj poznan je čilski pudu jelen (pudu pudu), ki je visok 34 cm.

Poglejmo zopet v Azijo, v njene nepregledne gozdove, človeku nevarne džungle, v puste planote in nedostopna močvirja, da se bomo seznanili še z nekaterimi pripadniki jelenjega rodu. — Rogovje z ne navadno dolgima rožnicama, ki okvirjata med njima poglobljeno čelo, ima indijski muntjak (*muntiacus muntjak*). Tudi ima rogovje čamo očesni parožek. Muntjak je vitkega, toda krepkega telesa, srednje dolgega vratu in kratke glave, nizkih, vitkih nog in srednje dolgega repa. Kratka in gosta dlaka je zgoraj rumenorjava, spodaj belkasta oziroma rumenkasta. Dolg je 115 cm, visok 50 cm; oni iz Južne Indije so slabejši ko oni iz severne Indije, najmočnejši pa so na Sundskih otokih. Himalajski muntjak je visok le 45 cm. Je gozdna žival, posebno mu ugajajo hriboviti in gorati predeli, kjer je dovolj vode. Po svojem obnašanju je kaj čudaški. Pohaja posamič ali v dvoje in si izbere po trditvah domačinov za svoje bivališče vedno isti kraj, katerega potem zlepa ne zapusti. Skozi goščavo se plazi s povešeno glavo in se previja kakor podlasica tudi skozi zelo ozke prostore med gosto postavljenimi debli. Njegov glas je ostro razlegajoče se lajanje, po katerem ga imenujejo tudi lajajoči jelen. Jezik muntjaka je izredno dolg in more z njim oblizniti ves sprednji del glave. Baje žival pogostokrat svojsko klopota, vendar ni še popolnoma dognano kako: eni mislijo, da klopota z nogami, drugi, da s podočniki, tretji pa, da z medsebojnim udarjanjem čeljusti, kar je najbolj verjetno. Pri zasledovanju ne beži kakor drugi jeleni v daljavo, temveč v velikem loku če le mogoče nazaj k izhodišču; spočetka beži kar se da hitro, pozneje, ko je nevarnost za njim, zmerno in previdno. Love ga ne toliko zaradi mesa in kože, kolikor zaradi veselja in zabave. Psu se postavi v bran s svojimi velikimi zgornjimi podočniki, s katerimi ga more nevarno raniti. Razen človeka ga ugonabljata tudi tiger in panter. Toda milo podnebje njegove domovine in izobilje hrane takoj nadomestita izgube, ki mu jih prizadenejo ljudje in roparske živali.

Rogovje z očesnim parožkom in razcepljenim koncem, t. j. šestarasto rogovje, ima južnoazijska skupina rusa jelenov. Eni rusa jeleni imajo dlako vse življenje belo lisasto, drugi imajo belo lisasto le v mladosti, odrasli pa kvečjemu poleti, tretji pa so enobarvni. Na vratu in prsni jim visi navadno močna griva; zreala nimajo. Ušesa imajo velika in rep precej dolg.

Semkaj spada eden najlepših jelenov, aksis jelen (*rusa axis*), ki ga v Indiji imenujejo čital. Dolg je 135—150 cm, visok v plečih 90 do 95 cm. Dlaka je v glavnem rdečkastorjava, po trebuhu rumenkasto-

bela, kar ga pa naredi imenitnega, je sedem vrst belih lis na vsaki strani telesa. Domovina tega lepega jelena je Sprednja Indija; tu prebiva po ravninah in hribovitem svetu, v gozdovih in džunglah, navadno v bližini voda. Rogovje mu ne odpade v določenem letnem času kakor našim jelenom, temveč ob različnem času. Tudi čas povrženja je spremenljiv. — Aksis jelene vneto love domačini, pa tudi tujci. Indijski velikaši so pri lovu na tigre včasih pobili na tisoče teh jelenov, zaradi česar je njih število precej padlo. Tam, kjer jih ljudje preganjajo, so vsaj tako plašljivi ko naši jeleni, kjer pa jim ni hudega, šo zaupljivi. Ujet aksis jelen se kmalu in popolnoma udómači. Približno pred 70 leti so ga pripeljali na Angleško, od tu pa pozneje v Nemčijo in druge dežele. Večina teh jelenov je v živalskih vrtovih kar dobro uspevala, se je tako rekoč evropski klimi prilagodila: odpad rogovja, parjenje in povrženje je časovno ustrezalo razmeram ostrejše klime, tako da ni bilo kakih večjih ovir za nadaljnje širjenje. Toda posamezni jeleni se niso otresli svoje stare navade pri parjenju, ki jim pod ugodnim indijskim nebom ni bila pogubna, pa so košute povrgle sredi zime, da so mladički zaradi mraza in nepravilne prehrane največkrat poginili. Po dosedanjih izkustvih je prav to vzrok, do tega lepega in prikupnega jelena, ki zlahka prenaša suženjstvo, ni v mnogih živalskih vrtovih.

Najmočnejši in najpostavnejši jelen te skupine je aristotelov jelen ali sambar (*rusa aristotelis*). Najbrž ga je poznal že Aristotel, po katerem je tudi dobil ime. Dolg je preko 2 m, visok 1,3 m, toda neki raziskovalec trdi, da je na Sumatri videl posamezne jelene, ki so bili veliki ko konj. Zgoraj je črnorjav, na sprednji strani vratu rjavosiv, na prsih in trebuhu pa črnkast. Šesterasto rogovje je več ko 1 m dolgo, močno in grobo. Ta temnobarvni, skrivno živeči jelen stopi iz gozda in džungle na prosto le, kadar gre na pašo; zato ga ljudje navadno vidijo le v jutranjem in večernem mraku. Njegovo življenje nam ni še dosti poznano. Če upoštevamo vse krajevne oblike sambara, je njegova domovina zelo obširna: Indija s Cejlonom, Burma, Siam, deli Malajskega polotoka, Borneo, Sumatra, zahodna Kitajska, Formoza in Filipini. Na Himalaji se povzpne do višine 3000 m. Pravzaprav je prebivalec gozdov in goščav jugovzhodne Azije. — Tenu jelenu je soroden in podoben grivasti jelen (*rusa hippelaphus*), le da je manjši in svetlejša barve.

V bližnjem sorodstvu z rusa jeleni so rogljasti jeleni (*rucervus*) in vzhodnoazijski sika jeleni (*pseudaxis*). Rogovje rogljastih jelenov ima najmanj štiri paroške v vsaki polovici. Semkaj spada rjav, nad 1 m visok šomburgov jelen (*rucervus schomburgii*) s severnega Siana in Jinana in mnogo bolj poznan barazinga (*rucervus duvauceli*) iz Indije. Ta nosi 90 cm dolgo rogovje, ki ima, kakor pove domače ime

živali — barazinga, večinoma 12 parožkov, vendar jih ima lahko tudi 20. Je vitke postave, okoli 2 m dolg in 1,5 m visok; poleti je rdečerjave barve, ki prehaja navzdol preko sive v svetlorumeno, pozimi je rumenkastorjav, spodaj svetlejši. Najraje prebiva v gozdovih z goličavami in dolinami, kjer je dosti vode.

Sika jeleni so navadno osmeraki, izjemoma tudi deseteraki. Rogovje teh jelenov je v primeri z rogovjem rusa jelenov naprednejše, toda trajno lisasta »obleka«, kakršne imajo v splošnem le jelenji mladički, je očitno znak nižje stopnje. Zrcalo sika jelenov je črno obrobljeno. Najbolj poznan je sika jelen (pseudaxis sika), ki v več oblikah (podvrstah) naseljuje severno Kitajsko, Mandžurijo in Japonsko. Ena najlepših podvrst je japonski sika jelen z velikim, zgoraj in na straneh črno obrobljenim zrealom. Poleti je kostanjevorjav, posut z belimi lisami, pozimi črnorjav brez lis. Pogost je na Japonskem in spominja po velikosti in ličnosti pojava na našo srno. — Sika jelen iz južne Mandžurije, tako imenovani mandžurski sika jelen, je večji od prejšnjega in samica obdrži tudi pozimi na stegnih bele lise. Sika jelen s Formoze je spet manjši in tudi pozimi lisast, vendar manj ko poleti.

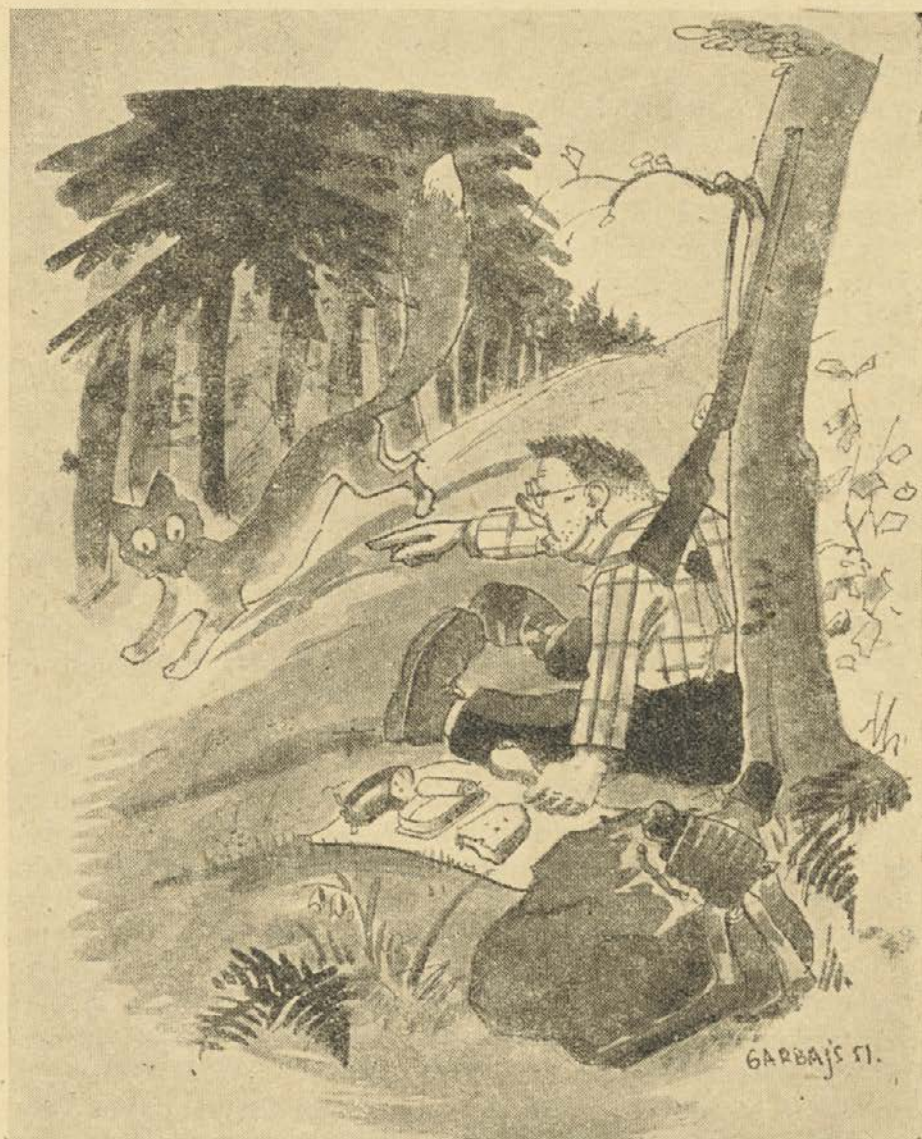
Razen omenjenih tipičnih zastopnikov jelenjega rodu, za katere sta predvsem značilna pojav in menjava samčevega rogovja, prištevamo sem tudi pižmarja (*moschus moschiferus*), prebivalca visokih planot in zasneženih gora srednje in vzhodne Azije. Pižmar je brez rogovja. Samcu molita velika zgornja podočnika čekanasto navzven, na trebuhu za popkom pa se nahaja kožasta, ko jabolko velika vreča, v kateri se nabira rdečerjava mazilasta dišeča snov — mošek. Vreča ima navzven odprtino, skozi katero se izloča odvečni mošek. Ta vreča vsebuje okoli 30 gr moška, pri starih samcih pa lahko dvakrat več. To dišečo snov uporabljajo v zdravilstvu in v parfumerijah v Evropi že od 8. stoletja dalje, v Tibetu in na Kitajskem pa jo uporabljajo že od prastarih časov. Zaradi dragocenosti te snovi lovci neprestano zalezujejo pižmarje, jih love na zanke ali v lovilne jame. Žival je zelo plašljiva in urna, pleza z lahkoto kakor gams, tudi po najvišjih gorah Sibirije, Tibeta in Kitajske, celo po snežnih poljanah in ledenikih stopa hitro in varno.

Ko smo se na kratko seznanili z nekaterimi važnejšimi jeleni in si ustvariti vsaj splošne predstave o njih, nas prav tako zanima vprašanje, kje in kdaj so nastali in kako so se razširili po zemlji. O tem seveda nimamo pisanih dokazil, ampak nam govore le njih ostanki, ki so se ohranili v raznih zemeljskih plasteh.

Jeleni so nastali v Aziji, od koder so prišli v Evropo in obe Ameriki; iz Evrope pa celo v severno Afriko. To se je dogajalo približno pred nekaj 10 milijoni let. Prvi evropski jeleni so bili še brez

rogovja in šele čez milijone let so dobili roge brez parožkov ali samo z enim parožkom. Za temi so pretekli spet milijoni let, da so se pojavili šesteraki in končno šele jeleni z močno razvejenim rogovjem. Kot žive priče, da so nekoč živeli na slovenskem ozemlju jeleni, katerih danes tu več ni ali pa so celo izumrli, n. pr. orjaški jelen (*megaceros germanicus*), severni jelen, los, damjek, so njih ostanke našli po naših krajih. Pri nas so živeli v času ledene dobe, a so na koncu te ali pa pozneje izginili.

Dober tek!

Osebnost psa

Ne trdim, da vsi vodiči brez izjeme odrekajo psu njegovo osebnost, individualnost in jo priznajo le človeku, psa pa označujejo za izključno nagonsko bitje. Površni opazovalci mu vsaj priznajo osebnost otroka in postopajo z njim tako gospodovalno, kakor nespametni vzgojitelji z otroki. S takim sistemom bi radi ustvarili psa, ki bi njihovi osebnosti bil popolnoma podložen. Vpliv človeka je naravno važen del pasje osebnosti, če pa je prevelik, absoluten, ubije v psu individualnost in pes ni več pes, marveč stroj, suženj. Zdi se mi, da bi takega psa v marsikaterem pogledu mogel primerjati z bledimi otroki ozkih, brezsončnih ulice velemesta. Pes, ki mu gospodar od mladosti ne dovoli, da bi se igral z drugimi psi in se po potrebi tudi spoprijel z njimi, mu brani ovohavati mejnike in vogale, nima mladosti in zgubi svojo osebnost. Pes je bil sicer že v pradobi človeka domača žival; kako pa je to postal, nam ne povedo nobena izročila niti izkopanine. Volkovi in šakali so prežali ob stanovanjski jami pračloveka, čakali na ostanke njegove hrane in se lotili tudi njega samega, če je kje v samoti omagal. Morda jih je trpel zaradi tega, da mu očistijo odpadke in nesnago, ali pa je cenil njihovo tuljenje, ki ga je svarilo pred hujšimi sovražniki. Morda je samotar nekoč našel in odgojil zapuščeno leglo volkulje ali šakala in s tem položil temelje psogojstvu. V prastarih peržanskih grobovih so našli mumije psov, avstralski pradomačini so že imeli udomačene pse in koliščarji kamene dobe so gojili celo dve pasmi, špica in nekakšnega volčjaka. Vedeli so torej že za pasme, ustrezajoče njihovim posebnim potrebam, za lov na medveda močne, za gazele hitre in za čuvanje njihove imovine čuječe pse.

Čeprav Brehm izključuje lisico iz vrst prednikov psa, je vendar toliko indicij zanjo, da moremo tudi zvitorepko prištevati k njim. Ne le po zunanosti, marveč še bolj po lisičjem značaju prihajamo do takega zaključka. Od kod naj bi sicer imel jazbečar izrazito strast za jamarjenje in posebno zanimanje za mišje rove in krtine.

Bodisi tako ali drugače, eno vemo, da pes izvira iz divjih prednikov. Zato je tudi v vsakem psu ostanek nečesa divjega. Temu ne moremo oporekati. Če pa »divjo« kri z vzgojo zbrišemo, dobimo — karikaturu psa. Kdor se trudi, da bi vsako sled praznačaja v psu ubil s pretepanjem, je neumen in — surovež. V Angliji, deželi z najstarejšimi izkušnjami v psogojstvu, je pretepanje psa prav tako »shocking« (odvratno) kakor pretepanje človeka. Suroveži take vrste pridejo pred sodišče. Pri tem je žalostno, da tak surovež meni, da

»pametno vzgaja«, v resnici pa je zaigral zaupanje psa za vselej in naredil iz njega prestrašeno, prijateljstva nezmožno bitje.

Ali naj psa sploh vzgajamo s pretepanjem ali ne, je prav tako težko odločiti kakor pri otrocih. Večina prijateljev psa je mnenja, da je bič pri vzgoji psa prav toliko potreben kakor pri vzgoji otrok. So pa na svetu narodi, ki otrok nikoli ne tepejo. To so Kitajci, Japonci in Malajci. Prav tako so gospodarji, ki svojega psa niso nikoli udarili. Morda so prav zato odgojili dobre pse.

Če hočemo psa nečesa odvaditi, moramo prepovedano povezati z zanj neugodnim občutkom. Marsikaterega psa ne moremo z bičem odvaditi trganja perutnine. Privežimo mu zadavljeno kuro na ovratnik in ga primorajmo, da jo vlačí do večera s seboj. Ta pes ne bo zadavil nobene kure več. Nek mlad pes je strastno rual komaj posajeno grmičevje in ga prinašal gospodarju, da se mu prikupi. Gospodar je bil nasprotnik tepenja, vedel pa je, kako je treba psa odvaditi trganja perutnine. Zato je za poskušnjo privezal psičku izravnani grm na ovratnik in odšel. Pes je bil ozdravljen za vselej. Torej tudi druga, manj kruta sredstva so uspešna in vsekakor boljša kakor bič. Mlad pes se je — čeprav tega že več mesecev ni naredil — v zadnjem času vsak dan ponesnažil v določenem kotu predsobe. Vsi prevzgojni poskusí so odrekli. Gospodar jè bil dober opazovalec. Vedel je, da pes ovoha mesto, kjer namerava opraviti svojo potrebo. Na tej podlagi je napravil preprost račun: tisto mesto je posul s hudo papriko. Ponoči je slišal močno kihanje, zgodaj zjutraj je psiček zahteval ven in odslej je bil snažen. Bič in pomakanje nosu v nesnago ga ne bi bilo ozdravilo.

Še bolj usodno vplivajo udarci na odraslega psa. Lahko trdimo, da odrasel pes svoje osebnosti po drugem letu starosti več ne menja. Njegove posebnosti se le še bolj utrjujejo. Nekatere pasme, n. pr. ovčarji ali doge, popadejo, čeprav smo jih tega s šolanjem odvadili, ko prekoračijo pet, šest let. Z bičem jim tega ne moremo iztepti. Kdor ne rabi popadljivega psa za lastno obrambo, naj ga raje odstrani. Idealno bi seveda bilo, če bi se oba, človek in pes, sebi v korist odrekla nekih svojih posebnosti: človek svoje živčnosti, nagle jeze in egoizma, pes pa nečednosti, popadljivosti in lakomnosti. Žal je eno prav tako nemogoče ko drugo. Če pa je kljub temu prijateljstvo med človekom in psom tako pogostno, dokazuje prej prilagodljivost psa kakor pa človeka.

Na osebnost psa vpliva razen njenega odnosa do človeka in divjega izvora tudi okolje, v katerem živi. Podnebje in kraj delujeta na psa mnogo bolj kakor na človeka. V mestu se razvija pasja osebnost drugače kakor na deželi. Prav tako vpliva hrana na osebnost psa. Eskimski špic, ki ga hranijo s tjunli in ribjo mastjo, razvija dru-

gačno osebnost ko špic, kateremu pastir daje koruzne žgance, ali mestni špic, ki ga gospodar razvaja z mesom, kostmi in slaščicami.

Navedel sem že štiri sestavne dele pasje osebnosti: izvor, odnos do človeka, okolje in hrano. Toda ti so komaj glavni. Manjka še posebnost pasme in individualna posebnost vsakega psa, kajti tudi pod enakimi pogoji se razlikuje pes od psa.

Nekoč sem čital o dveh psih. Enega je gospodar izšolal, da je v cirkusu znal z lajanjem povedati vse črke abecede, drugi se tega ni mogel naučiti, pač pa je znal — sklepati, medtem ko prvi svojega znanja praktično ni znal uporabiti. Prvega je gospodar razvajal in mu dovolil vse. Gospodar drugega je bil strog s psom. Dovolil mu je sicer bivanje v sobi, toda na otomano ni smel leči. Tega tudi ni storil, dokler je gospodar bil doma. Ko se je zvečer vrnil, je bila otomana topla. Da bi psa na prestopku zasačil, se je gospodar čez pol ure tiho vrnil v stanovanje. Pes je udobno ležal na otomani in seveda bil okregan. Ko je gospodar drugi dan zapustil hišo in z ulice pogledal v okno, je zagledal psa, ki je pozorno gledal za gospodarjem. Hotel se je prepričati, če je zares odšel. Od takrat je bila otomana sicer topla, ko se je gospodar vrnil domov, psa pa nikoli več ni mogel zasačiti na nji. Kdo sme takemu psu, ki je logično sklepal, odreči osebnost?

Vesten opazovalec spozna osebnost pri psu prav tako kakor pri človeku. Kdor prvič pride v Afriko, misli, da so si vsi zamerci podobni. Šele čez nekaj časa se jih nauči razlikovati. Tedaj pa mu črnci odkrijejo, da tudi oni takoj ne vidijo razlike med belci.

Zadnji čas za šolanje psa je, ko je leto dni star. Enoletni pes ustreza biološko šestnajstletnemu človeku. Je spolno zrel in skoraj odrasel, navade se mu utrjujejo in značaj prav tako. Šestnajstletnega človeka in enoletnega psa je še možno vzgajati, dvajsetletnika in dveletnega psa pa ne več. Vzgoja ne ustvarja, marveč samo razvija. Odrasel človek pa je že razvit, zato more njegova vzgoja le še zamašiti vrzeli v njegovem znanju in ga izpiliti. Podobno je pri psu.

Pravijo, da eno leto v življenju psa ustreza desetim človeka. V prvem letu se to ne ujema, kajti pes je v šestih tednih nehal biti dojenček in šest tednov pozneje je že čez prvo mladost. S tremi meseci je bolj razvit ko otrok šestih let, po enem letu pa ustreza razvoj pasjega intelekta in značaja človeku 16 let.

Vzgoja psa ni v tem, da zlomimo njegov odpor — navadno je pes itak voljan učenec — marveč, da se potrudimo, da pes razume, kaj od njega hočemo. Ker človekov jezik le zelo površno razume, mu morajo stroge ali blage besede, pogled, kretnja, mig, prostost ali vrvica tolmačiti naše želje. Ni dovolj, da psa, ki se je v sobi ponežnil, okregamo (surovo je, če mu potisnemo nos v blato), marveč

ga moramo neposredno potem peljati tja, kjer bi moral opravljati svojo potrebo. Človek se mora prilagoditi razumu psa. Saj se tudi pes z lajanjem, cviljenjem in podobnimi izraznimi sredstvi trudi, da bi ga človek razumel. Vzgoja mora pač biti vzajemna. Zato se mora človek potruditi, da tudi on razume psa. Kdor iz lajanja svojega psa ne sliši, da je pes lačen ali da zahteva, da ga spustimo na dvorišče, ali da nas opozarja na neko nevarnost, marveč ga nahruli, češ kaj ti spet rad, ta ni zmožen vzgajati psa.

Pes razume tem več človeške govorice, čim več se pogovarjamo z njim. Nekoliko besed razume vsak pes: priden, fuj, sem, išči, sedi, lezi, naprej, k nogi itd., pes pa, s katerim gospodar češče govori, se nauči več razumeti. Sluh psa je izredno oster in sprejemljiv za človeško govorico. Čim večkrat se pogovarjamo s psom, tem bolj razširimo njegov razum. Njegovo pozorno poslušanje dokazuje, da mu je prijetno, če se z njim razgovarjamo. Zakaj dojenček takoj utihne, če nu mati kar koli z nežnim glasom pripoveduje, čeprav niti besedice ne razume. Govor prenaša razpoloženje, če že ne pojme. Razumevanje človeka za pasji jezik se ostri v isti meri, kakor se pes trudi, da bi razumel človeka.. Lajanje psa, kateremu človek redkokdaj govori, je dosti bolj siromašno po izrazih kakor glas psa, ki je navajen, da se gospodar z njim pogovarja. V isti meri, s katero se človek trudi, da bi svoj jezik prilagodil pasjemu dojemanju, modulira pes svojo možnost izražanja. Pes nam je za naše zanimanje hvaležen.

Človek je suženj svojih navad ali razvad. Delovni čas, čas kosila, spanja, vse to nam tako preide v navado, da se ob nagli spremembi počutimo nelagodno ali celo obolimo. Odvaditi se navajenega je težko. Vprašajte strastnega kadilca!

Pes je navadam še bolj podvržen. Pri odraslem psu so navade tako močno vkoreninjene, da jih je le zelo težko odpraviti. Zato pa se pes tudi tako močno privadi človeku, da je njegova privrženost in ljubezen brezmejna in traja čez grob.

Pred tremi tisočletji je Homer opeval »Argosa«, Odisejevoga psa, ki svojega gospodarja ni videl mnogo let in ko se je ta vrnil z dolgoletnega vojskovanja in potovanja, ga je pes prepoznal in od veselja nad svidenjem umrl. Darwin pripoveduje, da ga je njegov pes po petih letih odsotnosti z veseljem pozdravil. Na Škotskem so postavili spomenik zvestemu psu, ki je na gospodarjevem grobu preležal devet let, dokler ni od starosti poginil. Ves ta čas so ga sosedi hranili, župan pa si je štel v čast, da je smel zanj plačati pasjo takso.

Lovski spomini na Sedmograško in Karpate

(Nadaljevanje.)

V taboru je iz dneva v dan naraščalo vrvenje. Polno pešadije, topništva, oddelkov minometalcev in drugega je pričalo, da po glavah generalov roji zopet nekaj novega. Tudi naš oddelek je dobil nove aparate in vsako minuto smo morali biti pripravljeni za odhod. Nekega dne se je to tudi zgodilo in zasedli smo že naprej pripravljene pozicije v prvi liniji. Kmalu nam je bilo znano, da mora biti zavzet hrib »Magiarosc«, ki nam je bil trn v peti. Branili so ta hrib ruski sibirski strelci, Romuni in francosko topništvo. Bil je hud boj, zgube velike, hrib je bil zavzet in obvladali smo dve dolini, ki sta vodili v notranjost Romunije. Prišli so slabi in dolgočasni časi. Mraz, dovoz hrane in neizrekljiva muka z ušmi nas je skoraj do kosti posušila. Zvezo s prejšnjim taborom smo še vedno imeli in sem ga moral službeno skoraj dvakrat na teden obiskati. Nikake priložnosti nisem več imel, da bi se ukvarjal z volkovi, in tudi ljubilo se mi ni več sedeti v mrazu ure in ure ter biti vedno v strahu, da zmrznem.

Vse na svetu mine in po dolgih mesecih je tudi zima morala pričeti z umikom. Po dolinah se je kar čez noč začel tajati sneg zaradi močne odjuge, ki je hitro nastopila. Voda je spremenila ilovnata pota v reke blata, ki je bil ponekod tako globok in gost, da si v njem mimogrede sezul škornje. Ni bilo dobro, če te je ujela noč na taki poti. Noči so bile še vedno občutno mrzle in v blatu si lepo primrznil, če se nisi mogel ob pravem času ogniti temu lepilu.

V taboru je pustil naš bataljon 60 bolnih konj, ki so čakali transporta v konjsko bolnišnico. Tudi ta usmiljenja vredna zgarana kljuseta so dočakala ta srečni dan. Dobil sem povelje, da odpravim konje v bolnišnico, ki je bila v trgu Györ St. Istvan, ki je bil oddaljen kakih 35—40 km od tabora. Taborska komanda mi je dala kot konjske spremljevalce 30 ljudi. Bili so starejši možje različnih narodnosti kakor Rusini, Slovaki, Galičani, nekaj sedmograških Nemcev, Poljakov in ciganov. Vsak mož je dobil po dva konja in počasi se je pomikala ta žalostna procesija po ilovnatih poteh skozi goste gozdove cilju nasproti, kakor je kazal zemljevid in busola. Besedo nad to kačo gladu in boleznii je imel tisti Poljak, ki je vodil konje, vprežene v sani; ko smo se z nadlogarjem prvič zanimali za volkove. Omenim naj še, da je bil Poljak podoficir in imel sem ga rad, ker je bil hraber in pošten dečko. On in jaz sva imela ob sedlu karabinki, v torbica pa nad 200 nabojev. Spremljevalci konj niso bili oboroženi. Najina konja sta bila leni mrhi, stari ko svet. Po osemnajsturni hoji in izgube

osmih konj, ki so med potjo poginili, smo v poznj noči prišli v Győr St. Istvan in v konjsko bolnišnico. Pešci so imeli ožuljene noge, midva s podoficirjem pa odrti zadnjici, da sva komaj sedela in ležala. Tri dni smo imeli časa, da se popravimo. V tem času je komandant konjske bolnišnice zbral 60 zdravih konj, katere smo morali kot zamenjavo za bolne pripeljati nazaj. Vse je šlo v najlepšem redu in vedrega srca smo zapustili to bolnišnico. Poljak je bil mnenja, da bi je urezali kar počez in tako skrajšali pot za precej kilometrov. Meni je bilo prav in vlekli smo konje nekaj časa po poti, potem pa kar čez drn in strn, kakor je kazal zemljevid in busola, ne da bi prišli do znanih vrhov. Tičali smo globoko v gozdu in vendar bi morali biti že nekje v bližini tabora. Spremljevalci konj kakor tudi konji so postali tako trudni, da so se komaj še premikali. Naš sprevod se je moral ustaviti, ker se je jeló mračiti. Galičani in Rusini so mi svetovali, naj si poiščemo primeren prostor za prenočišče. Mnenja so bili, da bi bilo nevarno naš pohod nadaljevati, in kazali so na sneg, ki ga je bilo še za ped debelo. Prav so imeli. V snegu je bilo videti sledove volkov. Ni mi bilo prijetno pri sreč. Uvidel sem, da moramo nekaj ukreniti. Vsi smo bili za to, da prenočimo tu, kjer smo, in naslednji dan zarana nadaljujemo pohod. Pod smrekami ni bilo več snega, zato sem dal ukaz, da se konji navežejo po 10 skupaj k smrekam, okoli njih pa kuri ogenj. S težkimi noži, s katerimi so bili spremljevalci konj oboroženi, smo nasekali cele skladovnice smrečja, vej in drugega, za kar smo domnevali, da bo gorelo. Zaradi tega nismo bili v zadregi, ker je bilo tega na pretek. Imeli smo ugoden prostor. V gostem šopu smrek smo se utaborili, okoli nas je bila pa redka hosta nekakih pritlikavih iglavcev. V sredini konjskih kolobarjev sva bila jaz in Poljak Moscorov.

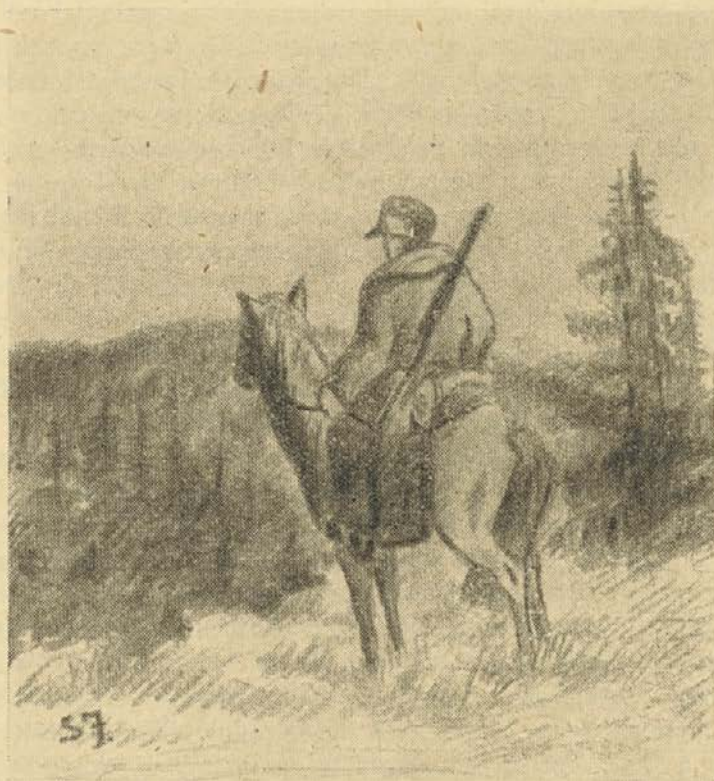
Ležala sva na debeli plasti smrečja in gorel je prijazen ogenj. Odprli smo konzerve in ni nam bilo hudo. Le konji so bili založeni s pičlo hrano in so v trebušni zadregi hlastali po smrečju. Najina konja, Poljakov in moj, sta bila izjema in nista grizla smrečja, ker sta bila boljšega rodu kakor ti mali kosmatinci, ki so bili z vsem zadovoljni. Vse bi še bilo, ko bi ne bilo tako ostrega izparevanja malih kosmatih konj. To je bil poseben smrad, ki je bodeče rezal v nos. Seveda tudi dim svežega smrečja ni omiljeval te konjske poezije. Kmalu sva s Poljakom zadremala. Straže so morale pridno kuriti, ker noči so bile še vedno mrzle in zaradi vlage neprijazne. Nisem mogel dolgo spati, čprav sem bil zelo utrujen. Nastopil je prijatelj »rum«. Tudi Poljak se je zbudil in mi pomagal uničevati alkohol, kolikor ga je bilo pač v rumu. Tudi v drugih kolobarjih so enako prakticirali. Ognji so lepo goreli in ni bilo strahu, da bi nam za to noč pošlo gorivo. Kar so začeli konji močno hrzati in dvigati debele glave.

Postajali so živahni. Poljak se zakrohoče in meni, da so to pravi vojaški konji, ker že od daleč vohajo rum. Iz drugega konjskega kolobarja me pokliče straža. Slišala naju je, ko sva se ravnokar s Poljakom smejala. »Volkovi so,« me opozori. »Ali jih vidiš?« ga vprašam. »Ne, ne vidim jih, a slišal sem jih zavijati,« mi odgovori. V smehu nisva s Poljakom slišala volka, a takoj ko sva utihnila, sva čula med hrzanjem konj tuljenje volka. Glas je prihajal od hrbta. Moja zapestna ura je kazala dve po polnoči. Prvotnemu glasu se pridružijo še drugi in zavijajo zdaj više, zdaj niže. Do takrat nisem imel še časti, slišati te roparske gospode. Moram pa priznati, da se ti glasovi nič kaj melodično ne čujejo. Podzavestno sva zgrabila za karabinki. Iz sedelne torbe sva natrosila naboje na odejo, na kateri sva ležala. Straži sem naročil, naj zbudi vse može in naj pomagajo kuriti, tako da v kolobarju ne bo nikakega presledka ognja ali vsaj žerjavice. Pazijo naj na konje, da se ne bodo odvezali in povzročili s tem neljube preglavice. Opozoril sem može, da bova s Poljakom streljala, če bo potreba oziroma če bodo volkovi prišli v strelno daljavo. Vsi pa naj bodo pripravljene za vsak primer. Zopet so se začeli volcje klicati, to pot pa znatno bliže. Najin ogenj sva skoraj pogasila, le žerjavico sva pustila. Tako sva boljše videla, kaj se godi izven kolobarjev. Poljakova karabinka švigne k licu. »Vidite ga vraga, tiste lučke,« zarenči in stisne. Res, tudi jaz sem videl kakor dva tleča oglja v temi pred nama. Če bi imel lovsko puško pri sebi, no, predragi nočni roparji, bi se drugače menili. Tako pa je bilo zelo težko reči, ali je strel zadel ali ne. Po strelah ni bilo nekaj časa več opaziti svetlikajočih se oči iz teme. To pa le kratek čas. Tu in tam se je zopet zasvetilo in tudi počilo je. Marsikateremu strelu sta sledila bevsk in pojemajoče hropenje. V neposredni bližini ni bilo slišati tuljenja, a daleč proč so volkovi pridno zavijali. Pred najino žerjavico, na kakih 10 m, se pojavi senca in straža na desni naju opozori. Ni bilo potrebno, ker oba s Poljakom sva videla senco in tudi oba sva streljala. Za ta dva strela sva bila gotova, da sta zadela, vsaj eden od obeh. Straža, ki naju je opozorila na senco, kozavi čokat možak, Rusin, skoči v temo in privleče mrtvega sivca. Moja krogla je pogodila. Poljak je streljal z nenapiljeno kroglo, jaz pa z dum-dum, z eno od tistih, ki jih je nadlogar v Scidseredi napilil. Volk je bil hudo zdelan. Zadel sem ga v pleča in mu je sprednjo nogo dobesedno odtrgalo. Zelo sem bil radoveden, kaj ima ta zver v želodcu in s čim se hrani. Odprl sem ga. Neverjetno! Želodec je bil skoraj prazen. Le nekaj bukovega listja, zmečkanega v kepe, in približno 3 dm dolg jermen z železno zaponko, najbrž od kakega sedla ali od konjske uzde, v rjavi tekočini, sem izlil iz volčjega želodca. Čeprav je bil volk, se mi je zasmilil. Koliko groznega gladu morajo te uboge potepene

pare prestati in nič se ne čudim, če jih glad prisili do obupnega junaštva. Tu so imeli lepo priložnost. Če bi jih bilo več, sem prepričan, da bi napadli in imeli bi za dalj časa dovolj mesa. Tudi ogenj in streli so jim pogum ohladili, ker so se morali zadovoljiti zgolj s konjskim in našim dahom.

Cel kup izstreljenih nabojev je pričal, da bo kmalu jutro, kar je potrdil tudi kazalec na moji uri. Bližala se je šesta ura. Kakor so volkovi prišli, tako so tudi zginili. Le v daljavi, v dolini je bilo še slišati sem in tja tuljenje. Da bi šli pogledat, kako sva to noč streljala, ni bilo misliti, ker pred osmo uro ni bilo še toliko svita, da bi lahko iskali morda ubite volkove. Tisti kozavi Rusin, ki je naju opozoril na volka, je bil mnenja, da bomo drugo dopoldne za gotovo v taboru. Pred seboj imamo dolino, ono stran doline, čez vrhove, ki leže pred nami, je zopet dolina, po kateri pelje pot in ob tisti poti je naš tabor. Hodil je baje že nekoč tu, kakor mi je zatrjeval, in se sedaj dobro spominja na to formacijo Karpatov. Ob takem rešetanju našega nič kaj ljubelega položaja se je vendar toliko zdanilo, da smo šli pogledat, kakšen je bil najin nocojšnji strelski uspeh. Ni bil napak. Možje so

privlekli pet mrtvih volkov, od katerih sta bila pa dva že od sotrpinov načeta. Eden je pa že ležal pri mojem ognju, kateremu sem preiskal želodec. Torej šest sivih mrcin smo to noč spravili s sveta, brez najmanjše nezgode. Če hočem biti pravičen, moram priznati, da si takrat nisem želel še enkrat take situacije. Bolj mi je bila po godu baraka in čeprav tudi ta ni bila brez zverin. Vseh šest volkov smo pustili neodrtih tam, kjer smo jih uplenili. Za nas vojake so bili kožuhi brez vrednosti, ker nisi vedel, če že jutri ne boš zamenjal vloge z volkovi.

Rusin je imel prav. Pozno popoldne smo vendar prišli na pravo pot ali zelo daleč od tabora. Zvedel sem drugi dan pri komandi, zakaj nismo mogli po kompasu držati prave smeri. Baje so v predgorju Karpatov nekakšne plasti železne rude, katere vplivajo na magnetno iglo. Že prvotno smo zaradi tega zabredli in pozneje, ko smo bili izven železnega območja, počasi popravljali, seveda ne da bi vedeli za prvotno napako. Zatorej to tavanje po hosti in zamuda. Mislim pa, da nismo ničesar zamudili in še vedno o pravem času prišli do vseh vojaških dobrot, ki nam jih je takrat nudila fronta.

(Pride konec.)

Ljubica Ivković, Beograd

Dalnogledi na puškah risanicah

Medtem ko je strelskemu športu namen, da strelec z navadnimi merilnimi napravami na puški (muha in kobilica) doseže čim boljše uspehe v streljanju na tarčo, je pri lovu na veliko divjad načelo, da se uporabijo vse iznajdbe moderne tehnike, ki omogočijo lovcu, da tudi na večje razdalje, s čim večjo gotovostjo pogodi divjad v tisti del telesa (pleče, srce), kjer ima ranitev za posledico najhitrejšo in najgotovejšo smrt divjadi.

Večkrat slišimo od nelovca mnenje, da ni lažjega kakor zadeti in ubiti jelena, ker je velik kakor vol. Res je jelen velik cilj, toda na njem je le majhen prostor, pleče in srce, ki po lovskih pravilih morata biti zadeta s puškinim izstrelkom, da bi bila žival usmrčena hitro in bi padla na mestu nastrela ali vsaj v neposredni bližini. Velika divjad, zadeta v mehko, v stegno ali skozi zadnji del reber, lahko še kilometre daleč odnese rano in je največkrat za lovca izgubljena ter daleč v gošči skrita, večkrat celo v drugem lovišču, v mukah pogine. Če ji je krogla zdrobila nogo, odbeži po treh nogah še mnogo dlje in navadno po dolgem bolehanju ozdravi in taka hodi vse do smrti.

Zadeti v hrbtenico, ki najbrž na mestu nastrela ohrome zadeto veliko divjad, so bolj slučajni, ker zadetki le nekoliko centimetrov nad hrbteničnim stebričem so oplazenja brez težjih posledic ali popolni zgreški.

Na velike daljave muha pokrije večkrat vsega srnjaka ali gamsa, kar lovcu onemogoča natančno merjenje v pleče in se mnogokrat dogaja, da je divjad zgrešena, ali kar je še slabše, da je zadeta v mehko ali kak drugi del telesa ter tako zgolj ranjena in zgubljena za lovca.

Športni strelec, ki mu oslabi vid, navadno opusti strelski šport, medtem ko lovec nadaljuje z lovom.

Kratkovidni ali daljnovidni starejši lovci se mnogokrat ne morejo dobro posluževati navadnih merilnih naprav, ker jim je ali muha ali kobilica motna, nejasno vidna, kar v veliki meri otežkoca dober zadetek, zlasti če je slaba svetloba. Če je divjad deloma zastrta z listjem ali visokim plevelom, trstjem ali travo, je merjenje z navadnimi merili vsakemu očesu znatno otežkočeno.

Daljnogled na puški v vseh teh primerih mnogo pripomore k natančnejšemu merjenju in gotovejšemu zadetku zlasti na velike daljave in kadar so cilji manjši. Divjad, oddaljena od loveca n. pr. 200 m, merjena skozi daljnogled, približa tolikokrat sliko divjadi, kolikorkrat približuje daljnogled oziroma povečuje. Največ uporabljani daljnogledj s štirikratnim približanjem (povečanjem) dajo v tem primeru podobo divjadi, kakor da je oddaljena vsega 50 metrov. Lovec more natančno naravnati križ (konic) daljnogleda na del telesa, ki ga je treba pogoditi.

V jutranjem ali večernem somraku, pri mesečini in na snegu, ko je silhueta divjadi s prostim očesom komaj vidna in se navadna merila, zlasti muha, ne vidijo, in se meritj sploh ne da, je daljnogled še vedno odlična merilna naprava za natančno streljanje in uspeh, posebej še, če ima daljnogled povečano svetlost.

Strelni daljnogled je izredno natančen merilni instrument pod pogojem, da je puška z njim dobro pristreljena. Daljnogled je pa občutljiv za močnejše stresljaje in udarce ter se lahko premakne, zaradi česar izstrelek ne pogodi cilja. Sleherna pa tudi najmanjša premaknitev daljnogleda ali njegovega križa zahteva ponovno pristrelitev in popravo. Če zaradi premaknitve križa puška podstreljuje, se kolesce na daljnogledu, ki služi za dviganje in spuščanje križa, zavrti v desno (kakor vijak, ki se privija), ako nadstreljuje, se kolesce zavrti v levo. Po vsaki premaknitvi križa je treba z ustreznim naslonom puške preizkusiti lego zadetkov in je treba križ naravnati tako, da na primer na 150 m leže zadetki v črnem. Ko je puška na višino pristreljena, se z zarezo na kolescu zaznamuje daljava, na primer 150 metrov.

Če je zaradi padca puške ali daljnogleda premaknjen sam daljnogled na mostičkih ali podstavkih na puškini cevi, ki služijo za pritrjenje daljnogleda na cev in puška nosi levo ali desno, je popravljanje in pristreljevanje znatno težje, zlasti če mostički nimajo posebnih vijakov za premikanje daljnogleda v levo ali desno in se mora premikanje zagvozdjenih podstavkov izvršiti z udarcem kladiva ali posebnim orodjem, katerega ima redkokateri lovec.

Če so vijaki za premikanje daljnogleda v levo ali v desno na zadnjem mostičku (bliže očesu), kadar puška nosi levo, se desni vijak ustrezno popusti (odvije), kolikor je potrebno, a privije za toliko levi vijak. Kadar puška nosi desno, se popusti levi in pritegne desni vijak. Če so ti vijaki na sprednjem mostičku (kar je redek primer), se ravna narobe, to je, če puška nosi levo, se popusti levi in pritegne desni vijak; ako nosi desno, pa narobe. Pri tem je treba paziti, da se popusti najprej z ene strani (odvije). Če na primer puška na 100 metrov nosi 20 centimetrov levo ali desno in je razmak med sprednjim in zadnjim mostičkom večji, večkrat zadostuje, da zavrtimo vijak za petino ali šestino kroga in tako že prva korektura približno uspe. Če je razmak med mostičkoma manjši, se popravek doseže z nekoliko manjšim okretom, približno za osmino kroga. Po slehernem premiku daljnogleda v levo ali desno se preizkuša s streljanjem v tarčo, dokler zadetki niso točni.

Največkrat se dogaja, da je daljnogled premaknjen na višino in na stran. V tem primeru se hkrati premikata križ in daljnogled v levo ali desno ter nato vrši natančno pristreljevanje. Kadar je daljnogled naravnian oziroma puška z njim dobro pristreljena, se kolesce za premikanje križa pritrdi (blokira) z vijakom, ki se v ta namen nahaja na daljnogledu ob kolescu.

Če je daljnogled na puški, je treba s puško pazljivo ravnati, da ne pride do udarca, pretresa ali padca, da se daljnogled ne premakne ali pokvari. Na visoki preži (čakališču) naj lovec natakne daljnogled na puško šele, ko se je vzpel na oder, in naj ga sname, preden sestopi. Na vozu imamo daljnogled na puški le, če z voza streljamo, oziroma lovimo. V tem primeru puško držimo v rokah, na kolenih ali jo imamo obešeno na vratu, vendar tako, da se daljnogled ničesar ne dotika. Puško z daljnogledom ne smemo naslanjati na sedež na vozu ali jo polagati poleg sebe na voz, ker se zaradi udarjanja ali tresenja lahko premakne ali pokvari križ. Posojanje puške z daljnogledom neveščim lovcem ni priporočljivo, ker ti navadno ali iz neprevidnosti ali radovednosti premikajo in obračajo razne vzvode na merilnih napravah, katere pokvarijo ali pokvarijo celo daljnogled sam. Daljnogled, dokler ni na puški, naj bo v usnjatem toku in po možnosti zavrt v mehko krpo, doma, zlasti če so otroci, vedno pod ključem. Leče na daljnogledu smemo brisati le z irhovino ali mehko flanelasto krpico. Ostre snovi ranijo in poškodujejo leče. Preden natakne daljnogled na puško, moramo pregledati zagvozde na podstavku in odstraniti vsak prašek ali dlačico.

Pravilno je, da se vedno pred pričetkom lovne sezone na veliko divjad kakor po vrnitvi posojene puške prepričamo o brezhibnosti daljnogleda s streljanjem z naslona v tarčo in po potrebi izvršimo popravke. Mnogi, ki tega ne store, doživljajo na lovu razočaranja.

Le če je puška z daljnogledom dobro pristreljena in če se daljnogled skrbno varuje in kontrolira, nam bo s svojimi tehničnimi prednostmi v merjenju nudil možnost, da bomo skozi desetletja želi na lovu lepe uspehe, sicer pa grenka presenečenja.

Strokovnjaka

Lisico na zajčji vek

Kdor ne zna loviti z večalom, je prikrajšan za marsikateri lovski užitek. Prav gotovo spada ta svojevrsten lov med najzanimivejše, kajti zvitorepko ukiniti, da prinese svojo radovednost na strel, ni umetnost, vendar pa poseben lovski užitek. Če vabimo pravilno in ob pravem času in če so zato danj pogoji, tedaj je uspeh siguren. Temeljna pogoja sta pa vztrajnost in mirno čakanje.

Vekajoči glas zajca, ki je podoben dojenčkovemu, lovec izvabi iz zajčjega večala na ta način, da večalo skriva v pest, se narahlo oglašča, pri tem pa pest stiska in odpira. Če imaš večšega učitelja, boš kaj kmalu dobro posnel otožni zajčji vek. Kdor je kdaj čul resnično večanje obstreljenega zajca, temu ni niti potreben učitelj. Sicer pa začetniku že pomaga ta ali oni, če ne drugače pa prodajalec v trgovini, kjer si nabavi večalo. Pomni pa, preden začneš s svojo prakso v lovišču, vadi doma!

Kdaj in kje vabimo? V pozni jeseni se lisica hrani največ z mišmi. Ker pa teh v snegu ali zmrzli zemlji ne more kopati, jo lačno zajčji vek še bolj zanima. Zgornje jutranje ure z nočno slano, ko je stikala zvitorepka vso noč za hrano, so dober lovni čas. Mirni brezvetrni zimski dnevi, posebno pa mesečne noči, so najprimernejše za vabljenje. Kadar leži že nekaj dni visok sneg, ali če pokriva zmrzla snežna odeja že dalj časa zemljo, tedaj je najugodnejše. Če kličeš v gozdu, si poišči rzgleden prostor z dobrim kritjem, odmaknjen od goščave kakih 50 korakov. Dober veter naj bo tvoj zaščitnik. Lisica jo posebno v gozdu ne ubere kar v ravni črti, od koder prihaja zapeljivi zajčji vek. Tudi ona zaupa vetru in ga izkorišča. Prikrita se priplazi za tvoj hrbet. Včasih jo slišiš, da teče v nasprotno smer, se nato obrne in gre previdno na usodno mesto. Pa tudi v velikem loku te obkrožuje. V resnici dvigne zajčji vek lisico takoj z loža, toda previdnost jo ne zapusti zlepa.

Če smo si izbrali primeren prostor, preskusili z ovlaženim prstom smer vetra, tedaj stisnemo večalo v pest in prvič dokaj krepko zavekamo. Pest, ki je že vajena, opravi svoje tako, da verjetno tudi lisici požene kri po žilah. Prvemu

sledi drugi, ravno tako glasen vek. Nato prenehamo in negibno čakamo. Naslednji polglasni vek posnamemo kakih pet minut kasneje. Če še enkrat ali dvakrat polglasno zavekamo, zadostuje. Lisica, željna zajčje pečenke, je že na poti. Tako čakaj vsaj pol ure na enem in istem mestu. Glavo obračaj počasj in opazuj dobro. Mala neprevidnost rodi presenečenje. Na enem prostoru vabi samo štiri- do petkrat. Ako slišiš ali opaziš, da se lisica približuje, takoj prenehaj z vabljenjem. Le, če vidiš lisico daleč v polju, da se nesigurno obnaša, tedaj nalahko in kratko zavekaj še enkrat, in sicer v nasprotno smer.

Ponoči vabi na polju, podnevi pa v gozdu lahko v vsakem času. Visoka preža na polju ali v bližnji gozda dobro služi. Ne samo zaradi kritja, marveč tudi zaradi človeškega daha. Lisica se zanese na svoj nos in ga zna tudi dobro izkoristi. Če vabiš v snegu na polju, si ogruj belo haljo. Lisica vsako najmanjšo spremembo v terenu takoj zapazi in še tako milo zavijanje in še tako dober veter ne pomagata. Ob zori in mraku, posebno na robu gozda ali ob zajčjih stečinah, je uspeh sigurnejši. Pa tudi ob poti, ki vodi iz gozda v polje, so primerni prostori.

Zajka se pa z vekanjem otepa tudi svojih ljubimcev in če se ti predstavi na tvoj vek kak zajec, ki ga prižene. ljubosumje, bodi vesel, ker zajca slabo posnemanje veka ne privabi v tvojo bližino.

Prav posebno mikaven je ta lov ob mesečini na polju. Lačno lisico, ki koplje miši, slast po zajčji pečenki tako zgrabi, da je šestokrat v trenutku pred teboj. Zgodj se pa, da jo ubira počasj, postaja in posluša, končno pa le dobj namesto pečenke, svinca. Če je oddaljena od lovca le kakih 100 metrov, tedaj ne vekaj, temveč cvili kakor miš, pa naj bo to z malo piščalko, z usnicami ali skozi prste. Zato je pač treba dosti vaje, dobro pa je, če znaš.

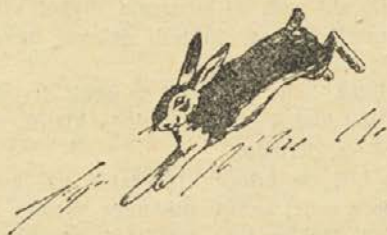
Če ti veje neugoden veter, lisica pa lovi po polju, tedaj se premakni v dolet veter in jo tako zalezi in zvabi. Zgodj se, da ti teren tega ne dopušča. V tem primeru jo prestrezi na drugem ugodnem prostoru in ji zavekaj, čeprav si jo medtem izgubil izpred oči.

Lahko se poslužiš obeh vabil hkrati. Na daljavo jo pokličj z večalom, spotoma pa, če se ustavlja, jo podžigaj s cviležem miške.

Star lisjak je previdnejši od mladine, ki v skokih zdrvi v smrt.

Kdor ume z ustj ponarediti glas vekajočega zajca in iztisniti tanek glasek miške, tem boljje; zahteva pa to prav posebne vaje. Na vek zajca pa ne prihaja samo lisica in ljubezni željan zajec, marveč tudi volk. Zato bodj v loviščih, kjer se zadržuje ta svojat, prav posebno previden in vztrajen.

In še vsa druga roparska divjad in perjad prinaša svojo radovednost na začji vek. Še jazbeca, kuno, podlasico, kragulja, kanjo, vrano, šojo in srako boš uplenil, če boš pravilno izkoristil začji vek.

Vprašanja

1. Kaj pomeni izraz »lov« in kaj izraz »lovstvo«?

Izraz lov pomeni izvrševanje lova in obsega vsa dela, ki so potrebna za gojitev in uplenitev divjadi. H gojitvi štejemo skrb za varstvo divjadi, za uravnanje staleža posameznih vrst divjadi, ustrezno za lovišče, nadalje skrb za boljšo kakovost, za prehrano in zdravje, za zatiranje škodljivcev ipd. Upleni se divjad živa (odlov) ali mrtva (odstrel); uplenitev se mora izvesti ob primernem času in na načine, ki so za posamezne vrste divjadi dovoljeni in ustrezni.

Z lovom so tesno zvezane: lovska zakonodaja, lovska politika in lovska znanost.

Lovska zakonodaja urejuje pravice in dolžnosti glede lova. Lovska politika ureja lovsko gospodarstvo, določa obliko lovske organizacije in usmerja njeno delo ter vzporeja odnose lova do drugih gospodarskih panog.

Lovska znanost preučuje vse, kar je z lovom v zvezi: živaloslovje, načine gojitve in uplenitve divjadi, lovsko po'tiko, zgodovino, običaje, zakonodajo, kinologijo ipd.

Skupek vseh teh prvin, torej lova, lovske zakonodaje, lovske politike in lovske znanosti imenujemo lovstvo.

2. Kakšno pravno razmerje nastane med izvršilnim odborom okrajnega (mestnega) ljudskega odbora in lovsko družino s sklenitvijo pogodbe za upravljanje lovišč; kako se to pravno razmerje pravilno imenuje?

Mnogi imenujejo tako pravno razmerje zakup ali najem, znesek, ki ga lovska družina letno plačuje okrajnemu (mestnemu) ljudskemu odboru, pa zakupnino ali najemnino. Pravniki imajo za zakup in najem skupen izraz rabokup. Z rabokupno pogodbo dobi nekdo pravico, rabiti nepotrošno stvar za določeno dobo in za določeno ceno. Če je mogoče v rabokup dobljeni predmet brez nadaljnega obdelovanja rabiti (n. pr. stanovanje), govorimo o najemu, če je pa treba marljivosti in truda (n. pr. njiva), govorimo o zakupu. Loviti, zlasti loviti v pravem pomenu besede, se vsekakor ne more brez posebne marljivosti in truda, zato o najemu in najemninj ne moremo govoriti. Pravno razmerje bi bilo podobno zakupu, vendar se besedilo zakona in vseh pravnih predpisov o lovu izogiba tega izraza, pač pa pravi, da se lovišče odda lovski družini v upravljanje (uživanje), lovska družina pa plačuje za to odškodnino. Zato sledimo tudi mi zakonitim predpisom in rabimo tiste izraze kakor zakoniti predpisi. Pogodba, ki jo sklene okrajni (mestni) izvršilni ljudski odbor z lovsko družino, je torej pogodba za upravljanje (uživanje) lovišča; znesek, ki ga lovska družina plačuje, je pa odškodnina za uživanje lovišča.

3. Kateri pes je klatež, ki ga sme lovski čuvaj in lovski upravičenec ubiti v razdalji vsaj 250 metrov od hiše oziroma od naselja?

Klatež je vsak nelovski pes, ki preganja divjad ali stika za njo; takega psa sme ubiti vsak upravičeni lovec in tudi državni nadzorni organ, če je pes zadosti oddaljen od hiše oziroma naselja.

Pastirski pes ni klatež, če je pri čredi in pusti divjad pri miru. Če pa išče divjad ali če jo bodisi tiho bodisi glasno goni, je klatež, ako se nad 250 metrov oddalji od črede in gre za divjadjo.

Psi čuvaji morajo biti po pravilu privezani pri gospodarjevem poslopju; ljudje jih včasih jemljejo s seboj zaradi osebnega varstva ali za varstvo predmetov, ki jih imajo s seboj. Dokler taki psi ljudi spremljajo ali se ne oddaljijo od predmetov, ki jih čuvajo, se ne morejo šteti za klateže, čeprav so prosti; pač pa so klateži tedaj, kadar brez nadzorstva iščejo divjad in jo glasno ali tiho

zasledujejo. Za divjad so posebno nevarni psi, ki po očetni ali materini strani izvirajo od lovskih psov.

Drugače je z lovsкими psi. Nikakor ni klatež lovski pes, ki v lovnem času pri iskanju ali gonji prestopi meje lovišča. Prav tako ni klatež pes, ki pri šolanju prestopi meje tistega dela lovišča, ki je določen za šolanje, ali meje lovišča sploh. Pač pa je klatež lovski pes, ki brez nadzorstva in na svojo roko išče in goni, enako tudi tisti, ki ga lastnik v lovopustu brez potrebe vzame s seboj v lovišče in pri tem pes preganja divjad v domačem ali tujem lovišču. Ker je težko presoditi, če je lovski pes upravičeno v lovišču ali ne, naj lovec in državni nadzorni organ najprej poizvesta, čigav je pes, in naj se prepričata, če je bil pes upravičeno v lovišču ali ne. Če ni bil upravičeno v lovišču, naj najprej lastnika opozori in šele, če opomin nima uspeha, naj uporabi svojo pravico. S tem kaznuje tudi nepravičnega in nediscipliniranega lovca.

Razen tega odgovarja lastnik lovskega ali nelovskega psa, ki dovoli, da njegov pes neupravičeno goni divjad, zaradi prepovedanega načina lova (prekršek po 5. točki 41. člena zakona o lovu), v posameznih primerih pa tudi zaradi lova zaščitene divjadi v lovopustu po 5. točki in zaradi divjega lova po 1. točki 40. člena zakona o lovu in mora za divjad, ki bi jo pes uničil, plačati odškodnino po odločbi o odškodnini za škodo na divjadi, ki je bila objavljena v Uradnem listu LRS št. 26—166/49.

Dr. Janko Lavrič

Teodor T. Drenig

Kinološki dnevi v Rimu

Dne 12. in 13. maja 1951 se je v Rimu vršila mednarodna razstava psov vseh pasem v parku Villa Borghese, 14. in 15. maja pa Generalna skupščina Mednarodne kinološke zveze (FCI).

Italijani so torej prelomili s tradicijo v kinologiji ter je bila razstava pred Generalno skupščino FCI, na kateri sem Jugoslavijo zastopal sam. V parku Villa Borghese in Villa Rosa sta se vršili razstava in Generalna skupščina. Iz razstavnega kataloga sem ugotovil, da sva s tov. Bernetičem Ernestom določena za sodnika na razstavi. Takoj sem se javil vodstvu razstave. Dobil sem razpored in prevzel tudi ocenjevanje, za katero je bil določen odsotni tov. Bernetič.

Razstava je bila idealno organizirana. Imel sem vtis, da se sprehajam po zoološkem vrtu. Živali so bile razstavljene ob sprehajalnih stezah parka, ki je podoben našemu parku na desni strani Latermanovega drevoreda v Tivoliju. Na približno vsakih 10 do 15 metrov je bil postavljen vzvišen boks (kletka) za tri živali. Kletke so bile urejene tako, da se psi, čeprav v enem boksu, med seboj niso videli. Samo večji psi lovskih pasem so bili razstavljeni ob nekaki steni skupno, brez pregrad, vendar pes od psa precej oddaljen, da ni bilo spopadov in renčanja. Sodniški krogi so bili na prostem, ograjeni in po parku razstreseni tako, da sta bila le dva kroga drug od drugega manj oddaljena. Na ta način pri ocenjevanju psi niso bili moteni in so bili mirni, kar je zelo ugodno vplivalo na vodnike in sodnike. Prijavljenih je bilo skupno 526 psov in so bili tudi skoraj vsi privedeni na razstavo. Za tako veliko število psov je bilo skupno le 8 ocenjevalnih krogov. Za vsak ocenjevalni krog je bil določen urnik, ki je določal, katero uro bo ocenjevanje posameznih pasem, ki se bodo v tem krogu ocenjevale. To je bil svojstven in zelo posrečen način. Ocenjevalo je

skupno le 10 sodnikov, od tega 6 Italijanov in 4 inozemci (1 Francoz, 1 Avstrijec, 1 Šved in 1 Jugoslovan). Na razstavi je bilo zastopanih 25 raznih pasem. Razpisanih je bilo 12 različnih razredov, v katere so razstavljalci lahko prijaviili svoje pse. Na primer, razred odlično ocenjenih psov, razred prvakov, razred parov, razred skupine trojk iste pasme, razred skupine enega legla, razred skupine dveh legel itd. Sodnik je moral vsako skupino oceniti kot celoto in tudi določiti razpisane nagrade. Tako veliko število raznih razredov je za prireditelja zelo donosno, za razstavljalca pa zelo vabljivo, ker nudi možnost da en vzreditelj oziroma lastnik prejme po več nagrad in daril. Po končanem ocenjevanju je bila zelo zanimiva revija vseh nagrajenih skupin, ki je trajala skoraj vse popoldne.

Od vodstva razstave sem bil določen za ocenjevanje jazbečarjev, gordonsetrov, hrtov, severnih špicov in bernardincev. Skupno sem ocenil 30 psov.

Dne 14. maja je bila oficialna otvoritev Generalne skupščine. Kot uvod k zasedanju je bil sprejem pri rimskem prefektu — županu Mariju Trincerju na Kapitolu. Sprejem je bil zelo slovesen. Vsak delegat je bil predstavljen od dosedanjega predsednika FCI gospoda dr. Solara. Vsakega delegata je prefekt ogovoril in posebno sem bil iznenaden, ko me je nagovoril v srbohrvaščini.

Pred tem sva bila z dr. Jockovičem na našem poslaništvu v Rimu, kjer naju je sprejel konzul. Po sprejemu na Kapitolu smo si z avtobusom ogledali mesto. Razkazali so nam zgodovinske zanimivosti Rima in nas peljali tudi v 30 km oddaljeno letovišče rimskih cesarjev — Tivoli. Tam je znameniti grad D'Este. Opoldne smo bili gostje na banketu, ki ga je delegatom FCI priredila L'Association Italienne des Eleveurs, na večerji pa Italijanske kinološke zveze.

Naslednji dan je bil ves posvečen delu. Na zasedanju Generalne skupščine je bilo zastopanih 11 držav s svojimi kinološkimi zvezami, ki so članice FCI, in sicer: Avstrija, Belgija, Holandija, Francija, Italija, Jugoslavija, Monaco, Zah. Nemčija, Norveška, Švedska in Svica. Najprej se je skupščina oddolžila spominu pok. gen. sekretarja barona Houtarta. Važen sklep, ki je bil izglasovan, je odprava »veta«, ki ga je do sedaj smel uporabljati vsak federativni član FCI. Sklenjeno je bilo med drugim, da more vsak federativni član FCI zastopati na Generalni skupščini le enega nenavzočega člana, če je za to pooblaščen. Eden važnih sklepov je tudi sprejem novih pogojev za dosego naslova mednarodnega prvaka v lepoti, in sicer tako, da ta naslov more doseči le kandidat, ki ima popoln rodovnik do četrtega rodu nazaj in mora biti poleg tega ves rod nazaj čist glede vrste dlake. Na primer: nemški ostrodlaki pičar mora imeti med svojimi predniki zgolj ostrodlake prednike. Brž ko bi se v rodovniku ugotovil le en kratkodlaki prednik, pes, ki sicer ustreza vsem ostalim pogojem, ne more postati mednarodni prvak v lepoti. Gen. skupščina priporoča, da ob razstavah in kinoloških prireditvah veterinarji pregledajo pse, če so glede spola neoporečni, ker je odslej vsem kryptohidom in monohidom udeležba na razstavah prepovedana.

Nova predsednica FCI je predsednica Kinološke zveze Monaco, podpredsednik FCI pa predsednik Norveške kinološke zveze. Za generalnega sekretarja FCI je bil izvoljen dosedanji pomožni sekretar Charles Gendebien.

Ostale sklepe in podrobnosti z razprav na zasedanju bom objavil, brž ko pride uradni zapisnik o Generalni skupščini.

Generalna skupščina je bila zaključena 15. maja ob 17. uri 30 minut. Oficialno pa je bila zaključena z banketom, ki ga je priredil delegatom Kinoloških zvez-članic FCI minister za poljedelstvo in gozdarstvo Republike Italije. Razšli smo se z najlepšimi vtisi in željami za složno sodelovanje.

Vzrejna in uporabnostna tekma jamarjev na Rojah pri Št. Vidu pri Ljubljani, dne 8. aprila 1951

Tekmovalo je 18 psov; od teh 10 foksterijerjev (4 mladinskega in 6 starejšega razreda), 5 lovskih terijerjev (3 mladinskega in 2 starejšega razreda) in 3 jazbečarji.

V glavnem so psi dosegli tele uspehe:

Pes resasti foksterijer Bessy 92 točk; lovski terijer Ago-Medanski 90 točk; resasti foksterijer Boj-Vrtaški 83 točk. Od jazbečarjev: Div-Curnoveški 90 točk; Azo 46 točk (brez uporabnostnih). Jazbečarji so torej le malo zaostali za foksterijerji ter tako pokazali, da so v svoji posebnosti jamarjenja še vedno vsega upoštevanja vredni.

Sodniki so bili: Bruno Hugo Stare, Ivan Caf, Teodor T. Drenig; pripravnik pa: Stanko Arko, Avgust Hribar, Jože Pušave, Tatjana Vončina. B. H. S.

Tekma brakov — jazbečarjev v Celju dne 23. in 24. novembra 1950

Tekma je bila v lovišču L. d. Celje; prvi dan so tekmovali psi v Črnem lesu v predmetih gonje zdrave divjadi, drugi dan pa v okolici Teharjev v ostalih veččinah. Vreme ni bilo ugodno. Lovišče je bogato divjadi, tako da je vsak pes razmeroma hitro našel zajca.

Pri iskanju in gonji zdrave divjadi so sodniki ugotovili, da so psi premalo izvežbani, da iščejo predaleč od vodnika in premalo sistematično, gonijo pa nekateri psi prehitro, se preveč zaženejo, da preskočijo sled in ga izgube, zaradi česar morajo z glasno gonjo prenehati, da sled zopet najdejo. V delu po krvnem sledu so bili preizkušeni na umetnih sledovih, ki so bili nad tri ure stari in okrog 200 metrov dolgi. Organizacijska pomanjkljivost pri tem je bila, da sledovi niso bili napravljeni s krvjo ene živali, temveč z mešanico srnje, zajčje in goveje krvi, na koncu krvnega sledu je bil pa zajec. To oboje je gotovo vplivalo na pse, da niso pokazali zaželenega zanimanja za krvni sled, zlasti pa ne za mrtvo divjad na koncu sledu. Psi so bili malo vežbani v delu po krvnem sledu. Skoraj noben pes ni pokazal, da ve, za kaj pravzaprav gre, in se je lotil krvnega sledu le iz naravnega nagona. Če hočemo doseči, da bo brak-jazbečar splošno raben lovski pes, je potrebno, da ga vsak vodnik uči tudi dela po krvnem sledu. Vodniki se morajo zavedati, da psov ne šolajo le za tekmo, ampak predvsem za rabo na lovu in da je tekma le neke vrste spodbuda za vajo in priprava za lov.

Podobno je z dresuro v poslušnosti in vodljivosti. Samo enemu psu se je poznalo, da ga je vodnik sistematično učil in ga vodil po lovišču. Pri dveh psih je bilo mogoče videti, da sta se vodnika z njima pečala, vendar premalo. Vsi drugi psi so delali vtis, da so jih vodniki vodili le na brakade. Ponavlja se stara napaka: v lovopustu je pes prepuščen samemu sebi, vodniki jih puščajo v nemar in se zanašajo na njihovo naravno zasnovo; ko pa pride čas za lov, zahtevajo lastniki od njih, da so splošno rabni psi.

Sodniki so bili: Kosler, Drenig, Lavrič ml. ter Bernetič, Zupan in dr. Lavrič

Tekmovali so:

- Dim Hrastniški JSBj 29, JRBj 279, delo II, zun. pd.
 Kum Hrastniški JSBj 30, JRBj 270, delo III a, zun. pd.
 Biba Oplotniška JSBj 31, JRBj 283, delo III e, zun. odl.
 Bor JSBj 32, JRBj 281, delo III c, zun. d.
 Lida JSBj 33, JRBj 280, delo III d, zun. pd.
 Breda JSBj 34, JRBj 283, delo III b, zun. odl.
 Negativno ocenjenih psov je bilo deset.

Uspehi tekme goničev v razredu zrelih leta 1950

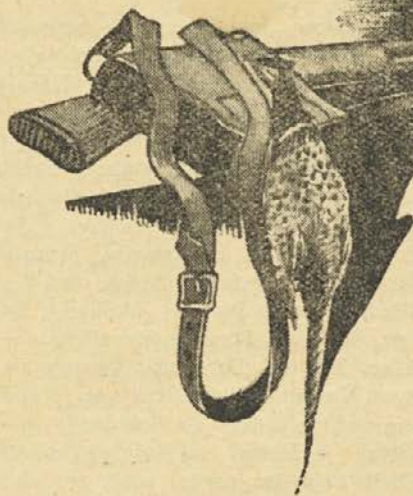
Ime psa, psice, štev. vpisa v JRG	Skupno število točk	O c e n a	
		delo	zunanosti
Agič JRG 184 ki — JŠG 30	196	I c PS	odl.
Kuni JRG 270 ki — JŠG 32	193	I č	pd.
Istra JRG 272 ki — JŠG 40	186	I e	pd.
Savinjski			
Borut JRG 279 ki — JŠG 53	215	I b PJ	odl.
Podgorska			
Živa JRG 239 ri — JŠG 63	219	I a	odl.
Živa JRG 239 ri — JŠG 63	217	I a CACIT	
Pik JRG 410 ki — JŠG 68	157	II	pd.
Rigo JRG 305 ki — JŠG 70	125	III b	d.
Maruša JRG 244 ri — JŠG 77	178	II	pd.
Bianko JRG 419 ki — JŠG 96	205	I	pd.
Sekedin JRG ... ki — JŠG 97	182	II	d.
Desj JRG 264 ri — JŠG 98	140	III	d.
Podgorski			
Zadar JRG ... ri — JŠG 99	139	III	d.
Mira JRG 79 p — JŠG 100	144	III a	pd.
Čapko JRG 74 b — JŠG 101	188	I b	odl.
Pača JRG 195 b — JŠG 102	161	III	odl.
Bela JRG 207 ki — JŠG 103	185	I c	pd.
Bela JRG 207 ki — JŠG 103	187	I d	pd.

- PS. pomeni prvaka Slovenije za delo leta 1950.
 PJ pomeni prvaka Jugoslavije za delo leta 1950.
 CACIT pomenj mednarodnega prvaka za delo leta 1950.

IZ LOVSKEGA OPRENIKA

Ganljiv prizor. Na brakadi se je pripetilo, da je pes iz enega revirja prignal divjad v sosednji revir, kjer ga je na stojšču se nahajajoči lovec ustrelil. V obeh loviščih so namreč hkrati lovili. Ni toliko zanimivo, ali se je to zgodilo v skladu z lovsko pravičnostjo, ki bi najmanj zahtevala, da se ubita žival zagrebe. Čez nekaj mesecev nato pride slučajno na mesto, kjer so ležale že oglodane kosti, sosedov pes, s katerim je živila ubita žival v največjem prijateljstvu. Saj sta večkrat poiskala drug drugega ter si z igranjem delala kratek čas. Pes postoji, voha naokrog, poklekne na sprednji nogi, položi ponovno glavo k eni, nato zopet k drugi kosti ter jih dobesedno poljublja. Šele na ponovni klic gospodarja, ki je bil ganjen do solz, zapusti pes ležišče svojega mrivega tovariša. Res, žival s svojim instinktom mnogokrat prekaša človeka, ki se tako rad ponaša s svojo srčno kulturo!

—vlj—

* Neverjetno je, da bi pes po dahu »oglodanih« kosti »čez nekaj mesecev« spoznal nekdanjega tovariša. Za obnašanje psa bi bilo treba najti naravnejšo razlago in ne žival v čustvih počlovečevati. — Uredn.

Moj črni plen. Mlad lovec sem, pa sem s prvim divjim prašičem tole doživel: V noči med 16. in 17. avgustom 1949 sva odšla z lovskim tovarišem Albertom proti Spodnjemu Volušu, kjer sva pregledovala njive, zlasti koruzišča, za divjimi prašiči. Na nekem strnišču, kjer so prejšnji dan poželi oves, sva našla razmetano snopje in zraven sveže iztrebke divjih prašičev. Čeprav je deževalo, sva se odločila, da bova do svita čakala ščetinarje na stečinah, ko se bodo vračali v ležišča. Do sedme ure zjutraj je bil edini uspeh ta, da sva bila do kože premočena in ko sva se v megli vračala proti domu, sva se s članom lovske družine, kot namišljenim lovskim tatom, skoraj spopadla. Zmenili smo se, da bomo drugi dan čakali in določili kraj sestanka. Toda tovarišev ni bilo. Zato sem se napolil proti domu. Ker sem vedel za zoreči bezeg, kjer sem računal na kakega jereba, sem premenjal svinčenko v dvanaštice. Ko pa pridem do bezga, zapazim, da se v bregu med grmovjem gibljejo prašiči. Takoj izmenjam naboje in dva pujska kakih 30—40 kilogramov sem imel lepo na strelu. Toda popadla me je prava lovška strast, da ustrelim največjega prašiča, ker sem v grmovju zapazil, da mora biti nekaj večjega. Vseh ščetinarjev je bilo šest, a največji predaleč in preslabo vidna za strel. Sklonjen sem bil k tlom, da bi me ne zapazili, in veter sem imel ugoden. Kar naenkrat pa prašiči obstanejo in poslušajo. Čez nekaj časa zaslišim in po glasu spoznam svoja tovariša, ki sta se najbrž mudila v Zgornjem Volušu in se v oddaljenosti kakih 100 m prav glasno vračala proti domu. Po dolgem napetem čakanju se je okolica pomirila in prašiči so začeli znova rititi. Ker bi ne mogel po kamnu z okovankami tiho zalezovati, sem

sezul čevlje. Toda pozabil sem na svojo mehko kožo na podplatih, ki ne bi prenesla ostrega kamenja. Zato sem čevlje zopet obul. S tem pa ni bila situacija nič boljša, ker se nisem mogel premakniti. Usedem se, da si znova sezujem čevlje, pa četudi bi si na kamnu zrezal vsa stopala. Ko postavim drugi čevljev poleg sebe, je štrknil kamenček, ki se je preobrnil. V tem hipu planejo prašiči na vse strani in najtežja izmed njih skočita mimo mene, eden levo, drugi desno. Mrzlično sem napel, vrgel puško k iicu in ustrelil. Črna mrcina se požene v zrak in telebne na tla. Videl sem, da je zadeta v glavo in kri ji je bruhala iz velike rane. Prepričan, da je prašič mrtev, oziroma da izdihne vsak čas, sem se napolnil na Zgornji Voluš po voznika. Toda v tej vasi ni bilo nikogar doma, vse je delalo na polju. Zato sem se zatekel h Kališkemu Lojzetu, ki je bil takoj pripravljen. Vzel je vrvi in sekiro ter jo mahnil z mano nazaj. Ko prideva na kraj, začujeva globoko hropenje živali, ki je medtem prišla k zavesti in se na zemlji obračala, z glavo, obrnjeno v breg, da bi ji manj odtekal kri. Usmrtilnega strela ji žal nisem mogel dati, ker sem imel s seboj samo najdrobnejše šibre. Lojze se je odločil, ker je pri partizanih pomagal klati živino, da prašiča pobije s sekiro. Toda prašič se mu je izmaknil in se dvakrat pognal proti njemu. V tej zadregi predlaga Lojze, da steče domov, kjer bo brž ulil novo svinčenko in mi jo prinesel, jaz naj pa stražim mrcino. V dobri pol uri se je vrnil. Iz naboja sem izpraznil drobne šibre in vanj potisnil svinčenko. Toda vrag ga jaši, strel je odpovedal. Stresel sem šibre še iz drugega naboja, ki sem ga še imel, in vanj potisnil kroglo. Na srečo je vžgal in tako je bila žival rešena muk, jaz pa srečen uplenitelj čez sto kilogramov težkega prašiča. Na vrvi ga nisva mogla daleč potegniti in zato ga je Albertov oče potegnil z vozom do doma, kjer smo ob vinu proslavili ta lovski doživljaj.

Mnogo sva z Albertom lovila in doživela in nekoč sva ujela žvega pujska, kakih 8 kg težkega, kateri sedaj živi v

živalskem vrtu lovske družine Jurklošter in tehta kake tri četrt stota.

Ivan Rezec, Ljubljana.

Opustošeno lovišče. Spodnjedravske polje, znano v Sloveniji kot eno najbogatejših z zajci, je v noči 24. V. obiskala toča ter poleg posevkov, vinogradov, sadnega drevja itd. uničila pretežno število divjadi. Docela zmlačena polja, ponekod še drugi dan z 12 cm debelo plastjo ledu zasute njive so nudile žalostno sliko. Orkan, prihajajoč iz Avstrije, je zajel velik del Slov. goric, se sprostil nad Andražem in preko Dornave, Moškanjc, Borovca, Sobetine, Strelcev, Zagajičev, Gorišnice, Marjete, Formina, Gajovec, Male vasi, Muretine, Stojne, Bukovec, izvedel svoje uničujoče delo. Po dosedanjih ugotovitvah je besnel val toče ravno čez najbolj rodovitni predel polja ter ugonobil v izmeri 2100 ha vsa živa bitja, ki so gnezдила ali se nahajala to noč v prosti naravi.

Kolikor je sedaj znano, je poginilo nad 50 fazank, preko 100 parov jerebic in več ko 300 zajcev.

Kmetje sami pripovedujejo, da so pri ogledu razdejanih polj našli po več pobitih zajcev, mrtve fazanke in jerebice kar na gnezdirih. Kako temeljito je toča opravila, je razvidno že iz tega, da ni prizanesla ne vranam ne ujedam in ne sovam. Če je trpela škoda lisica, ni znano. Padajoči led, vmes v kockah do 36 dkg, ji gotovo ni storil dobro, saj je zbegal celo konja, ki je poln ran in bunk zdirjal s ceste na polje in se upehan ustavil šele nekje pri Borovski šumi, ko je bil izven nevarnosti.

Od lovišča so ostale ohranjene le vasi Zabovci, Markovci in Nova vas, katere pa je v zameno zadela še hujša katastrofa, t. j. povedenj. Vodovje, butajoč 1 m visoko čez otoke, kjer je naša naravna fazanerija, je zalilo vse. Če bi se poplava zakasnila vsaj za tri tedne, bi se vzletajoča perjad pravočasno rešila na drevje in v višje lege. Po viharinem vremenu sodeč, najbrž še ni konec letošnjih nesreč.

Peter Maroh, Ptuj, 5. VI. 1951.

Vidra ni tako redka v gorenjskih vodah, kakor bi mislili. Lovej in ribiči so jih uplenili letos februarja v Radovni in gornjem toku Bohinjske šest. Res je, da vidra potuje in to ne samo ob rečnih koritih, temveč tudi čez hribe. Znan mi je primer, ko je vidra bila ujeta v jazbini na Drnovcu, torej najmanj 200 metrov nad potokom Lipnico. Mogoče so te vidre prišle iz porečja Selščice. Med uplenjenimi vidrami je bilo nekaj prav lepih. Vse so bile ujete v skopce. Ena je bila brez desne noge, znak, da je pred tem enkrat morala biti v pasti. A. K.

Kako je kragulj Medveda opetnajstil. V št. Lampretu med Savo in Zagorjem je na pustno nedeljo član lovske družine Sava, Medved Ivan, pri pregledu nastavljenih pasti ugotovil, da je ujel velikega kragulja samo za eno nogo. Medved ga oprostí prijema pasti in ga lepo stisne pod pazduho, kakor bi nesel kokoš v Zagorje na trg.

Domača vas občuduje uplenjenega sovravnika kuretine. Ker pa ni bilo primerne prostora, kjer bi roparja pripravil, ga z nekaj udarci pošlje v večna lovišča in vrže na hodnik ob hiši. Večkrat pripelje občudevalce, da vidijo mrtvega ptiča, ki leži mirno iztegnjen na tleh. Ker je bila pustna nedelja, je bilo na vasi živo ko v panju. Maškare se spominjo na staro lovsko pravico, da kdor kragulja upleni, lahko od hiše do hiše pobira nagrado v obliki kurjih jajc. Ko pridejo do Medvedovine, prosijo, da ji posodi kragulja, v kar Ivan rad privoli. Ko odpre vrata na hodnik, ni kragulja nikjer. Huduje se na muca, sosed pa mu zakliče, da je kragulj odplaval proti gozdu, v prebujajočo se naravo.

Tako je kragulj opetnajstil Medveda.
Z.

Na Blejskem jezeru se vsako zimo oziroma pozno v jeseni pojavljajo razni potapljavci. Ljudje jih imajo za race. Konec oktobra in v novembru sem opazoval na jezeru velikega in malega potapljavca (Mergus merganser in Mergus albellus). Kljub temu, da je vsak lov na Blejskem

jezeru prepovedan, se najdejo ljudje — ne domačini, ki mislijo, da imajo posebno pravico in streljajo na jezeru te prehodne ptice. Čeprav je strel na potapljavca zelo negotov, je nekemu takemu lovcu uspelo s flobertom upleniti velikega potapljavca. V razgovoru je omenil: »E pa nisam znao, da ove patke imaju jak miris po ribama, nisam mogao da ju pojedem.« Sedaj prav tisti lovec strelja kose, ker mu verjetno ni znan predpis oziroma odločba o zaščiti živali, ki so koristne za kmetijstvo in gozdarstvo. A. K.

Veliki petelin. V »Anblicku« št. 1 iz leta 1951, glasilu štajerskih lovecv, ki izhaja v Grazu, je zanimivo poročilo o upadanju staleža velikega petelina v srednjenemških revirjih.

Poročilo pravi tole: V Srednji Nemčiji je bil velik petelin ob koncu vojne še zelo razširjen. Četudi stalež ni bil posebno velik, se je vendar obdržal navzlic raznim gozdarskim ukrepom in motnjam. Ponekod se je celo stalež zvečal, kot posledica idealnega lovopusta in skrajno skrbnega odstrela. Leta 1945 pa je nastal preobrat, ko se je začel stalež velikega petelina manjšati, dokler ni v nekaj letih iz srednjenemških revirjev popolnoma izginil. Uničenje je pripisovati samo in izključno divjim prašičem, ki so se v zadnjih letih izredno pomnožili in razširili. Zadnje pribežališče velikega petelina ostane le še območje visokogorskih lovišč...

Tudi v naših loviščih je prav v zadnjih letih opaziti veliko nazadovanje te lepe divjadi, ki ni pojasnjeno. So razne domneve, kakor kuga itd. Ali ni morda tudi pri nas pripisovati nazadovanje staleža te divjadi divjim prašičem, ki so se tudi pri nas po vojni izredno razmnožili in razširili. Saj jih pred vojno skorajda nismo poznali, sedaj pa se pojavljajo vsepovsod.

V lovišču lovske družine M. že dve leti ni bil uplenjen velik petelin, dasiravno je bil pred vojno zastopan in je bilo v lovišču kakih 10 rastišč, ki so bila sleherno leto zasedena; na nekaterih stala tudi dva petelina in tudi po trije.

Danes pa najdemo velikega petelina samo še na najvišjih vrhovih našega lovišča, vsa ostala znana rastišča pa so že nekaj let gluha. Da bodo verjetno divji prašiči pri nas eden izmed vzrokov za nazadovanje velike divje kuretine, mi potrjuje njeno izginitev, predvsem iz nekih nižinskih predelov lovišča, kjer je bila prej najštevilnejša. Ti predeli pa so dandanes predvsem obiskovani po divjih prašičih, ki so sicer pri nas prehodna divjad, vendar se prav pogosto pojavljajo in zadržujejo ravno v teh nižinskih predelih, kjer imajo stalen prehod iz sosednjega lovišča, kjer so stalna divjad.

Dr. Bogdan Kurbus.

Navidezna brejost psice. Imam dve leti staro psico brako-jazbečarko, katero sem poslal na paritev v Graz. Po sporočilu lastnika, plemenjaka psica mi pripustila psa in mi je bila neoplojena vrnjena. Tudi doma ni bila oplojena.

Po preteku običajnega časa je psica začela kazati na šeskih znake brejosti. Šeski so ji naraščali in v njih se je pojavilo mleko. Stvar me je vznemirjala, češ, mogoče pa le nisem bil dovolj pazljiv.

Približno 10 tednov po začetku krvavitve je imela psica za dojenje povsem razvite seske z veliko količino mleka. Dojila bi bila lahko na vseh 12 seskih. Videl sem, da psica zaradi mleka zelo trpi. Niti ležala ni več rada, temveč je najraje sedela (v zelo neestetični pozi); pri vsakem zgibu telesa in ob najmanjšem pritisku na seske je mleko kar curljalo. Počasi ji je to pojenjalo. Mladičev seveda ni imela.

Ponovno sem že čital ali slišal o navidezni brejosti psic, vendar se ne spominim, da bi bil kdaj čital ali slišal o taki obilici mleka, kakor v opisanem primeru. — Imel sem že primer, da je psica kazala navidezno brejost, tako po telesnem obsegu, kakor tudi po razvitih seskih, vendar mleka ni imela.

Zanima me, kaj porečejo k temu strokovnjaki in praktiki. Oglasite se!

M. Sekirnik, Oplotnica.

Kraguljeva družina. Nad Mežico v smeri proti Peci je do nedavnega vladala kraguljeva družina in zalagala svoj rod s piščanci okoliških kmetij, pa tudi z vevericami i. dr. Temu roparskemu početu je naredil konec član naše družine Č. J., ki je v juniju na gnezdu pokončal tri mladiče. Samica je padla že prej, samec pa je zginiel. Ker je eden od mladičev po strelu obležal v gnezdu, je tovariš našega Č. J. splezal do gnezda in našel tam poleg mrtvega mladiča, celo mrtvo veverico ter hrbitišče goloba. Med ostanki plena pod drevesom pa je Č. J. opazil golobovo nožico, na kateri je odkril obroček z besedilom: Italia — 49 — 28890 — Federazione colombofila italiana, na zunanji strani pa: grupo provinciale Bologna. (Italijansko društvo ljubiteljev golobov, deželna skupina Bologna.)

L. d. Peca, tajnik Ciril Vončina.

Iz lovske organizacije

† **Maks Robič**, roj. 16. X. 1903 v Gozd-Martulku, je 14. VII. 1951 po daljšem bolehanju preminul. Dobremu lovskemu tovarišu trajan spomin!

L. d. Kranjska gora.

† **Jožef Vrbnjak**, p. d. Andrašev Jožek iz Bodislave pri Mali Nedelji, najstarejši član lovske družine, ki je bil 41 let lovec, je v 64. letu storistj umrl.

Iskrenemu in vedno vedremu lovskega tovarišu in prijatelju naj bo nepozaben in časten spomin.

L. d. Mala Nedelja.

Izključena sta bila iz L. d. Griže, Jakob Petek, upokojenec, Sv. Pankraec 36 in Andrej Sluga, rudar, Liboje-barake, ker sta grobo kršila lovske predpise in lovske disciplino.

Okr. I. zveza Celje, 8. VIII. 1951.

Popravek. Ožbolt Pšeničnik p. d. Hiras, iz Zelenbrega p. Guštanj, je še član L. d. Strojna, ker formalni postopek glede izključitve še ni dovršen.

Okr. I. zveza Slovenjgradec, 8. VIII. 1951.

Izključen je bil Franc Lenarčič, posestnik s Pristave 14, ker je ponovno kršil lovske predpise in disciplino.

Okr. I. zveza Novo mesto,
23. VII. 1951.

Popravi v 8. številu na 352 strani pod sliko: prav »Pik JRP 208« in »Leskošek«.

Kinološke vesti

Mednarodna kinologija:

Glavna skupščina Mednarodne kinološke zveze (Fédération Cynologique Internationale — FCI), ki ima svoj sedež v Bruslju, je bila v Italiji, in sicer v Rimu, 14. in 15. maja 1951. Za predsednika je bila izvoljena g. Gastaldi Brahm, predsednica Kinološke zveze Monaco, za podpredsednika predsednik Kinološke zveze Norveške, za generalnega tajnika Charles Gendebien. Ob tej priložnosti se je vršila v Rimu 12. in 13. maja 1951 tudi Mednarodna razstava psov vseh pasem. Podrobno poročilo pod »Kinološki dnevi v Rimu«.

† **Baron Albert Houtart.** Dne 7. februarja 1951 je umrl v Bruslju generalni tajnik Mednarodne kinološke zveze (FCI) gospod baron Albert Houtart. Pokojnik je bil za mednarodno kinologijo zelo zaslužen. Sodeloval je pred 26 leti pri sklepanju pogodbe za sprejem Kinološke zveze Jugoslavije v Mednarodno kinološko zvezo. Bil nam je vedno naklonjen. Pokojnik je obiskal 1. 1948 našo državo, ko je bila Glavna skupščina Mednarodne kinološke zveze na Bledu, in je takrat sodeloval kot sodnik na I. državnih razstavi psov vseh pasem v Ljubljani.

† **Dr. Wilhelm Hoffer.** V Grazu je 9. marca 1951 umrl prof. dr. Wilhelm Hoffer. Okrožni lovski mojster za Zgornjo Štajersko ga v svojem nekrologu imenuje najodličnejšega člana Zgornještajerskega lovskega združenja in prvega lovskega znanstvenika Avstrije sploh. Pokojnik je bil ustanovitelj in glavni urednik lovske in kinološke revije »Der Anblick«, ki je med našimi lovci in kinologi zelo priljubljena. Revija je s

smrtjo dr. Hofferja mnogo izgubila in bo težko najti njemu vrednega naslednika. Posebna njegova zasluga je bila izredno zanimivo organizirana lovska razstava v Grazu leta 1949. Ob isti priložnosti se je na pobudo dr. Hofferja vršil prvi Mednarodni kongres lovskih novinarjev, ki je pod njegovim strokovnim vodstvom izredno uspel. Ime lovskega znanstvenika dr. Hofferja bo ostalo pri vseh lovsko kulturnih narodih v častnem spominu in jim bo vzor lovca-gojitelja.

Slava obema pokojnikoma!

Mednarodne razstave psov vseh pasem se vrše:

Celovec, dne 11. in 12. avgusta 1951.
Maribor, dne 1. in 2. septembra 1951.
Innsbruck, dne 15. in 16. sept. 1951.
Chur (Švica), dne 22. in 23. sept. 1951.
Bellagio (Italija), dne 29. in 30. septembra 1951.

Aachen (Zap. Nemčija), dne 5. avgusta 1951.

Dortmund (Zap. Nemčija), dne 2. septembra 1951.

Stuttgart (Zap. Nemčija), dne 6. in 7. oktobra 1951.

Kinologija v FLR Jugoslaviji:

Kinološki savez FNRJ je imel svoj letni občni zbor dne 5. maja 1951 v Arandjelovcu. Izvoljen je bil naslednji odbor: Carević B. Miloš, minister, predsednik; Zeželja Milan, general, I. podpredsednik; Bule Franjo, II. podpredsednik, in dr. Würth Dragutin, III. podpredsednik; Radanović Nikola, tajnik; Živadinović Jovan, pomočnik tajnika; Drenig T. Teodor, vodja rodovne knjige; inž. Petrović Branko, blagajnik. Odborniki dr. Pavlović Dragiša, njegov namestnik; dr. Pavlović Slobodan, Stopar Bogdan, njegov namestnik; Mikulek Stjepan, Zupan Ivan, njegov namestnik; Kovač Saša, inž. Obradović Ljuba, njegov namestnik; Sladaček Mirko, Stakljev Stanislav, njegov namestnik; dr. Duljanov Dimitar. Nadzorni odbor: dr. Dular Milan, inž. Srdić Dušan, dr. Poljanić Ante, inž. Pavlin Ladoslav, Naumovski Krume, namestnika; dr. Lapčević Emanuel in Gu-

delj Stjepan. — Stenografski zapisnik rednega letnega občnega zbora Kinološkega saveza FNRJ je bil dostavljen vsem KU.

Sodniški izpiti:

Izpit za sodnika za ocenjevanje zunanosti in dela jamarjev sta napravila Cvirn Otmar in Konrad Mirko, dne 14. aprila 1951 v Mariboru, pred komisijo, ki so jo tvorili: predsednik Drenig T. Teodor ter člana Caf Ivan in Stare Bruno Hugo. Izpit za sodnika za ocenjevanje zunanosti službenih psov je napravil Bulc Franjo, dne 19. junija 1951 v Ljubljani, dalje za sodnika za ocenjevanje zunanosti goničev in brakov-jazbečarjev Kovač Slavko, za sodnika za ocenjevanje zunanosti in dela goničev Pušavec Jože, ter za sodnika za ocenjevanje dela goničev Zupančič Franc. V izpitni komisiji so bili: predsednik Zupan Ivan, Arko Stanko in Drenig T. Teodor za službene pse, ter Kristen Jože in dr. Lavrič Janko za goniče in brake-jazbečarje.

Sodniški pripravniki. Pri Kinološkem združenju NR Srbije so prijavljeni kot sodniški pripravniki: dr. Jocković Milan, profesor, Beograd, Yolsfortijeva 1, za ocenjevanje zunanosti jazbečarjev in terijerjev; Jasenski Irena, Beograd, Kumanovska 9, za ocenjevanje zunanosti jazbečarjev in terijerjev ter psov za dom; Mitrović Aleksander, študent, Beograd, za ocenjevanje zunanosti in dela jazbečarjev in terijerjev in inž. Jovanović Dj. Nikola, gozd. ref., Šabac, Mike Mitrovića 16, za ocenjevanje zunanosti in dela angl. ptičarjev.

Pri Kinološkem združenju LR Slovenije so prijavljeni kot sodniški pripravniki: Ivežič Milan, žel. uradnik, Maribor, Prešernova 29, za ocenjevanje zunanosti in dela jazbečarjev in terijerjev; Maček Branko, študent, Ljubljana, Stožice 53, za ocenjevanje zunanosti nem. ptičarjev in španijelov in Verovšek Julij, uradnik, Ljubljana, Dalmatinova 2-II, za ocenjevanje zunanosti in dela nem. kld. ptičarjev ter jazbečarjev in terijerjev.

Pri Kinološkem združenju NR Bosne in Hercegovine so prijavljeni kot sodniški pripravniki: Dilić Sait, Mijatović M. Mišorad, Sladeček Mirko in inž. Pavlin Lavoslav, vsi v Sarajevu, za ocenjevanje zunanosti goničev.

Nove psarne: »AVALA« za službene pse, lastnik Škola za obuku službenih pasa Minot NR Srbije, Beograd. »BLEJ-SKA« za službene pse, lastnik Bizjak Stane, Ljubljana, Sattnerjeva 7. »CERO-VAC« za službene pse, lastnik Uprava Narodne milice, Zagreb, Opatijska ulica. »DILJSKA« za jamarje, lastnik Ivežič Milan, Maribor, Prešernova 29. »GRADISČE« za službene pse, lastnik Dolinar Jože, Razorji 8, p. Dobrova pri Ljubljani. »GRAJSKI« za službene pse, lastnik Kumperščak Tatjana, Maribor, Ulica heroja Tomšiča 3. »GRANIČAR« za jamarje, lastnik Malagurski Peter, Palič kod Subotice. »GRIČ« za nem. ptičarje, last. dr. Ureh Bruno, zdravnik, Zagreb, Martičeva 3/a. »GUMNIŠČE« za goniče in jamarje, lastnik Samec Tone, Ljubljana-Moste, Društvena 11. »JAMARSKA« za jamarje, lastnik Posavec Jandro, Bjelovar, Rade Končara 26. »LOŠKA« za jamarje, lastnica Jamer Elizabeta, Ljubljana, Pleteršnikova ul. 12. »LOČNICA« za brake-jazbečarje, lastnik Jezovšek Janez, Bodrišna vas, p. Grobelno. »MAKSIMIR« za pastirske pse, lastnik Kersting Maca, Zagreb, Markuševac-Štefanovac. »POČCHOVSKI« za službene pse, lastnica Leyrer Ida, Maribor, Mlinska 22. »POLJANE« za jamarje, lastnik Lovska družina Poljane, Poljane nad Škofjo Loko. »POLJE« za nemške ptičarje, lastnik dr. Ramšak Milan, Ljubljana, Pesjakova 12. »RADGONSKA« za jamarje, lastnica Kunej Jasna, Gornja Radgona. »RAVNIK« za angl. ptičarje, lastnik Rozman Matej, poštni uradnik, Št. Vid 3 nad Ljubljano. »SUMADIJA« za službene pse, lastnik Repovž Srečko, Arandjelovac, Planinski dom Bukulju.

Zaščita teh psarn postane pravomočna, če ne bo v roku štirih tednov nobenih ugovorov. Vodja rodovne knjige.

November-december

Štefan Simončič

Kazenskopravna zaščita lova

I.

snutek in kazenski zakon, ki je stopil v veljavo dne 1. julija 1951, sta vzbudila doma in po svetu v pravnih in nepravnih krogih veliko zanimanje. Vsi komentarji so edini v tem, da z novimi kazenskimi predpisi, ki varujejo pred družbi nevarnimi dejanji osebnost in pravice državljanov ter družbeno in državno ureditev, naša država pogloblja demokratična načela na področju kazenskopravne zaščite.

Ta zaščita se dosega s tem, da kazenski zakonik 1. določa, katera družbi nevarna dejanja so kazniva dejanja, in 2. predpisuje, kakšne kazni in ukrepi se uporabljajo proti tistim, ki storijo taka kazniva dejanja. V tem se namreč zrealita demokratični načeli, da nihče ne more biti kaznovan za dejanje, ki ga zakon ni določil kot kaznivo dejanje, še preden je bilo storjeno, in da mora zakon predpisati, kako naj se kaznuje tisti, ki ga stori. Zakonodajalec namreč hoče, da vsak ve že vnaprej, kaj sme in kaj ne, in da z že vnaprej zapretno kaznijo sankcionira svojo prepoved. Kazen, ki se izreče za storjeno kaznivo dejanje, ni sama sebi namen ali povračilo za zlo, ki ga je storilec povzročil na zaščiteni pravni dobrini, ampak je namen kaznovanja, preprečevati družbi nevarno delovanje, preprečevati storilecu kazniva dejanja in ga poboljšati, vzgojno vplivati na druge ter tako vplivati na razvoj družbene morale in družbene discipline državljanov.

Glede na pomembnejše pridobitve, ki jih uvaja kazenski zakonik, je menda prav, da se tudi lovci seznanimo vsaj s tistimi določili, ki nas v tem svojstvu najbolj zanimajo, t. j. z lovskimi kaznivimi dejanji.

Med važnejšimi pravnimi dobrinami štiti kazenski zakonik v XIX. poglavju tudi narodno gospodarstvo. V tem poglavju je čl. 247, ki obravnava nezakonit lov. Taka uvrstitev v kazenskih zakonikih drugih držav ni običajna in je tako imenovana lovska tatvina uvrščena med kazniva dejanja zoper imovino. Z novo opredelitvijo pa ja zakonodajalec prevzel v kazensko zakonodajo predpise zakona o lovu, ki določa, da lovstvo vodi država kot panogo narodnega gospodarstva, t. j., da lovstvo prvenstveno obravnava kot gospodarsko in ne športno panogo.

Čl. 247 z naslovom »nezakonit lov« pozna naslednja kazniva dejanja:

1. Kdor lovi redke ali zredčene vrste divjadi, katere lov je prepovedan.

V smislu Zakona o lovu, ki postavlja lovstvo na socialistične temelje, je divjad splošno ljudsko imetje ne glede na to, ali je v gozdovih, katere lastnik oziroma upravni organ je državni, združni ali privatni sektor. Zato pomeni izvrševanje nezakonitega lova napad na splošno ljudsko premoženje.

Kaj je razumeti pod divjadjo, nam pove zakonodajalec v 3. členu Zakona o lovu v zvezi s čl. 2 Pravilnika za izvajanje zakona o lovu (Ur. l. LRS št. 16/49). Ta deli živali v veliko in malo divjad s porazdelitvijo v dlakarje in perjad. Zaščitene so torej le v tem členu našete lovne živali.

Divjad se predvidoma lovi le z lovsko puško, vendar je pod izrazom »lovi« razumeti tudi lov s sokoli in uharico, s pastmi, zankami, mrežami, omamnimi sredstvi, strupi, žarometi itd.

Po tem določilu odgovarja le storilec, ki lovi redke ali zredčene vrste divjadi in je ta zaščitena po posebnih odredbah upravnega oblastva. Za izdajo takih odbredb je pooblaščen minister ozir. Glavna uprava za gozdarstvo,* ki sme za določen čas prepovedati lov za neko vrsto divjadi, ako se pokaže, da se stalež take vrste preveč manjša, ali da se obvaruje divjad izumrtja, n. pr. odredba o prepovedi lova na fazane in poljske jerebice, odredba o prepovedi lova na gamse.

2. Kdor lovi brez posebnega dovoljenja divjad, za katere lov je potrebno kako dovoljenje.

Sestavine tega kaznivega dejanja so sorodne sestavini kaznivega dejanja pod toč. 1 ter bo v praksi težko začrtati mejo med tema dejanjima, ker je običajno potrebno posebno dovoljenje za

* Sedaj svet za kmetijstvo in gozdarstvo LRS.

odstrel redkih ali zredčenih vrst divjadi. Posebno dovoljenje je potrebno n. pr. za lov na medveda, kozoroga ter za živali, ki so zaščitene v smislu odločbe o zaščiti živali, ki so koristne za kmetijstvo in gozdarstvo (Ur. l. 26/50 LRS).

3. Kdor lovi na način ali s sredstvi, s katerimi se divjad množično pokončuje:

V bistvu je tu prevzeto določilo čl. 6 Zakona o lovu, ki pravi, da se pri lovu na divjad ne smejo uporabljati načini, ki so prepo-

vedani, in sredstva, s katerimi se divjad množično pokončuje, razen kolikor je to izrecno dovoljeno. Člen 32 navedenega Zakona pa podrobneje opisuje, kakšni načini in sredstva so za uporabo lova prepovedani. Pogoj za kaznivost je torej, da gre za uporabo načina, n. pr. lov s psi na srnjad, streljanje parkljaste divjadi na brakadah, lov parkljaste divjadi ob velikih poplavah in zametih, ali pa sredstev, n. pr. pastí, zanke, omamna sredstva, strupi, ki so sposobna, da se z njimi divjad množično pokonča. Za uporabo nedovoljenega načina ali sredstva, s katerimi more storilec pokončiti le posamezno divjad, ne bo odgovarjal po tem predpisu, temveč eventualno po 1: oziroma 2., ali kot prekršek.

4. Kdor lovi divjad v varstveni dobi.

Zaradi varstva in pospeševanja lovstva se zaščitena divjad ne sme preganjati, loviti in streljati v lovopustu. Po čl. 28 Zakona o lovu je določil lovopust minister za gozdarstvo, ki je tudi izdal odločbo o lovopustu (Ur. l. LRS št. 26/50) v zvezi s popravki v št. 33/50. Po tej odločbi je določen lovopust za nekatere vrste zaščitene divjadi vse leto, n. pr. za kozoroga, za druge pa je časovno omejen. Po potrebi se lovna doba podaljša ali krajša, kar je pač odvisno od staleža divjadi v lovišču.

5. Kdor neupravičeno lovi v tujem lovišču in si ulovljeno divjad prilasti.

Tu gre za posebno vrsto tatvine, tako imenovano pravo in najobičajnejšo lovsko tatvino, ker je podan namen, da si storilec s prisvojitvijo pridobi protipravno premoženjsko korist. Za kaznivost sta potrebna dva elementa:

- a) neupravičen lov, ki mora biti v tujem lovišču, in
- b) prilastitev ulovljene divjadi.

Neupravičeno lovi v tujem lovišču, kdor sploh nima dovoljenja, ali pa kdor nima dovoljenja tiste lovske družine, ki upravlja lovišče. Zakon o lovu in Pravilnik sicer dopuščata, da sme loviti kot gost tudi član druge lovske družine, vendar si mora ta priskrbeti dovoljenje od lovskega upravičenca.

Ulovljeno divjad si pa mora storilec prilastiti, t. j. podan mora biti namen prisvojitve, bodisi da s tem pridobi sebi ali drugemu korist. Ako ni tega pogoja, storilec ni kazniv po tem zakonitem predpisu, ampak odgovarja za prekršek v smislu toč. 13, čl. 18 Zveznega zakona o lovu (Ur. l. FLRJ 47), oziroma republiškega čl. 41, toč. 2 glede na določilo čl. 23, toč. 7 Uvodnega zakona h kazenskem zakoniku.

Tako bo torej storilec, ki lovi brez lovnega dovoljenja, a namena prilastitve ni in ne gre za eno izmed dejanj pod toč. 1—4, odgovarjal le za prekršek v smislu čl. 18, toč. 2 splošnega zakona o lovu, tedaj le v upravnem, ne pa v sodnem kazenskem postopku. Tu ni moči uporabiti čl. 301 k. z., ki govori o nedovoljeni posesti orožja ali razstrelilne snovi, ker odgovarja po tem členu le tisti, ki pridobiva, prodaja ali hrani orožje ali razstrelilne snovi, katerih nakup ali prodaja sploh nista dovoljena. Republiški zakon o posesti in nošenju orožja predvideva za nakup lovskega orožja in razstreliva dovoljenje. Ta okolnost je zbudila med lovci največ negotovanja, češ da bi moral biti tako imenovani divji lovec v vsakem primeru sodno kaznovan.

Storilec teh kaznivih dejanj je lahko lovec in nelovec. Zakon ne dela nobene razlike.

Za navedena kazniva dejanja je predpisana denarna kazen ali zapor do dveh let. Ob upoštevanju čl. 37 k. z. more denarna kazen doseči višino 50.000 din, če pa je bilo dejanje storjeno iz koristoljubnosti, kar je običajno, pa do 300.000 din.

Ulovljena divjad in sredstva za lov se smejo odvzeti. To tudi tedaj, če niso bila storilčeva lastnina. Podan pa mora biti pogoji, da odvzem terja splošna varnost, n. pr. razstrelivo, strupi, orožje ali moralni razlogi. Lastnik pa more od storilca zahtevati odškodnino za odvzete stvari.

Storilec odgovarja tudi za škodo, ki jo je povzročil s kaznivim dejanjem. Kolikor oškodovancu, običajno lovski družini, ne bi bila priznana že škoda v kazenskem postopku, ima oškodovani možnost, uveljaviti povrnitev škode v civilnopravnem postopku. V pogledu višine škode se je opreti na določila odločbe o odškodnini za škodo na divjadi (Ur. l. LRS št. 26/49).

Kazniva dejanja so kazniva le, če so storjena naklepoma, torej če se je storilec zavedal svojega dejanja in ga hotel storiti, ali če se je zavedal, da lahko zaradi storitve nastane prepovedana posledica, pa je privolil, da posledica nastane. Če pa je bilo dejanje storjeno iz malomarnosti, t. j., če se je storilec zavedal, da lahko nastane prepovedana posledica, pa je lahkomišlno mislil, da ne bo nastala ali da jo bo lahko odvrnil, oziroma če se ni zavedal, da lahko nastane prepovedana posledica, pa bi se bil po okoliščinah in po svojih osebnih lastnostih tega moral in mogel zavedati, pa storilec ni kazniv po tem zakonitem predpisu, ampak eventualno upravno. Tudi poizkus ni sodno kazniv.

Dejanja se preganjajo po uradni dolžnosti, t. j. le po predlogu javnega tožilca. Temu pa lahko predlaga sprožitev pregona vsako oblastvo in vsak državljan.

Za razsojo kaznivih dejanj tega člena so pristojna okrajna sodišča, krajevno pa prvenstveno tisto sodišče, v katerega območju je bilo dejanje storjeno. Javni tožilec pa sme vložiti obtožbo tudi pri sodišču, kjer ima obtoženec stalno ali začasno bivališče.

Če je pri kaznivem dejanju udeleženih več oseb, je to sodelovanje lahko:

a) samo storilstvo — v vsakem storilcu je samostojen naklep ter vsak odgovarja zase;

b) napeljevanje — napeljevalec vzbudi v storilcu naklep ter se kaznuje, kakor da bi bil dejanje sam storil;

c) pomoč — ako je pomočnik storilcu obljubil pred storitvijo dejanja, da mu bo pomagal, n. pr. skril ulovljeno divjad, zabrisal sledove, in storilec računa, da bo s to pomočjo lažje izvršil ali prikril dejanje; kaznuje se pomočnik, kakor da bi dejanje sam storil, sme pa se kaznovati mileje. Kdor pa ulovljeno divjad, za katero izve, da je bila pridobljena s kaznivim dejanjem, kupi, prikrije ali razpeča, ne odgovarja po čl. 247, ampak po čl. 265 k. z. za prikrivanje.

Ako primerjamo določilo čl. 247 in določilo čl. 322 bivšega jugoslovanskega zakonika, ki je bil podlaga za kaznovanje lovskih tatvin, moremo ugotoviti, da sedanji predpisi dajejo lovu mnogo večjo kazensko pravno zaščito ko prejšnji.

Zelena vejica

Lovska tradicija (izročilo) se odraža v lovskih običajih naroda, ki jih od roda do roda ohranja in pri svojih lovskih dejanjih uporablja. Gojitev lovskih običajev je velikega etičnega, vzgojnega in narodnega pomena. Zato pravilnik za izvajanje zakona o lovu tudi določa, da mora lovec spoštovati dobre lovske običaje in šege. Z lovskimi običaji je zvezana tudi skupnost in združenje lovcev. Gospodarski prevrati so uničili veliko starih oblik občestva, lovci pa so ohranili mnogo svojih starih običajev z raznimi simboličnimi predmeti in liki. Posebno živ je simboličen lik zelene vejice, znamenje veselih, pa tudi otožnih lovskih dogodkov.

Lovski običaji, ki še dandanes živijo, izvirajo ponajveč iz starejših dob in so vezani na podedovano izročilo. Zato pomen tega ali onega običaja obledi ali se zgubi in ga zlasti mlajši lovci ne razumejo več, oblika pa ostane. Čeprav je bil običaj zelene vejice že večkrat opisan, vendar menda ne bo odveč, da to ponovim zaradi naših najmlajših, starejšim pa v osvežitve.

Zelena vejica, vršiček je lahko smrekova, borova, ruševa ali tudi listnatega drevja, ima za loveca različne pomene. Za lovskim klobukom ni samo okras, temveč je odlikovanje, ki ga prejme lovec za pravilno ustreljeno divjad velikega lova, kakor so n. pr. jelen, gams, srnjak, merjasec, divji petelin, ruševca itd.

Lovec, ki je na lovu ustrelil divjad sam, ima pravico, da si zatakne na desno stran klobuka zeleno vejico.

Na družabnem lovu se to zgodi bolj svečano. Vodja lova ali spremljajoči lovec ponudi uplenitelju na svojem klobuku s krvjo ustreljene divjadi oroseno zeleno vejico s čestitko: Lovski blagor! Uplenitelj se zahvali in si vršiček zatakne na desno stran klobuka. To vejico nosi lovec za klobukom samo tisti dan, ko je ustrelil divjad.

Na večjih lovih ponudi vodja lova zeleno vejico upleniteljem ter tako poudari pomembnost plena in lovske veščine ob pregledu lovine pred zbrano lovsko družbo.

Zelena vejica spominja lovca na lov, poln vtisov, napetosti, skupnih doživetij in tovariškega veselja. Naj bi se ta običaj izvajal z vso resnobo, saj osrečuje lovsko življenje posamezniku in družbi.

Lovec, ki spoštuje običaje in varuje lovsko čast, položi na ustreljeno divjad zeleno vejico. Ni to prazna zunanja oblika, ampak polna srčne kulture in lovskega duha.

Ustreljeni jelenjadi in srnjadi ter petelinu, ruševcu ter tudi jerebu zatikamo zeleno vejico v usta ali kljun kot zadnji zalogaj.

To dviga čar lova in kaže spoštovanje do uplenjene živali. Zato si lovec tudi zatika za klobuk bodisi v čop povezano dlako ali perje uplenjene divjadi.

Na ustreljeno divjad položimo navzkriž zeleni vejici v znamenje, da je divjad pravilno uplenjena, da je nekoga last in da ni le zastreljena poginila na tistem mestu. Pravi lovec ljubi lov zaradi lova in zato opozarja lovske tovariše z zeleno vejico na mesto, kjer je divjad uplenil.

Če streljana žival ni obležala, položimo na mesto nastrela zeleno vejico, obrnjeno z debelcem v smer, v katero je obstreljena divjad pobegnila. To je vejica na krvnem sledu; krvni sled zalomimo.

Pravijo, da je za lovca nahrbtnik najtežji, če je prazen. Jaz bi dodal, da je najlepši, če ga krasi zelena vejica.

In ko se za vedno poslovijo od nas dragi lovski tovariš, je lepa navada, da ga spremimo do njegovega zadnjega doma. Zelene vejice, ki jih nosijo lovci tedaj za klobuki na levi strani, vržejo kot zadnji lovski pozdrav pokojnemu tovarišu v svež grob.

Zelena vejica! Še mnogo bi se dalo govoriti o njej v zvezi z lovskim življenjem, n. pr. kot kažipot, za sporazumevanje itd. Varujmo in ohranjajmo stare lovske običaje kot plemenito dediščino naših prednikov, njihovih sanj in lovskih sreč.

Zelena vejica spada tudi k poeziji lovca. Nekoč sem našel v stari očetovi knjigi suho zeleno vejico. Nisem si je upal dotakniti, da bi se med prsti ne zdrobil drag spomin nekdanjih lepih ali otožnih dni. Želel sem, da ostane v stari oguljeni očetovi knjigi, kamor so jo položili prsti, ki že davno trohne. Ob tej suhi, nekdanj zeleni vejici se da sanjati o davno minulih dneh. Moj pokojni oče je bil v mladih letih lovec in morda je njegova roka položila v to staro knjigo zeleno vejico kot spomin — morda na njegov zadnji lov?

Lov, ljubezen, svet, življenje — kako ste vedno isti, a vendar vsekdar drugi in novi — kakor zelena vejica!

Nakazanje zadetka s kroglo in obnašanje divjadi po strelu

Težnja po športnem udejstvovanju v prosti naravi je privedla znatno število mladih in starejših začetnikov v vrste zelene bratovščine. Naš strokovni organ »Lovec« sicer prinaša v vsaki svoji številki vrsto dobrih in koristnih nasvetov, toda le redko govori o tem, kako divjad nakaže zadetek s kroglo in kako se obnaša po strelu. Verjetno se naši izkušeni starejši lovci neradi lotijo teh vprašanj iz razloga, ker je nemogoče postaviti niti približnega pravila, in morda tudi zato, ker ne marajo izzvati polemike o tem problemu. Kljub temu bom poskusil spregovoriti o tej zadevi, ker menim, da je važna in tudi zanimiva. Govoril bom na podlagi lastnih izkušenj in opazovanj lovskih tovarišev. Gre za strel z risanico srednjega kalibra, normalni naboj, izstrelek z jeklenim plaščem, s svinčeno konico.

Od nekdaj so nam zagotavljali tole: Če se divjad po strelu vzpne, je zadeta v pleče, če zbeži s krivim hrbtom, je dobila v mehko, če pa se zvali po strani, je zadeta v nogo. Po tem pravilu smo se pač ravnali, s časom pa smo se prepričali, da to pravilo ni v vsakem primeru točno, kajti rodilo se je, ko so streljali s črnim smodnikom. Danes streljamo z brezdimnim smodnikom, ki požene kroglo razantno iz cevi, in zaradi njene neprimerno večje žive sile je staro pravilo izgubilo svojo veljavo.

Samo dva znaka sta po starem pravilu še vedno veljavna, in sicer:

1. če divjad neposredno po strelu trenutno obstane, ne da bi nakazala zadetek, nato pa v normalnem diru zbeži, tedaj ni zadeta, in

2. če se vzpne, je vedno zadeta v pleče. (Napačno je mišljenje, da jo je dvignil pritisk projektila, ki jo je podstrelil.)

Bili so primeri, da je srnjak po strelu ritnil kakor konj ali pa, da je s krivim hrbtom odskočil, kar bi bil splošen znak za zadetek v mehko, ali pa, da je padel po strani, kar bi pomenilo zadetek v nogo. Te živali so še nekaj časa bežale, nato so se zrušile. Pregled je pokazal zadetek v pleče. Pri ravnokar naštetih primerih je ugotovljeno, da je divjad nakazala zadetek, da je torej bila zadeta, čeprav nakazovanje zadetka ne ustreza staremu pravilu. Ugotovljeno pa je tudi, da v mnogih primerih zadeti kos — če se ni zgrudil na mestu — ni nakazal zadetka, marveč odskočil, kakor da je zgrešen, po nekaj skokih pa se zgrudil. Pregled je pokazal strel v pleče. Samo v redkih podobnih primerih je bila divjad zadeta v mehko, toda ni šla daleč.

Ali kos, pri katerem lovec ni ugotovil nakazanja zadetka, sploh ni nakazal zadetka? To je težko verjeti, ker krogla z veliko silo udari v telo. Mogoče je tudi, da lovec ni dojel nakazanja, ker so bila njegova čutila do skrajnosti napeta, da je njegovo oko gledalo le cilj in ne obrisa vse živali. Tudi pretres v trenutku strela moti vsaj za hip opazovalno zmožnost lovca, dalj časa pa itak ne traja nakazanje zadetka. Vsekakor se je v mnogih primerih zgodilo, da lovec ni opazil niti najmanjšega znaka in da je divjad navidezno popolnoma zdrava odskočila.

Nekoč sem na zalazu streljal na srnjaka in bil prepričan, da sem dobro zadel. Srnjak ni nakazal zadetka, zbežal je, kakor da nima krogle. Na mestu nastrela ni bilo niti krvi niti dlake. Dva metra pred ciljem je bila odstreljena vejica in to me je prepričalo, da se je krogla odbila in da je srnjak odnesel zdravo kožo. Kljub temu sem srnjaka zasledoval v redkem gozdu in ga našel 600 m daleč z odličnim zadetkom v pleče.

Človek ne bi verjel, kaj premore srnjak, ki je smrtno zadet. Pri pivkanju sem streljal na srnjaka, ki je, ne da bi nakazal strel, zbežal, čez nekaj sto korakov preskočil širok jarek in dve sto korakov za njim padel. Zadeti je bil v pleče in spodnji del srčne mreže. Ko sem gledal za njim, bi bil stavljal, da sploh ni zadet. Mogel bi navesti še več podobnih primerov, ki jasno pričajo, da izostanek nakazanja zadetka še dolgo ni dokaz, da je strel zgrešil in da ni potrebno iskanje, tudi če na mestu nastrela ni krvi ali dlake. Za sedaj naj zadostuje to.

Dokazani so strelji v mehko, ki jih divjad sploh ni nakazala ali pa šele po nekolikih dolgih skokih, ki so jo izčrpali. Za vsak primer pa moramo upoštevati, da je učinek zadetka odvisen od trenutnega položaja divjadi in od smeri, s katere je projektil vdrl v telo.

Največkrat, toda ne vedno, najdemo na nastrelu kri in dlako. To je največje važnosti za pravilno ugotovitev, kje je kos zadet. In ravno tem podatkom posvetijo lovci premalo pozornosti. Morda je samo kapljica krvi, ki jo je lahko prezreti na rumenem in rdečem jesenskem listju. Zato ne bo odveč, če naštejemo nekatera preizkušena navodila:

Predvsem si zapomnim mesto, kje je divjad stala, ko sem streljal. V trenutku, ko dvignem puško, mi gotovo pade v oči kaka veja, grm ali trava drugačne rasti ali barvnega odtenka. Ko je krogla zapustila cev, gledam iz čisto razumljivega razloga za divjadjo vse dotlej, dokler jo vidim. Kraj, kjer sem jo izgubil izpred oči, si je treba dobro zapomniti. Potem označim smer, iz katere sem streljal, z vejo ali palico, ali pa zarišem znak s peto v zemljo. Šele ko sem to storil, stopim na nastrel. Na ravnem to ne bo težko. Drugače je, če je vmes grapa ali jarek, ali če ne morem ves čas videti mesta nastrela. V tem primeru se lahko pripeti, da zgrešim mesto nastrela, kajti v svoje presenečenje bom ugotovil, da so si grm, veje in trave podobne. Tedaj mora pomagati položena veja ali s čevljem označena črta. Približno mesto nastrela že nekako najdem in tudi njega označim s palico ali vejo. Nato se vrnem tja, od koder sem streljal, in merim proti domnevemu mestu nastrela, ki sem ga označil malo prej. Tako mi bo uspelo s precejšnjo natančnostjo ugotoviti mesto, kjer je divjad stala, ko je prejela kroglo.

Sedaj je važno, ves ta kraj preiskati, list za listom in travo za travo, če ni kje kaka kapljica krvi, odstreljena dlaka, koščica, košček mesa ali kože, morda vsebina želodca ali črevesja. Če najdem kaj od tega, zaznamujem mesto z vejico ali s čimer koli. Če ničesar ne najdem, poiščem črto, kjer je krogla »oral«. Razor natančno pregledam, morda tam najdem kri ali dlako. Razor mi obenem natančno pokaže smer, kamor je krogla šla, in možnost, ali je divjad zadeta ali ne.

Če po krvnem sledu takoj ugotovim, da je žival zadeta, odpade seveda vse zgoraj povedano. V mraku svetujem, da z belim robčkom (ruto) potegnemo po travi ali listju naokrog in za dozdevnim nastrelom. Kri je izborno barvilo in zapusti v najmanjši količini rdeče lise. Posebno na zalazu ali pri klicanju, pa tudi pri nočnem čakanju na prašiče streljamo v mraku ali v mesečini in zato je opisan postopek zelo priporočljiv. Ko smo vse lepo izvršili, se šele odstranimo ne glede nato, če smo imeli uspeh ali ne. Zataknjene vejice ali ostale ugotovitve nam tudi dež ali sneg ne moreta uničiti.

Od nastrela naprej iščem v smeri, kamor je divjad zbežala. Če se je skrila v kaki gošči, prenehamo z zasledovanjem, počakamo uro, dve, oziroma do prihodnjega jutra, da ranjena žival oslabi ali izkrvavi, ali da je ne preženemo. Če nimamo v pomoč krvnega sledu, moramo skrivališče temeljito preiskati. Z iskanjem prenehamo šele, ko smo vse možnosti izčrpali ali pa tisti kos zdrav prepodili.

Hude sanje

Marsikdo bo morda zmajal z glavo in dejal, da je to preveč komplicirano. Seveda bi bilo bolj preprosto spustiti za divjadjo dobrega psa, ki v kratkem času zadevo spravi v red. Če ničesar ne najde, je strel pač šel mimo ali pa je žival le površno ranjena in nadaljnje iskanje itak ne prinese pozitivnih rezultatov. To je točno. Zaradi tega sem stvar tako opisal, kakor da lovec nima psa, da mora pač sam iskati. Moja dolgoletna izkustva kažejo, da je žal navadno tako. Pes bi se še nekako našel, toda navadno ni zmožen izvršiti take, včasih zelo zamotane naloge. Barvarje lahko pri nas v Sloveniji na prste ene roke preštujemo, dvomim pa, da so dobro izurjeni uporabnostni psi drugih pasem takoj na razpolago.

V Sloveniji imamo gamse, jelenjad, srnjad in prašiče, ki jih s kroglo streljamo. Ali bi ne bilo izvedljivo, da bi vsaj zainteresirane lovske družine vključile v svoj plan nabavo enega barvarja ali dveh uporabnostnih psov ptičarjev, goničev ali brakov-jazbečarjev, ki bi v opisanih primerih bili na razpolago? Jasno je, da bi se s pomočjo takega psa našel marsikak zastreljeni kos divjadi, ki sicer brez haska propade.

Otmar Sever

Za povzdigo naše srnjadi

Skoraj v vseh za to ustreznih predelih naše ožje domovine se je srnjad v zadnjih letih v razveseljivi meri razmnožila. Tako smo torej lovci z njenim številčnim stanjem lahko zadovoljni, ne moremo pa biti povsem zadovoljni, kar se kvalitete tiče.

Kdor hodi z odprtimi očmi po revirju, kdor ume opazovati ter pozna stalež svoje srnjadi, si bo gotovo zastavil vprašanje, če smo lovci na pravi poti glede gojitve srnjadi. V pretežni večini se mi zdi, da se bo ta odgovor glasil negativno.

Napake, storjene pri odstrelu srnjakov s tem, da se predčasno odstrelijo najmočnejši in najlepši, je menda večina lovcev uvidela!

Ostrel slabotnih in po kakovosti rogovja neustreznih srnjakov je treba izvršiti v njihovi zgodnji mladosti, preden se lahko njihove slabe lastnosti podedujejo. S takim postopkom se brezdvomno pride do delnega izboljšanja rase, dokončna in popolna rešitev pa to še ni. Po drugi strani namreč obstoji podedovalna možnost po materini liniji in tako je enako važna, če ne še odločilnejša. Brez dobrih srn mater, katerih važnost je težko v dovoljni meri poudariti, je nemogoče resnično izboljšanje rase.

Po dedovalni teoriji podeli mati srna svoje lastnosti, torej dobre in slabe, svojim sinovom in nasprotno oče hčeram. Nasledniki slabih srn bodo vedno za odstrel potrebni srnjaki. Kdor to ne ve ali noče razumeti, se bo prav gotovo čudil, od kod slabi srnjaki v njegovem lovišču po temeljito opravljenem gojitvenem odstrelu.

Pri odstrelu srn se delajo brezdvomno velike, včasih tudi usodne napake. Vedno se streljajo le največje »jalovke«, medtem ko velja odstrel potrebnih srn mladic in mladičev za velik lovski greh. Na ta način se po navadi odstrelje najboljše plemenke, osiroteli mladiči, če preživotarijo zimo, pa zakrne in postanejo za pleme nekoristni.

Vodeči srni je treba nuditi vso zaščito in odstrel se naj prenese na srne mladice in slabo razvite mladiče. Od srn mladic je odstreliti one, katere po svoji

zunanosti (zakrčljanost, medla, slaba dlaka) ne dajejo dobrega izgleda. Razumljivo je, da je treba odstraniti tudi jalovke. Poudarjam pa, da je tu potrebna izredna previdnost. Ni lahko na prvi pogled ugotoviti jalovko, četudi to leto ni povrgla mladičev; in je to nalogo poveriti le izkušenim lovcem, ki umejo opazovati in poznajo že leta vsak kos svoje srnjadi.

Končno je treba odstreliti tudi one srne z mladiči, za katere vemo, da dajejo slabe potomce.

Odstrel srn predstavlja izredno delikatno nalogo in, če je izveden od neodgovornih lovcев, kateri niso kos nalogi, se lahko naredi rodu srn težko popravljiva škoda.

Da moremo izvršiti pravilen in ustrezen odstrel, je treba, da preko leta skrbno opazujemo in ocenjujemo srnjad, zlasti srne, ter si tako ustvarimo sliko za jesenski odstrel.

Kakor rečeno, je torej gojitveni odstrel srn ravno tako važen činitelj kakor odstrel srnjakov, samo da je težavnejši zaradi spredaj omenjenih razlogov.

Ker je pri nas lov važna panoga našega narodnega gospodarstva, moramo lovci težiti k vzreji močnega srnjega rodu, kakor pri živinoreji k vzreji plemenitih pasem.

Ne bilo bi pravilno, če ne bi omenili, da je gojitveni odstrel le delni pripomoček za doseg našega cilja. Ustvarjanje potrebnih življenjskih pogojev naši srnjadi, zimska paša, krmljenje, pravilen življenjski prostor in pravilno spolno razmerje, vse to so faktorji, ki povezani v gojitvi vodijo do uspeha.

Ravno sedaj, ko sestavljamo plane odstrela in razne statistike, bi bilo potrebno, da družine resno premišlujejo o delu in nalogah. Kjer bo razumevanje, dobra volja in ne na zadnjem mestu potrebno strokovno znanje, tam uspeh prav gotovo ne bo izostal, če bo delo v tej smeri dosledno in trajno. V razmehroma kratkih letih se bo uspeh pokazal in bodo lepe trofeje nagradile trud.

Preden pa gremo na delo, je potrebno, da se otresemo menda že tradicionalne lahkomišelnosti in naivnosti pri presoji staleža in kakovosti srnjadi. Že na velike daljave ali z bežnim pogledom na plen ocenjujemo srnjad in mečemo sem in tja s kakovostnim redovanjem Ia, Ib, itd. Takj jasnovideci navadno niti ne vedo, kako težka je pravilna ocena. Za starost je edina zanesljiva razpoznava zobovje spodnje čeljusti. Pri presoji trofej pa ne vedo, koliko merjenja in primerjanja je, preden lahko izrečemo pravilno oceno!

Otresimo se torej mišelnosti, da za lov nista potrebna strokovno znanje in skušnja.

Vsi pogoji so nam dani in od nas je odvisno, če bomo vzgojili srnjad, za katero bi nas mogli zavidati sosodje!

Janko Skale

Lovski spomini na Sedmograško in Karpate

(Konec.)

V nižavah je bila pomlad, le po vrhovih in višjih dolinah je ležal še sneg, ki se je pa tudi že močno talil. V zraku je dišalo po ofenzivah. Večje in manjše akcije so to domnevo upravičevale. Neka dne dobim povelje, da se zaradi materiala zglašim tam in tam v vasi Sciksereda, in naj organiziram prevoz na fronto oziroma do

že znanega nam vojaškega taborišča. Osedlal sem konja, bil je belec, star vsaj 10 let več ko jaz takrat. Nihče ga ni spravil v tek in je bil specialen konj za nejezdece, za take kakor sem bil jaz. Bil sem zadovoljen, da mi ni bilo treba hoditi. Izbral sem si tudi to pot bližnjico. O volkovih ni bilo nič več slišati in tako sem nameraval priti v vas po skrajšanju za mnogo kilometrov. Po poti bi s konjem krevsala osem ur. Po bližnjici kar čez drn in strn pa bi potreboval nekako pet ur.

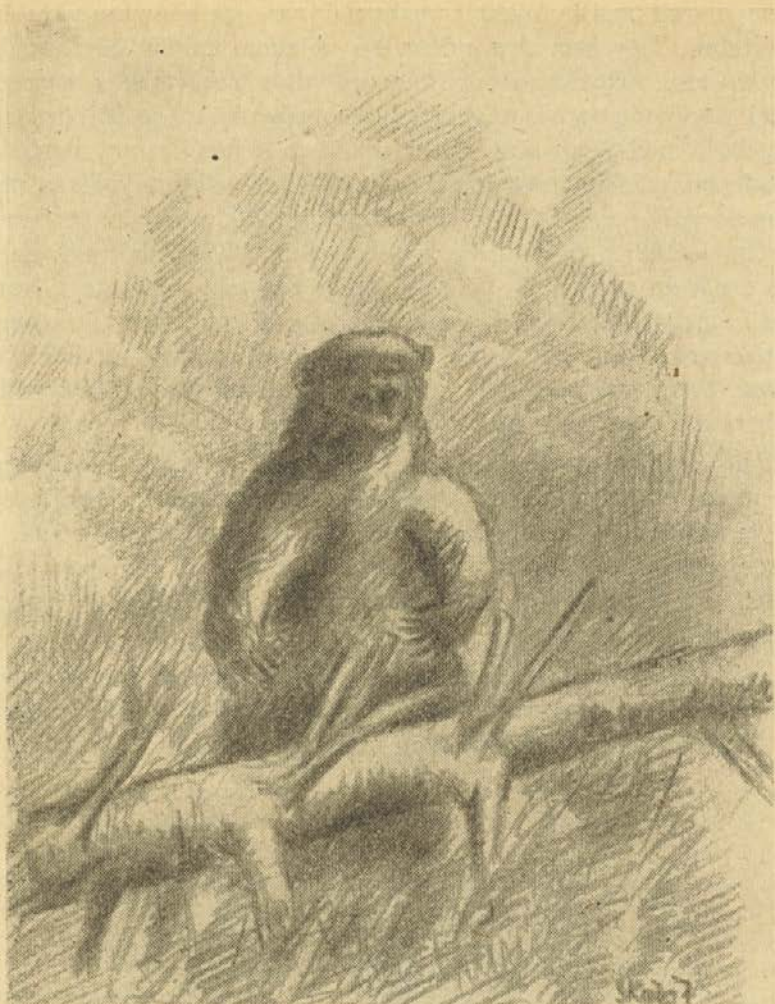
Pred sončnim vzhodom osedlam pridnega belca, zataknem ob sedlo svojo karabinko, v krušno torbo pa namašim komisa, konserve in seveda naboje, tiste, ki so še ostali od nadlogarja. Vedrega srca zapustim ušivo taborišče. Lezla sva po polževo, ker hitreje ni šlo. Bile so strmine in konj je imel veliko truda, da je sebe in mene spravljal v breg. Moram omeniti, da sem bil takrat težak 95 kg, kar je precejšnja obremenitev za starega konja. Pomlad je bila in ves sem se predal pomladanskim občutkom. Bukve so brstele in zlato sončece je grelo mene in starega konja. Vsepovsod je klilo novo življenje, jaz in ubogo kljuse sva pa šla po vojni material, po material za uničevanje poganjkov človeštva. Kaka ironija!

Že dobri dve uri sva kolovratila skozi prekrasen gozd. Moral sem se seveda na mnogih mestih umikati gostim podrastom. Povečini je bila pa sto let stara hosta. Videlo se je na raznih mestih gospodarstvo viharjev. Ko je vihar podrl meter debelega orjaka in si s tem napravil nekaka vrata v gosto strnjeno hosto, je šlo za orjakom vse, kar se je sicer silnemu pišu upiralo. Take podrtine so bile po več sto metrov dolge in takisto široke. Orjaška izravana debela so čakala sekire ali so pa trohnela ali gnojila zemljo. Taka ovira nama je zapirala pot, ki sva jo mislila ubrati po še dokaj lepi ravnini. Iskal sem začetek ali konec razdejanja, ko se moj dobri belček ustavi. Glavo je dvignil kvišku in z ušesi strigel. Pa vendar ne boš postal isker, ti vojaška razvalina, sem si mislil. Še sumljivo prhati je začel. Mislil sem, da je dobil v nos smrad razpadajočih človeških trupel, kar bi ne bilo čudno, saj tu čez se je umikal sovražnik, ko je v dolini doživel polom. Nisem mogel zavohati kaj podobnega. Le po boru in jelkah je dišalo. Konj ni hotel naprej. To bo nekaj drugega, si rečem in razjašem. Odpnem karabinko in jo za vsak primer pripravim za strel, konja pa privežem h grmu. Tudi ročni granati si zataknem za pas. Kaj veš, kakšen vrag tiči za tistimi podrtimi orjaškimi debli, ki nudijo zverini prekrasen dom. Oddaljim se od konja kakih dvajset metrov. Več se nisem mogel, ker mi je pot zapirala košata, več ko meter debela podrta smreka. Izravnane korenine so štrlele v zrak, podobne ogromnim kačam. Pod koreninami je nastala velika jama. Ko motrim vse to, se v jami pod koreninami nekaj premakne, ne da bi mogel takoj ugotoviti, kaj bi to bilo. Momlja in grči. Kakor velikanska gruda rjave zemlje se dvigne iz kotanje medved in jo nameri naravnost proti meni. Za trenutek pogledam po konju. Kljuse se je trgalo ko še nikoli tako in bal sem se, da mi jo ne popiha. Skočim do konja in ga mirim, a medveda nisem spustil iz vida. Nisem se bal, po pravici rečeno. Vse se mi je celo nekako smešno zdelo. Ko pa jo je medved s spešnim hacanjem le ubral naravnost proti meni in konju, sem sprevidel, da gre tu zares za

medveda. Čeprav do takrat še nisem prišel z nobenim medvedom v stik, sem vedel, da zverina ne gre proti meni z željo, da bi jo čohal za ušesi, ampak da so čisto drugačni in nevarni njegovi nameni. Že iz nabitih navodil po barakah v vojaškem taborišču si razvidel, da se s temi medvedi pri srečanju ni igrati in je bolje, da mu greš s poti, če nočeš okusiti njegovih silnih šap. Med mano in medvedom je ležala podrti vejasta bukev. Do bukve je bilo komaj deset korakov. Mislil sem si, da bo medved šel samo do bukve in se ne bo trudil preko nje. Zmotil sem se. Jadrno se vzpne na zadnji nogi in se namerava prekobaliti preko vejastega debla. Pokazal mi je prsi. Karabinko istisnem k licu in muha se mu zaje pod vrat med prvi nogi. S pokom puške se medved zakotali med bukove veje. Grozno je bilo videti in slišati njegov smrtni boj. Razcefrane veje so letele naokrog, kakor bi jih lomile granate. Tulil je pa tako, kakor bi se sam hudič ženil. Konj je hrzal in premetaval svoje stare in trudne kosti kakor razburkano valovje razbitine ladje. Medved je rjovel in lomil veje, in med to zmešnjavo sem stal in nisem vedel, kaj naj storim. V levi roki sem držal vajeti znorelega konja, v desni pa ročno granato. Bil sem pripravljen, če se medved dvigne, da mu jo zabrišem v glavo. Hitro se umaknem s konjem in ga ponovno privežem to pot na mlado smreko. Rjovenje je prenehalo in medvedji udje so se le še stresali v pojemajočih trzljajih. Mirno je obležal ob prhlem in zgriženem bukovem deblu. Šele čez dobršen čas sem se mu upal približati. Ko sem se za trdno prepričal, da v tem orjaškem trupu ni nikakršnega življenja več, sem najprej ugotovil, kam sem ga zadel. Takoj sem opazil na hrbtu velikansko rano — izstop dum-dum krogle. Na srečo in na veliko srečo sem streljal z dum-dum kroglo in na drugo srečo, da mu je ta uničujoča krogla zdrobila hrbtenico. Ne vem, če se ne bi medved samo popraskal, ako bi ga bil streljal z navadno kroglo. Gotovo bi mi pa v tem primeru napravil lično pričesko, ki bi segala od mojega temena pa do peta. Spominjam se še, ko sem meril njegovo dolžino, da je je bilo več ko dva metra. Mogočne so bile široke črne šape s takisto črnimi dolgimi in močnimi kremplji. Od ušesa do ušesa ga je bilo za troje mojih pedi. Podočniki so bili kakor debeli rumeni in topi klini. Skratka, mnenja sem bil, da je izredno močan medved. Danes vem dobro, da sem imel že več priložnosti videti medvede in jih primerjati, da je bil moj karpatski medved proti pri nas uplenjenim pravcata gora in orjak. Rad bi bil vzel kožo s seboj, a nisem ga mogel odreti. Pri sebi nisem imel noža, le vojaško bodalo, ki pa ni bilo sposobno, da bi z njim odiral medveda. Sklenil sem, da se bom vrnil s kakšnim vozilom ali prilično napravo, da ga potegnem v dolino in v vas. Po karti sem imel le še kaki dve uri hoda do vasi. Dobro sem si ogledal kraj, kje leži medved, ga pokrtil s

smrečjem in pognal svojega dirkača, kolikor je pač šlo, da bi prej dospel v vas in opravil, kar mi je bilo zapovedano. Vse sem dobro opravil in uredil vojaško zadevo. Dogodek z medvedom sem mimogrede omenil nekemu višjemu oficirju, ki je bil tudi lovec, a bolj na pernato divjad kakor na dlakarje. Tam nekje od Sudetov je bil. Šop medvedje dlake, ki sem jo vzel s seboj in mu jo tudi pokazal, je bil dokaz resničnosti mojega pripovedovanja. Obljubil sem mu kožo, če se mi posreči mrcino privleči v vas. Ta obljuba je izbila sodu dno. Kmalu so bili vojaki na razpolago, da bi mi pomagali spravljati medveda, in tudi konj z dvokolesnim vozilom. Povem kar na kratko. Iskali smo ubitega medveda vse popoldne, ne da bi ga našli. Vsa hosta mi je bila tuja, kamorkoli sem se obrnil. Vso visoko ravnino smo pretaknili, a pravega prostora nismo našli. Ker je čas potekal,

smo se morali raziti, vojaki z vozilom v vas, jaz s svojim »arabcem« pa v tabor. Ker sem vračajočim se vojakom izročil zemljevid, na katerem sem zaznamoval prostor uplenitve medveda, z naročilom, da naj zemljevid izroče oficirju, je mogoče, če ga je šel drugi dan iskat, da je medveda našel. Če se mu je to posrečilo, mu morebiti še danes krasi koža njegovo lovsko sobo. V duhu vidim, kako ta možak svojim lovskim tovarišem pripoveduje zgodbo o boju z medvedom, katerega je tudi premagal, kar priča trofeja, ki visi morebiti na zidu ali je pa koža pogrnjena po tleh. Koža pravega pravcatega karpatskega medveda. Kako je bilo z medvedom, nisem zvedel, ker po moji poznejši vrnitvi v vas Sciksereda ni bilo tam več ne oficirja ne vojakov, tistih vojakov, ki so z menoj iskali medveda. Medvedji dogodek je šel v pozabljenje.

Tudi nekoga drugega ni bilo več v vasi, kar me je sila potrla. Mina je raztrgala nadlogarja pri nekem obhodu lovišča. Tudi njegove žene ni bilo več. Puško dvocevko, ki jo je svoj čas dal meni, sem prinesel s seboj, da bi mu jo vrnil. Izročil sem puško nekemu tujemu človeku, ki je takrat opravljal nadlogarjev posel. Bil je čmerikav madžarsko govoreč možic.

Žalostnega srca sem zapustil vas. Bila je prekrasna pomlad, moja pot pa je vodila v fronto in nikdar več nisem videl teh krajev, kjer mi je bila vcepljena strast in smisel do lova...

Snežnik in njegova jelenjad

Pod gornjim naslovom objavlja »Anblick«, list za lovstvo itd., ki izhaja v Grazu, v številki 7 iz l. 1951 zanimivo razpravo nadgozdarja Karla Huberja o Snežniku in njegovi jelenjadi. Ker obravnava razprava lovstvo na delu pokrajine, ki je bila po drugi svetovni vojni v celoti priključena naši državi, in vsebuje pomembne zgodovinske podatke o razvoju, gojitvi in odstrelu jelenjadi na tem delu naše zemlje, je umestno, da se z vsebino seznanijo slovenski lovci.

Pisec je kot dolgoletni uslužbenec takratnega gospostva Snežnik (od l. 1920 do 1928) črpal podatke iz starih službenih poročil, statističnih podatkov graščinskega arhiva in iz albuma uplenjene jelenjadi, kakor navaja sam v svoji razpravi.

V glavnem navaja tole: »V začetku 19. stoletja je bila na Snežniku in obče na Notranjskem stara domača jelenjad, ki je bila izredno krepka in močna. Revolucijsko leto 1848 je to jelenjad skoraj docela uničilo. Samo v najnepristopnejših goščavah so se obdržali še dalj časa posamezni kosi. V gradu Snežnik visi še dvoje rogovij v teži okoli 10 kg, katerih nosilca sta bila uplenjena l. 1850 in 1851. V letu 1865 je padel zadnji rukajoči jelen, izredno močan dvanajsterak s težo rogovja 10,5 kg. V sredini sedmega desetletja so se še oglašali posamezni jeleni — nato pa so utihnili za dolgo. Zadnje poročilo iz l. 1878 javlja, da jelenjadi na Snežniku in v okolici ni več slediti.

Tako je ostalo do l. 1897, ko je takratni lastnik graščinskega gospostva knez Hermann Schönburg-Waldenburg importiral iz Mecklenburga 7 kosov jelenjadi (5 košut, 1 tele in 1 jelena) in jih spustil v napravljeno oboro v Leskovi dolini v neposredni bližini gozdarske hiše. L. 1898 je spustil v oboro še dve košuti in 1 šesteraka iz zverinjaka na Planini. L. 1903 pa je ponovno dovedel 4 košute in 2 jelena iz Mecklenburga. Oba jelena sta bila skrbno izbrana (z mnogimi parožki, da bi kakovostno dvignila stalež jelenjadi, ker do tedaj mi imel noben jelen v obori več kakor 10 parožkov.

Medtem se je ugotovilo, da je v času ruha tuja jelenjad napravila cele steze ob obori. Zato je lovska uprava naredila nekaj vskočišč in sta kot prva vskočila v oboro 2 jelena, ki sta verjetno ušla iz zverinjaka na Planini. Pozneje sta vskočili še dve košuti neznanega porekla. Končno je vskočil izredno močan jelen, o katerem niso vedeli, od kod naj bi bil prišel, kajti najbližja jelenjad je bila oddaljena od Snežnika več kakor 120 km. Morda je bil to ostanek nekdanje domače jelenjadi.

Do l. 1907 je narasla jelenjad v obori na 74. Po odpadlem rogovju so bili takrat v obori: 2 štirinajsteraka, 2 dvanajsteraka, 10 deseterakov, 6 osmerakov, 4 šesteraki in 6 vilarjev, torej 30 jelenov in 44 košut in telet.

V tem letu je lovski gospodar oboro podrl in dal jelenjadi prostost. Glavnina jelenjadi je ostala prvo dobo v bližini nekdanje obore, vendar že l. 1908 se je pojavila tudi v skrajnih obmejnih predelih Snežnika. V naslednjih letih je nekaj jelenov postalo plen medvedov.

Šele l. 1910 je lovski gospodar prvič odstrelil rukajočega jelena, in sicer dvanajsteraka z dolžino stebel 112 in 115 cm in s težo rogovja 8,5 kg. Ta jelen je bil poležen l. 1902 v obori in je bil torej star 8 let. Tedaj je lastnik lovišča uvedel album, v katerega so se vlagale fotografije vseh uplenjenih jelenov z natančno oceno rogovja in teže.

V letih 1910 do 1918 je bilo uplenjenih 43 rukajočih jelenov. Teža rogovja je znašala do 8,5 kg, v mesu so tehtali do 210 kg. Največ parožkov je imel 1 dva-

indvajseterak, nato osemnajsterak. Do l. 1919 se je dvignil stalež na 270, planiran pa je bil stalež na največ 330.

V letih 1920 do 1930 je bilo uplenjenih letno po 10 do 15 jelenov v italijanskem delu Snežnika in po 2 do 4 v jugoslovanskem delu. Uplenjeni so bili 4 jeleni, katerih rogovje je tehtalo preko 9 kg; najtežje je bilo rogovje nekega dvanajsteraka s težo 9,75 kg in z dolžino stebel 121 in 123 cm. Nadaljnjih 12 uplenjenih jelenov pa je imelo rogovje v teži od 8,5 do 9 kg. Teh 16 jelenov tvori višek, ki v naslednjem desetletju glede rogovja ni bil več dosežen.

V naslednjem mavaja pisec vse uplenjene jelene od prvega začetka lovanja do l. 1944. Uplenjenih je bilo: 2 dvaindvajseteraka, 8 osemnajsterakov, 6 šestnajsterakov, 78 štirinajsterakov, 68 dvanajsterakov, 58 desetakov, 12 osmerakov, 4 šesteraki; skupaj 236 jelenov. Vsi ti jeleni so bili uplenjeni v času ruha, v razdobju 34 let od lovskega gospodarja in njegovih gostov. Poleg teh je bilo uplenjenih še 88 jelenov od lovskega osebja in okoli 50 jelenov v sosednjih loviščih. Od oficialno uplenjenih 324 jelenov je tehtalo rogovje: pri 4 preko 9 kg; 12 od 8,5 do 9 kg; 34 od 8 do 8,5 kg; 42 od 7,5 do 8 kg; 46 od 7 do 7,5 kg; 42 od 6 do 7 kg; 40 od 5 do 6 kg; 38 od 4 do 5 kg; 40 od 3 do 4 kg; 26 pod 3 kg.

Dolžina stebel je znašala: pri 3 jelenih preko 120 cm; pri 30 od 115 do 120 cm; pri 62 od 107,5 do 115 cm; pri 86 od 100 do 107,5 cm; pri 82 od 90 do 100 cm; pri 71 pod 90 cm. V mesu je tehtal 1 jelen 223 kg, več kakor 25% je doseglo 200 kg in več, 40% 190 kg in več, 20% 180 kg in več in 13% pod 180 kg. Najdaljši stebli sta bili dolgi 126 in 125 cm; največji obseg pod srednjim parožkom je znašal 18,2 cm, nad srednjim parožkom 17,4 cm, najdaljši nadočesni parožek je meril 46 cm, največja razkreečnost pa 105 cm.

Pri nobenem od uplenjenih jelenov teža rogovja ne doseže 10 kg; nobeno rogovje importiranih jelenov oziroma njihovih potomcev torej ne doseže teže rogovja prvotnega domačega jelena. Vendar dokazujejo najdena odpadla stebela, da so bili tudi v tem razdobju prvotnim domačim jelenom enakovredni kapitalni jeleni v revirju, kajti nekaj najdenih stebel je tehtalo skoraj po 1 kg več kakor stebela najboljših uplenjenih jelenov.

Zanimivi bi bili podatki o stanju jelenjadi, o njenem odstrelu, o oceni in teži po l. 1945. Morebiti bi uprava za lovstvo pri predsedstvu vlade te podatke objavila kot dopolnilo gornjih zgodovinskih reminiscenc.*

V Ljubljani, 19. oktobra 1951.

* Z objavo dobe taki podatki šele svojo znanstveno in lovsko vrednost. — Wr.

Kratkodlaki ptičarji, 6 tednov stari

Lackovič pripoveduje

Če te zanese pot od Dolnje Lendave proti Murski Soboti, se ti ob cesti vrstijo skoro enolične vasi, katere obdajajo obširna polja in travniki, a le manjše predele zavzemajo gozdovi. Prav taka, ko ostale prekmurske vasi, je vas Hotiza, od katere na jugu teče reka Mura, a proti jugozahodu se razprostira državni gozd Orlovščak. V tej okolici niso revna lovišča, vendar v nobeni primeri s staložem pred prvo svetovno vojno in še tudi po njej. Tedaj je bilo poljskih jerebie toliko, da jih je dober lovec lahko nastrelil v enem dopoldnevu cel koš. Prav tako so bili dobro zastopani zajci, fazani in srnjad, da ne govorim o divjih racah in v zimskem času o divjih gosih.

Tam je bil zakupnik Lackovič iz Hotize. Že 13 let ni več lovec, ker so mu odpovedale telesne moči in predvsem vid. Kljub častitljivi starosti pa se po malem še ukvarja z ribolovom in tu pa tam ulovi še kako pižmovko, katerih je v Prekmurju dovolj.

Ko sem se pomladno nedeljo oglasil pri njem z namenom, da malo pokramljava o lovu, mi je povedal med drugim tole:

V eno past osem pižmovk

Ko sem bil še mlad, ni nihče vedel pri nas, kaj je pižmovka. Nekako po prvi svetovni vojni so se pa naenkrat pojavile ter v začetku sploh nismo vedeli, kaka žival je to. Ne spominjam se, kako smo zaznali, da so to pižmovke ter da je njih kožuhovina zaželena na krznarskem trgu. Ker so se hitro množile, smo pričeli z lovljenjem. Jasno, da v začetku nismo bili posebno veščji v tej vrsti lova, a pozneje so nekateri postali pravi strokovnjaki. Spletli smo tako imenovane bednje, t. j. sodu podobna past iz lesenih obročev in iz žice, s premerom 50 cm in dolžine 80 do 90 cm ter ima z obeh koncev lijakast velik vhod 8 do 10 cm. Pletena je križem in sicer okenca v izmeri 3×4 ali 4×4 cm; da se pa napraviti tudi iz različnih žičnatih mrež. Ta past se nastavi pod vodo na kraju, kjer pižmovke najraje plavajo iz rova za hrano ali nazaj v rov. Za ugotovitev je potrebno precej opazovanja kakor tudi razumevanja. Na vsakem koncu pasti se mora položiti preko vode po ena palica. Ko pižmovka priplava do te palice, ne gre preko nje, ker ve, da se bo palica potopila, zato se raje potone z namenom, da jo podplava. S tem pa zaide v lijak pasti, ki jo vodi v past. Pod vodo ne zdrži dolgo, zato silí v pasti navzgor, da bi prišla do zraka, in zaradi tega ne najde izhodov, ki sta pri strani oziroma s koncev. Pod vodo mora biti past nastavljena zato, da je manj vidna in da pižmovka čimprej utone. Če bi past gledala iz vode, da bi pižmovka dobila zrak, je v stanju, da s svojimi močnimi in ostrimi zobmi pregrizne tudi debelejšo žico.

Ker je bila cena kož kar dobra, sem tudi jaz pričel s sistematičnim lovom nanje. Kaj kmalu sem se naučil, kako se plete past in nastavlja ter sem imel včasih tudi kar lepe uspehe. S tem pa ni rečeno, da nisem nešteto krat nastavil zastonj in hodil zaman gledat. Neredko je pižmovka hodila po pasti, ki je zaradi plitve vode nisem mogel nastaviti pod vodo, se nanjo otrebila, a vanjo nikakor ni hotela.

Že precej dolgo je od tega, ko mi je nekdo povedal, da je videl v potoku pižmovko in da jih je verjetno tam več. Zvečer sem že nastavil v omenjeni potok. Skoro brez nade na uspeh sem šel naslednji dan gledat, kaj se je ulovilo. Ko pridem do pasti in jo pričnem dvigati, opazim, da se za gornjo stran pasti

drži z zobmi pižmovka. No, sem si mislil, ena pa le bo. Ko past dvignem, sem ugotovil, da se jih je ulovilo preko noči nič manj ko osem! Navdušen sem hitel z obilnim plenom domov in imel sem dovolj posla z odiranjem in sušenjem kož; bil je kar lep zaslužek.

Nekateri lovijo pižmovke tudi v skopce na ta način, da ga nastavljajo pred rove ali pa v plitvo vodo, kjer imajo pižmovke prehod. To je manj uspešno, predvsem v globljih vodah in pa zato, ker imajo pižmovke navadno po več izhodov iz svojih rogov in če opazi pred katerim kaj sumljivega, izstopi skozi drugega. S puško je le težko doseči uspeh. Potrebno je mnogo potrpežljivosti, ker moraš biti popolnoma na miru, kakor skoro pri vsakem čakanju, ker je pižmovka zelo previdna. Ko prične sonce zahajati, se prično gibati in le takrat lahko pridemo do strela. Le redko se zgodi, da jo zasačimo podnevi izven rova, in še to le v času od februarja do maja meseca, ko se največ gibljejo. Pripomniti moram, da pižmovka zelo dobro vidi in sliši, ter jo je težko prevariti. Lovijo jih tudi tako, da jih izkopavajo iz rogov; vendar to le v vodah, ki nimajo obrambnih nasipov, ker sicer te s prekopavanjem zrahljajo in bi bila s tem povečana nevarnost poplav, ki v Prekmurju itak niso redke.

V začetku, ko so se pri nas pojavile, so trdili, nekateri pa še sedaj, da je pižmovkin vgriz zelo strupen ter celo nevaren za življenje. Po mojih izkušnjah to ne drži, ker vem za primere, da je bil človek ugriznjen od pižmovke, a ni imel nobenih posledic. Možna je seveda po vgrizu zastrupitev zaradi nečistih zob tega glodavca.

Kako smo lovili jelena

Gozd Orlovšček, ki se razteza med Hotizo in Dolnjo Bistrico, je bil last grofice iz Beltinc. Kot gozdar in lovski čuvaj v tem gozdu je bil starejši človek Harangozi. Zelo rad sem zahajal tja, zlasti ker sta se mi dopadli njegovi hčeri.

Bilo je v letu 1915, ko se je v tem gozdu pojavil kapitalen jelen ter se tam zadržal. Za njega je kmalu vedela vsa okolica, ker navadno jelenov tam ni bilo. Prav tako je zanj zvedela grofica, lastnica tega lovišča. Ko sva se nekoč pogovarjala z gozdarjem o tem jelenu, sva prišla na misel, da bi ga uplenila. Pričela sva na tistem izdelovati načrte, k čemur sva pritegnila tudi mojega najboljšega prijatelja Žižka in začeli smo loviti jelena. Poskušali smo s čakanjem kakor tudi s pritiskanjem, vendar dolgo nismo imeli uspeha. Večkrat je prišel kateremu na strel, a ga šibre niso podrle. Tedaj je bilo namreč dovoljeno streljati tudi veliko divjad s šibrami. Po takem neuspelem poskusu je jelen vedno preplaval Muro, se zadržal nekaj dni na nasprotni strani, a se kmalu vrnil, na kar se je vsa zadeva ponovila. Ker smo končno uvideli, da mu s šibrami nismo kos, smo sklenili, da si izdelamo svinčenke.

Nisem čakal dolgo, ko prejmem neke sobote listek lovskega čuvaja z vsebino: »Jelen zopet tu, pridita!« S prijateljem Žižkom sva takoj odrinila. Harangozi je dobil nekaj poganjačev in ker je natančno vedel, kje se jelen drži, smo mi trije zavzeli stojišča. Kmalu začujemo lomastenje po gozdu in jelen pridrvi do Žižka. Strel zagrmí in jelen se zgrudi. Žižek skoči nanj, a jelen se v tem pobere, se otrese jezdeca in zdrvi po gozdu. Vendar se jelen kmalu zopet zgrudi in obleži. Jelena smo torej imeli.

S tem pa zadeva ni bila končana, pač pa se je pravzaprav šele pričela. Harangozi je pričel tarnati, kaj da bo, če to grofica zve. Sklenili smo, da bova s Žižkom trdila, da sva jelena uplenila v najinem lovišču, Harangozi pa o tem ne sme ničesar vedeti. Uredili smo tako, da smo ga naslednji dan pripeljali iz smeri najinega lovišča. Jelen je zbudil v vasi pravo senzacijo. Bil je lep

V soboto (nekdaj)

dvanajsterak z močnim rogovjem in očiščen je tehtal 200 kg. Trofejo ima Žižek še danes.

Ko smo ga odirali, je imel pod kožo po vsem telesu polno šiber, vseh debelin. Po mojem mnenju je moralo biti nanj sproženih najmanj trideset streliv. Nekatere rane so se mu že gnojile. Verjetno bi bil poginil. Ker ga nismo takoj iztrebili, je meso že nekoliko zadahnilo, vendar je bilo kljub temu dovolj odjemalcev. Sam Harangozi je za videz kupil celo stegno in plačal, da bi zadevo bolj prikrili. Izkupiček smo si razdelili in zadeva bi bila v redu, če se ne bi bila razvedela.

Naš strah je bil upravičen. Za kak teden dni se nenadoma pojavijo na mojem domu žandarji. Zaslíševali so me, kje smo uplenili jelena. Po dogovoru sem trdil, da sva ga s sozakupnikom uplenila v najinem lovišču. To se je nadaljevalo štirinajst dni in skoraj vsak dan sem bil zaslíšan zaradi jelena, a sem

kljub temu vztrajal na prvotni izjavi. Nič boljše se ni godilo ostalima, vendar kljub pritisku grofice na žandarje, da za vsako ceno izsledijo krivce, dejanja nismo priznali. Grofica je potem, ko ni bilo več jelena na spregled, dala razglasiti po bližnji in daljni okolici, da kdor bi bil videl takega in takega jelena, naj ji proti nagradi sporoči. Jasno, da ni mogel nagrade nihče prejeti, ker smo jelena že davno pospravili. S tem se je pa tudi večal pritisk na nas. Sam komandir žandarmerijske čete, ki je vzel celo zadevo resno, ni uspel kljub temu, da se je posluževal vseh mogočih načinov. Vsi smo trdili eno in isto, a zraven prestajali mnogo strahu, zlasti Harangozi, kateremu je pretil poleg kazni še odpust iz službe.

Toda kakor navadno, je nas izdal gonjač iz maščevanja. Kazensko nismo bili preganjani, pač pa je Harangozi zgubil službo kot »nezanesljiv«.

Še dolga leta je v meni tlel ta strah. Kadar koli sem bil klican na kak urad, mi je prišlo na misel, da me morda kličejo zaradi tega jelena...

Domov grede sem premišljeval, da bi to napisal. Pa godilo se mi je, kakor finskima kmetoma. Iz vasi, oddaljene štiri ure od mesta, sta šla tja po opravkih. Ko sta hodila že debelo uro po zasneženi poti, opazi eden izmed njiju v snegu sled ter reče tovarišu: »To je bil zajec.« Tovariš molči ter gresta naprej. Popoldne, vračajoč se iz mesta, prideta do sleda, pa se oglasi drugi: »Res je bil zajec.«

O. C.

Še enkrat naša lovišča

V 11.—12. številki *Lovca* 1950 je bil objavljen moj članek »Beseda o komasaciji lovišč«, v katerem sem se kritično dotaknil perečega vprašanja o razmejitvi naših lovišč. K temu članku je zavzel svoje stališče dr. J. L. v odgovoru »Naša lovišča in še kaj«.

Plediral je za komasacijo v sedanji obliki. Mojega članka očitno ni razumel, ker mi očita konservativnost, ki ni združljiva z našo stvarnostjo. Moj namen je bil, da naj bi se razvila anketa o vprašanju preureditve lovišč, predvsem med lovci iz prizadetih lovskih kolektivov, ki jih pred tem nihče ni vprašal za njih mnenje. Zato je vsaj po mojem mnenju zgrešeno, če je dr. J. L. v tej zvezi ponovil svoje že davno znano argumentacijo, kot avtor komasacije lovišč in njene ponesrečene izvedbe. Najmanj se morem strinjati s tem, kako je to storil, namreč da je obsul z žaljivimi namigovanji ne le mene, marveč tudi lovske tovariše, ki se z njegovim naziranjem ne strinjajo. Tak način polemike o strokovnih vprašanjih je seveda prav učinkovit — ko si namreč sobesednika politično, nacionalno in moralno diskvalificiral, pa si dosegel svoj prav — tudi v strokovnem vprašanju. Ko je dr. J. L. na konferencah v jeseni 1949 obravnaval spremembo do tedaj obstoječega stanja, bi bil mogel jasno in glasno povedati, da to enostavno zahteva in da se mora tako zgoditi. Pa ne bi bil jaz — kalin — sedel na limanice diskusije. Ne vem, koliko bo po tej lekciji med lovskimi tovariši še takih ptičev. Pa tožimo, da ni diskusij. Zagotavljam, da bi v tem primeru tudi jaz ne dregnil v sršenje gnezdo.

Vsa obširna razlaga dr. J. L. me ne more prepričati, da bi naj bila nova podelitev lovišč dobro premišljena, ker namreč izkušnje vse drugače kažejo. Trdil sem in trdim tudi danes, da naglica stvari ni koristila.

Primer: Dne 9. septembra 1949 je prejela pisarna od Lovske zveze LRS pod št. 1258/49 kopijo okrožnice načelnika Uprave za lovstvo (dr. J. L.) štev.

257/1--49 od 8. septembra 1949, v kateri je med devetimi drugimi zadevami točka 7 zahtevala tudi formiranje lovišč s pregrupacijo in komasacijo starih lovišč, od 13. novembra 1949, pri čemer je bilo treba do tega dne ustanoviti nova lovišča in nove lovske družine. Okrajna lovska zveza Celje nas je z dopisom št. 102/2--49 od 26. septembra 1949 obvestila o soglasnem sklepu njenega upravnega odbora, da je formiranje lovišč v tako kratkem roku odklonil in zahteval odgoditev do 1. avgusta 1950. Enak sklep je sprejel na svoji seji tudi upravni odbor Okrajne lovske zveze Maribor. Na pobudo načelnika Uprave za lovstvo pa je bil nato dne 9. oktobra 1949 sklican zbor predsednikov okrajnih lovskih zvez in okrajnih gozdarjev pri takratnem ObLO Maribor, na katerem je tov. dr. J. L. postavil kategorično zahtevo po popolni pregrupaciji lovišč do 1. novembra 1949. To bi mogel potrditi predsednik Okrajne lovske zveze Murska Sobota, ki se je po nalogu področnih lovskih kolektivov odločno branil izvesti pregrupacijo, ker tam ni bila potrebna. Kljub temu, da je bil Okrajni lovski zvezi Maribor dostavljen

zapisnik tega zbora šele 31. oktobra 1949, pa se je moral na zahtevo dr. J. L. že za 24. oktobra sklicati zbor starih in je moral poseben kurir prineseti dr. J. L. izdelan elaborat s karto novih lovskih družin dne 30. oktobra 1949 v Zagreb. Pri tem je Lovska zveza Maribor takrat štela 47 obširnih lovišč, ki so bila na zahtevo zložena v 22 novih.

V pičlih treh tednih naj bi se torej izvedla nova formacija lovišč. V tem kratkem roku, ki komaj zadošča za sklicanje in dobro pripravo družinskega sestanka, je bilo nemogoče to stvar smotno izvesti. Po navedbi dr. J. L. sklepam da zato, ker da je moj članek »prinesel med številne lovske družine širom Slovenije pravo revolucijo«.

Po izvedbi pregrupacije so lovišča postala tako velika, da jih z razpoložljivimi sredstvi skoraj ne moremo obvladati, kar zlasti dokazujejo množični primeri divjega lova. Zato tudi danes vztrajam pri trditvi, da je bila na področju Okrajne lovske zveze Maribor večina lovišč pred pregrupacijo bolje urejenih, kakor so sedaj. Povprečen obseg ca. 2000 ha lovišča namreč za gojitev poljske divjadi, zajca in fazana ter nekaj srnjadi ne le zadošča, marveč pomeni v ta namen že veliko površino.

Ugotovitve dr. J. L. pa tudi dokazujejo, da je bila pregrupacija lovišč ne le pri nas, marveč tudi drugje povsem šablonsko izvedena. Tako navaja pisec, da smo imeli pred tem v LRS 522 zakupnih lovišč po ca. 2500 ha in 95 s povprečno 4000 ha, skupno torej 617 lovišč, medtem ko jih je sedaj 350 s površino ca 4800 ha, torej malo več ko polovica prejšnjega števila. Zložili smo torej povsod šablonsko po dvoje sosednih lovišč in s tem izvedli pregrupacijo s posledicami, katere imamo sedaj, to je približno enake površine za gojitev zajca kakor jelenjadi. Resno dvomim, da smo s tem zadevo uredili tako, kakor bi bilo treba. Posebno zanimiva je ugotovitev pisca, da smo imeli pred pregrupacijo v Slovenskem Primorju 95 razmeroma velikih lovišč po ca. 4000 ha, če vemo, kar je bilo ponovno ugotovljeno na lovskih zborih republiškega pomena, da je ravno v teh krajih zajec skoraj izginil. Mnenja sem, da imajo lovišča za svoje gospodarstvo glede površine neki individualni optimum, katerega so mnoga lovišča prekoračila. Dr. J. L. pa, kakor kaže, meni, da kvalitetni in kvantitetni stalež divjadi ter racionalnost lovskega gospodarstva rasteja z velikostjo lovišč. Kdor pa prebere članek istega avtorja »Stalež divjadi in odstrek« v 6.—7. številki Lovca iz l. 1951, se bo prepričal o povsem drugem, zlasti na straneh 232—235, kjer pisec na podlagi lastnih izkustev prihaja do zaključkov, ki so na las podobni mojim ugotovitvam. Toda: quod licet Jovi, non licet bovi!

Dr. J. L. tudi protislovno trdi, da naj bi bila večina naših lovcev z novimi lovišči zadovoljna, ko pa v isti sapi ugotavlja, da je moj članek ustvaril med lovskimi družinami v Sloveniji pravo revolucijo v prid obnovitve malih lovišč. Sicer pa logika ni ravno odlika te polemike, ki naj bi s svojo nedoslednostjo obračunala z ljudmi drugačnega mišljenja. Vsekakor pojmuje dr. J. L. demokracijo na svoj poseben način.

Če bi take in podobne razprave mogle lovsko organizacijo v temeljih zamajati, potem bi res ne bila kaj prida. Naj bo dr. J. L. brez skrbi, nikomur se ne skomina za samolastnimi in zakupnimi lovišči preteklosti, ker se dobro zavedamo, da bi nas večina, ki nam je postal lov nadvse drag, morala obesiti puško na klin in dati slovo našim zelenim gajem. Mi vsi, zlasti pa tisti, ki se s svojimi prispevki oglašamo v »Lovcu«, zasledujemo le en skupen cilj, to je, da dvignemo naše lovsko gospodarstvo na tako višino, da nam bo to v čast in ponos. Zato pa menda ni umestno, da v polemiko o pomembnih lovskih vprašanjih uvedemo metode, kakršnih se v svojem članku poslužuje dr. J. L.

V zaključnem delu svoje članka se je dr. J. L. dotaknil še mojega zapisa »Aufgšaut pjebje...«. Mislim, da govorim v imenu zelo velikega števila slovenskih lovecev, če njegova namigovanja na lovece, ki »še vedno ne morejo pozabiti zlatih časov suženjskega fevdalizma itd.« odločno odklonim. Te njegove glose so mi zgolj dokaz, da pisec ni dojel duše in srca našega lovca in lovstva. Najmanj posrečene pa so take aluzije v polemiki z menoj, ki pred vojno niti še lovec nisem bil in ki imam kot državljan, ki mu je šele nova doba omogočila postati član zelene bratovščine, tem manj povoda, da bi žaloval za preteklimi »zlatimi časi«.

S. K.

Meje in lovišča

Večina lovecev in lovskih družin z zanimanjem spremlja debato o naših loviščih, ki se je razvila v našem glasilu. (Glej članke: O. C.: »Beseda o komasaciji lovišč«; Cene Kranjc: »Velika ali majhna lovišča?« in dr. Janko Lavrič: »Naša lovišča in še kaj.«) Avtorji člankov si v mnogočem nasprotujejo in postavljajo vsak svoje trditve. Zato ne bo napak, če poda še kdo svoje mnenje.

Kot prvo, mislim, je sporno vprašanje velikost lovišč. Nekdo zagovarja majhna, drugi zopet velika lovišča. Predlagal bi tukaj zlato sredino, to je večja lovišča, kakor smo jih imeli pred komasacijo, pa tudi manjša, kakor jih imamo ponekod sedaj. Poudarjam pa, da so samo ponekod šli iz enega lektrema v drugega in ustanovili lovišča, ki so prevelika. V glavnem pa velikost sedanjih lovišč ustreza potrebam gojitve divjadi. Način razmejevanja je drugo poglavje, kjer marsikaterega lovca zasrbi jezik, če nanese pogovor na meje. Rok za razmejevanje je bil zelo kratek; za delo na terenu ni preostajalo časa in meje so bile zarisane za zeleno mizo brez poznanja lovišča, pogosto celo pod vplivom osebnih težej in sporazumov. Kratka doba razmejevanja je največja napaka tega ukrepa, ki je ponekod ravno zaradi tega izpadel negativno. Ugodno je poteklo razmejevanje na podlagi sporazumov med lovske družinami. Kjer sporazumov ni bilo, so nastala nasprotstva med sosedi z vsemj neugodnimi posledicami za divjad in njeno gojitev.

Dotaknil bi se še vprašanja »naravnih mej«. Kot take se navadno poudarjajo ceste in železnice. So to sicer vidne meje, v veliki večini pa ne naravne in ne dopuščajo zaokrožitve lovišča. Pri striktnem upoštevanju cest in železnic kot mej nastanejo večkrat po obliki nemogoča lovišča. Naravne meje lahko določimo samo v naravi in to so navadno doline, grebeni, reke itd. Kaže, da smo napake pri razmejevanju spoznali in da bodo verjetno s sodelovanjem lovske organizacije odpravljene.

Obrnimo se še k drugi stvari, to je k onim lovske družinam, ki imajo za naše pojme ogromna lovišča in včasih sto ali pa še več članov. Prav rad bi poznal družino, ki ima nad takšno množico članstva popoln pregled in kontrolo. Zelo radi poudarjajo finančno moč take družine in pa možnost plačevanja stalnega lovskega čuvaja. Finančna moč številne družine z ogromnim loviščem pa je v prav istem razmerju s finančno močjo manjšega lovskega kolektiva z manjšim loviščem. Mislim, da je to vsakomur jasno. Tudi je vsakomur jasno, kaj pomeni en sam stalen lovske čuvaj za 8—10 ali celo 20.000 ha lovišča, če pomislimo, da so naši poklicni lovci neizvežbani ali celo začetniki. Trdim, da

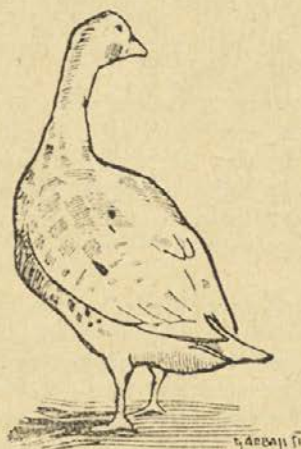

pretečejo leta, preden čuvaj lovišče sploh spozna. O načrtni kontroli, vzdrževanju pasti za roparice, vzdrževanju krmišč, solnic, mrhovišč, prež, stez itd., načrtnem opazovanju velike divjadi in izpolnjevanju vseh drugih velikih in malih nalog lovskega čuvaja niti ne govorim. Da lahko lovski čuvaj doseže uspehe pri gojitvi divjadi, kakor so jih dosegali poklieni lovci v Avstriji in Nemčiji, ne sme imeti večjega delovnega torišča kakor približno 2000 hektarov. Problem čuvajske službe pri nas bo ostal še dolgo pereč in ga nikakor ne bomo rešili s prekomernim povečanjem lovišč in kopičenjem članov. Ta problem bomo lahko rešili šele tedaj, ko bodo vsi denarni dohodki od priznanih za lovišče pa do izkupička od lovske proizvodnje uporabljeni zopet v prid lovstvu.

Negativna plat prevelikega lovišča je povečanje družinske administracije. Člane, ki so raztreseni daleč neokrog, je treba pismeno vabiti na sestanke, katerih se dostikrat zaradi oddaljenosti niti ne morejo udeležiti. Družinski tajnik, ki sestavlja poročila o uplenitvi divjadi, mora zahtevati od članov, da mu uplenitev pismeno javijo, razen če noče pisati v stolpce hišnih števil. In še mnogo podobnih nevednosti se pojavlja pri preštevilnem lovskem kolektivu.

Tov. O. C. omenja v svojem članku tudi problem lovskih gostov, t. j. »ljudi, ki se zabavajo sicer s streljanjem na divjad, nimajo pa za gojitev nobenega smila«. Ti ljudje naj bi ostali izven lovskih kolektivov, omogočil naj bi se jim lov. S takim ukrepom bi močno zrahljali našo lovsko organizacijo in odstopili od pravila: »Kdor ne seje, naj ne žanje.« »Lovcem«, ki uživajo samo pri streljanju, priporočajmo strelske družine, kjer se bodo po mili volji »nastreljali«, a!i pa s primernimi družinskimi ukrepi določimo višino zneska, ki ga morajo prispevati člani, ki pri gojitvenih delih ne sodelujejo. To so dobro rešile družine, ki so določile število točk, ki jih mora vsak član doseči pri uničevanju škodljivcev, za manjkajoče točke pa plačati določen znesek. Za streljače mrharje ima pa družina dovolj drugih učinkovitih ukrepov.

Za pravilno upravljanje lovišč in gojitev divjadi je važno, da hitro spoznamo napake, ki smo jih naredili, in da te priznamo. K sodelovanju pa pritegnimo v bodoče čimveč lovcev in lovskih kolektivov, da bo naše delo res plodno.

Učbenik za lovstvo

Državna založba Slovenije je izdala kot 29. zvezek Knjižnice za vzgojo strokovnih kadrov, učbenik za lovstvo. Spisali so ga ing. Janko Urbas, dr. Janko Lavrič in ing. Mirko Šušteršič. Kakor stoji v predgovoru, je učbenik namenjen predvsem gojencem Gozdarskega tehnikuma in je sestavljen ustrezno predpisnemu učnemu načrtu za ta zavod.

Z veseljem smo učbenik pozdravili tudi lovci in zlasti bo dobrodošel lovcem začetnikom, saj morejo iz njega črpati vse osnovno znanje o lovstvu, ki naj ga vsak lovec docela obvlada. Razen balistike, prve pomoči ob nezgodah in lovskih običajev obsega učbenik vse snov, katere znanje se zahteva pri lovskih izpitih, in sicer podano na kratko ter razumljivo, ponazorjeno z dobrimi slikami.

Učbenik obsega 188 strani teksta in 30 strani tabel z risbami; v tekstu je razen tega še 31 slik. Na prvih 120 straneh teksta je poleg zgodovine lovstva obravnavan lov in pripomočki za izvajanje lova, ostali del knjige pa prinaša lovsko zakonodajo in navodila za pravilno lovsko gospodarstvo. Table, 23 po številu, kažejo v kar posrečenih risbah poleg rogljev in rogovja naše divjadi največ sledove in iztrebke v lov spadajočih živali, potem obrisno značilne oblike domačih ujed v poletu, sove v razmerju njihove velikosti in spoznavne znake plemena vran; nato sledo narisi za velike pogone z gonjači, ponazorjena pravila za oceno lovskih trofej in končno so upodobljeni najvažnejši sistemi lovskih pušk ter največ uporabne pasti. Med narisanimi sledovi pogrešam sled zajca in medveda. Značilnosti teh dveh sledov tudi v opisu te divjadi niso omenjene, kar smatram za pomanjkljivost, kajti vsak teh sledov je tako važen, da ga mora vsak lovec dobro poznati. Poznanje sledu zajca, zlasti tistega, ki ga napravi zajec na paši, je često potrebno pri ugotavljanju škode, medvedjega pa predvsem za ugotovitev, v katerih loviščih se ta sicer zaščitena zver nahaja. Isto velja tudi za iztrebke teh dveh vrst divjadi, ki prav tako niso opisani v besedilu ali narisani na tablah.

Od dobrega učbenika zahtevamo, da poda učencu vse snov, ki jo predpisuje učni načrt, v lahko umljivi obliki, jezikovno pravilno in vsebinsko zanesljivo. Kar ni ugotovljenega, ne spada v učno knjigo; vse, kar stoji v njej, mora držati ne samo za čas šolanja, ampak tudi za poznejša leta, tako da more absolvent šole tudi pozneje, recimo v službi, poiskati v njej, če mu je kaj ušlo iz spomina. Posebej je treba piscu učbenika gledati na to, da je skoz in skoz dosleden in ne spravlja z nedoslednostjo ali z dvoumnimi podatki učenca v negotovost, kaj je prav in kaj ne drži. Glede obsežnosti je računati s številom učnih ur za ta predmet, da se morejo vsa poglavja enakomerno v šoli predelati, in z upravičeno zahtevo, da naj učenec zna vse, kar je v učbeniku, da doseže predpisano znanje. Ne, kar pisec ve, ampak kar naj učenec zna, spada v učbenik.

Če se vprašamo, kako ustreza naš učbenik o lovstvu vsem tem zahtevam, moramo reči, da je prvih šest poglavij z njimi pretežno v skladu. Zgodovina lovstva, obdelana na 12 straneh, je zanimivo podana in zlasti za čas po prvi svetovni vojni precej natančno navedena. Sestavek bo za učence poučno berilo, kajti da bi se vseh podatkov (letnic in posebnih predpisov o lovu, ki ne veljajo več) učili na izust, ne bo zahteval preudarni predmetni učitelj.

Drugo poglavje obravnava divjad, in sicer najprej z lovopustom zaščiteno, nato pa nezaščiteno in kot tretji odstavek boleznj divjadi. To poglavje je pisano zelo prikupno, dosti izčrpno in tako razumljivo, da si more učenec vsebino prisvojiti brez tolmačenja in razlage od strani učitelja. Posamezne vrste divjadi,

razdeljene na dlakarje in perjad, so opisane na kratko, vendar dovolj značilno za njihovo prepoznanje v prosti naravi in poznanje posebnosti njihovega življenja. Kot divjad so navedeni tudi pižmovka, tekunica in polh, ki jih republiški zakon o lovu ne uvršča med divjad (str. 122). To naj bi bilo pripomnjeno. Temu poglavju je vložena skrbno izdelana preglednica o ploditvi, starosti, teži in velikosti naše dlakaste divjadi ter o kraju gnezditve, številu jaje, trajanju valjenja, časa izvalitve in velikosti lovnih ptičev.

V tretjem poglavju je govor o gojitvi divjadi. V odstavkih: gojitveni odstrel, prehrana, solnice, zatiranje roparic, divji lov in lovska škoda so dana navodila, kako naj skrbi lovec za svojo divjad, in to tako temeljito, da zadostuje ne samo za šolo, marveč tudi za lovca v praksi.

Tudi četrto poglavje, ki vsebuje odstavke o načinih lova, strelnih znakih divjadi, ravnanju s plenom in o lovskih trofejah je v strokovnem pogledu brezhibno, po načinu podajanja snovi pa popolnoma primerno za šolsko knjigo. Navodila, kako naj se lovec vede na skupnih lovih in kako naj ravna s puško, kjer koli jo nosi, naj bi bila za vse lovec katekizem, ki naj se ga nauče na pamet in se vestno ravnajo po njem. — Raba »zelene vejice« je navedena samo za primer uplenitve kosa divjadi velikega lova. Mislim, da bi kazalo v drugi izdaji povedati kaj več o tej rabi, n. pr. za razna opozorila v lovišču, za »zadnji grčljaj« itd.

Poglavje (V.) o lovskem orožju in lovski opremi je kratko, a zadostuje. Če bi pisec pridal temu poglavju še osnovne podatke o balistiki, bi bil učbenik še bolj poraben za pripravo k lovskim izpitom, z nekaj besedami o lovski opremi pa bi bil opravičen širši naslov poglavja. Trostrana tabla XXII. k temu poglavju ima poleg slik raznih pušk tudi lepo poimenovanje puških delov, ki naj bi se udomačili pri vseh lovcih namesto tujih spakedrank.

Veliko prostora zavzema v učbeniku šesto poglavje o lovskih psih. Razen naštetih petih skupin nelovskih psov je opisanih 31 pasem lovskih psov. Prav gotovo je preveč zahtevano, da bi moral gojenec Gozdarskega instituta razločevati vse te pasme in vedeti njihove prepoznavne znake. Zadostovalo bi povsem, da ve razločevati posamezne skupine lovskih psov, kakor so navedene na str. 106. Podatki o kinoloških organizacijah in registraciji psov so umestni že zaradi tega, da bo absolvent, če bo lovil, vedel in znal nabaviti zanesljivo dobrega psa čiste pasme. — Odstavek o pasjih boleznih je dober, dosti izčrpen in prav razumljivo napisan.

Poglavje o lovski zakonodaji obsega 11 odstavkov na 44 straneh in je najbolj obširno poglavje v knjigi. Vsega, kar je tu navedeno, se učenci, ki jim je učbenik namenjen, pač ne bodo mogli naučiti in zapomniti, vendar se velika obsežnost te učne snovi da zagovarjati s tem, da so tu zbrani vsi predpisi o lovu in po vsebini lepo razporejeni. Učitelj lovstva na Gozdarskem tehnikumu bo pač moral izbrati le najvažnejše odstavke, ki naj se jih gojenci nauče. — Če nabava učbenika ni obvezna za lovske družine, bi bilo prav, da se poglavje o lovski zakonodaji posebej odtisne, pa bi imele lovske družine vse predpise o lovu pregledno zbrane v enem zvezku in bi jih ne bilo treba iskati raztresene po uradnem listu, okrožnicah itd.

Poglavje o upravljanju lovišč, ki obsega 8 strani, vsebuje vse, kar naj znajo tisti, ki bodo imeli opravka z lovišči, pa tudi tisti, ki že upravljajo lovišča. Snov je podana razumljivo, namenu primerno in strokovno pravilno. Posebej mi ugaja navodilo o disciplini in o vzdrževanju prijateljskih odnošajev z lovske sosedmi, ki so tu in tam pri naših lovske družinah res potrebni izboljšanja.

Končno poglavje, ki govori o gospodarskem pomenu lova, bi moglo biti mnogo krajše, bolj jedrnato, kakor je s svojimi 16 stranmi. Pisec učbenika so

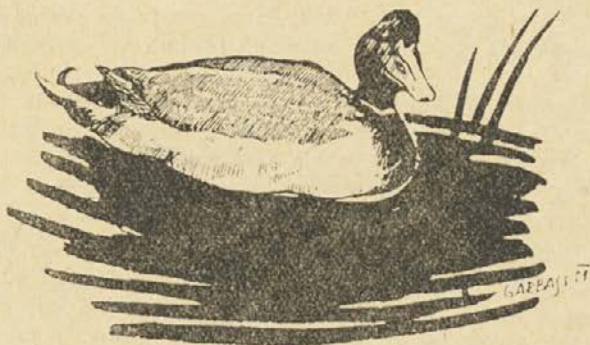

to sami izprevideli, saj pravijo v opombi pod črto, da je to poglavje sicer nekoliko obširnejše, kakor bi bilo potrebno, pa da je vendar takšen obseg nujen za popolnost učbenika. Mislim, da gre pri vsakem učbeniku predvsem in samo za to, da vsebuje, kar je potrebno in nič več; popola pa noben učbenik ni, tudi naš ne. Naj tu omenim, da se gospodarski pomen lova nasploh preveč poudarja in da ni tolikšen, kakor se često skuša dokazati. Če primerjamo stroške za izvajanje lova v Sloveniji z dohodki, ki jih lov donša, najdemo po podatkih v tem poglavju, da so imele lovske družine v l. 1950 približno 12.000.000 din izdatkov, dohodkov pa le 4.000.000 din, kar kaže, da lov ni donosno podjetje. S to navedbo nikako rnočem malotiti pomena lova kot panoge narodnega gospodarstva, saj izdani denar ne gre v izgubo za skupnost, ampak hotel bi, da se bolj poudarijo idealne koristi, ki jih ima lovec od lova. Izvajanje lova je šport, ki družji v sebi več športnih panog, dviga lovca kulturno, ga veže na naravo in s tem k pravemu razumevanju življenja, česar o mnogih drugih športih ne moremo trditi. Mislim zato, da bi se brez škode za učbenik marsikaj moglo črtati, predvsem vsi številčni podatki iz predvojnih let. Odveč so navedbe cen, še posebej za razna leta, kajli cene se spreminjajo in čez leto in dan bodo verjetno drugačne, kakor so danes. Koliko cianovodikovih ampul je v raznih letih izdelala Lovska zadruga, vendar ne bomo zahtevali, da se nauče gojenci Gozdarskega tehnikuma, in prav tako ne, koliko lovskih pušk in lovskih psov je v Sloveniji. Jaz bi izpustil iz učbenika tudi novicam podobne navedbe, n. pr. da se slišijo predlogi za zaščito divjega prašiča, da so v ribniški dolini volkovi odnesli nad 100 psov itd.

Da se v drugi izdaji učbenika, ki bo nemara kmalu potrebna, popravijo, navajam še nekaj malenkosti. (Predlagani popravek je pridan v oklepajih.)

Str. 3. v predgovoru (za šolske knjige predgovori niso običajni): Lov je važna panoga našega gospodarstva, ki (in) je delovnemu človeku hkrati v razvedrilo. — Str. 12, pod sliko: Lov na divjega merjasca (prašiča). — Str. 41: Kotorina. Samec se loči po ostrogi (majhni bradavici zadaj na kraku). — Str. 52: Divja mačka ... ima rumenksto ali (in) črnosivo, mehko dlako. — Str. 53: Jezbec. Spodaj (in) na stopalih je črn. — Str. 123: Fazan in tetrev je isto; divji petelin, ruševce itd. so gozdne kure. — Str. 181: Škodo v gozdu napravijo ... divji prašič ... Primeri str. 48, kjer stoji, da je divji prašič gozdu koristen. — Str. 185: Med lovci velja, da je lovec brez psa kakor lovec brez puške.

Z navedenimi opazkami, ki izvirajo iz mojih osebnih nazorov, nikakor nočem zmanjšati vrednosti učbenika, ki bo gojencem Gozdarskega tehnikuma prav dobro pomagal do znanja o lovstvu ter jim zbudil zanimanje in veselje do plemenitega športa — lova. Vsem lovskim tovarišem toplo priporočam, da si učbenik nabavijo. Bo jim vodnik na lovu, svetovalec pri upravljanju lovišč in pomočnik pri uradnem poslovanju.

Nekaj besed ob izidu knjige »Naš lov«, prvi del

Že pred leti se je nam lovcem obetalo, da bo naša pomanjkljiva lovska literatura obogatela z novo strokovno lovsko knjigo. Čakali smo dolgo na rojstvo te prepotrebne knjige, pa smo končno le dočakali, da je premagala vse umljive in neumljive zapreke in je zagledala beli dan.

Takoj v začetku moramo priznati, da je bilo vredno čakati, ker dočakali smo knjigo, na katero smo lahko ponosni, kar se tiče vsebinske in strokovne vrednosti. Prečital sem že mnogo, zelo mnogo različnih lovskih knjig, ki so v lovskem svetu popularne, vendar si upam smelo trditi, ne iz lokalnega patriotizma, da smemo slovenski lovci uvrstiti knjigo »NAŠ LOV« med najboljše strokovne knjige lovske literature, kar jih je bilo sploh spisanih. Res, da so nekateri starejši lovci že davno stopali po poti, ki jo nakazuje »NAŠ LOV«. Stopali so oni možje-lovci, ki so smatrali lov za kaj več kot le za nebrzdano strast in neugnano zabavo po uplenitvi te ali one divjadi. Njih lovišča so bila pa žive priče, da je tem lovcem po pravici pripadal lovski znak — zelena vejica.

V nobeni knjigi nisem našel tako zgoščeno podanega lova od pradobe do danes, brez nepotrebnih besednih navlak, kakor ravno v tej knjigi. V pripovednem stilu ti avtor pokaže pravo pot, po kateri je dobro inumno hoditi, pot, po kateri boš dosegel to, kar zahteva srčna kultura od človeka-lovca nasproti divjadi. Napak bi bilo, če bi to knjigo smatrali kot nekak učenbenik za nezgrajene lovce. Ne, to ni nikak učenbenik s togimi formulami in mislim, da se ne bom slabo izrazil, če porečem, da je knjiga »NAŠ LOV« roka, čvrsta, poštena in nesebična roka, ponudena nam vsem lovcem, da nas pelje po pravi lovski poti. Pot lovec namreč ni tako enostavna, brez brige in odgovornosti do zanamcev in lastne vesti, kakor so stranpotice, zglajene po velikih in malih brezvestnežih.

Ko boš, tovariš, knjigo vestno prečital in jo predelal, boš videl v knjigi ko v zrcalu svoj lastni obraz in boš lahko presojal svoja lovska dejanja, in če si lovec in koliko si pravi lovec.

Slovinci imamo armado lovcev, a med njimi je ogromen del ljudi, ki nosijo tudi lovske puške in so na videz podobni lovcem. Pa le na videz so ti ljudje podobni lovcem, pravim. Če mu odgrneš lovski plašč, ne boš na žalost našel loveca v njem, temveč le bitje, ki ga goni nedisciplinirana strast, ki je v ničemer ne more opravičiti. Domišljuje si, da je njegovo početje lov, je pa le brezvestno in egoistično pokončevanje ljudskega imetja v škodo skupnosti. Naj krenem pri tej priliki malo v stran. Pojav v večjih množinah poljskega mrčesa, med katerega spada seveda tudi koloradski hrošč, da misliti. Ali ne temelji zaploditev te golazni na dejstvu, da so naša polja skoraj prazna poljske kuretine, to je najbolj vestnih in neumornih pobiralcev različnega mrčesja, za katerim se mora sedaj neokretni človek poganjati? Le nekaj kit jerebic še ne pomeni, da je poljsko lovišče že dobro zasedeno po tej perjadi. Za mojo osebo sem prepričan, da gre prekomerna zaploditev poljskega mrčesa na rovaš še pred kratkim brezvestnega pokončevanja naše poljske letičine, ki je bila nekdanj z velikim trudom in z denarnimi žrtvami po naših poljih gojena. V naravi je že pač tako, da se vsaka nepravilnost prej ali slej kruto maščuje.

Mnogim lovcem ne smemo šteti v zlo, če še ne postopajo, kakor je treba, posebno mlajšim lovcem ne, ker do sedaj nismo imeli knjige, v kateri bi bilo zbrano vse, pa prav vse, kar mora kolikor toliko vedeti sleherni lovec. Bila so res lovska predavanja ali to so bile bežne besede. Ko pa imam knjigo, ho

težko kriti nelovska dejanja z nevednostjo. Sedaj, ko so lovski izpiti na vidiku, je čas, da mladi in tudi starejši lovci temeljito predelajo knjigo »NAŠ LOV«. Ne zadostuje, da se lovec s knjigo samo zabava in uživa ob čitanju lovskih dogodivščin. Moraš pač znati in se potruditi, da izluščiš iz vsega pouk in tudi grajo, ki je ravno v tej knjigi, kolikor je je, tako obzirno, prijateljsko in vendar kremenito prednesena. Samo čitanje knjig še ne zadostuje, da postaneš lovec. Moraš že biti, kakor se reče, zgneten iz pravega testa in rojen za loveca. Knjige, praksa in poznejše življenje so pa brusi, prepotrebni brusi, da izpilijo in ogladijo lovski značaj. Lovec v surovem stanju je kakor stroj, ki na vseh koncih škriplje in se kuja ter je potreben popravi. Uverjen sem, da bodo pri izpraševalni komisiji lovskih izpitov možje, ki jim ne bo težko analizirati, so li kandidati te lovski žicarji ali hočejo postati res loveci, to je, da hočejo s svojim udeleževanjem doprinesiti zlahten kamen k zgradbi naše kulture. Nikjer ni zapisano,

da se mora krog loveev spremeniti v množico, ki je nezmožna potrebne discipline in ki s svojimi nelovskimi dejanji in mišljenji ruši lovska načela in dobre običaje.

Če hočemo biti pravični, moramo priznati, da bi višina strokovne vrednosti knjige zaslužila solidnejšo in simpatičnejšo opremo. Že sam papir ni primeren in zato tisk slik spominja na slike v dnevnikih časopisih. O tiskovnih napakah pa govori jasno na zadnji strani knjige nalepljen listek z napisom: »Popravi«. Ker pa ni knjiga pisana le za nekaj let, bodo te pomankljivosti po preteku daljše dobe še bolj občutne, kakor bi bile občutne v primeru, če je knjigi usojemo, da gre preko meje naše domovine.

Za zaključek naj omenim mimogrede še dejstvo, da v knjigi pogrešam izvirnih fotografij. Ne samo v knjigi »NAŠ LOV«, tudi v »LOVCU« je tega bore malo in skoraj nič iz lovskega sveta. Vprašam se, je li mogoče spričo armade mladih ljudi, ki nosijo puško in se prištevajo k lovecem, da je tako malo idealistov? Poglejmo le »PLANINSKI VESTNIK«, kako lepe slike prinaša ta mesečnik. Tudi »LOVEC« bi prinašal, če bi našemu neutrudljivemu uredniku bile na voljo primerne fotografije. Fotografije pa niso za v lonec in zato niso zanimive. To je pa hkrati najboljša slika za dobršen del naših »tudi loveev«. Upajmo, da bo drugi del knjige kmalu sledil, ker ga težko čakamo.

Klub ljubiteljev jazbečarjev in terijerjev je v letu 1951 priredil naslednje vzrejne in uporabnostne tekme psov jamarjev, in sicer:

8. aprila na Rojah pri St. Vidu pri Ljubljani (poročilo v 9.—10. števil., str. 409).

15. aprila v Slivnici pri Mariboru: Privedenih je bilo 25 psov in 19 psov je preizkušnjo prestalo. Najboljši so bili lovski terijerji. Dosegli so: Kuna Pobreška (Caf) 142 točk, Krt von Kärntnerland (Kranjc) 124, Boško Jägerfreude (Caf) 122, Krona Pobreška (Ivezič) 121, Asta Brezjanska (Fras) 115, Astor Radvanjski (Goršek) 107, Aro Radvanjski (Fidelj) 105, Gera Ivanovranska (Hlade) 101, Asta Radvanjska (Straus) 100, Aras Ivanovski (Jug) 97. Od resastih jazbečarjev so dosegli: Bistra Sladkogorska (Goršek) 80 točk, Mika Dravinska (Kranjc) 75.

Sodnika sta bila B. H. Stare in T. Drenig, sodniški pripravniki O. Cvirn, M. Konrad in I. Pušavec.

Vodja tekme je bil I. Caf.

24. junija 1951 vzrejna tekma v Ajdovščini. Privedenih je bilo 14 psov, od katerih jih je bilo pet najprej ocenjenih po lepoti. Prvo kategorijo je dosegel lovski terijer Caf Vrhovski (Sulič) 63 točk, drugo, z odličnim uspehom, jazbečar Div Curnovski (Vončina) 60 točk, jazbečar Flok (Vodopivec) 57, jazbečar Dan (Baša) 56 točk; lovski terijerji Ano Radvanjski (Fidelj) 56 točk, Rina Šentjurska (Plesničar) 54, Trol Šentjurski (Hrovatin) 53, Tomi Šentjurski (Narziš) 49, Ali Medanski (Rehar) 47. Jazbečarja Dani (Majer) 42 in Sava (Španjolo) 39 točk.

Sodnika sta bila B. H. Stare in M. Konrad, sodniški pripravniki Stanko Arko, Anton Vodopivec, Tatjana Vončina, Mirko Jež.

16. septembra 1951 uporabnostna tekma na Ježici pri Ljubljani. Sodnika sta bila B. H. Stare in I. Caf, sodniška pripravnika dr. Otto Rohr in Zvonimir

Janekovič. Tekmovalo je 15 psov. Predmeti tekme so bile vse discipline, ki so predpisane za uporabnost psa. Na krvno delo sta bila zaradi pomanjkanja krvi preizkušena le 2 psa, ostali pa na vlečko zajca. Prvo oceno je dosegel jazbečar Brin (LB Št. Vid) 135 točk, drugo foksterijerja Boj (Vončina) 106, Bes (dr. Brandstetter) 105, lovski trijerji Agič Vrhovski (Kristan) 104, Glas Pobreški (Zupančič) 92, Kit Pobreški (Rašavec) 90 in jazbečar Div Curnovski (Vončina) 80.

Vsi psi so pokazali dobro zasnovo, manjka jim le šola in praksa.

Jamarji so pokazali mnogo sposobnosti: jazbečarji pretkanost in preudarnost, terijerji dober nos, ostrost in borbenost. Tekme so lepo uspele, le več udeležbe aktivnih lovecev bi želeli.

Julij Koder

Jesenska vzrejna in poljska tekma ptičarjev v Murski Soboti dne 30. septembra 1951

Podružnica Kinološkega združenja LRS v Murski Soboti je pripravila letos s stalnim sodelovanjem tamkajšnje Okrajne lovske zveze za tekmo ptičarjev kar lepo število psov s prav dobro zasnovo. Na vzrejni tekmi je bilo 6 psov, na poljski pa 9.

To je vsekakor lep napredek glede na kratek obstoj podružnice.

Na jesenski vzrejni tekmi je sodil Jože Škofie in kot pripravnik je pomagal Janez Gederer. Tekmo je spretno vodil Karel Jug. Na poljski tekmi je sodil Julij Koder, v pomoč mu je bil pripravnik Boris Pavčič. To tekmo je vodil neumnorni Franc Lanščak.

Zal je na dan tekme skoraj neprestano lilo, kar je neugodno vplivalo na izvedbo tekem.

Pri vodnikih sem pogršel večjo doslednost pri šolanju psov. Zlasti posamezna povelja morajo biti kratka in jasna ter glasovno dovolj različna. Imeti morajo vedno značilen poudarek in to dosledno od sobne dresure do šolanja in vodstva na terenu. Ne moremo uporabljati na primer povelja »išči« za iskanje zdrave divjadi in hkrati za donašanje ustreljene divjadi. Pes namreč po svojem spominu ne more ločiti, za kaj gre in kaj se od njega pravzaprav zahteva, ker smisla besede ne razume. Osnovne dresurne vaje morajo preiti psu v kri in meso. Šele, kadar jih dosledno in točno na povelje izvaja, smemo iti z dresuro dalje.

V zimskih mesecih, po končanem lovu, bi priporočal organiziranje večdnevni tečajev za vodnike, da se seznanijo z nalogami pri šolanju ptičarjev.

Na tekmah so bili zastopani le nemški kratkodlaki ptičarji, ki so dosegli na jesenski vzrejni tekmi tele uspehe:

Psica Ana Vanečka ZČRMP 38: nos 3, iskanje 2, stoja 3, natezanje 2, hitrost 2, vztrajnost 3, delo po vlečki perjadi 3, ubogljivost 2, strelomirnost 1, obnašanje pred odletelo perjadjo 2, donašanje zajca 2, donašanje jerebice 3, delo po vlečki zajca 0, vodljivost 2, davljenje mačke 0, ustavljenje mačke 0, šarjenje v ločju 2, šarjenje za racami 1, donašanje iz globoke vode 2, lovska strast 3, vsega 110 točk. Psica je bila diskvalificirana, ker je trgala divjad. Lastnik in vodnik: Evgen Berke.

Pes Blisk Ravenski RMP 814, predmeti po istem vrstnem redu kakor zgoraj: 3, 3, 3, 3, 4, 4, 1, 3, 1, 2, —2, —2, —, —, —, —, —, 4; vsega 100 točk; darilo: pohvalno priznanje. Lastnik: Bela Berglez. Vodnik: Štefan Hajdak.

Psica Ara Vanečka ZCRMP 40: 4, 4, 3, 3, 4, 3, 4, 3, 2, 3, 4, 4, 4, 3, —, 3, 4, 3, 4, 4; vsega 188 točk, IIa darilo. Lastnik in vodnik: Štefan Sošič.

Pes Beg Ravenski RMP 813: 3, 2, 3, 2, 3, 4, 2, 2, 1, 2, 4, 2, 4, 2, —, 2, 3, 3, 3, 3; vsega 148 točk, IIc darilo. Lastnik: Karel Jug, vodnik: Štefan Hajdak.

Pes Bas Ravenski RMP 812: 4, 2, 3, 3, 4, 3, 1, 2, 1, 2, 3, 3, 3, 2, —, 2, 4, 4, 4, 4; vsega 154 točk, IIb darilo. Lastnik in vodnik: Ciril Tručl.

Nemški kratkodlakar **Bes** je bil pripuščen k tekni le pogojno, če vodnik oziroma lastnik doprinese dokaz, da je pes vpisan v JRP ali RMP.

Na poljski tekmi ptičarjev so bili doseženi tile uspehi:

Psica Ajda Murska JRP 201 B: nos 3, iskanje 2, stoja 2, natezanje 2, hitrost 2, vztrajnost 2, delo po vlečki perjadi 2, donašanje izgubljenega zajca 1, donašanje izgubljene jerebice 1, ubogljivost 2, vzdržnost pred zajcem 2, strelomirnost 1, odnašanje pred odletelo perjadjo 2, donašanje zajca 1, donašanje jerebice 1, delo po vlečki zajca 3, odložitev 1, vodljivost 1, lovska strast 2, vsega 100 točk, darilo: pohvalno priznanje. Lastnik in vodnik: Štefan Janša.

Pes Car Murski RMP 787, predmeti po istem vrstnem redu kakor zgoraj: 3, 2, 4, 3, 2, 2, 2, 2, 3, 2, 1, 2, 1, 1, 3, 1, 2, 3; vsega 121 točk; IIIc darilo. Lastnik: Štefan Klekl, vodnik: Ludvik Marič.

Pes Aron Ravenski RMP 761: 3, 2, 4, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 2, 3, 2, 3, 3, 3, 3, 3, 3; vsega 155 točk, II d darilo. Lastnik in vodnik: Geza Fujs.

Psica Anda Ravenska RMP 764: 3, 2, 4, 2, 3, 3, 3, 4, 3, 3, 3, 3, 3, 4, 3, 4, 3, 3, 3; vsega 162 točk, II b darilo. Lastnik in vodnik: Štefan Hajdak.

Pes Ali Ravenski RMP 760: 3, 3, 4, 3, 3, 3, 3, 4, 3, 3, 3, 3, 2, 4, 2, 4, 3, 3, 3; vsega 165 točk, II a darilo. Lastnik in vodnik: Evgen Železen.

Psica Ada Ravenska RMP 762: 3, 3, 3, 2, 2, 2, 2, 3, 3, 3, 2, 1, 2, 2, 2, 3, 1, 2, 3; vsega 128 točk, III b darilo. Lastnik in vodnik: Franc Bakan.

Pes Arno Šmarnogorski RMP 729: 3, 3, 3, 2, 2, 2, 3, 3, 3, 2, 2, 1, 2, 2, 2, 3, 1, 3, 3; vsega 130 točk, III a darilo. Lastnik in vodnik: Jožef Bedek.

Psica Ajša Ravenska RMP 763: 3, 3, 3, 3, 2, 2, 3, 2, 2, 2, 2, 1, 2, 0, 1, 3, 1, 2, 3; vsega 120 točk, III d darilo. Lastnik in vodnik: Štefan Kumin.

Pes Boj Obreški RMP 819: 3, 3, 4, 4, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 3, 2, 3, 3, 3, 3, 3; vsega 161 točk, II c darilo. Lastnik in vodnik: Franc Rakuša.

Zvezna uporabnostna tekma ptičarjev

v dneh 13. in 14. oktobra 1951 v lovišču »Ljubljansko polje«

Za to tekmo je bilo prijavljenih 5 psov, katere vse že poznamo od lanske uporabnostne tekme.

Vsi psi so znova pokazali odlično zasnovo. Ne smemo pa prezreti požrtvovalnosti vodnikov, ki z vnemo šolajo svoje pse in jih dovajajo do vrhunca uporabnosti. Vsi vodniki so vodili svoje pse, ki so jih sami izšolali, kar je treba poudariti. Vseh pet ptičarjev bi brezdvomno lahko uspešno tekmovalo na katerikoli tudi inozemski tekmi, zlasti ptičar Rino (lastnik in vodnik Bogdan Sežun), ki je v vseh disciplinah dosegel najvišjo storitev. Če bi imel Rino dovolj ostrosti pri delu na roparice, ne bi imel tudi v inozemstvu tekmeča. Pomanjkanje ostrosti mu je preprečilo najvišje priznanje in vpis v CACIT.

Udeležil sem se tudi lanskoletne uporabnostne tekme kot sodnik in moram na žalost ugotoviti, da je lovišče »Ljubljansko polje« postalo v enem letu glede divjadi katastrofalno prazno. Če smo prvi dan tekme s petimi psi videli in uplenili samo enega zajca in eno jerebico, je moja trditev upravičena.

Uporabnostno tekmo je skrbno vodil Jože Škofic. Kot sodniki so fungirali Julij Koder, Nikola Radovanović in podpisani. Kot sodniška pripravnika sta sodelovala tov. Janez Gederer in Dušan Bošnjaković iz Beograda.

Uspeli tekme so tile:

Nemški kratkodlakar Pik JRP 208 A, lastnik Edj. Leskošek, vodnik Boris Pavčič, deloma lastnik sam. Delo na jermenu 3, vlečka z lisico 1, vlečka z zajcem 4, šarjenje 3, grmarjenje 3, obnašanje na stojšču 2, odložitev 4, vodljivost 3, ustavljanje mačke 3, šarjenje v bičju 3, šarjenje za izpuščena raco 3, donašanje iz globoke vode 0, nos 3, iskanje 3, stoja 4, natezanje 4, vlečka s perjadjo 3, ubogljivost in vzdržnost pred zajcem 3, strelomirnost 2, obnašanje pred odletelo perjadjo 3, donašanje lisice 0, donašanje zajca 2, donašanje perjadi 3, donašanje lisice čez zapreke 1, lovska strast 2, skupaj 189 točk. Vodnik je prejel spodbudno darilo.

V naslednjem velja zaporedje posameznih predmetov in ocena kakor zgoraj:

Nemški kratkodlakar Bes JRP 276 A, lastnik Ivan Maček, vodnik dr. Branko Palčič: 4, 0, 4, 3, 4, 2, 4, 4, 3, 2, 2, 2, 3, 4, 3, 3, 4, 3, 3, 4, 0, 4, 4, 3, 3; skupaj 208 točk, III a darilo.

Nemški kratkodlakar Bas Marovski JRP 245 A, lastnik in vodnik Ljuban Zadnik: 4, 3, 4, 4, 4, 4, 3, 4, 3, 3, 3, 4, 4, 4, 4, 3, 2, 4, 0, 4, 4, 2, 4; skupaj 246 točk, II c darilo.

Nemški kratkodlakar Alko Črnelški JRP 232 A, lastnik dr. Jože Rant, vodnik Ivan Hafner: 4, 4, 4, 4, 4, 4, 3; davljenje mačke 4, 2, 2, 2, 4, 4, 4, 3, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4; skupaj 281 točk, II b darilo.

Nemški kratkodlakar Rino JRP 225 A, lastnik in vodnik Bogdan Sežun: 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4; ustavljanje marčke 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4, 4; skupaj 284 točk, II a darilo.

Prof. akademski kipar Janez Sajevec šestdesetletnik

Dne 21. oktobra 1951 je dopolnil 60 let plodonosnega življenja vedno veder in nasmejan lovski tovariš prof. akademski kipar Janez Sajevec.

Da slovi kot dober kipar in pedagog, smo čitali v dnevnem časopisju, kjer je njegove vrline v počastitev šestdesetletnice na kratko opisal njegov stanovski kolega. Da je v svojem poklicu mož na mestu, spričuje tudi njegovo imenovanje za direktorja šole za umetnostno obrt.

Kot nesebičnemu in šegavemu lovskemu drugu pa mu je za šestdesetletnico nešteto lovskih tovarišev seglo v roke, želeč mu še obilo lovskih užitkov. Tovariš Lenart pa mu je čestital v tejle vezani besedi:

Da šesti križ si nase vzel,
bi človek skoro ne verjel;
a vendar vse tako nam kaže,
da pratika o tem ne laže.

Po licu, srcu si še mlad;
imaš še polno upov, nad
v cilju Tvoje profesure
in za lovske avanture.

Pokonec lahko nosiš glavo,
ko direktorja uživaš slavo
in z ljubico na dve cevi
na love spet pohajaš Ti.

K slavi tej v počastilo
še moje sprejmi to voščilo:
Kot šestokrižniku Ti kličem danes:
Še dolgo čvrst ostani — Janez!

Lenart.

IZ LOVSKEGA OPRENIKA

Pojasnilo naročnikom! Za leto 1951 je bil obseg »Lovca« določen na 12 zvezkov po 48 strani. S podražitvijo papirja sredi leta so člani doplačali po 100 din, da bi letnik mogel iziti v neskrčenem obsegu. Ker pa so se medtem povečali tiskarski stroški, je bilo zaradi ravnovesja v proračunu treba skrajšati zadnje štiri številke na polovico, in sicer tako, da sta izšli dve dvojni številki, 9.—10. na 48 straneh, 11.—12. na 56 straneh.

Prosimo, da tov. lovci vzamejo to blagohotno v vednost. Uredništvo.

Velika ali majhna lovišča. V 11.—12. številki »Lovca« 1950 je O. C. opisal šibke strani sedanje komasacije lovišč. Pokazal je današnje stanje v velikih loviščih kakor tudi razporeditev lovskih družin po komasaciji.

V 2.—3. številki »Lovca« 1951 tov. Cene Kranje polemizira z izvajanjem O. C. in odobrava uvedbo velikih lovišč. Velika lovišča se na zemljevidu res lepo vidijo, a v naravi pri upravljanju je stvar drugačna. Navedem primer: Združeno lovišče meri preko 6000 ha in je dolgo ca. 7 km. Člani te družine so strnjeni večinoma na zahodu z izjemo šestih članov,

ki prebivajo nekako v sredini lovišča. Če razgrnemo zemljevid, opazimo, da na površini ca. 900 ha ni nobenega lovca. Ta del je pred komasacijo pripadal sosednjemu lovišču. V ta del prihajajo lovci samo v lovnem času — sicer je pa prepuščen sam sebi. Pri majhnih loviščih se to ni dogajalo, ker je težko misliti, da bi kar polovica lovišča ostala v nemar ali kvečjemu za divje lovce. Pri sedanjih velikih loviščih je tudi nadzor glede pravnega izvajanja lova (poštenosti) komaj mogoč. Pri majhnih loviščih je vse to mnogo lažje, ker so člani bolj strnjeni, se med seboj bolj poznajo in lažje večkrat sestajajo, se zato lovsko bolj vzgajajo ter tako mnogo bolj soglašajo. Medsebojni odnosi so pristranejši, bolj tovariški, res družinski, kar beseda družina lepo označuje. Vse delo in skrb za lovišče in divjad spremlja toplina — pravo čustvo do stvari, ki edino rodi uspehe. Zlasti je taka pogosta topla medsebojnost važna za vzgojo mladih lovcev, ki od formalnih, čisto kaj malo lovskih sestankov velikih družin nimajo nič in so razočarani. Sestanki majhnih družin so gotovo bolj konstruktivni in učinkoviti, ker je medsebojni vpliv neposrednejši, da ne omenjam mnogo polnoštevilnejše in stalne udeležbe v primeri z velikimi družinami.

Lovskih razmer iz časa zakupov v Avstriji in bivši Jugoslaviji pa C. K. najbrž sam ni doživel in zato jih samo negativno opisuje. Starejši lovci mi bodo gotovo v tem pritegnili, da tedaj ni bilo vse slabo. Dokaz so statistike o staležu divjadi in odstrelu ter mnogi članki v »Lovcu« od 1910 dalje. Pri tem pa odločno odklanjam morebitnj očitke nam starejšim lovcem, da želimo stare čase nazaj. To bi bil nesmisel in anahronizem raz-

voja. Pač pa si želimo tedanji stalež divjadi.

Na podlagi svojih izkušenj in opazovanj sem mnenja — kakor velika večina skušenih lovecev — da prevelika lovišča v nobenem pogledu ne dosega namen, ki jim je postavljen, in da ta bolj ali manj šablonska komasacija v velika lovišča v nobenem oziru ne ustreza našim razmeram. Štefan Premzl, Pragersko.

GLOSA

Abdera je po svojem sivcu slavna,
Slovenija s kašo se ponaša,
Španjolska s Kihotom, Sanhom Pansa,
Francoska s Tartarenom 'z Taraskona.

Te zgodbe vse prepir meja prekaša,
ki burj srca mnogim našim lovecem.
Za lovov veličino hrabrim borcem
še slavnejša se kuha mejna kaša.

Če závolj téga več ne bode zajcev,
ne bodo kozle večje, bolj streljali,
fazanov da ne bo gosto ko vrabcev,

naj mejam bodo občine kopito.
Ta čevelj lovecev žulil več ne bode
in kašo bomo jedli bolj polito.

Šumi.

Zgodnji zajčji zarod. Da bi vplivala le mila zima na zgodnji zajčji zarod, po mojem mnenju ne drži. Sem star lovec in sem se vedno zanimal, kako se razvija mala divjad, in kot gojitelj sem pojave tudi beležil. V moji beležnici imam zapisano: dne 16. februarja 1934 proti večeru mi je prinesla neka kmetica v predpasniku že tri mlade zajčke, stare kakih 14 dni. Odkopavala je iz zasipnice na polju repo in pri tem našla na slamj skrita na eni strani dva zajčka, na drugi enega. Ker je bilo takrat že precej snega in je po malo snežilo, je menila, da bi zajčki zmrznili ali bi jih pokončala kakka mačka ali ujeta, in jih je meni kot lovcu prinesla, da jih ohranim pri življenju. Zares je bila poštena in usmiljena žena. Imel sem vedno več domačih zajcev in v hlevcu sem poiskal leglo približno enake starosti in podobne barve. Ker sem hodil ta-

krat še v službo, sem jih le zvečer, ko sem jih krmil, opazoval; seveda v gnezdo nisem gledal. Čez kakih 14 dni zapazim, da hodijo že iz gnezda domači in divji in da jih zajka doji ravno tako kakor svoje. Vsi so ostali pri življenju.

L. 1940 že konec februarja sem šel proti večeru krmil h kozolcem jerebje. Tudi takrat je bilo nekoliko snega. Pri sebi sem imel dve leti starega ptičarja Kinga, z dobrim apelom. Ko pridem pod neki kozolec, kjer nasujem krme in grem ob kozolecu naprej, začne pes dvigati glavo. Ukažem mu, išči in kmalu obstoji. Zagledam zajčka in malo naprej še enega. Tudi ta dva sem vzel domov in ju na isti način vzredil in spomladj spustil.

Leta 1945 mi je sosed prinesel že proti koncu avgusta dva zajčka. Našel ju je doma na vrtu, ko je kosil otavo. Ker sta že sama nekoliko jedla in sem se bal, da bi ju zunaj ne uničile mačke ali psi, sem ju spustil v hlevce med domače kunce, kjer sem ju imel čez zimo. Spomladj pa spustil. Zelo sta odrasla, a bila sta suha, čeprav sta imela dovolj jesti. Bila sta zelo plaša. Tudi jaz sem mnenja, da naj se odstrel zajcev zaključí, ne samo ob milih zimah, vedno 31. decembra, a ne šele po novem letu. V jeseni naj se pa lov nanje začne 1. oktobra zaradi poznega maršačaja.

Franc Tonja,

Sv. Duh pri Škofji Loki,
12. avgusta 1951

Bogumilski nagrobnik iz Žitomisljica (lovska scena). Na razstavi srednjeveške umetnosti narodov Jugoslavije v Zagrebu je bil razstavljen tudi bogumilski spomenik, nagrobnik, iz Žitomisljica, ki predstavlja lov dveh vitezov na jelena. Ta upodobitev lova je zanimiva s stališča moje razprave v letošnjem Lovcu: »Zakaj je Trentar šel na zlatorogac (str. 79—87), ki pravi, da je kazanje odprte dlanj napadenj živali magično obrambno sredstvo proti vplivu njenega zlega pogleda.

Detajl z lovom (odrezano na desni) je fotografiran v katalogu razstave, ki ga

je izdal Umetniški paviljon (Zagreb, 1951), na strani 16 (spodaj) reprodukcij-skega dela knjige. Katalog gov^o omenja pod številko 91: »Detalj mramora sa nekropole u Žitomisljiću — NR Bosna i Hercegovina. Reljef predstavlja scenu iz lova na jelena. XIV. st(oljeće). V(isina) 1,030, š(irina) 2,000 m. — Odljev.« Reljef poznam iz kataloga; razstave, žal, nisem videl; sodeč pa po navedenih merah, manjka od fotografije cele plošče le 2,6 cm širine, torej premalo, da bi mogla biti odrezana kaka figura, tem manj, ker manjka še od desnega konja del zadka in ene zadnjih nog. Centralna figura je jelen, na desni in levi po en vitez-lovec na konju. Orožje je sulica (meč za pasom). Prvi trenutek ne razumeš, kaj se pravzaprav godi. Po upoštevanju vseh momentov pa vidiš, da je umetnik (vzlic vsej primitivnosti risanja) hotel povedati tole: »Levi« vitez je gonil jelena; ta pa je presenetil »Desnega«, ki se ga je ustrašil.

Dokaz za tako tolmačenje so naslednji momenti:

- a) jelen gleda Desnega;
- b) Levi je sklonjen naprej, Desni nagnjen nazaj;
- c) konj Levega je tik za jelenom, konj Desnega za 3,5-krat toliko (merjeno po nogah) razdaljo pred jelenom;
- č) Levi zbada s sulico v jelenov vrat, Desni v gobec;
- d) konj Levega ima sklonjeno glavo, Desnega pa dvignjeno;
- e) konj Levega je v dirku, konj Desnega je obstal;
- f) Levi drži sulico pravilno za napad v desnici, Desni pa v levici;
- g) Levi ima dvignjeno levico za vsak primer, če bi ga jelen pogledal, ker dlan ni odprta, Desni pa je dvignil desnico in kaže jelenu odprto dlan z razprtimi prsti!

Desni lovec je bil torej res presenečen, ko je zagledal jelena, in glavni izraz umetnika, da je upodobil lov na nevarno žival, je prav ta odprta dlan z nesorazmerno velikimi pr-

sti, saj je roka dolga kakor podlaket in široka kakor glava v šlemu.

Katalog navaja še več lovskih scen na bogumilskih nagrobnikih, ki pa niso reproducirane v knjigi. Na vsak način pa je že ta scena dokaz za to staro lovsko uvero pri Jugoslovanih in še ena podpora za mojo trditev v navedeni razpravi. Natančen ogled teh spomenikov bi pokazal, ali je na lovu pomagala magično tudi žena ali ne. Ta scena govori za osamosvojeno stališče, ki ne potrebuje več pomoči svoje žene, njena značilna magična gesta odprte dlani pa je še ostala.

Ado Makarović.

Pižmovka uplenjena pri Kamniku. Štefan Oblak, pom. radiotehnik v Domžalah, je dne 1. septembra t. l. ob treh zjutraj v družbi prijatelja naletel na pižmovko in jo pobil s krepelcem. Pižmovka je bila na kopnem blizu vasi Šmarce in precej daleč od najbližje vode, namreč vodnega prekopa Mlinščice. Omotena od močne svetlobe žepne svetilke se je pritisnila v kotanjo; ko je spoznala nevarnost, se je napadalno branila, dokler ji udarci s količem niso vzeli poguma in življenja. Bil je dorasel samec z lepo svetlečo se dlako; v želodcu je imel samo rastlinske ostanke. Še sveža koža, ki mi jo je prinesel Oblak na vpogled, je močno in neprijetno zaudarjala po pižmu.

Tov. Oblaku gre vsa pohvala, da je prijavil svoj plen na pristojnem mestu, Prirodoslovnemu muzeju v Ljubljani, da se ugotovi, kako se ta škodljivka širi s Češkega, kjer so jo leta 1906 naselili iz Kanade.

S. B.

Divji prašič napadel lovca. Dne 1. septembra ob 6. uri zjutraj so se odločili trije lovci iz naše družine, da oddajo svoj delež, srnjaka, za okrajno lovsko veselico v Grosupljem. Zasedli so nekaj sto metrov nad vasjo Raplovo pobočje Male gore; med njimi je bil tudi tov. Alojz Hegler iz Raplovega. Ni minilo 15 minut, že prilomasti izza ovinka na razdalji 5 metrov velik ščetinar. Ta nenaden pojav je Heglerja tako iznenadil, da je brez premisleka sprožil v prašiča naboj šiber št. 2 namesto krogle. Strel je na

črnuha deloval le toliko, da je naskočil lovca, ga podrl in ga pričel obdelovati s čekani. Glavni napad je bil na obraz, verjetno zaradi glasu napadenca. Hegler se je branil z rokami, zato mu je prašič poškodoval tudi roki. Z zobmi mu je prelomil desno spodnjo čeljust in razrval vso desno stran obraza. Šele lomastenje sosednjega lovca, ki je prišel na strel in vpitje, je preplašilo prašiča. Hegler je obležal težko ranjen v mlaki krvi. Prepeljali so ga takoj v ljubljansko bolnico, kjer je dobil predvsem transfuzijo krvi.

Nesrečni Hegler je doma pustil deset-člansko družino. Lovska družina je sklenila, da mu bo, oziroma težko prizadeti družini, z vsemi močmi pomagala zlasti pri poljskem in hišnem delu. Tudi okrajna zveza in druge lovske družine naj bi se zavzele za Heglerjevo družino.

Ta dogodek naj bo lovcem opomin, da divji prašič ni zajec.

Lovska družina Struge

Divji prašiči. V območju lovske družine Rajhenburg-Blanca so se pred kratkim pojavili divji prašiči. Nad vasjo Gornje Brezovo so pričeli uničevati zoreče žito ter so prizadeti obupani javili škodo lovem.

Lovska družina Rajhenburg-Blanca je za nedeljo 29. julija organizirala lov na divje prašiče. Zjutraj ob 7.30 smo krenili nad vasjo Gornje Brezovo v hrib in nato po položni poti skozi gozd. Kar zadržji tovarjš pred nami nenadoma korak, se skloni in izbulji oči. Pa ni bil divji prašič. Ob gozdni stezi je ležal triletni srnjak z lepim rogovjem. Smrad je močno zaudarjal, a le od rane na stegnu, katera je bila za dlan velika in šo črvi in muhe opravljale svoj posel. Pri živem telesu je srnjak onemogel gnil, dokler ni, kakor je kazalo, dan poprej podlegel. Vsekakor mrharsko delo brezvestnežev.

Revir, v katerem smo se nadejali divjih prašičev, je bil še kakšnih deset minut oddaljen in, ko so bili razpostavljeni lovec in spuščeni psi, je počil prvi strel v znak, da so divji prašiči v pogonu. V pičli pol uri so padli trije prašiči. Težki so bili 67, 62 in 60 kg. Dan

poprej je skoro na istem mestu na čakalju padel 68 kg težek prašič. Zanimivo je, da so psi, ki so ta dan imeli šele prvo srečanje s ščetinarji, tako dobro prišli in pripomogli k uspehu.

V eni uri je bil ves lov končan v splošno zadovoljstvo, kar je potrdil lovski krst, izvršen po vseh obredih. J.K.

Cianvodikove ampule. Že danes opozarjamo lovske družine, da si pravočasno oskrbe cianvodikove ampule za zastrupljanje roparic. Če lovci malomarno ali nepravilno ravna s cianvodikovimi ampulami in se dogodijo nesreče, odgovarja za to tudi starešina lovske družine. Pazite zlasti na otroke. Kontrolirajte mesta, kamor ste položili ampule. Ne pustite neporabljenih v gozdu, marveč vse poiščite in jih shranite ali uničite.

Objavljamo odredbo Ministrstva za ljudsko zdravje LRS o prometu s strupi za zastrupljanje zverjadi št. 2398/1 od 13. novembra 1950.

Lovska zadruga v Ljubljani sme dobavljati cianvodik samo na način, kakor to določajo strokovni organi Ministrstva za ljudsko zdravje, in sicer:

1. Ustanovam in podjetjem po dispozicijah Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo Vlade FLRJ — brez posebnega nabavnega dovoljenja.

2. Drugim državnim podjetjem in ustanovam, ki imajo strokovne organe za pravilno ravnanje s cianvodikom po nabavnic, podpisani od tega strokovnega organa in direktorja in v kateri je označena količina in namen uporabe strupa. Vsem drugim državnim ustanovam in podjetjem, ki nimajo strokovnih organov za pravilno ravnanje s strupom, se sme dobavljati strup samo na podlagi nabavnega dovoljenja poverjenišтва za ljudsko zdravje okrajnega ljudskega odbora, v katerem je navedena količina in namen uporabe strupa in oseba, ki je odgovorna za pravilno ravnanje in hrambo strupa.

3. Lovskim kolektivom — lovskim družinam — na podlagi nabavnega dovoljenja, izdanega od poverjenišтва okrajnega ljudskega odbora za ljudsko zdravje in v soglasju s poverjeništvom za goz-

darstvo, in v katerem je navedena oseba, ki je odgovorna za pravilno hrambo strupa.

Lovske družine smejo izdajati cianvodik svojim članom-lovcem izključno za zastrupljanje zverjadi in škodljivih ptic po predpisih, ki veljajo za lov. Posebnega dovoljenja za to jim ni treba. Cianvodik se sme izdajati samo skušenim lovcem in z izrecnim opozorilom, da so odgovorni za morebitne zastrupitve, ki bi nastale z nepravilnim ravnanjem s strupom. Prav tako morajo lovci označiti na viden način, in z opozorilom ljudi, mesta, kjer nameravajo nastavljati strup živalim; strup pa, kadar se ne rabi, morajo hraniti na takem kraju, da drugi nimajo dostopa do njega in mora biti na zavoju napisano »strup«.

Lovskji kolektivi (lovske družine) ne smejo izdajati članom cianvodika v večjih količinah, kakor ga za lovske namene neogibno rabijo. O izdanih količinah morajo voditi absolutno zanesljivo evidenco v posebni knjigi, kjer je navedeno ime in bivališče lovca, količina strupa, dan izdaje.

Lovskim družinam se ne sme dobavljati nobena nova količina, dokler ni bila izkazana (opravičena) potrošnja prej dobavljene količine. Lovska zadruga mora posvetiti posebno pozornost tistim lovskim kolektivom, ki pogosteje in v večjih količinah nabavljajo cianvodik.

Vse zlorabe ali neupoštevanje te odredbe so kaznive po členu 98 Uredbe o ureditvi proizvodnje in prometa s strupi. Uradni list FLRJ št. 40/50. — Podpisan minister dr. Ahčin Marjan. M. D.

Dihurja sem čakal. Sem že star lovec ter upihnil življenje marsikateri lisici, jazbecu ter drugim roparicam, da zajcev in ostale divjadi sploh ne omenim. Priznam, da sem dostikrat tudi zgrešil. To je gotovo vedel kurji tat ter šel v svoji predrznosti tako daleč, da je začel prav meni lovcu krasti kokoši. Na lepem mi je v nekaj večerih zmanjkalo 19 lepih piščancev, na katere sem čakal, da jih žena v dobri volji vrže v mast, ker imam rajši ocvrte piščance kakor kislo zelje in

krompir. Toda dobra volja žene ni mogla priti. Da bi ženo potolažil, sem ji povedal, da bom ponoči čakal dihurja in kožuh bo njen. Ko se napravi noč, se vgnezdim 10 metrov od kurnika. Noč je bila lepa, mesečna tako, da se je videlo kakor podnevi, in trdno prepričan, da mi ne uteče, malo potegnem iz steklenice, vržem pod glavo otep slame ter čakam, kdaj bodo kokoši zavreščale. Polnoč odbije, ena po polnoči tudi, a dihurja še ni; oči so mi začele lesti skupaj, čemur je gotovo pripomogla prazna zelenka, ter sem zaspal. Nemalo pa sem se začudil, ko me prebudi zjutraj ženin krik in mi vsa obupana pove, da je izginilo to noč nadaljnjih 11 piščancev, vrednih po malem 2500 din. Skomine po ocvrtih piščancih so me minile ter sem prav s slastjo ta dan jedel kislo zelje z žganci, ker je dihur odnesel 30 večerij v vrednosti šestih jurčkov... Vrščaj Anton Bajc.

Poklical ga je. Po drugi svetovni vojni so se divji prašiči v gozdovih dolenskega gričevja močno razmnožili. Pred to vojno se je le pozimi tu in tam pojavil kak prašič in zbujal skomine vsem lovcem in ne manj divjim lovcem. Leta 1938 se je oglasil tudi rjavi medved, a se je s prvim snegom zopet poslovil.

Divji prašiči so dali stricu Hinku dovolj povoda za premišljevanje, kako bi katerega uplenil. Premišljeval je, če ne bi nastavil zanke ali samostrela. Vendar je zmagala lovska poštenost.

Njivo koruze, katero je imel posejano ne daleč od doma, so prašiči kaj kmalu izvohali in so jo prvo noč obiska dokaj dobro zdelali. Bila je lepa mesečina, ki ga je zvalila na čakanje. Čakal je tri večere zaporedoma, a črnuhov od nikoder. Četrty večer ga je premagala utrujenost in ostal je v postelji. Naslednji dan je ugotovil, da so si koruzo prav tisti večer zopet privoščili. Drugič je ob povratku domov slišal lomljenje v sosedovi koruzi. Komaj se je približal njivi, se je na nasprotnem koncu pojavila črna senca. Dva strela sta odjeknila in črnuha ni bilo več. Pa ne mislite med živimi,

ampak izginil je za bližajim gričkom živ in zdrav.

Neprijetno je po cele noči prečepeti v kakem kritju in prodajati dolgčas. Drugo leto je imel stric Hinko koruzo na njivi tik za kozolcem, dobrih stô metrov od hiše. Ko so mu črnuhi obiskali tudi to koruzo, je napeljal vrstico okrog koruze, pol metra od tal in en konec v hišo, na katerega je privezal zvonec, tako da bi zvonec ob vsakem močnejšem potegljanju za vrstico zazvonil. Dva večera je zvonec uporno molčal. Tretji večer okrog 23. ure, ko je Hinko že trdno spal, prične zvoniti, da je strica vrglo kvišku. Ko pride z napeto puško k njivi, se prizor preteklega leta ponovi. Na travniku se pojavi črna senca, ki je po strelu jadrno izginila v gozdu. Stric Hinko sicer prašiča ni uplenil, a je pokazal, kako prašič svoj prihod sam javi lovcu. Poskusite!

Benjamin.

Nekaj o krokarjih in gugutkah. K članku avtorja Toneta Podvredarja »O pticah in njih potovanjih« v »Lovcu« št. 9 iz leta 1949, na strani 315 in 316, bi sporočil nekaj opažanj krokarjev.

V mojem rojstnem kraju, v katerem sem bil vse do leta 1941, nisem nikdar poprej videl ali slišal krokarja. Čul sem le od lahkovernih ljudi, da, kjer se oglašajo, prinašajo nesrečo. Verjeli so namreč, da v bližini, kjer se pojavi krokar in se oglasi, v kratkem kdo umre ali pa nastane kaka nesreča pri živini.

Po drugi svetovni vojni, ko so se vrnil prebivalci iz izgnanstva na svoje opustošene domove iz taborišč v Nemčiji, so našli v svojih krajih novega prebivalca, krokarja. Ne krive ga več, da prinašajo nesrečo, zato ga imajo pa lovci nekoliko na piki, ker si, po njihovem mnenju, privošči marsikaterega zajčka ali kako drugo malico iz seznama divjadi.

Oktobra 1949, koh sem bil na dopustu, sem prvič slišal krokarja v Magolniku, v bližini Kuma. Pravili so mi, da so sedaj krokarji v tem kraju stalni gostje. V decembru 1950, ko sem bil na brakadi v bližini Dol pri Litiji, sem videl dva krokarja, ko sta preletavala v velikih

krogih in zavojih dolino pod Dolami in nad Bistrico. Nekaj dni pozneje sva z lovskim tovarišem v bližini št. Jurija pod Kumom videla dva krokarja, ki sta tam stalna. Tovariš je bil mnenja, da delajo precej škode, predvsem na mali divjadi in na gozdni perutnini. Če bi se krokarji bolj razmnožili, bi bila nevarnost predvsem za gozdnega jereba in zajca, s katerima že ilak niso bogata tamkajšnja lovišča.

K članku ing. Z. Turkalja v Oprtniku Lovca šte. 10, 1949, o gugutkah, pripominjam:

V poletju 1946 sem videl v Beltincih na drevesu blizu hiše ptico, močno podobno domači grlici, ki se je pa oglašala precej drugače. Povprašal sem domačine in so mi rekli, da so to neke vrste grlice, ki so v tem kraju komaj eno leto ali dve. V ostalih krajih takrat gugutke nisem videl. V l. 1948 sem opazil nekaj gugutk v Dol. Lendavi, a v letih 1949 in 1950 so se naselile tudi v okoliških vaseh. Opaziti jih je skoraj v vsaki vasi ter se naglo množe. Gnezdiijo na posameznih drevesih v bližini hiš. Oktobra se odsele ter se vračajo v te kraje aprila meseca.

Benjamin — O.
Dolnja Lendava.

Iz lovske organizacije

† Franc Likovič, lovski čuvaj in član L. d. Šentpavel, je 7. avgusta 1951 preminul. Navzlic invalidnosti iz prve svetovne vojne je 35 let zvesto čuval lovišče in divjad. Naj mu bo časten in trajen spomin.

L. d. Šentpavel pri Preboldu

† Matija Knap iz Žerovnice, član L. d. Grahovo pri Cerknici, je 20. septembra 1951, komaj 28 let star, nepričakovano preminul. Od mladih nog je bil lovec in s 17 leti partizan. Leta 1941 je bil že član biroja mladinskega komiteja Notranjske. Leto kasneje so mu fašisti umorili mater, njega pa ujeli. V noči pred izvršitvijo obsodbe je pobegnil iz zapora v Cerknici, pa je po naključju padel v

roke SS-ovcem, ki so ga odgnali v zloglasni Mathausen in Dachau. Po osvoboditvi je bil z dušo in telesom lovec ter je pomagal in gradil povsod, kjer je bilo treba krepke, večše roke. Mnogo, mnogo prezgodaj si odšel, dragi Matija, v večna lovišča. Ob spominu na zvestega in iskrenega tovariša nam bo vedno težko. Naj Ti bo lahka domača gruda, za katero si trpel in umrl. Slava Ti!

France Kotnik,

L. d. Grahovo pri Cerknici

VSEM OKRAJNIM LOVSKIM ZVEZAM!

Obveščamo vas o sklepih, ki so bili soglasno sprejeti na seji širšega odbora Lovske zveze LRS in predsednikov — tajnikov okrajnih lovskih zvez v Mariboru, dne 2. septembra 1951:

1. Lovska zveza naj disciplinsko in tudi z najostrejšimi sankcijami postopa proti nedelavnim in malomarnim okrajnim lovskim zvezam in funkcionarjem.

2. OLZ naj disciplinsko in tudi z najostrejšimi sankcijami (izključitev članov, razpust lovske družine) postopajo proti nerednim in sploh negativnim lovskim družinam in članom.

3. O vseh izrečenih kaznih je treba nemudoma obvestiti Lovsko zvezo LRS.

4. Vse prizadete OLZ morajo v 14 dneh rešiti vse administrativne zaostanke nasproti Lovski zvezi LRS.

5. OLZ morajo biti najtesneje povezane s svojimi lovskimi družinami.

6. Sestava lovskega katastra je neobhodno potrebna. OLZ, ki še niso poslale Lovski zvezi LRS predlog oseb, ki so sposobne za zbiranje katastrskih podatkov, morajo to nemudoma nadoknaditi.

Lovska zveza LRS bo poklicala tovariše za zbiranje podatkov na skupni posev, jim razdelila obrazce za zbiranje podatkov in dala potrebne instrukcije. — Stroški za zbiranje katastrskih podatkov gredo v breme okrajnih lovskih zvez.

Vsi podatki morajo biti zbrani do 1. januarja 1952.

7. Poročila o evidenci divjadi, staležu, odstrelu in statistiki morajo biti sestavljena stvarno in kritično ter poslana v določenem roku.

8. Vse zaostanke vplačil (prispevkov za tisk in gojitveni fohd) morajo okrajne lovske zveze takoj preodkazati Lovski zvezi LRS.

9. Lovska zveza LRS se pooblasti, da lahko v primeru finančnih težkoč v letošnjem letu skrči obseg še preostalih letošnjih številok LOVCA.

10. Vse OLZ izvedejo nujno akcijo pri svojih lovskih družinah in članstvu za čim večji odkup knjige NAŠ LOV.

11. Vse OLZ ter lovske družine morajo obvezno nabaviti za svoje knjižnice po en izvod vsake dosegljive lovske-kinoške knjige v našem jeziku.

12. Lovskim družinam, ki ne izvrše obveznega odlova in oddaje žive divjadi za razplod, se prepove odstrel tiste vrste divjadi.

13. OLZ naj takoj planirajo prevzem žive divjadi za razplod in javijo Lovski zvezi LRS. Planira naj se širokopotezno.

14. Pooblašča se ožji odbor Lovske zveze LRS, da v soglasju z določili novega finančnega zakona določi višino prispevka organiziranih lovcov za lovsko organizacijo in tisk za leto 1952.

15. V smislu določil o lovu se sme letos loviti le s pasemskimim psi.

Lovska zveza LRS.

O delovanju lovskih družin. V tem članku naj ne bo govora o številnih lovskih družinah, ki pravilno razumejo nalogo upravljanja lovišč in gojitve divjadi, ampak o vseh tistih prav tako številnih družinah, ki še vedno životarijo in ne najdejo prave poti, ker je največkrat ne iščejo.

Kakšne so te družine? To je zbirka divjih lovcov, »starih lovcov« in mladih zelencev, katerih vsak sam se počuti kot edini zakupnik lovišča in ne prizna nobenih »paragrafov« nad seboj. Tem ljudem ni mar, da so prevzeli lovišče v oskrbo kot skupnost in ga morajo tudi tako upravljati, ampak mrhatarijo vsak na svojo pest, največkrat tudi v lovopustu. Seveda nihče ne ve, koliko divjadi pade. Tudi skupna blagajna navadno ne obstoji. Starešina, tajnik in gospodar so

samo formalnost, da je zadoščeno predpisom. Lovska družina na prejete dopise sploh ne odgovarja ali pa le redkokdaj. Nihče se ne zmeni za nabavo pasemskih lovskih psov, saj so volčjaki in razni križanci tudi dobri goniči. Nihče ne uničuje škodljivcev, ker nimajo užitnega mesa. Če ustreliš psa ali mačko, je prevelika zamera. Sosed, ki je »tudi lovec«, brez orožnega lista, je deležen kontingenta municije. In tako se vrsti greh za grehom, lovišče pa je prazno in zajec ali srna sta že prava redkost. Včasih se še kdo zmoti, da stopi malo k lovskemu sosedu čez mejo, če so tam tako neumni, da niso še vsega pobili.

Takšna je danes slika v številnih lovskih družinah. In vprašamo se, kdo je temu kriv? Stalno poudarjamo, da je lovstvo gospodarska panoga, s katero je treba pravilno gospodariti, da ohranimo divjad tudi našim potomcem. Obenem pa dajemo to upravo v roke ljudem, ki iščejo dobička, mesa in ki o gojitvi divjadi nimajo pojma. Če so bile nekaj časa objektivne ovire in nismo mogli priti z lovskimi izpiti, danes teh ovir ni več. In vendar, zakaj takšna mlačnost glede tega vprašanja? Knjiga »Naš lov« in ostali učni pripomočki bi v zvezi s stvarnimi predavanji omogočili vsakemu agilnemu članu lovske organizacije, da bi napravil izpit. Ljudem, ki se zanimajo samo za pečenko, seveda ne bo šlo tako hitro v glavo. Toda na te se ne bomo ozirali. Dovolj je šest let odlaganja, ki so bila usodna za nekatera naša lovišča, kjer so se vgnezdili mrharji. Strogi in objektivni lovski izpiti bodo prečistili naše vrste in pripomogli k izboljšanju organizacije in lovske morale v družinah ter utrdili lovsko disciplino. Okrajne lovske zveze, katerih naloga je tudi nadzorstvo nad družinami, naj zahtevajo od vseh lovskih družin poslovniške, ki so odraz njihovega delovanja. Za tesnejše sodelovanje pa je nujno, da se delegati okrajnih lovskih zvez redno udeležujejo občnih zborov lovskih družin in prirejajo čimveč lovskih predavanj ter da člane seznanjajo z delovanjem in problemi lov-

ske organizacije in lovstva bolj z živo besedo, kakor pa s papirnati okrožnicami.

S. K.

Okrajna lovska zveza Murska Sobota je na svoji seji 5. sept. 1951 sklenila, da bo kaznovala starešine družin z 200 oziroma s 500 din, ob neplačanju globe pa bo predlagala izključitev, če starešine ne bodo redno in pravočasno pošiljali obveznih poročil.

Okrajna lovska zveza Ljubljana je na svoji seji 31. julija 1951 razveljavila izključitev majorja Luke Popova iz L. d. Polje, ker je bil postopek o izključitvi pomanjkljiv kakor tudi dokazi o prekrških discipline oziroma predpisov. Prekrški sami pa niso bili dovoljni za izključitev.

Potrnila pa je izključitev Jerneja Marolla, Vnajnarje, iz L. d. Prežganje, ker so bili njegovi grobi prekrški zoper disciplino in pravilnik te družine dovoljno dokazani.

Izključitev Jože Železnikarja v L. d. Polhov Gradec je spremenila v enoletno prepoved izvajanja lova, to je da do 31. marca 1952 ne sme hoditi po lovišču s puško.

Okrajna lovska zveza Ljubljana v svoji okrožnici št. 370/51 med drugim opozarja lovske družine, da se bliža čas lovskih izpitov. Opaža pa, da člani ne nabavljajo knjige »Naš lov«, ki jim bo za izpit neobhodno potrebna. Knjigo naročite in plačajte takoj pri Lovski zadrugi v Ljubljani, cena 250 dinarjev.

Kdor še ni član Lovske zadruge, naj takoj pristopi, ker se bo delokrog zadruge razširil (prodaja netilk, krogel itd.), nabavljali pa bodo lahko pri njej vse potrebščine le člani.

Okrajna lovska zveza v Celju je potrdila črtanje iz članstva Lovske družine Slivnica pri Celju: Ivana Seška, Franceta Pintarja, Rudolfa Gračnerja, Ignaca Hrastnika, Draga Koritnika, Alojzija Kocmurja, Vilka Gučka in Alojzija Hermana, ker niso izpolnjevali svojih plačilnih obveznosti do družine.

Kljub temu, da so lovišča ljutomerskega okraja precej bogata s poljsko div-

jadjo (zajci, fazani, jerebice), je Okrajna lovska zveza v Ljutomeru naročil: večje število živih zajcev in jerebic za osvežitev krvi. Uspeh ne bo izostal. OLZ je pridno na delu pri zbiranju podatkov za lovski kataster. — Nekatere lovske družine so nedisciplinirane in je treba disciplino vzpostaviti. — Vse lovske družine so vključene v tekmovanje za pokončevanje roparic.

OLZ Gorica bo določila posebne predele lovišč, v katerih bodo kotorne trajno zaščitene in prihranjene za odlov za osvežitev krvi. Stalež divjadi se v splošnem boljše. Pojavljajo se zankarji. V lovišču Kozja stena so našli v enem mesecu tri srne v zankah.

V lovskih družinah **okraja Poljčane** urejujejo administrativne posle. Družine so obvezane, da vodijo protokol, blagajniško knjigo, knjigo o izdani municiji, knjigo o izdanih strupih in statistiko. — Nekaj družin ni dovolj resno izvršilo pomladanskega zastrupljanja vran in srak. Prihodnjo pomlad bo zastrupljanje popolnejše. Uveden je obvezen pregled lovskih trofej. Lovci morajo predložiti OLZ v gozdu najdeno poginulo divjad, da se ugotovi vzrok. Veliko pažnje se polaga na pravilno odiranje in konserviranje kožuhovine. Mejni spori med lovsкими družinami naj prenehajo. Člani Okrajne lovske zveze Poljčane se bodo udeleževali sej in posvetov lovskih družin.

OLZ Kočevje. Uvedejo se strokovna predavanja. Meseca januarja 1952 bodo pregledane vse lovske trofeje, uplenjene v letošnjem letu. V načrtu je prireditev lovske razstave. Nabavila bo zajce za osvežitev krvi. Omogočena je predelava italijanskih vojaških pušk v lovske puške. Potrebno je dovoljenje Vojnega odseka. Divjačina se bo oddajala tudi gostinskim podjetjem in menzam. Paziti je, da se vrnejo kože te divjadi nepokvarjene. Število dopisnikov »Lovec« se pomnoži. Kožuhovino je treba dobro pripravljeno oddati Lovski zadrugi, ki bo s pridobljenimi devizami kupila v inozemstvu potrebno lovsko municijo. Divji prašiči naj se pokončujejo na lovsko pravičen način,

po možnosti s kroglo, in ne močno breje svinje ali ko vodijo mladiče. Lovci naj požrtvovalno sodelujejo pri pokončevanju volkov. Nagrade za volkove so visoke. Prepreči naj se lovljenje polhov pred 15. septembrom.

OLZ Tolmin. Člani se udeležujejo prostovoljnega dela. Za zbiranje podatkov za sestavo lovskega katastra je določen tov. Ivančič Franc. Mejni spor med lovskima družinama Zali log in Podbrdo je urejen sporazumno.

OLZ Trbovlje. Lovci se udeležujejo vojaške vzgoje. Vrše se priprave za tekmovanje, ki ga je razpisala Lovska zveza LRS. Poostri se zahteva mesečnih poročil lovskih družin Okrajni lovski zvezi. Veliko pozornost posveča kinološkim vprašanjem. Vrane in srake so se spomladi uspešno strupile. Tesnejše se poveže Okrajna lovska zveza z lovskimi družinami. Sklenjeno je, da se lovci lahko včlanijo samo v eno lovsko družino in ne več v dve kakor doslej.*

OLZ Ljubljana. Stalež jerebic je polvoljen le v nekaterih lovskih družinah; Dolenjska jih sploh nima. Pomladanskega zastrupljanja vran in srak so se udeležile le nekatere lovske družine. Ziva divjad za razplod in osvežitev krvi se naroči v večjem številu. Nesmiselno je, da se spušča divjad le v nekatera lovišča, ne pa v večji kompleks naenkrať. Velika važnost se polaga na poslovniške lovskih družin. Uvaja se boljša disciplina. — Srnjad je letos bolehala na nosnem obadu. Poginulo divjad je treba oddati veterinarskemu institutu v preiskavo. Šolska vodstva se prosijo, da naroče otrokom, naj ne stikajo po loviščih za mladiči. Prvo leglo zajcev je uničila voda. Potrebno je, da lovske družine v loviščih pravilno gospodarijo. Stalež divjih prašičev zelo pada. Lovci se pritožujejo nad slabimi netilkami. Lovske družine so dobile naročilo, da morajo biti disciplinski postopki proti članom pravični in zakoniti.

* Po 14. čl. zak. je ta sklep neveljaven. Ur.

OLZ Ljutomer. Poglobiti je nadzor nad lovišči. Pogosteje je treba pregledati poslovanje lovskih družin. Kontakt med OLZ in lovskimi družinami mora biti tesnejši. Uvajajo se predavanja za lovce, ki morajo položiti lovski izpit. Zadnje poplave so uničile mnogo jerebic. Spomladansko zastrupljanje vran je bilo kljub naporu in dobri volji neuspešno. OLZ je zaprosila poverjeništvu za notranje zadeve, naj ne izdaja orožnih listov prosilcem, dokler niso kot člani sprejeti v OLZ in potrjeni od IO OLO Ljutomer.

OLZ Slovenj Gradec. Nekateri družine nimajo v redu blagajniških knjig. Nadzorni odbor Okrajne lovske zveze bo izvršil kontrolo pri lovskih družinah. Uvede se register psov pri vsaki lovski družini. OLZ se pritožuje zaradi prenizko določenega odstrela. Sestavljena je sedemčlanska komisija za zbiranje podatkov za sestavo lovskega katastra. D

Iz Lovske družine Bistra pri Črni.

Bivša državna in sedanja družinska meja lovišča poteka po grebenih Smrekovca. To je bila tudi meja med Koroško in Štajersko. Južno pobočje Smrekovca je na štajerski strani, kjer so v večji meri planinski pašniki; severno koroško pobočje je poraslo z gozdom, nekateri predehi so pa skaloviti in strmi. Glavna divjad je srnjad ter veliki petelin, v skalovitih in težko dostopnih terenih pa gams. Na vrhovih je ruševca in planinski zajec. Povsod je pa doma kuna zlatica.

To pomlad so se pojavili tudi štirje divji prašiči. Zavoljo izredno debelega snega v pretekli zimi je trpela srnjad. Zato je družina srnjad docela zaščitila, da si opomore.

Spomladi so se čuli pogosti strelji okoli Bele peči proti Raduhi. Že logarji, ki so nadzirali državna lovišča, so vedno imeli opravka z divjimi lovci s štajerske strani. Ako so našli lovce ali lovci na divje lovce, so se morali vedno izogniti divjim lovcem, ker so bili ti oboženi z vojaškimi ali lovskimi puškami na kroglo. Divji lovci namreč niso pomišljali pri streljanju na čuvajsko osebje. Kajti zločin planinskega divjega lovca

proti divjadi ali človeku le redkokdaj pride pred sodnika. Strel odjekne visoko na planini, nekaj časa se čuje odmev, ko se pa še ta razgubi, utihne navadno za vedno. V nižinskih loviščih navadno ni težko dognati, kdo je streljal, če le malo poznamo ljudi v okolici.

Tov. Ludvik Škruba, vodnik postaje LM Luče, je znan kot pravičen in dober lovec, ki se je vključil v Lovsko družino in tam organiziral lovce z namenom, da napravi z mrharstvom divjih lovecev za vselej konec. Njegov trud ni bil zaman.

Dne 10. septembra t. l. je zasačil Antona Zavratnika iz Konjskega vrha, ki je imel lovsko risanico in vojaško mavzarico. Še isti dan je Cirilu Krepsu zaplenil kar 8 pušk.

Tov. Škruba je organiziral tudi z lovci iz Luč zasede. Dne 16. septembra, to je 6 dni pozneje, je zasačil Andreja Sepa, logarja iz Bistre pri Črni, in pomožnega logarja g. u. Črna Andreja Praperja z lovsko puško, pištolo in daljnogledom na divjem lovu pri Belih pečeh pod Raduho. Zanimivo je, da sta imenovana stanovala pri logarju — lovskega čuvaju Lovske družine Bistra v Bistri in si vzela redni letni dopust za divji lov.

Čast tov. Škrubi, vodniku in lovcem, kateri je v dobrem tednu zaplenil 11 pušk, pištolo in daljnogled. Takih vodnikov bi bilo treba v vsaki lovski družini, pa bi bilo stanje po loviščih in lovskih družinah tako, kakršno bi moralo biti!

Černač Anton,

Črna, 4. oktobra 1951

Iz Kočevja. Lovska družina Kočevje šteje 32 članov. Dne 5. oktobra 1951 je imela svoj redni mesečni posvet. Šestanek je bil dobro obiskan. Lovišče lovske družine obsega 5000 ha, od tega pa ca. 1500 skoraj nelovnega področja. Mladi lovski kader se vzgaja lovsko pravilno. Članj družine so postavili na Črnem vrhu čedno lovsko kočjo, kamor zahajajo največ ob sobotah in nedeljah. Družina ima nameščenega poklicnega lovskega čuvaja. Vsi člani so si kupili knjigo »Naš lov« za polaganje lovskega izpita.

Na posvetu je bilo ugotovljeno: 1. da je bil prsk srnjadi najboljši v času od 28. julija do 8. septembra 1951; 2. da je bilo rukanje jelenov najbolj živahno od 21. do 27. septembra; 3. da je stalež divjadji zadovoljiv in da je divjad zdrava; 4. da stalnih volkov ni v lovišču, temveč le prehodni. Škoda po njih je malenkostna. Največ volkov se zadržuje v državnem lovišču Rog in da ni letos v kočevskih gozdovih padel še noben volk. Odbor za pokončevanje volkov ni delaven; 5. da je lovska municija slaba. Drago Bižal

Izključitev. L. d. Stari grad je 26. avgusta 1951 izključila Janeza Tomažina, Rožnik 12, za 3 leta iz članstva.

Okrajna lovska zveza Novo mesto je naročila 50 knjig »Naš lov« in 50 priročnikov »Lovstvo«, da jih razpeča med člani. **Posnemajte ta sklep!**

Dalje je sklenila na svoji seji 1. oktobra 1951, da se družinam določijo dnevi za njihove posvete, ki naj se vrše ob 18. uri, tako da se bodo posvetov mogli udeležiti člani Okrajne lovske zveze. Zato naj kraj posvela sporoče Okrajni lovski zvezi pa tudi vsem svojim članom.

Okrajna lovska zveza Radovljica je potrdila izključitev Mihe Baloha, Antona Valanta, Staneta Sekneta, vsi z Jesenic, in Mirka Martinuča z Javornika, iz L. d. Jesenice, za dobo do 31. decembra 1951, ter črtanje iz članstva L. d. Kranjska gora Vinka Kodra iz Podkorena, iz L. d. Kropa Janeza Pogačnika s Sr. Dobrave, iz L. d. Mojstrana Karla Pavlusa z Dovjega, iz L. d. Ribno Jakoba Prehmarja z Lancovega.

Podpora za težko poškodbo Alojzija Heglerja, iz Raplovega 4, po divjem prašiču se mu je oziroma njegovi družini podelila iz blagajne Lovske zveze LRS v znesku 9000 din, in sicer na predlog Okr. lov. zveze Grosuplje, 22. sept. 1951.

Okrajna lovska zveza Trebnje je dne 16. septembra t. l. kaznovala Franca Kuslja, člana L. d. Št. Rupert, ker s šibrani odstreljenega bolnega srnjaka ni prijavil, z dvomesečno prepovedjo lova, hkrati pa predlaga za ta čas odvzem orožja; za starešino L. d. Josipa Zupan-

čiča, ki je dovolil odstrel s šibrani, pa prepoved lova do 1. novembra 1951.

Izključitev. L. d. Metlika je izključila Ivana Guština iz Drašičev št. 56 za dobo dveh let, ker je ustrelil dva zajca v lovopustu.

Okrajna lovska zveza Črnomelj,
27. oktobra 1951

Okrajna lovska zveza Slovenj Gradec je 6. in 7. oktobra 1951 imela lovsko prireditev z zanimivo in pomembno lovsko razstavo, s smotro psov, predavanjem o kinologiji, s streljanjem na glinaste golobe in streljanjem s sobno puško, s pevskimi nastopi, z lovskim izpitom in krstom. V vseh ozirih uspela prireditev se je zaključila z lovsko veselico.

Okrajna lovska zveza Postojna. Uvedle so se sektorske konference, ki so prav dobro uspеле. 21. junija 1951 je bila taka konferenca v Cerknici za lovske družine Rakek, Grahovo, Cerknica, Begunje in Cajnarje. 22. junija v Starem trgu za lovske družine Babno polje, Iga vas, Lož, Stari trg, Nova vas, Otok in Upravo državnih lovišč Snežnik. Tretja sektorska konferenca je bila v Postojni 28. junija za lovske družine Hrenovce, Bukovje, Planina, Prestranek in Senožeče, četrta konferenca pa 29. junija v Št. Petru na Krasu za lovske družine Št. Peter na Krasu, Dol. Košana in Zagorje. Na dnevnem redu teh sektorskih konferenc so bila organizacijska vprašanja, lov, odstrel, gojitev, varstvo, pažnja pri konserviranju kožuhovine, lovska prosveta, tekmovanje okrajnih lovskih zvez, lovska razstava, smotra in razstava psov, razmejitev lovišč. Sklenjeno je bilo tudi, da se pri vseh lovskih družinah uvedejo predavalni večeri in uredijo lovske knjižnice. Nabavi se strup za pokončevanje lisic. Akcija za pokončevanje volkov se čimbolj podpre. Sestanki lovskih družin se vrše vsaj enkrat mesečno in so obvezni za vse člane; uvede naj se pravo, lovsko tovarištvo. Kožuhovino je treba skrbno pripraviti in oddati Lovski zadrugi v Ljubljani. Sporna vprašanja zaradi meja naj se rešujejo v soglasju med družinami ali z arbitražo. — Posnemajte! D.

CENIK

Lovska zadruga z o. j. v Ljubljani plačuje kožuhovino divjadi in zverjadi po naslednjih uradno določenih cenah:

	$\frac{1}{1}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	Škart	Dose- danja cena za $\frac{1}{4}$ din
	din	din	din	din		din
Domača mačka, navadna	150	110	75	35		100
domača mačka, tigra, črna	300	225	150	75	25	150
divja mačka	300	225	150	75	25	200
veverica	100		50		2	60
podlasica	50	37	25	12	5	20
hermelin	100	75	50	25	6	70
polh	25		10		2	20
pižmovka	400		200	100	10	160
jazbec	500		250	125	20	350
gorska lisica, ekstra	500	375	250	125	40	600
gorska lisica, kratkodlaka	450	335	225	110	35	550
poljska lisica	350	260	175	85	30	450
vojvodinska lisica	250	185	125	60		
kuna zlatica	5000	3750	2500	1250	200	3100
kuna belica	5000	3750	2500	1250	200	3100
kuna belica dalmatinska	4000	3000	2000	1000	150	2600
odrasla vidra	2000		1000	500	100	1300
dihur	600	450	300	150	60	450
odrasel volk	1000					
volk mladič	500					
divji zajec	60		30	15	5	45
kumec, domač	60		30	15	5	32
kumec, kožuhar	200		100	50	5	100
letna srna	60		30	15		42
zimski srna	30		15	7		20
letni gams	80		40	20		42
zimski gams	40		20	10		42
letni jelen za 1 kg	80		40	20		42
zimski jelen za 1 kg	40		20	10		42
kratkodlaki pes nad 55 cm	200		140		50	
izpod 55 cm	160		100		40	
dolgodlaki pes nad 55 cm	160		100		40	
izpod 55 cm	120		70		25	

Kožuhovina in kože, ki so brez vrednosti, se ne sprejemajo.

Zadnji pogon 1951